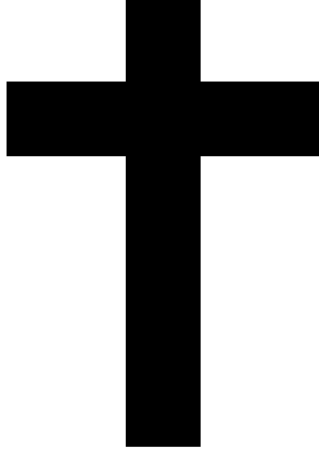

Éhēn Ntīaná

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

Éhen Nt̄ianá
New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, Jalapa de Díaz

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Jalapa de Díaz [maj], Mexico

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, Jalapa de Díaz

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
e05183c2-7c34-5cdd-8c78-15ea51bd8cbb

Contents

Xujun xi y'ét'a Mateo	1
Xujun xi y'ét'a Marco	41
Xujun xi y'ét'a Luca	67
Xujun xi y'ét'a Jua	108
Ni xi kits'in já postru	137
Ro.	171
1 Co.	187
2 Co.	202
Gá.	212
Ef.	218
Fil.	223
Col.	227
1 Ts.	231
2 Ts.	234
1 Ti.	236
2 Ti.	240
Xujun xi kin'ekjîhi Tito	243
Xujun xi kin'ekjîhi Filemon	245
He.	246
Xujun xi kits'inntu Santiago	258
1 P.	262
2 P.	267
1 Jn.	270
2 Jn.	274
3 Jn.	275
Xujun xi kits'inntu Juda	276
Ap.	278

Xujun xi y'et'a Mateo én nda tsuhu Jesucristo

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

¹ Eji tjit'a ntjehe Jesucristo. Ntjehe David nibaha ra ko ntjehe Abraham nibaha ra.
² Abraham kama na'mihj Isaac. Isaac kama na'mihj Jacob. Jacob kama na'mihj Juda ko ja nts'e. ³ Juda kama na'mihj Fares ko Zera, ko Tamar kama naaha. Fares kama na'mihj Esrom. Esrom kama na'mihj Aram. ⁴ Aram kama na'mihj Aminadab. Aminadab kama na'mihj Naason. Naason kama na'mihj Salmon. ⁵ Salmon kama na'mihj Booz, ko Rahab kama naaha. Booz kama na'mihj Obed, ko Rut kama naaha. Obed kama na'mihj Isai. ⁶ Isai kama na'mihj nda rej David. David kama na'mihj Salomon, ko chjuuhun Urias kama naaha.

⁷ Salomon kama na'mihj Roboam. Roboam kama na'mihj Abias. Abias kama na'mihj Asa. ⁸ Asa kama na'mihj Josafat. Josafat kama na'mihj Joram. Joram kama na'mihj Uzias. ⁹ Uzias kama na'mihj Jotam. Jotam kama na'mihj Acaz. Acaz kama na'mihj Ezekias. ¹⁰ Ezekias kama na'mihj Manases. Manases kama na'mihj Amon. Amon kama na'mihj Josias. ¹¹ Josias kama na'mihj Jeconias ko ja nts'e. Kui xi tjintu nistjin nga ngjinije xuta Israel Babilonia.

¹² Askahan nk'ie nga ja ngjinije xuta Israel Babilonia, Jeconias kama na'mihj Salatiel. Salatiel kama na'mihj Zorobabel. ¹³ Zorobabel kama na'mihj Abiud. Abiud kama na'mihj Eliakim. Eliakim kama na'mihj Azor. ¹⁴ Azor kama na'mihj Sadoc. Sadoc kama na'mihj Akim. Akim kama na'mihj Eliud. ¹⁵ Eliud kama na'mihj Eleazar. Eleazar kama na'mihj Matan. Matan kama na'mihj Jacob. ¹⁶ Jacob kama na'mihj Kuse. Kuse xi x'ihin Maria, ko Maria xi naaha Jesu. Jesu xi 'mihj Cristo.

¹⁷ B'a ts'in j'aha te nju tikja ntje cha xi nibaha ra Abraham santaha David. Askahan ta te njuhú tikja ntje cha j'a ngaha santa nkúhu nga ngjinije xuta Israel Babilonia. Ko askahan nk'ie nga ja ngjinije xuta Israel Babilonia, ta te njuhú tikja ntje cha j'a ngaha santa nkúhu nga j'ai tsin xi Cristo.

B'i ts'in kik'in yaha Jose nga Jesucristo tsin

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ B'i kama nga tsin Jesucristo. Maria xi kama naaha Jesu, kui xi ja tjindakoho nga kujxanko Kuse. Tunga kintehe ni nga k'uentuko xinkjin, tu ntih kik'a Maria, nti xi kitsjaha Espiritu Santo. ¹⁹ Ko Kuse xi kama x'ihin, kui xi nku nda xi je tjia animaha ko najmi mjehe nga k'uechjit'ain Maria. Kui nga kama mjehe ra nga jyuk'i k'uej'aha.

²⁰ Tunga askahan ni nga ja kits'innkink'un Kuse ni xu'bi, nku ntitsjehe Ntjaná tsakúchjihj yjoho nga nijná jan ko b'a kitsúhu:

—Ji Kuse xi ntjehe David, najmi tu binkjuin nga n'ekjain saha ri Maria xi ja tjindakohi nga kujinchjankohi. At'aha nti xi y'a Espiritu Santo kitsjaha. ²¹ Nku ntix'in tsihin ko Jesu t'et'aihi nti, at'aha kui xi ts'in ndaihi ngatitsuhun xuta xi ts'e nga ts'ink'anki.

²² B'a kama ngayjee ni xu'bi tu xi tsitjusuhun én xi kitsu Ntjaná nga kits'inkinchja nda profeta:

²³ Takjin xunkúu k'ua nku nti.

Nku ntix'in tsihin ko Emanuel k'uin nti.

Kui j'ain xi tsuhu ra: Ntjaná tijñajinná.

²⁴ Nk'ie nga j'aha Kuse nga kik'ai chinihi, as'ai kits'in xi nku nga kitsúhu ntitsjehe Ntjaná. Kits'inkjihin nga Maria kama chjuuhun. ²⁵ Tunga najmi kits'inkohó santa nkúhu nga kitsin nti, ko kitsjaj'áihin nga Jesu k'uin.

2

B'i ts'in j'aisehe ja nkjink'uun nti Jesu

¹ Belen kitsin Jesu, nanki xi tijñajihin ante Judea, nistjin nga tjihin xa nda rej Herode. Kui nistjin j'ai nanki Jerusalem ja nkjink'un xi nibaha xi má tjuhu ts'iu ² ko b'a incha kitsu nga kingjásjaiya:

—Má tijña nda rejhi xuta xi ntje judio tjehe ra xi ja kitsiun? At'aha santaha jan anteni má xi tjehe tju ts'iu, kiya niñu xi ts'e ko kjuái n'etsjoihi nti.

³ Nk'ie nga kint'é nda rej Herode ni xu'bi, tu ni xi kis'entaha ra ko ta kis'entaha ra ngayjee xuta nanki Jerusalem. ⁴ As'ai kinchja njaha nda rej ngatentee ja na'mi k'aku ko ja chjine'éhen kjuatexumo. Kingjásjaiyaha má xi tjehe tsin xi Cristo. ⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Xi tjeñen Belen, nanki xi tǎñajihin ante Judea. At'aha b'a ts'in y'é't'a ehen Ntǎnáná nda profeta:

⁶ Máha Belen, nanki xi tǎñajihin ante xi ts'e xuta Juda, najmi kui xi 'yún ichi sa ajihin já tǎxáha xuta Juda.

At'aha yo stǎjǎn nku nda tǎxá

kui xi kúmta xuta ts'an xi xuta Israel.

⁷ As'ai Herode kinchja 'maha já nkjink'uun ko kingjásjaiya ch'ich'ihin mí nǎstjihin kama chji niñuu. ⁸ Nga ja kama, as'ai kits'inkji nanki Belen nga b'a kitsúhu jóo:

—Tankiún ko chásjaiya sisiun ntǎu. Nk'ie nga sákúsainuu, t'inya ngáhanú tǎ xi ko an kfin ts'intsoho ra.

⁹ Nk'ie nga ja tsasinñju já nkjink'uun én xi kitsú nda rei, incha kits'in ngáha nǎyá. Ko niñu xi kikié antehé má xi tjeñen tju ts'íu, tǎ nku tjen tǎjuhún ra santa nkúhu nga tsichu sasin'yún má kǎjǎna ntǎu. ¹⁰ Nk'ie nga kikié ngáha jóo niñuu, tǎ ni xi tsjohó kamaha. ¹¹ Incha jas'en ni'yoó ko kikié ntǎu ko María xi naaha maha. Tsinchakúñch'int'aha ntǎu nga kits'intsoho. As'ai kǎkǎx'á kaxaha ko kitsjáha ntǎu ni xi incha y'a. Kitsjáha tǎonsine, ko ni xi sinjñe xi 'mi incienso, ko ni xi sinjñe xi 'mi mirra.

¹² As'ai kǎk'óya ngáha já nkjink'uun antehé. Kǎ'ai nǎyá incha kǎj'á, at'aha kǎk'inya tǎjuhún nga niñjá ján nga najmi tǎ tǎjihin nga kǎ'uaaha má tǎjña Herode.

Xi cháha Jesu b'i ts'in ngjikocho ante Egipto

¹³ Askahan nga ja ngji já nkjink'uun, nku ntǎtsjehe Ntǎnáná tsakúchijihǎ yjohó Kuse nga niñjá ján ko b'i kitsúhu:

—Tǎsintjein, chǎjúbéi ntǎu ko naaha. Ante Egipto tǎyúkoj. Yo tǎnchin santa nkúhu nga xína kixǎ ngáhara. At'aha Herode kuangisjai ntǎu tǎ xi ts'ǎnk'iehen.

¹⁴ As'ai tsisintjen Kuse, kǎj'á ntǎu ko naaha ntǎu ko tsitjuko jyún nga ngji Egipto.

¹⁵ Yo y'eñña santa nkúhu nga k'ien Herode. B'a kama tǎ xi tsitjusuhun ehen Ntǎnáná xi kits'inkinchjaha nda profeta: "Egipto kinchjaha ra Ntǎna."

B'i ts'in kits'ink'ien Herode ntǎ xǎu

¹⁶ Nk'ie nga kamankjihin Herode nga najmi kits'intjusun já nkjink'uun ni xi kitsúhu, tǎ xi kǎhán kamaha. Kitsjá kǎjua nga n'ek'ien ngatentee ntǎx'in xi tǎjín Belen ko xi tǎjín andai nantǎo. Kits'ink'ien ngatentee xi tǎjihin santaha jo nú, at'aha kǎk'axkǎ nǎstjin xi kitsú já nkjink'uun nga kikié niñuu.

¹⁷ B'a ts'in tsitjusuhun ehen Ntǎnáná xi y'é't'a nda profeta Jeremiá:

¹⁸ Kinu'yá nanki Rama nku ntǎ,

tǎjín xi tǎkjintáya ko tǎ xi uhún tǎbehe.

Kui xi Rakel xi tǎkjintá'a ntǎhi.

Najmi tǎ mjehe ra n'ek'íeyu at'aha ja k'ien ntǎhi.

Xi cháha Jesu b'i ts'in ngjikocho nanki Nazaret

¹⁹ Askahan nga k'ien Herode, nk'ie nga tǎjña sa Kuse Egipto, nku ntǎtsjehe Ntǎnáná tsakúchijihǎ yjohó nga niñjá ján ko b'i kitsúhu:

²⁰—Tǎsintjein, chǎjúbéi ntǎu ko naaha. T'inko ngáhani má tǎjintu xuta xi ntje Israel tjeñen ra. At'aha ja jesun já xi mjehe ts'ǎnk'ien ntǎu.

²¹ As'ai tsisintjen Kuse, kǎj'á ntǎu ko naaha ntǎu ko nǎba ngáha má tǎjintu xuta Israel.

²² Kitsankjún nga ngjuai ante Judea at'aha kint'é én nga Arkelao tǎbatéxuma yo antehé Herode xi kama nǎ mǎhi. Tǎnga kǎk'ái chǎni tǎjuhún ra xi má nga kǎk'inyaha nga ante Galilea ngjuai.

²³ As'ai ngjik'ieñña nanki xi 'mi Nazaret. B'a kama tǎ xi tsitjusuhun ehen Ntǎnáná xi kinchja já profeta, nga nku nda xi nibáha Nazaret k'ún Jesu.

3

B'i ts'in y'énjimi Jua Bautista

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Kui nǎstjin ján j'aik'iénjimi Jua Bautista ante kixi xi tǎjín ante Judea. ² B'i kitsú nga y'énjimi: —Tankinchj'aha ruu anǎmanuu, at'aha ja 'yún tǎña tǎñanuu Ntǎnáná nga tǎbatéxumanuu nd'ai.

³ Jua kinchjanijmíyaha nda profeta Isaiá nk'ie nga b'i ts'in y'é't'a:

Tínu'yá ntáha nku nda xi tǎkjintáya ante kixiu:

"T'endo nǎyáha Ntǎnáná. Tjen naxuu nǎyáha."

⁴ Nk'ie nga y'eñña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tǎbaxín b'ékjá. Chǎjuba ko ntsjénýá kjine. ⁵ Tsitju xuta nanki Jerusalem ko ngayjee xuta xi tǎjín ante

Judea ko andai ntáje Jordan nga j'aisehe Jua. ⁶ Incha kisaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'inkie yjoho nga tjihin ngatitsun.

⁷ Nk'ie nga kikie Jua nga nkjin já fariseo ko já saduseo tjincha f'ai nga mjehe nga saténtá, as'ai b'i kitsúhu:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnúu nga kujyúhuu kjuakjahan Ntjáná xi ja tjen tiña? ⁸ Tu sahá n'ogo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'aha ruu anjmanuu. ⁹ Najmi tu yjonuu ch'anachohoo: “Ntjehe Abraham ñá”, tsa kujixiún. At'aha an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioj Ntjáná kama ts'jin ma ntjehe Abraham. ¹⁰ Ja tjiña nda icho nd'ai nga kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanikj'ajin ajin nd'iu.

¹¹ 'An ntánjua tibatentákothonuu tu xi kuakinchj'aha ruu anjmanuu. Tunga xi nibáha askahan nga an 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tshuhuna tsa kfínkoho ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtákothonuu. ¹² Kui xi nkú joyaha nda xi ts'in chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'in chunkoho ra tuniñuhu, tu xi ts'jinkj'a t'axihin tuniñu ko xin ts'jinkj'a tjabaha. As'ai kj'úató tuniñu ni'ya njihí ko k'úeti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyaha.

B'i ts'in kisaténtá Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ As'ai tsitju Jesu ante Galilea. Ntáje Jordan j'aisehe Jua tu xi kuaténtáha ra. ¹⁴ Tunga najmi tít's'in yuhú Jua nga tjuhun. B'i kitsúhu Jesu:

—Ji ní xi tjihin nga kuatentáni. ¿Nkú tjihin ra nga an tñibásehení nga kuatentáhara?

¹⁵ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—N'e yi nd'ai, at'aha nda tjin nga n'etjusaán ngatentee ni xi mjehe Ntjáná.

As'ai kits'in yu Jua. ¹⁶ Nk'ie nga ja kisaténtá Jesu, as'ai tsitjujin ntánjioo ko tu tsix'áhá nk'a ján ko kikie Jesu Espirituhu Ntjáná xi nkú joyaha nku chutuju nga nibajennehe. ¹⁷ As'ai kinu yá nk'a ján nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bjí xi Ntína. 'Yún tjona. Tsjo nkjún mana Ntína.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ As'ai Espiritu Santo ngjiko t'axihin Jesu ante kixiu tu xi kjút'ayák'uhun ra ndanindoo. ² Yo y'eña kjintía yachán nstjin ko yachán nstjen. Askahan kama bjoho. ³ As'ai ndanindoo j'ai kjut'ayák'uhun nga b'i kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjáná, b'a t'ihin ndjioj nga nínkuñan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i tít'su xujun éhen Ntjáná: “Najmi nku tutu nínkuñon xi ts'in nga b'entu tik'un xuta. Ko ní ngayjee éhen Ntjáná machjéhen xuta.”

⁵ As'ai ndanindoo ngjiko Jesu nanki Jerusalen. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha nínku ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjáná, chjanikj'an ki yjohi. At'aha b'a tít'su xujun éhen Ntjáná: Ntjáná k'úéxá ntútsjehe xi má nga kúhin.

Kjéintjenya ntsjahi

tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko b'j' ta ts'in tjit'a éhen Ntjáná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntjáná, kui xi Ntjahí maha.”

⁸ As'ai tu sa nkuhú asunntu tjenki xi 'yún nk'a ngjiko ngáha ndanindoo. Yo tsakúyjehe má batéxuma já rejí xi tjin asunntee ko kjuachánka xi tjihin nga nkúnkú ⁹ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen ngatentee ni xu'bjí tsa kujsinkúnch'int'ani nga chankjúnmi.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in t'axíni, Satana. At'aha b'a ts'in tjit'a éhen Ntjáná: “Chankjún Ntjáná, kui xi Ntjahí maha ko nkuhú kui kúnú'yá'éihin.”

¹¹ As'ai ngjí t'axin ndanindoo nga y'éña suba Jesu, ko incha j'ai ntitsjehe Ntjáná nga j'aisinkoho.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Nk'ie nga kint'é én Jesu nga kjiya'yún Jua, ngjí ante Galilea. ¹³ Tsitju nanki Nazaret nga ngjik'iejña Capernaum, nanki xi tjiña andai ntáchak'uun xi tjehe má nga y'entu xuta xi y'aha ra ntje chá Zabulon ko xi y'aha ra ntje chá Neftali. ¹⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi y'é't'a nda profeta Isaiá nga b'i kitsú:

¹⁵ Antéhe xuta xi y'aha ra Zabulon ko antéhe xuta xi y'aha ra Neftali,

ante xi tiña maha andai ntáchak'uun,
ngabantá ntáje Jordan,
Galilea má nga tá tjíntu xuta xi najmi ntje Israel y'aha ra.
16 Xi tjíntu má jyuun ja kíkíe nku nd'í chánka.

Xi tjíntu má tjen nk'íehen ngabayoo ja kitsjehen nku nd'í.

17 Kui nístjiun kik'atuts'ihin Jesu nga y'énjímí. B'í kitsú nga kinchjako xuta:

—Tankinchj'aha ruu animanuu, at'aha ja 'yún tiña tjíñanuu Ntjáná nga tibatéxumanuu nd'ai.

B'í ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kíkíe jo já xi nts'e maha xinkjín. Kui xi Simon xi tá 'mi Pedrō ko Andre. Tjíncha kjanikj'a na'ya tjíohō ajin ntōo, at'aha tjío incha tsuba jóo. B'í kitsú Jesu:

19 —Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nūbōo.

20 Tá kuihi chūbō y'entu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu. 21 As'ai ngjindju sa ko yo kíkíe jo já xi tá nts'e maha xinkjín. Kui xi Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo. Tjintuyáko tsutsuhū na'mihī nga tjíncha b'enda na'yaha. As'ai kinchjaha Jesu jóo. 22 Tá kuihi chūbō y'entu jóo tsutsuu ko na'mihī nga kitsjennkíhi Jesu.

B'í ts'in kama ñjakúnehe xuta Jesu

(Lc. 6:17-19)

23 Kikjatsú'ba Jesu ngayjee ante xi tjín Galilea. Tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjín yo ko y'énjímí én nda tsuhū Ntjáná nga Ntjáná xi batéxuma. Kits'innkíhi tú mí ch'ihín ni xi k'uhun xuta. 24 As'ai ngayjee ante xi tjín ante Sirja kichubanijmíyaha Jesu. Jaich'aha ngatentee xuta un xi tjín yo, xi tineya yjohō nga nkjin tákjá ch'in xi k'uhun, xi un tibehe, xi tjíntujíhín jánindoo, xi tjíhín ch'in b'atsé, ko xi najmi ma fi. Kits'innkíhi Jesu ngatentee xuta uun. 25 Kitsjennkíhi Jesu nkjin nkjún xuta xi nibaha ante xi tjín Galilea ko Decapolí, xi nibaha nanki Jerusalem ko ante xi tjín Judea ko xi tjín ngabantá ntáje Jordan.

5

B'í ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjín ts'e nginkun Ntjáná

(Lc. 6:20-23)

1 Nk'ie nga kíkíe Jesu nga tíma ñjakú nkjún xuta, as'ai ngjinji nku asunntu tjenkí ko yo y'ejña. Yo kama ñjat'aha xuta ni'yakuyáha, 2 ko b'í kitsú Jesu nga tsakúyaha:

3 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi najmi tjíhín ra kjuanchíná xi tíma 'yún k'un, at'aha kui xi tjíntujín má batéxuma Ntjáná.

4 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi tákjintáha, at'aha kui xi n'ek'íéjyu.

5 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi ñimákjuaha, at'aha kui xi ts'íinkjái'hín nga kama ts'e t'anankiū.

6 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi mangimjehe ra nga naXu kama, at'aha kui xi naXu kama.

7 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi ma ñimaha ra xuta, at'aha kui xi chasē ñimaha.

8 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi je tjíyaha animaha, at'aha kui xi skuē Ntjáná.

9 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi tsjáha kjuajyu má nga tjín kjuachán, at'aha kui xi k'úin ntíhí Ntjáná.

10 —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi t'n'e unchaha nk'ie nga naXu ts'in, at'aha kui xi tjíntujín má batéxuma Ntjáná.

11 —Á b'a nda tjíhín ts'ajun nk'ie nga ch'on kuitsunuu xuta ko nga tsjénki unkienu ko nga nkjin tákjá én tsank'á ch'on tsu kuitsunuu tu ngat'ana. 12 Tsjō katumanuu ko 'yún tsjō kat'enuu, at'aha 'yún chánka chíj xi n'ekjái ngáha ruu ndjiojmi já. At'aha b'a tá k'ín'ehe já profeta xi tjun kis'e nga jun.

B'í ts'in tsakúyaha Jesu já ni'yakuyáha xá xi tjíhín jóo asunntei

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 Jun xi nkú joyaha naXaha asunntee. Tunga tsa ndyja nga yúhūn naxo, ¿nkú ts'in kama ntia ngáha? Nku ni xi najmi chumi ni chíhí ra kama. Tú nguajyahá sa naXsin ján ko kuasinnehe xuta.

14 Jun xi nkú joyaha nd'íhi asunntee. Nku nanki xi tjíñasun nku asunntu tjenkí najmi ma s'ejña 'ma. 15 Nk'ie nga nd'í b'éti xuta, najmi kinte kaxa b'éjñanki. Tú sa ní b'éjña nk'a tú xi ts'in ndzjehen ra nd'íhí ngatentee xuta xi tjíntu ayoo. 16 B'a ts'in kats'in ndzjen nd'inuu nginkun xuta, tú xi skuēhe xuta ni xi nda t'n'o ko ts'íintsjohō Na'minuu xi tjíña ndjiojmi já.

B'í ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuatéxumaha Ntjáná

¹⁷ 'Najmi tu b'a ts'in n'enkjintak'un tsa an jái ts'inndyja kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta. Najmi jái ts'inndyja niu. Jái ts'intjusan niná niu. ¹⁸ At'aha kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ntu xi tjit'a kjuatéxumoo ndahachí najmi ndyjajihinsén nk'ie nga tijná sa nk'a ján ko t'anankiu. Kuitjusunyje ni.

¹⁹ 'Kui b'a maha, tsa tjin xi najmi ts'ijnchi ndaha tsa tu nku kjuatéxuma ichi xi tjit'a kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'in kuakúyaha xuta xi k'ái, kui xi 'yún ichi kama ngáha má batéxuma Ntjaná. Tunga tsa tjin xi ts'in xi nku titsu kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'in kuakúyaha xuta xi k'ái, kui xi chánka kama ngáha má batéxuma Ntjaná. ²⁰ At'aha an b'a tixinnuu. Tjihin nga 'yún naxu n'etjusun so jun ni xi mjehe Ntjaná nga já chjine'ehen kjuatéxumoo ko já fariseo. Tsa najmi b'a n'oo, ndahachí najmi kuintsubajiun má batéxuma Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáan xinkia
(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu n'ek'iein. Tsa tjin xi ts'ínk'ien anjma, kui xi tjihin nga n'e kjuaha ra." ²² Tunga an b'a tixinnuu nga tu yáhá ni xi ts'ínk'ianko nda nts'e, kui xi tjihin nga n'e kjuaha ra. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu nda nts'e: "Á b'a nkjún ts'in stjehenni", kui xi n'e kjuaha nginkun já tixóo. Ko tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu nda nts'e: "Á b'a 'yún chnihini ji", kui xi tjehe ra nd'íhi ngak'ien.

²³ 'Kui b'a maha, tsa ti'bahini chjehi asun naxan chje ko tsa yo kjuaitsejin nga tinchun chánko nda nts'e, ²⁴ tu sahá t'ejnai chjehi ankjin naxan chje ko t'in chubako nda mahi tjun nda nts'e. As'ai nibák'ai ngáhani chjehi.

²⁵ 'Kitsa t'endakoi xi tiftiténehi nk'ie nga tjenko sai aya nyóo, tu xi najmi ts'ínkjas'ehen ra ji nda jue. At'aha tsa ts'ínkjas'ehin nginkun nda jue, as'ai nda jue ts'ínkjas'en ngáha ri aya ntsja nda xi kunnta nuyayóo ko kui xi ngjuáya'yihin. ²⁶ Kjuaxi ni xi tixihin. Najmi kuitjui yo santa nkúhu nga k'uéchjyjei toon xi tjehin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáan kjuabixoon

²⁷ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "Najmi tu biyunéi kjuabixahan." ²⁸ Tunga an b'a tixinnuu nga tu yáhá ni xi kuasehe nku tachjuún nga ngjuásihin, kui xi ajin anjmaha ja kuakangane kjuabixahan.

²⁹ 'Kui nga tsa tunkuin kixi xi tits'ínkijnejihin ri jé, tu sahá n'esjei ko kjin chjanaiyai. At'aha tu sahá nda tjin ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tikjá yjonintehi, tu xi b'a ts'in najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi. ³⁰ Ko tsa ntsaj kixi xi tits'ínkijnejihin jé, tu sahá tichákjái ko kjin chjanaiyai. At'aha tu sahá nda tjin ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tikjá yjonintehi, tu xi b'a ts'in najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi.

B'i ts'in kinchjanijmyaha Jesu kjuabixoon
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'B'a ta kik'in yaha xuta nistjin nk'ie: "Nda xi k'uéjña chjuúhun, kui xi tjihin nga tsjáha nku xujun xi má nga ja kits'ínkje kjuabixahan." ³² Tunga an b'a tixinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhun, tsa chjuúhun najmi kik'at'aha, kui ndo tits'in nga chjuúhun tibangane kjuabixoon. Ko tsa k'ái nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui ndo xi ta tibangane ni xi mih'ijkuabixan.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga nkjún nga "kate Ntjaná" kuixiaán

³³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu: Kate Ntjaná, bixín tsank'ái. Tu sahá n'etjusun ni xi tin'ekie Ntjaná." ³⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu. Ndahachí najmi tu "kate Ntjaná" bixiún. Najmi tu ndjiojmi ján nungjiun ni xi kuixiún, at'aha yo tijná Ntjaná nga batéxuma. ³⁵ Ta ndaha najmi tu t'anankiu nungjiun ni xi kuixiún, at'aha Ntjaná batéxumaha. Ta ndaha najmi tu nanki Jerusalem nungjiun ni xi kuixiún, at'aha kui xi nankihj Ndá Rej k'aku.

³⁶ 'Ko ta ndaha najmi tu nintaku nungjiun ni xi kuixiún, at'aha najmi manuu n'ek'ontjaiyo ndaha nku ntsjaku tsa taba ko tsa jma n'ek'íó. ³⁷ Tsa tichasjaiyanuu, "johon" tixiún tsa b'a tjin ko "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. At'aha én xi s'esun saha, kui xi nibáha ra ndandoo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkú n'ekáá xi ch'on tits'inná
(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "Xi ch'on ts'iin, n'e ngajoya ngáha ra xi nkú kats'in. Tsa nku tunkun kats'in'uhun, a nku tunkun n'e'uhun. Tsa nku ni'yun kats'in'uhun, a nku ni'yun n'e'uhun." ³⁹ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tjehe'ntohoo xi ch'on tits'innuu. Tsa tjin xi k'onjin tsa kixihj, tjeihin ko tsa skjúhin. ⁴⁰ Tsa tjin xi mjehe ts'ínkokjuahi xi má nga kj'é'ahi chinkahj, tjeihin ko chinka ntsjahj. ⁴¹ Tsa tjin xi ts'ijn kjuá'yúhun ri nga k'úinkoi ch'áha nku kilométrú tjihin, tu sahá t'inkoi jo kilométrú tjihin. ⁴² Tjeihin xi kuankihi tsa mí nihi ko najmi tu xin chasei tsa tjin xi mjehe kuenyahi tsa mí nihi.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga tjihin nga n'etjáá xinkjá
(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "N'etjói xuta xinkj ko n'e unchai xuta kontrahi." ⁴⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tu sahá n'etjói xuta kontrannu. Tinchihuu Ntjaná nga nda kats'ínko xi ch'on títsonuu. Nda n'ohoo xi unkienuu. Chubantjo nginkun Ntjaná xi ch'on títsonuu ko xi tjennki unkienuu.

⁴⁵ 'B'a n'oo tu xi b'a ts'in kamahanu ntihj Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján. At'aha kui xi ts'intjuhu ts'iyu ngayjee xuta, ndaha tsa xi ch'onk'un ko ndaha tsa xi nda. Ko ts'ínk'aha ts'iyu ngayjee xuta, ndaha tsa xi naxu ts'in ko ndaha tsa xi najmi naxu ts'in. ⁴⁶ At'aha tsa n'etjói xi tjohe jun, ¿mí chjhi xi kujjinnuu nk'ie? Santaha já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá b'a tá incha ts'in. ⁴⁷ Ko tsa tu subahá já nts'o xi súniñohoo, ¿mí ni nda tjihin xi t'n'o nk'ie? Santaha xuta xi najmi be Ntjaná b'a tá incha ts'in. ⁴⁸ Katumo xi tjihin nga kamo. At'aha tsjehé Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján.

6

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in nda kuintsuba

¹ 'Najmi tu nginkun xuta naxu n'esjo yjonuu, tsa tu xi skuehenuu nga naxu t'n'o. At'aha tsa b'a n'oo, najmi chumi ni chjhi xi tsjannuu Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján.

² 'Kui b'a maha, nk'ie nga k'uaihini chjehi, najmi tu tjio títjun n'ekjanei, xi nkú ts'in xuta xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná aya ni'ya sinagoga ko aya ni'yóo, tu xi nda skuehe rá xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít'ínkjáihin chji xi ts'e jóo. ³ Tunga ji, nk'ie nga t'baí chjehi, najmi tjihin nga skue ntsá skjúin ni xi tít'ín ntsá kixi. ⁴ Tu sahá jyuhú kj'i tjein chjehi. Ko kui Na'mihj xi tibe ni xi 'ma t'n'ei, kui xi tsjáhi chjhi.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in chubakáá Ntjaná
(Lc. 11:2-4)

⁵ 'Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, najmi b'a tu n'o xi nkú ts'in xuta xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. Kui xi tsjohó bincha ndju aya ni'ya sinagoga ko ni'yátée nk'ie nga nchjako Ntjaná, tu xi skuehe rá xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít'ínkjáihin chji xi ts'e jóo. ⁶ Tunga ji, nk'ie nga chubakoi Ntjaná, títjás'ein aya 'mahj, t'echjái ankuahj ko chubakoi Na'mihj xi tijnako subahi má 'moó. Ko kui Na'mihj xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

⁷ 'Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, najmi tu n'e chjón én xi najmi tjihin sin, tsa tá kui tá maha én xi chubo, xi nkú ts'in xuta xi tjin asuntee. Kui xi b'a maha nga ngjuénjjuhu Ntjaná tu ngat'aha nga 'yún tse tinchjá. ⁸ Kui nga najmi b'a tu n'ehenu jun xi nkú nga ts'in xuta xu'bo. At'aha jáhá be títjun Na'minuu ni xi machjénnuu kintehe ni nga kuinchihuu.

⁹ 'Kui b'a maha, b'i ts'in chubakohonu Ntjaná:

Ji Na'minú xi tinchin ndjiojmi ján,
katenkjúhin xuta.

¹⁰ Tətexumani.

Katuma t'anankij ni xi mjehi xi nkú nga tá tíma ndjiojmi ján.

¹¹ Tjenni nd'aj nichine xi machjénni.

¹² N'endyjat'anj ngatitsunni,

xi nkú ts'in jin tá n'endyjat'ajhi xi ch'on tít'inni.

¹³ Najmi tu 'bajntei nga kujjnejjin nga chjút'ayák'unni.

Tu sahá chjuxinni ni xi ch'onk'uun.

At'aha ji xi batexumai,

ko ji xi tjihin nga'yún,

ko ji xi tjihin kjuachánka tu nkj'íéhé ni.

B'a tjin.

¹⁴ 'At'aha tsa n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít'innuu, b'a tá ts'in ts'innndyjat'anuu Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján. ¹⁵ Tunga tsa najmi n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít'innuu, b'a tá ts'in Na'minuu najmi ts'innndyjat'anuu ngatitsunnu.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in kuintsuba kjintiaá

¹⁶ 'Nk'ie nga kuintsuba kjintió, najmi tu nusin kat'enuu xi nkú 'behe xuta xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. At'aha kui xi ndzjen ts'ínk'íé ankjin tu xi skuehe rá xuta nga tjintu kjintiaá. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít'ínkjáihin chji xi ts'e jóo. ¹⁷ Tunga ji, nk'ie nga kuinchun kjintiaá, tu sahá chjújín natí sisin ntsjahj ko tanejin ankjin. ¹⁸ B'a ts'in najmi skuehe xuta nga tinchun kjintiaá. Tu Na'mihj ni xi skue, at'aha kui xi tijnako subahi má 'moó. Ko kui Na'mihj xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in s'eyaná
(Lc. 12:33-36; 16:13)

¹⁹ 'Najmi tu ei asunntej n'e nchinái yjohi, má nga ts'ínkatsúhün xubíu ni xi tjin ko má nga ma stu ni xi tjin ko má fas'en já ndyjé. ²⁰ Tu sa ní ndjiojmi ján n'e nchinái yjohi, má nga najmi ts'ínkatsúhün xubíu ni xi tjin ko má nga najmi ma stu ni xi tjin ko má najmi fas'en já ndyjé. ²¹ B'a tíxihín at'ahá má nga tjíña kjuanchínáhi, yo tá tjíña animáhi.

²² 'Tunkuín, kui xi xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Kui b'a maha, tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. ²³ Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jyuhün. Kui nga tsa ni xi tjihín nga ts'ín ndzjehen ri tu sahá ts'ín jyun, i'yún nkjún jyun má tinchín ma!

²⁴ 'Ndaha nku ndá musu najmi ma ts'ínxát'ahá jo já ntjá. At'ahá nku xi ts'ín unkie ko nku xi ts'ínjtjo, ko a rá ts'ínxát'a sisihín nku ko ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'ahá ruu Ntjáná ko kjuanchínó.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga Ntjáná kuhün ntíhi
(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'Kui kjuaha nga b'a tíxihínnyu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnyu, mí nihi xi chínjo ko mí nihi xi s'ju. Tá ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenu, mí najyuhun xi ndyjo. Nk'ie ní nga kuíntsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi rá nga nichinee. Ko yjonintenu, kui xi 'yún chjíhi rá nga najyuu. ²⁶ Chasohó nise xi tjíma tjen nk'a ján. Najmi b'éntje, najmi b'ékú ko najmi f'átjo ni xi kjiné. Tunga Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján tsjáha nichine. Ko jun, ¿a najmi 'yúhún chjí so nga nisee? ²⁷ Ko ndaha tsa 'yún kjuántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjin xi nkú ts'ín sáhanu masen metru.

²⁸ '¿Ko á jun fantaha ruu yjonuu najyun xi ndyjahanu? Chase chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxú jñó. Najmi ts'ínxá ko najmi ts'ínnda nachjún. ²⁹ Tunga an b'a tíxinnuu nga tá ndaha ndá rej Salomon xi 'yún chánka kama nstjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxú. ³⁰ Tsa Ntjáná b'a tsjo ts'ínk'íentu jñá xi chubá ma cháhá, xi nd'aj ma chá ko ndyjunní kuítí, ¿a najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chjí so nga jñó? ¡Á b'a 'yún ichí s'ejihínnyu Ntjáná!

³¹ 'Kui b'a maha, najmi tu fantaha ruu yjonuu: "¿Mí nihi xi chineé?" ko "¿Mí nihi xi s'já?" ko "¿Mí najyuhun xi ndyjaá nd'ai?" tsa kuixíu. ³² At'ahá ngatentee ni xu'bjí bangisjai xuta xi najmi be Ntjáná, tunga jahá be Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján nga machjénnyu ngatentee niy. ³³ Títjun tjehennto nga katatéxumanuu Ntjáná ko n'oo ni xi naxu nginkun, ko b'a ts'ín tu k'uajisuhúnnyu ngayjee ni xu'bjí. ³⁴ Najmi tu fantaha ruu yjonuu mí nihi xi kama ndyjunní. Ndyjunní s'e ngáhanuu ante nga kjuánta ngáha ruu yjonuu. At'ahá ngayje nstjin y'a kjuasti xi ts'e.

7

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta
(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi k'já, tu xi najmi ts'íninjéhenyu Ntjáná. ² At'ahá xi nkú nga ts'ín n'ek'anjiu jé xuta xi k'já, b'a tá ts'ín ts'íninjé ngáhanuu Ntjáná. Ko chubá xi n'e chjón nga ch'achuboo, tá kuihi xi k'uachubako ngáhanuu Ntjáná.

³ '¿Nkú ts'ín ji tíchasehe rj stjé xi kjinkíhi tunkun ndá nts'ei nk'ie nga najmi títs'ín ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkun? ⁴ Nk'ie nga yáxu'ba kjinki tunkun, ¿nkú ts'ín b'a k'úihín rj ndá nts'ei: "K'uaíntení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkun?" ⁵ T'in'ei ni xi ts'ín xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntjáná ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkun, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun ndá nts'ei.

⁶ 'Najmi tu 'bohó nañóo ni xi je nginkun Ntjáná ko najmi tu chjínko chjanik'ajihyun ni tsjo k'unnuu, at'ahá kuasjinne chu ni xi tsjo k'unnuu ko santaha ko jun kjinényu chu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kuínchí Ntjáná ni xi nda
(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Tinchíu, ko Ntjáná tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnnyu. N'ekjano ankujo, ko chjux'ánuu. ⁸ At'ahá ngatentee xi banki ts'ínkjáhihín. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'ínkjane ankujo chjux'áha. ⁹ ¿A tjin ajinnuu nku xi tu ndjiohó tsjáha ntíhi nk'ie nga ninkuan kuankihí? ¹⁰ Tsa tjio kuanki ntíhi, ¿a tu yehé tsjáha? ¹¹ Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohó ni xi nda ntínnyu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján 'yún tsjá saha ni xi nda xuta xi kuankihí?

¹² 'Kui b'a maha, xi nkú ts'ín mjennyu nga n'ennyu, b'a tá n'ohó xuta xi k'já. Kuihi niy xi bakúya kjuatéxumoo ko ni xi y'é't'a já profeta.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ankuja
(Lc. 13:24)

¹³ 'Tijás'oon ankjuá ntsjyoo. At'aha tayá ankjuá ko tayá niyá xi fi má nga ndyja xutá. 'Yún nkjin xi tijncha fas'en ankjuá xu'bo. ¹⁴ Tunga ntsjyahá ankjuá ko ntsjí niyá xi fi má nga b'entu xutá. Chuba xi tijncha sakúhu ankjuá xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xutá
(Lc. 6:43-44)

¹⁵ 'Chúhúun yjonuu já profeta tsank'óo. Kui xi k'uaí ts'in nimakjuá maña yjohó xi nkúhu chutsanka, tunga kjahán tjtintuyáha xi nkúhu chu kjan. ¹⁶ Kamankjinnuu nkú k'un jóo nk'ie nga choo ni xi ts'in. At'aha ni xi ts'in xutá, kui xi nkú joyaha tu xi bjaha nku yá tu. ¿A jñá na'yáhá xi bjaha tuntsjajé? ¿A yá na'yáhá xi bjaha tu higo? ¹⁷ Ngatentee yá xi nda bjaha tu xi nda. Ko yá xi najmi nda bjaha tu xi najmi nda. ¹⁸ Nku yá xi nda, najmi ma bjaha tu xi najmi nda. Ko nku yá xi najmi nda, najmi ma bjaha tu xi nda. ¹⁹ Ko ngatentee yá xi najmi bjaha tu xi nda, stisún ko s'eti ajin nd'íu. ²⁰ Kui b'a maha, cháhanu já profeta tsank'óo nk'ie nga choo tu xi ts'e.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha
(Lc. 13:25-27)

²¹ 'Najmi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha ngatentee xutá xi: "Ji ndá maestru, ji ndá maestru", títuna. Xi tít'sintjusun ni xi nkú ts'in mjehe Na'mina xi tijná ndjiojmi ján, kuihi xi kjuas'enjin yo. ²² Nk'ie nga kuichú nistjin nkjin nkjún xi b'a kuítuna: "Ji Nda Ntja, ji Nda Ntja, ngajohi y'enjimi, ngajohi sich'onsjeheni jánindoó ko nkjin kjuankjún kin'ei." ²³ Tunga an b'a xín ngáha ra xutá xu'bo: "Ndahachí najmi benuu. Tankín t'axinnú jun xi ch'on kin'o."

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutáha xi nkjink'un
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ 'Kui b'a maha, ngatentee xutá xi nt'é éna ko ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku ndá kitikjuá xi kits'innasún ni'yaha asun ndjio. ²⁵ As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, ko ntjo kits'ink'ajni ni'yoó nga mjehe kjanít'sin. Tunga najmi tsijnehé at'aha asun ndjio kamandasún. ²⁶ Tunga ngatentee xutá xi nt'é éna ko najmi ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku ndá chíni xi kits'innasún ni'yaha asun tsumíu. ²⁷ As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, ko ntjo kits'ink'ajni ni'yoó nga mjehe kjanít'sin. Tsijne ni'yoó nga tsatsunyje.

²⁸ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, tu ni xi kama nkjühún ra ngayjee xutá xi nkú ts'in tibakúya. ²⁹ At'aha tibakúya xi nkúhu tsa xá tjihin. Najmi b'a ts'in tibakúya xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kuatéxumoo.

8

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku ndá xi k'uhun ch'in fentujnu
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Nk'ie nga j'ajen ngáha Jesu nga nibaha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xutá kitsjennkíhi. ² As'ai j'aisehe Jesu nku ndá xi k'uhun ch'in fentujnu. Tsasinkunch'int'aha ko b'i kitsúhu:
—Ji ndá maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jeni nga chjuxinní ch'in xi k'unna.

³ Kingénne ntsja Jesu nga kits'inko ndá uun ko b'i kitsúhu:
—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxihin ch'ihin ndo.

⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:
—Ji najmi tu ch'a xi 'miyaili ni xi kamat'ain. T'ihínkúchijih yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise, tu xi skuje kixíhi xutá nga ja kamanda ngáhani.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu ndá musuhu nku ndá jun k'aku
(Lc. 7:1-10)

⁵ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Capernaum, as'ai j'aisehe nku ndá jun k'aku nga j'ainkihi nku kjuanda. ⁶ B'i kitsúhu:

—Ji ndá ntja, ndá musuna kjijña un ni'yaná. Najmi tá ma ts'in niyáha ko un tibehe.

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Kama kfín ts'innkíhi.

⁸ Tunga b'ahá kitsú ndá jun k'aku:

—Ji ndá ntja, najmi an tsuhuna tsa ni'yaná kuitjás'ein. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁹ At'aha xi nkúhu an, tijnana xi batéxumana ko tá tjinna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: "T'in", xihin nku, as'ai fi. Ko tsa: "Nibái", xihin k'ái, as'ai nibá. Ko tsa nku ndá musuna: "N'ei kui nií", xihin, as'ai ts'in.

¹⁰ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kitsú ndo, kama nkjühún ko b'i kitsúhu xutá xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xutá xi ntje Israel tjeheh ra najmi kje sakújina xi b'i ts'in s'ejihin an xi nkú ts'in s'ejihin ndai. ¹¹ Ko b'a tixinnuu. Nkjin nkjún xutá xi níba tu má xi tjeheh ni ko k'úentut'áko yámixó ntje cháná Abraham ko Isaac ko Jacob má batéxuma Ntjaná.

¹² Tunga xuta xi tjeheh ra nga kjuas'en kai má batéxuma Ntjáná, kui xi ngjuaiya natsin ján má jyuun, ante má nga kjintá xuta ko kuate ni'yun.

¹³ As'ai ta kinchjako ngaha Jesu nda jun k'aky:

—T'in. Ngandahi katuma xi nku ts'in kuas'ejihin.

Ta kuihi chubō kamanda nda musuhū nda juun.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nchi'yaha Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha Pedro, kieke nga ch'in kjiñako na nchi'yaha Pedro. ¹⁵ As'ai kits'inko ntsja tachjuun. Kindyajihiin ch'iun ko tsisintjen nga kitsjaha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Nk'ie nga ja kama'ña, j'aich'aha Jesu nkjin nkjun xuta xi tjintujihin janindo. Nkuhú tsu'ba én xi kitsú Jesu nga kik'onsje janindo ko nga kits'innkihi ngatentee xuta uun. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi kitsú nda profeta Isaiá: "Kui xi ngjiko kju'a'unná ko jak'á ch'inná."

B'i kitsúhu Jesu ja xi mjehe tsjénkihi

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Nk'ie nga kieke Jesu nga nkjin xuta katsendáihí ra, b'i kitsú nga mjehe ngjuai ngabantá ntáchak'uun. ¹⁹ As'ai j'aik'uhun nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsjénkihi tu má xi tjeheh ni nga k'úin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Chū xi tjin ngiñōo tjihin tixa ngijo ko nisee tjihin nuba. Tunga Ntíhi Ndax'jun najmi tjihin má nga kama kjuáñasun nintaku.

²¹ As'ai b'a kitsú nku nda ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, k'ua'intení nga tjun kfíngjayánjia na'mina.

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsjénkini ji. T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjayanji suba xuta k'ien xinkjin.

B'i ts'in kits'ink'íeyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ As'ai jas'en Jesu tsutsuq jo já ni'yakuyáha ta jas'enkoho. ²⁴ Tu nkuhú ntjo xi tu xí 'yuhún kamané nk'ie nga tjejin ntáchak'uun, santaha ixí kingjá 'mahá ra t'éhen ntóo tsutsuq. Tunga kjifehé Jesu nga b'a tímoo. ²⁵ As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ink'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, n'ek'anikini! ja kuayáa ej ni!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tábinkjuhunnu? ¡Á b'a 'yún ichi s'ejihinnu Ntjáná!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga kits'ink'íeyu. As'ai kis'e jyuju. ²⁷ Kama nkjühun jóo ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'in kits'ín ndqíhi Jesu jo já xi tjintujihin janindo

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nk'ie nga tsichu Jesu ngabantá ntáchak'uun, nankihi xuta Gadara, as'ai tsitjujin tsjóo nga j'aik'uhun Jesu jo já xi tjintujihin janindo. Tu ni xí kjahán jóo, nga santaha najmi ta ch'a ma f'a niyá xu'bo. ²⁹ As'ai incha kikjintáya nga b'i kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntjá nku tutuu, ¿mí nihi xi tjínkoní? ¿A ja kjuáik'aini kjuanimá kintehe ni nga kuichú njstjuun?

³⁰ Xi tjeheh yo nkjin nkjun chinka tjincha kjine jñá. ³¹ Kui nga b'a kitsúhu janindo nga incha tsankihi Jesu:

—Tsa kuich'onsjení ej, tu sahá tjeinteni nga kuitjás'enjihin chinko.

³² —Tankiún —kitsú Jesu.

As'ai tsitjujihin jóo janindo nga incha ngjikjas'enjihin chinko. Tsangatsanka ngatentee chinko nga kikjanik'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujin ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³³ As'ai incha tsanka já xi tjincha kunntá chinko. Incha j'ai ajin nantjo ko kitsúya ngatentee ni xi kamoq ko ni xi kamaha já xi tjintujihin janindo. ³⁴ Tu tsitju tentehé xuta nantjo nga nibasehe Jesu. Nk'ie nga j'aisehe, incha tsankihi nga kuitju nankihi jóo.

9

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu nga j'atikjá ntáchak'uun ko tsichu ngáha nankihi. ² Ja kamoq. J'aisehe Jesu já xi y'ang'anke nku nda xi najmi ma fi, xi kjisun nachahan. Nk'ie nga kieke Jesu nga s'ejihin jóq yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Tso kat'ehe tak'uin, ntina. Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

³ B'i ts'in kits'innkink'un k'ua já chjine'ehen kjuatexumoo: “Najmi tbenkjún Ntjaná ndai nga b'a ts'in tinchja.” ⁴ Tunga behé Jesu ni xi tuncha ts'innkink'un jóq. As'ai b'i kitsúhu:

—Á b'a ch'on ts'in tin'enkjintak'uhunnu? ⁵ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein ko titsutjai”? ⁶ Tunga mjehéna kuakuchjingu nga Ntihin Ndax'iun tjina ngajoho Ntjaná asuntee xi má nga kama ts'innnyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

⁷ Tsisintjen nda uun ko ngi ngáha ni'yaha. ⁸ Nk'ie nga kieke xuta nkjiun nij, kitsankjún ko kits'intsjoho Ntjaná at'aha xu b'a tse nga'yún kitsjáha nku nda.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Nk'ie nga tits'in niyá Jesu, kieke nku nda xi 'mi Mateo xi kab'eña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkini.

As'ai tsisintjen Mateo ko kitsjennkihi Jesu.

¹⁰ Ko ni xi kama, nk'ie nga tikjine Jesu niñu ni'yaha, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha t'a yámixó.

¹¹ Nk'ie nga kieke já fariseo nij, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu:

—Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatexumoo tinekoho niñu nda maestrunuu?

¹² Tunga nk'iehe nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ¹³ Tankiún ko tinchíyo nkú tsuhu ra éhen Ntjaná xi b'i ts'in tjit'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama njmanuu xuta. Najmi chje xi k'uechjintjainuu mjena.” Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkje tjihin nga k'úentu kjintia xuta ni'yakuyáha

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha Jua Bautista ko b'i incha kitsúhu:

—¿Nkú tjihin ra nga najmi b'entu kjintiaha já ni'yakuyáhi xi nkú ts'in bintsuba kjintiahanij jin ko já fariseo?

¹⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá 'be babaha xuta xi tjintujin nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjñajin saha nda bixoon? Tunga kuichúhu njstjin nga chj'áha nda bixoon. Nk'iehe nga k'úentu kjintia. ¹⁶ Ta ndaha najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha njbakú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóq. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ¹⁷ Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxin chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxin chóq. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxiun. Kui nga tsa tjabaxin tsetsehé xincháha binu tsetse, ko b'a ts'in nda f'áitjoho nga joq niu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku takjin ko nku tachjuun

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Nk'ie nga b'a títu Jesu, tu j'aihi yo nku nda tjixá ko tsasinkunch'int'aha nga b'i kitsúhu:

—Takjinna ja k'uen. Nibángjennéi ntsai ntina tu xi k'uaia ngáha ra.

¹⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ngjiko já ni'yakuyáha nga kitsjennkihi ndo. ²⁰ Ko tu yohó j'ai tjennkihi Jesu nku tachjuun xi tjihin te jo nú nga jni tits'ink'iehen. Kui xi kits'inko tuts'in najyun xi yja Jesu. ²¹ At'aha b'i ts'in kits'innkink'un: “Tsa tu najyuhun ts'inko sa, kamanda ngáhana.” ²² Tunga kits'ink'ótjijahá Jesu nga tsasehe tachjuun ko b'a kitsúhu:

—Ji ntina, tsjo kat'ehe tak'uin. At'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kama nkhi ri.

Ta kuihi chubó kamanda tachjuun.

²³ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha nda tjixóq, kieke yo já xi tits'inkjane yánaxu ko xuta xi xaáhan tuncha ts'in nga tikjintá. ²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tankin ngáhanu. Najmi ka'me takjün. Tu kjifehé.

Tsajnukiehe xuta xi kama njakú yo. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja kik'onsje Jesu xuto, as'ai jas'en má kjiña takjiun, jak'á ntsja ko tsisintjen ngáha takjiun. ²⁶ Kint'é ngayjee xuta xi tjin yo ni xi kamoq.

B'i ts'in kikjex'ánkihi Jesu tunkun jo já ka

²⁷ Nk'ie nga tibitju Jesu yo, kitsjennkíhi jo já ka xi kikjintáya tjennkíhi. B'i incha kitsú:

— Ji xi ntjehe David, katuma nímahi jin.

²⁸ Ko nk'ie nga jas'en ni'yaha Jesu, yo incha j'aisehe já ko. B'i kitsú Jesu nga kingásjaiyaha jóq:

— ¿A s'ejinnu nga kamana ts'ian ni xi mjenuu?

B'a incha kitsú jóq:

— Johon, nda maestru.

²⁹ As'ai kits'inko Jesu tunkun jóq ko b'i kitsúhu:

— Katuma xi nkú ts'in tís'ejinnuu.

³⁰ Tsix'ánki tunkun jóq. As'ai b'a kitsú Jesu:

— Tunga najmi tu ch'a 'miyahá ruu ni kamat'on.

³¹ Tunga nk'iehé nga incha ngji jóq, kitsúyaha ngayjee xuta xi tjin yo xi nkú nga kits'inkoho Jesu.

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda xi najmi ma nchja

³² Nk'ie nga tibitju já xi ka kai, incha j'ai xuta xi j'aikoho Jesu nku nda xi najmi ma nchja, at'aha ndanindoo tíjnajihin. ³³ Nk'ie nga kik'onsje Jesu ndanindoo, kinchja ngáha nda nimo. Kama nkjühun xuta nkjiun ko b'a incha kitsúhu xinkjin:

— Ndahachi najmi kjee yaá ajinná xi ntjehe Israel tjenná nku ni xi b'a tjin.

³⁴ Tunga b'ahá kitsú já fariseo:

— Nga'yuhun ndaninda k'akuhu jánindoo m'osjekoho jánindoo ndai.

B'i ts'in kama nímaha Jesu xuta

³⁵ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee nanki i ko nanki xi xi tjin yo nga tsakúya aya ni'ya sinagoga. Y'énijmí én nda tsu xi túsuya nga Ntjaná xi batéxuma ko kits'innkiyjehe ch'in xi k'uhun xuta.

³⁶ Nk'ie nga kikié Jesu xuta nkjiun, kama nímaha, at'aha tíjnchajihin sén ko chuba tjimáhá xi nkú joyaha chutsanká xi najmi tjihin nda bastu. ³⁷ As'ai kinchjako já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

— Xuta xi tjin b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'inxájin nií. ³⁸ Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'inkji já musu ajin ntjehe.

10

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóq k'onsje jánindoo xi tjintujihin xuta ko nga ts'innkiyjehe xuta xi ch'ihin.

² Kui xu'bj xi j'áihin já postru xi te joo: tíjtu Simon, xi tá 'mi Pedro, ko Andre xi nda nts'e Pedro maha; Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjin, xi jáha Zebedeo; ³ Felipe ko Bartolome; Toma ko Mateo xi j'áchjintjai ch'á; Santiago ntíhi Alfeo ko Tadeo; ⁴ Simon xi mako já kananista ko Judá Iscariote xi askahan kits'inkjas'en Jesu.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uenijmí

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ As'ai kits'inkji Jesu já ni'yakuyá xi te joo nga kitsúyaha ni xi tjihin nga incha ts'ín. B'i kitsúhu:

— Najmi tu bankiún má nga najmi tjin xuta xi ntje Israel tjehe ra ko najmi tu bitjas'oon nankíhi xuta Samariá. ⁶ Xuta xi ntjehe ní Israel y'aha ra tankihinsoho, xuta xi ja kindyja xi nkú joyaha chutsanká. ⁷ Tankiún ko t'enijmíu nga ja 'yún tíña tíña Ntjaná nga tibatéxuma nd'ai. ⁸ N'enkihúu xuta un, n'ekj'áiyohoo xuta xi ja ka'me, n'enkihúu xuta xi k'uhun ch'in fentujnu tu xi kama jehe nginkun Ntjaná, ko tich'onsjoo jáninda xi tjintujihin xuta. Xi nkú ts'in tu kik'áihinuu nga 'yún, b'a ts'in tu tjsinkonú xuta.

⁹ Najmi tu ch'o toonsine aya tsanuu, tá ndaha toontaba, ko tá ndaha kj'ai toon. ¹⁰ Najmi tu ch'o tsa nga n'oo n'ya, tá ndaha jo 'yún najyun xi ndyjo, tá ndaha tjabaxinnté, ko tá ndaha yanise. At'aha xi ts'inxá tjihin kixi nga k'uaihi nichine.

¹¹ Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki 'yún ko tsa nku nanki ichí, yo tinchísjo nku xi nda animáha. Tjintsuboo ni'yaha santa nkúhu nga kuitju ngáhanu nanki xu'bo. ¹² Nk'ie nga kuitjás'oon ni'yoq, b'i ts'in súnifo: "Kas'enuu kjuajyu", tixiún. ¹³ Tsa nda animáha xuta xi ts'e ni'yoq, kas'ehé kjuajyunuu. Tunga tsa najmi nda animáha xuta xu'bo, kak'óyak'un ngáhanuu kjuajyunuu.

¹⁴Tsa tjin xi najmi ts'íinkjáiinnu ko tsa najmi ngjuénfijuhú énnu, tu sahá títjusje ngáhanu ni'yoo ko tsa nankiu, ko t'etsujno ndyjo tsuku. ¹⁵Kjuaxi ni xi tixinnu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga cháshe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skué sahá nga xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra.

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já postru nga n'e uncha

¹⁶'Tejin tak'un. An tít's'ínkjinu xi nkú joyaha chutsanka ajihín nañá kjan. Kui nga títsubá ndahanu xi nkú joyaha ye ko nímakjua n'esjo yjonu xi nkú joyaha chutujuu. ¹⁷Chúhuun yjonu xuta, at'aha ts'íinkjas'ennu já tixóo ko k'uénu aya ni'ya sinagoga. ¹⁸Ngat'ana ngjuaikonu nginkun já títjuun ko nginkun já rej, tu xi kuixínyaha ruu jóo ko ta xuta xi najmi ntjehe Israel tjehe ra yáha an.

¹⁹Tunga nk'ie nga ts'íinkjas'ennu xuta, najmi tu fantaha ruu yjonu nkú n'e chubo ko mí éhen xi kuixiún. At'aha kui chuba xu'bo k'uainu én xi chubo. ²⁰At'aha najmi jun xi chubo, Espirituhú ní Na'minu xi kuinchja nk'ie nga chubo.

²¹Já xi nts'e maha xinkjin ta kuihi ts'íinkjas'en xinkjin nga n'ek'ien. Xi tí'mi na'mi ts'íinkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntú kjaánkú xi cháha ko ts'íink'ien. ²²Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuásinjña, kui xi k'uanki. ²³Nk'ie nga tsjénki unkiehenuu xuta xi tjin nku nanki, tu sahá t'yú. Tankiún k'já nanki. At'aha kjuaxi ni xi tixinnu. Najmi kfenú nga kuinimo ngayee nankihí xuta Israel kintehe ni nga k'já Ntíhi Ndax'iun.

²⁴'Nku ndá ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga ndá maestruhu, ko nku ndá musu najmi 'yún yakjún sa nga ndá ntjáha. ²⁵Nda tjin ts'e ndá ni'yakuyó tsa b'a ts'ín kamaha xi nkúhu ndá maestruhu, ko nda tjin ts'e ndá musu tsa kuichú ma xi nkú joyaha ndá ntjáha. Tsa na' mihí ntú xi tí'mihí ndaninda Beelzebu, ¿a najmi tu sahá 'yún ch'on k'úin sahá ntíhi?

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjin nga kuinkjún

(Lc. 12:4-9)

²⁶'Kui b'a maha, najmi tu binkjuhunu xuta xu'bo. At'aha najmi tjin ni xi 'ma títjo xi najmi chá, ko najmi tjin ni xi tjin 'ma xi najmi s'ejña chji. ²⁷Ni xi tixinyanu má juuun, chuba ngáhanu má ndzjeen. Ko én sen xi kuinú'yó nga kuinchja, ch'iyako ngáhanu asun nk'a ni'yoo. ²⁸Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ínk'ien tunga najmi mahá ra ts'íink'ien animanuu. Xi ma nihí ts'ínkji animanuu ko yjonintenu ajin ngak'ien, kui ní xi t'ínkjún.

²⁹'¿A najmi mahá tsa tu xi nanki chjihí ch'a nga satéña jo nise xi tintí? Ndaha tsa b'a ma, ndaha nku nisee najmi ndyja tsa najmi mjehe Na'minu. ³⁰Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayee ntsjaku tjin xkjhí Na'minu. ³¹Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunu, at'aha jun xi 'yún chji so nga nkjin nise.

³²Ngatentee xi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tjin ndjiojmi já. ³³Tunga xi najmi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tjin ndjiojmi já.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴'Najmi b'a tu ts'ín n'enkjintak'un, tsa kjuajyu jáik'ieñá asunntej. Najmi kjuajyu jái tsja. Kjuachán ní jái tsja. ³⁵At'aha jáa tu xi kuakjányaha yjoho xuta, má nga nku ndá ngjuai kontraha na'mihí ko nku takjin ngjuai kontraha naaha ko nku na anta ngjuai kontraha na nchí'yaha. ³⁶Ta kuihi xinkjin xuta ngjuai kontraha.

³⁷'Xi 'yún ts'íintjo sa na'mihí ko tsa naaha nga an, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. Xi 'yún ts'íintjo sa ntíhi nga an, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁸Xi najmi títjáha yjoho nga tsjénkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁹Xi kuangisjái saba nga k'úéñá tik'un, tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úéñá tik'un.

B'i ts'ín kitsúya Jesu chji xi k'uaihi xuta

(Mr. 9:41)

⁴⁰'Xuta xi ts'íinkjáiinnu, ja an tít's'ínkjáinna. Ko xi ts'íinkjáinna, ta tít's'ínkjáihín xi kits'ín nibána. ⁴¹Xi ts'íinkjáihín nku ndá profeta at'aha ndá profeta ní, xi nkú ts'ín tjehe ra b'a ts'ín k'uaihi. Ko xi ts'íinkjáihín nku ndá xi naxu ts'ín at'aha naxu ts'ín ndo, xi nkú ts'ín tjehe ra b'a ts'ín k'uaihi. ⁴²Ko tsa tjin xi tsjáha nku chutsín ntánijua nch'an xi k'úú nku xuta xu'bj at'aha xuta ni'yakuyána ní, kjuaxi ni xi tixinnu nga k'jáihí chjihí xuta xu'bo.

11

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista
(Lc. 7:18-23)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúyaha já ni'yakuyá xi te joo ni xi tjiin nga incha ts'jin, as'ai incha ngii nga tsakúya ko y'énijmi énda tshu Ntjaná nanki xi tjin yo. ² Aya nubayóo kint'é Jua Bautista ni xi tít's'in Jesu. As'ai kits'ínkji k'ua já ni'yakuyáha ³ tu xi nguásajayaha ra Jesu. B'a incha kitsúhu:

—¿A ji nda xi tjiin nga k'j'uaí? ¿A ra chúyahá ri k'j'ai ndaha?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tankink'inyohoo Jua ni xi tínu'yó ko tíyo. ⁵ Tíma chjihí xi kaha. Xi najmi ma fi tjincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímada. Tint'é xi stayaha. Tif'áiyaha xi ja k'ien. Tis'enijmihí énda tshu Ntjaná xi x'ahan. ⁶ Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'jinch'ohoo nga tsjénnkina!

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Lc. 7:24-35)

⁷ Nk'ie nga ja tjincha fi ngáha já ni'yakuyáha Jua Bautista, kik'atuts'ihin Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua. B'i kitsúhu xuta nkjiun:

—¿Mí nihi xi tsankinse nkjúhuun ante kixiu? ¿A nku yáxa xi tít's'ínk'ajnihí ntjo? ⁸ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankisohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tso tjin? Najmi, at'aha xi bja najyun tso k'un, kui xi tjinu ni'yaha já rej. ⁹ Tunga, ¿á tsitjuhuu? ¿A ra nkuhú nda profeta tsankisohoo? Jhon, kui. An b'a tixinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta. ¹⁰ Jua tinchjanijmíyaha ni xi tjit'a xujun éhen Ntjaná:

Tít's'ínk'já nda chjine'éna tu xi nguaj títjuhun ri.

K'uénda títjun niyáhi.

¹¹ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xuta xi tjin asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún jchi má batéxuma Ntjaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

¹² Njstjin nga y'énijmi Jua Bautista éhen Ntjaná ko santaha nd'ai 'yún tibixkanyáha má batéxuma Ntjaná, ko xuta xi kitikjua tít's'in ts'e yo. ¹³ At'aha Ntjaná kits'ínchjen ni xi y'é'ta já profeta ko xi kis'et'a kjuatéxumaha Moise nga kitsjá éhen santaha nkúhu nga j'ai Jua. ¹⁴ Tsa mjenuu n'e s'ejiun éin, Jua kui xi Elia xi tjiin nga k'j'uaí. ¹⁵ Xi tjen tjabaxinju, katasinju.

¹⁶ ¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjin nd'ai? Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjin ¹⁷ nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanej yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisej suun nusin, ¿á najmi kich'ihinu?”

¹⁸ At'aha nk'ie nga j'ai Jua, y'ejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tijnajihin”, kitsú xuta. ¹⁹ Askahan j'ai ngá Ntíhi Nda'jun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá tsu ngá xuta: “Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo.” Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntjaná nk'ie nga tiyaha ni xi tít's'in.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáihin éhen

(Lc. 10:13-15)

²⁰ As'ai b'i ts'in ndjá kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tjinu nanki má nga 'yún kits'in kjuankjin, at'aha najmi ngjik'áha ra animaha:

²¹ —¡Nima rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ¡Nima rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kieke kjuankjin xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjik'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujin nasu. ²² Tunga ahán b'a tixinnuu. Njstjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnku xuta, jun xi 'yún un skué sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

²³ Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chankjinnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankinjoon. At'aha tsa xuta nanki Sodoma kieke kjuankjin xi kama ajinnuu, ta tijná ra santaha nd'ai tsakai. ²⁴ Tunga an b'a tixinnuu. Nk'ie nga kuichú njstjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnku xuta, jun xi 'yún un skué sanuu nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'in tsakúchji kjuatsjoho Jesu

(Lc. 10:21-22)

²⁵ Kui njstjun b'i kitsú Jesu:

—An tít's'intsoho, Na'mi, Ntjá xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'ejña chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jánti xi ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjin. ²⁶ Jhon, Na'mi, at'aha b'a ts'in kama tsjohi.

²⁷ Ngayjee ni xi tjin ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a behe Ntú, tu nkúhú Na'miu xi behe. Ta ndaha najmi ch'a behe Na'miu, tu nkúhú Ntú xi behe. Ko xuta xi mjehe Ntú nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skué Na'miu.

B'i ts'in kinchjaha Jesu xuta nga k'j'uaísehe

²⁸ Nibáhasenú ngatentoo xi tsichu manuu nga kich'anjiu ch'aha kjuatéxumoo, ko an tsjanuu nga n'ekj'áyo. ²⁹ Tjasuntjio nkú tshu ra kjuatéxuma xi tibakuyá, at'aha ts'ínkjáihin

xuta ko nimaqjua tjiyana. Sakúnnyu xi má nga ts'ínkj'áíya animanuu. ³⁰ At'aha najmi 'ni s'esúntjia ni xi bakuyá ko kinsa ch'á xi tsjanuu.

12

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjún

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Nku xuatú j'ajin Jesu má nga tjíntje tuniñu. Kama bjoho já ni'yakuyáha ko incha kikje'yún tuniñu. Kits'íntjia ntsja nga kikjine. ² Tunga kikiehé já fariseo ni xi tüncha ts'in jóo. As'ai b'a incha kitsúhu Jesu:

—Chase ma ri. Ni xi tjiña nkjühun kjuatexumoo nga nistjin nkjún tüncha ts'in já ni'yakuyáhi.

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga tji't'a ni xi kits'in David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenko? ⁴ Jas'en ante nkjühun Ntjaná ko kikjine ninkuan nkjún xi tjiñtu yo, ni xi najmi tjiñin nga kui kjiñe ko ta ndaha já xi tjenko, ninkuan xi tu já na'miu ma kjiñehé. ⁵ ¿Ko a najmi kjehe n'eyo kui niñ xi tji't'a xujun kjuatexumoo? Já na'mi xi ts'inxá aya ninku nga nistjin nkjún najmi chumi jehe b'anji. ⁶ An b'a tixinnuu. Eji tjiñajinnuu nku xi 'yún chánka sa nga ninku.

⁷ Tunga najmi kjehe mankjinnuu éhen Ntjaná xi b'a ts'in tji't'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjintjainuu mjena.” Tsa mankjinnuu éen, najmi chuba n'enijehe ruu xuta xi najmi tjiñin je. ⁸ At'aha Ntíhi Nda'x'jun batéxumaha santaha ko nistjin nkjún.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ngikjas'en Jesu ni'ya sinagoga. ¹⁰ Yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja. As'ai b'a incha kitsú jóo nga kingjásaiyaha Jesu, tu xi b'a ts'in sakúhu ra má tindyajihin Jesu:

—¿A ma n'enki nga nistjin nkjún?

¹¹ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tsa nku xi kabasinña ej tjiñaha nku chutsanka, tsa tu nkúhú tixa kuiñngiya chu nga nistjin nkjún, ¿a najmi kuakj'ahá chu ko k'uasjeya tixox? ¹² Kui b'a maha, 'yún chji sa nku xuta nga nku chutsanka! Kui nga ma n'ehe nku ni xi nda nga nistjin nkjún.

¹³ As'ai Jesu b'a kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda. B'a kik'ie xi nkúhu ntsja xinkuu. ¹⁴ As'ai incha tsitju yo já fariseo ko y'endako xinkjin xi nkú ts'in kama ts'ínkj'iehen Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

¹⁵ As'ai ngji t'axin Jesu, at'aha ja be ni xi mjehé ts'ín jóo. Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Kits'innkíhi ngatentee xi uhun ¹⁶ ko b'a kitsúhu xuta nga najmi incha kuitsuya yaha Jesu. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú:

¹⁸ Eji tjiña nda musuna xi j'ajian, xi tjona ko xi tsjo maha animana.

Tsjaha Espirituna,

ko kuitsuyaha xuta xi tjin asuntee ni xi naxu nginkán.

¹⁹ Najmi kjan kuinchja ko najmi kjintáya,

najmi nyátée kuinú'yá ntaha.

²⁰ Najmi kjét'okjá nku yáxá xi ja tít's'okjá.

Najmi ts'ínk'ien nd'í xi tu nintíhi títu saha,

santa nkúhu nga ts'índjuú ni xi naxu nginkán.

²¹ Ko xuta xi tjin asuntee kama 'yún tak'un nda musuna.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Jaisehe Jesu xuta xi j'aiko nku nda xi tjiñajihin ndanindoo. Kui xi ka ko najmi ma nchja. As'ai Jesu ts'asjehé ndanindoo ndo. Kama chjihí ko kama kinchja. ²³ Tu ni xi kama nkjühun ra ngayjee xuta. B'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Kutsa kuihi xu'bj xi ntjehe David?

²⁴ Nk'ie nga kint'é já fariseo ni xi tüncha tsu xuta, b'a incha kitsú:

—Nga'yühun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhú jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.

²⁵ Tunga behé Jesu ni xi tít's'innkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjiñtu má batéxuma nku nda rej ta kuihi fi kontraha xinkjin, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihí. Ngatentee nanki ko ni'ya xi ta kuihi fi kontraha xinkjin, najmi tse maha.

²⁶ B'a ta tjin ts'e ndanindoo. Tsa Satana k'onsje suba yjoho, ta kuihi tifi kontra subaha yjoho. Tsa b'a ts'in, zuku ts'in tse kuichukjuaaha ra nga kuatexumaha?

²⁷ 'Ko tsa nga'yuhun ndaninda Beelzebu tim'osjekhona janindoo tibixiun, ya xi ts'e nga'yun xi mosjekoho janindoo ja ts'ajun? B'a ts'in ta kuihi joo bakuchji nga najmi kixi tjintuyangu. ²⁸ Tunga tsa Espiritu Ntjana tim'osjekhona janindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja'ai nstjin nga ja tibatexuma Ntjana.

²⁹ 'Zuku ts'in nku nda kama kjuas'ehen ni'yaha nku nda xi 'yun tjihin nga'yun ko kje'aha ra ni xi tjihin? Tjin nihi nga tjun k'ue'yun ndo. B'a ts'in kama kje'aha ra ni xi tjihin ndo ni'yaha.

³⁰ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontra. Xi najmi t'ayakona, kui xi tibatezjo.

³¹ 'Kui nga b'a tixihinnuu. Kama ndyjat'aha xuta ngatentee ngatitsuhun ko ngatentee en ch'on tsu xi kuinchja. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. ³² Xi nku kuitsuhu Ntiji Ndax'jun, kama ndyjat'aha. Tunga xi nku kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra, ta ndaha nd'ai ko ta ndaha ndyjun nkini.

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nku ts'in yaha ra xuta

(Lc. 6:43-45)

³³ 'Tsa tuhu yoo xi nda, nda yoo. Ko tsa tuu xi najmi nda, najmi nda yoo. At'aha tuu bakuchji nku k'un yoo. ³⁴ ja ch'onk'un xi b'a k'un! Zuku ts'in kama chubahanu ni xi nda, nk'ie nga jun xi ch'onk'un? At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui nihi xi bitju ts'a. ³⁵ Nku nda xi nda b'asjejin ni xi nda ajihin ngayjee ni nda xi tjitjoho. Ko nku nda xi ch'onk'un b'asjejin ni ch'onk'un ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjitjoho.

³⁶ 'Ko an b'a tixinnuu. Nk'ie nga kuichu nstjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkunku xuta, nk'ie ts'inkjas'en kuenta xuta nga nkunku en xi najmi chumi ni chiji ra xi kinchja ei. ³⁷ At'aha ta kuihi en xi kichubai n'e kjuaha ri, tsa tjihin je ko tsa najmi tjihin je.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjun

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ As'ai k'ua ja chijne'ehen kjuatexumoo ko ja fariseo b'a incha kitsuhu Jesu:

—Ji nda maestru, mjeni nga chai nku kjuakjun xi n'ei, xi kuakuchji nga Ntjana kits'in nibahi.

³⁹ B'i kitsu Jesu:

—Xuta xi tjin nd'ai tjincha banki nga skue nku kjuankjun, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tjincha nginkun Ntjana. Tu ni xi kamat'ahin nda profeta Jona nk'ie, tu kuihi kjuankjun xi s'ejna chiji xuta xi tjin nd'ai. ⁴⁰ At'aha xi nku ts'in y'ejna Jona jan nstjin ko jan nstjen aya kats'a ti chankoo, b'a ta ts'in k'uejna Ntiji Ndax'jun jan nstjin ko jan nstjen kinte t'anankiu.

⁴¹ 'Xuta xi y'entu nanki Ninive kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichu nstjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkunku xuta. Kui xi ts'inkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi ngilki'aha ra animaha nk'ie nga Jona y'enjimihie ezen Ntjana. Nd'ai bi, ei tjina nku xi 'yun nk'a tjen sa nga Jona. ⁴² Ko na reina xi tsatexuma nanki Saba kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichu nstjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkunku xuta. Kui xi ts'inkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi 'yun kjin nibaha nga j'aisinjuhu kjuankjun'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tjina nku xi 'yun nk'a tjen sa nga Salomon.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu ni xi maha xuta

(Lc. 11:24-26)

⁴³ 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjuhijin nku nda, fatsu'basun ante kixiu nga bangisjai ma nga ts'ink'ajia. Nk'ie nga najmi sakuhu ante, ⁴⁴ as'ai b'a tsu: "Tu saha kfin ngahana ni'yanu ma tsitja." Nk'ie nga b'oya ngaha, ja kjitiya ni'yoog nga f'aise ngaha ra. Kichuchá ko ja tjinda. ⁴⁵ As'ai fik'ja sa yatu janinda xi 'yun ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihin ndo. Ko maha nda xu'bo, 'yun ch'on ts'in b'ejna askahan nk'ie nga tjuhun. B'a ta kamaha xuta ch'onk'un xi tjin nd'ai.

B'i ts'in kitsuya Jesu ya xi naha ko ya xi ja nts'e

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Nk'ie nga tinchjako sa Jesu xuta nkjiun, tu naha ni ko ja nts'e j'aincha natsiun xi ma nga mjehe kuinchjakoho.

⁴⁷ As'ai tjin xi b'i kitsuhu Jesu:

—Naahi ko ja nts'ei kabincha natsin jan. Mje ruhu kuinchjakohi.

⁴⁸ B'i kitsu Jesu nga kinchjako nda xi j'akoho en:

—Ya xi nana ko ya xi ja nts'e?

⁴⁹ As'ai tsaku xuta ni'yakuyaha ko b'i kitsu:

—Kui xuta xu'bi xi nana ko ja nts'e. ⁵⁰ Tu yaha ni xi ts'intjusun xi nku ts'in mjehe Na'mina xi tjina ndjijimi jan, kui xi nda nts'e, na nichja ko nana.

13

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Kui nįstjün tsitju Jesu ni'yaha ko ngjik'iejña andai ntáchak'uun. ² Nkjin nkjün xuta kama njakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha Jesu, ko ngayjee xuta tsincha andai ntóo má kixiu. ³ Nkjin tkjá ni xi tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

—Nku nda tsitju nga ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai nyóo. As'ai incha j'ai nįsee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjin ninte. Kitsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tjain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'inchjahan ko kixi, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua nga xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjántehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá nga xi tsixuntu má nga nda nankiu. Tu xi tsehé ni xi kitsjá. Tjin xujmóo xi kitsjá unchan tjihin, tjin xi kitsjá cháte ko te tjihin, ko tjin xi kitsjá katé tjihin. ⁹ Xi tjen tjabaxinju, katasinju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Zá tu subahá b'ejña chubayahani nk'ie nga chubakohoni xuta?

¹¹ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainu nga kamankjinnu ni xi 'ma tjña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xu'bo najmi kik'ajih nga kamankjihin niu. ¹² At'aha xi kamankjihin, k'uai saha ko 'yún nda kamankjihin. Tunga xi najmi ts'insihin nga kamankjihin, chju'aha santaha ni xi tjñaha nga kamankjihin kai. ¹³ Kui kjuaha tu tib'ejña chubayaha ra xuta xu'bo. At'aha tibase tunga najmi tibehe, ko tint'é tunga najmi tibasinjuhú ko najmi tímankjihin.

¹⁴ Ni xi tjñaha ts'in xuta xu'bo tít'sintjusun éhen Ntjaná xi kitsúya nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú:

'Yún kuasinju tunga najmi kamankjihinnu, ko 'yún chasoo tunga najmi chanú.

¹⁵ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,

kits'in staya yjoho ko kik'iechja tunkun,

tu xi najmi skuéhe ko najmi kuint'éhe,

ko najmi kamankjihin ra,

tša ts'jink'ontjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.

¹⁶ Tunga máha jun, á b'a nda tjihin ts'ajun xi tijo ko tinu'yó, at'aha tibe tunkun ko tint'é tjabaxinju. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tixinnu. Nkjin já profeta ko xuta xi naxu y'entu xi kis'e nįstjin nk'ie incha kama mjehe nga skué ni xi tijo nd'aj, tunga najmi kiekiehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tinu'yó nd'aj, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkjáhin xuta éhen Ntjaná

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Kui b'a maha, tjenjühunu nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejña chubaya ts'e nda xi tsaténdzjo xujmóo. ¹⁹ Nk'ie nga nt'é xuta én xi tsuya nga Ntjaná xi batéxuma, as'ai najmi mankjihin niu, nibá ndanindoo ko kjexin én xi ja kis'entjejin animaha. Kui xutaha xi nkú joya xujmá xi tsixuntu andai nyóo.

²⁰ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tjen'yún tsjohó ts'in ts'ínkjáhin.

²¹ Tunga najmi 'yuhún tjihin kjamá ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'in t'axihin yjoho éen.

²² Xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo, kui xutaha xi ta nt'é éen, tunga ni xi tjihin asunntej s'entaha ra ko kjuanchinóo b'anachaha. B'a ts'in najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²³ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nt'é éen ko mankjihin. Nda ts'in nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá unchan tjihin, ko tša xi tsjá cháte ko te tjihin, ko tša xi tsjá katé tjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

²⁴ Ta y'éjña chubayaha ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Má batéxuma Ntjaná b'a joyaha nku nda xi nda xujmá xi y'entjejin jñáha. ²⁵ Tunga nk'iehé nga kjintufé, j'ai nda kontraha ndo. Y'entjejihin tunju jñá ch'onk'un ko as'ai ngji.

²⁶ Nk'ie nga jasu tunju ko kis'ehe tu, ta kama chji jñá ch'onk'un. ²⁷ As'ai incha j'ai já musuhu nda xi ts'e tunju ko b'a kitsúhu: "Ji nda ntja, za najmi xujmá ndahá xi y'entjejin jñáhi? Znkú ts'in nga tu sa jñá ch'onk'uhún kj'ijin ngáha ra ntjehi?" ²⁸ B'a kitsú ndo: "Nku nda kontra b'a kits'in." B'a kitsú já musu: "Za mjehe ri nga kuankín chjúnayai jñá

ch'onk'uun?" ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: "Najmi, at'ahá tsa chjúneyo jñá ch'onk'uun, ko xka tuniñu chjúyanju. ³⁰ Tu sahá katuma chá suba nga joo santaha nkúhu nga kujichú nistjin nga kama chá. Kui nistjiun b'a xihin já xi kuate tuu nga tíjün kjéneya jñá ch'onk'uun, kj'úach'á ko k'úeti. Tunga máha tuniñu, kui xi kj'úatjo antehe."

*B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)*

³¹ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku k'un mostasa xi jak'á nku nda ko y'éntje jñáha. ³² Kui k'un xu'bj xi 'yún ichi sa nga k'un xi k'oo. Tunga nk'iehé nga ma chá, 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi b'éntje xuta. Santaha nku yá tu bichú ma, ko f'ai ts'innnda'á nisee nubahá tjiaha yóo.

*B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan
(Lc. 13:20-21)*

³³ As'ai ta y'éjña chubaya ngáha Jesu:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jak'á nku tachjuun ko kits'intjinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatente na'yu.

*Kui kjuai nga tu nku y'éjña chubayahá Jesu nga tsakúya
(Mr. 4:33-34)*

³⁴ B'a ts'in kinchjako Jesu xuta nkjiun. Y'éjña chubayaha ngayjee ni xu'bj nga kitsúyaha. Najmi kinchjako tsa najmi y'éjña chubayaha. ³⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjáná xi kitsúya nda profeta nga b'a kitsú:

K'uejñá chubaya,

xinya ni xi tjintu'má santaha nkúhu nga kamanda asuntee.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tsakúya nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jñá ch'onk'un

³⁶ Nk'ie nga ja kits'inkji Jesu xuta nkjiun, jas'en ni'yaha. As'ai já ni'yakuyáha j'aik'úhun ko b'a incha kitsúhu:

—T'inyanj nkú tsuhu ra én xi kuak'iejña chubayai ts'e jñá ch'onk'un xi tjin ajihin tuniñu.

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda xi y'éntje xujmá ndoo, kui xi Ntíhí Ndax'jun. ³⁸ Ante xi má nga y'éntje, kui xi asuntej. Xujmá xi ndoo, kui xutaha xi ts'e má batéxuma Ntjáná. Jñá ch'onk'uun, kui xutaha xi ts'e ndanindoo. ³⁹ Nda kontra xi y'éntje jñá ch'onk'uun, kui xi ndanindoo. Nistjin nga chjúsintjen tuniñu, kui nistjihin nk'ie nga kfe asuntee. Ko já xi kuate tuniñu, kui xi ntítsjee.

⁴⁰ Xi nkú ts'in f'áiya jñá ch'onk'uun ko s'etí ajin nd'íu, b'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. ⁴¹ Nk'ie nga kuatéxuma Ntíhí Ndax'jun, ts'íinkji ntítsjee nga kjéxin ajihin xuta xi ts'e ngayjee xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'oo ko ngayjee xuta xi ch'on ts'in. ⁴² Kui xi kjaník'ajin má tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun. ⁴³ Nk'iehé kuat'ai xuta jee xi nkú joyaha ts'íu nga k'uéntu má batéxuma Na'mihí. Xi tjen tjabaxínju, k'yasinñu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén xuta xi sakúhu nku ni xi 'yún chji

⁴⁴ Má batéxuma Ntjáná b'a joyaha xi nkúhu nku nisa toon xi tijná 'ma nku ante. Nda xi sakúhu niu ta b'éjña 'mahá ngáha at'ahá najmi kui ts'e antee. Tsjo mahá ndo niu. Kui nga fitéñayjehe ni xi tjihin ra ko b'atse antee.

⁴⁵ Má batéxuma Ntjáná ta b'a joyaha xi nkúhu nku nda xi ts'ínxáko ndjjo tsjo k'un. ⁴⁶ Nk'ie nga sakúhu nku xi 'yún chjihí, as'ai fitéñayjehe ni xi tjihin ko b'atse ndjjo tsjo tjin xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'ya tjio

⁴⁷ Má batéxuma Ntjáná ta b'a joyaha xi nkúhu nku na'ya xi kikaník'ajin jóo ntáchak'uun. Kixincháha ngayjee tikjá tjio xi tjin. ⁴⁸ Nk'ie nga kitsehe tjio na'yo, as'ai kikje'yún jóo andai ntóo. Yo y'entu nga j'ájin tjio xi ndoo. Tsinchá nisin xi ndoo ko kikaníya xi najmi ndoo. ⁴⁹ B'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. Kujtju ntítsjee ko ts'íink'á t'axin xuta xi ch'onk'un ko xi je. ⁵⁰ As'ai kjaník'ajin xi ch'onk'uun má nga tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun.

⁵¹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kingjásaiyaha já ni'yakuyáha:

—¿A kamankjinnuu ngayjee ni xu'bj?

—Johon —incha kitsú jóo.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga nku nda chijne'éhen kjuatéxumoo bangiya nkú tsuhu ra nga Ntjáná batéxuma, kui xi b'a joyaha nku nda xi tijnaha nku ni'ya chánka. Bakúchji ni tsjo k'un xi tjintutjóho, ni xi cháha ko ni xi tsetsehe.

*B'i ts'in najmi kin'ekjáhín Jesu
(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)*

⁵³ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga y'éjña chubaya, as'ai tsitju yo. ⁵⁴ Ngji ngáha nankihj ko tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjín yo. Kama nkjúhún xuto ko b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha kjuankjink'un nanka xi y'aha ndaj? ¿Nkú ts'ín maha rá ts'ihin kjuankjún?
⁵⁵ ¿A najmi kuihi ndaj xi ntíh nda chjineyóo? ¿A najmi kuihi naaha xi 'mi Maria? ¿A najmi já nts'ehé maha Santiago, Kuse, Simon ko Juda? ⁵⁶ ¿A najmi eíhi tá tjintujinná ngatentee jminchjin nichja ndaj? Kui b'a maha, ¿má ngjik'áha ni xi maha?

⁵⁷ Kui nga najmi incha kits'ínkjáihín rá. Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xuta nkiun:

—Tú má xi tje'hén ni yankjún nku nda profeta. Nkúhú nankihj ko ni'yaha najmi b'a n'ehé.

⁵⁸ Najmi 'yún kits'ín kjuankjún Jesu yo, at'aha najmi kis'ejihín xuta nga Ntjáná kits'ín nibáha.

14

B'i ts'ín k'ien Jua Bautista

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Kui nstjün Herode Antipa tjihín xá ante Galilea. Kint'é ni xi títs'ín Jesu ko b'a kitsúhu já xi ts'ínxát'aha:

² —Jua Bautista niu. Ja j'áiya ngáha rá ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihín rá nga'yún nga títs'ín kjuankjún.

³ At'aha Herode kits'ínki já juhún nga jak'ánijé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayoo. Ngat'aha ná Herodia b'a kits'ihin. At'aha chjuuhún Felipe kama ná Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode. ⁴ B'a kits'ín ndo at'aha Jua Bautista b'a kitsúhu:

—Tj'ña nkjúhún kjuatexumoo ni xi t'n'ei, nga tá jihí tinchunkoj chjuuhún nda nts'ei.

⁵ Kama mjehe Herode nga ts'ínk'ien Jua, tunga tsankjúhún nga b'a ts'jín, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta Jua Bautista. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsichu nú Herode, ts'asje s'íhí ko kitenki takjihín ná Herodia nginkun xuta xi j'ai s'íu, ko tsjo nkjún kamaha Herode. ⁷ As'ai jíxí Ntjánáhá kits'ínkie nga tsjáha takjün tu mí nihí ni xi kuankihí. ⁸ Tunga jáhá kabinchá'a tíjuhún naaha takjün, ko b'i kitsúhu Herode:

—T'eya tabaní nintaku Jua Bautista nga k'uiní.

⁹ As'ai kik'ie babaha nda rej Herode, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntjáná nga ts'jintjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'áko ho yámixo, kui nga b'a kitsúhu nga k'uaihí rá takjün ni xi tibankihí. ¹⁰ Kitsjá kjua nga stjká nintaku Jua aya nubayoo. ¹¹ Nku taba kis'eya nintaku Jua ko kik'aihí takjün, ko kui xi ngiitsjá ngáha rá naaha niu.

¹² Ja kamoo, já ni'yakuyáha Jua j'aik'á yjoninte k'ien ko kingjájyanji. As'ai ngji tsúyaha Jesu ni xi kamoo.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjín. Tunga nk'iehé nga kint'é xuta nkjiun nga ja tífi Jesu, as'ai tsuku ngji tíjuhún rá Jesu nga ngijtjennki. ¹⁴ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, kikie nga nkjin nkjún maha xuta xi tikuyáha. Kama njmaha ko kits'ínkkihí xi uhún. ¹⁵ Nk'ie nga ja kama ngxuun, incha j'aik'uhún já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ej ko ja 'yún kama ngxun. Tú sahá b'a t'ihín xuto nga katji nanki xi tjíndai ej má nga kama k'uatse ni xi kjine.

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi machjéhen nga ngjuaj xuto. Tú sahá jun tjohoon ni xi kjine.

¹⁷ B'a kitsú jóo:

—Un íchí maha ninkuan xi kich'aj ko jo íchí tjio.

¹⁸ —Nibákonú ej —kitsú Jesu.

¹⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úentujin jñóo. Jak'á ninkuan xi uun ko tjio xi jóo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntjáná. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'íinndzjo ngáha rá xuta nkjiun. ²⁰ Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo njsin kama. ²¹ Ma rá un mií jáx'in ko k'aj jminchjün ko jántí xi incha kikjine nichinee.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha ngjuaj tíjuhún ngabantá ntáchak'uun, at'aha Jesu tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ²³ Nk'ie nga ja kits'ínki xuta, as'ai ngji nchjako t'axín suba Ntjáná asunntu tjenkiu. Yo tj'ña suba nk'ie nga ja kama jyun.

²⁴ Kui chubo ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. T'éhen ntóo títs'ínstihí, at'aha ntjo 'yún nkjún tsatéjihín tsutsuu. ²⁵ Nkú rá ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenki tíña Jesu jóo

nga tífisun ntáchak'uun. ²⁶ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo nga nibásun ntáchak'uun, incha kitsankjún nkjún. B'a incha kitsú nga kikkjintáya nkjún:

—iNku sen nibá yo!

²⁷ Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—iJyu ní! ¡Ahán niú! ¡Najmi tú binkjun!

²⁸ As'ai b'j kitsú Pedro:

—Ji ndá maestru, tsa kjuaxi nga ji niú, tjein kjuá nga kfinsehe yo má tjenjin ntóo.

²⁹ —Nibái —kitsú Jesu.

As'ai tsitjulen Pedro tsutsuu ko ngjisun ntóo nga ngjisehe Jesu. ³⁰ Tunga nk'iehé nga kikié nga 'yún tíma ntjo, kitsankjún ko nk'ie nga ja tífijinti, kikkjintáya:

—ji ndá maestru, n'ek'anikini!

³¹ Tá kuihi chubó jak'á Jesu ntsja Pedro ko b'a kitsúhu:

—¡Á b'a 'yún ichi s'ejihin ri an! ¡Á jo jan kamaha ri?

³² Nk'ie nga incha jas'en tsutsuu, kitsjenjyú ntjo. ³³ As'ai já xi tjincha tsutsuu kits'intsoho Jesu nga b'j kitsúhu:

—Kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná.

B'j ts'in kits'innikihi Jesu xutá un xi tjin nanki Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nk'ie nga ja j'atikjáko Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. ³⁵ Nk'ie nga kamankjihin xutá xi tjin yo nga Jesu niú, kits'inkint'é xutá xi tjin xkí ante xi tjinái yo. As'ai incha j'aisehe Jesu nga j'aiko ngatentee xutá xi uhun. ³⁶ Incha tsankihí tsa tsjantehe tsa tú andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko, ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

15

B'j ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xutá nginkun Ntjaná

(Mr. 7:1-23)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu:

² —¿Á najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sihin xi y'éñaná ntje cháná? Najmi tíjün bané ntsja nk'ie nga kjine niñu.

³ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Ko máha jun, ¿á najmi n'etjusuhunnu ni xi y'éña Ntjaná, nga tú sahá sinnuu n'etjusuhunnu? ⁴ Tjit'a má nga b'a kitsú Ntjaná: “Chankjún na'mihí ko naaha”, ko “Xi ch'on kuitsúhu na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjihin nga n'ek'ien.” ⁵ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjin xi b'j kuitsúhu na'mihí ko tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjinna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntjaná”, ⁶ tsa tjin xi b'a kuitsu, kui xi najmi tá tjihin tsa skuenkjún na'mihí ko tsa naaha. Kui nihi xi bixiún. B'a ts'in najmi tá n'echjihinu éhen Ntjaná tú ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu.

⁷ iTú tsjohónuu nga bakuchiú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Kjuaxi kjáihin ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'in y'é't'a:

⁸ Kui xutá xu'bj tú ts'ahá benkjúnna,

tunga animaha kjin tjíñaha an.

⁹ Najmi chumi ni chjihin rá chje xi tsjana,

at'aha tú kjuatéxumaha xutahá bakúya.

¹⁰ As'ai b'j kitsúhu Jesu xutá nkjün:

—Tjenñju ko katumankjinnuu. ¹¹ Ni xi fas'en ts'a xutá, najmi kui xi ts'in sihi nginkun Ntjaná. Ni xi bitju ní ts'a, kui ní nihi xi ts'in sihi.

¹² As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—¿A yai nga já fariseo najmi kuasasihin én xi kuachubai?

¹³ B'j kitsú Jesu:

—N'esjenji santaha ko kjamaña ngayjee yá xi najmi y'éntje Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján.

¹⁴ Najmi tú nkjün manuu jóo. Já kahá niú xi bakú nyáaha xutá ka. Tsa nku ndá ka kjuakú nyáaha kj'ai ndá ka, ¿a najmi kuixuntuyáha nga jóo nku tixá?

¹⁵ As'ai b'a kitsú Pedro:

—T'inyanj nkú tsuhu rá ni xi kuak'ieña chubayai.

¹⁶ B'j kitsú Jesu:

—¿A tá ndaha jun najmi mankjinnuu? ¹⁷ ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi fas'en ts'a xutá, fi aya kats'a ko bitju ngáha? ¹⁸ Ni xi bitju ní ts'a xutá, kui ní xi nibáha ajin animaha ko kui xi ts'in sihi nginkun Ntjaná. ¹⁹ At'aha ajin animaha ní xutá nibáha rá nga ch'on ts'in ts'ínkjink'un, nga ts'ínk'ien xinkjín, nga bangane kjuabixoon, nga tjin xi fantuko jminchjin

nga najmi kjeë bixan, nga ndyjé ts'in, nga nchja én tsank'a, ko nga ch'on tsuhü xinkjün.
²⁰ Kuihi ni xu'bj xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná. Tunga tsa kjine ninkuan nga najmi tíjun
 kuané ntsja, najmi kui nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná.

B'i ts'in nku tachjuún xi najmi ntjehé judio tjeheñ ra tsankihí nku kjuanda Jesu
 (Mr. 7:24-30)

²¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro ko nanki Sidon. ²² Ko tu
 kikjintáya tjennkihí ra nku tachjuún xi najmi ntje judio tjeheñ ra xi yo tíña. B'a kitsúhu:

—ji chá maestru, ji xi ntjehé David, chase nimaní ichí an! ¡Takjín ichína tjñajihñ
 chánindoo, kui nga tu xí uhún tibehe ra!

²³ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. As'ai j'aise tiñaha já ni'yakuyáha ko b'a incha
 kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihñ tachjuún nga katji, at'aha tákjintáya tjennkiná.

²⁴ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Kits'in nibána Ntjaná nga tu nkuhú xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kfinsehe, xuta xi kindyja
 xi nkú joyaha chutsanká xi ngji t'axín suba.

²⁵ As'ai j'ai tachjuún, tsasinkunch'int'aha Jesu ko b'a kitsúhu:

—ji chá maestru, tjsinkoní ichí an!

²⁶ B'j kitsú Jesu:

—Najmi nda tjin tsa chjú'aha ninkuahan jántíu nga kj'uaihi nañoó.

²⁷ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, chá maestru, tunga santahá ni ko nañoó kjine xihí ninkuan xi bixunntunki
 yámixaha ntjaha.

²⁸ B'j kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, já b'a 'yún s'ejihin ri nga Ntjaná kits'in nibána! Katuma xi nkú ts'in mjehi.

Ta kuihi chubó kamanda takjihñ tachjuún.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nkjin nkjún xuta un

²⁹ Tsitju Jesu yo nga ngji andai ntáchak'un Galilea. As'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko
 yo y'eña. ³⁰ Incha j'aisehe Jesu nkjin nkjún xuta nga j'aiko xi najmi ma fi, xi ka, xi najmi
 ma nchja, xi kutu ntsja, ko nkjin sa xi uhún. Kui xi j'aik'íéntu'áha Jesu ko Jesu kits'innkihí
 ngayjee. ³¹ Kui nga kama nkjühun ra xuta nkjiun nk'ie nga kiekie nga tinchja xuta xi najmi
 ma nchja, kamanduú ntsja xuta xi kutu ntsja, tjíma xuta xi najmi ma fi, ko kama chjihí xuta
 xi ka. As'ai incha kits'intsjohó Ntjaha xuta Israel.

B'i ts'in kits'inkjen Jesu já xi ñju mií
 (Mr. 8:1-10)

³² As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'j kitsúhu:

—Tima nimana xuta nkjiin, at'aha ja tjihñ jan nstjin nga tjintukoná ei. Ja najmi ta tjihñ
 ra nichine. Najmi mjena ts'inkjí kjintía, at'aha tsa kuayáya aya nyóó.

³³ As'ai b'j incha kitsú já ni'yakuyóo:

—¿Tunga má xi tjeheñ sakúná ei ante t'axín xu'bj ninkuan xi kamaha ra nga kjine xuta xi
 b'j nkjún ts'in nkjin maha?

³⁴ B'j kitsú Jesu:

—¿Nkú tjin ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha ko k'ua tjió xixi.

³⁵ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úéntu xuta nkjiun t'anankiu. ³⁶ Jak'á ninkuan xi yatuú ko
 tjo ko kitsjáha máb'achjihí Ntjaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyáha. As'ai já ni'yakuyóo
 kits'innndjohó ninkuon ko tjo xuta nkjiun.

³⁷ Kikjine tente xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihñ. As'ai j'áíya ninkuan xi ts'ankiu.
 Yatu njsin kama. ³⁸ Nju mií jáx'in ko kj'ai jminchjün ko jántí xi kikjine nichineé. ³⁹ Nk'ie
 nga kits'inkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha, jas'en ngáha tsutsuu nga ngji ante xi tiña maha nanki
 Magadan.

16

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún
 (Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Incha j'ai já fariseo ko já saduseo nga j'ai kjut'ayák'un Jesu. Tsankihí nga ts'in nku
 kjuankjún xi kuakúchji nga Ntjaná kits'in nibáha. ² Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ja ma ngixuun b'a bixiún: “Nda chun kama, at'aha chun jeje nk'a ján.” ³ Ko
 nga ta jyuun b'a bixín nó: “Ch'on chun kama nd'ai, at'aha nintí tüncha.” Mankjinnu ni
 xi ma chji nk'a ján, tunga, zá najmi tímankjihinnu ni xi ts'ejña chjihí nstjin nd'ai? ⁴ Xuta

xi tjin nd' ai tijncha banki nga skuę nku kjuankjün, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tijncha nginkun Ntjaná. Tunga tu ni xi kamat'aihin nda profeta Jona nistjin nk'ie, kui kjuankjühun xi s'ejña chjihı xuta xi tjin nd'ai.

B'a kitsú Jesu, as'ai ngji t'axihın xuto.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'in chjen na'yu san

(Mr. 8:14-21)

⁵ Nk'ie nga tsichu já ni'yakuyáha ngabantó, tu kichayahá ra nga kik'a ninkuan. ⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Nda chasoo. Chuhun yjonu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

⁷ As'ai b'i ngjan kinchjanijmíyakoho xinkjin já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan.

⁸ Kamankjihın Jesu ni xi tijncha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿A tichubanjimíyakohonu xinkju nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A b'a 'yún ichi s'ejhinnu nga Ntjaná kits'in nibána! ⁹ ¿A tu ye najmi kjehe mankjinnu? ¿A najmi ta f'áitsjehénnu ninkuan xi uun xi tsakjanyáha já xi un mij maha ko nkú tjin nisin kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹⁰ ¿Ko a najmi ta f'áitsjehénnu ninkuan xi yatuu xi tsakjanyáha já xi nju mij maha ko nkú tjin nisin kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹¹ ¿Nkú tjihın ra nga najmi tímankjihinnu nga najmi ninkuan tijnchjanijmíyahana? Tunga chuhun ruu yjonu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

¹² As'ai kamankjihın já ni'yakuyóo ni xi tijncha Jesu, nga najmi na'yu sahan ninkuan xi tjihın nga kühun yjoho. Ngat'aha ní ni xi bakúya já fariseo ko já saduseo tjihın nga kühun yjoho.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntjaná kits'in nibáha ngajoho

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Nk'ie nga tsichu Jesu tiña nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yáha ni Ntíhi Ndax'jun tsu xuta?

¹⁴ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjin xi b'a tijncha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjin ngá xi b'a tijncha tsu nga ji xi Eliá. Ko tjin ngá xi b'a tijncha tsu nga ji xi Jeremia ko a ra k'ái nda profeta.

¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

¹⁶ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji xi Cristo. Ji xi Ntíhi Ntjaná xi tiña tik'uun.

¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda tjin ngat'a ts'i, Simon, ntíhi Jona. At'aha ndaha nku xuta asunntej najmi y'éjña chjihı ni. Na'mina ni xi tiña ndjiojmi jan y'éjña chjihı ni. ¹⁸ Ko an b'a tixihın nga ji xi k'úhın Pedro. Ts'inná ninkuna asuhun ndjio xu'bi ko nga'yuhun ngabayoo najmi kamaha ts'ín nganaha xuta xi ts'an. ¹⁹ An tsjaha yubihı má batéxuma Ntjaná. Ni xi k'úét'a'yín ej asunntej, ta s'et'a'yún ndjiojmi jan. Ko ni xi chjundáyai ej asunntej, ta kuindáya ndjiojmi jan.

²⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga najmi tu ch'a kuitsuyáha nga kui xi kits'in nibáha Ntjaná ngajoho.

B'i ts'in kitsúya tjun Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Kui nistjun kik'atuts'ihın Jesu nga kitsúya kixihı já ni'yakuyáha nga tjihın nga ngjui nanki Jerusalem, ko nga un nkjün skuęhe aya ntsja jáchá xi tjihın xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'ehen kjuatéxumoog, ko nga n'ek'ien ko nistjin xi ma jahan k'ujai ngáha ra ngabayoo.

²² As'ai Pedro ngjiko t'axin Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'in nga b'a kitsú. B'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, Ntjaná kadjehin ngayje ni xu'bo! ¡Najmi tu chumi nihi xi katumahı!

²³ Tunga kits'ink'ótjyak'uhun Jesu Pedro ko b'i kitsúhu:

—Tiyú xinni, Satana! Ji xi tin'endyjajinni. At'aha najmi ni xi ts'e Ntjaná tin'enkjintak'uin. Ni xi ts'e ni xuta asunntej tin'enkjintak'uin.

²⁴ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Tsa tjin xi mjehe tsjennkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁵ At'aha xi mjehe ts'ink'anki suba yjoho nga k'úejña tik'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úejña tik'un. ²⁶ At'aha, ¿mi xi chjihı ra tsa ts'ín ngana xuta ngayje ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintai animaha? ²⁷ At'aha Ntíhi Ndax'jun k'ujai ko kjuachánkaha Na'mihı ko k'ujai ko ntitsjehe. Nk'ie k'uéchjihı nga nkunkú xuta ni xi

kits'in. ²⁸ Kjuaxj ni xi tixinnu. K'ua xi tijncha ej najmi kuayá santa nkúhu nga skue nga kj'uaítexuma Ntíhi Ndax'jun.

17

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axihin Pedro, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. Ngjiko t'axin jóo nku asunntu tjenki nk'a. ² Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. Tsat'ai ankjin xi nkú joyaha ts'iu ko najyuhun taba xúxú kama ko tsat'ai. ³ Ta kieke jóo Moise ko Elia nga tijncha nchjanijmíko Jesu. ⁴ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tjihin nga ei kuintsubahaná! Tsa mjehi, ts'inná ei jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Elia.

⁵ Nk'ie nga b'a ta títuhu Pedro, tu nkuhú nintj xi tibat'ai j'ai ts'innk'íehen jóo ko kinu'yá ajin nintju nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bj xi Ntina. Tjona ko tsjo mana. Tasinñjuhu.

⁶ Nk'ie nga kint'é nto já ni'yakuyóo tu ni xi incha kitsankjúhún. Kui nga xi t'anankiuhú y'é't'aha nintaku nga incha tsinchakúch'in. ⁷ As'ai j'aik'uhun Jesu ko kits'inkohó nga b'i kitsúhu:

—Tisintjoon. Najmi tu binkjun.

⁸ Nk'ie nga kingjénk'a ngáha ankjin jóo, najmi ta ch'a xi kiekiehe. Tu Jesu síña subahá.

⁹ Nk'ie nga ja tijncha nibájen ngáha asunntu tjenkiu, b'a kitsúhu Jesu jóo:

—Najmi tu ch'a xi miyohoo ni xi kuayo santaha nkúhu nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'jun.

¹⁰ As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyóo:

—¿A b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tjihin nga kj'uaí títjuhun Elia?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga kj'uaí títjuhun Elia ko k'uénda ngayjee ni xi tjin. ¹² Tunga an b'a tixinnu nga ja j'ai Elia, tunga najmi kamankjihin ra xuta tsa Elia niu. Tu ni xi kama mjehé ra jóo kits'ihin. B'a ta ts'in un skuehe Ntíhi Ndax'jun aya ntsja jóo.

¹³ As'ai kamankjihin já ni'yakuyóo nga Jua Bautista kinchjanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda chí xi tijnjihin ndanindoo

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tijncha xuta nkijun, as'ai nku nda j'aisehe Jesu ko tsasinkúch'int'aha nga b'a kitsúhu:

¹⁵ —Ji nda maestru, chase nímahj ichi nda china. Tjin nistjin nga jyuhú kj'i b'atsé ko 'yún un behe. Tjin nga nkjin níyá jnejin nd'iu ko tsa ntániju. ¹⁶ Kjúáikohó já ni'yakuyáhi, tunga najmi kamahá ra kuats'innkíhi.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A b'a 'yún ichi s'ejihin ra Ntjaná xuta xi tjihin nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjihin nga kuátejñajinnu? ¿Nkjé kjin tjihin nga ts'in chúkjuanu? Nibákonú nda chíu ej.

¹⁸ As'ai ndjá kinchjako Jesu ndanindoo ko tsitjujihin nda chíu. Ta kuihi chubó kamanda nda chíu. ¹⁹ Askahan já ni'yakuyáha j'aingjásjaiya t'axihin. B'a incha kitsúhu:

—¿A najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—At'aha 'yún ichi s'ejinnu Ntjaná. Kjuaxi ni xi tixinnu. Tsa tu ichi s'ejinnu xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichi, kama b'a k'úhuhun asunntu tjenki xu'bj: “Tiyú xin ej ko t'in t'axin.” As'ai nguajai t'axin. Ko tu mí nihí ni xi kamanu, tsa b'a ts'in s'ejinnu Ntjaná.

²¹ Tunga janinda xi nkúhu xu'bj najmi chubá bitju. Nk'ie nga chubakáahá Ntjaná ko nga bintsuba kjintiaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Nk'ie nga tsú'bako Jesu já ni'yakuyáha ante Galilea, b'i kitsúhu:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'jun aya ntsja xuta ²³ ko incha ts'innk'íehen. Tunga nistjin xi ma jahán ni kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

Kik'ie nusin nusihin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú Jesu.

B'i ts'in y'échji Jesu toon xi masúhun ninku

²⁴ Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Capernaum, as'ai incha j'aisehe Pedro já xi f'ásuhun toon ninku xi síña nanki Jerusalem. B'a incha kitsúhu Pedro:

—¿A najmi b'échjintjaihi nda maestruhi ninku?

²⁵ —Johon —kitsú Pedro.

As'ai nk'ie nga jas'en Pedro ni'ya má tǎjña Jesu, tǔ Jesuhú tjun kinchjakohó:

—Ji Simon, ¿nkú bixín? Já rej xi tǎjn asunteej, ¿yá xi ts'ínk'íechjǎntjai? ¿A ntǎhi, a rǎ xutǎ xi kj'ǎihí?

²⁶—Xutǎ xi kj'ǎi —kitsú Pedro.

As'ai b'ǎ kitsú Jesu:

—Johon, najmi b'échjǎ ntǎhí jóo. ²⁷ Tungǎ tǔ xi najmi ch'on kǎmahǎ rǎ jóo, tǔ sahǎ t'in andai ntáchak'uun kó ndjein nintu. Tǎjjo xi tjun ngjuǎit'ahi chjǔx'ǎ'ai ts'a. Yó sǎkúhi toon xi kǎma k'úechjǎntjaihini jo xutǎ. Chjúbéi tooon kó t'ínk'íechjǎ xi ts'ǎj kó xi ts'an.

18

B'ǎ ts'ín kitsúya Jesu yǎ xi 'yún chánka má batéxuma Ntǎjǎná

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Tǎ kui nǎstǎjn xu'bo j'aisehe Jesu já ni'yakuyǎha. B'ǎ incha kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿Yǎ xi 'yún chánka sa má batéxuma Ntǎjǎná?

² As'ai kinchjǎha Jesu nku ndǎ chí, tsasǎjǎnjǎin masehen jóo ³ kó b'ǎ kitsú:

—Kjuaxǎ ni xi tǎxinnyu. Tsa najmi kuankínchj'ahǎ ruu anǎmanuu kó n'ék'óntjaiyo yjonuu xi nkú joyaha ntǎ xi ntǎ ntǎ, najmi kuitǎjás'enjiun nga Ntǎjǎná xi kuatéxumanuu. ⁴ Kui nga tǔ yǎha ni xi ts'ǎjn nǎmakjuaha yjohó xi nkú joyaha ndǎ chí xu'bj, kui xi 'yún chánka kǎma má batéxuma Ntǎjǎná. ⁵ Kó xi ngajonǎ ts'ǎjnkǎihǎn rǎ nku ndǎ chí xi nkúhu xu'bj, kui xi an tǎts'ínkjǎinna.

B'ǎ ts'ín kinchjanǎjmiyaha Jesu xutǎ xi ts'ínkijnejin jé xutǎ xingisoo

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Tǔ yǎha ni xi ts'ǎjnkijnejin ngatitsun nku ndǎ chí xi nkúhu xu'bj xi s'ejihǎn an, tǔ sahǎ rǎ ngandahǎ xi b'ǎ ts'ǎjn tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjǎo chánka kó chjanǎnk'ǎjin má nǎnkǎha ntáchak'uun. ⁷ Nǎmǎ rú Ntǎhǎn xutǎ xi tǎjn asunteej, at'ahǎ tǎjn ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun! Tǎjhǎn nga s'e ni xi ts'ǎjnkijnejihǎn ngatitsun xutǎ, tungǎ, jnǎmǎ rú ts'ǎhǎn xutǎ xi ts'ǎjnkijnejin ngatitsun xutǎ xi kj'ǎi!

⁸ Kui b'ǎ maha, tsa ntsǎj kó tsa tsukui xi tǎts'ínkijnejihǎn ngatitsun, tǔ sahǎ tǎchákǎjǎi kó kǎjn chjanǎyai. Tǔ sahǎ ngandahǎ tsa kuitǎjás'en nǎmǎi kó tsa kutui má nga k'úéntu tik'un xutǎ, kó najmi tsa tǎjǎ'a nga jóo tsukui kó nga jóo ntsǎj tungǎ tǔ sa ǎjin nd'ǎ xi najmi mahǎ rǎ 'meya chjanǎnk'ǎjin ngǎhi. ⁹ Kó tsa tunkuin xi tǎts'ínkijnejihǎn ngatitsun, tǔ sahǎ n'esjei kó kǎjn chjanǎyai. Tǔ sahǎ ngandahǎ tsa kuitǎjás'en kat'ǎi má nga k'úéntu tik'un xutǎ, kó najmi tsa tǎncha nga jóo tunkuin tungǎ tǔ sa ǎjin nd'ǎ ngak'ǎjehén chjanǎnk'ǎjin ngǎhi.

B'ǎ ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku chǔtsǎnka xi kindyja

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ T'ejin tak'un. Najmi tǔ tohón manuu nku ndǎ chí xi nkúhu xu'bj. At'ahǎ an b'ǎ tǎxinnyu nga ntǎtsjehe jǎntǎi xi tǎjn ndjǎojmi jǎn, tǎjntu tehente nginkun Nǎ'mǎna xi tǎjña ndjǎojmi jǎn. ¹¹ At'ahǎ Ntǎhǎ Ndax'ǎjn j'ǎi ts'ínk'ǎnki xutǎ xi ja kindyja kai.

¹² ¿Nkú bixíun? Tsa nku ndǎ tǎjnchahǎ unchan chǔtsǎnka, tsa ndyjǎha nku, ¿a najmi kuǎncháhǎ xi cháte kó yachán nǎjoo ǎjin jǎhóo kó ngjuǎingisǎjǎi xi kandyjoo? ¹³ Kjuaxǎ ni xi tǎxinnyu. Tsa sǎkúsǎihǎi chǔ xi kandyjoo, 'yún tsjo kǎma sahǎ chǔ xi nku xi kuasákú ngǎha rǎ, nga xi cháte kó yachán nǎja xi najmi kandyjoo. ¹⁴ B'ǎ tǎ ts'ǎjn najmi mjehe Nǎ'manuu xi tǎjña ndjǎojmi jǎn tsa ndyja ndaha nku jǎntǎ ntǎ xi nkúhu xu'bj.

B'ǎ ts'ín kinchjanǎjmiyaha Jesu kjuǎn'endyjat'oo

(Lc. 17:3)

¹⁵ Tsa ch'on tǎts'ǎhǎn ndǎ nts'ei, t'ǎhǎnsejhǎ kó chubanǎjmǎko subai nga b'ǎ t'ǎhǎn nga najmi nda tǎjn ni xi tǎts'ǎn. Tsa kuǎnt'é éhin, ja kuijnehi ndǎ nts'ei. ¹⁶ Tungǎ tsa najmi kuǎnt'é éhin, t'ínkoi tsa nku kó tsa jo xutǎ, tǔ xi b'ǎ ts'ǎjn s'ehé tsa jo kó tsa jan testiyu xi kuǎtsuya ni xi kamoó. ¹⁷ Tungǎ tsa najmi kuǎnt'é éhen jóo, t'ǎnyaihǎ xutǎ nǎnkú ni xi tǎts'ǎn. Kó tsa najmi kuǎnt'é éhen xutǎ nǎnkú, katumahi ndó xi nkú joyaha já xi najmi be Ntǎjǎná kó tsa xi nkúhu já xi f'áchjǎntai ch'ǎ nga ts'ínxát'ahǎ já Roma.

¹⁸ Kjuaxǎ ni xi tǎxinnyu. Ni xi k'úét'a'yún ej asunteej, tǎ s'et'a'yún ndjǎojmi jǎn. Kó ni xi chjǔndáyoo ej asunteej, tǎ kuǎndáyoo ndjǎojmi jǎn. ¹⁹ Kó b'ǎhǎ tǎ tǎxin ngǎhanuu. Tsa jo kamo nga k'úéndo ej asunteej ni xi mjenuu nga kuǎnchǎhu Nǎ'mǎna xi tǎjña ndjǎojmi jǎn, kui xi tsǎjǎnuu ni xi kuǎnchǎu. ²⁰ At'ahǎ má nga kǎma nǎjakú tsa jo kó tsa jan xutǎ xi s'ejihǎn an, an tǎ tǎjǎnjǎin masehen xutǎ xu'bo.

²¹ As'ai j'ǎi tǎna Pedro kó kingjásjaiya:

—Ji ndǎ maestru, ¿nkú tǎjn nǎyǎ ts'inndyjat'ahǎ ndǎ nts'é nga ch'on tǎts'ǎnna? ¿A santaha yatu nǎyǎ?

²² B'ǎ kitsú Jesu:

—Najmi tu yatu niya tixihin. Chate ko kan ni niya nga yatu.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchjen nku nda musu xi najmi kits'inndyjat'aha nda musu xinkjin

²³ B'i kitsu Jesu:

—Kui b'a maha, ma batexuma Ntjaná b'a joyaha nku nda rej xi kama mjehe ts'inko kuenta ja musuh. ²⁴ Nk'ie nga tib'atuts'ihin nga tits'inxki, as'ai j'ai kin'ekasinjña nginkun nku nda musu xi yun tse tjehe ts'e. ²⁵ Tunga najmi tjihin ra ndo toon xi k'uechji ni xi tjehe. As'ai kitsja kjuá nda ntjaha nga saténa ndo, chjuuhun, ntih ko ngayjee ni xi tjihin, tu xi b'a ts'in kuitju chjih ra toon xi tjehe. ²⁶ As'ai tsasinkunch'in nda musu nginkun nda ntjaha ko b'a kitsu: "Ji nda ntja, n'e chukjua sani ichi. K'uechji tentehé ra tohjin." ²⁷ Kama njmaha ndo nda musuh. Kits'in ndai ngaha ra ko kits'inndyjat'a tentehé toon xi tjehe.

²⁸ Tunga nk'iehe nga tsitju nda musu yo, kisatékjá k'aj nda musu xinkjin xi ichi tjehe ts'e. Kui xi jak'á nga kitsubantu ko b'a kitsuhu: "i't'echjiná toonna xi tjehin!" ²⁹ As'ai tsasinkunch'int'aha nda musu xinkjin ko b'i kitsu nga tsankihu: "N'e chukjua sani ichi. K'uechji tentehé ra tohjin." ³⁰ Tunga najmi kits'in yuhú nda musu. Tu sahá ngjingáya'yun nda musu xinkjin ndo. Yo ru ngjuáya santaha nkú rúhu k'uechji ni xi tjehe.

³¹ Nk'ie nga kikié ja musu xingisoo ni xu'bj, un nkjun kama k'un ko ngji tsuyaha nda ntjaha ngayjee ni xi kamo. ³² As'ai kinchja ngaha ra ndantjaha nda musu xu'bo ko b'a kitsuhu: "ji nda musu ch'onk'un! An kuats'inndyjat'aha ngayjee toon xi tjehin tu ngat'aha nga b'a kuak'inni. ³³ ¿A najmi kohó ji tjihin nga kama njmahi nda musu xink xi nkú ts'in kama njmana ji?" ³⁴ Kama kjahan nda ntjaha. As'ai kits'inkjas'en nda musu aya ntsja ja xi basehe nubayóo tu xi tsjaha ra kjuanjima. Yo s'eya santaha nkúhu nga k'uechji toon xi tjehe.

³⁵ 'B'a ta ts'innu Nq'mina xi tjña ndjiojmi jan tsa najmi ngayjehe anjmanuu n'endyjat'ohoo nts'o.

19

B'i ts'in kinchjanjmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsu, as'ai tsitju ante Galilea nga ngji ante xi tjin Judea xi tjña ngabantá ntaje Jordan. ² Nkjin nkjun xuta kitsjennkih ko yo kits'innkih xuta xi uhun.

³ As'ai j'aisehe Jesu k'ua ja fariseo tu xi kikjut'ayak'uhun ra. B'i ts'in kingásajiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'inkjehé kjuabixahan nga k'uejña chjuuhun?

⁴ B'i kitsu Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo éhen Ntjaná má nga tjit'a xi nkú ts'in kits'inda Ntjaná xuta nga tuts'ihin ni? B'a ts'in tjit'a: "Nku chjuun nku x'in kits'inda." ⁵ Ko tjit'a ya má nga b'a ta kitsu: "Kui kjuaha nga nku nda k'uejñaha na'mih ko naaha nga k'uejñako chjuuhun, ko nga joo nkúhu kujichú ma." ⁶ Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ni yjoninte incha maha. Kui b'a maha, ni xi y'é'yuhun Ntjaná, najmi xuta kjéndaya.

⁷ B'a incha kitsu joo:

—Tunga tsa b'a ts'in tjña, ¿a b'a ts'in y'éjñaha Moise nga nku nda kama kjésintjehen nku xujun má nga ja tits'inkje kjuabixahan ko b'a ts'in kama k'uejñaha chjuuhun?

⁸ As'ai b'i kitsu Jesu:

—At'aha ndja anjmanuu, kui kjuaha nga kits'inj'oho Moise nga kama k'uejñahanu chjuunuu. Tunga najmi b'ahá ts'in kis'ejña nga tuts'ihin ni. ⁹ An b'a tixinnuu. Tsa nku nda k'uejña chjuuhun, tsa chjuuhun najmi kik'at'aha, tsa as'ai kuixanko k'aj tachjuun, kui xi tibangane kjuabixan tjuhun. Ko tsa k'aj nda kuixanko ngaha tachjuun xi y'éjñaha x'ihin, kui nda xu'bo xi ta tibangane ni xi 'mih kjuabixan.

¹⁰ As'ai ja ni'yakuyóo b'a incha kitsuhu Jesu:

—Tsa b'a ts'in tjña ngat'aha nda xi tjñaha chjuun, tu sahá nda tjin nga najmi kuixaán.

¹¹ B'i kitsu Jesu:

—Najmi ngatentee xuta mankjihin ni xu'bj, nku tutuhú xi Ntjaná kitsjaha nga kamankjihin. ¹² At'aha tjin xuta xi b'a ts'in kitsin nga najmi kama kuixan, ko tjin ngá xi kin'e xanta tu xi najmi kama kuixahan. Ko tjin ngá k'aj xi ja y'éch'oho yjoho nga kuixan tu xi tu nku Ntjanáhá ts'inxát'aha ra. Xi kama ts'inkjái hin ni xu'bj, kats'inkjái hin.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xii

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Incha j'aiko xuta ntih tu xi Jesu ngjuémehe ra ntsja ko kuinchjantjaihi nginkun Ntjaná. Tunga ja ni'yakuyóo b'a kitsuhu xuta nga najmi b'a incha ts'in. ¹⁴ As'ai b'i kitsu Jesu:

—Tjehenntoho jánti nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'ohoo. At'aha xuta xi b'a ts'in tjintuyaha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjehe ra nga Ntjaná kuat'exumaha.

¹⁵ Kingjénne ntsja Jesu jántíu. As'ai tsitju yó nga ngji t'axín.

B'i ts'in kinchjanijmiko Jesu nku nda nchiná

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ J'aisehe Jesu nku nda kó b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿mí ni nda xi tjihin nga ts'ian tú xi kama ts'inkjáihin rá nga kúátejña tik'un sián?

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á ni xi nda tichasjayahaní? Nku tutuhú maha xi nda. Tsa mjehi kuitjás'eín má nga kuinchun tik'uin, n'etjusuin ni xi jtít'a kjuatéxumoo.

¹⁸ —¿Má xi kui? —kitsú ndo.

B'i kitsú Jesu:

—Najmi tú n'ek'iein. Najmi tú biyunéi kjuabixoon. Najmi tú ndyde n'ei. Najmi tú testiyu tsank'á n'ei. ¹⁹ Chanjúin na' mihí kó naahí. Kó n'etjói xutá xinkí xi nkú ts'in tjohi yjohi.

²⁰ B'a kitsú ndatiu:

—Santa nkúhu nga ndyjana títs'intjusan ngayjee ni xu'bo. ¿Mí nihi xi ndyjat'á sana?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tsa mjehi nga kuichú mai xi tjihin nga kuichú mai, t'ihinteña ni xi tjihin kó tjeihin xutá x'an. B'a ts'in s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²² Tungá nka'iehe nga kint'é ndatiu éin, kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yaku'yáha:

—Kjuaxi ni xi tixinnúu. 'Ni tjin tsa nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kjuatéxumaha.

²⁴ B'ahá tá tixin ngáhanúu nga tú sahá najmi 'ni tjin tsa nku chü camello kjuas'en tixahá nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kjuatéxumaha.

²⁵ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyóo éin, tú ni xi kama nkjühún rá kó b'a incha kitsú:

—Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁶ As'ai tsase'a Jesu jóo kó b'a kitsúhu:

—Xutá ndahachí najmi kamaha ts'ínk'anki yjoho, tunga Ntjaná maha ts'ínk'anki xutá. At'aha tú mí nihi ni xi maha ts'in Ntjaná.

²⁷ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi tjinní kó tjénkíhí nd'ai. Kui kjuaha, ¿mí nihi xi sakúhúni jin?

²⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnúu. Nk'ie nga kuichú njstjin nga n'e tsetse ngayjee ni xi tjin kó nk'ie nga kuakúchji Ntíhi Ndax'jun kjuachánkaha nga k'úejñasun ante má nga kjuatéxuma, kui njstjin jun xi tjenkonú nd'ai tá kuintsuubo ante xi te jo maha nga kjuatexumohoo ntjehe xutá Israel xi te jo tikjá maha. ²⁹ Tú yáhá ni xi ngat'ana y'éjñaha ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin nichja, tsa na'mihí, tsa naaha, tsa ntíhi kó tsa jñá xi tjihin, kui xutái k'uái ngáha rá unchan njyá tjihin ni xi y'éjña kó ts'ínkjáihin nga k'úéntu tik'un sín. ³⁰ Nkjin xutá xi tjun nd'ai tsjénki, kó nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén títjun kama ngáha.

20

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchén já xi kits'inxájin tuntsajéé

¹ Xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná b'a joyaha nku nda xi tjíñaha nku jñá. Kui xi tá jyun tsitju nga ngjik'éndakó já musu tú xi ngjuái ts'inxájihin ante tuntsajéhe. ² Nk'ie nga kits'ínj'ó já musu nga kama chjihí nku toon denarió nga nku njstjin, as'ai kits'ínkji jóo ajin tuntsajéhe.

³ As'ai tá ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chubá ñja, kó kíkíe kj'ai já xi tüncha ajin nantío xi najmi tjihin xá. ⁴ B'a kitsúhu jóo: "Tú sahá tankín n'exó kó jun ajin tuntsajéna kó nda tjin k'uechjinnúu." As'ai ngji jóo.

⁵ As'ai tá ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chubá te jo kó nkú ma nga chubá jan, kó b'ahá tá kits'in ngáha. ⁶ Kó xi nkú ma nga chubá un nga ngixuun tá ngjihí ngáha ndo kó kisakú saha kj'ai já xi najmi tjihin xá. "Jun, ¿á nku njstjin kab'ahanúu eí nga najmi t'n'exáhanu?", kitsúhu.

⁷ "At'aha najmi tjin xi títsjá xáni", kitsú jóo. "Tú sahá tankín n'exó kó jun ajin tuntsajéna", kitsú ndo.

⁸ Nk'ie nga kama jyuun, kinchjako nda xi ts'e tuntsajéé nda xi basehe já musu kó b'a kitsúhu: "Chubañjaihí já musu kó t'echjihí njstjin xi kats'inxá. Xi askahan kafas'een ch'atuts'ihin ri, santaha nkúhu nga kuichuk'uin xi tjun kafas'een."

⁹ Incha j'ai já musu xi jas'en xi nkú ma nga chubá un kó kits'ínkjáihin nku toon denarió nga nkúnkú. ¹⁰ As'ai incha j'ai já musu xi tjun jas'een kó b'a incha kitsú animaha nga ts'ati k'uaihí, tunga tá nkuhú toon denarió kits'ínkjáihin nga nkúnkú. ¹¹ Nk'ie nga kits'ínkjáihin niy, y'ésiko nda xi ts'e tuntsajéé. ¹² B'a kitsúhu: "Já xi askahan kafas'een tú nkuhú ora

kuats'inxá sa. Tunga tu ngúsuhún kuan'ei nga kuak'iechjíhi jóo ko jin xi kan'e chúkjuaj xoo ko nubóo nga nku njstjin tantoo.”

¹³ Tunga b'ahá kitsú ndo nga kinchjako nda musu xi b'a títshu: “Ji nda xinkjián, najmi ch'on títshinkoho. ¿A najmi nkuhú toon denarijo kab'endakoni? ¹⁴ Chjúbéi toohin ko t'in. Tunga mjehéna tsjahá já xi askahan kafas'een xi nkú nga tjin tá títshaha. ¹⁵ ¿A najmi kamahá ts'ínka ní xi tjinna xi nkú ts'in mjena? ¿A rá tíma xin tak'unní at'ahá nda animána?”

¹⁶ B'a ts'in xi yjanki nd'aj tjun kama ngáha. Ko xi tjun nd'aj, kui xi tsjénki.

B'i ts'in tá kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nk'ie nga tjenja Jesu njyá xi fi nanki Jerusalen, kinchjá t'axín subahá já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

¹⁸ —Tjenñju. Ja tibankiaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ¹⁹ ko as'ai ts'ínkjas'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjeheh rá, tu xi incha kuajnukiehe rá ko k'u'éhe ko nguát'a kruuhu. Tunga njstjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha rá ngabayoo.

B'i ts'in naaha Santiago ko Jua tsankihí Jesu nku kjuanda

(Mr. 10:35-45)

²⁰ As'ai j'ai naaha jáha Zebedeo nga tjenko ts'ihin jáha. Tsasinkunch'int'ahá Jesu nga tsankihí nku kjuanda. ²¹ B'a kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjehi?

B'i kitsú tachjúun:

—Tjenntei nga nku ntína kat'ejña kixihí ko nku xi kat'ejña skjúhin nk'ie nga kuatexumai.

²² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ní xi tibinchu. ¿A kuichúkjuanuu nga un skuenuu xi nkú ts'in un skuena?

—Kujichúkjuanjí —kitsú jóo.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an. Tunga tsa kuintsubo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tjinana nga tsja niu. Ja tjinthu Na'mina xi tjiná ndaha kui antee.

²⁴ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjanke já ni'yakuyá xi joo. ²⁵ Tunga kinchjá njahá rá Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'in xuta xi tjin xá ej asunntei 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoo, ko xi tjin nga'yún ts'in nga nu'yá'éhen. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje nihi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'in ni xi nda ngandanuu. ²⁷ Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. ²⁸ At'ahá tá ndaha Ntíhi Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehé rá. J'ai ní tu xi ní xi ngandahá xuta j'ai ts'ihin ko tu xi ts'ínkjas'ehen yjohó nga k'u'échjintjai nkjin xuta.

B'i ts'in kits'innkhi Jesu jo já ka

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Nk'ie nga tjincha bitju nanki Jerico Jesu ko já ni'yakuyáha, nkjin nkjún xuta xi kitsjennkhi. ³⁰ Jo já ka kab'entu andai njyoo. Nk'ie nga kint'é nga yo tífa Jesu, incha kikjintáya:

—ji xi ntjehe David, katuma njmahí jin!

³¹ As'ai xuta xi tjin yo kinchjatikohó tu xi k'u'échja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa:

—ji nda maestru, ntjehe David, katuma njmahí jin!

³² As'ai tsasin'yún Jesu, kinchjahá jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'innuu?

³³ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, mjení nga kuix'ánki tunkujin.

³⁴ As'ai Jesu kama njmahá jóo ko kits'ínko tunkun. Tá kuihi chubó kama chjihí ko kitsjennkhi Jesu.

21

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tjincha bichú tíña nanki Jerusalen nga incha j'ai Betfage, nanki xi tíña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki jchí xi tíña tíña ján. Yo sákunuu nku búrrú xi tíj'a'yúnko ntí búrrúhu. Chjundáyo ko nibákonú ej. ³ Tsa tjin xi nkú kuusunuu, b'a t'ihyun: “Nda maestru rú machjéheh chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

4 B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta nga b'a kitsú:

5 B'a t'ihun xuta xi tjin Sion:

“Chasoo, ja nibásenuu Nda reinuu.

Kui xi nimaqjua, nku búrrú tjsun,

nku nti búrrú, ntíhí chü xi b'anji ch'á.”

6 As'ai ngji ts'ntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. 7 Incha j'aiko búrrúo ko nti búrrúu. Najyuhun incha kingjásuhun ko Jesu y'esúhün chü. 8 Nkjin nkjün xuta incha kingjántu najyuhun aya nyóo, ko k'ái ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya nyóo. 9 'Yün incha kikkintáya xuta nkjin xi yja títjuun ko xi yjankiu nga b'j incha kitsú:

—Kats'ínk'ankiná xi ntjehe David! ¡Ntjaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajoho!
¡Kats'ínk'ankiná xi tjtña nk'a ján!

10 Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Jerusalem, kama nkjúhün ngayjee xuta nantjo ko b'a incha kitsú:

—¿Yá ndaha xu'bj?

11 B'a incha kitsú xuta xi tjenko Jesu:

—Nda profeta Jesuuhú niú xi nibáha Nazaret, nanki xi tjtñajihün ante Galilea.

B'j ts'in kik'onsje Jesu já xi tjincha batéña chü má ma natsihün ninku

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 As'ai jas'en Jesu má ma natsihün ninku. Kik'onsje ngayjee já xi tjincha batéña ko xi tjincha b'atse chü yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi tjincha ts'ínk'óntjaiya toon ko yáxilehe já xi tjincha batéña chütuju. 13 B'j kitsúhu:

—B'a ts'in tjt'a éhen Ntjaná: “B'a k'úhün ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta künchjako Ntjaná.” Tunga jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

14 As'ai incha j'ai xuta ka ko xi najmi ma fi nga j'aisehe Jesu má ma natsihün ninku ko Jesu kits'ínk'ihí. 15 Tunga já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo incha kama kjahan, nk'ie nga kikié kjuankjün xi tít'sín Jesu ko nga kint'é ntaha jánti xi xi tjincha nchja natsihün ninku nga b'a tjincha tsu: “¡Kas'ehe kjuachánka xi ntjehe David!” 16 B'a incha kitsúhu Jesu:

—¿A tñu'yái ni xi tjincha tsu jánti xü?

B'j kitsú Jesu:

—Johon, tñt'e. ¿A najmi kjehé n'eyo xujun éhen Ntjaná má nga tjt'a niú? B'j ts'in tjt'a:

Ts'a jánti xü ko xi baki

kin'echjén nga 'yün nda kin'etsjohi.

17 As'ai Jesu ngji t'axihün xuto. Nanki Betanja ngji. Yo kits'ínk'a nistjen.

B'j ts'in ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihün tu

(Mr. 11:12-14, 20-26)

18 Nk'ie nga tá jyuun nga tifi ngáha Jesu nanki Jerusalem, kama bjoho. 19 Ngjisehe nku yá higuera xi kikié andai nyóo, tunga ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. B'j kitsúhu yóo:

—Ndahachi najmi tá kas'ehe ri tu.

Tu tñen'yün kixihí yóo. 20 Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo ni xi kamoo, kama nkjúhün ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Nkú tjihün ra nga tñen'yün kuaxihí ni yá higuera?

21 As'ai b'j kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa s'ejinnuu Ntjaná ko najmi jo jan kamanuu, najmi tu suba ni xi kuats'ihün yá higuera kamanuu n'oo. Tá kama b'a kujixihün asunntu tjenki xu'bj: “Tiyú xin yo ko chjaník'ajin yjohí ajin ntáchak'uun”, ko b'a kama. 22 Ko ngatenteé ni xi kujinchihuu Ntjaná nga chubakoo, n'ekjohoon tsa s'ejinnuu Ntjaná.

B'j kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjt'óo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Jas'en Jesu má ma natsihün ninku ko tsakúya. As'ai j'aik'úhün já na'mi k'aku ko jáchá xi tá tjihün xá ko b'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihün nga b'a tñ'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

24 B'j kitsú Jesu:

—Ko an tá kuasjáyanuu nku ni. Tsa k'únyánú, xínyanuu mí xáha xi tjinna nga b'a tít'sían.

25 ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntjaná, a ra xuta asunntejhi?

As'ai b'j kitsúhu xinkjin jóo nga kinchjanijmíyaha niú:

—Tsa: “Ntjaná kits'ín nibáha Jua”, kujixiaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” 26 Tá najmi kama tsa: “Xuta asunntej kits'ín nibáha”, kujixiaán, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. Najmi kama b'a kujixiaán at'aha binkjaán xuta nantjo.

²⁷ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjána nga b'i tít's'ian.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tjintuhu jo já

²⁸ As'ai b'a kitsú sa Jesu:

—Nkú ma ni xinyanuu. ¿Nkú bixiún? Nku nda tjintuhu jo já. Ngjisehe nda xi tjuun ko b'a kitsúhu: “Ji ntína, t'in n'exájin tuntsajéna nd'ai.” ²⁹ “Najmi mjena kfián”, kitsú ntíhi ndo, tunga askahán ni kits'innkink'un ko ngji ts'inxá. ³⁰ As'ai ngjisehe nda xinkuu ko b'a ta kitsúhu. “Jo'oho, na'mi”, kitsú nda xu'bi, tunga najmi ngjihí. ³¹ ¿Má xi kui já xi joo kits'in ni xi mjehe na'mihí?

—Nda xi tjuun —kitsú jóo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Romá ko jminchjín skóo títuun kjuas'enjin nga Ntjáná xi kuatéxumaha. ³² At'aha j'aisenuu Jua ko tsakúyanuu ni xi naxu nginkun Ntjáná, tunga najmi kin'e s'ejinnú ni xi kitsú. Tu sahá já xi f'áchjintjai ch'á ko jminchjín skóo xi kis'ejihín. Nko máha jun, ndaha tsa kiyo niu, tunga najmi tsankinchj'ahá ruu anjmanuu tsa kis'ejinnuu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'ahí

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Tjenju ma ngó. K'uejña chubaya manuu. Nku nda nchiná y'éntje tuntsajé, y'éngi nch'á ko kits'innnda nku ante má nga ts'íonki tuntsajé. Kits'innnda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sahá antee já xi máha ts'inxáko tuntsajé, as'ai ngji kjin. ³⁴ Nk'ie nga ja tíne tuu, as'ai kits'inkjisehe ndo já musúhu já xi tít's'inxáko tuntsajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³⁵ Tunga jak'áhá jóo já musúhu ndo. Nku xi kits'in'uhun, nku xi kits'ink'ien, ko nku xi y'éhe ndjio. ³⁶ As'ai ta kits'inkjihí ngáha ndo nkjin já musu, tunga b'ahá ta kits'in ngáha ra jóo.

³⁷ Tu chahán kits'inkji ntíhi ndo nga b'i kitsú: “Skuenkjún ntína jóo.” ³⁸ Tunga nk'iehé nga kikie já xi ts'inxáko tuntsajé nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'inkjáihiñ ngayeje ni xi tjíhiñ na'mihí. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añahaná ni xi ts'inkjáihiñ.” ³⁹ As'ai jak'áhá jóo ntíhi ndo, kik'onsje naťsin má nga tjintje tuntsajé ko kits'ink'ien. ⁴⁰ Kui b'a máha, nk'ie nga k'uaí nda xi ts'e tuntsajé, ¿mi nihi xi k'uaí ts'ihín já musu xu'bo?

⁴¹ B'a incha kitsú jóo:

—Ts'inkje nga najmi kama njmaha já ch'onk'un xu'bo ko k'ajá já tsjá sá ngáha ra ante tuntsajé, já xi k'uechjihí tuhu nk'ie nga kuichú chahan.

⁴² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntjáná? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

Ntjáná xi b'a kits'in ko ma nkjunná nga chasehé.

⁴³ Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Chjú'anuu nga kuíntsubajiun nga Ntjáná xi kuatéxumanuu, ko xuta xi bakúchji nga Ntjáná xi batéxumaha, kui xi k'uaíhi nga kjuas'enjin yo. ⁴⁴ Ndjio xi títsu éhen Ntjáná nga kikjaníya já chjínexjóo, tu yáhá ni xi kujjnesun ndjio kama xixi. Ko xi kujjnenehe ndjio kama nkuan nkuan.

⁴⁵ Nk'ie nga kint'é já na'mi k'aku ko já fariseo éin, incha kamankjihín nga kui tinchjanijmíyaha Jesu. ⁴⁶ Mjehe nga kuak'ánijé tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun, at'aha b'a incha tsu xuto nga nku nda profeta Jesu.

22

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'í kjuabixan

¹ As'ai ta kinchjahá ngáha Jesu nga y'éjña chubaya. B'i kitsú:

² —Xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku nda rej xi ts'asje nku s'í nk'ie nga tsixan ntíhi. ³ Kits'inkji já musúhu nga kuínchjahá xuta xi kitsúya títuuhun. Tunga najmi kits'in yuhú xuto nga k'uaí s'iu. ⁴ As'ai ta kits'inkjihí ngáha k'ajá já musu nga b'a kitsúhu: “B'a t'ihuun xuta xi ja kixinyaha nga ja kab'endá nichinee. Ja kats'ink'ien turu. Ja tjinda ngatantee niu. T'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.”

⁵ Tunga najmi nkjún kamaha xuta xi kik'inyaha. Nku xi ngjisehe jñaha, k'ajá xi ngjik'atseya ni. ⁶ Tjín ngá xi jak'ánijé já musúhu nda rej, kits'in'uhun ko kits'ink'ien. ⁷ Nk'ie nga kint'é nda rej ni xi kamo, kama kjahan. Kits'inkji já juhun nga kits'ink'ien xuta xi b'a kits'ínun ko y'éti nankihí.

⁸ 'As'ai b'a kitsú nda rej nga kinchjako já musuḥu: "Ja tjinda s'í kjuabixoon, tunga najmi chumi ni chjihí ra xuta xi tjun kixinyaha nga kj'uaí. ⁹ Kui b'a maha, tankihinu niyatée ko tu yáhá ni xi sakúngu t'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon." ¹⁰ As'ai tsitju já musu nga ngji niyatée. Kinchja ñja tentehe xi kisakúhu, ndaha tsa xi ch'onk'uhun ko ndaha tsa xi nda tjintuyáha. Kitehe xuta má tjen s'í kjuabixoon.

¹¹ 'Nk'ie nga jas'en nda rej nga j'aisehe xuta xi kab'entut'á yámixoo, kíkíe yo nku nda xi najmi yja najyun xi bja xuta nga fi s'í kjuabixan. ¹² As'ai b'í kitsúhu: "Ji nda xinkjián, ¿nkú ts'in kabitjas'ehenni ej nga najmi tjihin ri najyun xi ts'e s'í kjuabixan?" Tunga najmi kinchjahá ndo. ¹³ As'ai kinchjahá nda rej já xi túsja nichinee ko b'a kitsúhu: "T'e'yún sjai ko ntsja ndo ko chjanik'ó natsin ján má jyuun, ante xi má kjintá xuta ko kuqate ni'yun." ¹⁴ At'ahá nkjin maha xi tíchubaha, tunga tu chubahá maha xi kj'ujjin.

B'í ts'in tsakúya Jesu yá xi tjihin nga s'echjihí

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ As'ai ngjik'iéndako xinkjín já fariseo tu xi ts'ínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. ¹⁶ Incha kits'ínkijsehe Jesu já ni'yakuyá xi ts'e ko já xi yankihí nda rej Herode Antipa. B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yaj nga kjuaxi én xi chubai ko nga naxu bakuyá sisin ni xi ts'e Ntjaná. Najmi ni xi sasíhín xuta chubai. 'Yún nanka chaseihí. ¹⁷ Kui nga t'inyahani. ¿A ma b'echjihí nda tíjün Cesar ni xi f'áchjiná, a ra najmi?

¹⁸ Tunga behé Jesu nga tu xi túsuhu jóo ko b'í kitsúhu:

—Jün xi tu tsjohónu nga bakuchjú xi nkú ts'in yankjün Ntjaná! ¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? ¹⁹ Takúmmú nku toon xi ma chíntjaihi ch'á.

J'aiiko jóo nku toon denarijo. ²⁰ Ko b'í kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjijn ko j'áin xi tjít'ahá tooin?

²¹ As'ai b'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjün Cesar.

As'ai b'í kitsú Jesu:

—Tjohoon nda tíjün Cesar ni xi ts'e nda tíjün Cesar, ko tjohoon Ntjaná ni xi ts'e Ntjaná.

²² Nk'ie nga kint'é jóo niu, tu ni xi kama nkjühún ra ko incha ngji t'axin.

B'í ts'in tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nistjin xu'bo k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga b'í incha kitsúhu:

²⁴ —Ji nda maestru, b'a kitsú Moise nk'ie: "Tsa tjín xi kuayá nga najmi s'ehé ntí, nda nts'e tjihin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'in s'ehé ra ntí nda nts'e xi k'ien."

²⁵ Y'entujinní yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjün k'ien. Najmi kis'ehé ntí. K'ien x'jhín tachjúun. As'ai nda nts'e y'ejñako ngáha tachjúun. ²⁶ Tunga tá k'iehén ngáha nda nts'e xi ma johó, as'ai xi ma jahan, ko santaha nda xi yatu. ²⁷ Askahan tá k'ien tachjúun.

²⁸ "Kui b'a maha, nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿má xi kui já xi yatu kama ts'e tachjúun, at'ahá ngatentee y'entuko?"

²⁹ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'ahá najmi mankjinnu ni xi tjít'a ehén Ntjaná ko tá ndaha nga'yúhun Ntjaná. ³⁰ At'ahá nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, najmi tá kuixahan ko tá ndaha najmi ts'ínkixan ntíhi. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjintu ntítsje xi tjín ndjiojmi ján. ³¹ Tunga nga kj'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi kjehe n'eyo ni xi títunu ehén Ntjaná? B'a kitsú Ntjaná: ³² "An xi Ntjáha Abraham, Ntjáha Isaac ko Ntjáha Jacob." Ntjaná najmi Ntjáha animá. Ntjáha ní xuta t'ik'un.

³³ Nk'ie nga kint'é xuta niu, tu ni xi kama nkjühún ra ngat'a ts'e ni xi bakúya Jesu.

B'í ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Kama fjakúko xinkjín já fariseo nk'ie nga kint'é nga Jesu kits'ínkinchá jyuju já saduseo. ³⁵ As'ai nku nda chíjñe'én xi ts'e, nku nda maestruhu kjuatéxumoo, kingjásaiyahá Jesu nga kikjut'ayák'un:

³⁶ —Ji nda maestru, ajihín ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra?

³⁷ As'ai b'í kitsú Jesu:

—"N'etjój Ntjaná xi Ntjáhi maha ngayjee animáhi. N'etjój xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjintak'un." ³⁸ Kui kjuatéxuma xu'bjí xi 'yún chjihí ra ko kui xi tjün. ³⁹ Ko b'ahá tá tjín ngáha kjuatéxuma xi ma johó: "N'etjój xutáhi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi." ⁴⁰ Nga jóo kjuatéxuma xu'bjí y'ahá ra ngatentee ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo ko xi y'é'ta já profeta.

B'i ts'in kingjásajaiya Jesu yá xi y'ahá rā xi Cristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Nk'ie nga kabincha sa yó já fariseo, as'ai b'i kitsú Jesu:

⁴² —¿Nkú bixiún ngat'a ts'e xi Cristo? ¿Má nibáha ntjehé?

B'a kitsú jóo:

—Ntjehé David.

⁴³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjiñin rā nga b'a kitsúhu David nga Nda Ntjaha maha xi Cristo? At'aha b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santoño Ntjaná kits'ínkinchjaha:

⁴⁴ Ntjaná b'a kitsúhu Nda Ntjana:

“Tjinchint'áni má batexuma, k'uentú maná já kontrañi kinte tsukui.”

⁴⁵ Tsa David b'a kitsú nga xi Cristo xi Nda Ntjaha, ¿nkú ts'in ntjehé David nibáha rā xi Cristo?

⁴⁶ Ndaha nku najmi kamañá kits'ínk'óyaha Jesu tsa tu nku én. Kui njstjiun kich'atuts'ihñin nga najmi tã ch'a kama k'un kingjásajaiyaha rā Jesu tsa mí nihi.

23

B'i ts'in y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjiñe'éhen kjuatéxumoo

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ As'ai kinchjako Jesu xuta ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

² —Já chjiñe'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo, kui xi tjiñaha nga kuitsuya nkú tjiñin ra kjuatéxumaha Moise. ³ Kui b'a maha, n'etjusuhunnu ngatentee ni xi kuitsuhunnu ko chj'atjô. Tunga najmi tu n'enú ni xi incha ts'in, at'aha najmi ts'intjusun ni xi nchja. ⁴ Kui xi b'enehe ni xi ái xuta, tunga máha kui, ndahachí najmi incha ts'in nga'yún nga ts'intjusun niú.

⁵ “Yún mjehe nga skuéhe xuta xi nkú ts'in benkjún Ntjaná. Kui nga 'yún i ts'ihin kaxá títí xi b'entut'áa stjeén ko tjianá, xi tjinchaha éhen Ntjaná, ko 'yún ts'in ndju nachjún xi yjandáñi najyun xi mjéntjai nga nchjako Ntjaná. ⁶ Tsjoho nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í ko nga b'entusún yáxile xi tjincha tñjun ni'ya sinagoga. ⁷ Tsjoho nga tsjo ts'in súniñaha niyátée ko nga maestru k'úñin.

⁸ Najmi tu n'e'joo tsa maestru kuitsunuu xuta, at'aha nkuhu ma nda maestrunuu ko ngatentoo jun nts'o mahanu xinkju. ⁹ Najmi tu ch'a na'mi mihuu ej asuntee, at'aha nkuhu ma Na'minuu, kui xi tjiña ndjiójmi jáñ. ¹⁰ Najmi tu n'e'joo tsa já ntjã kuitsunuu xuta, at'aha nkuhu ma xi ts'enuu, kui xi Cristo. ¹¹ Xi mjehe chankjún ajinnuu tjiñin nga nda ts'in ngandaha xingisoo. ¹² Xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi jchi kama nginkun Ntjaná. Xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹³ “Nima rú n'ehenu jun, já chjiñe'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Najmi 'bainto nga xuta kjuas'enjin nga Ntjaná kuatéxumaha. Tã ndaha jun najmi bitjas'oon ko tã ndaha najmi 'baintohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

¹⁴ “Nima rú n'ehenu jun, já chjiñe'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Chju'óhoo ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihñin ko as'ai chuba 'yúhún tse chubakoo Ntjaná tu xi b'é'mat'aihinnu yjonuu. Kui nga 'yún un skuéhenuu.

¹⁵ “Nima rú n'ehenu jun, já chjiñe'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Fenu nga binimo nga ngúsuhun asuntee ko ntáchak'uyun nga binchisjô xuta xi n'e mo nga ts'in s'ejin xi nkú ts'in s'ejinuu. Ko nk'ie nga ja sakúnuu nku, as'ai n'o nga kui xi 'yún ts'in sa ni xi ts'e ndanindoo nga jun.

¹⁶ “Nima rú n'ehenu jun, já ka xi baku niyóhoo xuta! Jun xi b'a bixiún: “Tsa tjin xi nkú kuitsú, tsa as'ai ninku tsúngjin, najmi tjiñin kjuá'yún nga ts'intjusun. Tunga xi tsúngjin toonsine xi tjiñaya ninku, kuihí xi tjiñin nga ts'intjusun ni xi kuitsú.” ¹⁷ Jun xi já chjini ko já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A toonsinee, a rā ninkuhú xi tít's'in nga je toonsinee nginkun Ntjaná?

¹⁸ “Ko b'a bixiún yo: “Tsa tjin xi nkú kuitsú, tsa as'ai nathan chje tsúngjin, kui xi najmi tjiñin kjuá'yún nga ts'intjusun. Tunga xi tsúngjin chje xi tjiñasun nathan chje, kuihí xi tjiñin nga ts'intjusun ni xi kuitsú.” ¹⁹ Jun já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A chje, a rā nathan chjehé xi tít's'in nga je chje nginkun Ntjaná? ²⁰ Kui b'a maha, tsa tjin xi nkú kuitsúhu, tsa as'ai nathan chje tsúngjin, kui xi ja titsungjin nathan chje ko ngayjee ni xi tjintusún yo. ²¹ Tsa tjin xi nkú kuitsú, tsa as'ai ninku tsúngjin, ja titsungjin ninku ko Ntjaná xi tjiña yo. ²² Tsa tjin xi nkú kuitsú, tsa as'ai ndjiójmi jáñ tsúngjin, ja titsungjin Ntjaná xi tjiña yo nga tbatexuma.

²³ “Nima rú n'ehenu jun, já chjiñe'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡jun xi tu tsjohónuu bakuchjiú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! 'Bohoo Ntjaná nku tikjá najún chjinko ko xkã sinje

xingisoo xi nkú ts'in tji'ta kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi 'yún chánka sa xi tã bakúya kjuatéxumoo. N'echayo ni xi naxu nginkun Ntjaná ko nga tji'in nga kama nimanuu xuta xi k'ái ko nga tji'in nga naxu s'ejinnuu éhen Ntjaná. Kuihi ni xi joon xi tji'in nga n'oo, ko najmi tji'in nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tji'ta. ²⁴ ¡Jun já ka xi baku nyóhoo xuta! N'etjusun ni xi tu tje'tahá ko ni xi 'yún chji'hi rá najmi n'esiuhun.

²⁵ 'Nijma rú n'ehenu jun, já chji'ne'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Jun xi nkú joyaha tasá ko tãba xi tu natsihin ní kin'echuhun, tunga kitsejihin ni animanuu ndyjé ko ni xi najmi naxu. ²⁶ Ji ndá fariseo ka, titjun n'echihin ayahá tasó ko b'a ts'in kama jehe natsihin.

²⁷ 'Nijma rú n'ehenu jun, já chji'ne'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Jun xi b'a joyaha tsjó xi taba kin'ek'i. Kui xi tsjo ts'in bakú sunnk'a, tunga ayahá kitsehe nintahá anjima ko ngatentee ni chuntí. ²⁸ Jun xi b'a tã k'un sunnk'o, at'ahá nginkun xuta 'yún je bakuchú yjonuu, tunga ajin animanuu kitsejihin ni xi tu b'anachaha ko ngatitsun.

²⁹ 'Nijma rú n'ehenu jun, já chji'ne'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! N'endo tsjóho já profeta ko n'enaxú ndjio tsjóho xuta je xi kis'e nistjin nk'ie. ³⁰ Ko b'a bixiún: "Tsa tu nã ma tintsubaá nk'ie nga y'entu ntje cháná, najmi tsisinko raá nga kits'ink'ien já profeta." ³¹ Nk'ie nga b'a bixiún, ta juhun n'ek'io yjonuu nga ntjehe xuta xi kits'ink'ien já profeta jun. ³² ¡Tu sahá n'endjuú ni xi kik'atuts'in ntje chánu!

³³ 'Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntjenu! ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'in kuitjunki'ihinu nga najmi kuankiún ngak'ien? ³⁴ Kui b'a maha, an ts'inkjisenú já profeta ko já nkjink'un ko já chji'ne'éhen. K'ua xi n'ek'ion ko kjuát'a kruu ko k'ua xi ngjúóhoo aya ni'ya sinagoganuu ko tsjénnk'unchó xki nanki. ³⁵ B'a ts'in ch'anjihinu ngayjee jnihi xuta je xi kin'ek'ien. Ch'atuts'ihin rá jnihi Abel, ndá je xi y'e'jña nk'ie, nga santaha jnihi Zacariá ntihi Berekiá xi kin'ek'ient'ó nahan chje xi kji'ña ankjin ninku. ³⁶ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ngatentee ni xu'bi nibanehe xuta xi tjin nd'ái.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmyaha nanki Jerusalen

(Lc. 13:34-35)

³⁷ ¡Jun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenu! ¡A tu nkjihin niyá kama mjena nga k'uentúkunnú xi nkú ts'in xanto nga b'énkinká ntihi, tunga najmi kin'e yunú! ³⁸ Nd'ái ni ma, ja s'ejña masen antenu. ³⁹ An b'a tixinnuu nga najmi tã chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: "Kakjanink'a Ntjaná xi nibáha ngajoho."

24

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Tsitjusje Jesu má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja tifi, j'ai'úhun já ni'yakuyáha. Tijncha ma nkjuhun nga tibaskjuhun xjóho ninku. ² B'i kitsú Jesu:

—¿A tío ngayjee ni xi tjin ei? Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ndjio najmi tã s'ejñasuhun rá xinkjin. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kama kintehé ni nga kfe asuntee

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'e'jña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, já ni'yakuyáha j'ai nchjako t'axihin. B'a jncha kitsúhu:

—T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí ni xi kuakúchji titjun nk'ie nga kjuái ngáhani ko nga kfe asuntee?

⁴ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachannú. ⁵ At'ahá nkjin maha xi k'uai nga an ts'jin ma yjoho. "An xi kits'in nibána Ntjaná", kuitsú ko nkjin xuta k'uanachaha.

⁶ Kuinú'yó nga s'e kjuachán ko nga kuinchjanijmyaha xuta kjuachán xi tíma, tunga najmi tu binkjunnú. At'ahá tji'in ni nga b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee. ⁷ At'ahá xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi k'ái nanki. Nku ndá rej kjaánko k'ái ndá rej. S'e kjintia ko chón kama k'ái k'ái nanki. ⁸ Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihi tib'atuts'ihin kjuanima xi s'e.

⁹ Ts'jinkjas'ennuu xuta xi má nga ts'jin'unnú ko ts'jink'iennuu. Ngat'ana ts'jin unkiehennuu ngayjee xuta asuntee. ¹⁰ Kui nistjiun nkjin xi ts'jinndyjaha yjoho nga najmi tã s'ejhin rá an. Ts'jinkjas'en xinkjin ko ts'jin unkie xinkjin. ¹¹ S'e nkjin já profeta tsank'á xi nkjin xuta k'uanachaha. ¹² Tu xi s'ehé ni xi ch'onk'un, kui nga nkjin nkjún xi najmi tã ts'jintjoho xinkjin. ¹³ Tungá xi ndjá kuasjinña santa nkúhu nga kuayá, kui xi k'uanki. ¹⁴ S'enjimi én nda tsuhu

Ntjaná nga ngúsuhun asunntee, én nda tsu xi tsuya xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Ngayjehe asunntee kuint'é nga Ntjaná xi batéxuma. Nk'iehé nga kfe asunntee.

¹⁵ 'Y'é't'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chanjkún ante tsjehe njnku. Choo xi b'a ts'iin.

B'i kitsú Jesu ko xi tits'inya xujun katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

¹⁶ —Kui nistjin katanka xuta xi tjintu ante Judea xi tjehe asunntu tjennki. ¹⁷ Xi kab'ejnásun nk'a ni'yaha najmi tu kuittjuen nga kj'uaik'asje ni xi tjintu aya ni'yaha. ¹⁸ Xi kafi jña najmi tu k'oóya nga kj'uaik'á najyuhun.

¹⁹ 'Njima rú ts'ihin jminchjin xi y'a ntí ko xi tits'inki ntí kui nistjin! ²⁰ Tinchihu Ntjaná tu xi najmi nistjin church'an kuuyuhunu ko tsa nistjin nkjún. ²¹ At'aha yún s'e kjuanimá kui nistjin, kjuanimá xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asunntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²² Tsa najmi kuatekjá Ntjaná chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanki kai. Tunga kuatekjáhá Ntjaná chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²³ 'Kui nistjin tsa tjin xi b'a kuitsunuu: "Chasoo, ei tjña xi kits'in nibá Ntjaná", ko tsa b'a kuitsunuu: "Ján tjña", najmi tu n'e s'ejiun. ²⁴ At'aha incha kj'uai xi b'a kuitsy tsank'á nga kui xi j'ai ngajoho Ntjaná ko xi já profeta ts'in ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'in nkjin tikjá kjuankjún ko ni xi chánka, tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntjaná kamaha ra k'uanachaha. ²⁵ Jahá tixinya titjunnu ni xi kama.

²⁶ 'Kui b'a maha, tsa b'a kuitsunuu jóo: "Ante kixi ján tjña xi j'ai ngajoho Ntjaná", najmi tu bankiún yo. Tsa b'a kuitsunuu: "Aya ma ján tjña", najmi tu n'e s'ejiun. ²⁷ At'aha xi nkú ma nga bat'ai nd'ich'on má tju ts'iy ko ma chji santaha má fintjai, b'a ta kama nk'ie nga kj'uai Ntíhi Ndax'jun. ²⁸ Yaha nga má kijña nku yjoninte k'ien, yo ma njakú chálíkíe. B'a ta ts'in chaha nga kj'uai Ntíhi Ndax'jun.

B'i kama nistjin nga kj'uai ngáha Ntíhi Ndax'jun

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Askahan nga ja kj'ua kjuanimá xi kama kui nistjin, tje'n yún kama jjuhún ts'iu, ko sóo najmi ta ts'in ndzjehen. Niñu xi tjin nk'a ján kuixuntu, ko k'uatse ni xi tjin nk'a ján. ³⁰ As'ai kama chji nk'a ján ni xi kuakúchji nga ja nibá Ntíhi Ndax'jun. Nk'iehé kjinta nkjún ngayje tikjá xuta xi tjin asunntei ko skué Ntíhi Ndax'jun nga tje'njin nintj nga nibáko ngayjee nga'yuhun ko kjuachánkaha. ³¹ Ts'íinkji ntitsjehe nk'ie nga yún kjuane tjio. Incha k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tjintu tu má xi tje'hén ni, b'aha ra má tju ts'iy santaha má fintjai.

³² 'Katumankjinnuu ni xi b'éjña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yóo ko tjuhu xka, yo nga ja túbichú tiña chunubóo. ³³ B'a ta ts'in nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tje'n tíña Ntíhi Ndax'jun xi nkúhu tsa asti ankjuo sjña. ³⁴ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuittjusun ngayjee ni xu'bj kintehé ni nga kuayáje xuta xi tjin nd'ai. ³⁵ Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga éña najmi kj'ua tiya.

³⁶ 'Tunga má nistjin ko chuba nga b'a kamoó, najmi ch'a xi behe, ta ndaha ntitsje xi tjin ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntjaná. Nku tutuhú Ntja Na miná xi be. ³⁷ Xi nkú kama nistjin nga y'ejna Noe, b'a ta kama nk'ie nga kj'uai ngáha Ntíhi Ndax'jun. ³⁸ Kui nistjin xu'bo, nk'ie nga najmi kjee fejin ntá xuta, tu tjincha kjinehé ko tjincha 'bi. Tjincha bixan ko tjincha ts'ínkixan ntíhi. B'a tjincha ts'in santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkoo. ³⁹ Najmi kamankjihin xuta santaha nkúhu nga tu ni xi kik'ahá ts'í ko kits'ínkje tentehé. B'ahá ta kama ngáha nk'ie nga kj'uai Ntíhi Ndax'jun. ⁴⁰ Kui nistjin jo já xi tjincha ts'ínxájin jñáha, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña. ⁴¹ Jo jminchjin xi tjincha o, nku xi chjúbé ko xinkuu xi s'ejña.

⁴² 'Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí chubaha kj'uai Nda Ntjanuu. ⁴³ Katumankjinnuu ni xu'bj. Tsa be titjun nda xi ts'e ni'yoo mí chubaha nga jjuun kj'uai nda ndyjee, ta k'úéjña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyjee kjuas'en kjuayún ni'yaha. ⁴⁴ Kui kjuaha, b'a ts'in tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tichuyóoo kj'uai Ntíhi Ndax'jun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchén nku nda musu xi naxu fiko xaha

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ 'Yá nda musuhu xi naxu fiko xaha ko xi nkjink'un, xi nda ntjahá kitsjá xaha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chuba? ⁴⁶ Já b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bj tsa b'a tits'in nk'ie nga kj'uai nda ntjahá! ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nda ntjahá ts'in kunntaha ngayjee ni xi tjihin.

⁴⁸ 'Tunga tsa ch'onk'un nda musu ko tsa b'i ts'in ts'ínnkink'un: "K'undaya saha nda ntjana nga kj'uai." ⁴⁹ As'ai k'uehé já musu xinkjin ko nga kjine ko k'úíko já ch'ju. ⁵⁰ Tsa tu kj'uaihi nda ntjahá nda musu xu'bj nistjin xi najmi tikuyáha ko chuba xi najmi be, ⁵¹ yún

ndjá ts'ínnijéhe ndá ntjáha xi nkú ts'ín n'enijéhe já xi b'anachaha já ntjá, yo má nga kjintá ko kuáte ni'yun.

25

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén istinchjín xi ngji nku s'i

¹Kui nstjün b'a kama ajihin xi nkú ts'ín batéxuma Ntjáná xi nkú kamat'ain te istinchjín xi ngji nku s'i kjuabixan. Incha jakj'á nd'í setíhí ko incha ngji ts'ínkjáihín ndá bixoon. ²Un maha xi chünihí ko un maha xi kitikjuaha. ³Xi chüníu najmi kik'a sa setí nk'ie nga jakj'á nd'íhí nga incha ngji. ⁴Tunga xi kitikjuo, jakj'á nd'íhí ko tá kik'a nisa setí xi kuínchá saha nd'íhí.

⁵As'ai ts'andayaha ndá bixoon ko kama nijñáha istinchjün, kui nga incha kikjantuféhe. ⁶Nkú rá ma nga masen nstjén, tjín xi kikjintáya: "ja nibá ndá bixoon! i'titjusoo ko tankín n'ekjóhón!"

⁷Tsísitjen istinchjün ko y'énda nd'í setíhí. ⁸B'a kitsúhu xi chüníu xi kitikjuo: "K'uaíní ichí chuba setínuu, at'aha ja tí'me nd'íni." ⁹Tunga b'ahá kitsú xi kitikjuo: "Najmi, at'aha tsa b'a n'ej, najmi kuichú mahaní jin ko tá ndaha jun. Tú sahá tankín ch'atso xi ts'ajun má saténa."

¹⁰Nk'ie nga tüncha fik'atse setí xi chüníu, tú j'ai sahá ndá bixoon. Xi tjíndaha yjohó incha jas'enko má tíma s'í kjuabixoon ko kis'echjá ankuo. ¹¹As'ai j'ai istinchjín xingisoo ko b'a kitsú: "ji chá ntjá, chá ntjá, chúx'áni ankuo!" ¹²Tunga b'ahá kitsú ndá bixoon: "Kjuaxi ni xi tíxinnuu nga najmi benúu."

¹³Kui b'a maha, tintsúbá ndahanu, at'aha najmi yo mí nstjén ko mí chubáha nga kj'uai Ntíhí Ndáx'ün.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndá xi kitsjáha já musúhu toon xi ts'ínxáko (Lc. 19:11-27)

¹⁴Xi nkú ts'ín batéxuma Ntjáná b'a joyaha nku ndá xi ngjitsube kj'ai nanki. Kintehe ni nga ngjuai, tjün kinchjáha já musúhu ko kitsjáha ni xi tjihín. ¹⁵Nku xi kitsjáha un mií toonsine, nku xi kitsjáha jo mií, ko nku xi kitsjáha nku mií. Kitsjáha nga nkúnkú xi nkú ts'ín kamaha nga ts'ínxáko toon. As'ai ngji kjin.

¹⁶Ndá musú xi kits'ínkjáihín un mií toonsine, ngji ts'ínxáko ko kits'ín nganasun sa un mií. ¹⁷Xi kits'ínkjáihín jo mií, b'a tá kits'ín ko kits'ín nganasun sa jo mií. ¹⁸Tunga máha xi kits'ínkjáihín nku mií, kui xi ngji kján t'anankíu ko y'éyanjí toohon ndá ntjáha.

¹⁹Nk'ie nga j'a nkjin nstjén, j'ai ngáha ndá ntjáha já musú xu'bo ko kits'ínkóho kuenta. ²⁰Tjun j'ai xi kits'ínkjáihín un mií toonsine. Kui xi y'a sa un mií. B'a kitsú: "Ji ndá ntjá, un mií toonsine kik'ainí. Eí tjíña sahi un mií xi kits'ín nganasun." ²¹As'ai b'a kitsú ndá ntjáha: "Nda tjín. Nda ní ji, ndá musú. Naxu 'mikoí xáhi. Naxu kin'etjusuín xá ichí xi kitsjáha. Kui nga nd'ái y'un tse ni xi ts'ín kunntáhara. Nibáj ko tsjo kat'ehi xi nkúhu ndá ntjáhi."

²²As'ai j'ai xi kits'ínkjáihín jo mií toonsine. Kui xi y'a sa jo mií. B'a kitsú: "Ji ndá ntjá, jo mií toonsine kik'ainí. Eí tjíña sahi jo mií xi kits'ín nganasun." ²³As'ai b'a kitsú ndá ntjáha: "Nda tjín. Nda ní ji, ndá musú. Naxu 'mikoí xáhi. Naxu kin'etjusuín xá ichí xi kitsjáha. Kui nga nd'ái y'un tse ni xi ts'ín kunntáhara. Nibáj ko tsjo kat'ehi xi nkúhu ndá ntjáhi."

²⁴As'ai j'ai xi kits'ínkjáihín nku mií toonsine ko b'a kitsú: "Ji ndá ntjá, be nga kjain. Chjusintjeín çan xi najmi ji y'entjeí. Ni xi kj'ai xi y'entjeí ji chubéí. ²⁵Kui nga kitsankjuhunna ko ngjik'iejñá 'ma toohín t'anankíu. Eí tjíña ngáha ri toohín." ²⁶As'ai kinchjá ndá ntjáha nga b'a kitsúhu: "Ji ndá musú ch'onk'un ko ts'e. Tsa yai nga kjesintjen çan xi najmi an y'entjeí ko bakj'á ni xi kj'ai xi y'entjeí, ²⁷tsa kik'áihí toonna já xi maha ts'ínxáko. Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'ínkjáín ngáha rá nd'ái nga kjúa toonna ko santaha ntíhí kai."

²⁸As'ai b'a kitsúhu ndo já xi kabincha yo: "Chjú'ohoo ndo toon ko tjohoon xi tijnáha te mií. ²⁹At'aha ngatentee xi tjihín ni, kui xi k'uai saha ko y'un s'ehé. Tunga xi najmi tjihín, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tijnáha. ³⁰Chjaník'j'o natsín ján má jyuun ndá musú xu'bjí xi najmi chumi ni chjihí rá, ante má nga kjintá xutá ko kuáte ni'yun."

B'i ts'ín kitsúya Jesu xi nkú n'ehé xutá ndyun nkini

³¹Nk'ie nga kj'uaihí Ntíhí Ndáx'ün, kj'uaíko kjuachánkaha ko ngatentee ntítsjehe ko k'úéjñasun ante má nga kuakóhóxi kjuachánkaha. ³²Ngayjee xutá xi tjin asunntee kama íjakú nginkun. As'ai kuakjánya xutá xi nkú joyaha nku ndá bastu xi ts'ínkj'a t'axín çhutsankó ko xin ts'ínkj'a çhutentsu. ³³Kixihí k'uéntu çhutsankó ko skjúhun k'uéntu çhutentsu.

³⁴As'ai kuínchja Nda Rej nga b'a kuítsuhu xi tüncha nga kixihí: "Níbó jun xi nda kits'ínkonuu Na'mina. N'ekjóhón nd'ái nga títjás'enjiun xi nkú ts'ín batéxuma Na'mina, kui niyú xi kis'endanuu nkúhu nga tuts'ihín ni nga kamanda asunntee. ³⁵At'aha nk'ie nga kama bjona, kik'ainú nichine. Nga kama xintána, kik'ainú ntá. Nga kikjatsú'basan nankinuu, kik'aintenú ni'yanuu. ³⁶Nga najmi tjinna najyun, kik'ainú najyun xi kingja. Nga kisaté ch'an, tsankintsubek'unnu. Ko nga kikjáaya'yán, tsankinsekjánú."

³⁷ 'As'ai incha kuinchja xuta xi naxu kits'in nginkun Ntjaná nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyaj nga kama bjohi ko kik'aihi nichine, ko tsa kama xintáhi ko kik'aihi ntá?" ³⁸ ¿Nkjé kiyaj nga nankinj kitsutjasúin ko kik'ainteihj ni'yanj, ko tsa najmi tjihin najyun ko kik'aihi najyun ki kindyaji?" ³⁹ ¿Nkjé kiyaj nga kiséte ch'in ko tsa kisuya'yín ko tsankintsubek'úhjin?" ⁴⁰ 'As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi nkú ts'in nda kin'ohoo tu má xi kuihi ni já nts'é, a ahán xi b'a kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴¹ 'As'ai b'a kuitsu ngáha xuta xi tuncha skjúhun: "Tjyú xinnú jun xi najmi nda nginkán. Tankiún ajin nd'í xi najmi ta mahá ra 'meyaha, xi kis'endaha ndanindoo ko ntsje xi tjihin. ⁴² At'aha nk'ie nga kama bjona, najmi kik'ainú nichine. Nga kama xintána, najmi kik'ainú ntá. ⁴³ Nga kikjatsú'basan nankinuu, najmi kik'aintenu ni'yanuu. Nga najmi tjinna najyun, najmi kik'ainú najyun xi kingja. Ko nga kiséte ch'an ko kikjáya'yán, najmi tsankintsubek'unnú."

⁴⁴ 'As'ai incha kuinchja xuta xu'bo nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyaj nga kama bjohi, ko tsa kama xintáhi, ko tsa nankinj kitsutjasúin, ko tsa najmi tjihin najyun, ko tsa kiséte ch'in, ko tsa kisuya'yúin, ko najmi tsisinkohi?" ⁴⁵ 'As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi nkú ts'in najmi nda kin'ohoo tu má xi kuihi ni já nts'é, a ahán najmi nda kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴⁶ 'Ko xuta xu'bo ngjuaj má nga un skué síhin. Tungá xuta xi naxu nginkun Ntjaná ngjuaj má nga k'úentu tik'un sín.

26

B'i ts'in y'enda já tixóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúya ngayjee ni xu'bj, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

² —Yo nga jo nistjin ndyaha nga kuittu S'í Pascua, nk'ie nga n'ekjas'en Ntíh Ndax'iun xi má nga s'et'a kruu.

³ 'As'ai kama řjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá ni'yaha nda na'mi títjun Caifa.

⁴ Y'éndako xinkjin xi nkú ts'in k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'ínk'ien. ⁵ Tungá b'ahá kitsúhu xinkjin:

—Najmi tu ajihin s'íu chjubéé ndo tu xi najmi k'úésihi xuta nkjin xi k'j'uaí.

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nk'ie nga tijná Jesu nanki Betanja, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu kai, ⁷ as'ai nku tachjuún j'aiiko ntá sinjne xi chíj nkjin, xi tunchaha nku lubatá ndjjo chíj. Kui ni tsaténdzjojnú nintaku Jesu nk'ie nga kab'eñat'a yámixo. ⁸ Nk'ie nga kiekie já ni'yakuyóo niu, kama kjahan ko b'a incha kitsú:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁹ Kamahá 'yún chíj kuach'a ntóo nga kuasateña kai, tu xi kui tooon k'uaihi ra xuta x'an.

¹⁰ Kint'é Jesu ni xi tuncha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á jun t'n'estihj ruu tachjin? Nda tjin ni xi kuats'inna. ¹¹ Xuta x'an bi tehente k'úentuinuu, tunga an najmi tehente kúateñajinnuu. ¹² Nk'ie nga kuakaténdzjojnúna tachjin ntá sinjne, ja kuak'íenda yjonintená tu xi s'eyanjihinna. ¹³ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu má xi tjeheñ ni nga s'enijmí éñ nda tsuhu Ntjaná nga ngúsuhun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'in tachjin. B'a ts'in n'ekj'átsjehen.

B'i ts'in y'enda Judá Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ 'As'ai nku nda ni'yakuyá xi te joo xi 'mi Judá Iscariote ngjisehe já na'mi k'aku ¹⁵ ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi k'ujáinú tsa ts'ínkjas'ennuu ndo?

'As'ai y'enda jóo nga tsjáha katé toontaba. ¹⁶ Kui nistjiun kik'atuts'ihjin Judá nga tsangisjái njyá xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'ehen Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷ Nistjin nga b'atuts'ihjin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yú san, as'ai incha j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:

—¿Má xi tjeheñ mjehe nga k'úendaí tu xi chineheni nichinehe S'í Pascua?

¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tankiún ajin nantjo. Tankihinsoo nda xi ja yaá ko b'a t'ihuun: "B'a títu nda maestru: Ja tibichú tiña chubana. Ni'yahj kfinka já ni'yakuyána nga ts'ínk'j'a S'í Pascua."

¹⁹ As'ai kits'intjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ²⁰ Nk'ie nga ja kama jyuun, y'eñnat'ako Jesu yámixó já ni'yakuyá xi te joo ²¹ ko nk'ie nga ja tijncha kFINE nichinee, b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nku xi tjenjinnuu ts'ínkjas'enna.

²² As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnku kingjásjaiyaha:

—¿A an, nda maestru?

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xi ta tÍbak'á nichine xi tjiya tÍba má nga tÍbak'a, kui xi ts'ínkjas'enna. ²⁴ B'a n'ehe Ntíhi Ndashun xi nkú ts'in tÍt'a éhen Ntíana, tunga, inima rú ts'íhin nda xi ts'ínkjas'eHEN! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²⁵ As'ai kinchja Juda, nda xi ts'ínkjas'en Jesu, nga b'a kitsú:

—¿A an, nda maestru?

B'i kitsú Jesu:

—Ji xi ja b'a kuixín.

²⁶ Nk'ie nga tijncha kFINE nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu nínkuon ko kitsjáha máb'achjíhi Ntíana. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó ko chjinoo. Kui xu'bi xi yjonintena.

²⁷ Ko ta jakj'á chutsiun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntíana, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha nga b'a kitsúhu:

—S'iyoo ngatentoó chutsiun. ²⁸ Kui xu'bi xi jnina. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta tu xi kama ndyjat'aha ra jéhe. Jnina tÍb'endako tsetse Ntíana nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. ²⁹ An b'a tixinnuu. Najmi ta k'uj sahana ntáha tuntsajéé santa nkúhu nga kuichú nístjin nga k'uíko ngáhanuu xi tsetsehe má batéxuma Na'mina.

B'i ts'in kitsúya tijn Jesu nga Pedro b'a kitsú nga najmi behe

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíana, as'ai incha ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³¹ B'i kitsú Jesu:

—Kui nístjen xu'bi ngatentohoo n'endyjajihun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in tÍt'a éhen Ntíana: "Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya chutsanko." ³² Tunga nk'iehe nga kj'uaíya ngáhana ngabayoo, kfin tijnunuu ante Galilea.

³³ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'ínndyjajihun yjoho ngat'a ts'ii, tunga an ndahachi najmi ndyja kamana.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Kui nístjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yani jan niyá tÍhin.

³⁵ B'a kitsú Pedro:

—Ndaha tsa tÍhin nga kuayáko, tu nku nga ts'ínkiéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntíana

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ As'ai tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu:

—Tjintsubahanu ei. Kfin nchjako maná Ntíana ján.

³⁷ Ngjiko Pedro ko nga joo jáha Zebedeo. Kik'atuts'ihin nga kik'ie babaha ko kis'entaha ra. ³⁸ B'a kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínki'enna. Tjintsubakonú ei ko ta tjintsuba ndo.

³⁹ As'ai ngjindju sa ichi ko yo kingénsten ankjin. B'i kitsú nga kinchjako Ntíana:

—Ji Na'mi, tsa kama kj'ua t'axinna kjuanimá xu'bi, n'ekj'a t'axinni. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴⁰ As'ai ngjise ngáha ra já ni'yakuyóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuanuu nga kuakintsubakonú? ⁴¹ Tjintsuba ndo ko chubakoo Ntíana tu xi najmi chjut'ayák'uhunuu. Yuhu animanuu tunga yjonintenuuhú xi najmi tichúkuaha.

⁴² As'ai ta ngji nchjakohó ngáha Ntíana niyá xi ma joho Jesu nga b'a kitsú:

—Ji Na'mi, tsa tÍhin nga un skueña ko najmi kama kj'ua t'axinna kjuanimá xu'bi, tu sahá katuma xi nkú ts'in mjehi.

⁴³ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjintu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhe ngáha nga j'aisehe at'aha nijíoo tÍb'échja suba tunkun jóo. ⁴⁴ Ta ngji nchjako t'axíhin ngáha Ntíana niyá xi ma jahan Jesu nga ta kuih éñ kitsú ngáha.

⁴⁵ As'ai j'aisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—¿A tų nku kisuntuféhé so kọ tın'ekj'áiyó? Ja kuichu chubá nga n'ekjas'en Ntíhí Nđax'jün aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴⁶ Tįsintjoon kọ tjián. Ja nibá tifa xi tįts'ínkjas'enna.

B'į ts'ın'j'aichj'anijé Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga ta tınchjaha Jesu, tų j'aihi Judá, nku ndá ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjün xuta xi kits'ın nibá já ną'mi k'akų kọ jáchá xi ta tjihin xá. Incha y'a kichá ndju kọ yá nga incha j'ai. ⁴⁸ Kọ ndá xi tįts'ínkjas'en Jesu ja kabinchá'a tįtjun jóo nga b'į kitsúhu:

—Xi kјexų'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Kui xi chjúbó.

⁴⁹ Tjen'yún ngjik'úhún rá Jesu kọ b'a kitsúhu nga kikјexų'ba:

—Antahi, ndá maestru.

⁵⁰ B'į kitsú Jesu:

—Ji ndá xinkjián, n'endjuí xá xi kjuáihini.

As'ai j'aik'úhún Jesu já xingisoo kọ jakj'ánijéhe. ⁵¹ Tunga nkuhú kichá ndju ts'asje nku ndá xi tјenko Jesu. Kits'ın'uhún nku ndá musúhu ndá ną'mi tįtjuun. Tsatet'a tјabaxínfiu.

⁵² Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Chj'atjó ngáhani kichahj antehe. At'aha ngatentee xi ts'ınchjén kichá nga kján, ta kichá kuayáha. ⁵³ ¿A najmi yaní nga kama kuankihj Ną'mina kọ tјen'yún ts'jín nibáhana mi ní ntįtsje? ⁵⁴ Tunga tsa b'a ts'ian, ¿nkú ts'ın kuįtјusuhun ni xi tјit'a xujun éhen Ntјaná? At'aha b'a ts'ın tјit'a nga tјihin nga b'a kama.

⁵⁵ As'ai b'į kitsúhu já xi tsichukj'áha:

—¿A ndá ndyjená? ¿Á ixi kichahá kọ yá kich'ahanu nga kjuáichj'anijéhenú? Xkį nįstjin tsásinjña nga tsakuyá má ma nątsihj nįnku. Najmi kichjubénijénú. ⁵⁶ Tunga b'ahá tima ngatentee ni xu'bj tų xi tįbitјusuhun éhen Ntјaná xi y'é't'a já profeta.

As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsásinjña suba Jesu.

B'į ts'ın kin'ekokјua Jesu nginkun já tјixá judio

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Já xi j'aikj'áha Jesu ni'yaha ndá ną'mi tįtjun Caifa incha ngjikoho. Ja kab'entu yó já chjine'éhen kjuatéxumoo kọ jáchá xi ta tјihin xá. ⁵⁸ Máha Pedro, kitsjennkį kјihin Jesu santaha nkúhu nga tsichu nątsin ni'yaha ndá ną'mi tįtjuun. Jas'en kọ y'eјñajihj já jun xi kunntá yó, tų xi skuęhe ni xi kama.

⁵⁹ As'ai já ną'mi k'akų kọ ngayjee já tјixóo tsangisjai ni xi kama kjanit'aha Jesu tų xi kama n'ek'iehen. ⁶⁰ Tunga najmi incha kisakúhú rá ni xi kjaninehe Jesu, ndaha tsa incha j'ai nkjün já testiyú tsank'á xi incha ngji kontraha Jesu. Tunga tų chahán j'ai jo ⁶¹ xi kitsúya én xi kinchja Jesu:

—B'a kitsú ndaj nga kinchja: “An kamana ts'inkatsúnya nįnkuhj Ntјaná kọ jan nįstjin kјesintjen ngáhana.”

⁶² As'ai tsisintjen ndá ną'mi tįtjuun nga kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kuiximí? ¿Á b'a tјincha tsuhu jóo nga tífi kontraha ri?

⁶³ Tunga najmi kinchjahá Jesu. As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ndá ną'mi tįtjuun:

—Nginkun Ntјaná xi tјña tík'un an tįbjasáiyaha. Tјixinyani tsa ji xi kits'ın nibá Ntјaná, xi Ntíhí Ntјaná.

⁶⁴ B'į kitsú Jesu:

—B'a tјín ni xi tįbixín. Kọ ta xinyanuu nga choo Ntíhí Nđax'jün nga k'úéjñat'aha Ntјaná xi tјihin nga'yún kọ nga nįbajin nįntj xi tјín nk'a ján.

⁶⁵ As'ai kikјeјyajen najyun xi yja ndá ną'mi tįtjuun. B'a ts'ın tsakúchji ndo nga najmi kisásihj én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—įNajmi tįbenkjún Ntјaná ndaj nga b'a tįtsu! ¿A machjén saná já testiyú? Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntјaná. ⁶⁶ ¿Nkú manuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Ngabaya tјehen rá ndo.

⁶⁷ As'ai tјín xi tsatétéjin ankjín Jesu nga kik'aya kọ kik'íéhe. K'ua xi kik'onjihj ⁶⁸ nga b'a kitsúhu:

—Ji xi jájini ngajoho Ntјaná, tјixinyai xi nkúhu ndá profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

B'į ts'ın kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nk'ie nga kab'ejña Pedro nątsin ni'yaha ndá ną'mi tįtjuun, as'ai j'aik'úhún nku ną musu kọ b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tјenkoi Jesu xi nibáha Galilea.

⁷⁰ Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro nginkun ngatentee xuta xi tјín yó. B'a kitsú:

—Najmi be ni xi tįbixín.

⁷¹ As'ai tsitju yo nga ngji má tjen ankvua natziun. Yo ta kikiehé ngáha ra kj'ai na musu ko b'a kitsúhu já xi kabincha yo:

—Kui cháí xi ta tjenko Jesu xi nibáha Nazaret.

⁷² Ta najmi kits'inkiehé ngáha yjoho Pedro. Santaha Ntjaná kits'inkie nga b'a kitsú:

—Najmi be ndo!

⁷³ Sa kutju já xi kabincha yo j'aisehe Pedro ko b'a kitsúhu:

—Kjuaxi kjáihin nga ta ji xi tsjenkoj jóo. At'aha xi nku n'e chubai tíb'échjit'ainin.

⁷⁴ As'ai ndjá kinchja Pedro ko jxi Ntjanáhá kits'inkie nga b'i kitsú:

—Najmi be ndo!

Kui chubo tjen'yún kikjintáhá nku xanta ⁷⁵ ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsú Jesu: “Kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.” As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá un kikjintá nte.

27

B'i ts'in kin'ekjas'ehen nda titjun Pilato Jesu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín ngatentee já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá xi nku ts'in kama ts'ink'iehen Jesu. ² As'ai tj'yúhún ts'íhin ra nga incha ngji ts'inkjas'ehen nda titjun Pilato.

B'i ts'in kits'ink'ien suba yjoho Juda

³ Máha Juda, nda xi kits'inkjas'en Jesu, nk'ie nga kint'é nga kitsjá kvua já tjíxóo nga n'ek'ien Jesu, as'ai ngjik'áha ra animáha ngat'a ts'e ni xi kits'ín ko kits'ínk'óya ngáha ra já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá tóontaba xi katée. B'a kitsúhu:

⁴—Jé tjenna. Nku nda xi najmi tjíhin jé kits'inkjas'en nga n'ek'ien.

B'a incha kitsú jóo:

—¿Mí xi nusinnj jin? Kuentahj ní ni xu'bo.

⁵ As'ai kikjaníya Juda tooon aya nínku ko tsitju yo nga ngji kjenntu n'ú suba yjoho.

⁶ Jáya já na'mi k'aku tooon ko b'a kitsúhu xinkjín:

—Najmi ma tsa kaxaha tooon chje k'úeyáa tooon xu'bi, at'aha chjíhi nda xi n'ek'ien niu.

⁷ Y'éndako xinkjín jóo. As'ai ts'atsekoho tooon xu'bahá nda xi ts'innda ndjii tu xi yo kama s'eyanjíhi xuta xi xin nanki nibáha. ⁸ Kui kvuaha nga Ante Jní 'míhi ante xu'bo santaha nstjin nd'ai. ⁹ B'a ts'in tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta Jeremia: “Jak'á jóo tóontaba xi katée, chji xi y'enda já xi ntje Israel tjeheh ra nga b'a tjín chjíhi ndo. ¹⁰ Kui xi ts'atsekoho xu'bahá nda xi ts'innda ndjii. B'a kitsúna Ntjaná.”

B'i ts'in kin'ekokvua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ngjinijé Jesu nginkun nda titjun Pilato. Kui xi b'a kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi nda rejíhi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi túbixín.

¹² Nk'ie nga nkjin ni xi kikjanínehé já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá, ndaháchí najmi kinchja Jesu. ¹³ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi tínu'yaní ngayjee ni xi tikjanínehé jóo?

¹⁴ Tungá ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjúhun ra nda titjuun.

B'i ts'in kitsjá kvua Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ni xi ma nk'ie nga S'í Pascua, b'i ts'in tjínahá nda titjuun. B'éjña ndaí nku nda nubayá xi f'ájin xuta nantja. ¹⁶ Kui nstjin kjíya'yún nku nda xi be tentehe xuta, xi 'mi Barraba. ¹⁷ Nk'ie nga kama njakú xuta, as'ai b'a kitsú Pilato:

—¿Má xi mjenyu nga k'uejñá ndaínuu? ¿A Barraba a ra Jesu xi 'míhi Cristo?

¹⁸ B'a kitsú Pilato at'aha kamankjihin nga tíma xin k'un jóo ngat'aha ni xi tít'sín Jesu ko nga kui kvuaha nga incha kits'inkjas'ehen ra. ¹⁹ Nga kab'éjña Pilato ante má nga ts'in kvua, b'i tsu én xi kits'ín nibáha chjuúhun: “Najmi chumi ni tjeheh xuto. Najmi tu ji nungijin yjohi. At'aha ch'on ts'in ka'bai chjínina nkuu jyún tu ngat'aha ni xi tumat'ain xuto.”

²⁰ Tungá já na'mi k'akuú ko jáchá xi ta tjíhin xá tsinchá'a xuta xi kama njakú yo tu xi incha kvankíhi nga tu sahá Barraba xi n'e ndaíhi ra ko nga Jesu xi n'ek'ien. ²¹ As'ai ta kingjásjaiyahá ngáha nda titjuun:

—¿Má xi kui já xi joó mjenyu nga k'uejñá ndaínuu?

B'a incha kitsú xuta nkjin:

—Barraba.

- 22 B'a kitsú Pilato:
—¿Kó mí xi ts'ihìn Jesu xi 'mi Cristo?
B'a incha kitsú tente xuta:
—¡Kas'et'a kruu!
23 B'ahá tá kitsú ngáha Pilato:
—Tunga, ¿mí ni ch'on tjihin xi kits'ín ndo?
Tunga tų sahá 'yún incha kíkjintáya sa xuta:
—¡Kas'et'a kruu!
24 As'ai najmi tá be nkú ts'ihìn Pilato, at'aha tų sahá 'yún tjincha kjintáya sa xuta nkjiun nga tíma kjahan. Kui nga jakj'áha ntánijua, tsanéjnu ntsja nginkun xuta kó b'a kitsúhu:
—Najmi an tjinna jé nga kuayá ndai. Jun yo ni xi n'oo.
25 B'a incha kitsú ngatentee xuta:
—Jin kó ntini ch'anji ngabayahá ndo.
26 As'ai y'éña ndai Pilato Barraba kó kitsjá kjuá nga s'ehe Jesu kó nga s'et'a kruu.
27 As'ai já juhun Pilato jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja njaha ngayjee já jun xinkjín nga y'éjtindaihi Jesu. 28 Incha ts'asje najyuhun Jesu kó kits'innja nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. 29 Kó incha kits'innnda nku coroná na'yá xi y'é'a nintaku kó ntsja kixi kits'ínk'a nku yáxá. As'ai tsinchakúnch'int'a mañahá kó tsajnukie nga b'a incha kitsúhu:
—Antahi, ndá rejhi xuta judio.
30 Tsatétéjnu kó jakj'á yáxóo nga kik'onntjai nintaku Jesu. 31 Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon kó kits'innja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tų xi nguát'a kruuhu.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

- 32 Nk'ie nga tjincha bitju yo, kisétkjá nku ndá nanki Cirene xi Simon 'mi. Kui xi kits'ín kjuá'yuhun rá já juun nga k'uanji kruuhu Jesu. 33 As'ai incha tsichu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhú rá: Antehé Nintaku Anjima. 34 Kik'aihi Jesu nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga nk'iehé nga kikjut'a Jesu ntóo, najmi kits'ín yu nga kik'i.
35 Nk'ie nga kingját'a kruu, já juun tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin. 36 As'ai y'entu yo nga kikunntá. 37 Kis'et'a xi tjeheh antsjáku Jesu nku yáte xi títuya mí kjuaha nga tin'ek'ieheh. "Kui xu'bi xi Jesu xi ndá rejhi xuta judio", kis'et'a yátee.
38 Tá kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí kó nku nga skjúhun. 39 Xuta xi tjincha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku 40 nga b'a incha kitsúhu:
—Ji xi n'exúyai ninku kó jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixin, n'ek'anki yjohi. Tsa ji xi Ntíhi Ntjaná, títjujent'ai kruu.
41 B'a tá ts'ín kik'ayahá já na'mi k'aku kó já chjine'éhen kjuatéxumoo kó jáchá xi tá tjihin xá. B'a incha kitsúhu xinkjín:
42 —Kamaha ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anki, tunga tų sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. Katitjujent'a kruu nd'ai tsa kui xi ndá rejhi xuta Israel. Nk'iehé nga s'ejinna. 43 Kui xi 'yún kis'ejihin Ntjaná, kui nga Ntjaná kats'ínk'ankihí rá nd'ai tsa tjo kjuaxihí. ¿A najmi b'ahá kitsú nga kui xi Ntíhi Ntjaná?
44 Kó já ndyjé xi kjintut'á kruuko Jesu tá ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

- 45 Chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. 46 Nkú ma nga chuba jan 'yún kíkjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:
—Eli, Eli, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhú rá: Ji Ntjana, ji Ntjana, ¿á kan'e nga mahani?
47 K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu rá xinkjín:
—Ndá profeta Eliá tinchjaha ndo.
48 As'ai tjen'yún tsangatsankahá nku ndá xi síjña yo kó nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxá nga kits'ínkjik'uhun Jesu tų xi k'úhi. 49 Tunga b'ahá kitsú xuta xi kabincha yo:
—Chúya mai. Cháse ma ráá tsa nibá Eliá nga ts'ínk'ankihí.
50 As'ai tá 'yuhún kíkjintáya ngáha Jesu kó k'ien. 51 Nk'ie nga b'a kamoó, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo tsitju. Kik'ahá rá nk'ahá santaha kintee. Kó chón kama kó tsakjan naixi. 52 Tsix'á tsjóho anjima kó j'áya ngáha rá nkjin xuta k'ien xi kis'ejihin Ntjaná. 53 Incha tsitju tsjóho nk'ie nga j'áya ngáha rá Jesu kó jas'en nanki je Jerusalem nga tsakúchijihí yjoho nkjin xuta.

⁵⁴ Nda jun k'aku ko ja jun xi tijncha kunntá Jesu, nk'ie nga kikié chónn ko ngayjee ni xi tímoo, tu xi incha kitsankjúhún ko b'a incha kitsú:

—Kjuaxi kjáíhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntjáná.

⁵⁵ Yo kjint'á kabincha nkjin jminchjín xi tijncha base. Kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea ko tsasinkohó. ⁵⁶ Ajihín jminchjún tjenjin Mariá Magdalena, Mariá xi naaha maha Santiago ko Kuse, ko naaha jáha Zebedeo.

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Nk'ie nga ja tíma jyun, j'ai nku nda nchiná xi 'mi Kuse, nku nda nanki Arimatea xi ta ja tsichu ma nku nda ni'yakuyáha Jesu. ⁵⁸ As'ai ngjisehe Pilato ko tsankíhi yjonintehe Jesu. Kitsjá kjuá Pilato nga k'uaihi ndo yjonintee.

⁵⁹ Jakj'á Kuse yjonintee. Nku najyun je kik'ontikjánu ⁶⁰ ko ngjingjáñaya nku tixa tsjó tsetsehe xi kits'inndat'á naxiu. As'ai kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankuá tsjóo ko ngji. ⁶¹ Y'entu ankin tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu.

B'i ts'in kin'e kunntá ja jyun tsjóo

⁶² Njstjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga j'a njstjin nk'ie nga s'enda ni xi machjén S'í Pascua, as'ai kama njakú ja na'mi k'aku ko ja fariseo nginkun Pilato ko b'a kitsúhu:

⁶³ —Ji nda ntia, f'áitsjenni nga b'a kitsú nda tsank'oo nk'ie nga tíña sa: “Nk'ie nga kj'ua jan njstjin, kj'uaiya ngáhana ngabayoo.” ⁶⁴ Kui b'a maha, b'a tixín nga chúnnta tsjóo santaha nkúhu nga kj'ua njstjin xi ma jahan. At'aha tsa najmi ma, kutsa kj'uaihi ja ni'yakuyáha ndo nga jyuun ko nguáiko ndyjé yjonintehe. As'ai: “Ja j'áiya ngáha ra ngabayoo”, kuitsúhu xuta. Tsa b'a ts'ín jóo, 'yún s'e sa én tsank'á xi kuitju askahan nga xi tjuun.

⁶⁵ B'a kitsú Pilato:

—Tankinkoo ja jyun. Tankiún n'e kunntó tsjóo xi nkú ts'in mjenuu.

⁶⁶ As'ai incha ngjisehe tsjóo. Nku ndjio y'échjanekohó. Y'échjane sisin ko y'entu ja jun xi kikunntá yo.

28

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatú, ja tifi ma sen ngáha njstjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu. ² As'ai tu nkúhú chón xi tu xi 'yuhún kama. Nku ntitsjehé Ntjáná nibajen nk'á ján. J'aikjexín ndjio xi tjíchjane ankuáha tsjóo ko yo y'eññasun. ³ Xi nkú joyaha nd'ich'on tjin sennstjihin ko taba xúxú najyun xi yja xi nkú joyaha nch'án. ⁴ Nk'ie nga incha kikié ntitsjee ja jun xi tijncha kunntá tsjóo, tu xi incha kitsankjúhún nga incha kik'atsé. B'a incha kik'ientu xi nkúhu tsa ja k'ien kik'ientu.

⁵ As'ai kinchjako ntitsjee jminchjún nga b'a kitsúhu:

—Najmi tu binkjun. Be nga Jesu xi kis'et'a kruu tibinchisjó. ⁶ Najmi ta ei tíñaha. Ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo xi nkú nga kitsú. Nibáhasoo ante má nga kis'eñña. ⁷ Kitsa tankink'inyohoo ja ni'yakuyáha nga ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo Jesu ko nguáí tjuuhun ante Galilea. Yo skué. Ja kuaxinyanu ni xi tjihin nga xinnuu.

⁸ As'ai tsitju kitsa kitsa jminchjún aya tsjóo. Títsankjún ko tsjo nkjún tímaha. Tsangatsanka nga ngji tsúyaha ja ni'yakuyáo éen. ⁹ Ko nga tijncha fi, tu yohó kisatéjin Jesu ko janiñaha. As'ai incha ngjik'uhun ko kitsubakjá sjai nga kits'intsjohó. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu binkjun. Tankink'inyohoo ja nts'é nga katji ante Galilea. Yo skuena.

B'i ts'in kitsúya ja jyun ni xi kamoq

¹¹ Nk'ie nga tijncha fi jminchjún, as'ai ngji k'ua ja jyun ajin naxinantóo. Ngji tsúyaha ja na'mi k'aku ngatentee ni xi kamoq. ¹² As'ai kama njakú ja na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xa nga y'éndako xinkjín. As'ai kitsjá nkjúhún toon ja jyun ko b'a kitsúhu:

¹³ —B'i tixiún: “Kaf'ajiyún ja ni'yakuyáha ndo ko kafiko ndyjé yjoninte k'ien nk'ie nga kisuntuféi.” ¹⁴ Tsa kuint'é nda tjuun niu, jin yai xi nkú n'e chubanijmikoi. Najmi tu jun fantohó yjonuu.

¹⁵ As'ai jakj'á ja jyun toon ko b'a incha kitsú xi nkú kik'ihin. Kui én xu'bi xi tu yje chubanijmíyahá sa ajihín xuta xi ntje judio tjeheñ ra santaha njstjin nd'ai.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu ja ni'yakuyáha

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Já ni'yakuyá xi te nkuu incha ngji ante Galilea asunntu tjenki xi kitsú Jesu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kikié Jesu, kits'intsjohó, tunga tjihin xi jo jan kamaha. ¹⁸ As'ai Jesu ngjisehe ja ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Ja kik'ajina nga kuatexumaha ndjiojmi jan ko asuntej. ¹⁹ Kui nga tankihinnu ko n'e mo xuta ni yakuyana ngayjee xuta naxinantá xi tjin asuntee. Tatentó xuta tu xi Ntia Na'miu, Ntú ko Espiritu Santo kamats'ehe. ²⁰ Takúyohoo nga kats'intjusun ngayjee kjuatéxumana. An kúatejñajinnuu ngayje nistjin santaha nkúhu nga kfe asuntee.

Xujun xi y'é't'a Marco én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in y'énimí Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ B'i ts'in b'atuts'ih'in ra én nda tsuhu Jesu, kui xi Cristo xi Nt'ihí Nt'ianá maha.

² Nda profeta Isaiá b'i ts'in y'é't'a nk'ie:

Tits'inkjiá nda chjine'enna tu xi nguají títjuhun ri.

K'uénda títjun n'iyáhi.

³ Tínu'yá ntaha nku nda xi t'ikjintáya ante kixiu:

"T'endo n'iyáha Nt'ianá. Tjen naxuu n'iyáha."

⁴ Xi nkú ts'in y'é't'a Isaiá nk'ie, b'a ts'in j'aiténtá xuta Jua ante kixiu. Y'énimí nga t'ih'in nga nguajik'jáha ra animáha xuta ko nga saténtá tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁵ Tsitju ngayjee xuta xi t'jin ante Judea ko ngayjee xuta xi t'jin nanki Jerusalem nga j'aisehe Jua. Incha kisasaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjoho nga t'ih'in ngatitsun.

⁶ Nk'ie nga y'ejna Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chü camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁷ B'i kitsú nga y'énimí:

—Askahan an k'juái nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi má nga ndahachí najmi tshuna tsa kjendáya n'uhú ntéhe. ⁸ An ntánijua tibatatákoñonu tunga máha kui, Espiritu Santo kuaténtákoñonu.

B'i ts'in kisasaténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Nistjin ján tsitju Jesu nanki Nazaret, nanki xi t'ijnajih'in ante Galilea, ko ntáje Jordan tsaténtájin Jua. ¹⁰ Nk'ie nga t'ibitujin ntánijuo, k'ikie nga tsix'á nk'a ján ko nga Espiritu Santo nibajennehe xi nkú joyaha nku chutuju. ¹¹ Kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'a kitsú:

—Ji Ntina, tjona ji. Tsjó nkjún mana ji.

B'i ts'in kits'ín nganaha Jesu ndanindo

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² As'ai tjen'yún ngjikhó ra Espiritu Santo ante kixiu. ¹³ Yo y'ejna yachán nistjin t'ih'in, ko ndanindo k'ikjut'ayák'uhun. Y'ejnajih'in chü xi t'jin ngijnóo ko ntútsjehe Nt'ianá j'aisinkoho.

B'i ts'in kik'atuts'ih'in xaha Jesu

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Askahan nk'ie nga kis'eya'yún Jua, ngji Jesu ante Galilea nga y'énimí én nda tsuhu Nt'ianá. B'i kitsúhu xuta:

¹⁵ —Ja kuichu chüba. Ja 'yún tiña t'ijnangu Nt'ianá nga tibatéxumanu nd'ái. Tankinch'jáha ruu animanuu ko n'e s'ejiun én nda tsuhu Nt'ianá.

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, k'ikie Simon ko Andre xi nts'e maha xinkjín. Kui xi t'jncha kjanik'ja na'ya t'jioho ajin ntóo, at'aha t'jio incha tsuba jóo. ¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

¹⁸ Tá kuihi chübo y'éntu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁹ As'ai ngjindju sa ko k'ikie Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín. Kui jóo xi jáha Zebedeo. Ayaha tsutsuhu jóo incha kabincha nga t'jncha b'énda na'yaha. ²⁰ As'ai tjen'yún kinchjahá ra, ko y'éntu jóo Zebedeo xi na'mihí maha ko já xi basinkoho aya tsutsuu nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kits'ín ndáhi Jesu nku nda xi t'ijnajih'in nku ndaninda

(Lc. 4:31-37)

²¹ As'ai incha j'ai nanki Capernaum. Nk'ie nga nistjin nkjún jas'en Jesu ni'ya sinagoga nga tsakúya. ²² Kama nkjúhun xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha tsakúya xi nkúhu tsa xá t'ih'in, najmi xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kjuatéxumo.

²³ Tjñña sinagogaha xuta Capernaum nku nda xi t'ijnajih'in nku ndaninda. Kui xi 'yún k'ikjintáya nga b'i kitsú:

²⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi t'jínkoñi? ¿Á ja k'juái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi nt'ihí Nt'ianá.

²⁵ Tungá ndjáhá kinchjako Jesu ndanindo:

—Xú sin n'ei ko t'jtusjehih'in ndo!

²⁶ Ixi y'étsujnehé ra ndo ndanindoo ko tu xi 'yuhún kikjintáya nga tsitjujihin. ²⁷ Ngatentee xuta tu ni xi kama nkjühún ra ko b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Mí nihi xu'bi? K'j'ai ts'in bakúya ndaj. Bakúya xi nkú joyaha tsa xá tjihin. Santaha jánindoo batéxumaha ko nt'é'éhen.

²⁸ Ngayjee nanki xi tjin ante Galilea tu xi kitsahá kichubanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nchi'yaha Pedro

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Nk'ie nga incha tsitju ni'ya sinagoga, ngji Jesu, Santiago ko Jua ni'yaha Simon ko Andre. ³⁰ Kui chuboo ch'in kjiñako na nchi'yaha Simon. Tjen'yún kik'inyahá ra Jesu ni xi tímaha tachjúun. ³¹ As'ai ngjik'uhun Jesu ko jak'á ntsja nga kikjesintjen. Ta kuihi chuboo kindyjajihin ch'ihin tachjúun ko kitsáhá nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Nk'ie nga ja kama'ña, askahan nga ja ngjintjai ts'ú, j'aich'áha Jesu ngayjee xuta un ko xi tjintujihin jánindoo. ³³ Ngayjee xuta nantjo kama ñjakú asti ankjuo. ³⁴ Kits'innkihi Jesu nkjin nkjún xuta un xi k'uhun nkjin tikjá ch'in. Kik'onsje nkjin nkjún jáninda. Najmi kitsjántehé tsa kuinchja jánindoo, at'aha jánindoo be yaha Jesu.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énjimi éhen Ntjaná

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Nk'ie nga jyunya xa sa, tsisintjen Jesu ko ngji nku ante t'axín tiya. Yo kinchjako Ntjaná. ³⁶ As'ai Simon ko já xi tjintukohoo yo incha tsangisjái Jesu. ³⁷ Nk'ie nga kisakúhu, b'a incha kitsúhu:

—Ngayjee xuta títangisjaihi.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tjián k'j'ai ante xi tjin tiña ei tu xi ko ta yo k'uenijmihina. At'aha kui xá jáihina.

³⁹ Ngji nga y'énjimi xki ni'ya sinagoga xi tjin ngayjee ante Galilea ko kik'onsje jáninda xi tjintujihin xuta.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu j'aisehe Jesu ko tsasinkunch'int'aha nga tsankihí nga kuasinkohoo. B'i kitsúhu:

—Tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

⁴¹ As'ai kama nímaha Jesu nda uun. Kingjénne ntsja nga kits'ínko ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

⁴² Ta kuihi chuboo kindyja ch'ihin ndo. Kama je ngáha. ⁴³ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

⁴⁴ —Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihínkúchijihí yjohí nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise ngat'aha nga ja kama jei, tu xi skué kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

⁴⁵ Tunga nk'iehé nga ngji ndo, kitsúya tentehé xuta ni xi kamat'ain. Kui nga najmi ta kama jas'en chjiji Jesu nanki xi tjihin yo. Tu andai nantjohó kikjatsú'ba má nga najmi tjin xuta. Tunga tsitjuhu xuta xi tjin tu má nankihí ni nga j'aisehe.

2

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai ta j'aihi ngáha Jesu nanki Capernaum ko kint'é xuta nga ja tjiña ngáha Jesu ni'yaha.

² Kui nga kama ñjakú nkjühun xuta, nga santaha najmi ta kis'ehe ante asti ankjuo, ko Jesu y'énjimihi éhen Ntjaná xuto.

³ As'ai incha j'ai ñju já xi incha kab'anganki nku nda xi najmi ma fi. Jesu j'aich'áha ndo. ⁴ Tunga najmi mahá incha bichúko nda uun má síjña Jesu tu ngat'aha xuta nkjin xi kama ñjakú yo. Kui nga incha kikjexihin nku te ni xi kjinehe ra ni'yoó ko yo incha kits'ínkijihí nda uun santaha má síjña Jesu.

⁵ Nk'ie nga kikié Jesu nga s'ejihin jóo nga Ntjaná kits'ín nibáha, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji ntína, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

⁶ Tunga ta kab'entuhú yo k'ua já chjine éhen kjuatéxumoo xi b'i ts'in incha kits'ínkink'un:

⁷ “¿Á b'a ts'in tinchjaha ndaj? Najmi tibenkjún Ntjaná nga b'a ts'in tinchja. At'aha nku tutuhú Ntjaná xi mahá ts'índdyjat'aha xuta ngatitsuhun.”

⁸ Tunga tjen'yún kamankjihín ra Jesu ni xi tjincha ts'ínkink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in t'n'enkjink'uhunnu? ⁹¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin nda xi najmi ma fi? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein, chjúbéi nachan xi kisujñasuin ko tutsutjai”? ¹⁰ Tunga mjehéna kuakuchjínuu nga Ntíhí Ndax'iun tjiña ngajoho Ntjaná asunntej xi má nga kama ts'índyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

¹¹—Ji tinchjakoho. Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

¹² As'ai tjen'yún tsisintjehén nda uun, jakj'a nachahan, ko ngayjee xuta kikihe nga tsitjusje. Tu ni xi kama nkjühún ra ngatentee xuta ko kits'intsjoho Ntjaná. B'i incha kitsúhu xinkjin:

—Ndahachí najmi kjee yaá nku ni xi nkúhu xu'bj.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ As'ai ta tsitjuhú ngáha Jesu nga ngji andai ntáchak'uun. Nkjin nkjún xuta j'aisehe, ko Jesu tsakuyáha xuta. ¹⁴ Nk'ie nga tít's'in niyá, kikié nda xi 'mi Levi xi ntíhí Alfeo nga kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Romá ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkini.

As'ai tsisintjen Levi ko kitsjennkíhí Jesu.

¹⁵ Nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha Levi, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Romá ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha. At'aha nkjin nkjún maha xi incha kitsjennkíhí. ¹⁶ Kikié já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nga Jesu tíkjineko niñu jóo. As'ai kinchjako já ni'yakuyáha Jesu nga b'i kitsúhu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'a ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumaha Moise tinekoho niñu nda maestrunu?

¹⁷ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nku niyá nk'ie nga tjintu kjintía já ni'yakuyáha Jua Bautistá ko já fariseo, as'ai tjin xi incha j'aisehe Jesu ko b'i kitsúhu:

—¿Nkú tjihin ra nga najmi b'entu kjintíaaha já ni'yakuyáhi, xi nkú ts'in b'entu kjintía já ni'yakuyáha Jua ko já ni'yakuyáni?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujín nku s'i kjuabixan nk'ie nga tjiñajin saha nda bixoon? Nk'ie nga tjiñajin saha nda bixoon, najmi kama k'úentu kjintía. ²⁰ Tunga kuichúhú nistjin nga chj'áha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

²¹ Najmi ch'a b'estikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibákú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ²² Ko ta ndaha najmi ch'a biná binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxiun. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

B'i ts'in kinchjanjimyaha Jesu nistjin nkjún

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Nku xuatu tífa Jesu má nga tjintje tuniñu. As'ai incha kikje'yún tuniñu já ni'yakuyáha ko kits'intjiya ntsja nga kikjine. ²⁴ As'ai b'a incha kitsúhu Jesu já fariseo:

—Chase ma ri. ¿Á ni xi tjiña nkjühún ra kjuatéxumoo nga nistjin nkjún tjincha ts'ihin já ni'yakuyáhi?

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿A ndahachí najmi kjee n'eyo má nga tjit'a ni xi kits'in David nk'ie nga un kikihe ko kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ²⁶ Kui nistjiun Abiatar tjihin nda na'mi títjun. Jas'en David ante nkjühún Ntjaná ko kikjine ninkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi tu já na'miu ma kjihehé. Ta kitsjá yaha ninkuon já xi tjenkoho.

²⁷ Nistjin nkjún kis'ejna ngandaha xuta, najmi ngandaha nistjin nkjún kamandaha xuta. ²⁸ Kui nga Ntíhí Ndax'iun batéxumaha ra santaha ko nistjin nkjún.

3

B'i ts'in kits'innkíhí Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Nku n'iyá jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ih'in ntsja. ² Kikunntá maha jóo tu xi incha skuhehe tsa ts'innkihi ndo nga n'istjin nkjún, tu xi b'a ts'in sakúhu ra má t'indjajih'in Jesu.

³ As'ai b'a kitsúhu Jesu nda xi ch'ih'in ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai kamaseen.

⁴ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Jun, ¿mí nihi xi ma n'e nga n'istjin nkjún? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

Tunga najmi kinchjáhá jóo.

⁵ As'ai kjan tsasehe Jesu já xi kabinchandaihi ko kieke babaha at'aha ndjá t'jintuyá anímaha jóo. B'i kitsúhu nda xi ch'ih'in ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda.

⁶ Tunga nk'iehe nga tsitju já fariseo yo, as'ai kama ñjakúko já xi yjanki nda rej Herode Antipa nga tsangisjai n'yáko xi nkú ts'in kama ts'innkihi'iehen Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

⁷ As'ai ngjiko t'axin Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'uun. Ta kitsjennkihi nkjin nkjún xuta xi incha niba ante Galilea. ⁸ Ko ta incha kint'é ngayjee ni xi t'its'in Jesu xuta xi tjin ante Judea, xi tjin nanki Jerusalen, xi tjin ante Idumea, xi tjin ngabantá ntáje Jordan, ko xi tjin andaihi nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui kjuaha nga incha j'aise tentehe ra.

⁹ As'ai y'éxá Jesu já ni'yakuyáha xi má nga k'uéndaha nku tsutsu, tu xi najmi kuasinne'yúhun ra ngayjee xuta nkjin xi kama ñjakú yo. ¹⁰ At'aha ngatentee xuta xi uhun ixí t'incha basinne'yúhun ra nga mjehe ts'innkihi, at'aha nkjin nkjún maha xuta un xi kits'innkihi.

¹¹ Ko máha jánindoo, nk'ie nga incha kieke Jesu, tsinchakúunch'int'aha ko b'i incha kitsú nga k'jintáya:

—Ji xi Ntíhi Ntjaná!

¹² Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindoo tu xi najmi incha kuitsuyaha yáha Jesu.

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já postru xi te jo

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ As'ai nginji Jesu nku asunntu tjenki. Kinchjaha já xi j'ájin nga kju'aisehe ko incha j'ai jóo. ¹⁴ Te jo máha já xi j'ájin tu xi tsjénkohe ra ko tu xi ts'innkihi nga k'uénjimi éhen Ntjaná. Já postru kitsúhu jóo. ¹⁵ Kitsjáha jóo nga ngajoho ts'innkihi ra xuta ko nga k'onsje jáninda xi t'jintujih'in xuta.

¹⁶ Kui xu'bj já te jo xi j'ájin Jesu: Simon xi kitsjá j'áih'in nga kui xi ta Pedro k'úin; ¹⁷ Santiago ko Jua xi nts'e máha xinkjin, xi jáha Zebedeo máha. Jesu ta kitsjá j'áih'in já xi joe nga ta k'úin Boanerge, kui j'áin xi tsuhu ra: Ntíhi Ch'on. ¹⁸ J'ájin ya: Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Tadeo, Simon xi mako já cananista, ¹⁹ ko Judá Iscariote xi askahan kits'inkjas'en Jesu.

B'i ts'in kinchjanjímtyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ As'ai kik'óya ngaha Jesu ni'yaha ko ta kama ñjakú nkjún ngaha xuta, nga santaha najmi kama incha kikijene n'jñu. ²¹ Nk'ie nga kint'é xuta xinkjin Jesu niu, incha j'aingisjaihi. At'aha b'a kitsú xuta nga ja tíma luku Jesu.

²² Máha já chjine'éhen kjuatéxumoo xi incha nibaha nanki Jerusalen, kui xi b'a kitsú:

—Ndaninda Beelzebu xi ndaninda k'akuhu jánindoo t'jñajih'in ndai. Kui nga nga'yúhun ndaninda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho jánindoo.

²³ As'ai kinchjaha Jesu jóo ko y'éjña chubayaha nga tsakúya:

—Jun, ¿nkú ts'in kamaha tsa ndanindoo ta kuihi k'onsje suba yjoho? ²⁴ Xuta xi tjin má nga batéxuma nku nda rej, tsa ta kuihi fi kontraha xinkjin, ndahachí najmi tse máha má nga batéxuma nda rej xu'bo. ²⁵ Ko tsa xuta xi t'jintu nku ni'ya fi kontraha xinkjin, ndahachí najmi ta s'ehe ra nga'yún. ²⁶ B'a ta ts'in t'jña ts'e ndanindoo. Tsa Satana kuakjánya yjoho nga ta kuihi nguaj kontrá yjoho, ndahachí najmi tse kamaha nga k'úejña. Tu sa ní kuichúkje n'istjih'in.

²⁷ Ndaha nku najmi ma fas'en ni'yaha nku nda xi yún t'jih'in nga'yún ko kjé'aha ni xi t'jih'in. Tjin níhi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'in kama kjé'aha ra ni xi t'jih'in ndo ni'yaha.

²⁸ Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Kama ndyjat'aha ngatentee ngatitsuhun xuta ko ngatentee tu mí én ch'on tsuhú ni xi kitsú. ²⁹ Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. Nku je xi najmi ta kamaha ra ndyjaha ts'in.

³⁰ B'a kitsú Jesu at'aha: “Ndanindoo t'jñajih'in”, incha kitsú jóo.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi nqahq ko yá xi já nts'e
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

- ³¹ Ja kamoó. J'ai nqahq ko já nts'e Jesu. Nqtsiun tsincha nga kits'ínkji xi ngji nchjaha Jesu.
³² As'ai xuta xi kab'entut'áha b'a kitsúhu:
—Nqahq, já nts'ei ko jminchjín nichjai kabincha nqtsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.
³³ B'i kitsú Jesu:
—¿Yá xi nana ko yá xi já nts'é?
³⁴ As'ai tsasehe xuta xi kab'entut'áha ko b'i kitsú:
—Kui xuta xu'bi xi nana ko já nts'é. ³⁵ Tu yáhá ni xi ts'íntjusun xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, kui xi ndá nts'é, na nichja ko nana.

4

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

- ¹ Nku njá Jesu tsakúyaha xuta éhen Ntjaná andai ntáchak'uun, ko tu ni xi nkjihín xuta kama njakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha ko ngayjee xuto andai ntóo tsincha.
² Nkjin tákjá ni tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:
³ —Tjenñju. Nku nda ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai njyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjín ninte. Kítsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tjain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'ínchjahan ko kixí, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. Najmi chumi nihi kitsjá. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Jasu xujmá xu'bo ko kisá. Tu xi tsehé ni xi kitsjá. Tjín xujmóo xi kitsjá katé tjihin, tjín xi kitsjá cháte ko te tjihin, ko tjín ngá xi kitsjá unchan tjihin.

⁹ Ko b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

- ¹⁰ Askahan nk'ie nga y'éjña suba Jesu, xuta xi kabinchat'aha ko já ni'yakuyá xi te joo incha kingjásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubaya.

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainu nga kamankjinnu ni xi 'ma tjña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, ¹² tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, ko ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra. B'a ts'in najmi ngjuajkj'áha ra animaha ko najmi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'ínkálhín xuta éhen Ntjaná
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ B'i kitsú ya Jesu:

—¿A najmi mankjinnu nkú tsuhu ra én xi kuak'iejña chubaya? Tsa najmi kamankjinnu, ¿nkú ts'in kamankjin tentehenú én xi bakuyá nga b'ejña chubaya?

¹⁴ Nda xi tsaténdzjo xujmóo, kui xi nkú joyaha xi b'énimí éhen Ntjaná. ¹⁵ Tjín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu andai njyóo. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún nibáhá Satana ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha.

¹⁶ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún tsjohó ts'in ts'ínkálhín. ¹⁷ Tunga najmi 'yuhún tjihin kjama ajin animaha ko najmi ndá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga nt'é uncha tu ngat'aha éen, ts'in t'axihín yjoho éen.

¹⁸ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kui xutaha xi tá nt'é éen, ¹⁹ tunga ni xi tjihin asunteei s'entaha ra, kjuanchínóo b'anachaha, ko ma mje tentehe ni xi tjín. B'a ts'in najmi sakuntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²⁰ Tunga tjihin xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo. Kui xutaha xi nt'é éen ko ts'ínkálhín. Nda ts'in nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá katé tjihin, ko tsa cháte ko te tjihin, ko tsa unchan tjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen
(Lc. 8:16-18)

²¹ B'i tá kitsú sa Jesu:

—¿A tjín xi b'eti nku nd'í tu xi k'uejñaha kintehe nku kaxa a ra kintehe nku kama? ¿A najmi b'ejña nk'ahá? ²² At'aha ngayjee ni xi 'ma tjña nd'aj, kuichú nistjin nga s'ejña chji.

Ko ngayjee ni xi najmi tijná chji nd'aj, kuichú nistjin nga kuitju chji. ²³ Xi tjen tjabaxinñju, katasinñju.

²⁴ B'i ta kitsú sa Jesu:

—Yún nda tasinñjuhúu ni xi tínu'yó. Xi nkú ts'in nda kuasinñju, b'a ts'in nda kamankjinnúu, ko yún k'ujai sanúu nga kamankjinnúu ni xi tínu'yó. ²⁵ At'ahá xi basinñju ni xi bakuyá, kui xi k'ujai sahá nga kamankjihin. Tunga xi najmi basinñju, chju'ahá santaha ni xi ichi mankjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku xujmá xi sá suba

²⁶ B'i ta kitsú sa Jesu:

—Má batéxuma Ntjaná, kui xi b'a joyaha ni xi ma nk'ie nga nku nda baténdzjo xujmá. ²⁷ Tsa kjiife ndo ko tsa tijná tik'un, ndaha tsa nga nstjiun ko ndaha tsa nga nistjen, fasu xujmóo ko sá. Najmi be ndo á b'a maha. ²⁸ At'ahá t'anankiu ts'in nga sá kui ni ján. Títjun tjuhu nts'én, as'ai tjuhu xka, askahan xu, ko ja kamoó s'ehé xujmá. ²⁹ Nk'ie nga ja chubaha, as'ai bate ndo niu, at'ahá ja kuichu nistjin nga stí.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ B'i ta kitsú sa Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? ¿Mí éhen xi ts'inchjén nga k'uejñá chubayahana? ³¹ Kui xi nkú joyaha nku k'un mostasa xi s'entje. Kui k'un xu'bi xi yún ichi sa nga k'un xi k'oó xi tjin asuntee. ³² Tunga nk'iehé nga ja s'entje, as'ai sá ko yún chánka ma sa nga ni ntje xi k'oó. I nkjún ma tjiaha, nga santaha nisee ts'innda'á nu'ba má nk'iehen tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu

(Mt. 13:34-35)

³³ Jesu y'éjña chubayahá xutá nga tsakúyaha. Ni xi ma chubayahá ra xutá, kui nihi xi kits'inchjén. ³⁴ Najmi tsakúya tsa najmi y'éjña chubaya. Tunga máha já ni'yakuyáha, najmi y'éjña chubayahá nga tsakúyaha.

B'i ts'in kits'ink'iéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ta kuihi nistjin xu'bo nkú ma nga ja tíma jyun, b'i kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tján ngabantá ján.

³⁶ As'ai kits'inkji xutá nkjiun ko tsutsu xi tu b'a ts'in jahá kab'eya incha ngjiko. Ta incha kitsjennkhi kj'aj sa tsutsu. ³⁷ Tu ni xi kamahá, tu incha kamanehé nku ntjo xi tu xí yúhún, ko t'éhen ntáchak'uun ni xi nkjún kits'ihin tsutsuu, nga santaha ja ma tséhé ni ntánijua xi tífaseshen.

³⁸ Tunga máha Jesu, kjiife astun tsutsuu nga kab'énki nku ni nintaku. As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ink'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji ndá maestru, ¿á najmi nkjún tímaha ri? ¡Ja kuayáá ei ni!

³⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga b'i kitsúhu:

—¡Tjenjyú! ¡Tjent'íahi!

Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jjujyu.

⁴⁰ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a nkjún ts'in binkjuhunnu? ¿Á najmi s'ejihinnúu Ntjaná?

⁴¹ Tu xí incha kitsankjúhún jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjin:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

5

B'i ts'in kits'in nda'hi Jesu nku nda xi tijnajihin ndanindoo

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ As'ai incha tsichu nankihj xutá Gerasá, nanki xi tijná ngabantá ntáchak'uun. ² Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, tjen'yún j'ai'úhún ra nku nda xi tsitjujin tsjóo. Ndanindoo tijnajihin ndo. ³ Ajin tsjóo b'ejña ko najmi ch'a ta ma ts'ink'iejña'yúhún ra, ndaha tsa n'úkicha s'e'yúnkoho. ⁴ At'ahá nkjin nkjún niyá kis'e'yúnkoho n'úkicha sjai ko ntsja, tunga kikjetiyahá n'úkicha ntsja ko kits'in xixi n'úkicha sjai. Najmi tjin xi ma ts'ink'iejña jjuhu ndo. ⁵ Nistjin nistjen fatsú'bajin tsjóo ko jñoo nga kjintáya ko nga ndjio ts'in'unkoho ra yjoho.

⁶ Nk'ie nga kjin tjen sa Jesu, kikiéhe ndo ko tsangatsanka nga j'aisinkunch'int'ahá. ⁷ Yún kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntúh Ntjá nku tutu xi tijná nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkóhi an? Ntjá nku tutuu tibená. Tibankihi nga najmi tu 'baini kjuanima.

⁸ B'a ts'in kinchja ndo at'ahá Jesu b'a kitsúhu:

—Ji ndaninda, títjussejihin ndo!

⁹ As'ai Jesu kingjásajiyaha:

—¿Nkú 'mihí?

B'a kitsú jánindoq:

—Legion 'miní at'aha tú xí nkjihín mahani.

¹⁰ As'ai 'yún nkjún incha tsankihí Jesu nga najmi tú ts'íinkji t'axihín. ¹¹ Xi tjehen nku asunntu tjenki nkjin nkjún chínka túncha kjine jná. ¹² As'ai jánindoq incha tsankihí Jesu:

—N'ekjíní má tjíma chínko tú xi kuitjás'enjihín rí.

¹³ As'ai Jesu kitsjántehé jánindoq. Incha tsitjújihín ndo nga incha ngjikjas'enjihín chínko. Jo rá mij maha chínko. Tsangatsanka chínko nga kikjaník'antjai yjoho má nk'antjaihi yó ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo Jesunjin ntá.

¹⁴ As'ai incha tsanka já xi túncha kunntá chínko. Ngji tsúyaha xuta xi tjín ajin nantío ko andai nantío. As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamoq. ¹⁵ J'ai má tjíña Jesu ko kíkíe nga kab'ejña yó ndá xi tsitjújihín jáninda xi tú xí nkjihín maha. Ja yja ngáha najyun ko ja nda je je ngáha. Incha kitsankjún jóq.

¹⁶ Já xi kíkíe ni xi kamoq incha kitsúyaha xuta xingisoo ni xi kamaha ndo ko ni xi incha kamaha chínko. ¹⁷ As'ai xuta nantío tsankihí Jesu nga kuitju nankihí. ¹⁸ Nk'ie nga tífás'en ngáha Jesu tsutsuu, ndá xi tsitjújihín jánindoq mjehe nga tsjénkkihí ko tsankihí kjuá. ¹⁹ Tunga najmi kitsjántehé rá Jesu. B'í kitsúhu:

—T'in ní'yahi ko t'ihínseihí xuta xinkí. T'inyaihi ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntjáná ko xi nkú ts'ín kama njmahá ji.

²⁰ As'ai ngjí ndo ko kik'atuts'ihín nga kitsúya ante Decapolí ngayjee ni xi kits'ínkóho Jesu. Ngatentee xuta xi tjín yó incha kama nkjúhun niú.

*B'í ts'ín kits'ínkíhi Jesu nku takjín ko nku tächjuún
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Nk'ie nga ja kik'óyako ngáha Jesu tsutsuu ngabantá ntáchak'uun, as'ai nkjin nkjún xuta kama njakút'aha ko y'ejña Jesu andai ntáchak'uun. ²² As'ai j'ai nku ndá xi 'mi Jairo xi tá nku nda k'akuhú ní'ya sinagoga. Nk'ie nga kíkíe Jesu, tsasínkúnch'int'aha ²³ ko tsankihí nga kuasínkóho. B'í kitsúhu:

—Takjín íchína ja tí'me. Nibángjennéi ntsai ntína tú xi kamandaha ko kju'uaíya ngáha rá.

²⁴ As'ai ngjiko Jesu ndo, ko nkjin nkjún xuta kitsjénkkihí nga íxí tsinchane'yúhún rá.

²⁵ Tá tjejhín xuta nkjin nku tächjuún xi tjihín te jo nú nga jní tits'ínk'iehehén. ²⁶ Kui xi nkjin kjuanímá kíkíe aya ntsja já chjinenkiu. Santaha kits'ínkje ngayjee ni xi tjihín, tunga ndahá íchí najmi kamanda. Tú sa ní 'yún ngjitse ch'ihín.

²⁷ Nk'ie nga kint'é tächjuún ni xi títs'ín Jesu, as'ai j'ai tjénkí Jesu ajihín xuta nkjiun. J'aik'úhun ko kits'ínko najyun xi yja Jesu. ²⁸ At'aha b'í ts'ín kits'ínk'ínk'ínk'ún: “Tsa tú najyuhún ts'ínko sa, kamanda ngáhana.” ²⁹ Nk'ie nga b'a kits'ín, tje'yún kitikjáyahá rá jníú ko ndzjen kamaha yjonintehé tächjuún nga kama nkíhí ch'ín xi k'uhún.

³⁰ Tunga kíkíehé Jesu nga tsitjújihín nga'yún. Kits'ínk'ótjija nga tsasehe xuta nkjiun ko b'í kitsúhu:

—¿Yá xi kuats'ínko najyunna?

³¹ As'ai b'a kitsú já ní'yakuyáha:

—Tíyai nga xuta nkjiun tibasinne'yíhín. Á: “¿Yá xi kuats'ínko najyunna?”, túbixíhinni.

³² Tunga tú nku nga tsasehé rá Jesu xuta xi kabinchandaihi tú xi skuéhe yá xi b'a kits'ín.

³³ Máha tächjuún, nk'ie nga kíkíe ni xi kamat'ain, as'ai íxí ts'atsé nkjúhún nga j'aisínkúnch'int'aha Jesu ko kitsúya kixí kixíhí mí kjuáha nga b'a kits'ín. ³⁴ As'ai b'í kitsúhu Jesu:

—Ji ntína, at'aha kuas'ejihín nga Ntjáná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi rí. Kas'ehi kjuajyu nga t'ín ko katumandaihi ch'ín xi k'uhín.

³⁵ Nk'ie nga b'a tá títshu Jesu, tú incha j'aihí k'ua já xi nibaha ní'yaha ndá k'akuhú ní'ya sinagoga ko b'a incha kitsúhu:

—Ja k'uen takjín. Najmi tá n'estíhí rí ndá maestrú.

³⁶ Tunga najmi kits'ínshín rá Jesu ni xi kitsú jóq. As'ai b'í kitsúhu ndo:

—Najmi tú binkjuin. Tú nkú kas'ejihín rí an.

³⁷ Najmi kitsjánté Jesu tsa k'ái xuta tsjénkkihí, tú Pedró sahá, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. ³⁸ Nk'ie nga incha tsichu ní'yaha ndá k'aku, kíkíe Jesu nga xaáhan tíma ko nga túncha kjintá xuta nga 'yún túncha kjintáya. ³⁹ As'ai jas'en Jesu ko b'í kitsú:

—¿Á xaáhan t'n'ehenu ko t'ích'íhinu? Najmi ka'me takjún. Tú kjifehé.

⁴⁰ Tsajnkíehé xuta xi kama njakú yó, tunga kik'onsjehé Jesu ngatentee xuto. As'ai tú na'mihí ní ko naáha takjún ko já ní'yakuyáha xi tjenko, kui xi jas'enko má xi tjehehén kjíña takjún. ⁴¹ Jak'á ntsja ko b'í kitsúhu:

—Talita, kuym —kui éin xi tsuhü rā: Takjín, ji tínchjakoḥo, t̄isintjein.

⁴² Tjen'yün tsisintjehén takjün ko kikjatsú'ba ngáha. Tü ni xí kama nkjúhün rā xutā xi tjintu yo ni xi kamoḡ. ⁴³ Tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tü ch'a xi k'únyahá niü. Ko b'a kitsú nga k'u'aihij nichine takjün. Te jo nú tjihün takjün nga b'a kamoḡ.

6

B'i ts'in najmi kin'ekjáihün Jesu

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ngáha nankihí ko kitsjennkíhi já ni'yakuyáha. ² Nk'ie nga tsichu xuatu tsakúya ni'ya sinagoga. Kama nkjúhün xutā xi tjin yo nk'ie nga kint'é xi nkú ts'in tibakúya. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha ndai ngayjee ni xu'bi? ¿Mí kjuankjink'un nanḡaha xi kik'aihi ko á maha ra ts'ihin kjuankjún? ³ ¿A najmi kuihí ndai xi ndá chjineyoḡ, xi ntíhi Mariá ko já nts'e maha Santiago, Kuse, Judá ko Simon? ¿A najmi eihí tá tjintujinná jminchjín nichja ndai?

Kui nga najmi incha kama kits'ínkjáihün rā. ⁴ Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xutā nkjün:

—Tü má xi tjeheén ni yankjün nku ndá profeta. Nkuhú nankihí ko ajihün xutā xinkjín ko ni'yahá najmi b'a n'ehe.

⁵ Ndaha nku kjuankjün najmi kamahá kits'in yo. Tü chubahá xutā un xi kingjénne ntsja nga kits'ínkíhi. ⁶ Kama nkjúhün Jesu, at'ahá najmi s'ejihün xutā nga Ntjaná kits'in nibáha.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'in nga k'uenjimi

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Kikjatsú'ba Jesu nga tsakúya ante xi tjindai yo. ⁷ As'ai kinchjaha já ni'yakuyá xi te joo ko kik'atuts'ihün nga jo ko kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji. Kitsjáha nga ngajohḡ Jesu kamahá joo k'onsje jáninda xi tjintujihün xutā. ⁸ B'a kitsúhu nga najmi chumi nihi xi k'ua nga incha ts'in njyá, tü yánisehé xi kama k'ua. Najmi tjihün nga k'ua njnkuan, tá ndaha tsa, tá ndaha toon.

⁹ Kama ngjuáya tjabaxín ntéhe, tunga najmi kamahá k'ua tsa jo 'yún najyun. B'i kitsúhu joo:

¹⁰ —Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsuboḡ santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo.

¹¹ Tsa tjin má najmi n'ekjainnuu, ko tsa najmi ngjuénjünuu xutā xi tjin yo, tü sahá tjtjusjoo ante xu'bo ko t'etsujno ndyjo tsuku, tü xi b'a ts'in kuakúchjihinu nga tjeheén jé xutā xu'bo.

¹² As'ai incha tsitju joo ko y'énjimihi xutā nga tjihün nga incha ngjuakj'áha rā animaha.

¹³ Nkjin nkjün jáninda incha kik'onsjehihün xutā, ko nkjin nkjün xutā un incha kits'ínkíhi nga kik'onjnuhu seti.

B'i ts'in k'ien Jua Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Ndá rej Herode Antipa tá kint'é ni xi tít's'in Jesu, at'ahá tü má kichubanijmíyahá ni Jesu. As'ai b'a kitsú:

—Jua Bautista ja j'áiya ngáha rā ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihün rā nga'yún nga tít's'in kjuankjün.

¹⁵ K'ua xutā xi b'a incha kitsú:

—Ndá profeta Eliá niü.

K'ua ngá xi b'a incha kitsú:

—Nku ndá profeta niü xi nkúhu já profeta xi kis'e nú chá ján.

¹⁶ Tunga máha Herode, nk'ie nga kint'é ni xi tjincha tsu xutā, as'ai b'a kitsú:

—Jua niü. Ndá xi an kitsja kjuá nga kitikjá nintaku. Ja j'áiya ngáha rā ngabayoo.

¹⁷ B'a kitsú Herode at'ahá kits'ínkji já juhün nga jakj'ánij Jua. Y'e'yún ko kits'ínkjas'en nubayoḡ. Ngat'ahá na Herodia b'a kits'ihin at'ahá chjuúhün Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode tunga Herode y'ejnako nḡ. ¹⁸ B'i kitsú Jua nga kinchjako Herode nk'ie:

—Tjña nkjúhün kjuatexumoḡ ni xi t'n'ei, nga tá jihí tinchunkoj chjuúhün nda nts'ei.

¹⁹ Kui nga na Herodia kits'in unkiehe Jua ko kama mjehe nga ts'ínk'ien, tunga najmi tjihün nkú ts'ihün rā. ²⁰ At'ahá be Herode nga Ntjaná ts'ehe ndo ko naxu ts'in. Kui nga tsankjúhün ko kuhün rā. Nk'ie nga nt'é ni xi tsuhü Jua, najmi be mí nihi xi ts'ín tunga tsjohó maha nga mjéñjuhu.

²¹ Tunga tü chahán tsichu njstjin nga kisakú njyáha na Herodia nk'ie nga tsichu nú Herode. Kui njstjin ts'asje Herode nku s'í ko kitsúyaha já k'akuhi ko já jun k'akuhi ko já títjun xi tjin ante Galilea. ²² As'ai jas'en takjihün na Herodia nga kitenki. Tsjo nkjün kamaha Herode ko já xi kab'entut'ákoḡ yámixḡ ko b'i kitsúhu takjün:

—Tjinchini tü mí ni xi mjehe ri. Tsjaha.

²³ Xi Ntjanáhá kits'ínkie ndá rej nga b'a kitsú:

—Tsjaha tü mí nihi ni xi kuinchini santaha masen ni xi batexumaha.

²⁴ As'ai tsitju takjün nga ngjingásjaiyaha naaha:

—¿Mí nihi xi kuankia?

B'i kitsú na Herodia;

—Nintaku Jua Bautista tinchíhi.

²⁵ As'ai jas'en tsuntsu ngáha takjiun má xi tjeheh kab'ejna nda rej ko tsankihí niu:

—Mjena nga k'uaini nd'ai mamaí nga k'úeya taba ní nintaku Jua Bautista.

²⁶ As'ai 'yún kík'ie babaha nda rej, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntjaná nga ts'íntjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'ákoḥo yámixó, kui nga najmi tjin nkú ts'ín najmi kuitsuhu ra takjiun. ²⁷ Tjen'yún kits'ínkijihí nda rej nku nda jun nga kitsjáha kjuá nga kj'uaíko nintaku Jua. As'ai ngi nda juun ko tsatekjá nintaku Jua aya nubayóo. ²⁸ Nku taba y'éya nintaku Jua ko kitsjáha takjiun, ko naaha takjiun kits'ínkjas'ehen nintaku Jua.

²⁹ Nk'ie nga kint'é já ni yakuyáha Jua ni xi kamoó, incha j'aikj'á yjoninte k'ien ko incha ngjingjáyani.

B'i ts'ín kits'ínkien Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ta incha kama njakú ngáha já postru má tija Jesu ko incha kitsúya tentehe ni xi kits'ín ko ni xi tsakúya. As'ai b'i kitsú Jesu:

³¹ —Níba suboo. Tankiaán nku ante t'axín tu xi n'ekj'áiyahaná.

At'aha nkjin nkjún xuta xi tijncha fi ko xi tijncha f'ai, nga santaha najmi ta tijncha sakuntehe ra tsa incha kjiñe niñu.

³² As'ai incha y'éya nku tsutsu nga ngi t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. ³³ Tunga nkjihín xuta xi kík'iehe nga incha ngi ko incha kamankjihín nga Jesu niu ko já ni yakuyáha. As'ai incha tsitju xuta xi tjintu ngayjee nanki xi tjin yo nga tsuku ngijhi má nga tífi Jesu. Incha tsichu tjiun xuto.

³⁴ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, kík'ie nga nkjin nkjún maha xuta xi tikuyáha. Kama njmaha, at'aha tjima xi nkú joyaha chutsanká xi najmi tjihín nda bastu. As'ai kik'atuts'ihín nga tsakúyaha nkjin tikjá ni. ³⁵ Nk'ie nga kama ngixuun, incha j'aik'úhún já ni yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ej ko ja kama ngixun nkjún. ³⁶ Tu sahá b'a t'ihín xuto nga katji nanki xi tjindai ej má nga kama k'uatse ni xi kjiñe.

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjoḥoon ni xi kjiñe.

B'a kitsú jóo:

—¿A kuankín ch'atse ní jo unchan denarijo tjihín njnkuon ko k'uaihi nga kjiñe xuta?

³⁸ B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿Nkú tjin maha njnkuon xi kich'o? Tankínk'ieckju.

Nk'ie nga ja b'a kits'ín jóo, as'ai b'a kitsú:

—Un njnkuon ko jo tjio.

³⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úéntu stín ajin naxichu xkjúen. ⁴⁰ Tjin xi unchan kik'a stín yjoho nga incha y'entu, ko tjin xi cháte kik'a stín yjoho.

⁴¹ As'ai jakjá Jesu njnkuon xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntjaná. Tsakjánya njnkuon ko kitsjáha já ni yakuyáha tu xi kui incha ts'íindzjoho njnkuon. Ta tsakjánya tjio xi joo nga kitsjáha ngatentee xuto.

⁴² Ngatentee xuto incha kikiñe niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín. ⁴³ As'ai j'áiya njnkuon ko tjio xi tsankiu. Te jo nisín kamaha. ⁴⁴ Un mií maha já xi incha kikiñe njnkuon kui chubo.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha nguai tjiuhun ngabantá ntáchak'uun xi tjeheh nanki Betsaida, ko tsasin niyá xuto nk'ie nga incha ngi ni'yaha. ⁴⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji xuto, as'ai ngi nchjako t'axín Ntjaná asunntu tjenkiu.

⁴⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. Tunga máha Jesu, má kixiu kab'ejna. ⁴⁸ As'ai kík'ie nga 'ni nkjún tikjenntá já ni yakuyóo, at'aha ntjo 'yún nkjún tsátéjihín tsutsuu. Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjennki Jesu jóo nga tifisun ntáchak'uun. B'a kits'ín xi kjuat'a niyáha jóo kits'ín.

⁴⁹ Nk'ie nga kík'ie já ni yakuyóo nga Jesu níbasun ntáchak'uun, sen kits'ín maha ko incha kikjintáya nkjún. ⁵⁰ At'aha ngatentee incha kík'iehe ko incha kitsankjún. Tunga tjen'yún kinchjáha Jesu:

—jju ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!

⁵¹ As'ai jas'enne Jesu jóo ko kitsjenjyuya ntjo. Tu ni xí kama nkjühún ra jóo, ⁵² at'aha najmi kjee mankihín nkú tsuhu ra kjuankjühún njnkuon xi incha kikiñe, at'aha ndjá tjintuyá anjmaha.

B'i ts'in kits'innkiki Jesu xuta un xi tjin nanki Genesaret
(Mt. 14:34-36)

⁵³ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu ja ni'yakuyaha ntachak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. Yo andai ntachak'uun y'et'a'yun tsutsuu. ⁵⁴ Nk'ie nga incha tsitju tsutsuu, tu tjen'yun incha kamankjihin ra xuta xi tjin yo nga Jesu niu. ⁵⁵ As'ai xuta incha ngji ngayjee ante xi tjin yo nga ngji ts'inkint'e xinkjin. Incha ngjiko xuta un xi tjihin ma xi tjehein incha kint'e nga tsu'ba Jesu nga kjintusun nachahan. ⁵⁶ Tu ma antehé ni xi jas'en Jesu, ndaha tsa ante xi xixi, ndaha tsa xi ihj, ko ndaha tsa andai nantja, incha kikjantu aya nyatéé xuta un xi tjihin ko tsankihj tsa tsjantehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'inko. Ko kamanda ngayjee xi kits'inko najyuhun Jesu.

7

B'i ts'in tsakuya Jesu mi nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná
(Mt. 15:1-20)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu ja fariseo ko k'ua ja chjine'éhen kjuatéxumo ko xi nibaha nanki Jerusalem. ² Kinchjayane k'ua ja ni'yakuyaha Jesu nk'ie nga incha kikié nga tjincha kjine niñu nga najmi tjun bané ntsja. Kui xi tsuhu ra nga najmi incha ts'intjusun sihin ntje cháha.

³ At'aha ngayjee xuta xi ntje judio tjehein ra ts'intjusun sihin ntje cháha, nga najmi incha kjine niñu tsa najmi tjun bané ntsja xi nkú ts'in tijnaha. 'Yun sa b'a ts'in ja fariseo. ⁴ Xuta judio nk'ie nga incha f'aihi nyatéé, títjun bané sisin ntsja ko as'ai incha kjine niñu. B'a ts'in incha ts'intjusun sihin ntje cháha. Ko tuntu saha k'ajihj sin xi nkúhu ts'e chutsihin, ndji ntánijuhá, stañaha ko kamaha. ⁵ Kui kjuaha nga ja fariseo ko ja chjine'éhen kjuatéxumo kingjásaiyaha ra Jesu:

—¿Á najmi ts'intjusun ja ni'yakuyáhi sin xi y'éjñaná ntje cháná, nga tu b'ahá tjiun kjinehe niñu? Najmi tjun bané ntsja.

⁶ As'a b'i kitsú Jesu:

—I tu tsjohónuu nga bakuchú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Kjuaxi kjáihin ni xi kitsú nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a ts'in y'et'a:

Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,
tunga animaha kjin tijnaha an.

⁷ Najmi chumi ni chjihj ra chje xi tsjana, at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

⁸ At'aha jun n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntjaná nga tu sahá sin xi y'éjña xuta n'etjusun.

⁹ B'i kitsú ya Jesu:

—Jun ja ya sisiun xi nkú ts'in n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntjaná tu xi sinnuu n'etjusuhunnu. ¹⁰ B'i ts'in y'et'a Moise éhen Ntjaná: "Chankjún na'mihj ko naahj." Ko ta y'et'a ya: "Xi ch'on kuitsuhu na'mihj ko tsa naaha, kui xi tjihin nga n'ek'ien."

¹¹ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjin xi b'i kuitsuhu na'mihj ko tsa naaha: "Ngayjee ni xi tjinna nga kuásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntjaná", ¹² tsa tjin xi b'a kuitsú, kui xi najmi ta tjihin ra kjuayún tsa kuásinko na'mihj ko tsa naaha. ¹³ Nk'ie nga b'a bixiún najmi ta n'echjihinu éhen Ntjaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu ko xi b'i ngján n'ek'atiya ngáha ruu xinkju. Ko nkjin sa ni xi nkúhu xu'bi n'etjusun yo.

¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju tentenú ko katumankjinuu. ¹⁵ Ndaha nku ni xi nibaha natsin jan nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'in sihi nginkun Ntjaná. Ni xi bitujin nihi xuta, kui ni nihi xi ts'in sihi. ¹⁶ Xi tjen tjabaxinñju, katasinñju.

¹⁷ Nk'ie nga ngji t'axihin xuta ko jas'en ni'yo, as'ai ja ni'yakuyaha kingjásaiyaha nkú tsuhu ra én xi yéjña chubaya nga tsakúya. ¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi nibaha natsin jan nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'in sihi nginkun Ntjaná? ¹⁹ At'aha najmi animaha fas'enjin niu. Tu aya kats'ahá fas'en ko f'aya, as'ai bitju ngáha.

B'a ts'in kitsúyaha nga ndaha nku nichine xi tjin najmi ma ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná.

²⁰ B'a ta kitsú ya:

—Ni xi bitju ni ts'a xuta, kui ni nihi xi ts'in sihi nginkun Ntjaná. ²¹ At'aha ajin animaha ni xuta nibaha ra nga ch'on ts'in ts'innkjink'un, nga bangane kjuabixoon, nga tjin xi fantuko jminchjin nga najmi kjee bixan, nga ts'ink'ien xinkjin, ²² nga ndyjé ts'in, nga 'yun ts'in mje ni xi tjin, nga ch'on ts'in, nga b'anacha, nga ts'inkjas'éhen yjoho ni xi mjehe yjonintehe, nga ma xin k'un, nga ch'on tsuhu xinkjin, nga nk'a b'asje yjoho ko nga najmi nda ts'innkjink'un. ²³ Ngayjee ni ch'onk'un xu'bi ajin animaha xuta bitju. Kui ni nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntjaná.

B'i ts'in nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjeheñ ra tsankihí nku kjuanda Jesu
(Mt. 15:21-28)

²⁴ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña mahá nanki Tiro ko nanki Sidon ko jas'en nku ni'ya. Najmi kama yuhu tsa tjín xi skué nga yo tjíña. Tunga tu nkú kiyahá. ²⁵ As'ai nku tachjuún xi tjíñajihín nku ndaninda takjéhín, nk'ie nga kint'é nga Jesu tjíña yo, j'aisehe ko tsasinkúnch'int'aha. ²⁶ Tunga najmi ntjehe xuta judioho tjeheñ ra tachjuún, at'aha ante Sirofenicia kitsin. Kui xi j'ainkihí Jesu nga k'onsje ndaninda xi tjíñajihín takjéhín.

²⁷ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Katse sisin ma ra tjun jántíu. At'aha najmi nda tjín tsa chjú'aha nínkuahan jántíu nga kj'uaihí nañóo.

²⁸ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, Chá Ntja, tunga santahá ni ko nañá xi b'entunkí kinte yámixó kjine xihí nínkuán xi bixuntuhú ntí xíu.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—At'aha b'a kuixín, t'in ngáhani. Ja kuitjújihín takjéhín ndanindoó.

³⁰ Nk'ie nga tsichu ngáha tachjuún ni'yaha, kikié nga kjíjña ndju takjéhín ko nga ja najmi tá tjíñajihín ra ndanindoó.

B'i ts'in kits'ínkiki Jesu nku nda staya tsakján'a

³¹ As'ai tsitju Jesu ante xi tiña mahá nanki Tiro nga j'a nanki Sidon. Tsichu ntáchak'un Galilea nga j'ajin ts'ihin nanki xi tjín ante Decapolí. ³² Yo j'aikoho xuta nku nda xi staya ko tsakján'a. Incha tsankihí Jesu nga ngjuénne ntsja ndó. ³³ As'ai ngjiko t'axin Jesu ndo. Kitsungis'en najnú ntsja tjabaxínñju ndó ko ntá natéhe kik'onjnukohó ra njai ndó.

³⁴ As'ai tsasenjinkí nk'a ján nga nanqa tsakj'á ntahá ko b'i kitsúhu ndo:

—¡Efata! —Kui éin xi tsuhú ra: ¡Katix'ái!

³⁵ Tá kuihi chubo kint'é ndó ko kama ndáihí njai. Kinchja sisin.

³⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu xuta nga najmi tu ch'a kuitsuyahá niu. Tunga ndahá tsa 'yún b'a kitsúhu xuta nga najmi kuitsuyá niu, tu sahá tu nku incha kitsúyahá xuta ni xi kamoo. ³⁷ Tu ni xi incha kama nkjéhún ra nga b'a incha kitsúhu xinkjin:

—Ts'in sisin tu mí nihí ni. Santaha mahá ts'in nga nt'é xuta xi staya ko ts'in nga nchja xuta xi njima.

8

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi ñju mií

(Mt. 15:32-39)

¹ Nku niyá nk'ie nga tá kama ñjakú nkjéhún ngáha xuta ko nga najmi tjíhín ni xi incha kjine, as'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyahá ko b'i kitsúhu:

² —Tíma njimana xuta nkjijn, at'aha ja tjíhín jan nístjin nga tjintukona ei. Ja najmi tá tjíhín ra nichine. ³ Tsa b'ahá tjíun ts'ínkjí kjintía ni'yaha, kutsa incha kuayayahá aya niyóo. At'aha tjín xi kjin nkjún nibáha.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—Tunga ante t'axin xu'bj. ¿Má xi tjeheñ kuankínchj'ahaná nínkuán xi kamahá ra xuta nkjijn?

⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjín nínkuán kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha.

⁶ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'uéntu xuta nkjijn t'anankiu. Jakj'á nínkuán xi yatuú ko kitsjáha máb'achjihí Ntjáná. Tsakjánaya ko kitsjáha já ni'yakuyahá tu xi n'endzjohó ra xuta. As'ai já ni'yakuyóo kits'ínndzjohó nínkuon xuta nkjijn.

⁷ Ko tá y'a ya jóo k'ua tjío xixí. As'ai kitsjáha Jesu máb'achjihí Ntjáná ngat'a ts'e tjío ko b'a tá kitsúhu já ni'yakuyahá nga ts'ínndzjohó xuta nkjijn niu. ⁸ Kikjine xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihín. As'ai j'áiya nínkuán xi ts'ankiu. Yatu njsin kama. ⁹ Ma ra ñju mií xuta xi incha kikjine nichinee. As'ai kits'ínkjí Jesu xuta nkjijn ni'yaha ¹⁰ ko jas'enko já ni'yakuyahá tsutsuu nga ngji ante Dalmanutá.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ As'ai incha j'ai já fariseo ko kik'atuts'ihín nga ngji kontrañá ni xi tsakúya Jesu. Tu xi kikjut'ayák'uhun, tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntjáná kits'ín nibáha.

¹² Najmi kisasihín Jesu ni xi kitsú jóo ko b'i kitsú:

—¿Á t'bankihi xuta xi t'ihin nd'ai nga skuhehe nku kjuankjún? Kjuaxi ni xi t'ixinnu nga najmi s'ejña chjih xuta xi t'jin nd'ai ndaha nku kjuankjún.

¹³ As'ai ngji t'axihin jóo nga jas'en ngáha tsutsuu ko ngji ngabantá xinkuu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu san
(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Já ni'yakuyóo kichayaha nga incha kik'a ninkuan. Tu nku ichihí ninkuan xi incha y'a nga kab'entuyá tsutsuu. ¹⁵ As'ai Jesu b'a kitsúhu jóo:

—Nda chasoo. Chúhuun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko na'yu sahan Herode.

¹⁶ As'ai b'i ngján kinchjanjímíyakoho xinkjín já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan.

¹⁷ Kamankjihin Jesu ni xi t'incha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á t'ichubanjímíyahanu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A tu yje najmi kjehé ma chjinuu ko mankjinnuu? ¿A b'a nkjún ts'in ndjáha anjmanuu! ¹⁸ T'incha tunkun, tunga, ¿a najmi ma chjihinu? Ko t'jinuu t'jábaxinñju, tunga, ¿a najmi nu'yánu? ¿A najmi ta f'áitsjehennuu? ¹⁹ Nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi uun já xi un mií maha, ¿nkú t'jin nisin kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a incha kitsú jóo:

—Te jo nisin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ko nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi yatuu já xi ñju mií maha, ¿nkú t'jin nisin kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a kitsú jóo:

—Yatu nisin.

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á tu yje najmi kjehé mankjihinuu ma?

B'i ts'in kits'innkhi Jesu nku nda ka nanki Betsaida

²² Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Betsaida, as'ai incha j'aikoho xuta nku nda ka ko incha tsankihi nga ngjuáne ntsja nda ko. ²³ Jakj'a ntsja ndo nga tsitjuko natsihin nantjo. As'ai tsátatéjnu tunkun ndo ko kingjáne ntsja. As'ai kingjásjaiyaha:

—¿A t'jin ni xi tíma chjihí?

²⁴ B'a kitsú ndo nga tsase:

—Tíma chjina xuta. B'a k'un yá tu xi tíma k'un.

²⁵ As'ai ta kingjáne ntsja ngáha Jesu tunkun ndo. Tsase sisin ndo nga kamanda. Kama chji tentehe ngayjee ni xi t'jin.

²⁶ As'ai kits'inkji ni'yaha ndo nga b'i kitsúhu:

—Najmi ta bitjas'ehenni ajin nantjo tsa kuixinyai ni xi kamahi.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntjaná kits'in nibáha ngajoho

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ As'ai ngji Jesu ko já ni'yakuyáha ante xi t'jin nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe. Nk'ie nga t'jen aya niyóo, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yá xi tútsu xuta nga an?

²⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—T'jin xi b'a t'incha tsu nga ji xi Jua Bautista. T'jin ngá xi b'a t'incha tsu nga ji xi Eliá. Ko t'jin ngá xi b'a t'incha tsu nga nku nda profeta ji.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

³⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha kui éin.

B'i ts'in kitsúya t'jün Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Kik'atuts'ihin Jesu nga tsakuyáha já ni'yakuyáha nga t'ihin nga un nkjún skuhehe Ntíhi Ndaxiun, ko nga jáchá xi t'ihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'inkjáihin, ko nga n'ek'ien, ko nga kj'uaiya ngáha ra ngabayoo nga ja kj'ua jan nistjin.

³² Kitsúyaha ni xu'bi já ni'yakuyáha. As'ai Pedro ngjiko t'axin Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'in nga b'a kitsú. ³³ Tunga kits'ink'ótjijak'uhún Jesu já ni'yakuyáha nga ndjá kinchjako Pedro:

—¡Tiyú xinní, Satana! At'aha najmi ni xi ts'e Ntjaná t'n'enkjintak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunntej t'n'enkjintak'uin.

³⁴ As'ai kinchjaha xuta nkjiun ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjin xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjaha yjoho nga kuaya ngat'ana, as'ai katsjennkina. ³⁵ At'aha xi mjehe tsjink'anki suba yjoho nga k'úejña tik'un, kui xi tu saha kuaya. Tunga xi kuaya ngat'ana ko ngat'aha en nda tsuhu Ntjaná, kui xi tu saha n'ek'anki. ³⁶ At'aha, ¿mi xi chjih ra tsa ts'in ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? ³⁷ ¿Mí nihi xi tsjá nga k'úechjintjai animaha?

³⁸ Kui nga tsa tjin xi kama subaha ra an ko éna ajihin xuta ngatitsun xi tjin nd'ai xi najmi naxu tjincha nginkun Ntjaná, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhi Nda'xjun xuta xu'bi njstjin nk'ie nga k'uaiko kjuachánkaha Na'mihí ko nga k'uaiko ntitsjehe.

9

1 B'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. K'ua xi tjincha ei najmi kuaya santa nkúhu nga skué xi nkú ts'in kuakúchji nga'yuhun Ntjaná nga ja kuatexuma.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Askahan nk'ie nga j'a jun njstjin, Jesu kinchja t'axihin Pedro, Santiago ko Jua. Ngijko t'axin suba jóo nku asunntu naxi nk'a. Yo kik'ontjaiya sénnstjihin Jesu nginkun jóo. ³ Tsa'tai najyuhun. Taba xúxú kama. Najmi tjin asunntei xi kamaha b'a ts'jink'ie taba taba najyuhun nga kuané nga xi nkú kik'ie najyuhun Jesu. ⁴ Ta kikié jóo Eliá ko Moise nga tjincha nchjanijmiko Jesu. ⁵ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tihin nga ei kuintsubahaná! Tu saha n'endai jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise, ko nku xi kama ts'e Eliá.

⁶ B'a kitsú Pedro at'aha najmi be mí nihi xi kuitsú, at'aha tu ni xi kitsankjúhún jóo. ⁷ As'ai tu nkúhú nintj j'ai ts'innk'iehen ko ajin nintju kinu'yá nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. Tjona. Tasinñjuhu.

⁸ Ko as'ai tjen'yún incha tsasehé andaihi jóo, tunga najmi ta ch'a xi kikiéhe ni. Tu Jesu sjíñako subahá saha.

⁹ Nk'ie nga ja tjincha nibájen ngáha, b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kikié santa nkúhu nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Nda'xjun. ¹⁰ Tu kui incha kikiéhe niú ko kinchjanijmíyakoho xinkjín nkú tsuhu ra nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo Jesu. ¹¹ As'ai incha kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'ehen kuatexumoo nga tihin nga k'uaí títjuhun Eliá?

¹² B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga k'uaí títjuhun Eliá ko k'úenda ngayjee ni xi tjin. Tunga, ¿nkú tsuhu ra nga b'a ts'in tjit'aha éhen Ntjaná nga un nkjún skuéhe ra Ntíhi Nda'xjun ko nga xi najmi chumi ni chjihí ra n'e maha? ¹³ Tunga an b'a tixinnu nga ja j'ai Eliá, ko ni xi mjehe xuta kits'ihin ndo. Kin'ehé xi nkú ts'in tjit'á éhen Ntjaná.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda chí xi tijnajihin nku ndaninda

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjintu já ni'yakuyá xingisoo, kikié nga nkjin nkjún xuta katsendáihí ra jóo ko nga k'ua já chjine'ehen kuatexumoo tjincha b'ésiko jóo. ¹⁵ Nk'ie nga kikié xuta nkjin Jesu, tu ni xi incha kama nkjúhún ra ko tsangatsanka nga ngijkaniñaha.

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tjinkehonuu jóo?

¹⁷ B'a kitsú nku nda xi sjíñajihin xuto:

—Ji nda maestru, kjúáikoho nda china, at'aha nku ndaninda tijnajihin xi najmi tsjantehe nga kuinchja. ¹⁸ Tu má xi tjehen ni nga fak'aha, ts'inkjinehe t'anankiu. Ixi b'exúhu ts'a nda china nga bate ni'yun ko bjá ndjáha. Ja b'a kuaxihin já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á b'a 'yún ichi's'ejihin ra Ntjaná xuta xi tihin nd'ai! ¿Nkjé kjin tihin nga kúatejñajinnuu? ¿Nkjé kjin tihin nga ts'in chúkuanuu? Nibákonú nda chíu ei.

²⁰ As'ai j'aich'áha nda chíu. Tunga nk'ie nga kikié ndanindoo Jesu, tjen'yún y'ésujneyahá nda chíu ko tsijne t'anankiu nga ngitikjá ko y'exú ts'ihin ts'a. ²¹ As'ai kingjásjaiyaha Jesu na'mihí nda chíu:

—¿Nkjé kjin b'a maha ra?

B'a kitsú ndo:

—Santa nkúhu nga ntí ichi. ²² Nkjín niyá ja sa kjaník'ajihin nd'íu ko ntóo nga mjehe ts'jink'ien ntina. Tsa tjin ni xi kamahi n'ei kai, katuma nimanj jin ko tsijnkonj.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—“Tsa kamahi”, t'ibixin. Xi s'ejihin Ntjaná maha tu mí nihi ni.

²⁴ Tjen'yún 'yuhún kinchjã nã mihĩ ndã chíu nga b'i kitsú:

—S'ejinna Ntjanã. Tisinkonĩ tũ xi najmi jo jan kamahana.

²⁵ Nk'ie nga kikiẽ Jesu nga tĩma ñjakũ ñkjũn xutã, as'ai ndjã kinchjãkõ ndandinoo:

—Ji ndandinã xi tin'e stayai kõ najmi tí'bainteihĩ nga kuinchjã ndã chíu, an b'ã tíxihin: tíjtjuhĩn kõ najmi tã bitjas'enjihĩn rĩ.

²⁶ As'ai tsitju ndandinoo nga kikjintãya ts'ĩhin kõ nga 'yún y'etsujneyã ndã chíu. Kis'ejña ndã chíu xi nkũhu tsa k'ien. Nkjin xutã xi b'ã kitsú:

—Ja k'uen.

²⁷ Tunga jakj'áhã Jesu ntsja ndã chíu nga kikjesintjen kõ tsasinjña ngáha.

²⁸ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yahã, as'ai já ni'yakuyáhã kingjásjajya t'axihĩn:

—Zã najmi kamahanĩ kuakich'onsjehenĩ ndandinoo?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jáninda xi nkũhu xu'bjĩ najmi chubã bitju. Nk'ie nga chubakãã Ntjanã kõ nk'ie nga bintsuba kjintiaã, nk'iehe nga bitju.

B'i ts'in tã kitsúyáhã ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ As'ai tsitju yõ nga incha j'ajin ante Galilea. Najmi kama mjehe tsa tjín xi skuẽhe nga yo j'a, ³¹ at'ahã b'i ts'in tsakúyaha já ni'yakuyáhã:

—N'ekjas'en Ntĩhĩ Ndax'ũun aya ntsja xutã kõ incha ts'ĩnk'iehen. Askahan nga ja kuayã, kj'uaia ngáha ra nga ja kj'ua jan nĩstjin.

³² Tunga najmi kamankjihĩn rã já ni'yakuyóõ én xu'bjĩ kõ najmi kama k'un kingjásjajyaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu yã xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ As'ai incha tsichu nanki Capernaum kõ nk'ie nga ja tjña aya ni'yoo, kingjásjajyaha já ni'yakuyáhã:

—Zmĩ nihi xi tíchubanjimiyakõhonu xinkju aya niyóõ?

³⁴ Tunga najmi kinchjahã jóõ, at'ahã aya niyóõ kinchjanijimiyakõho xinkjin yã xi 'yún nk'a tjen ajihĩn. ³⁵ As'ai y'ejña Jesu, kinchjaha já ni'yakuyã xi te joõ kõ b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi ndã k'aku mjehe kãma ajinnũu, tũ sahã ndã musũ kats'ín ma yjohõ kõ kats'inxát'ahã já xingisoo.

³⁶ As'ai jakj'á nku ndã chí kõ tsasinjñajin masehen jóõ. Kitsubakjã ts'ĩhin ndã chíu nga b'i kitsú:

³⁷ —Xi ngajona ts'ĩnkjãihĩn rã nku ndã chí xi nkũhu xu'bjĩ, kui xi an títs'ínkjãinna. Kõ xi ts'ĩnkjãinna, najmi tũ nku an títs'ínkjãinna. Kõ tã xi kits'ín nibãna títs'ínkjãihĩn.

B'i ts'in kinchjanijimiyaha Jesu xutã xi najmi fi kontraã

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ As'ai b'ã kitsú Jua:

—Ji ndã maestru, kiyaĩ nga nku ndã ngajohĩ tím'osjehe jáninoo. Tunga kik'iech'ohõ rĩ at'ahã najmi ñã tjenkonã.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tũ jun b'ech'ohoo. At'ahã tsa tjín xi títs'ín nku kjuankjũn ngajona, kui xi najmi kãma tsa tũ sa a kui ch'ohõn ts'ín kuinchjayane ngáhana. ⁴⁰ At'ahã xi najmi tífi kontraã, kui xi ñã makonã. ⁴¹ Tũ yáhã ni xi tsjãnyũ tsa tũ nku chũtsĩn ntãnijua at'ahã an tjennkinũ, kjuaxĩ ni xi tíxinnũu nga k'uaĩhĩ chjihĩ xutã xu'bo.

B'i ts'in kinchjanijimiyaha Jesu xutã xi ts'ínkijnejin jé xutã xingisoo

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Tũ yáhã ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun nku ndã chí xi nkũhu xu'bjĩ xi s'ejihĩn an, tũ sahã ra ngandahã xi b'ã ts'ĩun tsa s'et'a 'yún'tã kásin nku ndjjo chãnka kõ chjanikj'ajin ntãchak'ũun.

⁴³ Tsa ntsajĩ títs'ínkijnejihĩn ngatitsun, tũ sahã tíchákjã. Tũ sahã ngandahĩ tsa kuítjãs'en ñimajĩ má nga k'úentu tík'un xutã, nga najmi k'úinkõĩ nga joõ ntsajĩ ngak'ien, má nga najmi mahã 'meya nd'ũ. ⁴⁴ Yõ najmi 'me chjuntuũ kõ najmi 'meya nd'ũ.

⁴⁵ Tsa tsukui títs'ínkijnejihĩn ngatitsun, tũ sahã ngandahĩ tsa kuítjãs'en ñimajĩ má nga k'úentu tík'un xutã, nga tjít'a nga joõ tsukui nga ajin nd'ĩ ngak'ien chjanikj'ajihĩn, má nga najmi mahã 'meya nd'ũ. ⁴⁶ Yõ najmi 'me chjuntuũ kõ najmi 'meya nd'ũ.

⁴⁷ Tsa tunkuin títs'ínkijnejihĩn ngatitsun, tũ sahã n'esjei. Tũ sahã ngandahĩ tsa kuítjãs'en kat'ai má nga batéxuma Ntjanã, nga najmi tsa tíincha nga joõ tunkuin tsa tũ sa ajin nd'ĩ ngak'iehen chjanikj'ajin ngáhi, ⁴⁸ má nga najmi 'me chjuntuũ kõ najmi 'meya nd'ũ.

⁴⁹ At'ahã nd'ĩ n'entiaõho ngayjee xutã. ⁵⁰ Nda naxõ, tungã tsa ndyã nga'yuhũn, ñnkũ ts'ín kãma ntia ngáha? Kas'e ajinnũu naxã xi tíxinnũu kõ b'ĩ ngjãn jyu tíntsubakõõ xinkju.

10

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Tsitju Jesu yó nga ngji ante xi tjín Judea ko ante xi tjín ngabantá ntáje Jordan. Ta kama ñjakút'a nkjúhún ngáha ra xuta. Tsakúyaha éhen Ntjaná xi nkú nga ts'in tehente. ² As'ai k'ua ja fariseo j'aisehe tu xi kjút'ayák'uhun ra. B'i ts'in kingjásajiyaha:

—¿A kama nku nda chubá ts'íinkjehé kjuabixahan nga k'uéña chjuúhun?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú ts'in y'éjñanuu Moise?

⁴ B'a incha kitsú jóo:

—Moise kitsá kjuá nga nku nda kama kjésintjen nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan ko b'a ts'in kama k'uéñaha chjuúhun.

⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá anjmanuu, kui kjuaha nga b'a ts'in y'éjñanuu Moise. ⁶ Tunga nga tuts'ihin ni, nk'ie nga kits'innda Ntjaná asuntee, “nku chjuún nku x'in kits'innda xuta” tjít'a. ⁷ Ko ta tjít'a ya: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéñaha na'mihí ko ngaha nga k'uéñako chjuúhun. ⁸ Nga joo nkuhú kujichú ma.” Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. ⁹ Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntjaná, najmi xuta kjéndáya.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyáha ta kuihí niu kingjásajiyaha ngáha ra nk'ie nga ja incha j'ai ni'yaha.

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Tu yáha ni xi k'uéña chjuúhun ko kujxanko kj'ai tachjuún, kui xi títangane kjuabixahan.

¹² Ko tsa nku tachjuún k'uéña x'ihin ko kujxanko kj'ai nda, kui xi ta títangane kjuabixahan.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xiu

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ As'ai incha j'aiko xuta ntíhí tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga já ni'yakuyóhó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kíkíe Jesu ni xi tüncha ts'in jóo, najmi kisasíhín niu. As'ai b'a kitsúhu:

—Tjehenntohoo jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'in tjintuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjeheh ra Ntjaná kuatéxumaha. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáíhín nga Ntjaná xi batéxuma xi nkú ts'in ts'ínkjáíhín nku nda chí ni xi 'báihí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

¹⁶ As'ai jak'já jántí xiu nga ts'ank'a ko kingjénne ntsja nga nda kinchjane.

B'i ts'in kinchjanijmíko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Nk'ie nga ja tibitju Jesu yó nga ts'ín n'iyá, as'ai j'ai tsuntsu nku nda. Tsasinkúnch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáíhín ra nga kuáteña tít'un síán?

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntjaná. ¹⁹ Yai xi nkú ts'in tjít'a kjuatéxumoo: “Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndy'é n'ei. Najmi tu testiyu tsank'a n'ei. Najmi tu ch'anach'áihí xuta xingisoo. Chankjún na'mihí ko naahi.”

²⁰ B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²¹ As'ai Jesu kama njmaha ndo nga tsase'a ko b'i kitsúhu:

—Nku ni ndyjat'a sahi. T'ihínteñai ni xi tjíhín ko tjeihín xuta x'an. B'a ts'in s'ehé ri kjuanchíná ndjiojmi ján. As'ai níbái nga tsjénnkíní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie babaha ko kik'ie nusin nusihín nga ngji, at'aha y'un nkjún nchiná.

²³ As'ai tsase Jesu andaihi ko b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿A b'a y'un 'ni tjíhín tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihín nga Ntjaná xi kuatéxumaha!

²⁴ Kama nkjúhun já ni'yakuyóo éin xi kitsú Jesu, tunga b'aha ta kitsú ngáha Jesu:

—Jun ntína, já b'a y'un 'ni tjíhín nga kjuas'enjihín xuta nga Ntjaná kuatéxumaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

²⁶ Tu ni xi kama nkjúhún saha jóo ko b'a kitsúhu xinkjín:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁷ As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'ínk'anki yjoho, tunga Ntjaná maha ts'ínk'anki xuta. At'aha tu mí níhí ni xi maha ts'in Ntjaná.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi tjínnj ko tjennkih nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin nichja, tsa naaha, tsa na'mihj, tsa ntíh ko tsa jña xi tjíhjn ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhj Ntjaná, ³⁰ kui xutaj k'ujaj ngáha ra unchan niyá tjíhjn ni xi y'éjña. Nd'ai asunnte xu'bj k'uaih ni'ya, já nts'e, jminchjin nichja, naaha, nti ko jña, ko ta tsjénki uncha. Ko njstjin xi nibá askahan k'uaih nga k'úentu tik'un sín. ³¹ Nkjin xutá xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjen tíjtn kama ngáha.

B'i ts'in tá kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nk'ie nga tíjtncha ts'in niyá nga tíjtncha fi nanki Jerusalen, Jesu tjen tíjtnhun xuta ni'yakuyáha. Kama nkjúhun jóo ko tíjtncha tsankjún nga tjennkihj. As'ai tá kinchja t'axíhjn ngáha ra já ni'yakuyá xi te jóo ko kik'atuts'ihjn nga kitsúyahá ni xi kámat'ain. ³³ B'i kitsúhu jóo:

—Tjenñju. Ja tíbankiaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíh Ndax'jun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ko as'ai ts'ínkjas'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra. ³⁴ Kui xi kujajnikiehe ko kuatétéjnuh. K'uéhe ko ts'ínk'ien. Tunga nk'iehé nga ja k'uja jan njstjin, k'ujáya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in Santiago ko Jua tsankihj Jesu nku kjuanda

(Mt. 20:20-28)

³⁵ As'ai Santiago ko Jua xi jáhá Zebedeo maha, kui xi incha j'aise tífhahá Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji ndá maestru, mjenj nga k'ujajn ni xi kujinchíh.

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjenju nga ts'ian?

³⁷ B'a incha kitsú jóo:

—K'ujaintenj nga nku xi k'úejña kixihj ko nku xi k'úejña skjúhjn njstjin nga n'ekjálhjn kjuachákahi.

³⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tíbinchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenu xi nkú ts'in un skuena? ¿A kuichúkjuanu nga n'ekjóhoo kjuanimá xi ts'ínkjalhjn?

³⁹ B'a incha kitsú jóo:

—Kuichúkjuani.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenu xi nkúhu an ko nga choo kjuanimá xi ts'ínkjalhjn. ⁴⁰ Tunga tsa kuintsúboq nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tíjtnana nga tsja niu. Ja tíjtnu xi tíjtna ndaha kui antee.

⁴¹ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjan ko Santiago ko Jua. ⁴² Tunga kinchja njahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'in xuta xi tjíhjn xá ei asunntej 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoo, ko xi tjíhjn nga'yún ts'in nga nu'yá'éhen. ⁴³ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje nihi nga ndá k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'in ni xi nda ngandanuu. ⁴⁴ Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma ndá musunuu. ⁴⁵ At'ahá tá ndaha Ntíh Ndax'jun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehe ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'ihjn ko tu xi ts'ínkjas'ehen yjohó nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'in kits'ínkihj Jesu nku ndá ka

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ As'ai incha tsichu nanki Jerico. Ko nk'ie nga tíbitju Jesu yo ko já ni'yakuyáha ko xuta nkjin xi tjenko, tu yohó andai niyóo kab'ejña nga tíbanki chje nku ndá ka xi 'mi Bartimeo, xi ntíh Timeo maha. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga nibá tína Jesu ndá Nazaret, as'ai kik'atuts'ihjn nga kikjintáya:

—Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

⁴⁸ Nkjin xutá kinchjatikoho tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

⁴⁹ As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú:

—Chúbohoo ndo.

As'ai b'i kik'ihjn ndá ko:

—Tsjo katumahi. Tjsintjein, at'ahá tinchjahi.

⁵⁰ Kikjaníya najyun ndjuhu ndo ko xuúhun tsisintjen nga ngjik'úhun Jesu. ⁵¹ As'ai Jesu kingjásjayaha:

—¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú ndá ko:

—Ji ndá maestru, mjena nga kama chjina.

⁵² B'j kitsú Jesu:

—T'in ngáhani. At'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'ín nibána, kui nga kama nkhi ri.

Ta kuihi chubó kama chjihí ndó ko kitsjennkíhí Jesu nga kits'ínko nýá.

11

B'j ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tüncha bichú tiña nanki Jerusalen nga incha j'ai Betfage ko Betanja, nanki xixi xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínki Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'j kitsúhu:

—Tankiún nanki ichi xi tíña tiña ján. Nk'ie nga ja kujichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tíj't'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhún. Chjundáyo ko nibáko ei. ³ Ko tsa tjin xi b'a kuitsunuu nga nguásjaiyanuu: “¿Á b'a t'n'ehenu?”, b'a t'ihun: “Ndá maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ As'ai incha ngji já ni'yakuyóo ko kisakúhu ntí búrrú xi tíj't'a'yún'ta nku ankjua xi tjen andai nýóo ko kikjendáya. ⁵ K'ua xuta xi tüncha yo kingjásjaiyaha:

—¿Mí nihi xi t'n'o? ¿Á jun tíchjundáyahanu ntí búrrú?

⁶ Tunga b'ahá kitsú já ni'yakuyóo xi nkú nga kitsúhu Jesu ko kitsjantehe jóo nga ngjuaiko chu. ⁷ Incha j'aikohó Jesu ntí búrrú. Najyuhún incha kingjásuhún ko Jesu y'esúhún chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhún aya nýóo, ko k'j'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjántu aya nýóo.

⁹ Yún kikjintáya xuta xi yja tíjuun ko xi yjankiu nga b'j incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntjaná! ¡Ntjaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajohó! ¹⁰ ¡Ntjaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá nga kuatéxuma, xi ts'ínkjálihín xáha ntje cháná David! ¡Kats'ínk'ankiná Ntjaná xi tíña nk'a ján!

¹¹ Jas'en Jesu nanki Jerusalen ko ngji natsihín nínku má ma njakú xuta. Nk'ie nga ja kamaha nga tsasehe ngayjee ni xi tjin andaihí, as'ai tsitju nga ngjiko nanki Betanja já ni'yakuyá xi te joo. At'aha ja kama ngxun.

B'j ts'ín ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu

(Mt. 21:18-19)

¹² Njstjin xi ma ndyjuun nk'ie nga incha tsitju ngáha nanki Betanja, tu kama bjohó ra Jesu. ¹³ Kjin tjen sa nga kikié nku yá higuera xi xkfén ko ngjisehe yóo tsa tu ahá ni sakúhu tu. Tunga nk'ie nga tsichuk'úhún yóo, tu ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. At'aha najmi njstjihín tu higo. ¹⁴ As'ai b'j kitsúhu yá higuera:

—Ndahachí najmi ta ch'a kjinehe tu xi s'ehi.

Kint'é já ni'yakuyáha nga b'a kitsú.

B'j ts'ín kik'onsje Jesu já xi tüncha batéña chu má ma natsihín nínku

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Incha tsichu nanki Jerusalen ko jas'en má ma natsihín nínku. As'ai kik'atuts'ihín Jesu nga kik'onsje já xi tüncha batéña ko xi tüncha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi tüncha ts'ínk'óntjaiya toon ko yáxiléhé já xi tüncha batéña chutuju. ¹⁶ Ko ta ndaha nku najmi ch'a kitsjantehe tsa ku'uatikjako natsihín nínku tsa mí nihi. ¹⁷ B'j kitsú nga y'éjña chji éhen Ntjaná:

—B'a ts'ín tíj't'a éhen Ntjaná: “B'a k'úhín ni'yana nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta xi njbaha ngayjee naxinantá xi tjin asunntee incha kuinjchjako Ntjaná.” Tunga jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

¹⁸ Kint'é én xu'bj já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko incha tsangisjai nýá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu. Tunga incha tsankjúhún Jesu, at'aha ngayjee xuta nkjin tüncha ma nkjúhún xi nkú ts'ín tábakúya.

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun, tsitju ajin nantjo Jesu ko já ni'yakuyáha.

B'j ts'ín kixí yá higuera xi ndjá kinchjako Jesu

(Mt. 21:20-22)

²⁰ Nk'ie nga ta jjuhún njstjin xi ma ndyjuun, incha j'a má xi tjeheh sjña yá higuera ko kikié nga santaha ko kjamaha yóo ja kixí. ²¹ J'áitsjehén Pedro niu, as'ai b'a kitsú:

—Ji ndá maestru, chasé ma rí. Ja kixí yá higuera xi ndjá kichubakoj.

²² As'ai b'j kitsú Jesu:

—N'e s'ejjun Ntjaná. ²³ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhú asunntu tjenki xu'bi: "Tiyú xin yó kó chjanik'ajin yohi ntáchak'uun", kama xi nkú nga títsu. ²⁴ Kui nga b'a tíxihinnuu. Ngayjee ni xi kuinchíhuu Ntjaná nga chubakoo, n'e s'ejjun nga n'ekjohoon kó b'a kama.

²⁵ 'Nk'ie nga tíchubakoo Ntjaná, n'endyjat'ohoo tsa tjin xi tjínkokjuanu, tu xi b'a ts'in ta Na'mínuu xi tjíña ndjiojmi ján ts'ínnnyjat'ahanuu ngatitsunnuu. ²⁶ Tunga tsa najmi n'endyjat'o, ta ndaha Na'mínuu xi tjíña ndjiojmi ján najmi ts'ínnnyjat'a ngatitsunnuu.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ As'ai ta incha j'ai ngáha nanki Jerusalem. Nk'ie nga tsú'ba Jesu má ma natsihin njnku, as'ai j'ai k'á'uhun já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo kó jáchá xi ta tjíhin xá. ²⁸ B'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjíhin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi nga b'a t'n'ei?

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kó an ta kuasáyanuu nku ni. N'ek'óyanú, as'ai xínyanuu mí xáha xi tjínna nga b'a títs'ian. ³⁰ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntjaná, a ra xuta asunnteihí? N'ek'óyanú.

³¹ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanjímíyaha niu:

—Tsa: "Ntjaná kits'ín nibáha Jua", kuixíaán, as'ai b'a kuitsúná: "¿Á najmi kis'ejjihinnuu ni xi kitsúhu Jua?" ³² Tunga najmi kama tsa: "Xuta asunnte kits'ín nibáha", kuixíaán.

B'a incha kitsúhu xinkjín at'ahá tsankjún xuta nkjiun, at'ahá ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. ³³ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kó ta ndaha an najmi xínyanuu yá xi kitsjána nga b'a títs'ian.

12

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ As'ai Jesu b'i ts'in tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsjajé. Y'éngi nch'a kó kits'ínnda nku ante má nga ts'íonki tuntsjajé. Kits'ínnda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngi kjin. ² Nk'ie nga ja tjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhú já xi títs'ínxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³ Tunga jak'áhá jóo nda musu nga kik'éhe kó kits'ínki tiya tiya.

⁴ As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo kj'ai nda musu. Tunga máha nda xu'bi, ni kik'onntjaihi jóo kó ch'on nkjún incha kitsúhu. ⁵ Ta kits'ínkjihí ngáha kj'ai nda musuhú ndo, tunga kits'ínk'iehen ra jóo nda xu'bi. Nkjin sa já musu xi kits'ínki ndo. K'ua xi kis'ehe kó k'ua xi kits'ínk'iehen jóo.

⁶ "Tjña saha ndo nku xi ts'ín nibá, kui ntú xi tjo nkjühun. B'i kitsú nga kits'ínkjisehe jóo: "Skuenkjún ntína jóo." ⁷ Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín já xi ts'ínxáko tuntsjajé: "Kui xu'bo xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xi tjíhin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáihin." ⁸ As'ai jak'á jóo ntíhi ndo kó kits'ínk'ien. Kik'onsje yjoninte k'ien natsin má nga tjintje tuntsjajé.

⁹ 'Kui b'a maha, ¿nkú ts'íihin nda xi ts'e tuntsjajé? Kj'uaí kó ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé kó kj'ai já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé.

¹⁰ ¿A najmi k'jehé n'eyo ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntjaná? B'a títsu: Ndjio xi kikaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹¹ Ntjaná xi b'a kits'ín kó ma nkjúnna nga chasehé.

¹² As'ai mjehe já xi tjíhin xá nga kuak'ánijé Jesu, at'ahá kamankjihin nga kui kinchjanjímíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun kó incha ngi t'axihin Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echjíhi
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ As'ai kin'e nibásehe Jesu k'ua já fariseo kó k'ua já xi yjankihí nda rej Herode Antipa, tu xi ts'ínkjineyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjin. ¹⁴ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai kó nga najmi ni xi sasihin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihí. Naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntjaná. Kui nga, ¿a ma b'echjíhi nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi? ¿A k'uaíhi, a ra najmi k'uaíhi raá?

¹⁵ Tunga behé Jesu kjuajohonkjihin jóo kó b'i kitsúhu:

—¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? Nibákónú **ej** nku toon denarijo tų xi kuasehe **ra**.

¹⁶ **As'ai** j'áiko jóo tooon ko b'a kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjijn ko j'áin xi tjít'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e ndá títjun Cesar.

¹⁷ **As'ai** b'j kitsú Jesu:

—Tjohoon ndá títjun Cesar ni xi ts'e ndá títjun Cesar, ko tjohoon Ntjáná ni xi ts'e Ntjáná.

Tų ni xi kama nkjühún **ra** jóo én xi kits'ínk'óya Jesu.

B'j ts'in tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha **ra** xuta ngabayoo. **As'ai** k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga kingjásjaiyaha. ¹⁹ B'j incha kitsúhu:

—Ji ndá maestru, y'é't'aná Moise: “Tsa nku ndá xi tjíñaha chjuún kuayá nga najmi kis'ekoho nti chjuúhún, ndá nts'e tjihin nga kuixanko ngáha chjuúhún, tų xi b'a ts'in s'éhe ra ntí ndá nts'e xi k'ien.”

²⁰ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjin. Tsixan ndá xi tjuun tunga b'ahá tjijn k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ²¹ **As'ai** ndá xi ma joho tsixanko ngáha tachjuún, tunga tá k'iehén ko najmi kis'ehe ntí. B'a tá kamaha ndá xi ma jahan. ²² B'a tá ts'in tsixanko tachjuún já nts'e xi k'oo, tunga ndahá nku najmi kis'ehe ntí. Askahan tá k'ien tachjuún.

²³ Nistjin nga kj'uaíya ngáha **ra** xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjuún, at'aha nga yatuú tsixanko?

²⁴ **As'ai** b'j kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnuu ni xi tjít'a éhen Ntjáná ko tá ndaha nga yúhún Ntjáná. ²⁵ At'aha nk'ie nga kj'uaíya ngáha **ra** xuta, najmi tá kuixahan ko tá ndaha najmi ts'ínkixan ntíhi. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjintu ntítsje xi tjín ndjiojmi ján.

²⁶ Tunga nga kj'uaíya ngáha **ra** xuta, ¿a najmi kjehé n'eyo má y'é't'a Moise má nga tinchjanjmíyaha na'yá ntsje xi titiú? B'a kitsú Ntjáná nga kinchjako Moise: “An xi Ntjaha Abraham, Ntjaha Isaac ko Ntjaha Jacob.” ²⁷ Ntjáná najmi Ntjaha animá. Ntjaha ní xuta tik'un. Tų xi najmi b'ahá tjín ni xi chubo.

B'j ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Tá j'ai nku ndá chjine'éhen kjuatéxumoo. Kint'é ndaj ni xi kichubanjmíyaha ko kamankjihún nga b'a tjín én xi kinchja Jesu. **As'ai** kingjásjaiyaha:

—Ajihún ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra?

²⁹ **As'ai** b'j kitsú Jesu:

—Kui xu'bj: “Tasinñju, xuta Israel. Ntja xi Ntjáná maha, kui xi Ntja nku tutu. ³⁰ N'etjói Ntjáná xi Ntjahi maha ngayjee animahi ko ngayjee nga'yihún. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjintak'uin.” ³¹ Kjuatéxuma xu'bj xi ma joho: “N'etjói xutahj xi nkú nga ts'in tjohi yohi.” Najmi tjín k'ái kjuatéxuma xi 'yún chjí saha **ra** nga nga joó kjuatéxuma xu'bj.

³² **As'ai** b'a kitsú ndo:

—Johon, ndá maestru, b'a tjín. Kjuaxi ni xi túbixín, nga nku tutu maha Ntjáná ko nga najmi tjín sa k'ái. ³³ Ko nga n'etjáá Ntjáná ngayjee animaná ko ngayjee nga'yúmná ko xi nkú ts'in n'enkjín t'ak'aán, ko nga n'etjáá xutaná xi nkú nga ts'in tjoná yjoná, kui xi 'yún chjí saha **ra** nga tų má chjehé ni xi s'etisun nahan chje.

³⁴ Nk'ie nga kint'é Jesu nga b'a tjín én xi kinchja ndo, **as'ai** b'j kitsúhu:

—Najmi kjin tinchihún má batéxuma Ntjáná.

Ndaha nku najmi tá kama k'un kingjásjaiya saha **ra** Jesu tsa mí nihi.

B'j ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Nk'ie nga túbakúya Jesu má ma naťsihún ninku, **as'ai** b'j kitsú:

—¿Nkú tjihin **ra** nga b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga ntjehe David nibáha **ra** xi Cristo? ³⁶ At'aha tá kuihi David b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santojo Ntjáná kits'ínkinchjaha: Ntjáná b'a kitsúhu Ndá Ntjana:

“Tinchint'aní má batexuma.

K'uentú maná já kontrahj kinte tsukui.”

³⁷ B'a ts'in tá kuihi David kitsúhu nga Ndá Ntjaha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'in ntjehe David nibáha **ra** xi Cristo?

Tsjo nkjún kamaha xuta nkjin xi tüncha mjéñjuhu ni xi tünchja Jesu.

B'j ts'in y'échjít'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ B'a kitsú sa Jesu nga tsakúya:

—Chúhúun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjohó nga bja najyun ndju nga b'ema kó nga tsjo ts'in súninaha níyaté. ³⁹ Tsjohó nga b'entusún yáxilé xi tjincha tíjün ni'ya sinagoga kó nga b'entu ánte k'aku xi tjin nku s'í. ⁴⁰ Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihín kó as'ai chubá yuhún tse nchjakó maña Ntjáná, tú xi b'é'mat'aihín yjohó. 'Yún un skuéhe já xu'bj.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu toon chje
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ankjín kaxá toon chje kab'ejña Jesu kó tibase xi nkú ts'in tbinchá xutá toon chjehe yo. Nkjín maha já nchiná xi 'yún tse toon tbinchá. ⁴² Tú j'aihi nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi jo toon xi tínti tsinchá kaxá chje.

⁴³ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha kó b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xutá xi k'oo xi tjincha b'éya toon kaxá chje. ⁴⁴ At'aha ngayjee xutá xi k'oo ni xi t'ankihí kuatsjá. Tungá máha tachjín, ngayjee toon xi tjinaha nga kjinéyaha nichine kuatsjá.

13

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'exúya nínku
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Nk'ie nga tibitju Jesu má ma nátsihín nínku, as'ai nku ndá ni'yakuyáha b'a kitsúhu:

—Ji ndá maestru, chasé ma rj. ¡Á b'a nkjún k'uhun ndjio! ¡Á b'a tsjo ts'in kin'endaha ni xi tjíhín ej!

² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A t'iyai nínku kó xjoo kó ngayjee ni xi kin'enda ej? Ndaha nku ndjio najmi tá s'ejñasuhún rá xinkjín. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo kixi yaha nínku, as'ai Pedro, Santiago, Jua kó Andre incha kingjásjaiya t'axihín:

⁴ —T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mi nihi xi kuakúchji tíjün nk'ie nga ja kuitjusun ngayjee niu?

⁵ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhúun yjonuu nga najmi tú ch'a xi k'uanachánu. ⁶ At'aha nkjin maha xi kj'uai nga an ts'ín ma yjohó. "An xi kui", kuítsu kó k'uanacháha nkjin xutá.

⁷ Nk'ie nga kuínú'yó nga tjin kjuachán kó nga kinchjanijmíyaha xutá kjuachán xi tíma, najmi tú binkjun. At'aha tjíhín ni nga b'a kama, tunga najmi kjehe kfe asuntee. ⁸ At'aha xutá xi tjin nku nanki kjaánko xutá xi kj'ai nanki. Nku ndá rej kjaánko kj'ai ndá rej. Chón kama kj'ai kj'ai nankihi kó s'e kjintía. Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihi t'atuts'ihín kjuaníma xi s'e.

⁹ Jun chúhúun yjonuu. At'aha já tjíxoo n'ekjas'ennuu kó s'ennuu aya ni'ya sinagoga. Ngat'ana ngjuaikohonuu xutá nginkun já tíjuun kó nginkun já rej, tú xi k'úinyaha ruu jóo yaha an. ¹⁰ Kintehe ni nga kfe asuntee tjíhín nga s'enjímíhi én nda tsuhu Ntjáná ngayjee náxinánta xi tjin asuntee. ¹¹ Nk'ie nga ngjuaikonijénuu xutá nga ts'ínkjas'ennuu nginkun já tjíxoo, najmi tú fantaha ruu yjonuu mí éhen xi kuixiún. Én xi k'uaínuu kui chubó xi chubó, at'aha najmi jun xi chubó. Espiritu Santo xi kuinchja.

¹² Xi tí'mi ndá nts'e ts'ínkjas'en nga n'ek'ien ndá nts'e. Xi tí'mi ná'mi ts'ínkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntí kjaánko xi cháha kó ts'ínk'ien. ¹³ Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xutá. Tungá xi tú nku ndjáhá kuasinjña, kui xi k'uaní.

¹⁴ Y'é't'a ndá profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ánte tsjehe nínku. Choo xi b'a ts'íjün.

B'i kitsú Jesu kó xi títs'inya xujún katumankjihín. B'i tá kitsú ya:

—Kui nstjün katanka xutá xi tjintu ánte Judea xi tjehen asunntu tjenki. ¹⁵ Xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha, najmi tú kuitjuen kó tá ndaha najmi tú kjuas'en ni'yaha nga kj'uaikj'ásje ni xi tjíhín. ¹⁶ Xi kafi jñá, najmi tú k'ooya nga kj'uaikj'á najyuhún.

¹⁷ Níma rú ts'íhín jminchjín xi y'a ntí kó xi títs'ínki ntí kui nstjün! ¹⁸ Tjinchíhuu Ntjáná tú xi najmi nstjín chunch'án b'a kamaha. ¹⁹ At'aha 'yún s'e kjuaníma nstjín xu'bo, kjuaníma xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihín ni nga kits'innda Ntjáná asuntee. Kó tá ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²⁰ Tsa najmi kuatékjá Ntjáná chuba nstjín xu'bo, nda rá nku najmi k'uaní kai. Tungá jahá tsatekjá Ntjáná chuba nstjín xu'bo ngandaha xutá xi j'ájin.

²¹ Kui nistjün tsa tjin xi b'a kuitsunuu: "Chasoo, ei tijnä xi kits'in nibä Ntjänä", ko tsa b'a kuitsunuu: "Chasoo, jän tijnä", najmi tu n'e s'ejiun. ²² At'aha incha k'ua'i xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi kits'in nibáha Ntjänä ko xi já profeta ts'jin ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'jin nkjin tikjá kjuankjün tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntjänä kamaha ra k'uanachaha. ²³ Tunga máha jun, chühun yjonuu. Jahá tixinya titjunnuu ngatentee ni xu'bi.

B'i kama nistjin nga k'ua'i ngáha Ntíhi Ndaq'iun
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Tunga kui nistjün, askahan nga ja k'ua kjuanjima xu'bo, kama jyun ts'iu ko sóo najmi ta ts'jin ndzjehen. ²⁵ Niñu xi tjin nk'a ján kuixuntu ko k'uatse ni xi tjin nk'a ján. ²⁶ Nk'iehé chá Ntíhi Ndaq'iun nga tjenjin nintju nga nibáko ngayjee nga'yuhun ko kjuachánkaha. ²⁷ As'ai ts'inkji ntitsjehé nga k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tjintu tu má xi tje'hén ni, b'aha ra má b'atuts'ihin ra asuntee santaha má fekuhu ra.

²⁸ Katumankjinnuu ni xi b'e'jña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yóo ko tjuhu xka, yo nga ja tábichú tiña chunubóo. ²⁹ B'a ta ts'in nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tjeñ tiña Ntíhi Ndaq'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo sijña. ³⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuítjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáye xuta xi tjin nd'ai. ³¹ Kamaha asuntee ko nk'a ján ndyja, tunga énga najmi k'ua tiya.

³² Tunga má nistjin ko chuba nga b'a kamoó, najmi ch'a xi behe, ta ndaha ntitsje xi tjin ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntjänä. Nku tutuhu Ntjá Na'miná xi be. ³³ Kui b'a maha, t'endahanu yjonuu ko chúnnto yjonuu, at'aha najmi yo nkjé b'a kamoó.

³⁴ Xi nkú joyaha nku nda xi tifi kjin. Kintehe ni nga kuítju ni'yaha tsjá xáha nga kúnkú já musuhu nga ts'jin xá xi maha ts'in. Ko b'a tshuh nda musu xi kunntá ankjuo nga kat'e'jña nda. ³⁵ Kui nga tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo nkjé k'ua'i nda xi ts'e ni'yoó, tsa nga ja tifi ma 'ña, a ra masen nstjen, a ra nga kjintá xanto, ko a ra nga ja tifi ma nen. ³⁶ Tintsuba ndo tu xi tsa k'ua'i tjeñ'yuhun, najmi kisuntuféhenu nga k'ua'ikienuu. ³⁷ Ni xi tixinnuu, b'a ta tixihin ngayjee xuta xingisoo: ¡Tintsuba ndo!

14

B'i ts'in y'enda já tixóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ndyja sa jo nistjin nga kuichú S'i Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kaman-dakoho na'yu san. Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'ink'ien. ² Tunga b'ahá incha kitsúhu xinkjin: —Najmi tu ajihin s'iu chjubé ndo tu xi najmi k'ue'sihi xuta nkjiun.

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Nk'ie nga tijnä Jesu nanki Betanja, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu, nk'ie nga kab'e'jnat'a yámixó, as'ai nku tachjuún j'aiko ntá sinjne xi chji nkjün, xi naxú nardo kikjin kamandakoho. Kui xi tijnchaha nku lubata ndjio chji. Tsakján tachjuún lubata ndjio ko tsaténdzjojnú nintaku Jesu ntá sinjne. ⁴ As'ai k'ua já xi tijncha yo kama kjañan ko b'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁵ At'aha kama ts'ati jan unchan toon denario kuach'a kai, tu xi kui toon k'ua'ihí ra xuta x'an.

Ta incha kinchjayane tachjuún. ⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehenntohoo tachjuún. ¿Á jun t'n'estihiruu? Nda tjin ni xi kuats'inna. ⁷ Xuta x'an bi, tehente k'uéntujinnuu ko kama kuísinkoo nk'ie nga kama mjennuu. Tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu. ⁸ Kui tachjuún kuatsjá xi nkú tjin tijnaha. Ja kuak'éndá titjun yjonintená nga kuak'ojuhu ntá sinjnei tu xi s'eyanjihinna. ⁹ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu má xi tje'hén ni nga s'enjimi én nda tshuh Ntjänä nga ngúsuhun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'in tachjuún. B'a ts'in n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'in y'enda Judá Iscariote nga ts'inkjas'en Jesu
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ As'ai Judá Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo, ngjisehé já na'mi k'aku tu xi ts'inkjas'ehen ra Jesu jóo. ¹¹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, kama tsjoho ko b'a incha kitsúhu Judá nga tsjáha toon. As'ai tsangisjai niyá Judá xi nkú ts'in kama ts'inkjas'ehen Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'i Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹² Njstjin nga b'atuts'ihjin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yū san ko nga n'ek'ien chutsankaha s'iu, as'ai já ni'yakuyáha Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Má xi tjehe mjehe nga kuankink'iendaj tu xi chineheni nichinehe S'í Pascua?

¹³ As'ai b'a kitsúhu jo já ni'yakuyáha nga kits'ínkji:

—Tankiun ajin nantjo. Yo satékjó nku nda xi y'a nku ndji ntánjua. Tsjénnkihū ¹⁴ ko má nga kjuas'en b'a t'ihun nda xi ts'e ni'yo: "B'a titsu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga kjinéka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?" ¹⁵ As'ai kuakúnū nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjehe nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

¹⁶ As'ai tsitju já ni'yakuyó. Incha tsichu ajin nantjo ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ¹⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, tsichuko Jesu já ni'yakuyá xi te joo. ¹⁸ Nk'ie nga ja tjintut'á yámixó nga tjincha kjine nichinehe S'í Pascua, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnū. Nku xi tjenjinnū, xi ta ej tinekona, ts'ínkjas'enna.

¹⁹ As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyó ko nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an?

²⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku xi te joo, xi ta tibakj'á nichine xi tjíya taba má nga tibakj'a. ²¹ At'aha b'a n'ehé Ntíhí Ndax'jun xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntjáná, tunga, jnima rú ts'ihin nda xi ts'ínkjas'ehen! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²² Nk'ie nga tjincha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjíhí Ntjáná. Tsakjána ko kitsjáha jóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó. Kui xu'bj xi yjonintena.

²³ Ko ta jakj'á chutsiun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhí Ntjáná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha ko incha kik'iyá chutsiun ngatentee jóo. ²⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kui xu'bj xi jnina. Kui xi nguají ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta. Jnina tib'éndako tsetse Ntjáná nd'aj xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. ²⁵ Kjuaxi ni xi tixinnū. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsajéé santa nkúhu nga kuichú njstjin nga k'ui ngáhana xi tsetsehe má batéxuma Ntjáná.

B'i ts'in kitsúya tíjūn Jesu nga Pedro b'a kitsú nga najmi behe

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntjáná, as'ai incha ngji asunntu tjennki xi 'mi Yá Olivo. ²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ngatentoo n'endyjajihūun yjonū yáha an. At'aha b'a ts'in tjít'a éhen Ntjáná: "Ts'in'uhun nda bastuu ko ndzjoha chutsankó." ²⁸ Tunga nk'iehe nga k'ujaiyá ngáhana ngabayoo, kfin tíjūnnū Galilea.

²⁹ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'ínndyjajihūun yjoho, tunga an najmi.

³⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Kui njstjen xu'bj, kintehe ni nga kjintá xantó njyá xi ma joho, b'a kuxín nga najmi yaní jan njyá tjihin.

³¹ Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa tjihin nga kuayákoho, tu nku nga ts'inkiéná yjoná nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyó.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntjáná

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² As'ai incha tsichu nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tjintsubahanu ej. Kfinnchjako maná Ntjáná ján.

³³ Ngjikó Pedro, Santiago ko Jua. Kik'atuts'ihjin nga kik'ie baba nkjúhūn ko kis'entáha ra.

³⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin anjmaná xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínk'ienna. Tjintsuboo ej ko tjintsuba ndo.

³⁵ As'ai ngjindju sa ichi ko yo kingjénsten ankjín santaha t'anankiū. Kinchjako Ntjáná nga tsankihí tsa kama k'jua t'axihūn chuba xi má nga un skuéhe. ³⁶ B'i kitsú:

—Na'mi, na'mi chí, ji xi mahi n'ei tu mí nihí ni. N'ekj'a t'aximí kjuanjma xu'bj. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehe, najmi xi nkú ts'in mjena.

³⁷ As'ai ngjise ngáha ra jóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—Simon, ¿a kisufei? ¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuahi nga kuakinchin tik'uin?

³⁸ Tjintsuba ndo ko chubakoo Ntjáná tu xi najmi chjút'ayák'uhūnnū. Yuhu anjmanū, tunga yjonintenuhū xi najmi tichúkjuaha.

³⁹ As'ai Jesu ta ngji nchjakohó ngáha Ntjaná ko ta kuihi éen kitsú ngáha. ⁴⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjintu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhe ngáha nga j'aisehe, at'ahá tib'échja suba nijhóo tunkun jóo. Najmi ta be nkú incha kuitsuhu.

⁴¹ As'ai ta kik'óya ngáha Jesu nyá xi ma jahan ko b'a kitsúhu jóo:
—¿A tu nku kisuntuféhe so ko tin'ekj'áyo? Ja kama. Ja kuichu chubá nga n'ekjas'en Ntíhi Nda'jün aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴² Tjintjün ko tján. Ja nibá tíña xi títs'inkjas'enna.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Nk'ie nga ta tinchjaha Jesu, tu j'aihi Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjün xuta xi kits'in nibá já ná'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tjihin xá. Incha ya k'icha ndju ko ya nga incha j'ai. ⁴⁴ Nda xi títs'inkjas'en Jesu tsinchá'a tíjün jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kxexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Chjúbó ko t'e'yün sisiun nga tankínkoo.

⁴⁵ Nk'ie nga j'ai, tjeñ'yün ngjik'uhún rá Jesu ko b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:

—Ji nda maestru.

⁴⁶ As'ai incha jakj'anijéhe jóo Jesu. ⁴⁷ Tunga nkuhú k'icha ndju ts'asje nku nda xi síña yo. Kits'in'uhun nku nda musuhu nda ná'mi tíjün. Tsatet'a tjabaxínñju.

⁴⁸ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—¿A nda ndyjená? ¿Á jixi k'icháha ko ya kich'ahanu nga kjuáichj'anijéhenú? ⁴⁹ Xki njstjin tsásinjñajinnu nga tsakuyá má ma natsihin njnku. Najmi kichjubénijénú. Tunga tjihín ni nga kuitjusun éhen Ntjaná, kui nga b'a tímaha.

⁵⁰ As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsasinjña suba Jesu. ⁵¹ Tunga nkuhú ndatu xi tu najyun tjabehé kam'otikjájnuhu yjohó nga tjennkihí Jesu, kui xi ta jakj'ahá jóo. ⁵² Tunga tsinkféhén najyun tjabehé ko tsanka kisti.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun já tjixá judio

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ As'ai incha ngjiko jóo Jesu nginkun nda ná'mi tíjün. Yo kama njakú ngayjee já ná'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá ko já chjine'éhen kjuatexumoo. ⁵⁴ Máha Pedro, kitsjennki kjihin Jesu santa nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda ná'mi tíjün ko y'ejnájihin já jun xi kunntá yo nga kits'insut'a ts'ihin yjohó t'a nd'íu.

⁵⁵ As'ai já ná'mi k'aku ko ngayjee já tjixóo tsangisjai ni xi kama kjanít'ahá Jesu tu xi kama n'ek'iehen, tunga najmi incha kisakúhú rá ni xi kjaninehe Jesu. ⁵⁶ At'ahá ndaha tsa nkjin maha xi incha kitsjá tsank'á éhen nga ngji kontrahá Jesu, tunga najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁵⁷ Tjin xi incha tsisintjen ko tsatéjéne tsank'á Jesu nga b'a incha kitsú:

⁵⁸—Jin kinu'yái nga b'a kitsú ndai: “An ts'inxúya njnku xu'bj xi xuta kits'innda. Jan njstjin kjesintjen ngáhana k'já xi najmi maha xuta ts'innda.”

⁵⁹ Tunga tu nkú najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁶⁰ As'ai tsisintjen nda ná'mi tíjün nga ngji sínña kamasehen ayoo ko kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi ni kuxínini? ¿Á b'a tíjün tsuhu jóo nga tífi kontraha ri?

⁶¹ Tunga najmi chumi ni kitsúhu Jesu. Ndaha nku én najmi kinchja. As'ai ta kingjásjaiyahá ngáha rá nda ná'mi tíjün:

—¿A ji xi kits'in nibá Ntjaná, xi Ntíhi Ntjaná?

⁶² B'i kitsú Jesu:

—An xi tibixín. Choo Ntíhi Nda'jün nga k'úejñat'ahá Ntjaná xi tjihin nga'yün ko nga nijbajin njnti xi tjín nk'a ján.

⁶³ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda ná'mi tíjün. B'a ts'in tsakúchji ndo nga najmi kisasihin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¿A machjén saná já testiyú? ⁶⁴ Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjün Ntjaná nga kuanchja. ¿Nkú manú?

Ngayjee jóo b'a incha kitsú nga tjeheñ rá ngabaya Jesu. ⁶⁵ As'ai tjín xi tsatéjénu Jesu nga kik'aya. Y'é'ma ankjín ko y'éhe ko b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, zyá xi kuak'íehi?

Já jun xi kunntá yo ta incha kik'onjin Jesu.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Nga kab'ejña Pedro kintee xi tjeheñ natsin ni'yoo, tu j'aihi nku ná musuhu nda ná'mi tíjün. ⁶⁷ Nk'ie nga kieke nga títs'insut'a yjohó Pedro t'a nd'íu, as'ai tu nku tsasehé rá ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoj Jesu xi chá Nazaret.

⁶⁸ Tunga najmi kits'inkiehé yjohó Pedro. B'a kitsú:

—Najmi be ndo. Najmi be ni xi tibixín.

Tsitju yo nga ngji má xi tjehen tjeñ ankuja ñatsiun. As'ai kikjintá nku xanta. ⁶⁹ Na musu ta kikiehé ngáha ra ko kik'atuts'ihjín nga b'a kitsúhu xuta xi tjincha yo:

—Kui cháí ta mako jmi xu'bo.

⁷⁰ Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjohó Pedro. Sa kutju já xi tjincha yo b'ahá ta incha kitsú ngáha ra:

—Kjuaxí kjáihín nga ta ji makoí jóo. At'aha Galilea nibáhani.

⁷¹ As'ai ndjá kinchja Pedro ko íxí Ntjanáhá kits'ínkie nga b'í kitsú:

—iNajmi be ndá xi tibixín!

⁷² Kui chubo tjeñ'yún kikjintáhá xanto niyá xi ma joho ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsúhu Jesu: “Kintehe ni nga kjintá xanto niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihín.” Nk'ie nga j'áitsjehen Pedro én xu'bi, kikjintá.

15

B'í ts'in kin'ekokjuá Jesu nginkun ndá títjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihín xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko gayjee já tjixá xingisoo. As'ai tji'yúhún ts'ihjín ra Jesu nga incha ngji ts'ínkjas'ehen Pilato. ² B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi ndá rejhi xuta judio?

B'í kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi tibixín.

³ Nkjín nkjún ni xi kikjanínehe já na'mi k'aku. ⁴ Kui nga Pilato ta kingjásjaiyaha ngáha ra Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi k'úinni? Tasinñjú ma ri xi nkú ts'in nkjín maha ni xi tjkjanínehe jóo.

⁵ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjühun ra Pilato.

B'í ts'in kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Nk'ie nga xkí S'í Pascua, b'éña ndái Pilato nku ndá nubayá xi banki xuta nantja. ⁷ Kui ñstjijun kjiya'yún nku ndá xi 'mi Barraba ko já xi kamakohó nga kikjánko já Roma. Kui xi incha kits'ínk'ien anjima nga b'a incha kits'in. ⁸ As'ai incha j'ai xuta nkjiun ko kik'atuts'in nga tsankihí Pilato nga ts'in xi nkú ts'in xkí s'í.

⁹ B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha xuta nkjiun:

—¿A mjenuu nga k'uejñá ndáinu ndá rejhi xuta judio?

¹⁰ B'a kitsú at'aha kamankjihín nga tíma xin k'un já na'mi k'aku ngat'aha ni xi títs'in Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'ehen ra. ¹¹ Tunga já na'mi k'akuhú tsinchá'a xuta nkjiun tu xi kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndáihí ra. ¹² As'ai b'a kitsú Pilato:

—Ndá xi ndá rejhi xuta judio bixiún, ¿mí xi ts'ihjín?

¹³ B'a incha kitsú xuta nkjiun nga kikjintáya:

—iTjat'a kruí ndo!

¹⁴ B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjihín xi kits'in ndo?

Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:

—iTjat'a kruí ndo!

¹⁵ Pilato bi mjehe nga tsjo k'úéhe xuta nkjiun, kui nga kits'in ndáihí ra Barraba ko kitsjá kjuá nga s'éhe Jesu ko nga s'et'a kruu. ¹⁶ As'ai já juun jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja ñjaha gayjee já jun xinkjín. ¹⁷ Incha kits'íngja Jesu nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. Ko incha kits'ínnda nku corona na'yá xi y'é'a nintaku. ¹⁸ As'ai incha kik'atuts'in nga kik'aya:

—Antahi, ndá rejhi xuta judio.

¹⁹ Incha jak'á nku yáxá nga kik'onntjai nintaku Jesu ko tsatétéjnu. Tsinchakunch'int'aha nga kik'aya. ²⁰ Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon ko kits'íngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi ngjuat'a kruuhu.

B'í ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Nku ndá nanki Cirene xi Simon 'mi, Alejandro ko Rufo ntihí. Jñá j'aihi ndo ko nk'ie nga tí'a yo, kin'e kjuá'yúhún ra nga k'uanji kruuhu Jesu. ²² As'ai incha ngjiko Jesu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhú ra: Antehé Nintaku Anjima. ²³ Kik'áihí nga k'úi binu xi kin'etjijinkohó nki, tunga najmi kik'ihí Jesu niu.

²⁴ As'ai incha kingját'a kruu. Já juun incha tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsusunyá ts'íhin, tu xi b'a ts'in skuéhe má t'íaha xi sákúha ra nga nkúnkú. ²⁵ Chuba nja nga ta jyuun kis'et'a kruu Jesu. ²⁶ Nku yáte kis'et'a mí kjuaha nga tin'ek'iehen. B'i ts'in kis'et'aha yátee: "Ndá rejih xuta judio."

²⁷ Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhun. ²⁸ Yo tsitjusun ni xi y'é'ta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú: "Nkujihín kamako já xi bangane kjuatéxumaha Ntjaná." ²⁹ Xuta xi tijncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai nínku ko jan nstjin chjúsintjen ngáhani, tsixín. ³⁰ iN'ek'anki yjohi! jTijujent'ai kruu!

³¹ B'a ta ts'in kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumog. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kamaha ndaj nga kj'ai xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi maha ngáha ts'ínk'anki yjoho.

³² Katitujent'a kruu nd'ai, tsa kui xi kits'in nibáha Ntjaná, tsa kui xi ndá rejih xuta Israel. B'a ts'in chahaná ko s'ejjinná ma.

Ko já xi kjintut'a kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nk'ie nga tsichu chuba te jo nga nstjiun, kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. ³⁴ Chuba jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eloi, Eloi, zlema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntjana, ji Ntjana, z'a kan'e nga mahani?

³⁵ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjín:

—Tasinñju. Ndá profeta Eliá tijnchjaha ndo.

³⁶ As'ai tsangatsanka nku ndá xi síña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxa nga kits'ínk'ik'uhun Jesu tu xi k'úhi ko b'i kitsú:

—Chúya maá. Chase ma raá tsa nibá Eliá nga kjéjehen t'a kruu.

³⁷ As'ai 'yún kikjintáya Jesu ko k'ien. ³⁸ Nk'ie nga b'a kamoq, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun nínku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee.

³⁹ Máha ndá jun k'akuhu já juun xi kabasinña ankjín Jesu, nk'ie nga kint'é xi nkú ts'in kikjintáya ko nga kkie xi nkú ts'in k'ien Jesu, as'ai b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndaj xi Ntíhi Ntjaná.

⁴⁰ Yo kjint'á kabincha k'ua jminchjín xi tijncha base. Ajihín jminchjún ta kabasinñajin Mariá Magdalena, Mariá xi naaha maha Kuse ko Santiago xi ntí kuts'i, ko na Salome. ⁴¹ Kui jminchjín xu'bj xi kitsjennkíhi ko tsasinkoho Jesu nk'ie nga y'ejna ante Galilea. Ta tijncha ya yo kj'ai jminchjín xi ta incha j'aikoho Jesu nanki Jerusalem.

B'i ts'in kis'eyanji Jesu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Kui nstjiun tís'enda ni xi ts'e s'iu, at'aha ja tábichú tiña nstjin nkjúun. Nk'ie nga ja tíma jyun, ⁴³ j'ai nku ndá xi 'mi Kuse xi nanki Arimatea nibáha, xi ta ndá tjaxá k'aku. Ta tikuyáha nstjin nk'ie nga kjuatéxuma Ntjaná. Kui xi kama k'un ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu.

⁴⁴ Kama nkjúhun Pilato nga kutjuhú k'ien Jesu. As'ai kinchjaha ndá jun k'akuhu já juun ko kingásjaiyaha tsa ja ka'me Jesu. ⁴⁵ Nk'ie nga kitsúyaha ndá jun k'aku niu, as'ai kitsjáha Kuse yjonintehe Jesu.

⁴⁶ As'ai ts'atse Kuse nku najyun. Kui xi kik'ontikjájnu yjonintehe Jesu, nk'ie nga kikjejen t'a kruu. As'ai ngjingjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxju ko kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjuna tsjóo. ⁴⁷ Mariá Magdalena ko Mariá xi naaha Kuse incha kkie má xi tjehen kis'ejna yjonintehe Jesu.

16

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatu, as'ai Mariá Magdalena, Mariá xi naaha Santiago maha ko na Salome ts'atse ni xi sinjne, tu xi ngjuangjájnuhu ra yjonintehe Jesu. ² Nk'ie nga ta jyun ta jjuhun nstjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, incha ngji tsjóo nga ja titju ts'iu. B'i ngján kingásjaiyaha xinkjín:

³ —Zyá xi kjéxinná ndjio xi tijnchjane tsjóo?

⁴ Tunga nk'iehé nga incha tsase, kkie nga ja kan'e t'axín ndjio chánkantsú xi kis'echjane ankjuaha tsjóo. ⁵ Incha jas'en tixa tsjóo ko kkie yo nku ndati xi yja nku najyun ndju taba nga kab'ejna andai kixihí tsjóo. Kitsankjún jminchjún. ⁶ Tunga b'ahá kitsú ndatiu:

—Najmi tu binkjun. Jesu xi nibáha Nazaret xi kis'et'a kruu t́ibinchisjó. Ja kaf'áya ngáha ra ngabayoo. Najmi ta t́ihin ei. Chasoo ei má nga kis'ejña. ⁷ Tunga b'ihí tankínk'ihun já ni'yakuyáha ko Pedro nga ante Galilea ngjuai títjuhun Jesu. Yo skue xi nkú nga kitsúhu.

⁸ As'ai ixi t́incha b'atsé nkjúhún ts'ihin jminchjún nga tsitju aya tsjóo ko 'yún incha ngji. Ndaaha nku én najmi incha kinchja at'aha t́incha tsankjún.

B'i ts'in kik'atuts'ihin Jesu nga tsakúchjhi yjoho xuta ni'yakuyáha
(Jn. 20:11-18; Lc. 24:13-35)

⁹ Nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo nga ta jyuhun nstjin xi t́ib'atuts'ihin ra tuntjóo, títjun tsakúchjhi yjoho Maria Magdalena xi kik'asjejihin yatu jáninda. ¹⁰ Kui xi ngji tsúyaha já xi kitsjenko Jesu xi ta t́jintu baba ko t́incha kjintá. ¹¹ Tunga nk'iehé nga kint'é jóo nga t́jña t́ik'un Jesu ko nga Maria Magdalena kabakúchjhi yjoho, najmi kis'ejihin ni xi kitsú Maria.

¹² Askahan kj'ai ts'in tsakúchjhi yjoho jo já ni'yakuyáha Jesu xi t́incha ts'in niyá nga t́incha fi j́ña. ¹³ As'ai incha kik'óya ngáha já xi joo nga ngji tsúyaha já xingisoo, tunga tu nkú najmi kis'ejihin ra ni xi kitsú já xi jo.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ As'ai tu chahan tsakúchjhi yjoho Jesu já ni'yakuyá xi te nkuu nk'ie nga kab'entut'á yámixo. Ndjá kinchjako at'aha najmi s'ejihin ko ndjá t́jintuyá animaha, at'aha najmi kis'ejihin ni xi kitsúyaha xi kikié Jesu nk'ie nga ja j'áiyaha ngáha ra ngabayoo. ¹⁵ B'i kitsúhu jóo:

—Tankiún nga ngúsuhun asunntee ko t'enijmihu én nda tsuhu Ntjáná ngayjee xuta xi t́jin. ¹⁶ Xi s'ejihin én nda tsuhu Ntjáná ko saténtá, kui xi k'uanki. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ndyja. ¹⁷ Xuta xi s'ejihin én nda tsuhu Ntjáná ts'ín kui kjuankjún: ngajona k'onsjehe jánindoo, kuinchja kj'ai kj'ai én xi t́jin, ¹⁸ kuakj'áya ntsja ye, tsa t́jin nki ch'onk'un xi k'úi, najmi chumi nihi xi ts'ihin, ko ngjuénne ntsja xuta un ko kamanda.

B'i ts'in ngjinji Jesu nk'a ján
(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Nda Ntjáná Jesu, nk'ie nga ja kinchjako já ni'yakuyáha, as'ai ngjinji nk'a ján ko y'ejnat'aha Ntjáná. ²⁰ As'ai incha tsitju já ni'yakuyóo nga y'énimí éhen Ntjáná ngayjee ante xi t́jin. Nda Ntjáná tsasinkoho ko kits'in kjuankjún nga tsakúchji nga kjuaxi én xi t́incha b'énimí já ni'yakuyáha.

Xujun xi y'et'a Luca én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in b'atuts'ihin ra xujun

¹ Nkjin nkjun maha xuta xi kama mjehe nga k'uet'a ch'ich'in xujun ni xi kama ajinni, ² xi nkú ts'in tsakuyani já xi tunkun kikiéhe niu santaha nga tuts'ihin ni ko xi kik'ai xáha nga y'énijmi éen. ³ Kui nga ko ta an, nda xinkjián Teofilo, kingjasjáya sisihinna xi nkú ts'in niba tuts'ihin ra ngayjee niu, ko b'a mana nga nda tjin nga k'uet'a ch'ich'ihin ni xu'bi. ⁴ B'a tít's'ian tu xi b'a ts'in chá kixi sisihinni ni xi tsinchiyái.

B'i ts'in kitsúya títun nku ntítse nga tsin Jua Bautista

⁵ Nístjin nga tsatéxuma nda rej Herode ante Judea, ta y'eña nku nda na'mi xi kik'in Zacaria xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Abia. Ko Isabel xi chjuúhun maha, kui xi y'aha ra ntjehe Aaron. ⁶ Nga joo naxu tsincha nginkun Ntjáná. Najmi tjin xi kama ts'innjéhe ra tsa mi nihi, at'aha incha ts'ntjusun ngayjee éhen Ntjáná ko kjuatéxumaha Ntjáná. ⁷ Tunga najmi tjihín ra ntí, at'aha ntí Isabel ko ja chá nkjun nga joo.

⁸ Nk'ie nga tjihín nda na'mi Zacaria nginkun Ntjáná xi nkú ts'in tjehe ra ntjehe ⁹ xi nkú ts'in tijnáha já na'miu, kui kikanéhe nga kjuas'en ante nkjuhun ninku xi má nga k'ueti ni xi sinje. ¹⁰ Ngayjee xuta nantjo kabincha natsin ninku nga tjincha nchjako Ntjáná nk'ie nga tíni ni xi sinje.

¹¹ Tu kama chjihí ra Zacaria nku ntítsehe Ntjáná xi kabasinjnat'a nga kixihí naxhan xi má nga s'etisun ni xi sinje. ¹² Ixi b'ahá kamaha Zacaria nk'ie nga kikié ntítseje ko tu ni xi kitsankjuhún. ¹³ Tunga b'ahá kitsú ntítseje:

—Ji Zacaria, najmi tu binkjuin. At'aha Ntjáná ja tsasinñjahu ni xi tsinchihí. Isabel xi chjuúhun maha tsjáhi nku ntix'in, ko Jua t'et'aihí ntí. ¹⁴ Yún s'ehi kjuatsjo ko nkjin xuta xi ta s'ehé kjuatsjo nk'ie nga tsin ntíhí, ¹⁵ at'aha kui xi chánka kama nginkun Ntjáná. Najmi k'uí binu ko ta ndaha xán. Tséjihín ra Espiritu Santo kintehe ni nga tsin.

¹⁶ Ts'jin nga nkjin nkjun xuta xi ntje Israel tjehe ra ts'ink'óttiyak'un ngáha Ntjáná xi Ntjáha maha. ¹⁷ Kui xi tjun k'uaí ko s'ejñajihin Espirituhu ko nga'yúhun Ntjáná xi nkúhu nda profeta Eliá nk'ie. Kui xi ts'ink'óntjaiya anímaha xi tí'mi na'mi tu xi ts'jintjoho ntíhí. Ko ts'ink'óntjaiya anímaha xuta xi ndjá tjtintuyáha tu xi naxu kamankjihín ra xi nkú ts'in naxu mankjihin xuta xi naxu tjíma nginkun Ntjáná. B'a ts'in k'úéndaha nku naxinantá xi tjindaha yjoho nk'ie nga ts'ink'óttijihin Ntjáná.

¹⁸ As'ai b'a kitsú Zacaria nga kingjásjaiyaha ntítseje:

—Nkú ts'in skuehena nga kjuaxi ni xi tí'mini? At'aha ja chá nkján ko tachjuúnna ja ta tjin nkjuhun nú.

¹⁹ B'a kitsú ntítseje:

—An xi 'mina Gabriel. An xi tijná nginkun Ntjáná. Kan'e nibána xi má nga kuinchjakohe ko nga xinyaha én nda tsu xu'bi. ²⁰ Nd'ai kama nimai ko najmi ta kama chubahani santa nkúhu nga kuitjusun én xi kuaxihin, at'aha najmi kuas'ejihin éna. Kui xi kuitjusun nístjin xi tjihín nga kuitjusun.

²¹ Máha xuta nantjo, kabincha natsiun nga tikuyáha Zacaria. Kis'entáha ra at'aha tib'andayaha Zacaria aya nkjuhun ninku. ²² Tunga nk'iehé nga tsitju yo, najmi ta kama kinchjakohe xuto. As'ai incha kamankjihín xuto nga tjin ni xi kikié Zacaria aya nkjuhun ninku, at'aha tu ntsjahá tít's'inchjén nga tinchja. J'a nístjiun ko tu nku b'ahá ts'in y'eña nima. ²³ Nk'ie nga ja kama ndjuu xáha, as'ai ngji ngáha ni'yaha.

²⁴ Askahan kik'a ntí Isabel, chjuúhun Zacaria. Un sá kamaha nga najmi tsitju ni'yaha tachjuun. B'i kitsú: ²⁵ "B'a kits'inkona Ntjáná tu xi najmi ta ch'on ts'in kuaséhena xuta."

B'i ts'in kitsúya títun nku ntítse nga tsin Jesu

²⁶ Nk'ie nga j'a jun sá, as'ai kits'inkji Ntjáná ntítse Gabriel nanki Nazaret, nanki xi tijnajihin ante Galilea. ²⁷ Nku én ngjikoho ntítseje nku takjín xunkú xi 'mi Maria, xi ja tjinakoho nga kuixanko nda xi 'mi Kuse, xi ntjehe nda rej David y'aha ra. ²⁸ Jas'en ntítseje má tijná takjiun ko b'i kitsúhu:

—Antahi. Tse nkjun kjuanda xi tí'báhi. Nda nkjun ts'in basehi Ntjáná.

²⁹ Nk'ie nga kikié Maria ntítseje ko nga kint'é niu, ixi b'ahá kamaha ko kingjásjaiyaha yjoho nkú tsuhu ra kjuasuniño. ³⁰ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ntítseje:

—Ji Maria, najmi tu binkjuin. Kjuandaha Ntjáná tít's'ihin. ³¹ Nd'ai nku ntí ch'ai, nku ntix'in s'ejñahi. Jesu k'úét'aihí ntí. ³² Kui xi nku nda chánka kama ko Ntíhí Ntjáná xi tijná nk'a ján k'úhín. Ntjáná ts'jin nga kui xi kama nda rej xi nkúhu nda rej David, at'aha kui xi ntjehe David. ³³ Kuatéxumaha naxinantá xi y'aha ra ntjehe Jacob santaha tu nkjéhe ni ko najmi tjin xi kama kjé'aha xáha nga kuatéxuma.

³⁴ B'a kitsú Mariá nga kingjásajiyahá ntítsjee:

—¿Nkú ts'ín kuitjusuhun ni xu'bj? At'ahá najmi kje tjínna x'ín.

³⁵ B'a kitsú ntítsjee:

—Espiritu Santo nìbajenk'úhin kò nga'yúhùn Ntìaná xi tìjña nk'a ján k'ué'makoho ri nk'íéhen. Kui kjuáha nga Ntìhì Ntìaná k'úhìn ntí je xi ts'ún. ³⁶ Isabel xi na xinkj maha ja ta y'a nku ntí, ndaha tsa ja chá. Na xi ntí kitsú xutá jun sá ja tìhìn nd'ái. ³⁷ Ntìaná bi najmi tìhìn ni xi najmi mahá ts'ín.

³⁸ As'ai b'a kitsú Mariá:

—An xi na musuhù Ntìaná. B'a katumana xi nkú nga kuakixíní.

Nk'ie nga b'a kitsú Mariá, as'ai ngji ngáha ntítsjee.

B'i ts'ín ngjitsubek'ún Mariá Isabel

³⁹ Kui nìstjùn y'énda yjohò Mariá kò ngji kitsa kitsa nku nanki ìchí xi tìjñajihìn asunntu tjenkì xi tìjñ ante Judea. ⁴⁰ As'ai jas'en ni'yahá Zacariá kò kikjaniñahá Isabel. ⁴¹ Nk'ie nga kint'é Isabel kjuasuniñahá Mariá, kits'ín nìyá ntí xi y'a kò j'aitsejihìn rá Isabel Espiritu Santo.

⁴² As'ai 'yún kinchja Isabel nga b'a kitsú:

—Ajihìn ngayjehe jmichjìjùn 'yún nda kits'ínkò sahi Ntìaná jì kò 'yún nda kits'ínkò ntí xi kich'ai. ⁴³ Tunga, zyáhá ni an nga naahá Chá Ntìaná kjuaisehena? ⁴⁴ At'ahá nk'ie nga kuant'e kjuasuniñahi, ìxì kuats'ín nìyá tsjohò ntína aya kants'a. ⁴⁵ Á b'a ndaha ri jì xi kis'ejihìn ri nga tìhìn nga kuitjusun é n xi kitsúhi Ntìaná.

⁴⁶ As'ai b'j kitsú Mariá:

A b'a 'yún chánkaha Ntìaná títu animañá.

⁴⁷ Tít'sintsjohò Ntìaná xi kunna.

⁴⁸ At'ahá xi batéxumana kik'axkìhina an xi kinte tjen.

Nd'ái kò santaha tuj nkjéhé ni:

“Á b'a nda kits'ínkòho ri Ntìaná”, kuit'suna xutá.

⁴⁹ At'ahá ni xi i ja kits'ínkòna xi tìhìn nga'yún.

Nkjùn j'áin xi ts'e.

⁵⁰ Kui xi base nìmahá xutá xi benkjúhùn,

xutá xi kis'e kò xi tìjñ kò xi s'e.

⁵¹ Tsakúchji nga'yúhùn nga kits'ín ni xi i.

Kits'imdzjòya xutá xi ngak'un b'asje yjohò.

⁵² Kikjexìhìn xáhá jmirej,

kò ts'asjenk'a xutá x'an.

⁵³ Kitsjáhá ni xi nda xutá xi najmi tìhìn nichine,

kò kits'ínkji tiya xutá nchìnò.

⁵⁴ Tsasinkò xutá Israel xi xutá musuhù maha,

j'áitsjehèn kò tsase nìmahá,

⁵⁵ xi nkú kitsú títjuhùn ntje cháná,

Abraham kò ntje xi s'ehé askahan.

⁵⁶ Jan sá kamahá Mariá nga y'ejñakò Isabel. Askahan kik'óya ni'yaha.

B'i kama nga kitsin Jua Bautista

⁵⁷ Tsichu nìstjìn nga tsìhìn ntí Isabel. Nku ntíx'ín kitsìhìn. ⁵⁸ Nk'ie nga kint'é xutá xi tìjñtut'á tìnahá kò xutá xinkjìn nga Ntìaná tsase nìmahá Isabel, ta tsjo nkjùn ìncha kamahá kò kui. ⁵⁹ Nk'ie nga tsichu nìstjìn jìhìn ntíu, ngji ts'ìhìn ni circuncision kò mjehe xutá nga Zacariá k'úin ntíu xi nkú 'mì na'mìhì. ⁶⁰ Tunga b'áhá kitsú naahá ntíu:

—Najmi. Jua tìhìn nga k'úin.

⁶¹ B'a ìncha kitsú xutá:

—Tunga najmi tìhìn xutá xinkjìu xi b'a 'miù.

⁶² As'ai kingjásajiyahá na'mìhì ntíu mì j'áihìn xi mjehe k'uet'a. ⁶³ Tsanki Zacariá nku yáte ìchí kò b'j ts'ín y'é't'a: “Jua k'úin”, kitsú. Kama nkjùhùn ngayjee xutá xi tìjñcha yo. ⁶⁴ Ta kuihi chubò kama kinchja ngáha Zacariá kò kik'atuts'ín nga kits'intsjohò Ntìaná. ⁶⁵ Kitsankjùn ngayjee xutá xi tìjñ tìna andai ni'yahá kò kinchjanjìmìyaha ni xi kamoò xutá xi tìjñtu ngayjee asunntu tjenkì xi tìjñ ante Judea. ⁶⁶ Ngayjee xutá xi kint'é niù y'ejintak'un kò b'j ìncha kitsú animahá:

—¿Yá xi kama ntíu nga kama chá?

At'ahá nga'yúhùn Ntìaná tìjñajihìn.

B'i ts'ín kinchjanjìmìyaha Zacariá Jua

⁶⁷ J'aitsejihìn rá Espiritu Santo Zacariá, na'mìhì ntíu. Kits'ínkinchjahá xi nkúhu nku nda profeta nga b'j kitsú:

⁶⁸ jKan'etsjohò Ntìaná xi Ntìjahá xutá Israel,

at'aha j'ai ts'in ndaihi xuta xi ts'e!

⁶⁹ Ja kits'in nibá nku xi tjihin nga'yún, kui xi ts'ínk'ankiná, nku xi y'aha ra ntjehe David, nda xi kint'é'éhen Ntjaná.

⁷⁰ Kui ni xi kinchja nstjin nk'ie, nga kits'ínkinchja já profetaha.

⁷¹ Kitsú nga k'uasjejinná ajihin já kontraná, ajihin nga'yúhun ngayjee já xi unkiená.

⁷² Kitsú nga kuase nimaha ntje cháná, nga najmi ts'ínchaya ni nda xi y'enda nk'ie.

⁷³ Kitsúya kixihí Abraham xi ntje cháná maha,

⁷⁴ nga ts'ín ndainá ajihin já kontraná, tu xi najmi kuinkjúhunná nga kuinú'yá'éheén,

⁷⁵ nga je ko naxu kuintsúbaá nginkun ngayjee nstjinná.

⁷⁶ Ko ji, ntí jchina,

ji xi k'úlin nda profetaha Ntjaná xi tijná nk'a ján.

At'aha ji xi k'úin tíjuhín Nda Ntjaná,

ji xi k'úendai nyáha.

⁷⁷ Kuakúchjihí xuta xi ts'e yá xi ts'ínk'ankihí, nga kama ndyjat'aha ngatitsuhun.

⁷⁸ Chánka kjuanjimá tak'uhun Ntjaná,

xi nkú ts'in ma chji ts'íu nga nibá ma seen,

⁷⁹ tu xi ts'ín ndzjehen ra xuta xi tjintu má jyuun,

má tjen nk'éhehen ngabayoo,

tu xi tsjányáhaná nkú ts'in kuintsúbajián kjuajyu.

⁸⁰ Ntúu tu nku kisáhá ko kama nkjink'un. Ante kixiu y'ejna santa nkúhu nga tsichu nstjin nga tsakúchjihí yjoho xuta Israel.

2

B'i ts'in kitsin Jesu

(Mt. 1:18-25)

¹ Nstjin ján nda tíjun Augusto Cesar kitsjá kjuá nga ngjuat'a xi nkú tjin maha xuta xi batéxumaha ndo. ² Nk'ie nga j'áisun tíjun j'áihín xuta, nda Cirenio tíhín xá ante xi 'mihí Sirjá. ³ Ngayjee xuta nankihí incha ngjik'é'ta yjoho. ⁴ Nazaret tsitju Kuse, nanki ichí xi tínjajihín ante Galilea, nga ngji Belen, nanki ichí xi tínjajihín ante Judea. Yo má nga kitsin nda rej David, ko Kuse ta ntjehe David y'aha ra. ⁵ Yo ngjik'é'ta yjoho nga tjenko ts'íhin Maria, tachjuún xi tíjñako. Ntí ja y'a Maria kui chubo.

⁶ Ko ni xi kama, nk'ie nga ja tjintu yo, tu tsichuhú nstjin nga tsín ntíhí Maria. ⁷ Kitsihín ntí tjuhún. Kik'ontikjájnu nusti ko kits'ínkjájñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu, at'aha najmi ta tíhín ante aya ní'ya má nga ts'ínk'ia nstjen xuta xi ts'in nyá.

B'i ts'in incha j'aisehe já bastuu ntí Jesu

⁸ Tíña nanki Belen tjintu ajin jñóo já bastu xi tjincha kunntá jyun chutsankaha. ⁹ As'ai tjen'yún nkuhú ntítsjehe Ntjaná tsakúchjihí yjoho, ko kjuachánkaha Ntjaná kits'in ndzjen chji chji má xi tjehe kab'entu jóo. Tu xi incha kitsankjúhún jóo. ¹⁰ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

— Najmi tu binkjun. At'aha én nda tsuhú kjúáá xinyanu, én xi ts'ín nga k'úétsjoho ngayjee xuta. ¹¹ At'aha ngandanu nankihí David kuatsin nd'ai nku xi ts'ínk'ankinú, kui xi Cristo xi Nda Ntjanú. ¹² B'i ts'in chahanu ntú. Nusti kitikjájnu nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu.

¹³ Tjen'yún j'ainchat'ahá ra ntítsjee nkjin nkjún sa ntítsje xi nibaha ndjiojmi ján. Kui xi kits'intsjoho Ntjaná nga b'i incha kitsú:

¹⁴ jKas'ehe kjuachánka Ntjaná nk'a ján,

ko t'anankiu kas'ehe kjuajyu xuta xi nda tjintuyáha!

¹⁵ Ko nk'ie nga ja incha ngji ngáha ntítsjee nk'a ján, b'i ngján kinchjako xinkjín já bastuu: — Tjián Belen. Tjihunsee ni xi kamoó, ni xi kuatsúyaná Ntjaná.

¹⁶ As'ai incha ngji kitsá kitsa yo ko kisakúhu Maria ko Kuse ko ntú nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kíkíe ntú, as'ai kitsúya ni xi kik'ihín nga kis'ejna chjihí ntú. ¹⁸ Ko ngayjee xuta xi kint'é niu kama nkjúhún ni xi tjincha nchja já bastuu.

¹⁹ Tunga máha Maria, anímaha y'ejñajin ngayjee ni xi kamoó. Tu nku kits'ínkjink'uhún niú.

²⁰ As'ai kik'óya ngáha já bastuu. Incha kits'ínkíe yjoho nga Ntjaná xi tíhín kjuachánka ko kits'intsjoho Ntjaná tu ngat'aha ni xi kint'é ko kíkíe. At'aha tsitjusunyje ni xi kik'ihín.

B'i ts'in kisakúchji ntí Jesu nginkun Ntjaná

²¹ Nk'ie nga j'a jin nistjin, kin'ehe ni circuncision ntúy ko Jesu kik'in nga kis'et'a, kui j'ain xi kitsjáha ntísjee Mariá kintehe ni nga tsín ntúy.

²² Xi nkú ts'in jtít'a kjuatéxumaha Moise, nk'ie nga tsichu nistjin nga tjihin nga ts'ín je yjoho Mariá ko ntúy nginkun Ntjáná, incha ngji nanki Jerusalen tu xi s'ejna chjihí nginkun Ntjáná.

²³ At'aha b'a ts'in jtít'a kjuatéxumaha Ntjáná: "Ngayjee ntix'in xi tjun tsín, kui xi kama ts'e Ntjáná." ²⁴ Ngjiko chje xi nkú nga ts'in jtít'a kjuatéxumaha Ntjáná, at'aha b'a ts'in jtít'a: "Jo chutuju ko tsa jo nise xi nkú joyaha chutuju xi k'uai chje."

²⁵ Tjña nanki Jerusalen nku ndá xi 'mi Simeon. Kui xi naxu sjña nginkun Ntjáná ko benkjún Ntjáná ko tikuyáha nistjin nga kama ndáihí xuta Israel. Espiritu Santo tjñajihín ²⁶ ko kitsúyaha nga najmi kuayá tsa najmi skué Cristo xi ts'ín nibá Ntjáná. ²⁷ Tsasin niyáha Espiritu Santo nga j'ai ninku, ko nk'ie nga j'aikoho xi cháha ntí Jesu ninku tu xi n'ehe ra xi nkú ts'in jtít'a kjuatéxumoo, ²⁸ as'ai Simeon kingjáya ntsja ntúy. Kitsjáha máb'achjihí Ntjáná nga b'j kitsú:

²⁹ Ji Na'mi, ja kuasakúna kjuajyu nd'ai.

Ja kuitjusun ni xi kik'inya titjunní.

Kui nga tjennteheni nga kuayáhana an xi ndá musuhí.

³⁰ At'aha tunkán kuakiekehona xi nkú ts'in ts'ínk'anki xuta,

³¹ xi y'endai nginkun ngayjee xuta.

³² Kui xi nkú joyaha nd'í,

kui xi ts'ín ndzjehen xuta asuntee,

ko tsjáha kjuachánka xuta xi ts'j, xuta Israel.

³³ Kama nkjúhun na'mihí ko naaha ntúy ni xi kitsú Simeon nga kinchayaha ntúy. ³⁴ Nda kinchjane Simeon xi cháha ntúy. As'ai b'j kitsúhu Mariá:

—Kui ntúy xi tjihin nga ts'ínkinje ko a ra kjésintjen nkjin xuta Israel. Ni xi kuakúchji nkjin xuta ngjuai kontraha. ³⁵ B'a ts'in s'ejna chjihí ni xi tjintujín animaha nkjin xuta. Tunga máha ji, b'a kamahi ni xu'bj xi nkú joyaha nku kchjá xi kjuas'enjin santaha animahí.

³⁶ Ko tá sjña yo nku tachjuún profeta xi 'mi Ana, xi takjihín Fanuel maha, xi y'aha ra ntjehe Aser. Kui xi ja chá nkjún. Kjintí nga tsixan ko yatu nú kamaha nga y'ejnako x'ihín.

³⁷ Ja tjihin cháte ko katé ñju nú nga ja k'ien x'ihín. Ko tu nku natsin ninkuhú b'ejna. Nistjin nistjen ts'intsoho Ntjáná nga b'ejna kjintíá ko nga nchjako Ntjáná. ³⁸ Kui chubo tá tsichu Ana yo ko kitsjáha máb'achjihí Ntjáná nga kikié ntí Jesu. Kitsúyaha ngayjee xuta xi tüncha kuyáha nistjin nga kama ndá ngáha ra nanki Jerusalen yáha kui ntúy.

³⁹ Ko nk'ie nga ja kamaha nga kits'intjusun xi cháha Jesu ngayjee xi nkú ts'in jtít'a kjuatéxumaha Ntjáná, as'ai kik'óya ngáha nanki Nazaret, nanki jchí xi tjñajin ante Galilea, at'aha yo nankihí. ⁴⁰ Kisá ntúy ko kis'ehe nga'yún ko 'yún kama nkjink'un sa. Ko kitsjáha kjuandaha Ntjáná.

Nk'ie nga ndyjaha Jesu b'j ts'in kinchjanijmíko já chjine'éhen kjuatéxumoo

⁴¹ Xkí nú incha fi xi cháha Jesu nanki Jerusalen nk'ie nga bitju S'í Pascua. ⁴² Nk'ie nga ja jehe te jo nú Jesu, incha ngji yo at'aha b'a ts'in tjña niyáha. ⁴³ Nk'ie nga ja je s'úy, as'ai incha kik'óya ngáha ni'yaha, tunga y'ejnaha ndá chí Jesu nanki Jerusalen. Najmi kikié xi cháha nga b'a kits'in. ⁴⁴ Xuta xingisoo ra tñenjihin Jesu incha kitsú. Nku nistjin kits'in niyá, tunga nk'iehe nga tsangisajihín xuta xinkjín ko xuta xi behe, ⁴⁵ tu najmi kisakúsajihí ra. As'ai kits'ink'óya ngáha yjoho nanki Jerusalen nga tsangisjai.

⁴⁶ Nistjin xi ma jahan incha kisakúhu Jesu natsihín ninku. Kab'ejnajihín já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui jóo xi tibasinñjuhu ko tñbasajiyaha Jesu. ⁴⁷ Ngayjee xuta xi tint'éhe kama nkjúhun kjuankjintak'un xi tjihin Jesu ko xi nkú ts'in títsuya ni xi tichasajiyaha. ⁴⁸ Kama nkjúhun xi cháha nk'ie nga kikiéhe ko b'a kitsú naaha:

—Ji ntína, ¿á b'a kin'ekohoní? Na'mihí ko an ni xi nkjún tímani nga tñinchisjáihí.

⁴⁹ B'j kitsú Jesu:

—¿Á an tñinchisjáihíní? ¿A najmi yanú tsa ni'yaha na'mina tjihin nga kúatejña?

⁵⁰ Tunga najmi kamankjihín ra ni xi kitsú Jesu. ⁵¹ As'ai kits'óyako ngáha xi cháha Nazaret ko kint'één tehentehe. Ko naaha y'ejnajin animaha ngayjee ni xu'bj. ⁵² Jesu tu nku kisáha nga kama ng'ayá ko 'yún kama nkjink'un sa. Kisasíhín Ntjáná Ntúy ko xuta tá kisasíhín.

3

B'j ts'in y'énjímí Jua Bautista
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Nk'ie nga tjihin t'jion nú nga tibatéxuma ndá titjun Tiberjo Cesar, ko Poncio Pilato tjihin xá ante Judea, ko Herode Atipa tjihin xá ante Galilea, ko Felipe xi ndá nts'e maha Herode tjihin xá ante Iturea ko ante Trakonite, ko Lisania tjihin xá ante Abilinia, ² ko Ana ko Caifa xi já na'mi k'akuhú xuta xi ntje Israel tjeheh ra, kui nistjijun Jua xi ntíhí Zacaria maha kint'é

ntaha Ntjaná nk'ie nga tíjña ante kixiu. ³ As'ai kikjatsú'ba Jua ngayjee andai ntaje Jordan ko y'énimíhí xuta nga tíjhin nga ngjuaikj'áha ra anímaha nga saténtá, tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun.

⁴ B'a kama xi nkú ts'in y'é'ta éhen Ntjaná nda profeta Isaiá:

Tínu'yá ntaha nku nda xi tikintáya ante kixiu:

“T'endo nyáha Ntjaná. Tjen naxuu nyáha.

⁵ Ngayjee xunká xi tjin xincháha ninte, ko ngayjee ante ng'aya xi tjin n'e sunya.

N'e naxu nyá tsitin xi tjin,

ko n'e sunya nyá xi nk'ajnu nk'at'a.

⁶ Ko ngayjee xuta asuntee skue

xi nkú ts'in ts'ínk'ankiná Ntjaná.”

⁷ Kinchjako Jua xuta xi nibak'uhun, xi mjehe nga saténtá:

—jí á ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuiyúhuu kjuakjahan Ntjaná xi ja tjen tíña? ⁸ Tu sahá n'ogo ni xi kuakchji nga ja tsankinchj'aha ruu animanuu. Najmi tu b'a katsú animanuu: “Ntjehe Abraham íá”, tsa kuixúin. At'aha an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioi Ntjaná kama ts'jin ma ntjehe Abraham. ⁹ Ichó ja tíjña nda nd'ái nga kuáte kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanikj'ajin ajin nd'íu.

¹⁰ As'ai b'a kitsú xuta nga kingjásjaiyaha Jua:

—¿Mí ni xi tíjhin nga n'eí jin?

¹¹ B'a kitsú Jua:

—Xi tíjñaha jo chinka ndju, katsjáha xi najmi tíjhin. Ko xi tíjhin nichine, b'a ta kats'in.

¹² Ta j'ai k'ua já xi f'áchjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Roma tu xi saténtáha ko b'í incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿mí nihi xi n'eí jin?

¹³ B'í kitsú Jua:

—Najmi tu bitjatíúhuu nga chj'achjúi xi nkú nga ts'in tíjña.

¹⁴ Ko k'ua já jun ta kingjásjaiyaha:

—Ko jin, ¿mí nihi xi n'eí?

B'í kitsú Jua:

—Najmi tu ch'a chju'a kjuayúhuu ni xi tíjhin ko najmi tu chjaninóho tsa mí nihi, tsa tu xi b'a ts'in sakúhunuu toon. Tsjo katumanuu xi nkú nga tjin tíma chjinuu.

¹⁵ Ngayjee xuta tu tjincha basehé ko b'í ngján incha kitsú nga kits'innkink'un: “Kutsa kuihí Jua xi kits'in nibá Ntjaná.” ¹⁶ Tunga b'íhí kitsú Jua nga kinchjakoyje xuta:

—An ntánjua tibaténtakohonuu, tunga kj'uaihí nku xi y'un nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa kjennánua n'úhu ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtakohonuu. ¹⁷ Kui xi nkú joyaha nda xi ts'in chuhun tuníñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'in chunkoho ra tuníñuhu, tu xi ts'ínkj'a t'axíhin tuníñu ko xin ts'ínkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuníñu ni'ya njíhí, ko k'ueti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kama ra kuayáyaha.

¹⁸ B'a ts'in kinchja Jua, ko nkjin sa kj'ai kjuatéxuma xi kitsjáha xuta nga y'énimí é n da tsuhu Ntjaná. ¹⁹ Ko ta kinchjatiko nda rei Herode Antipa, at'aha na Herodiá tíñako, kui xi chjuúhun Felipe xi nda nts'e maha Herode, ko ngat'aha ya ngayjee ni ch'onk'un xi kits'in Herode. ²⁰ Tunga ngatentee ni ch'onk'un xi kits'in Herode y'ésun saha xu'bj. Nubayá kits'ínkjas'en Jua.

B'í ts'in kiasaténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Ko ni xi kama nk'ie nga tsaténtá ngatentee xuta, ta kiasaténtá Jesu. Nk'ie nga tinchjako Ntjaná, tsix'á nk'a ján ²² ko nibajenne chji chjihí Espiritu Santo xi nkú joyaha chutuju. Ko kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'í kitsú:

—Ji Ntina, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

Kui xu'bjí ntje xi y'aha ra Jesu

(Mt. 1:1-17)

²³ Katé ra nú tíjhin Jesu nk'ie nga kik'atuts'íhjin xáha. Kui xi ntíhí Kuse kitsú xuta. Kuse, kui xi ntíhí Eli. ²⁴ Eli, kui xi ntíhí Matat. Matat, kui xi ntíhí Levi. Levi, kui xi ntíhí Melkj. Melkj, kui xi ntíhí Jana. Jana, kui xi ntíhí Kuse. ²⁵ Kuse, kui xi ntíhí Matatia. Matatia, kui xi ntíhí Amos. Amos, kui xi ntíhí Nahum. Nahum, kui xi ntíhí Esli. Esli, kui xi ntíhí Nagai. ²⁶ Nagai, kui xi ntíhí Mat. Mat, kui xi ntíhí Matatia. Matatia, kui xi ntíhí Semei. Semei, kui xi ntíhí Jose. Jose, kui xi ntíhí Juda. ²⁷ Juda, kui xi ntíhí Joana. Joana, kui xi ntíhí Resa. Resa, kui xi ntíhí Zorobabel. Zorobabel, kui xi ntíhí Salatiel. Salatiel, kui xi ntíhí Nerj. ²⁸ Nerj, kui xi ntíhí Melkj. Melkj, kui xi ntíhí Adj. Adj, kui xi ntíhí Cosam. Cosam, kui xi ntíhí Elmodam. Elmodam, kui xi ntíhí Er. ²⁹ Er, kui xi ntíhí Josue. Josue, kui xi ntíhí Eliezer. Eliezer, kui xi ntíhí Jorim. Jorim, kui xi ntíhí Matat. ³⁰ Matat, kui xi ntíhí Levi. Levi, kui xi ntíhí Simeon.

Simeon, kui xi ntíhí Juda. Juda, kui xi ntíhí Kuse. Kuse, kui xi ntíhí Jonan. Jonan, kui xi ntíhí Eliakim. ³¹ Eliakim, kui xi ntíhí Melea. Melea, kui xi ntíhí Mainan. Mainan, kui xi ntíhí Matata. Matata, kui xi ntíhí Natan. ³² Natan, kui xi ntíhí David. David, kui xi ntíhí Isai. Isai, kui xi ntíhí Obed. Obed, kui xi ntíhí Booz. Booz, kui xi ntíhí Salmon. Salmon, kui xi ntíhí Naason. ³³ Naason, kui xi ntíhí Aminadab. Aminadab, kui xi ntíhí Aram. Aram, kui xi ntíhí Esrom. Esrom, kui xi ntíhí Fares. Fares, kui xi ntíhí Juda. ³⁴ Juda, kui ntíhí Jacob. Jacob, kui xi ntíhí Isaac. Isaac, kui xi ntíhí Abraham. Abraham, kui xi ntíhí Tare. Tare, kui xi ntíhí Nakor. ³⁵ Nakor, kui xi ntíhí Serug. Serug, kui xi ntíhí Ragau. Ragau, kui xi ntíhí Peleg. Peleg, kui xi ntíhí Heber. Heber, kui xi ntíhí Sala. ³⁶ Sala, kui xi ntíhí Cainan. Cainan, kui xi ntíhí Arfaxad. Arfaxad, kui xi ntíhí Sem. Sem, kui xi ntíhí Noe. Noe, kui xi ntíhí Lamec. ³⁷ Lamec, kui xi ntíhí Matusalen. Matusalen, kui xi ntíhí Enoc. Enoc, kui xi ntíhí Jared. Jared, kui xi ntíhí Mahalalel. Mahalalel, kui xi ntíhí Cainan. ³⁸ Cainan, kui ntíhí Enos. Enos, kui xi ntíhí Set. Set, kui xi ntíhí Adan. Adan, kui xi ntíhí Ntíjaná.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Kitsejihin ra Jesu Espiritu Santo nk'ie nga nibaha ntáje Jordan, ko Espiritu Santo ngjikohó ante kixiu. ² Yo y'ejna yachán nístjin ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Najmi chumi nihi xi kikjine ngayjee nístjin xu'bo. Askahan kama bjohó. ³ As'ai b'i kitsú ndanindoo nga kinchjako Jesu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíjaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i ts'in tjit'a xujun éhen Ntíjaná: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'in nga b'entu tik'un xuta.”

⁵ As'ai ngjikohó ndanindoo nku asunntu tjenki nk'a. Kutjuhú yo tsakúyehé má batéxuma já rej xi tjin asunntee ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen nga kuatexumaihi ngayjee naxinantá xu'bj ko kjuachánka xi tjihin. At'aha an kik'aina ko tsjahá xi kama mjena nga tsjahá. ⁷ Tsa kuisinkunch'int'aní nga chankjúnni, kama ts'i ngayjee niu.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a ts'in tjit'a éhen Ntíjaná: “Chankjúin Ntíjaná, kui xi Ntíahí maha ko nkuhú kui kúnú'yá éihin.”

⁹ As'ai ngjikohó ndanindoo nanki Jerusalem. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíjaná, chjanik'aniki yjohi. ¹⁰ At'aha b'a títsu xujun éhen Ntíjaná:

Ntíjaná k'uéxá ntútsjehé xi má nga kúhin ko kuasehi.

¹¹ Kjesintjenya ntsjahi tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

¹² B'i kitsú Jesu:

—Ko b'a ta ts'in tjit'a éhen Ntíjaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntíjaná, kui xi Ntíahí maha.”

¹³ Nk'ie nga jet'aha ndanindoo ngayjee ni xi kikjut'ayák'unkohó Jesu, as'ai ngi t'axihin chuba nístjin.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xaha Jesu

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ As'ai kik'óya ngáha Jesu ante Galilea nga kitsejihin ra Espiritu Santo, ko ngayjee xuta xi tjin tíña yo nda ts'in kinchjanijmíyahá ra. ¹⁵ Tsakúya xki ni'ya sinagoga xi tjin yo, ko ngayjee xuta nda ts'in kikiehe.

B'i ts'in najmi kin'ekjáhíhí Jesu

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ As'ai tsichu nanki Nazaret má nga kama chá. Nku xuatu tjihin jas'en ni'ya sinagoga xi nkú ts'in tíña nuyáha. Yo kits'inya éhen Ntíjaná. ¹⁷ Kik'aihi xujun éhen Ntíjaná xi y'et'a nda profeta Isaia. As'ai kikjexínka xujun ko kisakúhu má nga b'i ts'in tjit'a:

¹⁸ Espirituhú Ntíjaná tijnajinna at'aha Ntíjaná kitsjá xána,

tu xi k'uenijmíhí ra xuta x'an én tsetse xi nda tsu.

Ntíjaná kits'in nibána,

tu xi xínyaha ra xuta xi kjintuyá'yún nga kama ndáihí,

nga kjex'ánkia tunkun xuta ka,

nga ts'in ndáihí xuta xi un tibehe,

¹⁹ ko nga k'uenijmíhí xuta nga nd'ai kuakúchji Ntíjaná kjuandaha.

²⁰ As'ai kingjákjoya ngáha xujun ko kitsjáha ndá xi basehé ni'ya sinagoga. Y'ejna. Ngayjee xuta xi tjintu yo tu nku tsasentáhá ra. ²¹ As'ai b'i kitsú nga kinchja:

—Nd' ai nginkun kuitjusun éhen Ntjaná xi kuanu'yó ei.

²² Ngayjee xuta nda ts'in kinchjayane Jesu ko incha kama nkjühun ra én tsjo tsu xi tsitju ts'a. B'i ngjan b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi kuihi ndai xi ntíhi Kuse?

²³ B'i ta kitsú Jesu:

—Be nga b'a kujixnú xi nkú tsu én xi nchja xuta: “Ji nda chjinenki, ji ma tjun n'enkihí yjohí”, ko ta be nga b'a kujixúun: “Ni xi kinu'yái nga kin'ei Capernaum, kui nihi xi ta n'ei ei nankihí.”

²⁴ Ko b'i ta kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Ndaha nku nda profeta najmi nda ts'in n'ekjáhín nankihí.

²⁵ Kjuaxi nga nkjin maha jminchjin xi ja k'ien x'ihin xi tjín Israel nistjin nga y'ejña nda profeta Elia, nk'ie nga kis'echjá nk'a ján nga najmi ta kik'aha ts'í jan nú masen tjihin ko nk'ie nga tu xi chánkaha kjintía xi kis'e ngayjee asuntee. ²⁶ Ndaha tsa b'a kama, tunga najmi kin'ekjisehé ra ndaha nku jminchjin xi ja k'ien x'ihin xi tjín yo, nku tutuhú tachjúun xi ja k'ien x'ihin xi y'ejña Sarepta, nanki xi tiña maha nanki Sidon. ²⁷ Ko ta njun maha xuta xi k'uhun ch'in fentujnu xi tjín Israel nistjin nga y'ejña nda profeta Eliseo, tunga ndahá nku najmi kama nkíhi, nku tutuhú Naman, nda xi ante Sirja nibáha.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é ni xu'bj, ngayjee xuta xi tjintu aya ni'ya sinagoga tu ni xi kama kjahán ra. ²⁹ As'ai incha tsisintjen ko kik'onsje Jesu natsin nantjo. Incha ngjiko santaha má nk'antjaihi asunntu tjenki xi kamandasún nankiu, tu xi yo kjanikj'antjaihi. ³⁰ Tunga j'ajin masehén ra Jesu xuto nga ngji.

*B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda xi tjínajihín nku ndaninda
(Mr. 1:21-28)*

³¹ As'ai ngji Jesu nanki Capernaum, nanki xi tjínajihín ante Galilea. Yo tsakúyaha xuta éhen Ntjaná nga nistjin nkjún. ³² Kama nkjühun xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha kinchja xi nkúhu tsa xá tjihin. ³³ Ko aya ni'ya sinagoga xi tjíña yo kab'ejñajihín xuta nku nda xi tjínajihín nku ndaninda. Kui xi 'yún nkjún kikjintáya nga b'i kitsú:

³⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjinkoní? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntjaná.

³⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindo:

—Xu sin n'ei ko tijusjehihín ndo!

As'ai ndanindo kikjanikj'a ndo t'anankiu nginkun ngayjee xuta ko najmi kits'in'uhun nga tsitjujihin. ³⁶ Tu ni xi kama nkjühun ra ngatentee xuta ko b'i ngjan kingjásajiyaha xinkjin:

—¿Mí én chánkaha xu'bj? Tjihín nga'yún ndo nga batéxumaha jánindo ko nt'é'éhen nga m'osje.

³⁷ Ngayjee ante xi tjín tiña yo tu xi kichubanijmíyahá ni Jesu.

*B'i ts'in kits'innkihí Jesu na nchi'yaha Pedro
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)*

³⁸ As'ai tsisintjen Jesu ko tsitju ni'ya sinagoga nga ngji ni'yaha Simon. Kui chubo ch'in kjiñako na nchi'yaha Simon. Tu xi tímahá ra ch'in ko b'a kik'ihín Jesu tsa ts'innkihí tachjúun.

³⁹ As'ai kingjénstenne Jesu tachjúun ko tsanka tjencki ch'iun. Kindyajihín ch'iun ko tjen'yún tsisintjehén nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

*B'i ts'in kits'innkihí Jesu nkjin xuta un
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)*

⁴⁰ Nk'ie nga ja ngjintjai ts'iu, ngayjee xuta xi tjihin xuta un xi kj'ai kj'ai ch'in xi k'uhun, kui xi incha j'aikoho Jesu ko Jesu kingjenne ntsja nga nkúnkú xuta uun ko kits'innkihí. ⁴¹ Ko nkjin ta maha xuta xi tsitjujihin jánindo. B'a kitsú jánindo nga kikjintáya:

—Ji xi Ntíhi Ntjaná!

Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindo. Najmi kitsjántehé tsa kunchja, at'aha incha be nga Jesu xi kits'in nibáha Ntjaná.

*B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énjimi éhen Ntjaná
(Mr. 1:35-39)*

⁴² Nk'ie nga ja kama seen, tsitju Jesu nga ngji nku ante t'axín tiya. Tunga tsangisjahi ra xuta, ko nk'ie nga incha tsichu má xi tjehe sijná Jesu, kama mjehe nga ts'ínkasín'yún tu xi najmi nguaihi. ⁴³ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjihín nga ta k'uenjimíhi xuta nantja xingisoó én nda tshu Ntjaná xi tsu nga Ntjaná tibatéxuma. At'aha kui xá kin'é nibáhana.

⁴⁴ Ja kamoó, ngjik'énjimi Jesu éhen Ntjaná xkí ni'ya sinagoga xi tjín ante Judea.

5

B'i ts'in kinchjaha Jesu ja ni'yakuya xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Nku niya nk'ie nga siña Jesu andai ntachak'un xi 'mi Genesaret, j'aitsehé ra xuta xi mjehe kuasinñujuh éhen Ntjaná. ² Kikie Jesu jo tsutsu xi kjintu tiya andai ntachak'uun, at'aha ja kabitujen ja tsuba tjo nga tuncha bané na'yaha. ³ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu, ya xi ts'e Simon, ko tsankihí nga ts'in t'axin ichi tsutsuu andai ntachak'uun. Y'eñaya Jesu yoo nga tsakuyaha xuta éhen Ntjaná.

⁴ Nga ja kamaha nga kinchja, as'ai kinchjako Simon:

—T'inkoi tsutsuu má nankaha ntachak'uun. Yo chjanik'o na'yanuu tu xi sakúhunu tjo.

⁵ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, nku nstjen kamjei na'yaní. Ndaha nku tjo najmi kafit'ani. Tunga jihí xi b'a tibixín, kui nga kfin kjanik'áhana na'yoo.

⁶ Nk'ie nga ja b'a kits'in jóo, tu ni xi nkjihín tjo kisakúhu nga santaha xi mjehe stiya na'yaha. ⁷ As'ai kinchjaha ja xinkjín xi tuncha tsutsu xinkuu tu xi k'uaisinkoho ra. J'ai jóo ko kits'intse susun nga jóo tsutsuu ko ichi mahá ndyaha nga ngjuajinní. ⁸ Nk'ie nga kikie Simon Pedro niu, tsasinkunch'in nginkun Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntja, t'eñani, at'aha xi nkúhu an, ngatitsuhún ts'ian.

⁹ B'a kitsú at'aha kitsankjún Simon ko ngayjee ja xi tjenkoho tu ngat'aha tjo nkjún xi kisakúhu. ¹⁰ B'a ta kamaha Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, xi ta tjenko Simon. Tunga b'ihí kitsú Jesu nga kinchjako Simon:

—Najmi tu binkjuin. Nd'ai ch'atuts'ihín rí nga xuta nubai.

¹¹ Nk'ie nga incha j'aiko tsutsuu andai ntóo, incha y'éntuyje ni xi tjihín yo ko kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Ni xi kama, nk'ie nga tñja Jesu nku nanki ichi xi tjin yo, tu j'aihi nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Nk'ie nga kikie Jesu, tsasinkunch'int'aha ko kinchjantjai yjoho:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjuximí ch'in xi k'unna.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu nda uun ko b'i kitsúhu nga kits'inko:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxihín ch'ihín ndo. ¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi. T'ihinkúchjihí yjohí nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éña Moise at'aha ja kama jei, tu xi skué kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

¹⁵ Ndaha tsa b'a tsu Jesu, tunga tu sahá 'yún kiya sa. Nkjin nkjún xuta xi f'aisehe tu xi kuasinñujuh ra ko tu xi kama nkíhi ra, at'aha ch'in k'uhun. ¹⁶ Tunga máha Jesu, ante kixi xi tjin yo fi nga fi t'axin. Yo kinchjako Ntjaná.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Nku nstjin nk'ie nga tibakúya Jesu, yo ta kab'entu ja fariseo ko ja xi bakúya kjuatéxumoo xi nibaha nga ngusuhun ante Galilea, ante Judea ko nanki Jerusalem. Kis'eña chji nga'yuhun Ntjaná ajihín Jesu nga kits'innkíhi xuta un kui chubó. ¹⁸ Tu j'aihi k'ua ja xi kab'anganki nku nda nga kjisun nachahan, xi najmi ma fi. Mjehe jóo nga kjuas'enko nda uun aya ni'yoo ko ngjuájña nginkun Jesu kai. ¹⁹ Tunga najmi kisakú niyáha ra xi nkú ts'in kjuas'enkoho, at'aha katsehe xuta yo. Kui nga incha ngiyajnuhu nk'a ni'yoo ko incha kikjexín nku te ni xi kjinehe ni'yoo. Yo kits'in nibájen nda uun nga kjiya nahan ts'ihín ra. Kits'in nibájen santa nkúhu nga j'aingájña kamasehen ayoo xi tjeheh nginkun Jesu.

²⁰ Nk'ie nga kikie Jesu nga s'ejihín jóo yaha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji nda xinkjían, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhún.

²¹ As'ai kik'atuts'ihín ja chjine' éhen kjuatéxumoo ko ja fariseo nga b'i ts'in kits'innkink'un: “¿Yá ndaha xu'bi? Najmi tibenkjún Ntjaná nga b'a ts'in tuncha. At'aha nku tutuhú Ntjaná xi maha ts'inn dyjat'aha ngatitsuhun xuta.”

²² Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tuncha ts'innkink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in t'enkjínk'uhunnu? ²³ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihín ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhún”? ¿A ra: “Tisintjein ko tutsutjai”? ²⁴ Tunga mjehéna nga choo nga Ntíhi Ndax'iun tñña ngajoho Ntjaná asunntej xi má nga kama ts'inn dyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Ji tunchakoho. Tisintjein, chjúbéi nachahín ko t'in ngáhani ni'yahi.

²⁵ As'ai nginkun ngatentee xuta tjen'yún tsisintjehén nda uun, jakj'á naxan xi kjiñhasun ko tít's'intsjo ts'ihin ra Ntjaná nga ngji ngáha ni'yaha. ²⁶ Kama nkjühun ngayjee xuta ko kits'intsjoho Ntjaná. Tu ni xi kitsankjühun nga b'j' incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuankjún xi kjuaxihí kuayaá nd'aj.

B'j ts'in kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Nk'ie nga ja kama, as'ai tsitju Jesu ko kieke nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma, xi Levi 'mi. Kui xi kab'ejna ante má nga f'áchjintjai ch'á. Jesu b'j kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

²⁸ As'ai tsisintjen Levi, y'éntuyje ni xi tjihin yo ko kitsjennkihí Jesu. ²⁹ Ni'yaha Levi kits'ihin Jesu nku s'í chánka ko nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko k'ái sa xuta kab'entut'áko ho yámixo. ³⁰ Tunga já fariseo ko já chjine'èhen kjuatéxumo ko b'a incha kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu nga y'ésiko:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumo tichinekohonu ko tí'yukohonu?

³¹ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ³² Najmi xuta xi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha tu xi nguajk'áha ra animaha.

B'j ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ As'ai b'j incha kitsúhu jóo Jesu:

—Nkjín n'já b'entu kjintía ko nchjako Ntjaná já ni'yakuyáha Jua Bautista, ko b'a ta ts'in já ni'yakuyáha já fariseo. Tunga máha xi ts'j, incha kjine ko 'bi.

³⁴ B'j kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjñajin saha nda bixoon? ³⁵ Tunga kuichúhú njstjin nga chj'áha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú njstjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

³⁶ Ko b'j ts'in ta y'éjna chubayaha:

—Najmi tjín xi batet'a nku te najyun tsetse ko b'éstit'akoho nku najyun chá. Tsa b'a ts'jin, najmi tu nku najyun tsetse batsun. Ta najmi b'akjáha xinkjín najyuuun nga s'estiya. ³⁷ Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsún tsa tjabaxín. ³⁸ Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

³⁹ Ko najmi tjín xi 'bi binu chá, tsa tu sa binu tsetsehé ts'jin mje ngá. At'aha b'a tsu nga xi chóo xi 'yún nda.

6

B'j ts'in kinchjanimiyaha Jesu njstjin nkjún

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Nku xuatu tí'f'a Jesu má nga tjintje tuniñu. As'ai já ni'yakuyáha incha kieke'yún tuniñu ko incha kits'intjiya ntsja nga kikjine. ² As'ai k'ua já fariseo b'a kitsúhu:

—¿Á ni xi tjña nkjühun ra kjuatéxumo nga njstjin nkjún tín'ehenu?

³ B'j kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'in David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjühun Ntjaná ko kikjine njnkuun nkjún xi tjintu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Kikjine niu ko ta kitsjáha já xi tjenkoho.

⁵ Ko b'a ta kitsúhu:

—Ntíhi Nda'x'jun batéxumaha santaha ko njstjin nkjún.

B'j ts'in kits'innkihí Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ni xi kama nga k'ái xuatu ngáha, jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko tsakúya. Yo ta kab'ejna nku nda xi ch'ihin ntsja kixi. ⁷ Já chjine'èhen kjuatéxumo ko já fariseo kikuntá 'ma Jesu, tu xi skuéhe tsa ts'innkihí ndo nga njstjin nkjún ko b'a ts'in sakúhu ra má tindyajihin Jesu.

⁸ Tunga behé Jesu ni xi tjíncha ts'innkjink'un jóo. As'ai kinchjako nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai yo kamaseen.

Tsisintjen ndo ko tsasinjña kamaseen. ⁹ As'ai b'j kitsúhu jóo:

—Nku ni kuasjáyanu. ¿Mí nihi xi ma n'e nga njstjin nkjún? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'an'ki xuta, a ra ma n'ek'ien?

¹⁰ As'ai tsasehe ngayjee já xi kabinchandáihí ko b'j kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

B'a kits'in ndo ko kamanda ntsja. ¹¹ Tunga máha já xu'bo, tu ni xi kama kjahan ra ko b'i ngán kinchjanjímíyakoho xinkjín mí nihi xi kama ts'íhín Jesu.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² K'jái nístjin ngáha ngi nchjako Ntjáná Jesu má tíña nku asunntu tjenki. Nku nístjen kik'aha yo nga kinchjako Ntjáná. ¹³ Nk'ie nga ja kama ndzjeen, kinchjaha xuta ni'yakuyáha. Te jo máha já xi j'ájin. Já postru kitsúhu jóo.

¹⁴ Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon, xi kitsjá j'áihín nga tá Pedro k'úin, ko Andre, xi nda nts'e Pedro máha, Santiago, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Toma, Santiago xi ntíhí Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe ts'ín ndáihí naxínantá Israel, ¹⁶ Juda xi ntíhí Santiago, ko Juda Iscariote ya xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kama njakúnehe xuta Jesu
(Mt. 4:23-25)

¹⁷ As'ai nibajenko Jesu jóo ko j'ai sinjña'yún nku ante sunya. Yo kama njakú nkjin xuta ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta xi nibaha ngayjee nanki xi tjin ante Judea ko xi tjin andáihí nanki Jerusalen ko ante xi tíña máha nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui xi j'aisínjúhu Jesu ko tu xi kama nki yahá ra xi k'uhun ch'in. ¹⁸ Ko xuta xi un tibehe nga tjintujihín jáinndo tá kama ndáihí. ¹⁹ Ngayjee xuta mjehe nga ts'ínko Jesu, at'aha nga'yún xi bitujihín. Kui nga'yún xi ts'ínkikohó ra ngayjee xuta.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjin ts'e nginkun Ntjáná
(Mt. 5:1-12)

²⁰ As'ai tsasehe Jesu xuta ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Á b'a nda tjihín ts'ajun xi najmi tjinnu kjuanchíná xi kama 'yún k'un, at'aha jun xi tintsúbajun má batéxuma Ntjáná.

²¹ Á b'a nda tjihín ts'ajun xi tíma bjohonuu nd'ai, at'aha jun xi k'uanke kama ngáhanuu.

Á b'a nda tjihín ts'ajun xi tích'íhinu nd'ai, at'aha jun xi chajnu ngáhanu.

²² Á b'a nda tjihín ts'ajun xi ts'ín unkiehenuu xuta, nk'ie nga najmi sasíhín jun xuta, nk'ie nga ch'on kuitsunuu ko nga kuinchjayanenuu xi nkú joyaha tsa jun xi ch'onk'un at'aha Ntíhí Nda'x'ün yjankiu. ²³ Tsjo katumanuu kui nístjin ko katsejéhinnuu kjuatsjo, at'aha 'yún tse chíxi xi n'ekjohon ndíojmí ján. At'aha ntje cháha xuta xu'bo b'a tá ch'on kits'íhín já profeta xi kis'e nístjin nk'ie.

²⁴ Tunga nima ru n'ehenu xi nchínó, at'aha ja t'n'ekjohon kjuatsjonuu.

²⁵ Nima ru n'ehenu xi kitse sisinnuu nd'ai, at'aha kama bjo ngáhanuu.

Nima ru n'ehenu xi tíchajnu nd'ai, at'aha k'úé nusin nusinnuu ko chíj.

²⁶ Nima ru n'ehenu nk'ie nga ngatentee xuta nda ts'in kuinchjayanenuu, at'aha b'a tá nda ts'in kinchjajane ntje cháha xuta xu'bo já profeta tsank'á xi kis'e nístjin nk'ie.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkú n'ekqá xi ch'on títs'inná
(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Tunga máha jun xi tibasínjúnú, b'a tíxinnuu. N'etjó xuta kontranuu. Nda n'ohó xuta xi unkienuu. ²⁸ Xi ch'on kuitsunuu, nda t'ihun. Nk'ie nga chubakoo Ntjáná, chubantjo xuta xi ch'on títs'innuu. ²⁹ Tsa tjin xi k'onjihín nku tsahí, tjeihín ko xinkuu. Ko tsa tjin xi kjé'ahi chínkantsjahí, tjennteihí nga katjiko ko chínkahí. ³⁰ Tu yáha ni xi kuankihi tsa mí nihi, tjeihín. Ko tsa tjin xi ngjuáiko ni xi ts'í, najmi tu ji n'enisihí rí. ³¹ Xi nkú ts'in mjenuu nga n'enuu, b'a tá n'ohó xuta xi k'já.

³² Tsa n'etjó xi tjoho jun, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a tá ts'in tjoho xinkjín. ³³ Ko tsa nda n'ohó xi nda títs'innuu, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a tá incha ts'in. ³⁴ Ko tsa n'ekienyohó xi behe k'un nga tsjá ngajoya ngáhanuu, ¿mí kjuandaha xi t'n'o? Santaha ko xuta ngatitsuun ts'ínkienyahá xinkjín ko kuyá ngajoya ngáha.

³⁵ Tunga máha jun, n'etjó xuta kontranuu, n'ohó ni xi nda, ko n'ekienyo nga najmi tu chuyó tsa k'uai ngajoya ngáhanuu. B'a ts'in tse chíxi n'ekjáihín ruu ko kuichúmo ntíhí Ntjáná xi tíña nk'a ján. At'aha kui xi nda ts'ínko ndaha tsa xi ch'onk'un ko xi najmi tsjáha máb'áchíhí nga nda t'n'eko. ³⁶ Kui nga katuma nimañanuu xuta xingisoo xi nkú ts'in Na'minuu ma nimañanuu xuta.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá je xuta
(Mt. 7:1-5)

³⁷ Najmi tu n'ek'anjiu je xuta xi k'já. B'a tá ts'in Ntjáná najmi ts'íinnijénuu. Najmi tu n'ohó kjuá xuta xi k'já. B'a tá ts'in Ntjáná najmi ts'íinnuu kjuá. N'endyjat'o ko Ntjáná tá ts'íinnidyjat'anuu. ³⁸ Tjon ko Ntjáná tsjá sisinnuu. Ts'íintse susun ko xí k'u'etsujneyahá tsanuu.

Xí ngjuai ndzjontjáihi kama. Chubá xi n'e chjón nga k'uo, tá kui xi k'uachubako ngáhanuu Ntjáná nga tsjánuu.

³⁹ Kó b'j tá ts'in tsakúya Jesu nga y'éjña chubaya:

—¿A kamahá rá nku ndá ká kuakú niyáhá k'ái ndá ká? ¿A najmi kuixuntuyáhá nku tíxa nga jóo? ⁴⁰ Nku ndá ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga ndá maestrúhu. Tungá nga ja kfet'ahá ni xi tibangiya, b'a tá ts'in kamahá xi nkúhu ndá maestrúhu.

⁴¹ ¿Nkú ts'in ji tichasehe ri stjé xi kjinkihí tunkun ndá nts'ei nk'ie nga najmi títs'in ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuín? ⁴² Tsa najmi tíyai yáxu'ba xi kjinki ts'j, ¿nkú ts'in b'a k'úhín ri ndá nts'ei: “Ndá nts'é, k'uaíntení nga k'uásjenkia stjé xi kjinki tunkuín?” Tín'ei ní xi ts'in xi tú tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjáná ní xi n'eni ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuín, tú xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun ndá nts'ei.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha rá xutá

(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ Najmi yá tu xi nda bjahá tu xi najmi nda, kó tá ndaha yá tu xi najmi nda bjahá tu xi nda. ⁴⁴ Tu xi bjahá nga nkúnkú yá tu xi tjín, kui xi bakúchji xi nkú k'un yá tuú. At'ahá najmi ajin na'yóo s'e tu higo kó tá ndaha najmi ajin na'yá ntsje s'e tuntsjajé. ⁴⁵ Nku ndá xi nda, ní nda xi tíjñajin anímahá b'asje. Nku ndá xi ch'onk'un, ní ch'onk'un xi tíjñajin anímahá b'asje. At'ahá ní xi kitsejihin anímahá xutá, kui ní nihi xi bitju ts'a.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutáha xi nkjink'un

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ¿Á: “Ndá maestru, ndá maestru”, tí'mihinú nga najmi tín'ehenu ní xi tibakuyánuu? ⁴⁷ Xinyanú yá xi nkú joyaha xi f'aísená kó nt'é énná kó ts'intjusun. ⁴⁸ Kui xi b'a joyaha nku ndá xi naná tsakján kó naxi y'éyanjikóho tuts'in ní'yahá nga kits'innda. Nk'ie nga kama 'yún ntáje, 'yún j'aik'íehé ní'yoo. Tungá najmi j'ajniyáhá rá, at'ahá naxi kamandasún.

⁴⁹ Tungá máha xi nt'é énná kó najmi ts'intjusun, kui xi b'a joyaha nku ndá xi tú asun t'anankiuhú kits'inndasún ní'yahá nga najmi y'éyanji. Nk'ie nga 'yún j'aisat'éhé ntáje ní'yoo, tú tjen'yún tsijnehé kó tú xihí ní kis'ejña.

7

B'i ts'in kits'innkihí Jesu ndá musúhu nku ndá jun k'aku

(Mt. 8:5-13)

¹ Nk'ie nga ja kamahá Jesu nga kinchjako xutá, as'ai ngji nanki Capernaum. ² Yo tíjña nku ndá jun k'aku Romá xi tíjñahá nku ndá musú xi tjo nkjühun, xi kjijña un kó ja ma kuayáhá. ³ Nk'ie nga kint'é ndá jun k'aku ní xi títs'in Jesu, kits'inkjisehé k'ua jáchá xi tjihin xá ajihin xutá judío, tú xi kuankihí rá Jesu nga k'uai ts'innkihí ndá musúhu. ⁴ As'ai incha j'aisehé Jesu kó tsankintjáí ndá juun nga b'a incha kitsú:

—Nda anímahá ndó. Machjéhen nga kuísinkoi. ⁵ At'ahá tjohó xutaná kó santaha nku ní'ya sinagoga kits'inndani.

⁶ As'ai ngjiko Jesu jóo. Tungá nk'iehé nga ja incha tsichu tíña ní'yahá ndá juun, k'ua já xi nda nchjakóho ndá juun kits'inkjisehé Jesu tú xi b'a kuítshuhú rá:

—B'i títsuhi ndá jun k'aku: Ji ndá ntjá, najmi tú n'estihí yjohí, at'ahá najmi an tsuhuna tsa ní'yaná kuítjás'eín. ⁷ Kui kjuáha nga tá najmi kama tak'an kjuáisehera. Tú b'a tíxín ní nga katumanda ndá musúna, kó kamanda ndó ma. ⁸ At'ahá xi nkúhu an, tíjñana xi batéxumana kó tá tjinna já jun xi batexumahá. Nk'ie nga: “T'in”, xihín nku, as'ai fi. Kó tsa: “Níbái”, xihín k'ái, as'ai níba. Kó tsa nku ndá musúna: “N'ei kui níi”, xihín, as'ai ts'ín.

⁹ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kits'ín níba ndá juun, kama nkjühun kó kits'ínk'ótjija nga kinchjako xutá nkjin xi tjenko:

—Kjuaxí ní xi tíxinuu. Ndaha nku xutá xi ntje Israel tjeheñ rá najmi kjeé sakújinna xi b'i ts'in s'ejihín an xi nkú ts'in s'ejihín ndái.

¹⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha já xi kits'ínkji ndá jun k'aku, ja nda ngáha ndá musú nga incha j'ai.

B'i ts'in kits'ínk'áiyahá Jesu ntihí nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin

¹¹ Nk'ie nga ja kama, as'ai ngji Jesu nanki jchí xi 'mi Nain nga tjenko ts'ihin já ní'yakuyáhá kó nkjin nkjún xutá. ¹² Nk'ie nga ja tsichu tíña Jesu má nga bitjas'ehen raá nankiú, kikié nga ntí nku tutuhu nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin tíincha fingjáyani xutá. Nkjin nkjún xutá nantjá xi tjín yo xi tjenkóho tachjuún. ¹³ Nk'ie nga kikié Ndá Ntjáná táchjuún, kama nímahá kó b'a kitsúhu:

—Najmi tú ch'í.

¹⁴ As'ai ngjise tíñahá kaxó kó kits'ínko. Tsincha'yún já xi y'anganki kaxó. As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ndati, ji tinchjako. ¡Tisintjein!

¹⁵ As'ai y'ejna kutu nda xi ja ka'mee kai ko kinchja. Kits'inkjas'en ngaha Jesu ndo aya ntsja naaha. ¹⁶ Kitsankjun ngayjee xuta ko kits'intsoho Ntjaná nga b'i kitsuhu xinkjin:

—Nku nda profeta chánka ja kuitujinná.

Ko b'a ta kitsú ya:

—Ntjaná ja k'j'uaisinko xutaha.

¹⁷ Kinu'ya ni xi kits'in Jesu ngayjee ante Judea ko ngayjee ante xi tjíndai yo.

B'i kitsú Jesu nga kinchjako ja ni'yakuyaha Jua Bautista

(Mt. 11:2-6)

¹⁸ Jua Bautista ta kint'é ngayjee ni xu'bi, at'aha ja ni'yakuyaha kitsúyaha. As'ai kinchjaha jo ja ni'yakuyaha ¹⁹ ko kits'inkjisehe Jesu tu xi nguajingjásaiyaha ra nga b'i kuitsuhu: “¿A ji nda xi tjihin nga k'j'uai? ¿A ra chúyahá ri k'j'ai ndaha?” ²⁰ Nk'ie nga j'ai jóo má tjíña Jesu, b'i incha kitsúhu:

—Jua Bautista kuats'in nibáni nga chasjaiyahi: “¿A ji rú nda xi tjihin nga k'j'uai? ¿A ra chúya rú ri k'j'ai ndaha?”

²¹ Ta kuihi chubo kits'innkihi Jesu nkjin xuta xi k'uhun ch'in, xi un tibehe ko xi tjintujihin jánindo, ko kits'in nga kama chjihí nkjin xuta ka. ²² As'ai b'a kitsúhu jóo:

—Tankink'inyoho Jua ni xi kuayo ko ni xi kuanu'yó ei. Tima chjihí xi kaha. Xi najmi ma fi tjincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímada. Tint'é xi stayaha. Tif'áiyaha xi ja k'ien. Tis'enjimíhi én nda tsuhu Ntjaná xi x'ahan. ²³ ¡Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'ínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Mt. 11:7-19)

²⁴ Nk'ie nga ja ngji ja ni'yakuyaha Jua Bautista, as'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua:

—¿Mí nihi xi tsankinsenkjühun ante kixiu? ¿A nku yáxa xi tits'ink'ajnihi ntjo? ²⁵ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankinsoho? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjin? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un ko xi nda ts'in tjintu, ni'yaha ní ja rej tjintu. ²⁶ Tunga, ¿mí nihi xi tsankinsenkjühun? ¿A nku nda profeta? Johon, kui. An b'a tixinnu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin ja profeta.

²⁷ Jua tinchjanijmíyaha ni xi jtít'a xujun éhen Ntjaná:

Tits'inkjiá nda chjine'énná tu xi nguají títjuhun ri.

K'uénda títjun nijáhi.

²⁸ An b'a tixinnu. Ndaha nku xuta xi tjin asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichi má batéxuma Ntjaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

²⁹ Ngayjee xuta ko santaha ja xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha ja Roma, nk'ie nga kint'é éhen Jesu, b'a incha kitsú nga naxu ts'in Ntjaná. At'aha kui xi kits'in yu nga kiséntá nk'ie nga tsaténtá Jua xuta. ³⁰ Tunga ja fariseho ko ja chjine'éhen kjuatéxumoo najmi kiséntá. B'a ts'in ta kuihi y'éch'oho ra yjoho ni xi y'enda Ntjaná nga tsjáha. ³¹ B'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjin nd'aj? ¿Yá xi b'a joyaha xuta xu'bi? ³² Kui xi b'a joyaha ja asti xi b'entu nijátée ko kjintáyaha xinkjin nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanej yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisej suun nusin, ¿á najmi kich'ihinu?”

³³ At'aha nk'ie nga j'ai Jua Bautista, y'ejna kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndáninda tjíñajihin”, tsixiu. ³⁴ Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'ijun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá bixín ngó: “Kui ndaj xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako ja xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha ja Roma ko ja xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo.” ³⁵ Tunga ts'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntjaná nk'ie nga tíyaha ni xi tits'in.

B'i kama nk'ie nga ngji Jesu ni'yaha nku nda fariseo

³⁶ As'ai nku nda fariseo b'a kitsúhu Jesu nga nguají kjinekoho niñu. Ngji Jesu ni'yaha ndo ko y'ejñat'a yámixó. ³⁷ As'ai nku tachjuún ngatitsun xi ta tjíña nanki xu'bo kint'é nga niñu tjkjine Jesu ni'yaha nda fariseo. As'ai j'aiko nku lubata ndjjo chji xi tijnchaha ntá sinjne. ³⁸ Tíkintáhá ts'ihin nga j'aik'iejñat'a tsuku Jesu ko ntánkun tsanéjnukoho. As'ai ta kuihi ntsjaku kits'inxijnukoho sjai Jesu ko kikjexu'ba ko kik'onjnuhu ntá sinjne.

³⁹ Nk'ie nga kikié ni xu'bi nda fariseo xi tsankihí Jesu nga k'j'uai kjinekoho niñu, b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa kjuaxi nga nku nda profeta ndai, skué ra yá naaha xi tits'inkoho ko mi xutaha niu, at'aha ngatitsuhún ts'in tachjuún.”

⁴⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ji Simon, nku ni mjena xínyaha.

B'a kitsú ndo:

—Chubai, nda maestru.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Jo já kitsjehen toohon nku nda xi ts'inkienya toon. Nku xi kitsjehen un unchan toontaba ko nku xi kitsjehen cháte. ⁴² Nk'ie nga najmi be jóo nkú ts'in k'uéchjihin doo at'aha najmi tjihin toon, as'ai kin'endyat'aha nga joo ni xi tjeheh. Kui nga t'inyahaní, z'má xi kui já xi joo 'yún tjo saha nda xi ts'inkienya toon?

⁴³ B'a kitsú Simon:

—Nda xi 'yún tse kin'endyat'aha, xian.

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi kuakixín.

⁴⁴ As'ai tsase Jesu má síña tachjúun ko b'a ta kitsúhu Simon:

—¿A t'iyai tachjín? An kjuáikjas'en ni'yahi ko najmi kuak'aini ntánijua xi kuanejnúhuna tsuka. Tunga máha tachjín, ntánkun kuakanéjnukoho tsuka ko ntsjaku kuats'inxijnukoho. ⁴⁵ Najmi kuachjuxu'baní tsa kuasuniñani nk'ie nga kjuá ni'yahi, tunga tachjín santa nkúhu nga kuas'en najmi tichú máha nga tikjexu'ba tsuká. ⁴⁶ Najmi kuich'onjnuihi seti nintaká, tunga tachjín ntá sinjne kuak'onjnuhu tsuká. ⁴⁷ Kui nga b'a tixihin ra. Ja kama ndyat'aha ngayjee ngatitsun nkjún xi tjihin, at'aha 'yún tse kjuatjo kuakakúchji. Tunga xuta xi ichi n'endyat'aha, kui xi ichi kjuatjo bakúchji.

⁴⁸ As'ai b'a kitsúhu tachjúun:

—Ja kama ndyat'ahi jéhi.

⁴⁹ As'ai já xi kab'entut'ákoho yámixo b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ngatitsun máha ra ts'inndyat'aha?

⁵⁰ Jesu b'i kitsú yaha tachjúun:

—At'aha kuas'ejihin nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kuan'ek'ankihi ri. T'inndai ko kas'ehi kjuajyu.

8

Kui jminchjín xi ta kitsjennkíhi Jesu

¹ Ja kamoo, as'ai ngji Jesu nga kikjatsú'ba xki nanki i xi tjin yo ko xi xixihi. Y'énijmi ko kitsúya nga Ntjaná xi batéxuma. Kitsjenkoho já postru xi te joo ² ko k'ua jminchjín xi kits'innkíhi ko xi kik'onsje jáninda xi tjintujíhin. Tjenjihín jminchjún María xi ta 'mi Magdalena, xi tsitjújihin yatu jáninda, ³ ko Juana chjuúhún Chuzá, nda xi ts'inxát'aha nda rej Herode Antipa, ko Susana ko nkjin sa jminchjín xi tsasinko Jesu nga kitsjáha ni xi tjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Kama njakú nkjún xuta xi incha tsitju nankíhi nga j'aisehe Jesu. As'ai tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

⁵ —Nku nda ngjiténdzjo xujmáha. Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai n'yóo. As'ai tsisinne ko nisee incha kikjine xujmá xu'bo. ⁶ K'ua xi tsixuntu ajin ndjjo. Nk'ie nga jasu, as'ai kixi at'aha kindyat'aha ntánijua. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nanki. Kui xi jasu ko tu xi tshé kitsjá. Nkúnkú xujmóo kitsjá santaha unchan n'yá sa.

Ko 'yún kinchja Jesu nga b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju katasinñju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ As'ai já ni'yakuyáha incha kingjásjayaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubayoo. ¹⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tjiña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Tunga xuta xi k'oo tu s'éjña chubayahá ra, tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, ko ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ts'inkjáihin xuta éhen Ntjaná

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ B'i tsuhú ra én xi kuak'iejná chubaya. Xujmóo, kui xi nkú joyaha éhen Ntjaná. ¹² Xujmá xi tsixuntu andai n'yóo, kui xutaha xi nt'é éen, as'ai nibá ndanindoo ko kjexín én xi ja tjiñajin animáha xuta xu'bo tu xi najmi s'ejihin ra éen ko b'a ts'in najmi n'ek'ankihi.

¹³ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjjo, kui xutaha xi nt'é éen ko tso ts'in ts'inkjáihin tunga najmi 'yuhún tjihin kjama. Kutjuhú s'ejihin Ntjaná ko nk'ie nga chjut'ayák'un, ts'in t'axihin yjoho éen.

¹⁴ Xujmá xi tsixuntu ngá ajin na'yóo, kui xutáha xi nt'é éen tunga ni xi tjiín asuntee s'entaha ra, ko mjehe kjuanchinóo ko kjuatsjo xi tjin asuntee. B'a ts'in najmi sakuntehe ra nga nda saáha éen ajin animáha xutá xu'bo ko najmi tsjá çan.

¹⁵ Tungá máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutáha xi nda animáha ko kixi tjintuyáha. Basínjjuhu éen ko b'a joyaha xujmá xi tsjá çan xi nda, at'aha ndjá tjincha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejna 'ma éhen

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Najmi tjin xi b'eti nku nd'í ko as'ai b'é'makoho nku ni ko tsa b'éjñanki kinte naçan kamo. B'éjna nk'a ní, tu xi s'e ndzehen ra xutá xi kjuas'ehe ayoo. ¹⁷ At'aha ngayjee ni xi 'ma tjiná nd'ai, kuichú njstjin nga s'ejna çhi. Ko ngayjee ni xi najmi tjiná çhi nd'ai, kuichú njstjin nga çha ko kuitju çhi. ¹⁸ Kui nga 'yún nda tsinñjuhunu ni xi tinu'yó. At'aha xi mjehe nga kamankjihin, k'uaj saha. Tungá xi najmi ts'jinsihin nga kamankjihin, çhj'aha santaha ni xi títsu nga kamankjihin kai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ As'ai naaha ko já nts'e Jesu j'aisehe, tunga najmi kamahá tsichusehe at'aha katsehe xutá yo. ²⁰ As'ai tjin xi b'a kitsúhu Jesu:

—Naahj ko já nts'e i kabincha naçsin ján. Mje rúhu skuèhi.

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Xi basínjjuhu éhen Ntjaná ko ts'intjusun, kui xutáha xi nána ko já nts'é.

B'i ts'in kits'ink'íeyju Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Nku nijá jas'enko Jesu já ni'yakuyáha nku tsutsu ko b'a kitsú:

—Tjián ngabantá xinkuhu ntáchak'uun.

As'ai incha ngji. ²³ Tungá nk'iehé nga tjincha f'atikjá ntóo, tu kis'efehé Jesu. As'ai kamajín ntáchak'uun nku ntjo xi tu xi 'yuhún ko jas'ehe ntánijua tsutsuu. B'a kama xi ja ngjuajjinntí yóo kama. ²⁴ As'ai já ni'yakuyóo incha ngji ts'ink'áha Jesu ko b'i kitsúhu:

—ji nda maestru, nda maestru! ja kuayáa ei ni!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinçhako ntjo ko t'éhen ntáchak'uun. Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyuju. ²⁵ B'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á najmi s'ejihinnuu Ntjaná?

Kitsankjún ko kama nkjühun jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ko ntjo ko ntáchak'uun batéxumaha ko nt'é'éhen?

B'i ts'in kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi tjintujihin jánindoo

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ As'ai incha tsichu nankihj xutá Gerasa, nanki xi tjiná ngabantá ntáchak'uun, xi tjehe ankin ante Galilea. ²⁷ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, as'ai j'aik'úhun nku nda xi yo nankihj. Ndaninda tjinajihin ndo. Kui xi ja nd'ai nkjún najmi ta bjaha najyun ko ta ndaha najmi b'ejnaya ni'ya. Tu ajin tsjóhó b'ejna. ²⁸ Nk'ie nga kikié Jesu, tsasinkunch'int'aha ko kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntja nku tutu xi tjiná nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkóhi an? Tíbanki nga najmi tu bajni kjuanjma.

²⁹ B'a ts'in kinçha ndo, at'aha Jesu b'a kitsúhu ndanindoo nga kuitjujihin. Ja tu xí nd'aihi ko yaha nga tjinajihin ndo ndanindoo. Ta nda tsa n'úkicha s'e'yúnkóho ndo. Tu nkú kjetiyahá ni xi s'e'yúnkóho. As'ai ndanindoo fikóho má nga najmi ch'a tjin.

³⁰ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihí?

B'a kitsú ndanindoo:

—Legion 'minj.

B'a kitsú at'aha miihí jánindoo tjintujihin. ³¹ As'ai incha tsankihj Jesu nga najmi tu ts'jinkjih ante ch'on çhuun má nga un skuèhe. ³² Xi tjehe nku asuntee tjenki nkjin nkjún çhínka tjinça kjine jñá. As'ai jánindoo tsankihj Jesu nga tsjantehe nga ngjuaikjas'enjihin çhínko, ko kitsjá kjuá Jesu. ³³ Incha tsitjujihin ndo jánindoo nga incha ngjikjas'enjihin çhínko. Tsangatsanka çhínko nga kikjanik'antjai yjóho má nk'antjailhi yo ko tsixuntujin ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³⁴ Máha já xi tjinça kunntá çhínko, nk'ie nga kikié ni xi kamo, incha tsanka. Ngji tsúyaha xutá xi tjin ajin nantjo ko andai nantjo. ³⁵ As'ai incha j'aisehe xutá ni xi kamo. J'ai má tjiná Jesu ko kikié nga kab'ejna'ta sjai Jesu nda xi tsitjujihin jánindoo. Ja yja ngáha najyun ko ja nda jeje ngáha. Incha kitsankjún jóo. ³⁶ Já xi kikié ni xi kamo incha kitsúyaha xutá xingisoo xi nkú ts'in kamandaha nda xi tsitjujihin jánindoo. ³⁷ As'ai ngayjee xutá nantja xi tjin nanki

Gerasa tsankihí Jesu nga kuitju ngáha yo, at'ahá tū ni xí incha kitsankjúhún. As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko kik'óya ngáha.

³⁸ Máha ndá xi tsitjújihin jánindoó, mjehe nga tsjénnikihí Jesu ko tsankihí kjuá. Tunga tsasín nijáhá rá Jesu. B'í kitsúhu:

³⁹ —T'in ngáhani ni'yahí ko tixínyai ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntjáná.

As'ai ngji ndó ko kitsúya ngayjee ajin nantjo ngatente ni xi kits'ínkóho Jesu.

B'í ts'in kits'ínnikihí Jesu nku takjin ko nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha Jesu ngabantá xinkuu, tsjo ts'in kits'ínkjáihin xuta nkjiun, at'ahá ngatente tijncha kuyáha. ⁴¹ As'ai j'ai nku ndá xi 'mi Jairo xi tá nku ndá k'akúhu ni'ya sinagoga. Kui xi tsasinkúnch'int'ahá Jesu ko tsankihí nga nguajá ni'yaha, ⁴² at'ahá takjin nku tutuhu xi tjihin te jo nú ja tí'me.

Nk'ie nga tífi Jesu yo, íxí tibasinne'yúhún rá xuta nkjin xi tjennkihí. ⁴³ Tá tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuún xi tjihin te jo nú nga jní tít's'ínk'ieheh. Já chjinenki kits'ínkjehe ngayjee ni xi tjihin. Ndaaha nku najmi kamahá kits'ínnikihí. ⁴⁴ Kui tachjuún xi nibaha astun Jesu ko kits'ínkó tuts'in najyuhún. Tá kuihi chubó tjen'yún kitikjáyahá rá jní. ⁴⁵ As'ai b'ahá kitsú Jesu:

—ÉYá xi kuats'ínkóna?

Tunga ndaha nku najmi kits'ínkie yjohó. As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji ndá maestru, xuta nkjiun tibasinne'yíhin ko b'í ngján tijncha tsuniñahi.

⁴⁶ Tunga b'íhí kitsú Jesu:

—Tjín xi kuats'ínkóna, at'ahá ndzjen kamana nga kuitjujin nga'yúnna.

⁴⁷ Máha tachjuún, nk'ie nga kieke nga najmi kama tsanka 'ma, as'ai íxí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkúnch'int'ahá Jesu. Nginkun ngatente xuta kitsúya mí kjuáha nga kits'ínkóho najyuhún Jesu ko xi nkú ts'in tá kuihi chubó kama nkíhí. ⁴⁸ B'í kitsúhu Jesu tachjuún:

—Ji ntína, at'ahá kuas'ejihin nga Ntjáná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in.

⁴⁹ Nk'ie nga b'a tá tít'suhu Jesu, tu j'aihí nku ndá xi nibaha ni'yaha ndá k'akúhu ni'ya sinagoga ko b'a kitsúhu:

—Ja k'uen takjihin. Najmi tá n'estihí ri ndá maestru.

⁵⁰ Tunga nk'ie nga kint'é Jesu niú, as'ai b'í kitsúhu ndó:

—Najmi tú binkjuin. Tú nkú kas'ejihín ri an ko kama nkíhí takjihin.

⁵¹ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha ndó, najmi kitsjánté tsa kj'ai xi kjuas'enko ayoo, tú Pedro sahá, Jua, Santiago, ko ná'mihí ko naaha takjín. ⁵² Kui chubó ngayjee xuta xi kama ñjakú yo tijncha kjintá ko tijncha ts'ínbat'a takjín, tunga b'íhí kitsú Jesu:

—Najmi tú ch'íú. Najmi ka'me takjín. Tú kjifehé.

⁵³ Tsajnikiehe xuta, at'ahá incha be nga ja ka'me takjín. ⁵⁴ Tunga Jesu jakj'á ntsja takjín ko b'í kitsúhu:

—Takjin, tjsintjein.

⁵⁵ As'ai j'áíya ngáha rá takjín ko tjen'yún tsisintjehén. B'a kitsú Jesu nga k'uaihí nichine takjín. ⁵⁶ Tú ni xí kama nkjúhún rá xi cháha takjín, tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tú ch'a xi kuitsuyahá ni xi kamoó.

9

B'í ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uenijmí

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Kinchja ñjaha Jesu já ni'yakuyá xi te johó ko kitsjáha nga'yún nga ngajoho Jesu kamahá jóó k'onsje jáninda xi tjintujihin xuta ko nga ts'ínnikihí ch'in xi k'uhún xuta. ² Kits'ínki tú xi incha k'uenijmíhi nga Ntjáná ja tibatéxuma ko nga ts'ínnikihí xuta xi uhún. ³ B'í kitsúhu:

—Najmi tú chumi nihi xi ch'o nga n'oo njá. Najmi tú ch'o yánise, tá ndaha tsa, tá ndaha nínkuan, tá ndaha toon, ko tá ndaha najmi tú ch'o jo 'yún najyun. ⁴ Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsuboó santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ⁵ Tsa tjín má najmi n'ekjáinnju, tú sahá tjtusjoo nanki xu'bo ko t'etsujno ndyjo tsuku, tú xi b'a ts'in kuakúchjihinu nga tjeheñ je xuta xu'bo.

⁶ As'ai tsitju jóó nga incha ngji ngayjee nanki xi tjín yo. Y'énijmí én nda tsuhú Ntjáná ko kits'ínnikihí xuta un xi tjín tú má xi tjeheñ ni.

B'í ts'in kits'ínnik'ink'un Herode Antipa ngat'a ts'e Jesu

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ndá rej Herode Antipa kint'é ngayjee ni xi tít's'in Jesu ko ndaha najmi be nkú ts'in ts'ínnik'ink'un ngat'a ts'e yáha Jesu. At'ahá tjín xi b'a kitsú nga Jua Bautista xi ja j'áíya ngáha rá ngabayoo, ⁸ ko tjín ngá xi b'a kitsú nga ndá profeta Eliá ja j'ai ngáha, ko kj'ai ngá xi b'a

kitsú nga ja j'áya ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejña nistjin nk'ie. ⁹ Tunga máha Herode, b'i kitsú:

—An kitsja kjuá nga kitikjá nintaku Jua. Tunga, zyá ndaha xu'bi yo ni ma, xi b'i ts'in tint'e éhen?

Kui nga mjehe ra Herode skuéhe Jesu.

B'i ts'in kits'inkjen Jesu já xi un mií
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha já postru, incha kitsúya tentehe Jesu ni xi kits'in. As'ai Jesu ngijko t'axin suba jóo nku ante má najmi ch'a tjín, xi tiña mahá nanki xi 'mi Betsaida. ¹¹ Tunga incha kikiehé ra xuta ko kitsjennkíhi. Jesu nda ts'in kits'inkjáhiin xuto ko kinchjanímíyaha Ntíaná, xi nkú ts'in batéxuma, ko kits'innkíhi xi uhun. ¹² Nk'ie nga ja tíma ngixun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyá xi te jóo ko b'a kitsúhu.

—Tú sahá b'a t'ihín xuto nga katji nanki xi tjíndai ei nga ts'ink'ja nistjen ko katangisjái nichine, at'ahá ante kixihi ei.

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tú sahá jun tjohton ni xi kjine xuta.

B'a kitsú jóo:

—Un íchi maha ninkuan xi kich'aj ko jo íchi tji. ¿A ra kuankín ch'atse níj nichine xi kjine ngayjee xuta nkjiun?

¹⁴ At'ahá ma ra un mií já xi kabincha yo. Tunga b'íhi kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Nkú ma tsa cháte cháte n'ek'a stúun xinkjín xuto nga n'ek'íentu.

¹⁵ B'a incha kits'in já ni'yakuyóo ko ngayjee xuta incha y'entu. ¹⁶ As'ai jak'á Jesu ninkuan xi uun ko tji xi jóo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná. Tsakjánya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'íindzjo ngáha ra xuta nkjiun. ¹⁷ Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín. As'ai j'áya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo njsin kamaha.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntíaná kits'in nibáha ngajoho
(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Nku niyá ngijko t'axin Jesu já ni'yakuyáha ko nk'ie nga tinchjako Ntíaná, as'ai b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títu xuta nga an?

¹⁹ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a tjincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tjincha tsu nga ji xi Eliá. Ko tjín ngá xi b'a tjincha tsu nga ja j'áya ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejña nistjin nk'ie.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, zyá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

²¹ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga tu xí najmi ch'ahá xi kuitsuyáha kui éin.

B'i ts'in kitsúya tíjün Jesu nga n'ek'ien
(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² B'i kitsú ya:

—Tjihín nga un nkjún skuéhe Ntíhi Nda'xíun. Jáchá xi tjihín xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'íinkjáhiin. N'ek'ien, tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

²³ As'ai kinchjako ngayjee xuta nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, ngayje nistjin kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁴ At'ahá xi mjehe ts'íink'anki suba yjoho nga k'úejña tík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi tu sahá n'ek'anki. ²⁵ ¿At'ahá mí xi chjhi ra tsa ts'íin ngana xuta ngayjee ni xi tjín asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animahá?

²⁶ Kui nga tsa tjín xi kama subaha ra an ko éнна, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhi Nda'xíun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga kj'uaíko kjuachánkaha ko kjuachánkaha Na'mihí ko kjuachánkaha ntitsjehe. ²⁷ Kjuaxí ni xi tixinnu. K'ua xi tjincha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skué nga batéxuma Ntíaná.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Askahan nk'ie nga j'a xi nkú ma jin nistjin nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kinchja t'axihín Pedro, Jua ko Santiago. Ngjinji nku asunntu tjenki nga ngji nchjako Ntíaná. ²⁹ Nk'ie

nga tinchjako Ntjaná, tu kik'óntjaiyahá sénnistjihin Jesu ko taba xúxú kama najyuhun ko tsat'ai. ³⁰ Ko tu kama chjihí jo já xi tinchjanijmiko Jesu, kui xi Moise ko Eliá. ³¹ Katsendaihi rá kjuachánkahá Ntjaná ko tíncha nchjanijmíyaha ngabaya xi as'ai sakúhú rá Jesu nanki Jerusalen.

³² Máha Pedro ko já xi kab'entukohó, tu ni xí tíncha ma nijñáhá rá, tunga y'entu tik'uhún ko incha kikié kjuachánkahá Jesu ko já xi jo kabinchakohó. ³³ Nk'ie nga ja tíncha fi t'axin ngáha rá Jesu já xi joó, as'ai kinchja Pedro:

—Ji ndá maestru, já b'a nda tjihin nga ei kuintsuáhaná! Tu sahá n'endaj jan ni'ya yántsu, nku xi kama ts'í ko nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Eliá.

B'a kitsú Pedro nga ndaha kui najmi be ni xi kinchja. ³⁴ Nk'ie nga b'a tá títuho Pedro, tu nkuhú nintj'ái ts'innk'íehén jóo ko incha kitsankjún nk'ie nga kitsjennéhe nintjü. ³⁵ Kinu'yá ajin nintjü nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bjí xi Ntina xi j'aján. Tásinñjuhuu.

³⁶ Nk'ie nga ja kinu'yá nto, incha kikié nga síña suba ngáha Jesu. Najmi kinchjanijmíyaha jóo niú. Ndaha nku najmi kitsuyahá kui nistjin xu'bo ni xi incha kikié.

B'í ts'in kits'in ndáñhi Jesu nku ndá chí xi tijnajihin ndanindoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga incha nibajen ngáha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xutá j'aikj'á nnyáha Jesu. ³⁸ As'ai 'yún kinchja nku ndá xi tjenjihin xutá nkjiun nga b'a kitsúhu Jesu:

—Ji ndá maestru, tibankihi nga chajehi íchí ndá china. At'ahá ntí nku tutuná maha. ³⁹ Kui xi fas'enjihin nku ndaninda ko tjen'yún ts'ínkjintáyahá rá. B'etsujneyahá ko xú b'asje ts'a. Ja tít's'in'un nkjühun ko tu 'yaha fi t'axihin. ⁴⁰ Ja kuakankihí já ni'yakuyáhí nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá rá.

⁴¹ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Á b'a 'yún íchí s'ejihin rá Ntjaná xutá xi tjihin nd'aj ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjihin nga kúatejñajinnuu ko ts'in chükjuannuu? Nibákoj ndá chíhi ei.

⁴² Nk'ie nga ja tífi ndá chíu má síña Jesu, as'ai ndanindoo kikjanik'ahá t'anankiu ko tu xi y'etsujneyahá rá. Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo. Kits'in ndáñhi ndá chíu ko kits'ínkas'en ngáha rá ná'mihi. ⁴³ Ngayjee xutá tu ni xí kama nkjühún rá kjuachánkahá Ntjaná.

B'í ts'in tá kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nk'ie nga tíncha ma nkjühun ngayjee xutá ni xi tít's'in Jesu, ⁴⁴ as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—'Yún nda tásinñju ni xi xinnuu. Ntíhi Nda'x'ijun n'ekjas'en aya ntsja xutá.

⁴⁵ Tunga najmi kamankjihin rá já ni'yakuyóo én xu'bjí, at'ahá najmi kik'aintehe nga kamankjihin. Najmi kama ya k'un kingásajiyahá Jesu nkú tsuhu rá éen.

B'í ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ As'ai já ni'yakuyóo kinchjanijmíyaha yá xi 'yún nk'a tjen ajihin. ⁴⁷ Tunga kamankjihin rá Jesu ni xi tinchja animáha jóo. As'ai jakj'á nku ndá chí, tsasínñat'ahá yjoho ⁴⁸ ko b'a kitsú:

—Xi ngajoná ts'ínkjáñhin rá ndá chí, kui xi an tít's'ínkjáñna. Ko xi ts'ínkjáñna, kui xi tá tít's'ínkjáñhin xi kits'in níbána. At'ahá xi 'yún kinte tjen ajinnuu, kui xi 'yún nk'a tjen.

B'í ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xutá xi najmi fi kontrahá

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji ndá maestru, kiyaj nga nku ndá ngajohí tím'osjehe jánindoo. Tunga kik'iech'ohó ri, at'ahá najmi ñá tjenkoná.

⁵⁰ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'ahá xi najmi tífi kontraná, kui xi ñá makoná.

B'í ts'in ndjá kinchjako Jesu Santiago ko Jua

⁵¹ Nk'ie nga ja tsichu tíña nistjin nga tjihin nga ngjuainji ngáha Jesu nk'a ján, as'ai ngayjehe k'un tsasin nýá nga ngi nanki Jerusalen. ⁵² Kits'ínki títjuhun yjoho k'ua já xi ts'e. Kui xi incha ngi nku nanki íchí xi tijnajihin ante Samariá tu xi k'uéndahá rá ante Jesu. ⁵³ Tunga xutá Samariá xi tjihin yó najmi kits'ínkjáñhin, at'ahá incha kikié nga tu ni xí mjehé rá Jesu ngjuai nanki Jerusalen.

⁵⁴ Nk'ie kikié ni j'á ni'yakuyá Santiago ko Jua, as'ai b'í incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a mjehi nga kuinchú nga núbájen nd'í nk'a ján tú xi ts'ínkjehe xutá xu'bi?

⁵⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jóo ngat'ahá ni xi incha kitsú. ⁵⁶ As'ai incha ngji kj'ai nanki.

*B'i kitsúhu Jesu já xi mjehé tsjénkhi
(Mt. 8:18-22)*

⁵⁷ Nk'ie nga tüncha ts'in nýá, as'ai nku ndá b'a kitsúhu Jesu:

—Tsjénkhi tú má xi tje'hén ni nga k'úin.

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Chú xi tjin ngijóo tjihin tixa ngijo ko nisee tjihin nuba, tunga Ntíhi Ndax'jun najmi tjihin má nga kama kjuájñasun nintaku.

⁵⁹ As'ai kinchjako kj'ai nda:

—Tsjénkini ji.

B'a kitsú ndo:

—Ji ndá maestru, k'ua'intení nga tjun kfinngjayánja na'mina.

⁶⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'ejñaihi xutá xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjáyanji suba xutá k'ien xinkjín. Tunga máha ji, t'ink'ienijmí nga ja tibatéxuma Ntjáná.

⁶¹ B'a kitsú ya kj'ai nda:

—Ji nda maestru, tsjénkhi, tunga tjenje'héni nga tjun ma kfin xinyahá xutá xi tjin ni'yaná nga ja tífia.

⁶² B'i kitsú Jesu:

—Xi mjehé tsénkina ko as'ai kuasenji astun nga ts'jin ni xi nkaha, kui xi najmi tsuhu ra má batéxuma Ntjáná.

10

B'i ts'in kits'ínkji Jesu já xi cháte ko kan jo

¹ Askahan ta'ájín Ndá Ntjáná cháte ko kan jo já. Jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji títjuhún yohó ngayjeé nanki ko ante xi má nga tjihin nga kj'ua askahan. ² B'i kitsúhu jóo:

—Xutá xi tjin b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá máha já musu xi ts'inxájin ni. Kui nga tünchihí ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntje. ³ Tankiún. Títs'ínkjínúu xi nkú joyaha chutsánka ajihín nañá kjan. ⁴ Najmi tú ch'o tsa, ko tá ndaha tton, ko tá ndaha tjabaxinté. Ko najmi tú bincha'yún nga súniñohe xutá aya nýóo.

⁵ Nk'ie nga kuitjás'oon nku ni'ya, tjun súniño. “Kjuajyu kas'e ni'ya xu'bi”, tixiún. ⁶ Tsa tjintu yo xutá xi tjihin kjuajyu, kjuajyu xi tí'boó s'ejñaha. Tunga tsa najmi, k'oóyak'un ngáhanu kjuajyu xi tí'boó. ⁷ Najmi tú xki ni'ya binimo. Nkúhú ni'ya tintsúboó nga chinoo ko s'iu ni xi k'uaínúu. At'aha já xi ts'inxá tjihin kixi nga kama chjihí.

⁸ Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki, tsa nda ts'in ts'ínkjáinnúu xutá xi tjin yo, chinoo ni xi k'uejñat'anúu. ⁹ N'enkihúu xutá un xi tjin yo ko: “Ja 'yún tíña tijnánu Ntjáná nga tibatéxumanúu nd'ai”, tixihúu. ¹⁰ Tunga tsa kuitjás'oon nku nanki ko tsa najmi nda ts'in ts'ínkjáinnúu xutá xi tjin yo, tankiún ajin nantio ko b'a tixiún. ¹¹ “Santaha ndyohó nankinúu xi kafajnu tsukui t'etsujnei. Tunga tjihín ni nga choo ni xu'bi. Ja 'yún tíña tijnánu Ntjáná nga tibatéxumanúu nd'ai”, tixiún. ¹² An b'a tixinnúu. Nk'ie nga kuichú nstjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xutá, kui nanki xu'bo xi 'yún un skué sahá nga xutá xi kis'e nanki Sodoma.

*B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu xutá xi najmi kits'ínkjáihin ehén
(Mt. 11:20-24)*

¹³ Níma rú n'ehenu jun, xutá nanki Corazin! Níma rú n'ehenu jun, xutá nanki Betsaida! At'aha tsa xutá nanki Tiro ko xutá nanki Sidon kikié kjuankjún xi kama ajinnúu, ja ra nd'ai ngjik'áha rá animahá nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. ¹⁴ Tunga nstjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xutá, jun xi 'yún un skué sanúu nga xutá xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

¹⁵ Ko jun xutá nanki Capernaum, tsa b'a manúu nga santaha ndjiojmi ján chankjúnúu, najmi. Tú sa ní santaha ngak'ien kuankjúnúu.

¹⁶ As'ai b'i kitsúhu Jesu já xi títs'ínkji:

—Xutá xi tibasínjunúu, kui xi an tibasínjuna. Xi títs'ín t'axinnúu, kui xi an títs'ín t'axinna. Ko xi títs'ín t'axinna, kui xi títs'ín t'axín xi kits'ín nibána.

B'i ts'in kik'óya ngáha já xi cháte ko kan jo

¹⁷ Tsjo nkjún tüncha mahá já xi cháte ko kan jo nga kik'óya ngáha. B'a incha kitsú:

—Ji ndá maestru, ngajohi kichubaj ko santaha jánindo ko kint'é'émni.

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, kikié nga tsijne ndanindoo xi nkú joyaha nku nd'ich'on nga nibaha nk'a ján. ¹⁹ An ja kitsjanuú nga'yún xi má nga kuisinno ye ko chándayá, ko nga n'e nganohó ngayje nga'yún xi tjihin nda kontra. Najmi tjín ni xi ts'ín'unnú. ²⁰ Tunga najmi tu tsjohó manuu at'aha tsa janindoo nt'é'ennú. Tsjo ní katumanuu at'aha ja tjintut'á j'áinnú ndjiojmi ján.

B'i ts'in tsakúchi kjuatsjoho Jesu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ta kuihi chubo j'aíjihin Jesu kjuatsjo xi kitsjáha Espiritu Santo. B'i kitsú:

—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntjá xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'ejña chjih xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jánti ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjín. Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'in kama tsjohi.

²² Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a be yáha ntú, tu nkuhú Na'miu xi be. Najmi ch'a be yáha Na'miu, tu nkuhú Ntú xi be. Ko xuta xi mjehe Ntú nga kuakúchjih Na'miu, kui xi skué Na'miu.

²³ As'ai kits'ínk'ótjija Jesu nga tsasehe já ni'yakuyáha ko b'i kitsú t'axihin:

—Á b'a nda tjihin ts'e xi tibe ni xi tío. ²⁴ At'aha an b'a tixinnuu nga nkjin já profeta ko já rej xi kis'e nstjin nk'ie incha kama mjehe nga skué ni xi tío nd'ái, tunga najmi kikié. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ái, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi nibá Samariá xi nda tjíyaha

²⁵ Nku niyá nku nda maestruhu kjuatéxumoo ngijkjut'ayák'un Jesu. B'a kitsú nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestrú, ¿mí ni xi tjíihin nga ts'ian tu xi sákúhuna nga kúátejña tík'un síán?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tjít'a kjuatéxumoo? ¿Nkú n'e n'eyai?

²⁷ B'a kitsú ndo:

—“N'etjói Ntjáná xi Ntjáhi maha ngayjee animahi ko ngayjee nga'yihin. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjintak'uin. Ko n'etjói xutahi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi.”

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi kuachubai. B'a n'ej ko kuinchun tík'un.

²⁹ Tunga mjehe rá ndo kjuakúchji nga naxu síjña nginkun Ntjáná. Kui nga b'a kitsúhu:

—¿Yá xi xutana ma?

³⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku nda tsitju nanki Jerusalen nga tífjen niyá xi fi nanki Jerico ko tu já ndyéhé ksatéjin. Kui xi kikje'áha santaha najyun xi yja, kik'íehé nga jíxi kits'ínk'ienyahá ko incha ngji jóo. ³¹ Tu yohó tá nibájen nku nda na'mi, tunga nk'íehé nga kikié nda uun, j'at'a niyáha. ³² Ta j'ai ante xu'bo nku nda xi tá ts'ínxát'a njinku. Nk'ie nga kikié nda uun, tá j'at'a niyáha.

³³ Tunga nkuhú nda xi nibá Samariá xi títs'in niyá tá j'ai má kjijña nda uun. Nk'ie nga kikié ndo, kama nimaha. ³⁴ J'aise tíñaha ko kits'ínk'ihí má kama uhun ndo. Kik'onjnuhu seti ko binu ko kik'ontikjájnuhu najyun má uhun. As'ai tá kuihi chu xi tjenko kits'ínk'íesun nda uun. Ngjiko ni'ya má nga nda xi ts'ínk'áya xuta xi ts'in niyá ko yo kikuuhun. ³⁵ Nstjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja tífi nda xi nabá Samariá, ts'asje jo toon denarió ko kitsjáha nda xi ts'e ni'yoo nga b'a kitsúhu: “Chasejhi jchí ndai. Ngayjee ni xi n'echjén sai, k'uechjini nk'ie nga kjuái ngáhana.”

³⁶ Nda tjín. Nk'ie nga nga jaan jái xi kikié nda xi ksatéjin já ndyjee, ¿yá xi mahi ji nga xutaha ndo kits'in ma yjoho?

³⁷ B'a kitsú ndo:

—Nda xi tsase njimaha ndo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—T'in, b'a tá n'ej ko ji.

B'i ts'in tsichutsubek'un Jesu Marta ko Mariá

³⁸ As'ai kits'índjuú niyáha Jesu ko tsichu nku nanki jchí. Xi tjeñ yó nku tachjuún xi 'mi Marta kits'ínkjáihin ni'yaha. ³⁹ Mariá 'mi ná nichja Marta. Kui xi y'ejnat'a sjai Jesu nga tibasinjnuhu ni xi tinchja. ⁴⁰ Tunga kas'entaha rá Marta xá nkún xi títs'in. As'ai j'aik'úhun Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji chá maestrú, ¿a najmi nkún mahi nga takjín nichja kab'éne subana ngatentee xóo? B'a t'ihin nga katasinkona.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Marta, Marta, kas'entaha ri ko tífa nusihin yjohi ni nkún xi t'n'ei. ⁴² Tunga nkuhú maha ni xi 'yún machjén. Mariá kaf'ájin ni xi ndoo ko najmi ch'a xi kjé'aha.

11

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in chubakaá Ntjaná

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nku nýá nk'ie nga Jesu tinchjako Ntjaná, b'a kitsúhu nku nda já ni'yakuyáha nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjaná:

—Ji nda maestru, takúyani xi nkú ts'in tjihin nga chubakaá Ntjaná, xi nkú ts'in ta Jua tsakuyáha já ni'yakuyáha.

² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga chubakoo Ntjaná, b'i tixiún:

Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,

katenkjúhin xuta.

Tatexumani.

³ Tjenni nd'aj nichine xi machjénni.

⁴ N'endyjat'aní ngatitsunni,

xi nkú ts'in jin ta n'endyjat'ajhi xi ch'on ts'inni.

Najmi tu 'bajntei nga kujnejijn nga chjút'ayák'unni.

⁵ B'i ta kitsú ya Jesu:

—K'úejnáha raá tsa tjin xi tjiháha nku nda amigo xi kujchúshe masen nistjen nga b'a kuitsúhu: "Ji nda, n'ek'ieyaní ichi ni xi ts'inkjén xi kjuaisena. ⁶ At'aha nku nda amigona kjuaisena xi kjin kanibáha ko najmi tjinna ni xi tsjaha." ⁷ Tsa b'a ts'jin, nda xinkuu xi tjihá aya ján najmi b'a kuitsúhu: "Najmi tu n'estini. Ja tjičha ankuo ko ntina ja kjintusunkona kamo. Najmi ta ma bisintjehenna nga tsjaha ni xi tbinchi." ⁸ An b'a tixinnuu. Ndaha tsa najmi kuisintjen nga tsjaha ni xi tbanki ndo at'aha nda amigoho maha, tunga kuisintjehén at'aha kjuasti títsá ndo ko tsjáha ngayjee ni xi machjéhen.

⁹ 'Ko an b'a ta tixinnuu. Tjinchú, ko Ntjaná tsjannuu. Tjinchisjo, ko sakúnnuu. N'ekjano ankuo, ko chjux'ánnuu. ¹⁰ At'aha ngatentee xi banki ts'inkjáhi. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'inkjane ankuo chjux'áha. ¹¹ ¿A tjin ajinnuu xi ti'mi na'mi xi tu yehé tsjáha ntíhi nk'ie nga tjo kuankihi? ¹² Tsa chj'oo kuanki ntíhi, ¿a tu chándayáha tsjáha? ¹³ Santaha ko jun xi ch'on'un yo nga 'bohoo ni xi nda ntinnuu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tjihá ndjiojmi ján 'yún tsjá sahá Espiritu Santo xuta xi kuankihi?

B'i ts'in kinchjanijimíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ Nk'ie nga tím'osje Jesu nku ndaninda xi kits'in nima'aha nku nda, askahan nga tsitju ndanindoo, kama kinchja ndo. Tu ni xi kama nkjúhún ra xuta. ¹⁵ Tunga tjihin xi b'a incha kitsú:

—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akúhu jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.

¹⁶ Tjin ngá xi kikjút'ayák'un Jesu ko tsankihi nga ts'jin nku kjuankjún xi kuakúchi nga Ntjaná kits'in nibáha. ¹⁷ Tunga behé Jesu ni xi tít's'innkjink'un joo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjintu má batéxuma nku nda rej ta kuihi fi kontraha xinkjin, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihi. Ndzjoya xi nkuhú ni'ya tjintu tsa ts'instiko xinkjin. ¹⁸ B'a ta ts'in tjihá ts'e ndanindoo. Tsa Satana ta kuihi ngjuai kontra subaha yjoho, ¿nkú ts'in tse kujchúkuahá ra nga kuatéxuma? B'a tixian at'aha b'a tibixiún nga nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo. ¹⁹ Ko tsa nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo, tibixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'in ta kuihi joo bakúchi nga najmi naxu tjintuyánnuu. ²⁰ Tunga tsa nga'yúhun Ntjaná tím'osjekohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja 'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntjaná.

²¹ Nk'ie nga nku nda xi 'yún tjihin nga'yún tjindaha yjoho nga kjaán ko tikunntá ni'yaha, najmi ch'a xi kama ts'jinko ni xi tjintuhu. ²² Tunga tsa f'ai nku xi 'yún tjin sahá nga'yún nga kui, ts'jin nganaha ko kje'aha ngayjee ni xi ts'inchjén nga kjan. As'ai bak'já ni xi tjintu ayoo. ²³ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontra. Xi najmi tif'ayakona, kui xi tibaténdzo.

B'i ts'in kinchjanijimíyaha Jesu ni xi maha xuta

(Mt. 12:43-45)

²⁴ Nk'ie nga nku ndaninda bitjujihin nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'jink'áya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, as'ai b'a tsu: "Tu sahá kfin ngáhana ni'yaná má tsitja." ²⁵ Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kichjuchá ko ja tjinda ni'yoo nga f'aíse ngáha ra. ²⁶ As'ai fik'já sa yatu jáninda xi 'yún ch'on'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihin ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'in b'ejiha askahan nk'ie nga tjuhun.

²⁷ Nk'ie nga b'a títu Jesu, as'ai kikjintáya nku tachjuún xi síj'ajihin xuta nkjiun:

—¡Á b'a nda tjihin ts'e tachjuún xi kitsihin ji ko kits'incháha ri!

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—Á ní b'a nda tjihin ts'e xuta xi basinñjulu rā éhen Ntjaná ko ts'intjusun!

B'i ts'in kinchjanjimyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Nk'ie nga ja kama ñjakú nkjún sa xuta, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Ch'onk'un xuta xi tjin nd'ai. Kjuankjún incha mjehe skue, tunga najmi sakúhú rā kjuankjún. Tú ni xi kamat'aihin nda profeta Jona nk'ie, tú kuihi kjuankjún xi s'ejña chjih xuta xi tjin nd'ai. ³⁰ At'aha xi nkú ts'in kits'inchjén Ntjaná Jona nga kitsjáha éhen xuta nanki Ninjive, b'a ta ts'in ts'inchjén Ntíhi Ndax'un nga tsjáha éhen xuta xi tjin nd'ai.

³¹ Narejña xi tsatéxuma nanki Saba kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kujichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisinñjulu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tíña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon. ³² Ko xuta xi y'entu nanki Ninjive kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kujichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi ngjik'áha rā animaha nk'ie nga Jona y'enjimíhi éhen Ntjaná. Nd'ai bi, ei tíña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in ni xi ma chjina

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Najmi tjin xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'éjña 'ma ko tsa b'éjñanki kintehe nku kaxa. B'éjña nk'a ní tú xi s'e ndzjehen rā xuta xi kjuas'ehen ayoo. ³⁴ Tunkuín, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen yjonintehi. Tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jyuhun. ³⁵ Chihin nga najmi tú kama jyun nd'í nda xi tíñajihin. ³⁶ Tsa ngayjee yjonintehi tjihin nd'í ko tsa najmi tjin má jyunt'aha, kama ndzjen sisihin xi nkú joyaha tsa tibat'ai nku nd'í xi tít's'in ndzjehin.

B'i ts'in y'échit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchja, as'ai nku nda fariseo tsankihí nga ngjuai kjinékoñi ni'yaha. Kui nga jas'ehen Jesu ni'yaha ndo ko y'ejñat'a yámixo. ³⁸ Kama nkjéhuñ nda fariseo nk'ie nga kikie nga najmi tsanéjnu ntsja Jesu kintehe ni nga kikjine niñu xi nkú ts'in tíñaha sinchóo. ³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjako nda fariseo:

—Jun xi 'minuu já fariseo, jun xi nkú joyaha tsa ko taba xi tú naťsihin kin'echuhún rā, tunga kitsejihin kjuanjintak'unnuu kjuandyé ko kjuach'onk'un. ⁴⁰ Jun já chini! Ntjaná kits'innda naťsiun ko ta kits'innda ayoo. ⁴¹ Tú sa ní ni xi tíñnuu, yo tjeheñ ruu xuta x'an tpon chje. B'a ts'in je kamahanu ma nginkun Ntjaná.

⁴² Niñma rú n'ehenu jun, já fariseo! 'Boho Ntjaná nku tikjá najún chjiko ko xka ruda ko ngayjee xka sinje ni nkú nga ts'in tjit'a kjuatéxumo, tunga n'echayanú ni xi naxu nginkun Ntjaná ko kjuatjoho Ntjaná. Kuihi ni xu 'b'i xi tjihin nga n'oo, ko najmi tjihin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjit'a. ⁴³ Niñma rú n'ehenu jun, já fariseo! At'aha n'e mjo nga kuintsubasun yaxile xi tjincha titjun aya ni'ya sinagoga ko nga tsjo ts'in súniñanuñ niyáté. ⁴⁴ Niñma rú n'ehenu, já maestruhu kjuatéxumo ko já fariseo! At'aha tu tsjohonu bakuchú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! Xi nkú joyaha tsjó xi najmi kjintu chji jun, xi b'emasún xuta nga ndaha najmi be.

⁴⁵ As'ai b'a kitsú nku nda maestruhu kjuatéxumo:

—Ji nda maestru, nk'ie nga b'a tibixín, ko jin ta ch'on tí'mini.

⁴⁶ B'i kitsú Jesu:

—Niñma rú n'ehenu ko jun, já maestruhu kjuatéxumo! At'aha ch'a xi najmi chúkjuaha xuta n'ek'anju, tunga máha jun, ndahachí najmi incha n'o nga'yún nga n'etjusun niu. ⁴⁷ Niñma rú n'ehenu! At'aha n'endo tsjóho já profeta xi kits'ínk'ien ntje chánuu. ⁴⁸ B'a ts'in bakuchí kixihinu nga tjinuhu k'un ni xi kits'in ntje chánuu. At'aha kui xi incha kits'ínk'ien já profeta ko jun n'endohoo tsjó.

⁴⁹ Kui nga b'a kitsúhu Ntjaná xi be tú mí nihi ni: “Ts'ínkjisehe já profeta ko já postru xuta xu'bo. K'ua xi ts'ínk'ien ko k'ua xi tsjénki unkie.” ⁵⁰ B'a ts'in n'enijéhe rā xuta xi tjin nd'ai jni xi tsaténdzo ngayjee já profeta santa nkúhu nga kamanda asuntee ko santaha nd'ai. ⁵¹ Ch'atuts'ihin rā jnihi Abel santaha jnihi Zacaria xi kin'ek'ient'a nāchan chje xi kjijña ankjin njnku. Kui nga b'a tixihinnuu nga n'enijéhe rā xuta xi tjin nd'ai ngayjee ni xu'bo. ⁵² Niñma rú n'ehenu jun, já maestruhu kjuatéxumo! Ja kichju'ohoo xuta yubi xi bix'ákoño ankju má nga tíña kjuankjink'uun. Jun najmi bitjas'oon ko ta b'ech'ohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

⁵³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, já chjine'éhen kjuatéxumo ko já fariseo tú ni xi najmi kisasihín rā ni xi kitsú Jesu. Kui nga nkjin tikjá ni xi kingjásajayah rā ⁵⁴ tú xi ts'ínkjinejihin Jesu nga kujinchja nku én xi najmi b'a tjin. Incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama kjuatéjénehe.

12

B'i ts'in kinchjanijmlyaha Jesu xuta xi tsjoho bakuchji nga benkjún Ntjaná

¹ Tü ni xi kama ñjakú nkjühún xuta nga ta kui ta maha tjincha basinne'yún xinkjín. As'ai já ni'yakuyáha Jesu kinchjako tjinun:

—Chúhún yjonuu xi nkú ts'in nkañá já fariseo. Kui xi bakuchji nga 'yún benkjún Ntjaná tü xi b'a ts'in b'é'maha ni ch'onk'un xi tjintujihjin. ² At'ahá najmi tjin ni xi 'ma tjtjo xi najmi chá, ko najmi tjin ni xi tjiña 'ma xi najmi s'eña chji. ³ Kui b'a maha, ngayjee ni xi kichubahanu má jyuun, kui xi kuinú'yá ngáha má ndzjeen. Ko én sen xi kik'inyohoo xinkju aya 'manuu, kui xi ch'íyako ngáha asun nk'a ni'yoo.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjihin nga kuinkjún

(Mt. 10:28-33)

⁴ Jun, já amigona, b'a tíxinuu. Najmi tü binkjun xi tü yjoninteehé maha ts'ink'ien ko askahan najmi ta tjin nkú ts'in saha. ⁵ Xinyanuu yá xi tjihin nga kuinkjún. Tjinkjún xi askahan nga ts'ink'ien yjonintee, tjihin nga'yún nga ts'inkji ngak'ien. Johon, kuihi xu'bo xi tjinkjún. ⁶ ¿A najmi mahá tsa tü xi nanki chjhi ch'a nga satéña un nise xi tinti? Ndaha tsa b'a ma, tunga najmi ts'inchayahá Ntjaná ndaha nku nisee. ⁷ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjin xkjh Na'minuu. Kui kjuaha nga najmi tü binkjuhunnu, at'ahá jun xi 'yún chji so nga nkjin nise.

⁸ Ko b'a tíxinuu. Ngayjee xi ts'inkie yjoho nga bena nginkun xuta, Ntíhi Ndax'jun ta ts'inkie yjoho nga be xuto nginkun ntitsjehe Ntjaná. ⁹ Tunga xi najmi ts'inkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'inkie yjona nga be xuto nginkun ntitsjehe Ntjaná. ¹⁰ Ko ngayjee xuta xi nkú kuitsuhu Ntíhi Ndax'jun, kama ndyjat'ahá. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, najmi ta kama ndyjat'ahá ra. ¹¹ Nk'ie nga ngjuaikonuu xuta ni'ya sinagoga ko tsa nginkun já jue ko tsa nginkun já tjixoo, najmi tü fantaha ruu yjonuu xi nkú ts'in n'ek'oyo ni xi k'úinnuu ko mí éhen xi kuixiún. ¹² At'ahá kui chuba xu'bo Espiritu Santo kuitsuyanuu mí ni xi tjihin nga kuixiún.

B'i ts'in kinchjanijmlyaha Jesu xuta xi 'yún mjehe kjuanchiná

¹³ As'ai kinchja nku nda xi síñajihjin xuta nkjinun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihjin nda nts'é nga katakajanyakona ni xi y'éña na'mini.

¹⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji nda, zyá xi y'é't'a xána nga nda jue kamanuu ko a ra nku nda xi kuakjánya ni xi tjihin xuta?

¹⁵ B'i kitsú sa Jesu nga kinchjako xuta xi kabincha yo:

—Chasoo ko chúhún yjonuu. Najmi tü n'e mjo ni xi tjihin xuta xingisoo. Najmi tsa tü ngat'ahá nga tse ni xi tjihin xuta nga 'yún nda ts'in k'úentu.

¹⁶ As'ai y'éña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Jñáha nku nda nchiná tü ni xi ndahá kitsjá nintje. ¹⁷ As'ai b'i kitsú animaha: “¿Mí nihi xi ts'ian? Najmi tjinna má k'uetjá ni xi kama chána.” ¹⁸ Ko b'a kitsú ya animaha: “Kui ni xi ts'ian. Ts'inxúnta ni'ya xi tjinchana má nga f'atja ni xi kama chána ko k'ají xi 'yún i sa ts'inndá ngáhana. Yo k'j'uatjá niu ko ngayjee ni xi tjinna. ¹⁹ As'ai b'a xihjin yjona: Ji nda, nkjin nkjin maha ni xi tjtjohi. 'Yún nkjin nú kamaha. Tü sahá n'ek'áiyai, chineí, s'j ko tsjo kat'ehi.”

²⁰ Tunga b'ahá kitsú Ntjaná: “Ji nda chini, kui nstjen xu'bj kuayái. Ni xi tjtjohi, zyá xi kama ts'e?”

²¹ B'a mat'ain xuta xi b'ékúhu yjoho kjuanchiná. Kui xi x'an nginkun Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga Ntjaná kuhun ntíhi

(Mt. 6:25-34)

²² As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tü fantaha ruu yjonuu ni xi machjénmu, mí nihi xi chinoo. Ta ndaha najmi tü fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. ²³ Nk'ie ní nga kuintsuubo, kui ní nihi xi 'yún chjhi ra nga nichinee, ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjhi ra nga najyuu. ²⁴ Chasoo nisee. Najmi b'éntje, najmi b'ékú, najmi tjihin ni'ya xi má nga f'atjo nichinehe. Tunga tsjáha ra Ntjaná nichine. Ko jun, ¿a najmi 'yuhún chji so nga nisee? ²⁵ Ko ndaha tsa 'yún kjuántaha ruu yjonuu tü xi sáhanu masen metru, najmi tjin xi nkú ts'in sáhanu masen metru. ²⁶ Tsa najmi manuu n'o ni xi ichí, ¿á jun tífantaha ruu yjonuu ni xingisoo?

²⁷ Chasé chubayohoo xi nkú ts'in sá naxú. Najmi ts'inxá ko najmi ts'inná nachjún. Tunga an b'a tíxinuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nstjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxú. ²⁸ Tsa Ntjaná b'a tsjo ts'ink'ientu jñá xi chuba ma cháha, xi nd'aj ma chá ko ndyjunni kuíti, ¿a najmi tü sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chji so nga jñóo? Já b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Ntjaná! ²⁹ Kui b'a maha, najmi tü

b'ejña tíjün nga ni xi chínoo ko ni xi s'ju kuinchísjo. Najmi tú kui kjuabaha niu kas'enúu. ³⁰ At'aha ngayjee ni xu'bj bangisjai xuta xi tjin asuntee, tunga jáhá be Na'minúu nga machjénnúu ni xu'bj. ³¹ Tjehennto nga katatéxumanúu Ntjáná ko b'a ts'in tú k'uaisuhúnnúu ni xu'bj.

B'j ts'in kinchjanijmýaha Jesu kjuanchinóo
(Mt. 6:19-21)

³² 'Najmi tú binkjun, chutsanka títina. At'aha tsjo tjihin Na'minúu nga tsjánúu nga kuitjás'enjiun xi nkú ts'in batéxuma. ³³ Tateño ni xi tjinnúu ko tjohon xuta x'an. T'ekú ni xi najmi maha batsun. Ch'atjío ndjiojmi ján ni xi ts'in nchiná sínnúu, má najmi ma fas'en já ndyjé ko tá ndaha xubiú najmi maha bate. ³⁴ B'a tixinnúu at'aha má nga tjiña kjuanchinánúu, yo tá tjiña animanúu.

³⁵ 'T'endo yjonúu ko t'etiú nd'inúu. ³⁶ B'a n'oo xi nkú ts'in já musu xi incha kuyá nga k'uaí ndá ntjáha xi kafí kjuabixan, xi nk'ie nga f'ai tú tje'n'yún chjux'áhá rá ankjuo. ³⁷ Á b'a nda tjihin ts'e já musu xi tjintujihin nk'ie nga k'uaí ndá ntjáha. Kjuaxi ni xi tixinnúu. Ni xi ts'in ndantjío tú ngat'aha nga tichuyáha, k'uénda yjoho nga ts'jnk'íentut'á yámixó já musu ko tsjáha njiú. ³⁸ Á b'a nda tjihin ts'e já musu xu'bo tsa tjintu tik'un nk'ie nga k'uaí ndá ntjáha, ndaha tsa masen nstjen ko ndaha tsa ja tifi ma sen.

³⁹ 'Katumankjinnúu ni xu'bj. Tsa be tíjün ndá xi ts'e ni'yoó mí chubaha k'uaí ndá ndyjé, tá k'uéjña nda. Najmi tsjante tsa ndá ndyjé kjuas'en kjuá'yún ni'yaha. ⁴⁰ B'a ts'in tá tintsúba ndahanu ko jun, at'aha chubá nga najmi tichuyóho k'uaí Ntíhí Ndax'ijun.

B'j ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ndá musu xi naxu fiko xáha
(Mt. 24:45-51)

⁴¹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji ndá maestrú, ¿a jin ts'ajin én xi kuachubai, a rá kohó xuta?

⁴² B'j kitsú Ndá Ntjáná:

—¿Yá ndá musúhu xi naxu fiko xáha ko xi nkjink'un, xi ndá ntjáha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chubá? ⁴³ Já b'a nda tjihin ts'e ndá musu xu'bj tsa b'a tít'in nk'ie nga k'uaí ndá ntjáha! ⁴⁴ Kjuaxi ni xi tixinnúu. Ndá ntjáha ts'in kunntáha ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tunga tsa b'j ts'in ts'jnnk'jnk'un ndá musu xu'bj: "K'uaíndaya saha ndá ntjáná nga k'uaí." As'ai k'uéhe já musu ko jminchjin musu xingisoo ko nga kjine ko k'uí ko kama ch'í. ⁴⁶ Tsa tú k'uaíhi ndá ntjáha ndá musu xu'bj nstjin xi najmi tikuyáha ko chubá xi najmi be, 'yún ndjá ts'jinnijéhe ndá ntjáha xi nkú ts'in n'enijéhe xuta xi najmi mjehe s'ejihin Ntjáná.

⁴⁷ 'Ndá musu xi be ni xi mjehe ndá ntjáha ko najmi b'enda yjoho ko tá ndaha najmi ts'intjusun ni xi mjehe ndá ntjáha, kui xi nkjin niyá s'ehe. ⁴⁸ Tunga ndá musu xi najmi be ni xi mjehe ndá ntjáha ko tít'in ni xi tjihin nga n'e kjuahá rá, kui xi chuba niyá s'ehe. At'aha ngayjee xi ts'ati ni xi kits'inkjálhin, kui xi tá ts'ati ni xi kuinchí ngáha rá. Ko xi 'yún tse ni xi kin'e kunntá, kui xi tá 'yún tse ni xi n'enisi ngáha rá.

B'j ts'in kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuaakjányaha yjoho xuta
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ 'An jáik'iet'á nd'ía asuntee ko mangimjena nga kuiti kai. ⁵⁰ Tunga tjihin ni nga nku kjuanjima xi tú xi chánkahá k'ujajian. Un nkjún tibena ko b'a kamana santaha nkúhu nga kuichú nstjin nga kuitjusun niú. ⁵¹ ¿A b'a manúu nga kjuajyu jái tsja asuntee? An b'a tixinnúu nga najmi. Tú xi kjuakjányaha nihi yjoho xuta jáhina. ⁵² At'aha nd'ai ch'atuts'ihin ra nga kuaakjányaha yjoho má nga tjintu un xuta. Jan ngjuai kontraha jo, ko xi joó ngjuai kontraha xi joon. ⁵³ Xi tí'mi na'mi ngjuai kontraha ntíhi, ko xi tí'mi ntí ngjuai kontraha na'míhi. Xi tí'mi naa ngjuai kontraha takjihin, ko xi tí'mi takjín ngjuai kontraha naaha. Xi tí'mi na nchí'ya ngjuai kontraha na antaha, ko xi tí'mi na anta ngjuai kontraha na nchí'yaha.

B'j kitsúhu Jesu xuta nk'ie nga najmi tímankjihin nstjin xi y'a
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ B'a tá kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta nkjiun:

—Nk'ie nga yo nga nibá nintjé xi tjehe má fintjai ts'íu, as'ai: "Tsí k'uaí" bixiún, ko b'a ma. ⁵⁵ Ko nk'ie nga tsjen ntjío sje, as'ai: "Kama sje" bixiún, ko b'a ma. ⁵⁶ ¿Xuta xi tú tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjáná! Mankjinnúu ni xi ma chji nk'a ján ko t'anankju, tunga, ¿a najmi tímankjihinnúu nstjin xi kich'ahanu nd'ai?

B'j ts'in tsakúya Jesu nga k'uéndakáá xinkjá
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ '¿Á najmi n'enkjintak'un subahanu ni xi nda tjin nginkun Ntjáná? ⁵⁸ Tsa tjin xi tibatéjénehi ko tjenkoí nga tí'mikoí nginkun ndá tjixóo, chubakondaí nga tjenkoí sai aya

niyóo, tu xi najmi ngjuaikoho ri nginkun nda jue. At'aha tsa nginkun nda jue ngjuaikohi, as'ai nda jue ts'inkjas'ehin aya ntsja nda xi kunntá nubayóo ko kui xi ngjuáya'yihin. ⁵⁹ B'a tíxihin nga najmi kuitjui yó santa nkúhu nga k'úechjyjei toon xi tjehin.

13

B'i ts'in tsakúya Jesu nga tjihin nga ngjuaikj'áha ra animaha xuta

¹ Kui nstjin xu b'ó kabincha yó k'ua xi kitsúyaha Jesu ni xi kamat'ain k'ua já xi nibáha ante Galilea. Pilato kits'ink'ien jóo kó tá kuihi jníhi jakj'á nga kits'intjijinkoho jníhi chü xi incha tsichuko nga kitsjá chje. ² As'ai kinchja Jesu:

—ZA b'a manuu nga b'a kamat'ain já Galilea xu'bi at'aha 'yún tjin saha ngatitsun nga ngayjee xuta xi tjin ante Galilea? ³ An b'a tíxinnux nga najmi. Kó tá jun, tsa najmi kuankínchj'aha ruu animanuu, ngatentoo b'a tá ts'in kuayó. ⁴ Kó máha já t'ion jan xi k'ien nga tsijnehehe xjó nk'a xi kisasín ntá tíxa Siloe, za b'a manuu nga kui xi 'yún tjin saha ngatitsun nga xuta xi tjin nanki Jerusalen? ⁵ An b'a tíxinnuu nga najmi. Kó tá jun, tsa najmi kuankínchj'aha ruu animanuu, ngatentoo b'a tá ts'in kuayó.

⁶ Kó b'i tá ts'in y'éña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Nku nda kisasíhin nku yá higuera ajin yá tuntsajéhe ko ngijsehe tsa ja yjaha tu higo yóo, tunga ndahá nku najmi kisakúhu. ⁷ As'ai kinchjako nda xi kunntá yá tuntsajéhe: “Ja tjinna jan nú nd'ai nga tíf'ángisja tuhu yá higuera xu'bi. Ndahá nku najmi tsákúna. Tíxásuin, at'aha tu títs'inkjenki tiyahá nga'yúhün t'anankiu”, kitsú. ⁸ As'ai b'a kitsú nda xi kunntá yá tuntsajéhe: “Ji nda ntja, tjeunteihí nga katasinjña sa nú xu'bi. Kuakjanndáihí tuts'in kó kuinchankihí abono. ⁹ Tsa tsjá tu núni, nda tjin. Tunga tsa najmi, kama stísun.”

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku tachjuún nga nstjin nkjún

¹⁰ Nku niyá nk'ie nstjin nkjún, ni'ya sinagoga tibakúya Jesu éhen Ntjaná. ¹¹ Yo kab'ejña nku tachjuún xi tjihin t'ion jan nú nga uhün. Nku ndaninda kits'inchitjuhu kó ndahachí najmi tá ma basin naxuhu. ¹² Nk'ie nga kikie Jesu tachjuún, as'ai kinchjaha kó b'a kitsúhu: —Ji tachjuún, ja kama ndáihí ch'in xi k'uhin.

¹³ As'ai kingjéne ntsja Jesu tachjuún. Tá kuihi chubo tsasin naxu ngáha kó kits'intsjoho Ntjaná. ¹⁴ Tunga kama kjahán ra nda k'akuhu ni'ya sinagoga, at'aha nstjin nkjún nga kits'innkíhi Jesu tachjuún. As'ai b'a kitsúhu xuto:

—Jun nstjin tíña nga ma n'exá. Kui nstjiun nibó nga n'enkinuu, najmi tu nstjin nkjún.

¹⁵ Tunga b'jhi kitsú Jesu:

—iTü tsjohónyu bakuchjú xi nkú ts'in yankjún Ntjaná! ZA najmi chjunndáyanú chü xi tjinnuu nga nstjin nkjún nga bankín n'ek'iu ntá? ¹⁶ Tachjün tá ntjehe ntje cháná Abraham maha, xi ja tjihin t'ion jan nú nga Satana y'é't'a'yúhün nga kitsjá ch'ihin, za najmi tjihin ni nga chjündáya nga nstjin nkjún?

¹⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kama subaha ngayjee já kontraha. Tunga máha xuta nkjiun, kama tsjoho ngayjee kjuankjún xi títs'in Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ As'ai b'j kitsú ya Jesu:

—Mí nihi xi b'a joyaha xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? Mí nihi xi k'uejña chubayahana?

¹⁹ Kui xi b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'á nku nda kó y'éntje jñáha. As'ai kisá k'uun kó nku yá tu chánka kama, kó nisee j'ai ts'inda'á nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan

(Mt. 13:33)

²⁰ As'ai tá kinchja ngáha Jesu:

—Mí nihi xi k'uejña chubayahahona xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná? ²¹ Kui xi b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'á nku tachjuún kó kits'intjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatentee na'yu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Nk'ie nga títs'in niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, tsakúya ts'ihin éhen Ntjaná má xi tjeheh nga tífa, nanki i kó nanki xixi. ²³ As'ai b'a kitsú nku xi kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Nda maestra, za chuba maha xi n'ek'anki?

²⁴ B'j kitsú Jesu:

—N'e kjuá'yúhün ruu yjonuu nga tíjás'oon ankjua nstjyoo. At'aha tíxinyanuu nga nkjin nkjún maha xi kama mjehe kjuas'en yó, tunga najmi kamahá ra. ²⁵ Nk'ie nga kuísintjen nda xi ts'e ni'yoo kó k'uechja ankjuo, jun xi kabincho natsin ján n'ekjano ankjuo nga b'a kuixiún: “Ji nda ntja, chjux'áni ankjuo.” Tunga b'ahá kuítsunuu: “Najmi be yáha jun.” ²⁶ As'ai b'a

kuixiún: “Yanáá xinkjá. Niyáténj tsakuyái éhen Ntjaná.” ²⁷ Tunga b'ahá kuitsunúu: “Ja b'a kuaxinnúu nga najmi be yáha jun. Tiyú t'axín tentenú, jun xi ch'on kin'ó.”

²⁸ Yó ch'jú kó kuichó ni'yun nk'ie nga choo nga ntje cháná Abraham, Isaac kó Jacob kó ngayjee já profeta tjintu má batéxuma Ntjaná. Kó máha jun, kuich'onsjenúu natziun. ²⁹ At'ahá tú má xi tje'hén ni nibaha xutá nga k'j'uaí s'í xi kama má batéxuma Ntjaná. ³⁰ Tjin xutá xi yjanki nd'ai, kui xi tjun kama ngáha, kó tjin xi tjun nd'ai, kui xi tsjénnki.

*B'j kitsú Jesu nga kinchjanijmýaha nanki Jerusalen
(Mt. 23:37-39)*

³¹ Tá kuihi chubó tjin já fariseo xi j'aisehe Jesu kó b'a kitsúhu:

—Xin t'in, at'ahá Herodé Antipa mjehe ts'j'ink'iehin.

³² B'j kitsú Jesu:

—B'a tankink'ihun ndá mañá xi b'a tjin: “Chasei. Nd'ai kó ndyjunnj k'onsje jánindoó kó ts'innkíhí xutá, kó njstjin xi ma jahan kama ndjuúna xána.” ³³ Tunga tjihín ni nga ts'inndjáá niyána nd'ai kó ndyjunnj kó nkinj nga kfán nanki Jerusalen. At'ahá najmi kama xin nanki kuayá nku ndá profeta.

³⁴ Jun xutá Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta kó b'ohóo ndjjo xutá xi n'e nibásenu! ¡A tú nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkúnúu xi nkú ts'in xantó nga b'énkinká ntíhí, tunga najmi kin'e yunú! ³⁵ Nd'ai ní ma, ja s'ejña masen antenu. An b'a tixinnúu nga najmi tá chahanú santa nkúhu nga kuichú njstjin nga b'a kuixiún: “¡Kakjanínk'a Ntjaná xi nibáha ngajoho!”

14

B'j kama nk'ie nga ngj kine niñu Jesu ni'yaha nku ndá fariseo

¹ Nku njstjin nkjún niñu ngj kine Jesu ni'yaha nku ndá k'akú fariseo. Kikuntá 'mahá jóo kui chubó. ² Tá kabasinjáa yó nginkun Jesu nku ndá xi xkaí tjincháa. ³ As'ai kinchjako Jesu já maestruhu kjuatéxumoo kó já fariseo:

—¿A ma n'enkihí xutá xi uhun nga njstjin nkjún, a rá najmi?

⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo. As'ai Jesu kits'insihín ndá uun, kits'innkihí kó kits'inkji ngáha ni'yaha. ⁵ As'ai tá kinchjakohó ngáha jóo nga b'j kitsúhu:

—Tsa ntíhí kó tsa turuhu nku xi sijñajinnúu kuinjeyá nku ntá tixá nk'ie nga njstjin nkjún, ¿a najmi tjen'yún k'uasjejihín?

⁶ Najmi kinchjá jóo, at'ahá najmi be nkú kuitsú.

⁷ Ja kamoó, nk'ie nga kikié Jesu xi nkú ts'in tíf'ajin xutá xi kama ñjakú yó ante xi tjinchá tíjuun nga tib'entut'á yámixó, as'ai y'éjña chubayahá nga tsakúya. B'j kitsúhu:

⁸ —Tsa tjin xi kuitsuyahi nga k'úin nku s'í kjuabixan, najmi tú ante xi sijña tíjuun binchin. At'ahá tsa tú ahá ni k'j'uaí nku xi tá kik'inyaha nga k'j'uaí s'íu xi 'yún yankjún sa nga jí, ⁹ tsa as'ai b'a k'j'uaí tshuín ndá xi tib'asje s'íu: “Ndai tje'hín má kabinchin”, kui nga kama suba ts'ihín ri nk'ie nga k'úinnchin ante xi fekuu. ¹⁰ Ni xi n'eni tsa tjin xi kuitsuyahi nga k'úin nku s'í, t'ihinnchin ante xi fekuu, tú xi b'a k'j'uaí tsuhu ri ndá xi kitsúyahi nga k'j'uaí s'íu: “Ji ndá amígo, t'ihinnchin nku ante xi tijná k'aku.” B'a ts'in sakúhu ri kjuachánka nginkun ngayjee xi k'úentut'ákohi yámixó. ¹¹ At'ahá tú yáhá ni xi k'uasje nk'a suba yjoho, kui xi chajnúcha. Kó xi k'uasje njmakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹² Kó tá kinchjako Jesu ndá xi kitsúyahá nga k'j'uaí kine niñu. B'j kitsúhu:

—Nk'ie nga s'í n'esjei, najmi tú já xi nda nchjakohi chubaihí, tá ndaha já nts'ei, tá ndaha já xinkí, kó tá ndaha já nchíná xi tjintut'á tíñahi. At'ahá tsa b'a n'ej, kui jóo kuinchjá ngajoya ngáha ri kó b'a ts'in kuítju chjhi ni xi kik'aihí. ¹³ Ni xi n'eni nk'ie nga s'í n'esjei, xutá x'an chubaihí, xi njmaha, xi najmi ma fi kó xi ka. ¹⁴ B'a ts'in nda kamat'aihinni. At'ahá xutá xu'bj najmi kamahá tsjá ngajoya ngáha ri ni xi k'j'uaíhí, tunga kama chjhi ri njstjin nk'ie nga k'j'uaíya ngáha rá ngabayoo xutá xi naxú y'entu.

B'j ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'í chánka xi ts'asje nku ndá

¹⁵ Nk'ie nga kint'é ni xu'bj nku ndá xi tá kab'ejñat'ako Jesu yámixó, as'ai b'a kitsú:

—¡Á b'a nda tjihín ts'e xutá xi k'úéntujihín s'í chánka xi kama má batéxuma Ntjaná!

¹⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu ndo:

—Nku niyá nku ndá ts'asje nku s'í chánka kó nkjin nkjún xutá kits'inkint'é nga k'j'uaísehe. ¹⁷ Nk'ie nga ja tsichu chuba, as'ai kits'inkji nku ndá musúhu ndó. “Níbó, at'ahá ja tjinda ngayjee nichinee”, kitsúhu xi incha kin'ekint'é nga k'j'uaí s'íu. ¹⁸ Tunga ngayjee jóo incha tsanki nga n'e'yún tak'uhun. “As'ai kuak'atsená nku jñá kó tjihín nga kfínsehe. Tibankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú ndá xi tjun kik'inyaha. ¹⁹ “As'ai kuak'atsená te turu bakján nanki. Tífikjut'ayá chü. Tibankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú ngá k'j'ai ndá. ²⁰ “As'ai kuixanná, kui kjuaha nga najmi kama kfihinna”, kitsú ngá ndá xi ma jahan.

²¹ 'Kik'óya ngáha ndá musu kó kitsúyaha ndá ntíaha ngayjee ni xu'bi. As'ai kama kjahán ndá xi ts'e ni'yo. "Kítsa t'in ajin nantío kó niyáté xi tjin nanki xu'bi. Nibákoj ei xi x'ahan, xi nijmaha, xi kaha, kó xi najmi ma fi", kitsúhu ndá musúhu. ²² Askahan b'a kitsú ndá musu: "Ji ndá ntía, ja kuats'intjusan xi nkú nga kuakixín, tunga tjihín sa ante." ²³ As'ai b'a kitsú ndantío: "T'in aya niyóo kó ante xi xi tjinai ei. N'e kjuá yúhún ri xutá nga kjuas'en ei, tū xi tséhe ni'yana." ²⁴ At'aha an b'a tixinnu nga ndaha nku xutá xu'bo xi kixinya tíjuhún najmi kjiñe ni xi y'endá."

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tjihín nga tjun ts'ínnkjink'un xutá xi mjehe tsjénnikhi
(Mt. 10:37-38)

²⁵ Nkjin nkjún maha xutá xi tjénnikhi Jesu. As'ai kits'ínk'ótjiyak'un kó b'a kitsúhu:
²⁶ —Tsa tjin xi tsjénnikina, tjihín nga 'yún ts'ín mjena nga na'mihi, naaha, chjuúhún, ntíhi, já nts'e, jminchjín nichja, kó santaha yjoho. Tsa najmi b'a ts'ín, najmi tsuhu rá nga kama xutá ni'yakuyána. ²⁷ Xi najmi títjáha yjoho nga tsjénnikina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu rá nga kama xutá ni'yakuyána.

²⁸ Tsa nku xi tijnajinnu mjehe ts'ínnda nku torre, za najmi tjuhún k'uéña nga ts'ínkxi nkú tjin ni xi kfet'aha, tū xi skuéhe tsa tijnaha ni xi machjéhen nga ts'índjuú niy? ²⁹ At'aha tsá ts'ínnda tuts'in xjóo kó askahan najmi kuichúkuahá nga ts'índjuú niy, as'ai ngayjee xutá xi skuéhe nga b'a ts'ín kuajnjukiehe. ³⁰ B'i ngján b'a kuitsu: "Nku xá kik'atuts'ihún kui ndai, tunga najmi tsichukjuahá ra nga kits'índjuú."

³¹ Kó tsa nku ndá rej xi tijnaha te miú já jun mjehe nguai kjánko k'ái ndá rej, za najmi tjuhún k'uéña nga ts'ínkjink'un tsa kuichúkuahá nga kjaánko ndá rej xinkuu xi nibáko kan miú já jun xi ts'e? ³² Kó tsa behe k'un nga najmi kuichúkuahá, as'ai ts'ínkji já chjine'en xi ts'e xi má nga kuajnjú kjuajyu ndá rej xinkuu nk'ie nga kjin tjen sa. ³³ Kui b'a maha, tū yáhá ni xi tijnajinnu xi najmi k'uéña ngayjee ni xi tjihín, kui xi najmi tsuhu rá nga kama xutá ni'yakuyána.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchén sihin naxo
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Nda naxo, tunga tsa ndyja nga yúhún, znkú ts'ín kama ntia ngáha? ³⁵ Najmi ta chjhi rá. Najmi kama n'echjén xi nkúhu tsa ninte kó ta ndaha tsa n'etjihín abono. Tū nguaiyahá sa natsin ján. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku chutsanka xi kindya
(Mt. 18:10-14)

¹ Nkjin já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá kó xutá xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumaha Moise kama njakút'aha Jesu nga j'aisínñju. ² As'ai kinchjayanehe já fariseo kó já chjine'éhen kjuatexumoo nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Kui ndai ts'ínkjáñjín kó kjiñeko njñu xutá xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo.

³ B'i kitsú Jesu nga y'éña chubayaha:

⁴ —Tsa tijnajinnu nku xi tijnchaha unchan chutsanka, tsa ndyjahá nku, za najmi kuincháha xi cháte kó yachán ñjoo ajin jñoo kó nguaiñgisai xi kandyjo santa nkúhu nga sakúhu? ⁵ Kó nk'ie nga sakúhu chu, tsjo kamaha nga nguaiñjín tja. ⁶ Nga k'uai ni'yaha, kuinchja ñjaha já xi nda nchjakoho kó já xi tjintut'á tñaha. "N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana chutsanka xi kandyjana", kuitsuhu.

⁷ B'a tixinnu nga b'a ta ts'ín 'yún s'e sa kjuatsjo ndjiojmi ján nk'ie nga nku xutá ngatitsun fikj'áha rá animaha nga cháte kó yachán ñja xutá xi naxu nginkun Ntjáná, xi najmi tjihín nga nguaijk'áha rá animaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku toon xi kindya

⁸ Kó tsa nku tächjuún tijnaha te tontaba, tsa ndyjahá nku, za najmi k'uétihi nku nd'í kó kjecha ni'yaha nga kuangisjái sisin santa nkúhu nga sakú ngáha rá toohon? ⁹ Kó nk'ie nga sakúhu, as'ai kuinchja ñjaha jminchjín xi nda nchjakoho kó jminchjín xi tjintut'á tñaha. "N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana toontaba xi kandyjana", kuitsuhu. ¹⁰ B'a tixinnu nga b'a ta ts'ín s'e kjuatsjo ajihín ntitsjehé Ntjáná nk'ie nga nku xutá ngatitsun fikj'áha rá animaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku na'mi xi kits'ínkjáin ngáha rá ntíhi

¹¹ B'i kitsú sa Jesu:

—Nku ndá kis'ejñaha jo já. ¹² Nda xi kjintú kinchjako na'mihi: "Ji na'mi, k'uai ni xi kanéna", kitsúhu. As'ai tsakjánya ndo ni xi tjihín nga kitsjáha ntíhi. ¹³ Askahan nga ja j'a chuba njstjin, as'ai tsatéña ndá xi kjintú ngayjee ni xi kik'aihi kó ngji nku nanki t'axín kjin nga kik'a toon xi kisakúhu. Yo kits'ínke tya toohon nga kits'ínju kits'ínt'a. ¹⁴ Tungá nk'ie

nga ja kits'inkje ngayjee toohon, tu nkuhú kjintíá xi tu xí 'yúhún kama nanki xu'bo ko kikié kjintíá ko kui. ¹⁵ As'ai ngjinki xáha nku nda xi tjiña nanki xu'bo, as'ai kits'inkjihí ndo má tjincha chinkaha tu xi ts'inkjehen chu. ¹⁶ Mjehe kjine ni xi tjincha kjine chinko, tunga najmi ch'a xi kitsjáhá ra niu.

¹⁷ Tu chahán kama chubayaha ni xi kits'in, kui nga b'i kitsúhu: "Nkú tjin maha já xi ts'in xánta ni'yaha na'mina xi tib'anki tímaha nchine. Ko máha an, ej tábaya kjintíá. ¹⁸ Tu sahá kfinse ngáha rá na'mina ko b'a xihin: Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntjaná ko nginkuin. ¹⁹ Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úinní. Tu sahá katumahi an xi nkú joyaha nku nda musu xi ts'ihin xánta." ²⁰ As'ai kits'in niyá ndatiu nga nibase ngáha rá na'mi. Kjin tjen sa nk'ie nga kikiéhe na'mi ko kama nimaha. Tsangatsanka nga ngjitsubakjá ntíhí ndo ko kikjexu'ba. ²¹ As'ai b'a kitsú ndatiu: "Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntjaná ko nginkuin. Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úihimí."

²² Tunga b'ahá kitsú na'mihí ndatiu nga kinchjako já musuhu: "Kitsá nibáko najyun xi 'yún nda ko n'engio ntina, ko tá t'eyohoo najnú ntsja nku stjink'un, ko t'jayohoo tjabaxinté. ²³ Nku turu xunkú xi 'yún cháka nibáko ko n'ek'ion. Chinéé ko n'esjee s'í. ²⁴ At'aha ntina xu'bjí nkú joyaha tsa ja k'ien ja k'j'úáiya ngáha rá. Kui xi kindyja ja kuasakusjáí ngáha." As'ai nku s'í jncha kik'asje.

²⁵ Máha nda xi chóo, jhá kafi. Nk'ie nga kik'óya ko j'ai tíña ni'yoo, kint'é nga suun tífane ko nga tjincha tenki xuta. ²⁶ As'ai kinchjaha nku nda musu ko kingjásjaiyaha mí nihi xi tíma. ²⁷ B'a kik'ihin: "Nda nts'ei ja kaf'ai ngáha ko na'mihí katsjá kjua nga kan'ek'ien nku turu xunkú xi 'yún cháka, at'aha nda tjihin ndo nga kuats'inkjain ngáha rá." ²⁸ Kama kjan nkjühun nda xi chóo nga santaha najmi tá mjehe rá kjuas'ehen ayoo. Kui nga tsitjusjehe na'mihí ko tsankihí nga kjuas'en. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: "Yai, té, xi nkú ts'in nkjin nú tjihin nga tít's'inxát'aha ko tehente tít'e'éhen, tunga ndahachí nku niyá najmi kje 'baini nku chutentsu jchí xi k'uasjéko'hona s'í já xi t'johó an. ³⁰ Tunga nk'ie nga k'j'uai ntíhí xu'bjí, xi kits'inkjeko jminchjín skóo ni xi kik'áihí, kan'ek'ieihín nku turu xunkú cháka."

³¹ As'ai b'a kitsú na'mihí: "Ji ntina, tehente tinchunkoní ej, ko ngayjee ni xi tjinna ji ts'í. ³² Tunga nd'ai tjihin nga n'esjee s'í ko n'etsjaá, at'aha nda nts'ei nkú joyaha tsa ja k'ien ja k'j'úáiya ngáha rá. Kui xi kindyja ko ja kuasakusjáí ngáha", kitsú.

16

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi najmi naxu ngjiko xáha

¹ B'i kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyaha:

—Y'ejna nku nda nchiná ni kitsjá xáha nku nda musuhu tu xi kuasehe rá ni xi tjihin. Kik'inayahá nga nda musu tít's'inkje tiya ni xi kits'inkjas'ehen nga kuasehe. ² As'ai kinchjaha nda musu ko b'a kitsúhu: "¿Á b'a tsu én xi tít'e'hena? N'ekjas'enni kuentaha xá xi tín'ei, at'aha najmi tá ji chasehe ri ni xi tjinna." ³ As'ai kits'innkjink'un nda musu. B'i kitsú: "¿Mí nihi xi ts'ian ej ní, at'aha ja tít's'inkje xána nda ntjana? Najmi kuichúkuana tsa xá ndjá ts'ian ko subana tsa chje kuankia. ⁴ Ja be mí nihi xi ts'ian tu xi ts'inkjái'hinna xuta ni'yaha nk'ie nga ja kje xána."

⁵ As'ai kinchjaha nga nkunkú já xi tjehe ts'e nda ntjaha. "¿Nkú tjin tjehe ts'e nda ntjana?", kitsúhu nda xi tjun j'aisehe. ⁶ "Unchan ndjii setí", kitsú ndo. B'a kitsú nda musu: "Á xujun xi tjit'a xkihí ni xi tjehe ej. Kitsá tjinchin, tu sahá tu chátéhé t'et'ai." ⁷ As'ai b'a kitsú ngáha k'j'ai: "Ko jí, znkú tjin tjehe?" "Unchan kusta tuniñu", kitsú nda xu'bjí. B'ahá tá kitsú ngáha nda musu: "Á xujun xi tjit'a xkihí ni xi tjehe ej. Tu sahá tu cháte ko katéhé t'et'ai."

⁸ As'ai nda ntjaha nda musu ch'onk'un xu'bjí kama nkjühun nga 'yún nkjink'un ndo nga b'a kits'in. At'aha xuta xi ts'e asuntee 'yún tjin saha kjuankjink'un xi nkú ts'in b'éndako xinkjín nga xuta xi ts'e má ndzjeen. ⁹ Ko an b'a tixinnuu. N'e chjón kjuanchjiná xi tjin asuntee ngatitsujn nga kujsinko xuta, tu xi kas'ehenuu xuta xi nda kuinchjajonuu. B'a ts'in nk'ie nga kfeko asuntej kjuanchjináha, n'ekjáiinnuu má nga kuintsuba síun.

¹⁰ Xi kixí fikó nga ts'intjusun ni xi jchí, kui xi tá naxu fikó nga ts'intjusun ni xi tse. Ko xi najmi kixí fikó nga ts'intjusun ni xi jchí, kui xi tá najmi naxu fikó nga ts'intjusun ni xi tse. ¹¹ Kui b'a maha, tsa najmi kixí kuankinkoo nga chasoho kjuanchjiná xi tjin asuntee ngatitsujn, ¿yá xi tsjánuu nga chúnnto kjuanchjiná xi ndoo? ¹² Tsa najmi kixí kuankinkoo nga chasoho ni xi ts'e xi k'j'ai, ¿yá xi tsjánuu ni xi ts'ajun? ¹³ Ndaha nku nda musu najmi ma ts'inxát'aha jo já ntja. At'aha nku xi ts'jin unkie ko nku xi ts'jintjo, ko a rá ts'jinxát'a sisihín nku ko ch'on ts'in kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntjaná ko kjuanchjinóo.

¹⁴ Tunga já fariseo, kui xi 'yún tsjohó toon. Kui nga tsajnukiehe Jesu nk'ie nga kint'é ngayjee ni xu'bjí. ¹⁵ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—Xuta nda n'esjo yjonuu nginkun xuta, tunga Ntjanáha be xi nkú ts'in tjinuyá animanuu. At'aha ni xi benkjún xuta tu ts'ihí maha Ntjaná nga basehe. ¹⁶ Jet'a xáha ni xi kis'et'a

kjuatéxumoḡ ko ni xi tsakúya já profeta nistjin nga j'ai Jua Bautista. Kui nistjin kik'atuts'ihin ra nga tís'enjimi nga Ntjaná xi batéxuma ko xuta títsá nga'yúhun yjoho nga tífás'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha. ¹⁷ Tunga ta chjíhi ra kjuatéxumoḡ. Najmi 'ni tjin tsa ndyjajihin sén nk'a ján ko t'anankiu nga nku ntu ichíhi kjuatéxumoḡ ndyjat'a.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Tu yáha ni xi k'uejña chjuúhun ko kuixanko kj'ai tachjuún, kui xi tibangane kjuabixan tjuhun. Ko xi kuixanko ngáha tachjuún xi y'ejñaha x'ihin, kui xi ta tibangane ni xi 'mihí kjuabixan.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku nda nchiná ko nku nda x'an

¹⁹ Y'ejña nku nda nchiná xi bja najyun xi 'yún chji ko najyun xi tsjo k'un ko gayje nistjin tsjo ts'in b'asje s'í. ²⁰ Ta y'ejña ya nku nda x'an xi 'mi Lazaro, xi kitsejnuhú ra tsé ko xi fajñastiu ankjua ni'yaha nda nchinóḡ. ²¹ Kui nda x'on ni xi un b'éhe k'un nga kjiné t'ía xi xi bixuntunkí kinte yámixaha nda nchinóḡ. Ko santaha nañóḡ f'aik'úhun nga kjinéjnu tséhe. ²² Tu k'iehén nda x'on ko ntitsjeé ngjikhohó ante xi má nga tijná ntje cháná Abraham, ko ta k'ien nda nchinóḡ ko ngjiyanji. ²³ Nk'ie nga un tibehe nda nchinóḡ ngak'ien, tsasenjinki ko kikié nga kjin tijná Abraham ko nga Lazaro kab'ejñat'aha.

²⁴ 'As'ai kikjintáya nda nchinóḡ nga kinchja: "Ji na'mi Abraham, katuma nimaḡi an. T'exái Lazaro nga kats'ínk'anchiku najnú ntsja ko kanibá ts'ínk'anchi njá. At'aha 'yún nkjún un túbena ei ajin nd'íi", kitsú. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Abraham: "Ji ntina, n'ekj'áitsjein nga tsjo ts'in tsinchin asuntee ko Lazaro kjuanjima j'anke. Tunga nd'ái tjihin kjuajyu ko ji un tibehe. ²⁶ Ko nku tákja ya. Nku tixa chánkantsú tjenchja masen yaná. B'a ts'in najmi ma f'atikjáha xi tjintu ei xi mjehe ngjuaí ján ko ta ndaha xi tjintu ján najmi ma f'atikjá nga kj'uaí ei."

²⁷ 'As'ai ta kinchjahá ngáha nda nchinóḡ: "Tibankihi, na'mi, nga n'ekj'í Lazaro ni'yaha na'mina. ²⁸ At'aha un maha já nts'é. Katjitsúyaha tu xi najmi ko kui kj'uaíhi ante xu'bjí má nga un tibehe xuta", kitsú ndo. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: "Tijnáha já nts'ei kjuatéxumaha Moise ko xujun xi y'et'a já profeta. Kui xi kant'é ehén", kitsú. ³⁰ 'As'ai: "Najmi, na'mi Abraham. Tunga tsa tjin xi kj'uaíya ngáha ra ngabayoo ko ngjuaisehe já nts'é, ngjuaik'áha ra animaha", kitsú nda nchinóḡ. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: "Tsa najmi tint'é ehén ni xi y'et'a Moise ko já profeta, ta najmi kama chubayaha ndaha tsa tjin xi kj'uaíya ngáha ra ngabayoo."

17

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin je xuta xingisoo

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ B'i kitsú Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Tjihin nga s'e ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta, tunga, inima rú ts'ihin xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi kj'ai! ² Tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka ko chjanik'ajin ntáchak'uun, kintehe ni nga ts'ínkijnejin ngatitsun nku ntí ichí xi nkúhu xu'bjí. ³ Chúhunu yjonuu.

"Tsa nda nts'ei tít's'in ngatitsun, chubakoi nga najmi nda tít's'in. Tsa ngjuaik'áha ra animaha, n'endyjat'aihi. ⁴ Tsa yatu n'jyá ch'on ts'ínkiohi nga nku nistjin ko tsa yatu n'jyá: "Tífik'áha ra animana, n'endyjat'ani", tsa kuitsuhi, n'endyjat'aihi.

⁵ 'As'ai kinchja já postru:

—Tisinkoni tu xi 'yún s'ejin sahaní Ntjaná.

⁶ B'i kitsú Jesu:

—Tsa tu ichí s'ejinnuu Ntjaná xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichí, kama b'a k'úhunu yá tu xu'bjí: "Tiyú xin ei ko t'ihinsinjñajin ntáchak'uun." Kuint'é'énnuu yoḡ.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku nda musu xi ts'íntjusun xáha

⁷ Tsa nku xi tijnajinnuu tijnáha nku nda musu xi kafikján t'anankiu ko tsa chj kafikunntá, nk'ie nga ja k'óoyaha jñá nda musu, najmi b'a kuitsuhu: "Tijáhanchunt'ai yámixo." ⁸ B'a ní kuitsuhu: "T'endaní ni xi kjiné ko n'esjei najjihin. T'eyaní nichinená ko ntá xi k'uaí, ko askahan kama chineí ko s'í." ⁹ Ko ta ndaha najmi tsjáha máb'achjihí nda musuhu nk'ie nga ja kuats'íntjusun xá xi kuatsjáha. ¹⁰ B'a ta ts'in jun, nk'ie nga ja n'etjusun ngayjee xá xi kitsjánuu Ntjaná, b'a ni tixiún: "Já musu ní. Ni xi kik'inní, kui nihi xi kin'ej."

B'i ts'in kits'ínkikihi Jesu te já xi k'uhun ch'in fentujnu

¹¹ Nk'ie nga tít's'in n'jyá Jesu nga tífi nanki Jerusalem, j'ajin masen ante Samarijá ko ante Galilea. ¹² Nk'ie nga tsichu nku nanki ichí, j'aik'úhun te já xi k'uhun ch'in fentujnu. Kui xi kijnt'á tsincha ¹³ nga kikjintáya:

—Ji Jesu, nda maestru, katuma nimaḡi jin.

¹⁴ Nk'ie nga kieke Jesu jóo, as'ai b'i kitsúhu:

—Tankínkuhuu yjonuu já na'miu.

Nk'ie nga tüncha fi jóo, tsitjuxín ch'ihin. ¹⁵ As'ai nku nda xi tjenjihin já xi tee, nk'ie nga kieke nga kama nk'ihí, kik'óya ko kits'intsjohó Ntjaná nga 'yún kikjintáya. ¹⁶ Jaisínkunch'int'aha Jesu nga íxi t'anankíuhú kingjénsten nintaku ko kitsjáha máb'achj'ihí. Samariá nibána nda xi b'a kits'ín. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi tehé maha já xi kama nk'ihí? ¿Má kfihí já xi ñja xingisoo? ¹⁸ ¿Á tú nkuhú nda xu'bjí xi najmi ntje Israel tjeheñ rã kuak'óyaha nga k'j'uaíts'intsjohó rã Ntjaná?

¹⁹ As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Tisintjeñ ko t'in. At'aha kuas'ejihiñ nga Ntjaná kits'ín nibána, kui nga kama nk'ihí ri.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkjé kuatéxuma Ntjaná

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ As'ai já fariseo kingjásjaiyaha Jesu nkjé kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntjaná. B'i kitsú Jesu:

—Tunkaán najmi kama chjihí nk'ie nga kuatéxuma Ntjaná. ²¹ Ko tá ndaha najmi b'a kuítsu xuta: “Ei tñña”, ko a ra: “Ján tñña.” At'aha ja tibatéxuma Ntjaná ajinnuu.

²² As'ai b'a kitsúhu xuta ni'yakuyáha:

—Kuichú nistjin nga kama mjenuu nga choo ndaha tsa tú nku íchí nistjin xi s'e nk'ie nga k'j'uaí Ntíhí Nda'x'jun, tunga najmi chanú. ²³ Tjín xi b'a kuítsunuu: “Ei tñña”, ko a ra: “Ján tñña.” Tunga najmi tú bankinnú ko tá ndaha najmi tú tsjennkíhuu. ²⁴ At'aha xi nkú ts'in ma chji nd'ích'on nk'a ján nga bat'ai, nga ma chji ei ko ma chji ján, b'a tá ts'in kama chji Ntíhí Nda'x'jun nistjin nk'ie nga k'j'uaí ngáha. ²⁵ Tunga tíjuhún tjíhin nga un nkjún skuéhe ko nga xuta xi tjín nd'aj najmi ts'jínkjálhin.

²⁶ Xi nkú kama nistjin nga y'eña Noe, b'a tá kama nistjin nk'ie nga k'j'uaí ngáha Ntíhí Nda'x'jun. ²⁷ Kui nistjiun tüncha kjine ko tüncha 'bi xuta. Tüncha bixan ko tüncha ts'ínkixan ntíhí. B'a tüncha ts'in santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánko, ko tú ni xí kik'ahá ts'í ko jesunjin ntá ngayjee xuta. ²⁸ Ko b'a tá kama nistjin nga y'eña Lot. Tüncha kjine ko tüncha 'bi xuta. Tüncha b'atse ni ko tüncha batéña ni. Tüncha b'éntje ko tüncha ts'innda ni'ya. ²⁹ Tunga nistjin nga tsitju Lot nanki Sodoma, nibajen nk'a ján nd'í ko sufri nga tsixuntu t'anankíu. Jesun ngayjee xuta. ³⁰ B'a tá kama nistjin nk'ie nga kuakúchji yjohó Ntíhí Nda'x'jun.

³¹ Kui nistjin xu'bo, xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tú kuítjuen nga k'j'uaí'asje ni xi tjintu aya ni'yaha. Ko xi kafi jñá najmi tá kats'óyaha ni'yaha. ³² N'ekj'átsjohoon yjonuu ni xi kamat'ain chjuúhún Lot. ³³ Tú yáha ni xi mjehe ts'ínk'anki suba yjohó nga k'úejña tik'un, kui xi tú sahá kuayá. Tunga xi kuayá, kui xi tú sahá n'ek'aní. ³⁴ An b'a tixinnuu. Kui nistjen xu'bo jo xuta xi kjintusún nku kama, nku chjúbé ko xinkuu s'eña. ³⁵ Jo jminchjín xi tüncha ot'áha xinkjín, nku chjúbé ko xinkuu s'eña. ³⁶ Jo já xi kafi jñá, nku chjúbé ko xinkuu s'eña.

³⁷ B'a kitsú jóo:

—Ji Nda Ntja, ¿má xi tjeheñ b'a kamo?

B'i kitsú Jesu:

—Yaha nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yo ma ñjakú chálkíe. B'a tá ts'in cháha nga k'j'uaí Ntíhí Nda'x'jun.

18

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén ni xi kits'ínko nku nda jue nku tachjuún xi ja k'ien x'íhin

¹ As'ai Jesu y'eña chubayaha xuta ni'yakuyáha nga tsakúyaha nga tjíhin nga tehente kuínchja Ntjaná ko nga najmi ts'jínkjehe k'un. ² B'i kitsúhu:

—Nku nanki y'eña nku nda jue xi najmi benkjún Ntjaná ko tá ndaha najmi nusihín xuta. ³ Yo tá y'eña nku tachjuún xi ja k'ien x'íhin. Kui xi fisehe nda jue nga b'a tsuhu: “Kixí n'ení kjuá xi tjínkóna chá kontrana.” ⁴ Nkjín nistjin j'a nga najmi kits'íhin kjuá tachjuún. Tunga askahán ni kits'ínkjink'un: “Ndaha tsa najmi benkján Ntjaná ko najmi nusinna xuta, ⁵ tunga tú nku títs'ínstihína tachjín. Kui nga tú sahá kixí ts'íhin rã kjuá tú xi najmi ts'jínkjehe kjuatsentana nga k'j'uaíse tehentena.”

⁶ B'i kitsú sa Nda Ntjaná Jesu:

—Nda tasinñju ni xi kitsú nda jue ch'onk'un xu'bjí. ⁷ Ntjaná, ¿a najmi kixíhí ts'íhin kjuá xuta xi j'ájin, xi nistjin nistjen nchjakohó? ¿A ts'jínk'andayahá nga kuasínko? ⁸ B'a tixinnuu nga ntjuúhún ts'íhin kjuá xuta xi ts'e. Tunga nk'ie nga k'j'uaí ngáha Ntíhí Nda'x'jun, ¿a sakú saha asuntee xuta xi s'ejihiñ Ntjaná?

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á

⁹ Tã y'éjña chubayaha Jesu nga tsakúyaha xuta xi b'a maha nga naxu tijncha ts'in nginkun Ntjaná maha, tunga najmi ndahá ts'in basehe xuta xingisoo. B'i kitsúhu:

¹⁰ —Jo já ngji nchjako Ntjaná má ma natsihin ninku, nku xi nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma. ¹¹ Nda fariseo b'i ts'in kinchjako Ntjaná nga ngandaha kinchja nk'ie nga kabasinjña ndju: “Ji Na'mi, títsjaha máb'achjí at'aha najmi b'a k'an xi nkú k'un xuta xi k'oo, xi ndy'é ts'in, xi ch'onk'un, xi b'at'aha chjuúhún. Ko tã ndaha najmi b'a k'an xi nkúhu nda xu'bj xi f'áchjintjai ch'á. ¹² Jo njyá nga tuntjóo bátejña kjintíá ko nku tikjá ngayjee ni xi ts'in ngana tsja chje.”

¹³ Tunga nda xi f'áchjintjai ch'á kjin tsasinjña ko santaha najmi ma k'un tsa nk'a ján kuasenjinki. Tu kik'onayahá mehe nga b'i kitsú: “Ji Na'mi, katuma njmahi an nga jé tjenna.” ¹⁴ An b'a tixinnuu. Nku nda xi naxu kama ndaj nginkun Ntjaná nk'ie nga kik'óya ngáha ni'yaha. Najmi b'aha nda xinkuu. At'aha tu yáhá ni xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichi kama nginkun Ntjaná. Ko xi k'uasje njmakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xiu

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuennehe ra ntsja. Tunga nk'iehe nga kikié já ni'yakuyóo ni, b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'in. ¹⁶ Tunga kinchjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Tjehenntoho jántiu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'in tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjeheh ra nga Ntjaná kuatéxumaha. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáihin nga Ntjaná xi batéxumaha xi nkú ts'in ts'ínkjáihin nku nda chí ni xi 'bahí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

B'i ts'in kinchjanijmíko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ As'ai nku nda k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihin ra nga kúátejña tik'un sían?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntjaná. ²⁰ Yai xi nkú ts'in tjít'a kjuatéxumoo: “Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu ndy'é n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Chankjúin na'mihj ko naahi.”

²¹ B'a kitsú ndo:

—Ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²² Nk'ie nga kint'é Jesu ni xu'bj b'a kitsú:

—Nku ni ndyajat'á sahi. Tateñai ngayjee ni xi tjihin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²³ Tunga nk'iehe nga kint'é ndo éin, kik'ie nusin nusihin, at'aha 'yún nkjún nchiná. ²⁴ Nk'ie nga kikié Jesu nga kik'ie nusin nusihin ndo, b'i kitsú:

—¿Á b'a 'yún 'ni tjihin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihin nga Ntjaná kuatéxumaha!

²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

²⁶ As'ai xuta xi kint'éhe b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ni xi ndahachí najmi maha ts'in xuta, Ntjaná maha ts'in ni.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu ni xi tjinni ko tjennkihí nd'aj.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa chjuúhun, tsa já nts'e, tsa xi cháha ko tsa ntíhi at'aha Ntjaná batéxumaha, ³⁰ kui xutai 'yún ts'ati k'uai ngáha ra asunnte xu'bj ko njstjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tik'un sín.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

—Tjenñju. Ja tábanklaán nanki Jerusalen. Yo kuitjusun ngayjee ni xi y'é't'a já profeta nga kamaha Ntíhi Nda'jun. ³² At'aha aya ntsja xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra n'ekjas'en. Kui xi kuajnukiehe, ch'on ts'íhín, ko kuatétéjnuhu. ³³ K'uéhe ko ts'ínk'ien. Tunga njstjin xi ma jahan k'uaiya ngáha ra ngabayoo.

³⁴ Ndaha nku ni xu'bj najmi kamankjihin já ni'yakuyóo. Najmi be ni xi tínchja Jesu, at'aha kis'ejña maha niu.

B'j ts'in kits'innkihi Jesu nku nda ka
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nk'ie nga ja tibichú tiña Jesu nanki Jerico, nku nda ka kab'ejña andai nnyóo nga tibanki chje. ³⁶ Nk'ie nga kint'é ndo nga tífa nkjún xuta, as'ai kingjásjaiya mí nihí xi tíma.

³⁷ Kik'inyaha nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, tífa yo. ³⁸ As'ai kikjintáya:

—ji Jesu, ji xi ntjehé David, katuma nimañi an!

³⁹ Xuta xi yja tíjuun kinchjatikohóo tú xi k'uechja'aha ts'a, tunga tú sahá 'yún kikjintáya sa:
—ji ntjehé David, katuma nimañi an!

⁴⁰ As'ai tsasin'yún Jesu kó b'a kitsú nga ngjuai'ichj'a nda kó. Nk'ie nga ja j'ai, Jesu kingjásjaiyaha:

⁴¹ —¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda kó:

—ji nda maestrú, mjena nga kama chjina.

⁴² B'j kitsú Jesu:

—Katuma chjihi. At'aha kuas'ejihi nga Ntjaná kits'in nibána, kui nga kama nkihi ri.

⁴³ Tá kuihi chubó kama chjihi ndo kó kitsjennkihi Jesu nga kits'intsoho Ntjaná. Kó tá kits'intsoho Ntjaná ngayjee xuta xi kikié ni xu'bj.

19

B'j ts'in tsichuk'uhun Zakeo Jesu

¹ As'ai tsichu Jesu nanki Jerico. J'ajin nankiú. ² Yo tíña nku nda nchiná xi 'mi Zakeo, xi nda k'akuhú já xi f'achjintjai ch'a nga ts'inxát'aha já Roma. ³ Kui xi mjehé skue yaha Jesu, tunga najmi timahá rá, at'aha katsehe xuta kó ch'e nkjún ya Zakeo. ⁴ As'ai tsangatsanka tíjuun xuta nkjún kó tsyajnu nku yá xi síña yo, tú xi skuehe Jesu, at'aha yo tíhin nga k'já.

⁵ Nk'ie nga ja tífa Jesu yo, tsasenjinki má kji'a ndo kó b'j kitsúhu:

—ji Zakeo, kitsá tíjujein, at'aha ni'yahí tíhin nga ts'inkj'áya nd'ái.

⁶ As'ai kitsá tsitjujen Zakeo kó tsjo kamaha nga kits'inkj'áhin Jesu ni'yaha. ⁷ Tunga nk'ie nga kikié xuta ni xu'bj, as'ai ngayjee kinchjayane Jesu nga b'a kitsúhu xinkjin:

—Ni'yaha nku nda xi najmi ts'intjusun kjuatéxumaha Moise kfi ts'inkj'áya.

⁸ As'ai tsasinjña ndju Zakeo kó b'a kitsúhu Jesu:

—Chasei, nda maestrú. Tsjaha xuta x'an masen ni xi tíjna. Kó tsa tíjn xi ndyé kits'ihin nga ts'anachaha, ts'ink'óya ngáha rá níju níyá tíhin ni xi jak'aha.

⁹ B'j kitsú Jesu:

—Ja k'uanki nd'ai xuta xi tíntu ni'ya xu'bj, at'aha tá ntjehé ntje chjáná Abraham y'aha rá nda xu'bj. ¹⁰ At'aha Ntíhi Nda'ixun j'aingisjái kó j'ai ts'ink'anki xuta xi ja kindyja.

B'j ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi kitsjáha já musúhu toon xi ts'inxáko
(Mt. 25:14-30)

¹¹ Nk'ie nga tímjeñju xuta ni xi tínchja Jesu, as'ai tá y'éñña chubaya ngáha nga tsakúya. At'aha ja tibichú tiña nanki Jerusalen kó b'a tímaha xuta nga ákui kuatéxumaha Ntjaná. ¹² Kui nga b'a kitsúhu Jesu:

—Y'ejña nku nda nchiná xi ngji kjin k'jái nanki tú xi nda rej n'e maha kó askahan k'óoya ngáha. ¹³ As'ai kinchjaha te já musúhu kó kitsjáha toon nga nkúnkú jóo. "N'exáko tooin santa nkúhu nga kjuáj ngáhana", kitsúhu.

¹⁴ "Tunga unkiehé rá xuta nankihí ndo kó incha kits'inkji tjennki ndo já chjine'én xi b'a kitsú: "Najmi mjeni tsa kui ndai xi kama nda rejni." ¹⁵ Tunga kin'e mahá nda rej ndo kó kik'óya ngáha nankihí. As'ai kitsjá kjuá nga chubaha já musú xi kitsjáha toon, tú xi skuehe xi nkú tíjn kits'in nganasun nga nkúnkú jóo.

¹⁶ As'ai j'ai nda xi tjuun. "Ji nda ntja, te tíhin nga kits'in nganasun toohin", kitsú. ¹⁷ "Nda tíjn. Nda ní ji, nda musú. Naxu kin'etjusuin xá ichi xi kitsjaha, kui nga tsjaha ra nga kuatexumaha ri te nanki", kitsú nda rej. ¹⁸ As'ai j'ai nda musú xi ma joho. "Ji nda ntja, un tíhin nga kits'in nganasun toohin", kitsú. ¹⁹ "Ji xi kuatexumaihi un nanki", tá kitsúhu nda musú xu'bj.

²⁰ As'ai j'ai ngá k'jái nda musú. "Ji nda ntja, á toohin ngáha ei. Nku pañu kik'ontikjajian nga y'etjá, ²¹ at'aha tsankjuhun. At'aha kjan ní ji. Chjubéi ní xi najmi ji y'eññai kó chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei", kitsú. ²² As'ai b'a kitsú nda rej: "Ji nda musú ch'onk'un, tá kuihi én xi kuakixín ts'inkokjuahara. Tsa an xi kjan kó fakj'a ni xi najmi an y'eññai kó kjesintjen chan xi najmi an y'entje, ²³ kui nga, zá najmi kin'ekjas'ehen ri toonna já xi be nkú ts'in ts'inxáko toon? Tsa b'a kin'ei, ja rá ts'inkj'áin ngáha rá nd'ai toonna kó santaha ntíhi nga kjuá", kitsú.

²⁴ As'ai kinchjako nda rej já xi kabincha yo. "Chjú'ohóo tooon nda xu'bj kó tjohoon nda xi tíñaha te", kitsúhu. ²⁵ "Ji nda ntja, ja tíñaha te toon nda xu'bo", kitsú jóo. ²⁶ Tunga b'ahá kitsú nda rej: "An b'a tíxinñu. Ngayjee xi tíhin ní, kui xi k'uaí saha. Tunga xi najmi tíhin,

kui xi chj'uhá santaha ni xi ichí xi tjiñaha. ²⁷ Kò máha já kontraná xi najmi mjehe nga kuatexumaha, nibáko eí kò nginkán tichákjò kásin.”

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Nk'ie nga ja b'a kitsú Jesu, as'ai kitsjen títjun nga kits'indjuú ngáha niyáha nanki Jerusalem. ²⁹ Nk'ie nga ja tsichu tiña Betfage kò Betanjá, nanki xi tiña mahá asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'inkji Jesu jo já ni'yakuyáha ³⁰ nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tjiña tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjit'ayún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjúnndáyo kò nibáko eí. ³¹ Kò tsa tjin xi ngjuásjaiyanu: “¿Á jun tichjundáyahanu chu?”, tsa kuitsunu, b'a t'ihun: “Nda maestru rú machjéhen chu.”

³² As'ai ngji já xi kin'ekjú kò kisakúhu chu xi nkú nga kitsú Jesu. ³³ Nk'ie nga ja tjincha kjendáya ntí búrrú, as'ai b'a kitsú já xi ts'e chu:

—¿Á jun tichjundáyahanu ntí búrrú?

³⁴ B'a kitsú jóo:

—Nda maestru rú machjéhen chu.

³⁵ Incha j'aikohó Jesu chu. Najyuhun incha kingjásuhun chu kò kits'ink'iesun Jesu. ³⁶ Xi nkú nga ts'in tifi Jesu, b'a ts'in kingjántu najyuhun xuta aya niyóo. ³⁷ Nk'ie nga ja tjincha bichú tiña má jenstehen asunntu tjenki Yá Olivo, as'ai ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu 'yún incha kikjintáya tsjo nga kits'intsjohó Ntjaná ngat'aha ngayjee kjuankjún xi incha kieke.

³⁸ B'a incha kitsú xuto:

—Ntjaná nda kats'inko nda rej xi kits'in nibá ngajoho! ¡Kas'e kjuajyu ndjiojmi ján kò kaya kjuachánkahá Ntjaná nk'a ján!

³⁹ As'ai kinchjá k'ua já fariseo xi tjenjihin xuta nkijun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihin xuta ni'yakuyáhi nga najmi tu b'a incha kats'in.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a tixinnu, tsa k'uéchja ts'a xuta xu'bj, ndjio incha kjintáya.

⁴¹ Nk'ie nga j'ai tiña Jesu nanki Jerusalem, kikjintántjai nankiú nk'ie nga kieke. ⁴² B'i kitsú: —Tsa tu kui sa nstjin xu'bj kamankjinnu ni xi tsjángu kjuajyu! Tunga tjiña 'mahánu niú nd'aj. ⁴³ At'aha kuichú nstjin nga já kontranu k'uetjindainu xjó nga k'uéchjanu tu xi ts'jinkjehenu. ⁴⁴ Ts'jinkjenu kò ts'jink'ien xuta nankinu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejnásun sahá rá xinkjin. At'aha najmi kamankjinnu nk'ie nga y'éjna chjinu Ntjaná kjuandaha.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tjincha batéña chu má ma natsihin ninku

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje já xi tjincha batéña kò tjincha b'atse chu yo. ⁴⁶ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjit'a éhen Ntjaná: “Ni'ya xi má nga kuinchjako xuta Ntjaná kama ni'yaná.” Tunga jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

⁴⁷ Xki nstjin tsakúya Jesu natsihin ninku. Kò já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatexumoo kò já xi yankjúhun incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'jink'iehen Jesu. ⁴⁸ Tunga najmi tsakú niyáhá rá nkú ts'in b'a incha ts'jin, at'aha ngayjee xuta 'yún mjehe nga kuásinjúhu ni xi tinchjá Jesu.

20

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tixóo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Nku niyá nk'ie nga tibakúya Jesu má ma natsihin ninku nga y'énjimíhi xuta én nda tsuhu Ntjaná, as'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatexumoo kò jáchá xi tá tjihin xá.

² B'a incha kitsúhu:

—T'inyani, ¿mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

³ B'i kitsú Jesu:

—Kò an tá kuasjáyanu nku ni. T'inyanú. ⁴ ¿Yá xi kits'in nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntjaná, a rá xuta asunntejhi?

⁵ As'ai b'i kitsúhu xinkjin nga kinchjanjmíyaha niú:

—Tsa: “Ntjaná kits'in nibáha Jua”, kuixiaán, as'ai b'a kitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnu ni xi kitsúhu Jua?” ⁶ Kò tsa: “Xuta asunntej kits'in nibáha” kuixiaán, ngayjee xuta k'uéná ndjio nga ts'jink'ienná, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta kama Jua.

⁷ As'ai kinchjako ngáha Jesu:

—Najmi yaj yá xi kits'in nibáha.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kò tã ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjána nga b'a tít's'ian.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ As'ai Jesu b'i ts'in tsakúyaha xutã nga y'éjña chubayaha:

—Nku ndã y'éntje tuntsjajé. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngji kjin tse nkjún nstjin. ¹⁰ Nk'ie nga ja tjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku ndã musuhu já xi tít's'ínxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. Tunga kik'íéhé ra jóo ndã musuhu kò kits'ínkji tiya tiya. ¹¹ As'ai tã kits'ínkijihí ngáha ndo k'jái ndã musu, tunga tã kik'íéhé ngáha ra jóo ndã musu xu'bjí. Ch'on nkjún incha kitsúhu kò kits'ínkji tiya tiya. ¹² Tã kits'ínkijihí ngáha k'jái ndã musuhu ndo, tunga tã kits'in'uhún ngáha ra jóo ndã xu'bjí nga tsanka tjennki.

¹³ Tu chahán b'i kitsú ndã xi ts'e tuntsjajé: “¿Mí nihi xi ts'ian? Tu sahã ntína xi tjo nkjúnna ts'ínkjíá. Tsa tu ahá ni skuenkjún ntína jóo.” ¹⁴ Tunga nk'iehé nga kiekie já xi ts'ínxáko tuntsjajé nga nibá ntíhí ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjálhín ngayjee ni xi tjíhín na' mihí. Tu sahã n'ek'ieén tu xi kama ts'añahaná ni xi ts'ínkjálhín.” ¹⁵ Kui nga kik'onsjehe jóo ntíhí ndo natsín má nga tjintje tuntsjajé kò kits'ínk'ien.

'Kui b'a maha, ¿nkú ts'íhín ra ndã xi ts'e tuntsjajé já xu'bo? ¹⁶ K'jái kò ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé kò k'jái já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé.

Nk'ie nga kint'é ni xu'bjí xutã xi tjincha yo, as'ai b'a incha kitsú:

—¡Najmi b'a tã katuma!

¹⁷ Tunga tsase'ahá Jesu jóo kò b'i kitsúhu:

—Kui nga, ¿nkú tsuhu ra ma ni xu'bjí xi tjit'a xujun éhen Ntjáná? B'a tít'sú:

Ndjio xi kikaníya já chjínexóo,

ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹⁸ Tu yáhá ni xi kujjnesun ndjio xu'bjí kama xixi. Kò xi kujjnehehe ndjio kama nkuankuan.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjíhín nga s'echjhi
(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Tã kuíhi chubo mjehe já na'mi k'aku kò já chjine'éhen kjuat'exumoo nga kuakj'ánijé Jesu, at'ahã kamankjihín nga kui kinchjaníjmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xutã nkjün. ²⁰ As'ai kits'ín nibásehe Jesu k'ua já xi kúnnta' maha, xi xutã ndã kits'ín ma mañã yohoo, tu xi ts'ínkjinejihín Jesu nku én xi najmi b'a tjin. B'a ts'ín kama ts'ínkjas'eheh ra ndã tjaxá Roma. ²¹ B'a incha j'ai tsúhu:

—¡Jí ndã maestru, yáí nga kjuaxi én xi chubai nga bakuyái kò nga najmi ngabi n'ei kjuã. Naxu bakuyái éhen Ntjáná. ²² Kui nga, ¿a ma b'echjhi ndã títjun Cesar ni xi f'achjíná, a ra najmi?

²³ Tunga kamankjihín ra Jesu kjuamañaha jóo kò b'a kitsúhu:

²⁴ —Takúnú nku toon denario. ¿Yá xi ts'e sénnstjijn kò j'áin xi tjit'ahã tqoin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e ndã títjun Cesar.

²⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon ndã títjun Cesar ni xi ts'e ndã títjun Cesar, kò tjohoon Ntjáná ni xi ts'e Ntjáná.

²⁶ Najmi kamaha jóo kits'ínkjineya Jesu nga kujinchjá nginkun xutã nantjo nku én xi najmi b'a tjin. Tu sahã kama nkjúhún én xi kits'ínk'óya Jesu kò najmi tã kinchjaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'jái ngáha ra xutã
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Já saduseo bakúya nga najmi k'jái ngáha ra xutã ngabayoo. As'ai k'ua xi j'aisehe Jesu nga ²⁸ kingjásjaiyaha. B'i incha kitsúhu:

—¡Jí ndã maestru, y'é't'aná Moise: “Tsa nku ndã xi tjinaha chjuún kjuayá nga najmi kis'ekoohó ntí chjuúhún, ndã nts'e tjíhín nga kujxanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'in s'ehé ra ntí ndã nts'e xi k'ien.” ²⁹ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan ndã xi tjuun tunga b'ahá tjin k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ³⁰ As'ai ndã xi ma johoo tsixanko ngáha tachjúun, tunga tã k'iehé ngáha. ³¹ As'ai b'ahá tã kits'ín ngáha ndã xi ma jahan kò tã k'ien, kò b'a tã kama't'ain já xingisoo. Ndaha nku xi yatuú najmi kis'ehe ntí. ³² Asakahan tã k'ien tachjúun.

³³ 'Kui b'a maha, nstjin nga k'jái ngáha ra xutã ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjúun? At'ahã nga yatuú tsixanko.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Bixan xutã xi tjin nstjin nd'ái kò ts'ínkixan ntíhí. ³⁵ Tunga xutã xi tjeheh ra nga k'úentu tik'un nstjin xi s'ejña askahan, xi k'jái ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi tã kujxahan kò najmi tã ts'ínkixahan ntíhí. ³⁶ At'ahã najmi tã kama kuayáha. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'ín tjintu ntitsjee. Ntíhí Ntjáná kama, at'ahã j'áya ngáha ra ngabayoo.

³⁷ 'Kò santaha Moise ta y'éfña chji nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, nk'ie nga kinchjanjímíyaha na'yá ntsje xi títi. At'aha b'a ts'in tít'á nga Ntjáná xi "Ntjaha Abraham, Ntjaha Isaac ko Ntjaha Jacob." ³⁸ Ntjáná najmi Ntjaha aníma. Ntjaha ní xuta tít'un. At'aha nginkun Ntjáná tjintu tik'un ngayjee xuta.

³⁹ As'ai kinchja k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo:

—B'a tjin ni xi kuakixín, nda maestru.

⁴⁰ Najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

*B'i ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)*

⁴¹ As'ai b'j kitsú Jesu:

—¿Nkú tjihín ra nga b'a tsuhu xuta nga ntjehe David nibáha ra xi Cristo? ⁴² At'aha ta kuihi David b'a ts'in y'é't'a xujun salmo:

Ntjáná b'a kitsúhu Nda Ntjana:

"Tjinchint'ání má batexuma,

⁴³ k'uentú maná já kontrahj kinte tsukui."

⁴⁴ B'a ts'in ta kuihi David b'a kitsúhu nga Nda Ntjaha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'in ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

*B'i ts'in y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)*

⁴⁵ Nga tjincha basínju ngayjee xuta, as'ai kinchjako Jesu xuta ni'yakuyáha:

⁴⁶ —Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'in súniñaha nuyátée. Tsjoho nga b'entusún yáxile xi tjincha títjun ni'ya sinagoga ko nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'i. ⁴⁷ Kui xi kje'aha ni'yaha jmínchjín xi ja k'ien x'ihín ko as'ai chuba y'uhún tse nchjako maña Ntjáná tu xi b'é'mat'ahin yjoho. Yún un skuéhe já xu'bj.

21

*B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu tjon chje
(Mr. 12:41-44)*

¹ Tsase Jesu ko kíkíe xuta nchiná xi tbinchá toohon aya kaxa tjon chje. ² Ko ta kíkíe nku tadjjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi jo tjon xi tinti tsinchá kaxa chje. ³ As'ai b'j kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tadjjuún x'ain yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo.

⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi tít'ankihj kuatsjá. Tunga máha tadjjún, ngayjee tjon xi tijnaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

*B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee
(Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23)*

⁵ K'ua xuta tjinchjanjímíyaha ninku nga tsjo ts'in kin'enaxúkoho ndjio tsjo k'un ko ni xi kits'insuhun xuta. As'ai b'j kitsú Jesu:

⁶ —Máha ni xi tijo ei, kuichú nstjin nga ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

⁷ As'ai b'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nga b'a kama?

⁸ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachannuu. At'aha nkjin maha xi kj'uai nga an ts'in ma yjoho. "An xi kui", kuitsu. Ko b'a kuitsu ya: "Ja kuichu nstjün." Tunga najmi tu tsjennkíhi ruu jóo. ⁹ Nk'ie nga kuinú'yó nga tjin kjuachán ko nga najmi tjin kjuajyu ajihín xuta nañinantá xi tjin, najmi tu binkjun. At'aha tjihín ni nga tjun b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee.

¹⁰ Ko b'j kitsú sa Jesu nga ngindju:

—Xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi kj'ai nanki. Nku nda rej kjaánko kj'ai nda rej. ¹¹ Chón xi tu xi yúhún kama ko s'e kjintá kj'ai kj'ai nanki. Tsjén ch'in ch'onk'un, ko kama chji nk'a ján ni xi kuinchánkjúhuun xuta ko kjuankjún chánka.

¹² Tunga kintehe ni nga kuítjusun ngayjee ni xu'bj, títjun kuakj'ánijénuu xuta ko tsjénki unkiénuu. Ts'jinkjas'ennuu aya ntsja já k'akuhu xuta sinagoga ko ts'jinkjas'ennuu nubayá. Ngat'ana nguajikohonuu nginkun já rej ko nginkun já títjun. ¹³ B'a ts'in sakúntehennuu nga k'únyaha ruu jóo yáha an. ¹⁴ B'j n'e n'enkjintak'un nga najmi tu b'enda títjun xi nkú ts'in kuísinkoo yjonuu. ¹⁵ At'aha an tsjanuu én xi chubo ko kjuankjintak'un xi chánka sa nga xi ts'e já kontrannuu, tu xi najmi kuichúkjuaha ra ni xi chubo ko tsa b'a kuitsu nga najmi b'a tjin ni xi tichubo.

¹⁶ 'Santaha xi chánu, já nts'o, xutá xinkju ko xutá xi nda nchjakonju ts'ínkjás'ennu. K'ua xi tjin ajinnu n'ek'ien. ¹⁷ Ngat'aná ts'ín unkiehenuu ngayjee xutá. ¹⁸ Tunga ndahá nku ntsjaku najmi ndyja. ¹⁹ Ndjá tüncho, tu xi k'uañkihinu.

²⁰ 'Nk'ie nga choo nga k'uéjindaihi já jun nanki Jerusalem, katumankjinnu nga ja kuichu nistjin nga n'ekje. ²¹ Kui nistjin katanka xutá xi tjin ante Judea xi tjehe asunntu tjenki. Xi tjinu ajin nantia Jerusalem katitju. Xi kafi jñá najmi tá kak'óyaha ajin nantio. ²² At'aha kui nistjin xu'bo ts'ínkjáihin xutá chjihí ni xi najmi nda kits'in, tu xi kuitjusuhun ngayjee ni xi tjit'a éhen Ntjáná. ²³ Níma ru ts'ínhin jminchjin xi y'a nti ko xi tits'ínki nti kui nistjin! At'aha tse kjuanima xi s'e asunntee ko kjuakjahan Ntjáná nibanehe xutá xu'bj. ²⁴ K'ua xi kchá ndju n'ek'ienkoho ko k'jái ngá xi ngjuainjé ngayjee nanki xi tjin. Xutá xi najmi ntje Israel tjehe rá kuasinne nanki Jerusalem xi nkú tjin nú nga k'uañtehe nga kuatéxuma.

B'i kama nistjin nga k'jái ngáha Ntíhi Ndax'iuu
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ 'As'ai ts'íu ko sóo ko niñu kuakúchji kjuankjún xi kama. Xutá naxinantá xi tjin t'ananki ngjuántaha rá yjohó ko tsankjún, at'aha 'yún kjuaneyá ntáchak'uuu ko 'yún ngjuaink'a t'éhen ntóo. ²⁶ Xi kuayáyaha xutá nga tsankjún ko nga kúyaha ni xi kamaha asunntee. At'aha Ntjáná ts'ínk'atsé ni xi tjin nk'a já. ²⁷ Nk'iehé chá Ntíhi Ndax'iuu nga tjenjin nintju nga nibáko ngayjee nga'yúhun ko kjuachánkaha. ²⁸ Nk'ie nga k'uatuts'íhin nga b'j kama, tsjo katumanu, at'aha ja tibichú tiña nistjin nga ja kama ndáinu.

²⁹ Ko b'j tá ts'ín y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Chasohó yá higuera ko ngayjee yá xi tjin. ³⁰ Nk'ie nga yo nga ja títjuh nts'éh, mankjinnu nga ja tibichú tiña chunubóo. ³¹ B'a tá ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnu nga ja tíña tiña nistjin nga kuatéxuma Ntjáná. ³² Kjuaxi ni xi t'xinuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bj kintehe ni nga kuayáye xutá xi tjin nd'ái. ³³ Kamaha asunntee ko nk'a já ndyja, tunga énná najmi k'jái tiya.

³⁴ 'Chúhuun yjonuu, tu xi najmi kama ndjáha animanu, tsa tséjihin rá ni xi mjehe yjonintenu, tsa kama ch'ju, ko tsa kjuántaha ruu yjonuu ni xi tjin asunntee. At'aha tsa b'a n'oo, tu ndyjahánu nk'ie nga k'jái nistjin xu'bo. ³⁵ At'aha k'jáinehe nistjin xu'bo ngayjee xutá xi tjin tu má xi tjehe ni asunntee. Tu ndyjuhé rá nga b'a kamoó. ³⁶ Kui nga tintsuba ndahanu ko tehente chubakoo Ntjáná, tu xi kuichúkjuahanu nga kuitjánkiu ngayjee ni xi kamoó ko kuichú nginkun Ntíhi Ndax'iuu.

³⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsin ninku ko nga ma ngixuun bitju nga fi ts'ínk'a nistjen asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³⁸ Ko ngayjee xutá tá jyun tá jyun incha f'ai natsin ninku nga f'aisinñujuh Jesu.

22

B'i ts'ín y'enda já t'ixóo nga mjehe kuak'ánjé Jesu
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Ja tibichú tiña S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yú san. ² Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo incha tsangisjai n'yá xi nkú nga ts'ín ts'ínk'iehe Jesu, at'aha tsankjún jóo xutá nkjin.

B'i ts'ín y'enda Juda Iscariote xi nkú ts'ín ts'ínkjás'en Jesu
(Mt. 26:14-16; Mr. 14:10-11)

³ As'ai jas'enjihin Satana Juda xi tá 'mi Iscariote, nku ndá ni'yakuyá xi te joo. ⁴ Kui xi ngjisehe já na'mi k'aku ko já jun k'aku nga kinchjanjímíyako xi nkú ts'ín kama ts'ínkjás'ehen Jesu. ⁵ Tsjo kamaha jóo ko y'endako Juda nga tsjáha toon. ⁶ Kits'in yu Juda ko tsangisjai n'yá xi nkú ts'ín kama ts'ínkjás'en Jesu nk'ie nga najmi 'yún tjin xutá.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyá Jesu
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tsihu nistjin nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yú san, nk'ie nga n'ek'ien chutsankaha S'í Pascua. ⁸ As'ai b'a kitsú Jesu nga kits'ínki Pedro ko Jua:

—Tankín'iendo ni xi chineé S'í Pascua.

⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má xi tjehe mjehi nga k'úendai nichinee?

¹⁰ B'j kitsú Jesu:

—Nk'ie nga kuitjás'oon ajin nantio, satékjó nku ndá xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihúu santaha má nga kjuas'en ¹¹ ko b'a t'ihun ndá xi ts'é ni'yoó: “B'a titsu ndá maestru: ¿Má xi kui ante má nga k'ineka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” ¹² As'ai kuakúnjuu nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjehe nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

¹³ As'ai ngji jóo ko b'a kamata'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ¹⁴ Nk'ie nga tsichu chuba, y'ejnat'ako Jesu yámixo já postruhú ¹⁵ ko b'j kitsúhu:

—Mangimjena nga kjuasjékonu S'í Pascua xu'bj kintehe ni ngabayana. ¹⁶ At'aha b'a tíxinnu nga najmi ta kjine sahana nichinej santaha nkúhu nga kujtjusun xi nkú tsuhu ra kui s'í má batéxuma Ntjaná.

¹⁷ As'ai jakj'á chutsiun ko nga ja kitsjáha máb'achjilhi Ntjaná, b'j kitsú:

—Chjúbó niu ko n'endzjohoo xinkju. ¹⁸ At'aha b'a tíxinnu nga najmi ta k'uj sahana ntáha tuntsjéé santa nkúhu nga kuichú nstjin nga kuatéxuma Ntjaná.

¹⁹ As'ai jakj'á nñkuon ko nga ja kitsjáha máb'achjilhi Ntjaná, tsakjánya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsú:

—Kui xu'bj xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanu. B'a n'oo tu xi k'j'uaitsjennu an.

²⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee, ta jakj'á chutsiun nga b'a kitsú:

—Kui chutsiun tibakúchji jnina xi ngjuai ndzjo ngandanu. Jnina tib'endako tsetsehe Ntjaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. ²¹ Tunga máha nd'ai, nda xi títs'ínkjas'enna ta tíjnat'akona yámixaí. ²² At'aha b'a n'ehe Ntíhí Ndax'ijun xi nkú ts'in kis'endaha. Tunga, jnima rú ts'ihin nda xi ts'ínkjas'ehe!

²³ As'ai b'j ngjan kingjásajayaha xinkjin jóo nga yá xi b'a ts'íiun.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka sa

²⁴ As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu xinkjin nga yá xi 'yún chánka sa ajihin. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Já rej xi batéxuma naxinantá xi tjín asuntee ndjá ts'ínko xuta xi ts'e. Ko já xi tíjlin xá, kui xi nda incha ts'in, tsu xuta. ²⁶ Tunga ajinnu najmi b'a kama. Xi 'yún ní chánka sa ajinnu kats'in ma yjoho xi nkú joyaha tsa kui xi 'yún kinte tjen. Ko xi batéxuma kats'in ma yjoho xi nkú joyaha tsa kui xi nda musúhu já xingisoo. ²⁷ At'aha, ¿yá xi 'yún chánka sa? ¿A xi b'ejnat'á yámixo nga kjine, a ra nda musu xi b'éyahá nichinee? ¿A najmi xi b'ejnat'ahá yámixo? Tunga máha an, tíjnjajinnu ej xi nkú joyaha nda musunuu.

²⁸ Jun najmi kin'e nga manú nk'ie nga kichjut'ayák'unna. ²⁹ Kui nga k'uendahanu nga kuatexumo, xi nkú ts'in y'éndana Nd'mina. ³⁰ Kuintsubat'o yámixana nga chinoo ko s'ju nk'ie nga kuatexuma, ko kuintsuuboo ante má nga kuatexumohoo ntjehé xuta Israel xi te jo tíkjá maha.

B'i ts'in kitsúya tíjjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Simon, Simon, tasinñjui. Satana tsanki nga k'uétsujneyánu xi nkú n'ehe tuniñu nga kjút'ayák'unnu. ³² Tunga an ja tsankintjáilhi nginkun Na'miu tu xi tu nku s'ejihin ri an. Ko ji, nk'ie nga sakú nga'yún ngáha ri nga s'ejihin an, tsjinkoi já nts'ei tu xi tu nku ndjáha kuinchaha.

³³ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, tjinkuhu k'an nga kfinkohoo nubayá ko santaha nga kuayákoho.

³⁴ B'j kitsú Jesu:

—Ji Pedro, an b'a tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xantó nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan n'ya tíjlin.

³⁵ As'ai b'j kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Nk'ie nga kits'ínkjínu nga najmi tu ch'o tsa kixinnu, ko ta ndaha toon ko ta ndaha tjabaxínté, ¿a tjín ni xi kindyjat'anuu?

B'a kitsú jóo:

—Najmi chumi nihi xi kindyjat'aní.

³⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga nd'ai, xi tíjnahá tsa, kat'a ko ta kat'a toohon. Ko xi najmi tíjnahá kicha, katatéña najyun ndjuhu ko kat'atse nku. ³⁷ At'aha b'a tíxinnu. Tjihin nga kujtjusuhun ni xu'bj xi tíj'a éheh Ntjaná: “Kui xi ta kich'axkíhí ra ajihin já ch'onk'uun.” At'aha ngayjéé ni xi tíj'a nga tñchjanjímíyahana tjihin nga kujtjusun.

³⁸ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, já jo kicha eí!

B'j kitsú Jesu:

—Ja kama.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntjaná

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ As'ai tsitju Jesu nga ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivó xi nkú ts'in tehente, ko ta kitsjennkíhí já ni'yakuyáha. ⁴⁰ Nk'ie nga tsichu yo, b'a kitsúhu:

—Chubakoo Ntjaná tu xi najmi chjut'ayák'uhunnu.

⁴¹ As'ai b'a ts'in kjin ngji t'axin suba xi nkúhu má bichúkijne nku ndjiø nga s'e. Yo tsasinkúnch'in ko kinchjako Ntjaná. ⁴² B'i kitsú:

—Ji Na'mi, tsa kama kai, n'ek'ja t'axinní kjuanjima xu'bj. Tungá katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴³ As'ai kama chjihj nku ntítse xi nibajehen nk'a ján nga j'ai tsjá nga yúhún. ⁴⁴ Ko nk'ie nga yún nkjún un tibehe Jesu, tu sahá yún kinchjako sa Ntjaná ko tsixuntu t'anankiu ntánubáha xi b'a k'un xi nkú joyaha stubá jni i.

⁴⁵ Nk'ie nga ja kama ha nga kinchjako Ntjaná, as'ai tsisintjen ko j'aise ngáha ra já ni'yakuyáha. Kjintufé jóø nk'ie nga j'aisehe at'aha kjuaboø xi kats'in nganaha. ⁴⁶ As'ai b'i kitsú:

—¿Á kisunntuféhenú? Tísintjooøn ko chubakoo Ntjaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga ta tinchjaha Jesu, tu j'aihi nkjin nkjún xuta. Tjen tíjuhún xuto ndá xi 'mi juda, xi nku ndá ni'yakuyá xi te joø. Kui xi j'aik'uhún Jesu ko kijekxu'ba. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji Juda, ¿a tichjuxu'bai Ntíhi Nda'x'jun nga tin'ekjas'ein?

⁴⁹ Nk'ie nga kikié já xi kabinchandáihj Jesu ni xi tímoø, as'ai b'a kitsú:

—Ji ndá maestru, ¿a kicha kujxkjahannj?

⁵⁰ Nku ndá xi síñajihín jóø kits'in'uhún nku ndá musúhu ndá na'mi tíjuun. Tsatet'a tjabaxínñju kixi. ⁵¹ Tungá b'ahá kitsú Jesu:

—Najmi b'a tu n'ø. Jyu tìncho.

Kits'ínko tjabaxínñju ndá musú nga kits'ínkkihj. ⁵² As'ai kinchjako já xi j'aikj'ánijéhe, kui xi já na'mi k'aku ko já jun k'akuhu nínku ko jáchá xi ta tjihín xá. B'i kitsúhu:

—¿A ndá ndyéná? ¿Á íxi kicháha ko yá kich'ahanu nga kjúáihinu? ⁵³ Xkí nstjin tsásinjñajinnuu má ma nañsihín nínku. Ndaháchí najmi kin'ekonú. Tungá kuihi chubanuu xu'bj, chubá nga batéxuma má jyuun.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ As'ai jakj'ánijéhe jóø Jesu ko ngjikohø ni'yaha ndá na'mi tíjuun. Máha Pedro, kitsjennkí kjihín Jesu. ⁵⁵ Nk'ie nga kits'in'yún nd'í jóø kamasehen nañsiun, y'entut'á ko Pedro ta y'eñajihín. ⁵⁶ As'ai nku na musú kikiéhe nk'ie nga kab'eñat'a nd'íu. Tsase'a sisihín ko b'a kitsú:

—Kui cháí xi ta tsjenko chá ján.

⁵⁷ Tungá najmi kits'ínkíehé yjohø Pedro. B'a kitsú:

—Ji tachjuún, najmi be ndø.

⁵⁸ Sa kutju tu sa kj'áihí xi kikié ngáha ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta makøí jóø.

Tungá b'ahá kitsú Pedro:

—Ji ndá, najmi an niu.

⁵⁹ Ja ra xi nkú maha tsa nku ora. As'ai tu sa kj'ai ngá xi ta b'ahá kitsú ngáha ra:

—Kjuaxj kjáihín nga ko kui ndaj mako ndá xu'ba ján, at'aha ta Galilea nabáha.

⁶⁰ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji ndá, najmi be ni xi tichubai.

Ta kuihi chubø, nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tjen'yún kíkintáhá nku xanta. ⁶¹ Kits'ínk'ótijya Nda Ntjaná nga tsase'a Pedro, ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsúhu Nda Ntjaná: “Kintehe ni nga kjintá xanto nd'ái, b'a kujxin nga najmi yaní jan nýá tjihín.” ⁶² As'ai tsitjusje Pedro ko kíkintá'un kíkintánte.

B'i ts'in kichajnucha Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Máha já xi tìncha kunntáha Jesu, kik'aya ko kik'íéhe. ⁶⁴ Y'é'ma tunkun ko b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu ndá profeta, ¿yá xi kuak'íehi?

⁶⁵ Nkjín tíkjá ya én xi kitsúhu Jesu nga najmi kikienkjún.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Nk'ie nga ja kama seen, kama ñja jáchá xi tjihín xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoø. Incha ngijko Jesu má ma ñjakú já tjíxá judio ko b'a incha kitsúhu:

⁶⁷ —T'inyanj, ¿a ji xi kits'in nibá Ntjaná?

B'i kitsú Jesu:

—Tsa xinyanuu, najmi s'ejinnuu. ⁶⁸ Kō tsa kuasjáyanuu, najmi n'ek'óyanú. ⁶⁹ Tunga nd'ai k'uatuts'ihin Ntíhí Nđax'jun nga k'úéjñat'ahá Ntíjaná xi t'j'ihin nga'yún.

⁷⁰ As'ai ngatentee kingjásjaiyaha:

—¿A xúhú jihí xi Ntíhí Ntíjaná?

B'í kitsú Jesu:

—An xi t'ibixiún.

⁷¹ B'a incha kitsú jóo:

—¿A machjén saná já testiyú? Ná kikjin ja kuanu'yáá ni xi kuatsú.

23

B'í ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda títjun Pilato ko nda rej Herode Antipa

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ As'ai tsisintjen ngayjee já t'jixóo ko ngjiko Jesu nginkun Pilato. ² Nkjin ni xi kikjanínehe yo nga b'í incha kitsú:

—Xuta nankiní t'ibinchákjahan ndai nk'ie kuasakúni. Tíb'éjña nkjún nga s'echjihí nda títjun Cesar ni xi f'áchjintjai, ko b'a títu nga kui xi nku nda rej xi kits'in nibáha Ntíjaná.

³ B'a kitsúhú Pilato Jesu:

—¿A ji xi nda rejihí xuta judio?

B'í kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi t'ibixín.

⁴ As'ai kinchjako Pilato já na'mi k'aku ko xuta nkjiun nga b'a kitsúhú:

—Najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ Tunga tu nku b'ahá incha kitsú jóo:

—Xuta nankiní t'ibinchákjahan. Tíbakúya xki ante xi tjin Judea. Ante Galilea kik'atuts'ihin ra ko santaha ei ja j'ai nga b'a tít'sín.

⁶ Nk'ie nga kint'é Pilato ni xu'bj, kingjásjaiya tsa ante Galilea nibáha Jesu, ⁷ at'aha yo batéxuma Herode Antipa. Nk'ie nga kik'inyaha nga Galilea nibáha Jesu, as'ai kits'ínki Jesu má t'jña Herode, at'aha nanki Jerusalem t'jña Herode kui chubo.

⁸ Tu ni xi tsjohó kamaha Herode nk'ie nga kieke Jesu, at'aha nd'ai nkjún mjehe ra skuéhe. Nkjin t'kjá ni xi kik'inyaha nga tít'sín Jesu ko mjehe skué nga ts'jin Jesu nku kjuankjún.

⁹ Nkjin nkjún ni xi kingjásjaiyaha, tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. ¹⁰ Ta kabincha ya yo já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoog nga nihi xi nkjún ts'in nkjin ni xi tikjanínehe Jesu.

¹¹ As'ai Herode ko já juhun xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjihí ra kits'in ma Jesu ko tsajnikúya. Kits'innga nku najyun tsjo tjin xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. As'ai kits'ínk'óya ngáha ra Pilato. ¹² Kui nistjin xu'bo Herode ko Pilato kik'atuts'ihin nga kinchjako nda ngáha xinkjín, at'aha unkie xinkjín kintehe ni ni xu'bj.

B'í ts'in kitsjá kjuu Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ As'ai Pilato kinchja njaha já na'mi k'aku ko já t'jixóo ko xuta nkjiun. ¹⁴ B'a kitsúhú:

—Jun kafáikonú ndai. B'a t'ibixiún nga xuta nankinuu t'ibinchákjahan. Nginkun kuang-jasjáiyaha ndo. Ajihín ngayjee ni xi tichjaninóhoo ndai najmi kuasakúna tsa t'jihin jé. ¹⁵ Ta ndaha Herode najmi kuasakújihin tsa mí nihi. Kui nga kuats'ínk'óya ngáhana ndai. Ja t'íyo. Najmi chumi nihi xi kits'in ndai xi t'jehen ra ngabaya. ¹⁶⁻¹⁷ Kui b'a maha, tsjahana kjuu nga s'ehé ra ko as'ai ts'in ndáihí.

¹⁸ Tunga nkuhú kits'in ntaha xuta nga kikjintáya:

—¡Kan'ek'ien nda xu'bo! ¡N'é ndáihí Barraba!

¹⁹ Kjiya'yún nda Barraba at'aha já Romá ngji kontraha ko nku nda kits'ínk'ien. ²⁰ Pilato mjehe nga ts'jin ndáihí Jesu kai, kui nga ta kinchjakohó ngáha xuta nkjiun. ²¹ Tunga 'yún kikjintáya xuto:

—¡Tjat'a kruj ndo! ¡Tjat'a kruj ndo!

²² As'ai ta kinchjahá ngáha Pilato nuyá xi ma jahan:

—Tunga, ¿mí ni ch'on t'jihin xi kits'in ndo? Ndaha nku ni najmi tísakújinna tsa t'jehen ra ngabaya. Kui b'a maha, tsjahana kjuu nga s'ehé ra ko as'ai ts'in ndáihí.

²³ Tunga tu ni xi 'yuhún kikjintáya sa xuta. Tsankihí Pilato nga ngjuat'a kruu Jesu. B'a incha kits'in santaha nkúhu nga incha kin'esihin. ²⁴ Kui nga kitsjáha kjuu Pilato nga n'etjusuhun ni xi t'jinha banki. ²⁵ Kits'in ndáihí nda xi j'ájin xuta nga n'é ndáihí, nda xi kjiya'yún nubayá at'aha já Romá ngji kontraha ko at'aha anímá t'jehen. As'ai kitsjá kjuu nga n'ehé Jesu ni xi mjehe xuta nkjiun.

*B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu**(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)*

²⁶ Nk'ie nga tífi s'et'a kruu Jesu, kichjubé nku nda nanki Sirene xi Simon 'mi. Jíá kaf' aihí ndo. Kui xi kin'ek'anji kruu nga kitsjennkíhi Jesu. ²⁷ Ta kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta ko jminchjín xi túncha kjintá nga títs'ínbat'a Jesu. ²⁸ Tunga kits'ínk'ótjijahá Jesu, tsasehe jminchjún ko b'i kitsúhu:

—Jun jminchjín Jerusalem, najmi tu an ch'ít'anú. Yjonu ko ntínuu xi ch'ít'o. ²⁹ At'aha kujichú nstjín nga b'a kuítu xuta: “Á b'a nda tjíhin ts'e jminchjín xi tñhi, xi najmi kik'a ntí ko xi najmi kits'ínki ntí.” ³⁰ As'ai b'a incha kuítu tjenkju: “Tixuntunéni.” Ko: “T'e maní”, kuítu tjenkju. ³¹ At'aha tsa b'i túncha ts'íhin yá xi xkféen, kui nga, znkú sa ts'íhin ra yá xi kixiu?

³² Ta tjenko jóo jo já ch'onk'un xi ta nguát'a kruuko Jesu. ³³ Nk'ie nga incha tsichu ante xi 'mi Nintaku Aníma, yo kingját'a kruu Jesu ko nga joo já ch'onk'uun. Nku xi kitsjen kixíhi Jesu ko nku skjúhun. ³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Na'mi, n'endyjat' aihí, at'aha najmi be ni xi túncha ts'in.

Já juun kits'imndzjohó xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin. ³⁵ Xuta nkjiun kabincha yo nga túncha basenkjún. Ko já tjíxóo kik'aya Jesu nga b'a kitsú:

—Kamahá ndaj nga kj'ai xi kits'ínk'anki. Kats'ínk'anki yjohó nd'aj tsa kui xi kits'ín nibáha Ntjáná, tsa kui xi j'áihin Ntjáná.

³⁶ Já juun ta kik'ayahá Jesu. J'aik'úhun ko kitsjáha nga k'úi binu san. ³⁷ B'a incha kitsúhu:

—Tsa ji xi nda rejhi xuta judio, n'ek'anki yjohi.

³⁸ Ta kis'et'a antsjáku Jesu nku yáte xi b'i kitsú: “Kui xu'bj xi nda rejhi xuta judio.” ³⁹ Nku nda ch'onk'un xi ta kjit'a kruu ta najmi kikienkjún Jesu nga b'i kitsúhu:

—Tsa ji xi kits'ín nibá Ntjáná, n'ek'anki subaj yjohi ko ta n'ek'ankiní ko jin.

⁴⁰ Tunga b'ahá kitsú nda xinkuu nga kinchjatiko nda xu'bj:

—Najmi binkjuin Ntjáná ji, ta ndaha tsa ta kui kjuanjimaha tíyai. ⁴¹ Máha ná, tjíhin kixi nga un tibená, at'aha t'n'ekjáhíhín chjíhi ni xi kin'eé. Tunga kui ndaj ndahachí najmi ch'on kits'ín.

⁴² As'ai b'a kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, kat'áitsjeihin an nk'ie nga ch'atuts'íhin nga kuatexumai.

⁴³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Nd'aj kuinchunkoní ndjiojmi ján.

*B'i ts'in k'ien Jesu**(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)*

⁴⁴ Xi nkú ra ma nga chuba te jo nga nstjiun kis'e jyun ngayjee asunntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngxuun. ⁴⁵ Najmi ta kits'ín ndzjehen ts'iu. Ko jo tsitju nga kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun nkju. ⁴⁶ As'ai 'yún kikjintáya Jesu:

—Ji Na'mi, aya ntsaj títs'ínkjas'en anímana.

Nga ja b'a kitsú, as'ai k'ien. ⁴⁷ Nk'ie nga kieke nda jun k'aku ni xi kamoó, kits'intsjohó Ntjáná nga b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga naxu ndaj nginkun Ntjáha.

⁴⁸ Ngayjee xuta nantja xi incha kieke ni xi kamoó, incha kamankjihin nga najmi nda tjin ni xi kin'e nga kin'ek'ien Jesu. ⁴⁹ Tunga máha ngayjee xuta xi behe Jesu ko jminchjín xi kitsjennkíhi nk'ie nga tsitju xi tjeheh ante Galilea, kui xi kjin kabincha nga túncha basehe ni xi timoo.

*B'i ts'in kis'eyajni Jesu**(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)*

⁵⁰ Tjñajihín já tjíxóo nku nda xi 'mi Kuse xi Arimatea nibáha, nanki xi tññajihín Judea. Nda tíya anímana ndo ko naxu fiko yjohó nginkun Ntjáná. ⁵¹ Ta tkuyaha nstjín nga kuatexuma Ntjáná ko najmi kits'ín yu ni xi y'enda ko ni xi kits'ín já tjíxá xingisoo. ⁵² Kui xi ngjisehe Pilato ko tsankíhi yjonintehe Jesu. ⁵³ Nk'ie nga ja kikjejent'a kruu yjonintehe Jesu, as'ai nku najyun kik'ontjijkájnu ko ngjngjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'a naxiu, xi ndaha nku najmi kje ch'a s'eya. ⁵⁴ Kui nstjiun tís'enda nichinehe S'i Pascua ko ja tib'atuts'íhin nstjín nkjúun.

⁵⁵ Jminchjín xi kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea, ta incha ngji ko kieke tsjóo ko xi nkú ts'in kis'ejna yjonintehe Jesu. ⁵⁶ As'ai kik'óya ngáha ni'yaha ko y'enda ntá sinjne ko ni xi sinjne. Kits'ínk'áya jminchjún nstjín nkjúun xi nkú ts'in tñña kjuatexumoo.

24

*B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo**(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)*

¹ Nga ta jyun ta jjuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, j'aisehe jminchjün tsjóo nga y'a ts'ihin ni xi sinje xi y'énda. ² Nk'ie nga incha j'ai, kikié nga ja kachjuxin ndjjo chákantsú xi tjíchjane tsjóo. ³ Incha jas'en tunga najmi kisakúhú ra yjonintehé Nda Ntjáná Jesu. ⁴ Nk'ie nga ndaha najmi incha be mí nihi xi incha ts'ín, tu incha kikiéhe nga kabinchat'aha jo já xi yja najyun xi tibat'ai. ⁵ Tu ni xi kitsankjúhún jminchjün ko kingjénsten ankjin t'anankju. Tungá b'ahá kitsú jóo:

—¿Á ajihin xuta k'ien túbinchisjáhinu xi tjña tik'un? ⁶ Najmi ta ei tjñaha. Ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo. N'ekj'áitsjohoon yjonuu nga b'i kitsúnúu nk'ie nga y'eña ante Galilea. ⁷ “Tjihin nga n'ekjas'en Ntíh Nda'jün aya ntsja já ngatitsuun ko s'et'a kruu. Nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

⁸ As'ai j'áitsjehen jminchjün ni xi kitsú Jesu ⁹ ko nk'ie nga incha j'aihi tsjóo kitsúyaha ngayjee ni xu'bi já ni'yakuyá xi te nkuu ko ngayjee xuta xingisoo. ¹⁰ María Magdalena ko Juana ko María xi naaha Santiago ko jminchjün xingisoo xi tjenkoho, kui xi j'ai tsúyaha já postru ni xu'bi.

¹¹ Tungá najmi kis'ejihin rá já postru, at'aha én xi najmi tjihin sin kamaha ni xi túsuya jminchjün. ¹² Tungá tsisintjehén Pedro ko tsangatsanka nga ngji tsjóo. Nk'ie nga tsaseya tsjóo, kikié nga tu najyun xi tsich'ontikjájnuhú yjonintee kjjñha yo. As'ai kik'óya ngáha ni'yaha nga tíma nkjúhún ni xi kamao.

*B'i ts'in tsakúchjhi yjoho Jesu jo já ni'yakuyaha**(Mr. 16:12-13)*

¹³ Tá kuihi nistjin xu'bo jo já ni'yakuyaha Jesu yja nga tüncha fi nanki ichi xi 'mi Emau, nanki xi te nku ra kilometro maha nanki Jerusalem. ¹⁴ Tinchjanjmiyakoho xinkjin ngayjee ni xi kamao nga tüncha fi. ¹⁵ Ni xi kama, nk'ie nga tünchjanjmiyakoho xinkjin niu, j'aise tíñaha Jesu ko kitsjent'aha. ¹⁶ Tungá b'a kama xi kis'echjahá tunkun jóo kama. Najmi kamankjihin tsa Jesu niu. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tichubanjmiyakohonu xinkju nk'ie nga tin'o niyá?

As'ai tsincha'yún baba jóo ¹⁸ ko b'a kitsú nda xi 'mi Cleofa:

—¿A nku tutu rá ji xi tinchin nanki Jerusalem xi najmi be ni xi kama nistjin xi nibahaná yo?

¹⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi kama?

B'a incha kitsú jóo:

—Ni xi kin'ehe Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kui xi kama nku nda profeta ko chánka ni xi kits'in. Kis'ehe nga'yún én xi kinchja nginkun Ntjáná ko nginkun ngayjee xuta. ²⁰ Tungá já na'mi k'akuhú ko já tjixána kits'ínkjas'en tu xi kin'ek'iehen, ko kis'et'a kruu. ²¹ Jin kichuyái tsakai nga kui xi ts'ín ndáihí naxinántá Israel. Tungá ja tjihin jan nistjin nd'ai nga b'a kamao.

²² K'ua jminchjün xi tjínjini kabinchánkjünni. Tá jyun ta jyun kafisehe tsjóo, ²³ tunga najmi kasakúhú ra yjonintee. Ntíste rú incha kama chjihí katsúni ko nga kui xi b'a katusúhu nga tjña tik'un Jesu. ²⁴ Askahan tá kafisehe tsjóo k'ua já xi tjínjini ko b'a ts'in kasakúhú xi nkú nga katusú jminchjün, tunga najmi kabehé Jesu.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿A b'a nkjún ts'in ichi mankjihinnuu ko 'ni s'ejihinnuu ngayjee ni xi kitsúhu já profeta!

²⁶ ¿A najmi tjihin ni nga un skuehe xi kits'in nibá Ntjáná kintehe ni nga sakúhu kjuachánka xi ts'e?

²⁷ As'ai Jesu y'éña chjihí jóo nkú tsuhu rá ngayjee xujun éhen Ntjáná má tjít'a ni xi kamaha. Kik'atuts'ihin rá xujun xi y'é't'a Moise ko ngjindjuko ngayjee xujun xi y'é't'a já profeta. ²⁸ Nk'ie nga tsichu nanki ichi xi má nga tüncha fi jóo, b'a kits'in xi kj'ua niyá Jesu kits'in. ²⁹ Tungá kits'ínkasín'yún kjua'yúhún rá jóo nga b'a katusúhu Jesu:

—Tinchinkoni ei, at'aha ja ngixun ko ja tíma'ña.

Kui nga kits'in yuhu Jesu nga y'eñako jóo. ³⁰ Ni xi kama, nk'ie nga kab'entut'áko yámixo jóo, jakj'á Jesu ninkun ko kitsjáha máb'achjihí Ntjáná. As'ai tsakjánya ko kitsjáha jóo. ³¹ Kui chubo tsix'ánki nkun jóo ko kamankjihin nga Jesu niu. As'ai Jesu kits'ínndyjajihínsén yjoho nginkun jóo. ³² B'i ngján b'a katusúhu xinkjin jóo:

—¿A najmi tí'ajin nd'ihí tíma anímaná nk'ie nga tinchjakoná aya niyóo ko nk'ie nga túsuyaná nkú tsuhu rá ni xi tjít'a éhen Ntjáná?

³³ Tá kuihi chubo incha tsisintjen ko kik'óya ngáha nanki Jerusalem. Incha kikié nga nku stihín kats'in yjoho já ni'yakuyá xi te nkuu ko já xi tjíntukoho. ³⁴ Kui xi b'a tüncha tsu:

—Kjuaxi kjáihin nga ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo Nda Ntjaná ko ja kuakakúchijihí yjoho Simon.

³⁵ As'ai kitsúya já xi joo ni xi kamat'ain aya njiyoo ko xi nkú ts'in kamankjihin nga Jesu niu nga tsakjánya ninkuon.

B'i ts'in tsakúchijihí yjoho Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ta tüncha nchjaha nk'ie nga j'ai sinjñajin masehen Jesu ko b'i kitsú nga kikjaniña:

—Kas'enuu kjuajyu.

³⁷ Tu ni xi kitsankjúhún já ni'yakuyóo ko kits'innkjink'un nga nku sen xi tíma chjihí. ³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tábinkjuhunnu? ¿Á t'n'entjihí ruu yjonuu nga b'a ts'in t'n'enkjintak'uhunnu? ³⁹ Ahán niu. Chasoo ntsá ko tsuká. N'ekonú ko chasenú. Nku sen najmi tjihin yjo ko ninta xi nkú ts'in tíyo nga tjinna.

⁴⁰ Nk'ie nga ja b'a kitsú, as'ai tsakú ntsja ko tsuku. ⁴¹ Tunga najmi kjehé s'ejin sisihin jóo, at'aha tsjo nkjún tüncha mahá ko tüncha ma nkjúhún. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tññanuu ichi nichine ei?

⁴² As'ai kitsjáha nku te tjió xi kab'échjan. ⁴³ Jakj'á Jesu niu ko kikjine nginkun jóo. ⁴⁴ As'ai b'a kitsú:

—Ni xi kama, kui nihi xi kixinnuu nk'ie nga tsátejñajin sanuu. B'a kixinnuu nga tjihin nga kuitjusun ngayjee ni xi tjit'a nga kinchjanijmíyahana xujun kjuat'exumaha Moise ko xujuhun já profeta ko xujun salmo.

⁴⁵ Kikjex'ájin Jesu kjuankjintak'uhun jóo tu xi kamankjihin ra ni xi tjit'a éhen Ntjaná ⁴⁶ ko b'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjit'a nga tjihin nga un skuhehe xi kits'in nibá Ntjaná, nga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ajihin xuta k'ien, ⁴⁷ ko nga ngajoho s'enijmi nga ngúsuhun asunntee. Jerusalem ch'atuts'ihin ra nga b'a k'úihin xuta nga tjihin nga ngjuakj'áha ra anímaha tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁴⁸ Jun xi kuixínyo ni xi kiyo. ⁴⁹ An ts'in nibánuu xi kitsúya tíjün Na'mina nga tsjánuu. Tunga tñntsubanú ei Jerusalem santa nkúhu nga n'ekjóhgon nga'yún xi nibaha nk'a ján.

B'i ts'in ngji Jesu nk'a ján

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ As'ai tsitjuko Jesu já ni'yakuyáha. Ngjiko santaha nanki Betanja. Kingjénnk'a ntsja ko nda kinchjane jóo. ⁵¹ Nk'ie nga nda tinchjane jóo, nk'a ján ngji t'axihin. ⁵² Nk'ie nga ja incha kamaha nga kits'intsjoho Jesu, tu ni xi tsjohó tüncha mahá jóo nga incha kik'óya ngáha nanki Jerusalem. ⁵³ Tehente incha kits'intsjoho Ntjaná má ma natsihin ninku.

Xujun xi y'é't'a Jua én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in kitsúya nda xi kits'inntu xujun yáha Jesu

¹ Nga tuts'ihin ni tu b'a ts'in jahá tjiña Éen. Kui Éen xi y'eññakohq Ntjaná. Kui Éen xi Ntjaná. ² Kui xi y'eññako Ntjaná nkúhu nga tuts'ihin ni. ³ Éen kits'inndakohq Ntjaná ngayjee ni xi tjin. Ndaha nku ni xi tjin najmi kin'enda tsa najmi tjin Éen. ⁴ Yo nibáha ra kjuatik'un. Kui kjuatik'un, kui nd'í xi ts'in ndzjehen xuta. ⁵ Ndí t'ib'at'ai má jyuun ko má jyuun najmi tíchúkuaha nga títs'ink'ien.

⁶ J'ai nku nda xi 'mi Jua xi Ntjaná kits'in nibáha. ⁷ J'ai tsúya ni xi kieke tu xi kuítsuyaha yáha nd'íu ko tu xi s'ejihin ra ngayjee xuta nd'í xi j'ai nchjanjmíyaha. ⁸ Najmi kui xi nd'íu. Tu kin'e nibáha tu xi kuítsuyaha yáha nd'íu. ⁹ Nd'í xi ndoo xi ts'in ndzjehen ngayjee xuta ja ma k'j'uaíhi asuntee.

¹⁰ Éen j'aik'iejña asuntee, Én xi Ntjaná kits'inndakohq asuntee. Tunga xuta asuntee najmi kamankjihin yáha kui. ¹¹ J'ai ante xi ts'e, tunga xuta xi ts'e najmi kits'inkjáihi. ¹² Tunga xi kits'inkjáihi ko kis'ejihin, kui xutaaha xi kitsjáha nga kama ntíhi Ntjaná. ¹³ Kui xi kitsin xi nkú ts'in kama mjehe Ntjaná. Najmi kitsin xi nkú ts'in tsin xuta xi tjin, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in tjiñaha xuta, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in mjehe xuta.

¹⁴ Kui Éen xi kik'a yjoninte ko y'eññajinni ko kiyaj kjuachánkaha, at'aha kui xi Ntí nku tutuhú Ntja Na'miu. Tsakúchji kjuanda chánkaha ko én xi b'a tjin. ¹⁵ Jua kitsúya yáha kui. B'i kitsú:

—Kui xi kinchjanjmíyahana nga b'a kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'in jahá tjiña.”

¹⁶ Xkí kjuanda xi kik'ainá kjuanchjiná chánka xi ts'e tsitjujihin. ¹⁷ At'aha Ntjaná kits'inchjén Moise nga kitsjá kjuatéxumoo, tunga j'aihi Jesucristo nga y'eñña kjuandoo ko én xi naxu tjin. ¹⁸ Najmi tjin xi ja be nkú tjin Ntjaná. Nku tutuhú Ntí nku tutuu xi tjiñako Ntja Na'miu, kui xi j'aikúchjiná Ntjaná.

B'i ts'in kitsúya Jua Bautista yáha Jesu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ B'i ts'in kinchja Jua nk'ie nga já judio k'aku xi tjin nanki Jerusalen kits'inkji já na'mi ko já xi ta ts'inxát'a ninku xi má nga nguásjaiyaha Jua yáha kui. ²⁰ Kinchja kixi kixi Jua ko najmi ts'anacha. B'i kitsú:

—Najmi an nda xi xi kitsú Ntjaná nga ts'in nibá.

²¹ B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yáhá ni ji? ¿A jihí xi Eliá?

—Najmi an —kitsú Jua.

—¿A jihí xi nda profeta xi tjihin nga k'j'uaí? —kitsú jóo.

—Najmi —kitsú Jua.

²² —¿Yáha ji? —ta kitsú ngáha jóo—. At'aha tjihin nga kuankinko ngáha ri én kixi já xi kits'in nibáni. ¿Nkú bixín?

²³ As'ai b'i kitsú Jua:

—An xi nku nda xi tinchja ante kixiu nga b'a titsu: “Tjen kixiu niyá má nga nibá Ntjaná.” Kui niu xi y'é't'a nda profeta Isaiá xujun éhen Ntjaná.

²⁴ Ko já xi kits'inkji já fariseo ²⁵ ta kingjásjaiyaha Jua:

—Tsa najmi ji xi kitsú Ntjaná nga ts'in nibá ko ta ndaha Eliá ko ta ndaha nda profeta xi tjihin nga k'j'uaí, ¿á xuta tibatentáhani?

²⁶ B'i kitsú Jua:

—An ntánjua tibatentakohona xuta, tunga síñajihínnuu nku xi najmi yo, ²⁷ xi k'j'uaí askahan nga an. Najmi tjehehenna tsa kjendáya n'úhu tjabaxín ntéhe.

²⁸ B'a kama ni xu'bjí nanki xi 'mi Betanja, nanki xi tjiña ngabantá ntáje Jordan, má tsaténtá xuta Jua.

B'i ts'in kitsúya Jua nga Jesu xi chutsankaha Ntjaná

²⁹ Nistjin xi ma ndyjuun ngáha kieke Jua nga Jesu nibák'un tiñaha ko b'i kitsú:

—Kui xu'bjí xi chutsankaha Ntjaná xi kjaxín ngatitsuhun xuta asuntee. ³⁰ Kui xi kinchjanjmíyahana nga b'i kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'in jahá tjiña.” ³¹ Nk'ie ta ndaha an najmi be yá níhi, tunga ntánjuaahá jáiténtá xuta tu xi s'eña chjihí ra xuta Israel yáha kui.

³² B'i ta kitsúya Jua ni xi kieke:

—Kikie nga nibajen Espiritu ndjiojmi ján xi nkú joyaha nku chutuju ko nga j'aik'iejñantjai nintaku. ³³ Ta ndaha an najmi kjee be yá níhi, tunga xi kits'in nibáhana nga ntánijua kuatentáhana xuta, kui xi b'a kitsúna: “Xi chai nga nibajenk'uhun Espiritu ko k'uéñantjaihi, kui xi Espiritu Santo kuaténtáko ho xuta.” ³⁴ An kikie nga tsitjusun kui éen ko tixinya nga kui xi Ntíhi Ntjáná.

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuun

³⁵ Nk'ie nga kama ndyjuun, ta yohó tijnchako ngáha Jua jo já ni'yakuyáha. Kikie nga j'a Jesu yo ko b'i kitsú:

³⁶ —Kui xu'bo xi chutsankaha Ntjáná.

³⁷ Kint'é nga joo já ni'yakuyáha ni xi kinchja ko kitsjennkíhi Jesu. ³⁸ As'ai tsasenji astun Jesu ko kikie nga tjennkíhi jóo. B'i kitsúhu:

—¿Mí xi tbinchisjó?

—Ji ndá maestru —kitsú jóo—, ¿má tinchin?

³⁹ —Nibáasohoo —kitsú Jesu.

As'ai ngji jóo ko kikie má tíña Jesu. Yo kits'ínkj'a nistjin xu'bo, at'aha ja ngxun. Nkú ra ma nga chuba nju niu. ⁴⁰ Já xi joo xi kint'é ni xi kinchja Jua ko kitsjennkíhi Jesu, nku xi 'mi Andre xi ndá nts'e maha Simon Pedro. ⁴¹ Kui xi tjuun ngiingisjai Simon ko b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni ndá xi kitsú Ntjáná nga ts'ín nibá.

⁴² As'ai j'aiko Andre ndá nts'e nga j'aisehe Jesu. Jesu tsasehe Simon ko b'i kitsúhu:

—Ji xi Simon, ntíhi Jona. Ji xi k'úin ngáha ri Pedro.

⁴³ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tífi Jesu ante Galilea, as'ai ngjisehe Felipe ko b'i kitsúhu: —Tsjénnkíni.

⁴⁴ Nanki Betsaidá nibáha Felipe, má nga ta nankíhi Andre ko Pedro. ⁴⁵ As'ai Felipe ngjisehe Natanael ko b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni ndá xi kinchjanijmíyaha Moise nga y'é't'a xujun kjuatéxumoo ko xi ta y'é't'a já profeta. Kui xi Jesu ntíhi Kuse, ndá xi nibáha nanki Nazaret.

⁴⁶ B'a kitsú Natanael:

—¿A kamahá stjúin Nazaret nku ni xi nda?

—Nibáaseihí —kitsú Felipe.

⁴⁷ Nk'ie nga kikie Jesu nga nibá tíña Natanael, b'a kitsú:

—Kuihí ndá xu'b'í xi xuta Israel tjeheñ ra, nku ndá xi najmi b'anacha.

⁴⁸ —¿Nkú ts'in yahani? —kitsú Natanael.

B'i kitsú Jesu:

—Kuakiehe kintehe ni nga kuanchjahi Felipe, nk'ie nga kabinchunnkí yá higuera.

⁴⁹ —Ji ndá maestru —kitsú ngáha Natanael—, ji xi Ntíhi Ntjáná. Ji xi ndá rejihí xuta Israel.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuakiehe kintehe yá higuera kuaxihin, a kui kjuaha nga kuas'ejihin ri nga Ntjáná kits'in nibáhana? 'Yún cháka ni xi cha sai nga xu'b'í.

⁵¹ Ko b'í ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxí ni xi tixinnu. Choo nga tsjén tixa ndjiojmi ján ko nga ntítsjehé Ntjáná kuyájnru ko kuitjuen nga k'jáisehe Ntíhi Ndax'jun.

2

B'i ts'in kits'in Jesu nku kjuankjún ajihin nku s'í kjuabixan

¹ Nistjin xi ma jahan kama nku kjuabixan nanki Cana, nanki xi tíñajihin ante Galilea, ko yo ngji naaha Jesu. ² Ta ngji Jesu ko já ni'yakuyáha kjuabixoon, at'aha kik'inyaha. ³ Nk'ie nga jeya binu, as'ai b'a kitsú naaha Jesu nga kinchjako ho:

—Ja najmi ta tjihin ra binu.

⁴ —Ji tachjuun —kitsú Jesu—, ¿á an tí'miyahani niu? Najmi kjee bichú chubana.

⁵ As'ai kinchjako naaha Jesu já xi tijncha basehe yámixó nga b'a kitsúhu:

—N'etjusun ngayjee ni xi kuitsunu.

⁶ Yo tijncha jun ndjii nisa xi kamandako ho ndjio. Kui xi ts'inchjén xuta xi ntje judio tjeheñ ra nk'ie nga ts'in je yjohé nginkun Ntjáná, xi nkú ts'in tíña n'yaha. Nkúnkú ndjiiu s'en ra tsa cháte ko tsa cháte ko kan litru ntánijua. ⁷ B'i kitsúhu Jesu já xi tijncha basehe yámixó:

—N'etso ntánijua ndjii.

Kits'íntse susun jóo ndjiiu.

⁸ As'ai Jesu b'i kitsúhu jóo:

—Chjúbó chuba ko tankinko ho ndá xi tibasehe s'íu.

B'a incha kits'in jóo. ⁹ As'ai kíkju't'a ndá xi tibasehe s'íu ntánijua xi ja kama binu, tunga najmi behé má nibaha ra ntóo. Tu já xi tijncha basehé ra yámixó xi be, at'aha kui xi ts'asje ntánijuo. Kui nga ndá xi tibasehe ra s'íu kinchjaha ra ndá bixoon ko b'a kitsúhu:

¹⁰—Ngayjee xuta títjun tsjá binu xi nda ko nk'ie nga ja 'yún ka'bi xuta, as'ai ní tsjá xi najmi 'yún ndaha. Tunga máha ji, binu xi 'yún nda xi títjoihi nd'aj tí'bai.

¹¹ Kui kjuankjún xu'bjí xi títjun kits'in Jesu nanki Cana, nanki xi tíjñajihin ante Galilea. B'a ts'in tsakúchjiji kjuachánkaha, ko kis'ejihin já ni'yakuyáha nga Ntjáná kits'in nibáha.

¹² Ja kamoó. As'ai ngji Jesu nanki Capernaum nga tjenko naaha ko já nts'e ko já ni'yakuyáha. Yo y'entu chuba nistjin.

B'i ts'in kik'onsje Jesu chu xi tüncha batéña jóo má ma natsihin ninku

(Mt 21:12-13; Mc 11:15-18; Lc 19:45-46)

¹³ Nk'ie nga ja tibichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheñ ra, as'ai ngji Jesu nanki Jerusalem. ¹⁴ Má ma natsihin ninku kisakúhu já xi tüncha batéña turu ko chutsanka ko chutuju ko já xi tjintu yo nga tüncha ts'ínk'óntjaiya toon. ¹⁵ As'ai jách'a n'ú'ya, kui xi kik'onsjekoho ngayjee chutsanko ko turu. Kikjani ndzjo toohon já xi tüncha ts'ínk'óntjaiya toon yo ko kits'ínk'ótsjá yámixaha. ¹⁶ B'í kitsúhu já xi tüncha batéña chutuju:

—Tich'onsjoo chunu eí. Najmi tu tiyantá n'e mo ni'yaha Na'mina.

¹⁷ Jáátsjehen já ni'yakuyáha nga b'í ts'in tít'a ehen Ntjáná: “Tjo ts'atina ni'yahi, kui nga tib'enkíhina kjuanima.”

¹⁸ As'ai já judio k'aku kingásjaiyaha Jesu:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchji nga ma n'e ni xi t'n'ei?

¹⁹ B'í ts'in kinchja Jesu:

—N'ekatsúnyo ninku ko jan nistjin kjesintjen ngáhana.

²⁰ B'í kitsú já judio k'aku:

—Yachán jun nú kamandaha ninku. ¿Nkú ts'in jan nistjin chjúsintjehenni ji?

²¹ Tunga yjonintehe ní Jesu kinchjanjímíyaha nga kits'ínkjo ninku. ²² Kui kjuaha, nk'ie nga já'íya ngáha rá ngabayoo, jáátsjehen rá já ni'yakuyáha ni xi kitsú ko kis'ejihin én xi tít'a xujun ehen Ntjáná ko én xi kinchjako já judio k'aku.

²³ Nk'ie nga tíña Jesu nanki Jerusalem ajihin S'í Pascua, nkjin nkjún xuta kis'ejihin nk'ie nga kilkie kjuankjún xi kits'in. ²⁴ Tunga Jesu najmi kits'ínkjáihin xi nkú ts'in ts'ínknjink'un xuto, at'aha be xi nkú k'un. ²⁵ Najmi kamachjén tsa tjin xi kitsúyaha nkú k'un, at'aha be xi nkú ts'in tjintuyá anímaha.

3

B'i ts'in kinchjanjímíko Jesu Nicodemo

¹ Nku ndá fariseo xi 'mi Nicodemo xi tá ndá k'akúhu xuta judio ² j'aisehe Jesu nga jyuun ko b'í kitsúhu:

—Ji ndá maestrú, yaní nga ji xi nku ndá maestrú xi Ntjáná kits'in nibáha. At'aha najmi ch'a kamaha ts'ín kjuankjún xi t'n'ei tsa najmi tíñajihin Ntjáná.

³ B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsin tsetse, kui xi najmi ma chjihí xi nkú ts'in batéxuma Ntjáná.

⁴ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú ts'in tsin tsetse ngáha nku ndá nk'ie nga ja chá? ¿A kamahá tá kjuas'en xi ma johó ngáha aya kats'a naaha ko tsn ngáha?

⁵ B'í ts'in kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsinjin ntánijua ko Espiritu najmi kama kjuas'enjin nga Ntjáná xi kuatéxumaha. ⁶ Xi xuta tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun xuta tjihin. Xi Espiritu tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun Espiritu tjihin. ⁷ Najmi tu ma nkjihin ni xi kuaxihin, nga tjihin nga tsin tsetse ngáhanu. ⁸ Fi ntjo tu má nga mjehé rá ko tá nu'yái nga xu. Tunga najmi yaní má nibáha ko má tífi. B'a joyaha ngayjee xuta xi tsinjin Espiritu.

⁹ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú tjihin rá ni xi tibixín?

¹⁰ B'í ts'in kinchja Jesu:

—Ji xi ndá maestrúhu xuta Israel. ¿A najmi yaní niu? ¹¹ Kjuaxi ni xi tíxihin. Jín chubaj ni xi yaj ko bixínyai ni xi kiyaj, tunga jun najmi n'e s'ejiun én xi bixínyai. ¹² Tsa najmi s'ejinnyu énná nk'ie nga ni xi ts'e asuntee tünchjanjímíyahannu, ¿nkú ts'in s'ejihinnu énná tsa ni xi ts'e ndjiojmi jáñ kuinchjanjímíyahannu? ¹³ Ndaha nku najmi kjee fi ndjiojmi jáñ. Nkúhú Ntíhi Ndax'ün xi nibajehen yo.

¹⁴ Xi nkú ts'in kikjesintjen Moise ye ante kixiu nk'ie, b'a tá ts'in tjihin nga chjúsintjen Ntíhi Ndax'ün, ¹⁵ tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin rá kui nga tu sahá k'úéntu tik'un sín.

¹⁶ Kits'íntjo Ntjáná xuta asuntee nga kitsjá Ntí nku tutuhu tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin rá kui, nga tu sahá k'úéntu tik'un sín. ¹⁷ Ntjáná najmi kits'in nibá Ntíhi asuntee

tsa tu xi k'uejñanehe ra xuta ni xi kanéhe ngat'aha ngatitsun xi kits'in. Kits'in nibá ní tu xi ts'ínk'ankihi.

¹⁸ Xi s'ejihin Ntíhi Ntjaná najmi tjin ni xi nguajinéhe. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ja tjen je at'aha najmi kis'ejihin Ntí nku tutuhú Ntjaná. ¹⁹ Kui ngat'aj tjeheh ra je xuta. J'ai asuntee nd'í xi ts'in ndzjehen xuta, tunga 'yúhún kama mjehe xuta má jyuun nga má ndzjeen, at'aha najmi nda tjin ni xi tjincha ts'in. ²⁰ Ngayjee xi ch'on ts'in, kui xi ch'ohon nd'í xi ts'in ndzjehen. Najmi fik'uhun tu xi najmi chaha ni xi tjincha ts'in. ²¹ Tunga xi naxu ts'in, kui xi fik'uhun nd'í tu xi chaha nga tjincha ts'in xi nkú ts'in mjehe Ntjaná.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jua yáha Jesu

²² Askahan nga b'a kamoq ngjiko Jesu já ni'yakuyáha ante Judea. Yo y'ejñako já ni'yakuyáha chuba nstjin nga tsaténtá xuta xi tjin yo. ²³ Jua ta tsaténtá xuta nanki Enon, yo má tína máha nanki Salim, at'aha 'yún tjin ntánijua yo. Incha j'ai xuta nga ksaténtá yo. ²⁴ B'a kama nk'ie nga najmi kjee s'eya'yún Jua.

²⁵ As'ai já ni'yakuyáha Jua kó nku nda judio kinchjanijmíyaha xi nkú ts'in tjin nga ts'in je yjoho xuta judio nginkun Ntjaná. ²⁶ Incha ngjisehe Jua kó b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda xi j'aisehi ngabantá ntaje Jordan, xi tsixinyai yáha kui, kui xi ta tibaténtá kó ngayjee xuta tjincha fisehe.

²⁷ As'ai b'i ts'in kinchja Jua:

—Ndaha nku ni najmi ma ts'ínkjáihin xuta tsa najmi ndjiojmi ján kik'aihi ra. ²⁸ Jun kinu'yo ni xi kinchja, nga najmi an nda xi ts'in nibá Ntjaná ngajoho. Tu kin'e nibá tíjuhúnna. ²⁹ Xi nkúhu tsa nku kjuabixan, nkuhú nda xi tibixan. Nda xinkjin nda bixoon tu síñat'ahá ra. Timjéñjuhú ni xi tinchja kó tsjo tímaha nga tint'é ntaha nda bixoon. B'a ts'in an nd'aj. Ja tsichu ma ndjuú kjuatsjona. ³⁰ Kui ndo xi tjin nga nk'a nguaj, an kinte kfián.

³¹ Xi nibáha nk'a ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. Xi tjeheh ra asuntee, kui xi xuta asuntee kó ni xi ts'e asuntee nchja. Xi nibáha ndjiojmi ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. ³² Títsuya ni xi kikié kó ni xi kint'é, tunga najmi ch'a ts'ejihin ra én xi tinchja. ³³ Tunga xi ts'ejihin én xi tinchja, kui ts'ínkie yjoho nga kjuaxi én xi nchja Ntjaná. ³⁴ At'aha xi kits'in nibá Ntjaná, kui xi nchja éhen Ntjaná, at'aha Ntjaná kitsajyjehe Espiritu. ³⁵ Ntja Na'miu 'yún tjohe Ntíhi kó ngayjee ni xi tjin ja kits'ínkjas'en aya ntsja. ³⁶ Xi ts'ejihin Ntíu, kui xi tíjna tik'un sín. Tunga xi najmi tíma mjehe nga kuint'é éhen Ntíu, kui xi najmi k'uéjna tik'un. Kjuakjahan Ntjaná tíjñanehe.

4

B'i ts'in kinchjanijmíko Jesu nku na Samariá

¹ Kik'inyaha já fariseo nga Jesu 'yún tjin saha xuta ni'yakuyá nga Jua kó nga 'yún nkjin xuta tibaténtá. ² Tunga najmi Jesu xi tsaténtá xuta. Já ni'yakuyáha ní xi b'a kits'in. ³ Nk'ie nga kint'é Jesu ni xi kik'inyaha já fariseo, as'ai tsitju ante Judea nga kik'óya ngáha ante Galilea.

⁴ Tjin nga k'ua ante Samariá. ⁵ Kui nga j'aihi Sicas, nanki xi tíñajihin ante Samariá. Tíñakjoko xu'ba xi Jacob kitsjáha Kuse xi ntíhi máha. ⁶ Yo tíña ntá tíxa xi kits'imnda Jacob. As'ai ngjik'iejñat'a Jesu ntá tíxo, at'aha ja kafentaha nga ts'in níyá. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. ⁷ As'ai j'ai nku tachjuun Samariá nga j'aik'asje ntánijua. B'i kitsú Jesu:

—K'uaíní ichi ntánijua xi k'ua.

⁸ Kui chubó najmi tjintukohó já ni'yakuyáha, at'aha nichine incha kaffik'atse ajin nantio.

⁹ As'ai b'i kitsú tachjuun:

—Nkú tjin ra nga an tibinchihini ntánijua xi s'ihini, nga ji xi chá judio kó an xi na Samariá?

B'a kitsú tachjuun at'aha najmi nda incha y'a xinkjin xuta judio xuta Samariá. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Tsa yai ni xi tsj Ntjaná kó tsa yai yá xi tibankihi ntánijua, ji kuin chiríhi kó kui tsjáhi ntánijua xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta.

¹¹ —Ji chá ntja —ta kitsú ngáha tachjuun—, najmi tjin ni xi n'esjekohoni ntánijuo kó 'yún nanka ntá tíxo. ¿Má k'úinchi'ahani ntánijua xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta? ¹² Ntje cháná Jacob y'ejñaná ntá tíxaj. Kui xi ta kits'i ntánijua kó ta kits'i ntihi kó chu xi kis'ehe. ¿A jíhi xi 'yún chánka sai nga kui?

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ngayjee xi k'ú ntánijua xu'bi ta kama xintá ngáha ra. ¹⁴ Tunga xi k'ú ntánijua xi tsjaha, kui xi ndahachi najmi ta kama xintáha ra. At'aha ntánijua xi tsjaha kama ajihin xuta xu'bo xi nkú joyaha nku ntá tíxa xi bitju subaha ntánijua. B'a ts'in k'úéntu tik'un síhin.

¹⁵ —Ji chá ntja —kitsú tachjuun—, k'uaíní ntánijua xu'bo tu xi najmi ta kama xintáhana kó najmi ta k'jáik'asjéhena ntánijua ei.

¹⁶ —T'in chubaihi x'ihin kó nibákoj —kitsú Jesu.

17 —Najmi tjinna x'in —kitsú tachjuun.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tibixin, nga najmi tjihin x'in. 18 At'aha ja ma un x'in binchunkoï ko nda xi tinchunkoï nd'ai najmi x'ihin maha. Kjuaxi ni xi kuakixin.

19 —Ji chá ntja —kitsú tachjuun—, tímankjinna nga chá profeta ní. 20 Ntje chani kits'intsjoho Ntjaná naxi xu'bi. Tunga máha jun, b'a bixiún nga Jerusalem tijná ante má nga tjihin nga n'etsjoho Ntjaná.

21 —Ji tachjuun —kitsú Jesu—, n'e s'ejin ni xi tíxihin. Kuichú chuba nk'ie nga najmi ta kjuáihinu naxi xu'bi ko najmi ta kuankihinnu Jerusalem nga n'etsjoho Ntja Na'miu. 22 Jun najmi yo xi n'etsjoho. Tunga jin yayi xi n'etsjoihi, at'aha ajihin xuta xi ntje judio tjeheñ ra stjün xi ts'ínk'anki xuta.

23 Tunga jahá tibichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga kjuaxi n'etsjoho Ntja Na'miu. Xi nkú ts'in kuakuyaha Espiritu Santo xuta, b'a ts'in ts'intsjoho Ntja Na'miu. At'aha Ntja Na'miu mjehe nga xuta xi b'i ts'in tjintuyaha ts'intsjoho. 24 Xi ts'intsjoho, tjihin nga kjuaxi b'a ts'ín xi nkú ts'in kuakuya Espiritu Santo. At'aha Espiritu ní Ntjaná.

25 B'a kitsú tachjuun:

—Be nga kj'uai Mesia, chá xi ts'ín nibá Ntjaná. Nk'ie nga kj'uai, kuitsuyaná nkú tjihin ra ni xi tjin.

26 —An ní niu, an xi tinchjakohi —kitsú Jesu.

27 Kui chubo j'ai ngáha ja ni'yakuyaha ko kama nkjúhun nga nku tachjuun tinchjanijmiko Jesu. Tunga ndaha nku najmi kama k'un kingásjaiyaha mí nihi xi mjehe ko a ra mí nihi xi tinchjanijmiyakoho tachjuun. 28 As'ai tsasinjña nisaha tachjuun ko ngi ajin nantjo. Ngí tsúyaha xuta ni xi kamat'ain. 29 B'i kitsú:

—Nibáase ma ruu xuta x'in xi kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian. Kutsa kuihi xi kitsú Ntjaná nga ts'ín nibá.

30 As'ai tsitju xuta nantjo nga j'aisehe Jesu. 31 Nk'ie nga ngi tachjuun ajin nantjo, já ni'yakuyaha Jesu b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, chinei ichi nichinei.

32 —Tijnana nichine xi najmi yo —kitsú Jesu.

33 Kui nga b'i ngján kingásjaiyaha ra xinkjin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú:

—Tjin ra xi kj'uaikoho nichine.

34 As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ts'ian xi nkú ts'in mjehe xi kits'in nibána ko nga ts'intjusan xá xi ts'e, kui ní niu xi nichinena. 35 Tibixiún: "Ndyja sa ñju sá nga kuichú chon." Tunga an b'a tíxinnu: Chjux'ánkiu tunkun ko chaso. Xuta xi nibá jáñ, kui xi nkú joyaha chan. Ja tibichú chuba. Ja kama kj'uaia chon. 36 Xi tíf'aya chan xi nibá yo kama chjiji. At'aha k'úentu tik'un sín xuto. B'a ts'in nkuhú tsjo kamaha ra xi ts'inxájin ko xi f'aya chon. 37 At'aha kjuaxi kjáihin én xi b'a tsuú: "Nku xi b'éntje ko kj'ai xi f'aya." 38 An kits'inkjinu nga chj'ayo chan xi najmi jun kis'enkinu kjuanjma. Kj'ai xi kuak'ientje nga nibá xutai, ko jun ta sakú't'angu chjiji xó.

39 Nkjin xuta Samariá xi tjintu ante xu'bo kis'ejihin Jesu nk'ie nga kint'é nga b'i kitsú tachjuun: "Kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian." 40 Kui kjuaha nk'ie nga j'aisehe ra xuta Samariá Jesu, tsankihi nga k'úejña yo. Y'ejna Jesu jo njstjin tjihin 41 ko 'yún nkjin sa xi kis'ejihin én xi kinchja. 42 As'ai b'a incha kitsúhu tachjuun:

—S'ejinni nd'ai tunga najmi tu ngat'aha ní én xi tsixin. S'ejin níni at'aha ko jin kuanu'yái ko mankjinní nga kjuaxi nga kui xi ts'ínk'anki xuta xi tu má tjintuhú.

B'i ts'in kits'ínkijhi Jesu nku nda chí

43 Nk'ie nga j'a jo njstjin, as'ai tsitju Jesu yo nga ngi ante Galilea. 44 At'aha kitsúya Jesu nga najmi yankjún nku nda profeta ante xi ts'e. 45 Nk'ie nga tsichu Galilea, xuta xi tjin yo kits'ínkjáihin, at'aha kikié ngayjee ni xi kits'in Jesu nanki Jerusalem ajihin s'iu. At'aha ko kui incha ngi s'iu.

46 As'ai tsichu ngáha Jesu Cana, nanki xi tijnajihin ante Galilea má nga kits'in ma binu ntániju. Yo tijná nku nda xi ts'inxát'aha nda rej, kui xi tijnaha nku nda chí xi kjiña un nanki Capernaum. 47 Nk'ie nga kint'é nga tsitju Jesu ante Judea ko j'ai ante Galilea, as'ai j'aisehe ko tsankihi nga ngjuai ni'yaha tu xi ts'ínkijhi ra nda chíhi, at'aha ja tí'me. 48 B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi choo kjuankjún ko ni xi tibakúchi nga'yúhun Ntjaná, najmi s'ejinu nga Ntjaná kits'in nibána.

49 As'ai b'a kitsú nda xi ts'inxát'aha nda rej:

—Ji nda ntja, nibá mai ichi kintehe ni nga kuayá nda china.

50 B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani ni'yahi. Ja nda ngáha nda chíhi.

Kis'ejihin ndo én xi kitsú Jesu ko ngji. ⁵¹ Nk'ie nga tjen masen n̄iyóo, kisétejín já musuhú ko b'a kitsúhu:

—Ja nda ngáha ntíhi.

⁵² Kingjásjaiyaha ndo já musuhú mí chubaha kik'atuts'ihin nga kis'e nda ngáha ra ntíhi. B'a kitsú jóo:

—Kujña nga chubá nku tsitjujihin ch'iuñ nda chíu.

⁵³ Jáitsjehen na' mihí nda chíu nga kui chubó: “Ja nda ngáha nda chíhi”, kitsúhu Jesu. Kui ko ngayjee xuta xi tjin ni'yaha kis'ejihin Jesu. ⁵⁴ Kui kjuankjún xu'bj xi ma joho xi kits'in Jesu nk'ie nga tsitju ante Judea ko j'ai ngáha ante Galilea.

5

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku nda xi kjiñna un

¹ K'jái n̄stjin ngáha, nk'ie nga t̄incha b'asje s'ihí xuta judio ngji ngáha Jesu nanki Jerusalem. ² Yo t̄iñna nku ntá t̄ixa chánkantsú xi t̄iña maha ankjuaha naxinantóo xi 'mi Ankjua Chutsanka. Kui ntá t̄ixo xi 'mi Betesda nga én hebreo. Un ante nk'ien kis'entuhu. ³ Yo fantu nkjún xuta un, xuta ka, xi najmi ma fi ko xi nta sjai. Kui xi incha kuyáha nga ts'in n̄yá ntánijuo. ⁴ At'aha tu nkjé tu nkjéhé ni nku nt̄itsjehe Nt̄ianá f'áiej̄in ntá t̄ixo ko ts'in n̄yánk̄ihí ntánijuo. Ko xi tjun tsungijin yjoho ntóo nk'ie nga ja kuan'e n̄yáha, kui xi ma nda tu mí ch'in xi k'uhún ra.

⁵ Yo kjiññajihin xuta unñ nku nda xi t̄jihin kan t̄'ion jan nú nga uhun. ⁶ Nk'ie nga k̄ikie Jesu nga kjiñña ndo yo, kamankjihin nga ja nkjin nú t̄jihin nga uhun ko b'i kitsúhu:

—¿A mjehi kama nda ngáhani?

⁷ —Ji nda nt̄ia —kitsú nda uun—, najmi ch'a t̄inna xi kuas̄inkona, tsa tsungijinna ntá t̄ixo nk'ie nga n'e n̄yáha. Nk'ie nga mjena tsungijian yjona, tu k'jáihí xi tjun tsungijin yjoho.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—T̄is̄int̄jein, ch̄júbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.

⁹ Ta kuihi chubó kama nda ngáha ndo. Jak'á nijña xi kjiññasun ko ngji. Tunga xuatuhú kui n̄stjiun, n̄stjin nkjún xuta judio. ¹⁰ Kui nga b'a kitsúhu ra já judio k'aku nda xi kama ndoo:

—Xuatú nd'ái. T̄iñna nkjún kjuat̄exumoo nga ch'ái nijñahi.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Xi kuats'innkina, kui xi b'a kuatsúna: “Ch̄júbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.”

¹² B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi b'a kuatsúhi: “Ch̄júbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in?”

¹³ Tunga najmi behé nda xi kama nk̄ihí yá xi kits'innkihí, at'aha ngji t'axin Jesu ajihin xuta xi t̄incha yo. ¹⁴ Askahan Jesu k̄isat̄ejín ngáha ndo má ma n̄atsihin n̄jinku ko b'i kitsúhu:

—Ji, ja kama nda ngáhani. Najmi t̄a n'eheni ngat̄itsun tu xi najmi sat̄éhe ri nku ni xi 'yún ch'onk'un sa.

¹⁵ As'ai ngji tsúyaha ndo já judio k'aku nga Jesu xi kits'innkihí. ¹⁶ Kui kjuaha nga kits'in unkiehe ra Jesu já judio k'aku, at'aha b'a kits'in nga n̄stjin nkjún. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Na' miná t̄its'inxá santaha nd'ái ko an t̄a t̄its'inxá.

¹⁸ Kui kjuaha nga tu sahá 'yún tsangisjai n̄yáha já judio k'aku nga mjehe ts'ink'iehen Jesu. At'aha najmi tu suba tsa n̄stjin nkjún xi najmi kitsenkjún, tunga b'ahá kitsú ya nga Nt̄ianá xi Na'mihí. B'a ts'in t̄a kuihi kits'in ma yjoho xi nkúhu Nt̄ianá.

B'i ts'in tsakúchji Jesu xáha

¹⁹ As'ai kinchja Jesu nga b'a kitsúhu jóo:

—Kjuaxi ni xi t̄ixinnu. Ndah nku ni najmi ma ts'in Nt̄ihí Nt̄ianá kuenta subaha. Tu nkúhu ni xi t̄ibe nga t̄its'in Na'mihí, kui xi ts'in. At'aha ngatentee ni xi ts'in Na'miu, t̄a kui nihi xi ts'in Nt̄iu. ²⁰ At'aha Na'miu 'yún t̄joho Nt̄iu ko bakúchjihí ngayjee ni xi ts'in. Ko kuakúchji saha ni xi 'yún chánka. Xi kama nkjúnñu. ²¹ At'aha xi nkú ts'in Na'miu ts'ink'áiyaha xuta ngabayoo ko ts'ink'iéntu t̄ik'un ngáha, b'a t̄a ts'in Nt̄iu ts'ink'iéntu t̄ik'un xi mjehe. ²² Najmi Na'miu xi kuasehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'in xuta. Nt̄iu ni kitsjáha nga kui xi kuaseyjehe kui niú, ²³ tu xi ngayjee xuta skuenkjún Nt̄iu xi nkú t̄a ts'in benkjún Na'miu. Xi najmi benkjún Nt̄iu, b'a t̄a ts'in najmi benkjún Na'mi xi kits'in nibáha.

²⁴ Kjuaxi ni xi t̄ixinnu. Xi basinñujuh éñna ko s'ejihin xi kits'in nibána, kui xi ja t̄jintu t̄ik'un sín. Najmi t̄jin ni xi ngjuainéhe at'aha ja tsitjuin ngabayoo ko t̄jintu t̄ik'un sín. ²⁵ Kjuaxi ni xi t̄ixinnu. Kuichú chubá ko ja kuichu chubó nd'ái nk'ie nga xuta k'ien kuint'é ntaha Nt̄ihí Nt̄ianá, ko xi t̄int'é'éhen k'úéntu t̄ik'un. ²⁶ At'aha xi nkú ts'in Nt̄ia Na'miu kuenta t̄iñna t̄ik'uhun, b'a t̄a ts'in kitsjáha Nt̄iu nga kuenta t̄iñna t̄ik'uhun. ²⁷ Na'miu kitsjáha Nt̄iu tu xi kuasehe ra tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'in xuta, at'aha kui xi Nt̄ihí Ndax'jun.

²⁸ 'Najmi tu ma nkjúnnyu niy. At'ahá kuichú chubá nk'ie nga kuint'é ntahá Ntíy ngayjee xutá xi kjintuyánji ²⁹ ko kuísintjen ngáha. Xi nda kits'ín kuísintjen nga k'úéntu tik'un. Xi najmi nda kits'ín kuísintjen nga s'enéhe ni xi kanéhe ngat'ahá ni xi incha kits'ín. ³⁰ Ndaha nku ni najmi ma ts'ian kuentana. Xi nku ts'ín nt'e, b'a ts'ín ts'ian kjuá. Ko kixi ts'ian kjuá, at'ahá najmi bangisjai subá ni xi mjena. Ni xi mje nihi Ná'mi xi kits'ín nibána bangisja.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi bakúchji nga kik'aj xáha

³¹ 'Tsa ta ahan xinya yáha an, najmi chjíhi rá én xi kuinchja. ³² Tunga tíjñahá kj'ai xi tífina kjuanda, ko be nga chjíhi rá ni xi ts'ín nga b'éjña chji yáha an. ³³ Jun kin'ekjírú já xi ngjngjásjaiyaha Jua nga yáha kui ko kui xi kitsúya yáha an. ³⁴ An najmi machjéna tsa xutá yjoninte ngjuáina kjuanda, tunga tíxihinnnyu nga n'echjíhi ruy Jua tu xi k'uankihinu. ³⁵ Jua b'a joyaha nku nd'í xi tsat'ai ko kits'ín ndzjen, ko jun kin'e tsjojinn kutju nd'íhi.

³⁶ 'Tunga 'yún chánka sa ni xi tífina kjuanda nga én xi kinchja Jua. At'ahá xá xi kitsjána Ntía Ná'miú nga ts'intjusan ko xi tít'sian nd'ái, kui xi ta tífina kjuanda. Tíbakúchji nga Ntía Ná'miú kits'ín nibána. ³⁷ Ko Ná'miú ya xi kits'ín nibána ta tífina kjuanda. Jun najmi kjee nu'yó ntaha ko ta ndaha najmi kjee yo xi nkú tjín. ³⁸ Ta ndaha najmi tíjñajinnnyu éhen ajin animánuu, at'ahá najmi s'ejinnyu xi kits'ín nibá. ³⁹ 'Yún nkjún n'eyo xujun éhen Ntíaná at'ahá b'a manúu nga b'a ts'ín sakúhunnyu nga kuínsutubá tik'un síun. Tunga an ní tínchjanjmíyahana xujun nga tífina kjuanda. ⁴⁰ Tunga najmi mjehénnyu njbasenú tu xi kuínsutubá tik'uhunnu.

⁴¹ 'Najmi tibangisja tsa xutá tsjána kjuachánka. ⁴² Tunga behénnyu. Be nga najmi n'etjé Ntíaná. ⁴³ Ngajohó Ná'mina jáihina ko jun najmi n'ekjáinnú. Tunga tsa kj'ai xi kuat'é xá subahá yjohó, tu sahá kui xi n'ekjójohoon. ⁴⁴ B'i ngján 'bohó kjuachánka yjonnyu. Najmi binchisjé nga Ntíaná xi nku tutuu tsjánnyu kjuachánka. Nk'ie nga b'a n'o, ¿nkú ts'ín s'ejihinnnyu éna?

⁴⁵ 'Najmi tu b'a bixiún tsa an xinyat'ainnyu nginkun Ntía Ná'miú. Moise ní xi tíma 'yún tak'un, kui ní xi tít'suyat'ainnyu. ⁴⁶ Tsa kjuaxi nga s'ejinnnyu ni xi y'é't'a Moise, ta s'ejinnnyu an, at'ahá an kinchjanjmíyahana Moise. ⁴⁷ Tunga tsa najmi s'ejinnnyu ni xi y'é't'a Moise, ¿nkú ts'ín s'ejihinnnyu én xi tínchja?

6

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ K'í'ái njstjen ngáha ngji Jesu ngabantá ntáchak'un Galilea, xi ta 'mi ntáchak'un Tiberja. ² Nkjín nkjún xutá kitsjennkíhi, at'ahá kíkíe kjuankjún xi kits'ín nga kits'innkíhi xutá un. ³ As'ai tsiyajnu Jesu nku asunntu tjenkí ko yo y'ejñako já ni'yakuyáha. ⁴ Kui njstjün ja tíbichú tíña S'í Pascua xi b'asje xutá xi ntje judío tjehen rá. ⁵ Nk'ie nga tsase Jesu ko kíkíe nga nkjin nkjún xutá xi tíncha nibák'uhun, b'a kitsúhu Felipe:

—¿Má xi tjeheh ch'atsee njnkuán xi kjíne xutá nkiun?

⁶ Tunga tu xi kíkjut'ayák'uhún ni Felipe nga b'a kitsúhu, at'ahá be ni xi ts'ín. ⁷ As'ai b'a kitsú Felipe:

—Ta ndaha tsa jo unchan tpon denarió njnkuán ch'atsee, tsa as'ai íchí íchí k'uajíhi nga nkúnkú, najmi kuichú mahá rá.

⁸ As'ai b'i kitsú ndá ni'yakuyá xi 'mi Andre, xi nts'e maha Simon Pedro:

⁹ —Ej síjña nku ndá chí xi y'a un njnkuán xi kamandakoho tu cebadá ko jo tjío. Tunga, ¿mi skan kamahá rá xutá nkjiun niy?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a t'íhunu nga kat'entu ngayjee xutá.

Tjín nkjún naxi chu kui ante xu'bo ko y'entu ajin naxi chu nkú rá ma un mií jáx'in. ¹¹ As'ai jak'á Jesu njnkuán, kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná ko kits'imndzjohó xutá xi kab'entu yo. B'a ta kits'íhin tjío nga kitsjáha xi nkú tjín mjehe xutá. ¹² Nk'ie nga kik'ie sisihín xutá, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Ch'ayo njnkuán xi k'uankiú tu xi najmi kuat'súhun.

¹³ As'ai j'áya jóo njnkuán xi ts'ankiú, kui xi nibahá rá njnkuán cebadá xi uun. Te jo njsin kama njnkuán xi ts'ankiú xutá. ¹⁴ Nk'ie nga kíkíe xutá nkjiun kjuankjún xi kits'ín Jesu, as'ai b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuaxi kjáihín nga kui ndái xi ndá profeta xi tjíhin nga kj'uaí asunntej.

¹⁵ Tunga kamankjihin rá Jesu nga mjehe jóo ngjuáiko kjuá'yúhun nga ndá rej ts'ín maha. Kui nga ngji t'axín suba ngáha asuntu tjenkiú.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Nk'ie nga ja tíma jyun, as'ai incha j'ajen andai ntáchak'uun já ni'yakuyáha Jesu. ¹⁷ Jas'en yábarku tu xi kj'uatikjáha ntáchak'uun nga ngjuái nanki Capernaum. As'ai tu kama

nyunt'aihin nk'ie nga najmi kjee bichú tjennkihí Jesu. ¹⁸ Kò tū nkuhú ntjò xi tū xí 'yúhún kama. Xí kits'ín xuhú ntáchak'uun. ¹⁹ Nk'ie nga tsichu nkú ma tsa un kò tsa jun kilomētrū tjihin, kikié jóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun nga nibák'un tiñaha yábarkū. Incha kitsankjún jóo, ²⁰ tūnga b'jhi kitsú Jesu:

—An ni niu. Najmi tū binkjun.

²¹ Tsjo kamaha jóo nga jas'en Jesu yábarkū kò tū tsichu sahá yábarkū nanki xi má nga tijncha fi.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga kui xi ts'ink'iéntu tik'un xuta

²² Njstjin xi ma ndyjuun kamankjihín xuta xi y'entu ngabantá ntáchak'uun nga tū nkuhú maha yábarkū xi tsitju yò kò nga Jesu najmi jas'en nga ngjiko já ni'yakuyáha, at'aha tū já ni'yakuyáha ngji subahá. ²³ As'ai incha j'ai k'j'ai yábarkū xi tsitjuhu nanki Tiberjá nga j'ai tiña má xi tjehe kikjine njnkuun xuta nk'ie nga kitsjáha Jesu máb'achjihi Ntjáná.

²⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kikiéhe xuta nga najmi ta tjihin Jesu yò kò ta ndaha já ni'yakuyáha, as'ai jas'en yábarkū nga ngjingisjai nanki Capernaum. ²⁵ Ngabantá xinkuū kisakúhu kò b'j incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿nkú n'e jáihini ej?

²⁶ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kiyo kjuankjún xi kits'ian, tūnga najmi kuihi kjuaha tibinchisjáihinu. Tū ngat'aha ní njnkuun xi kichinehenu nga kitse susunnuu, kui kjuaha nga tibinchisjáihinu. ²⁷ Najmi tū n'exántjaihinu njnkuun xi maha fe. Njnkuun xi najmi ma níhi fe n'exántjaihinu. Kui xi ts'ínk'iéntu tik'unnuu. Ntíhi Nda'xiun tsjánuu njnkuun xu'bo. Ntjá Na'miu tsakúnuu nga kui xi kits'ín nibá.

²⁸ B'a kitsú jóo:

—¿Mí ni xi tjihin nga n'ej jin tū xi n'etjusuhunni ni xi mjehe ra Ntjáná?

²⁹ B'j kitsú Jesu:

—Kui ni xu'bi xi mjehe Ntjáná nga n'etjusun. Kas'ejinnuu nda xi kits'ín nibá.

³⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Mí kjuankjúnun xi kuakúchjini nga Ntjáná kits'ín nibáhi tū xi cháhanj kò s'ejinni ji? ¿Mí xáha Ntjáná xi mahi? ³¹ At'aha ntje cháná kikjine mana nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kui nihi xi tjt'a éhen Ntjáná nga b'a titsu: “Njnkuun xi ndjiojmi ján nibaha ra kitsjáha nga kikjine.”

³² B'j kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Na'minaha xi kitsjánuu njnkuun xi ndjiojmi ján nibaha, najmi Moise. Kò nd'ai títsjánuu njnkuun xi nda kjikjin. Kui xi ndjiojmi ján nibáha. ³³ At'aha njnkuun xi tsjá Ntjáná, kui xi nibajehen ndjiojmi ján kò ts'ínk'iéntu tik'un xuta asunntej.

³⁴ —Ji nda ntjá —kitsú jóo—, k'uaí tehentení njnkuun xu'bo.

³⁵ As'ai b'j kitsú Jesu:

—An njnkuun xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta. Xi k'juaisena najmi ta kama bjoho ra kò xi s'ejihin an najmi ta kama xintáha ra. ³⁶ Tūnga jáhá b'a kuaxinnuu, ndaha tsa tyanú tūnga najmi tís'ejihinnuu. ³⁷ K'juaisena ngayjee xuta xi tsjana Na'mina, kò xi k'juaisena najmi k'onsje natsin ján.

³⁸ At'aha ndjiojmi ján nibajehenna tū xi ts'intjusuhunna xi nkú ts'ín mjehe Na'mi xi kits'ín nibána kò najmi xi nkú ts'ín mjena. ³⁹ Kò ni xi mjehe xi kits'ín nibána, najmi mjehe tsa ts'inndya ndaha nku xi kitsjana. Mje níhi nga ts'ínk'áiya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo njstjin xi fekuu. ⁴⁰ At'aha ni xi mjehe Na'mina, mjehe nga k'uéntu tik'un sín ngayjee xi k'juaiséhe Ntjú kò s'ejihin. Kò an ts'ínk'áiya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo njstjin xi fekuu.

⁴¹ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu nga kui xi njnkuun xi ndjiojmi ján nibajehen, as'ai já judio kinchjayanehe. ⁴² B'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi kuihi ndaj xi Jesu, ntíhi Kuse? Yaá na'mihí kò naaha. ¿Nkú tjihin ra nga b'a titsu nga ndjiojmi ján nibajehen?

⁴³ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Najmi tū chubayanenu. ⁴⁴ Ndaha nku najmi kama k'juaisena tsa najmi k'juaikohó Na'mi xi kits'ín nibána. Kò xi k'juaisena an ts'ínk'áiya ngáha ra ngabayoo njstjin xi fekuu. ⁴⁵ B'a ts'ín y'é'ta já profeta: “Ntjáná kuakúyaha ngayjee xuta.” Kui b'a maha, ngayjee xi mjéñjuhu ra kò bangiya ni xi bakúyaha Ntjá Na'miu, kui xi k'juaisena.

⁴⁶ Ndaha nku najmi kjee be yáha Ntjá Na'miu. Nku tutuhú xi nibaha má tjiña Ntjáná, kui xi ja be Ntjá Na'miu. ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi s'ejihin an, kui xi k'uéntu tik'un sín. ⁴⁸ An njnkuun xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta. ⁴⁹ Ntje chánuu kikjine mana ante kixiu, tūnga tū nkú jesuhún. ⁵⁰ Tūnga njnkuun xu'bi ndjiojmi ján nibajehen tū xi kjiñehe xuta kò najmi ta kuayáha. ⁵¹ An xi njnkuun tik'un xi ndjiojmi ján nibajehen. Tsa tjin xi kjiñe njnkuun xu'bi, kui xi k'uéña tik'un sín. Kò njnkuun xi tsja, kui xi yjonintena xi tsjantjáihina xuta asunntej.

⁵² As'ai tū y'ésikohó xinkjin já judio nga b'a kitsú:

—¿Nkú ts'in tsjáhaná yjonintehe ndaj nga chineé?

⁵³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Tsa najmi chinoo yjonintehe Ntúhí Nda'x'jun ko s'ju jn'hi, najmi kuintsuba tik'un. ⁵⁴ Xi k'jine yjonintena ko k'ú jn'na, kui xi k'úentu tik'un sín, ko an ts'ink'áiya ngáha ra xuta xu'bo njstjin xi fekuu. ⁵⁵ At'aha yjonintena xi nichine xi ndoo ko jn'na xi ntá xi ndoo. ⁵⁶ Xi k'jine yjonintena ko k'ú jn'na, kui xi k'úentujinna ko an kúatejñajihin.

⁵⁷ 'Na'miu kits'in nibána. At'aha t'jña, kui nga t'jñahana. B'a ta ts'in at'aha t'jña tik'an, kui nga k'úentu tik'uhun xuta xi ts'jin mana nichinehe. ⁵⁸ Kui xu'bj ninkuan xi ndjiojmi jan nibajehen. Kui xi najmi xi nkú joyaha mana xi kikjine ntje chánu ko tu nkú jesuhún. At'aha xi k'jine ninkuan xu'bj, k'úentu tik'un sín.

⁵⁹ B'a ts'in kinchja Jesu nga tsakúya ayahá nku ni'ya sinagoga xi t'jña nanki Capernaum.

⁶⁰ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha én xi kinchja, as'ai nkjin xi b'a kitsú:

—'Ni tjin tsa n'esihin én xi tinchja. ¿Yá xi ts'ink'áihin ni xi kuatsú?

⁶¹ Kamankjihin Jesu nga kinchjayanehe xuta ni'yakuyáha nga b'a kitsú. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A t'n'endyjajihin ruu yjonuu én xi kuanchja? ⁶² ¿Nkú sa kamanuu tsa choo Ntúhí Nda'x'jun nk'ie nga ngjuajinji ngáha ante má nga nibaha? ⁶³ Espiritu Santo ts'ink'íentu tik'un xuta. Xuta bi, najmi mahá ts'ink'íentu tik'un xuta xinkjín. Én xi kuaxinnuu Espiritu Santo nibáha ra ko kui éen ts'ink'íentu tik'unnuu. ⁶⁴ Tunga tjin ajinnuu xi najmi s'ejihin an.

B'a kitsú Jesu at'aha be santaha nga tuts'ihin ni yá xi najmi s'ejihin ko yá xi ts'inkjas'ehen.

⁶⁵ Ko b'i ta kitsú ya:

—Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nga ndaha nku najmi kama k'j'uaísehena tsa najmi Nt'ia Na'miu kitsjáha nga k'j'uaísena.

⁶⁶ Yo kik'atuts'ihin ra nga nkjin xuta ni'yakuyáha y'éjñaha. Najmi ta kitsjenkoho ra.

⁶⁷ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyá xi te joo:

—¿A mjenuu kuankiún ko jun?

⁶⁸ —Ji Nda Nt'ia —kitsú Simon Pedro—, ¿yá sa kama tsjénk'ihí jin? Jihí xi chubai én xi ts'ink'íentu tik'un síhin xuta. ⁶⁹ S'ejinní ko ja kamankjinní nga ji Cristo, xi Ntúhí Nt'ianá xi t'jña tik'uhn.

⁷⁰ B'i kitsú Jesu:

—An j'ajinnuu jun xi te joo, tunga tjenjihinnuu nku ndaninda.

⁷¹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanjímíyaha Judá Iscariote, ntihí Simon. At'aha kui xi ts'inkjas'ehen ko kui xi nku nda ni'yakuyá xi te joo.

7

B'i ts'in ngji Jesu S'íhi Ni'ya Kichoo

¹ Askahan kikjatsú'ba Jesu ante Galilea. Najmi kama mjehe nga kikjatsú'ba chji ante Judea, at'aha já judio k'aku tsangisjai niyá xi nkú ts'in ts'ink'íehen. ² Tunga jahá t'ibichú tíña s'í xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheñ ra, s'í xi 'mi S'íhi Ni'ya Kichoo, ³ ko b'a kitsú já nts'e Jesu:

—Najmi tu ej binchin. Tu sahá t'in Judea tu xi skuehe xuta ni'yakuyáhi ni xi n'ei. ⁴ At'aha najmi tjin xi b'éjña 'ma ni xi ts'in tsa mjehe cha. Tu sahá takúchihí yjohí xuta asunntej nga n'ei ni xi tin'ei.

⁵ B'a kitsú já nts'e at'aha ta ndaha kui najmi incha kis'ejihin yáha Jesu. ⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi kjee bichú chubana nga ts'ian ni xi t'ihin nga ts'ian. Jun bi, tu mí chubáha ni ma n'o ni xi t'ihin nga n'oo. ⁷ Najmi t'its'in unkienuu xuta asunntej. An bi, t'its'in unkienuu at'aha t'ib'ejña chá nga ch'on tjin ni xi t'incha ts'in. ⁸ Tankiún s'íu. Najmi k'fían an at'aha najmi kjee bichú chubana.

⁹ B'a kitsú Jesu, as'ai y'ejña ante Galilea. ¹⁰ Tunga nk'íehé nga incha ngji s'íu já nts'e, as'ai ngji ko kui. Tunga najmi ngji chjihí, tsa jóo tjenjihin. Ngji suba. ¹¹ As'ai ajin s'íu já judio k'aku tsangisjaihi. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi k'j'uaíhi ndo?

¹² Ko xuta nkjin ta kinchjanjímíyaha Jesu. Tjin xi b'a kitsú: “Ndahá ndo.” K'ua ngá xi b'a kitsú: “Najmi nda ndo. Xutahá b'anachaha ndo.” ¹³ Tunga najmi kama tak'uhún xuta kinchjanjímíyaha chji chjihí Jesu at'aha tsankjún já judio k'aku.

B'i ts'in tsakúya Jesu ajin s'íu

¹⁴ Nk'ie nga ajihin s'íu, jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya. ¹⁵ Kama nkjühun já judio k'aku ko b'a kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú ts'in behe ni xi ts'e Nt'ianá ndaj nga najmi tsangiyaha?

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi an ts'an ni xi tibakuyá. Xi kits'in nibá nína ts'e éen. ¹⁷ Xi mjehe ts'ín xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, kui xi skué tsa Ntjaná ts'e ni xi tibakuyá ko tsa an ts'an. ¹⁸ Nku xuta xi nchja ni xi ts'e, kui xi bankisjai kjuachánka xi ts'e. Tunga xi bankisjai kjuachánkaha xi kits'in nibáha, kui xi kjuaxi ni xi tsu ko naxu ts'in. ¹⁹ ¿A najmi kitsjáhánu Moise kjuatéxumoo? Tunga ndaha nku jun najmi tít's'intjusun kjuatéxumoo. ¿Á mjeheñu n'ek'iehennú?

²⁰ As'ai b'a incha kitsú xuto:

—Kutsa ndanindahá tijnajihin! ¿Yá xi mjehe ts'ínk'iehin?

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Nku ni kits'ian ko ngatentoq kama nkjúnnyu. ²² Tsakúyanu Moise nga n'etjusun circuncision, ndaha tsa najmi Moise kik'atuts'ihin ra niu. Ntje chánu ní kik'atuts'ihin ra niu. Kui nga n'etjusuhun niu ndaha tsa nistjin nkjún. ²³ B'a n'ohoo ntx'innu ndaha tsa nistjin nkjún tu xi najmi ndyjaha kjuatéxumaha Moise. Tunga tsa b'a n'o nga nistjin nkjún, ¿á tin'ekjankohonú nga nistjin nkjún kits'innkíhi ra nku nda? ²⁴ Najmi tu kjuá sunnk'a n'o. Kixi ní n'oo kjuá.

B'i ts'in kinchjanjímíyaha xuta yáha Jesu

²⁵ As'ai b'a kitsú k'ua xuta nanki Jerusalem:

—¿A najmi kuihi ndai xi mjehe ts'ínk'iehen jóo? ²⁶ Tunga, á tinchja chji chjili ko najmi ch'a nkú tít'suhú ra. ¿A kjuaxihi nga ja kamankjihin já tixóo nga kui ndai xi kitsú Ntjaná nga ts'ín nibá? ²⁷ Tunga yanáá má nibáha ndai. Nk'ie nga k'uaí xi Cristo, najmi ch'a skué má nibaha.

²⁸ As'ai 'yún kinchja Jesu nga b'i ts'in tsakúya má ma naťsihin ninku:

—B'a tibixiún nga yanú ko yo má nibáhana. Tunga najmi kuantanahá jájhina. Tjin xi kits'in nibána. Ko xi kits'in nibána ma n'e s'ejian ni xi tsu. Kui xi najmi yo. ²⁹ Tunga an be yáha, at'aha má tijná nibahana ko kui xi kits'in nibána.

³⁰ As'ai kama mjehe jóo nga kuakj'ánijéhe. Tunga ndahá nku najmi kits'ínkoho, at'aha najmi kjee bichú chubaha. ³¹ Tunga nkjin xuta xi tijnchajihin xuta nkjiun kis'ejihin Jesu. B'a kitsúhu xinkjin:

—Nk'ie nga k'uaí xi Cristo, ¿a 'yún ts'ín sa kjuankjún nga nda xu b'i?

³² Kint'é já fariseo ni xi kitsú xuto nga kinchjanjímíyaha Jesu. As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kits'ínki já xi kunntá ninku tu xi kuakj'ánijéhe Jesu. ³³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu chuba nistjihin kúatejñain sanu ko kfin ngáhana má tijná xi kits'in nibána. ³⁴ Kujinchisjainú tunga najmi tá sakúhunú an. Má nga kfintejña najmi kama kuankiún.

³⁵ B'a kitsúhu xinkjin já judio k'aku:

—¿Má ngjuaihi ndai nga najmi tá sakúhunú? ¿A xuta judio xinkjá xi t'intujihin xuta xi nchja griego ngjuaisehe? ¿A tá kuakúyaha xi nchja én griego? ³⁶ Ni xi kuanchja: “Kujinchisjainú tunga najmi tá sakúhunú an”, ko: “Má nga kfintejña najmi kama kuankiún”, ¿nkú tsuhú ra ni xi kuatsú?

B'i ts'in tsakúya Jesu ni xi kamaha xuta xi s'ejihin kui

³⁷ Nistjin xi fekuhu s'iu, kui xi 'yún b'asje xuta, as'ai tsasinjña ndju Jesu ko 'yún kinchja:

—Tsa tjin xi tíma xintáha, kanibásena ko kat'i. ³⁸ B'a kamaha xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná. Xi s'ejihin an animaha stjújin ntáje, ntá xi ts'ínk'íentu tik'uhun xuta.

³⁹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanjímíyaha Espiritu xi askahan ts'ínkjáihi xuta xi s'ejihin Jesu. Najmi kjee f'ai Espiritu Santo kui nistjin, at'aha najmi kjee s'ejña chji kjuachánkaha Jesu.

⁴⁰ Nk'ie nga kint'é xuto éin, k'ua xi b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai nda profeta xi tjihin nga k'uaí.

⁴¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Kui ndai xi kitsú Ntjaná nga ts'ín nibá.

Tunga tjin ngá xi b'a kitsú:

—¿Nkú ts'in Galilea nibaha xi Cristo? ⁴² ¿A najmi b'ahá ts'in tjit'a éhen Ntjaná, nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo, ko nga Belen nibaha, má nga nankihi David?

⁴³ B'a ts'in tsakjányaha yjoho xuta nantjo nga incha kinchjanjímíyaha Jesu. ⁴⁴ Tjin xi kama mjehe nga kuakj'ánijéhe tunga ndahá nku najmi kits'ínkoho.

B'i ts'in najmi kis'ejihin já judio k'aku nga Ntjaná kits'in nibáha Jesu

⁴⁵ As'ai já xi kunntá ninku 'i'ai ngáha má tjinu já na'mi k'aku ko já fariseo ko b'i kik'ihin:

—¿Á najmi kjúáikohonu ndo?

⁴⁶ B'a kitsú jóo:

—Ndaha nku najmi kjee b'a ts'in nchja xi nkú ts'in nchja ndo.

⁴⁷ B'a kitsú já fariseo:

—¿A kohó jun ta kuak'anachanuu ndo? ⁴⁸ ¿A tjiín ajiñin já tjíxóo ko a ra ajiñin já fariseo xi s'ejiñin Jesu? ⁴⁹ Tunga xuta xu'bi bi, najmi mankjihñin kjuatéxumoo. Kui xi najmi nda nginkun Ntjaná.

⁵⁰ As'ai kinchja Nicodemo, nda fariseo xi j'aisehe Jesu nga jyuun:

⁵¹—Xi nkú ts'in tjiña kjuatéxumaná, tíjün tjiñin nga kuásinjñuhú xuta tu xi chahaná ni xi kits'in ko askahan n'e raá kjuá.

⁵² B'a kitsú jóo:

—¿A ta kohó ji xi nibáhani Galilea? N'eya nda ndai xujun éhen Ntjaná ko chaj nga ndaha nku nda profeta najmi kjee tjujñ Galilea.

⁵³ As'ai b'i ngján incha ngji ngáha ni'yaha.

8

B'i ts'in kichjut'ayák'un Jesu nga j'aich'áha nku tachjuún

¹ As'ai ngji Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ² Nk'ie nga ja kama sehen nistjin xi ma ndyjuun, j'ai ngáha má ma natsihñ nñuku. Yo j'aise nkjühun xuta ko yo y'ejña nga tsakúya.

³ As'ai incha j'aiko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nku tachjuún xi kiya nga kj'ai nda kjiññakohó. J'aisinjña nginkun Jesu ko nginkun xuta ⁴ ko b'a kitsú:

—Ji nda maestru, kuaya tachjiñ nga kj'ai nda kjiññakohó. ⁵ B'a ts'in y'é't'a Moise kjuatéxumoo nga ndjio n'ek'iehen xi b'a ts'ijün. Ji bi, ¿nkú bixín?

⁶ Tu xi kikhjut'ayák'uhún ni Jesu nga b'a incha kitsú, at'aha mjehe kuatéjéne. As'ai y'ejiñantu Jesu ko najnú ntsja kits'inntukohó t'anankiu. ⁷ Nk'ie nga tu nku tñincha bjásjaiyahá ra jóo, tsasinjña ngáha ko b'i kitsú:

—Xi najmi tjiñin ngatitsun, kui xi tjun kat'éhe ndjio tachjuún.

⁸ As'ai ta y'ejiñantuhú ngáha nga tu nku kits'inntuhú t'anankiu. ⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, nkúnku b'i ngján incha ngji. Xi 'yún cháha tjun ngji. As'ai tu Jesu ko tachjuún tsinchajin subaha xuta. ¹⁰ Ta tsasinjña ngáha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji tachjuún, ¿má kfiñ jóo? ¿A ndaha nku najmi ta tibatéjénehe ri?

¹¹—Najmi, Chá Ntja. Ndaha nku —kitsú tachjuún.

B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha an najmi chumi ni kjaninéhe. T'in ngáhani ko najmi ta n'eheni ngatitsun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kui xi nd'ihí xuta

¹² As'ai kinchjako ngáha xuta:

—An nd'i xi ts'in ndzjehen xuta asunntej. Xi tsjénnkina najmi jyun má k'úema. S'ehé nd'i xi ts'jínk'iéntu tik'uhun.

¹³ As'ai b'a incha kitsú já fariseo:

—Ji tí'mi subaj kjuanda yjohi. Kui nga najmi chjñi ra én xi tñchubhani.

¹⁴ B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Ta ndaha tsa an tifi subaha ra kjuanda yjona, tunga chjñi ra én xi tñchja, at'aha be má nibahana ko má kfiñ ngáhana. Jun najmi yo má nibáhana ko najmi yo má kfiñ ngáhana.

¹⁵ Jun bi, xi nkú ts'in tjiñaha asunntej, b'a ts'in chasohoo ni xi nda ko ni xi najmi nda, tunga an najmi basjehe ni xi nda ko ni xi najmi nda ts'in xuta. ¹⁶ Tunga tsa ni xi b'a ts'ihinna, kixi ts'ian, at'aha najmi kuentana b'a ts'ihinna. Na'mi xi kits'in nibá nina b'a ts'inka. ¹⁷ Santaha kjuatéxumanuu b'a ts'in tji't'a: Tsa jo já kuitsuya nku ni, chjñi ra ni xi kuitsú jóo. ¹⁸ An tifiñi ra kjuanda yjona ko Na'mina xi kits'in nibána ta tñina kjuanda.

¹⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má tjiña Na'mihí?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi yanú ko ta ndaha najmi yo Na'mina. Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina.

²⁰ B'a ts'in kinchja nga tsakúya má ma natsihñ nñuku, má tjiña kaxaha toon chje. Ndaha nku najmi jak'anjéhe, at'aha najmi kjee bichú chubaha.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi asunteej tjeñen ra

²¹ As'ai ta kinchjahá ngáha:

—An kfián ko kuinchiñaini. Ajiñin ngatitsunnu kuayájiun nga najmi ta tjiñahana. Má nga kfián najmi kama kuankiún.

²² B'a kitsú já judio k'aku:

—¿A ts'jínk'ien subahá yjohó? ¿Á: “má nga kfián najmi kama kuankiún”, títsuhu?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kintej ts'ajun, nk'a ján ts'an. Asunntej tjeñennu, nk'a ján tjeñenna. ²⁴ Tsa najmi s'ejinnu nga an xi tjiña, ngatitsunnu kuayájiun. Kui kjuaha nga b'a kuaxihñnu nand'ai nga ngatitsunnu kuayájiun.

²⁵ —ζYáha ji? —kitsú jóo.

B'i kitsú Jesu:

—Xi ja kixinnuu nga tuts'ihin ni. ²⁶ Benuu. Kama xinya xi nkú ts'in tjintuyánuu. Kama xinya má nihi xi nda ko má nihi xi najmi nda tín'ó. Tunga xi kits'in nibána, kui xi ma n'e s'ejján ni xi tsu. Kó ni xi kint'e nga kinchja, kui xi tínchja ngáhana asunntej.

²⁷ Tunga najmi kamankjihín rá jóo nga Ntjá Na'miu kinchjanjímíyaha. ²⁸ Kui nga b'ihí tá kitsú ngáha Jesu:

—Nk'ie nga chjúsintjennk'o Ntíhi Nda'x'jun, nk'iehé nga kamankjinnuu nga an xi tíjña ko nga ndaha nku ni najmi ts'ian kuantana. Xi nkú ts'in tsakúyana Na'mina, kui nihi xi tínchja. ²⁹ Xi kits'in nibána tíjñakona. Najmi b'éjña subana, at'aha ts'intjusun tehente ni xi sasíhín.

³⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, nkjin nkjún xi kis'ejihín Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi ntíhi Ntjáná

³¹ As'ai kinchjako xutá judio xi kis'ejihín:

—Tsa kuíntsubajiun éna, kjuaxí nga kamo xutá ni'yakuyána ³² ko choo ni xi naxú tjin ko kui niú xi ts'ín ndáinu.

³³ B'a kitsú jóo:

—Ntjehe Abraham jin. Ndaha nku najmi kjee ts'in maní xutá musu, tsa ts'atseni. ζNkú ts'in b'a tibixihini nga kama ndáihíní?

³⁴ B'ihí tá kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxí ni xi tixinnuu. Ngayjee xi títs'in ngatitsun, nga'yúhún ngatitsuun tíjñajin. Najmi ndáihí yjoho. ³⁵ Nku nda musu xi kich'atse najmi ndáihí yjoho, ndaha tsa ni'yaha nda ntjáha ts'inxá. Tunga ntíhi ní nda ntjáha kama ts'e ni'yoó. ³⁶ Kui nga tsa Ntíhi Ntjáná ts'ín ndáinu, kjuaxí nga kama ndáinu. ³⁷ Be nga ntjehe Abraham nibáhanu, tunga mjehénu n'ek'iennú at'aha najmi mjenu n'ek'johoon éna. ³⁸ An nchja ni xi bakúchjina Na'mina. Jun bi, n'ó ni xi bakúyanuu na'minuu.

³⁹ B'a kitsú jóo:

—Abraham na'mini.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa ntíhi Abraham jun, b'a rá n'oo xi nkú kits'in Abraham. ⁴⁰ Tunga nd'aj mjenu n'ek'iennú, ndaha tsa tixinyanuu ni xi naxú tjin xi tsakúyana Ntjáná. Ndahachí najmi b'a kits'in Abraham. ⁴¹ Jun bi, ni xi ts'ihín na'minuu n'ó.

B'a kitsú jóo:

—Ntí nda ní. Tíjñaháni nku na'mi nku tutu. Kui xi Ntjáná.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Tsa Ntjáná xi na'minuu, jun rá xi n'etjónú, at'aha má tíjña Ntjáná nibahana. Najmi kuantana jáihina. Kui ní xi kits'in nibána. ⁴³ Najmi mankjinnuu ni xi tínchja at'aha najmi mjenu kuasinñjuhú éna. ⁴⁴ Ndanindoo ní na'minuu. Kui ts'enuu ko mjenu n'oo xi nkú ts'in mjehe. Kui xi santaha nga tuts'ihín ni kits'ink'ien xutá. Najmi y'ejñajin ni xi naxú tjin, at'aha najmi tíjñajihín ni xi naxú. Nkú ts'in tíyaha, b'a ts'in nchja. En tsank'á nchja. Kui xi tsank'á ko na'mihí én tsank'óo.

⁴⁵ An bi, ni xi naxú tínchja. Kui kjuaha nga najmi ts'ejihinnuu an. ⁴⁶ ζA tjin ajinnuu xi kama kuakúchji nga tjinna ngatitsun? Tunga tsa naxú tjin ni xi tínchja, ζá najmi s'ejihinnuu an? ⁴⁷ Xi Ntjáná ts'ehé mjéñjuhú én xi ts'e Ntjáná. Tunga najmi Ntjánáhá ts'enuu. Kui kjuaha nga najmi mjeñjúhumú.

⁴⁸ B'a kitsú já judio:

—Kjuaxihí ni xi tibixín. Samariá nibáhani. Ndanindoo tíjñajihin.

⁴⁹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ndanindoo tíjñajinna. Benkján Na'mina tunga jun najmi tyanjúnnú. ⁵⁰ Najmi kjuachánka t'ibangisja nginkun xutá, tunga tíjñahá xi t'ibangisjai kjuachánkana. Kui xi kuitsuyaya yá xi naxú títs'in. ⁵¹ Kjuaxí ni xi tixinnuu. Xi k'úejñajin éna, najmi ts'ínkjáihín ngabayoo.

⁵² B'ahá tá kitsú ngáha já judio:

—Kjuaxihí nga ndanindoo tíjñajihin. Abraham ko já profeta tá k'ien. Tunga ji b'a tibixín nga najmi ts'ínkjáihín ngabayoo xi k'úejñajin éhín. ⁵³ ζA 'yún chánka sai nga Abraham xi ntje chána? Kui xi tá k'ien ko já profeta. ζYá xi tín'e mai yjohí?

⁵⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tsa an suba chánka t'ib'asje yjona, najmi chumi ni chjihí rá kjuachánka xi tsakúna. Tunga Na'minahá xi chánka t'ib'asjena, kui xi tá Ntjá 'mihú. ⁵⁵ Kui xi najmi yo, tunga máha an, be. Tsa b'a xinnuu nga najmi be, tá nda tsank'á kama xi nkúhu jun. Tunga bená ko tíjñajian éhe. ⁵⁶ Tsjo kamaha Abraham xi ntje chánuu nga skué nistjin nga kjúa. Kikie kjáihín ko tsjo kamaha.

⁵⁷ B'a kitsú já judio:

—Ndaha najmi kjee tjihin cháte nú nga b'a túbixín. ¿Nkú ts'in nga kiyahani Abraham?

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Kintehe ni nga tsín Abraham, tu b'a ts'in jahá tjiña.

⁵⁹ As'ai jakj'a ndjio jóo xi má nga mjehe ts'ínk'iehen, tunga Jesu ngji t'axihin jóo ko tsitju má ma natsihin njnku.

9

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda ka

¹ Má xi tjehe j'a Jesu, kieke nku nda xi tu b'a ts'in kahá nkúhu nga kitsin. ² As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyáha:

—Ji nda maestra, ¿yá xi kits'in ngatitsun tu xi b'a ts'in ka kitsihin ndai? ¿A kui, a ra xi cháha ni?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha kui ko ta ndaha xi cháha najmi kits'in ngatitsun nga b'a kamoq. B'a ts'in kitsin tu xi sakúchijhi ni xi mahá ts'in Ntjaná. ⁴ Tjihin nga n'ee xá xi ts'e xi kits'in nibána nk'ie nga ndzjen sa. At'aha nga kama jyun, najmi ta ch'a kama ts'ínxá saha. ⁵ Nk'ie nga tjiña asunntej, an xi nd'í xi ts'in ndzjehe xuta asunntej.

⁶ B'a kitsú Jesu, as'ai tsatété t'anankiu ko ntá natéhe kits'inndakoho si. Kui xi kingjájnuhu tunkun ndo ko b'i kitsúhu:

⁷ —T'ihinnejni tunkun ntá tixa Siloe.

Kui nga ngjinejni tunkun ndo. Ja chijhi nk'ie nga kik'óya ngáha. ⁸ As'ai já xi nda nchjakoho ko já xi kiekehe nga banki toon kinchjanjímjyaha ndo. B'a kitsú k'ua:

—¿A najmi kuihi ndai xi b'ejña nga banki toon?

⁹ —Johon, kui —kitsú k'ua.

—Najmi kui, tunga b'a tjin xi kuihi tjin —kitsú ngá k'ja.

—Ahán niu —kitsú ndo.

¹⁰ —¿Nkú ts'in tsix'ánkihi tunkuin? —kitsú jóo.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Nda xi 'mi Jesu kuats'innnda si ko kuangjájnuhu tunkán ko b'i kuatsúna: “T'in ntá tixa Siloe ko tanejni tunkuin.” Kui nga kfihina ko nk'ie nga kuakanejná tunkán, kama chjina.

¹² —¿Má tjiña ndo? —kitsú jóo.

—Najmi be —kitsú ndo.

¹³ As'ai ngjikoho jóo nda xi kama chijhi nginkun já fariseo. ¹⁴ Njstjin nga kits'innnda siu Jesu ko tsix'ánki tunkun ndo, kui xi njstjin nkún. Xuatu niu. ¹⁵ Kui nga já fariseo kingjásjaiyaha ra nkú ts'in kama chijhi ra ko b'a kitsú ndo:

—Si kuangjájnuhu tunkán, kuakanejná, ko kama chjina.

¹⁶ As'ai b'a kitsú k'ua já fariseo:

—Najmi Ntjaná kits'in nibáha nda xi b'a kuats'ín, at'aha najmi benkjún njstjin nkún.

B'a kitsú ngá k'ua:

—¿Nkú ts'in nku nda ngatitsun kama ts'íihin kjuankjún xi nkúhu xu'bj?

B'a ts'in tsakjányaha yjoho já fariseo ngat'aha Jesu. ¹⁷ As'ai ta incha kingjásjaiyahá ngáha ra nda xi kama chijhi:

—Ko ji xi kuix'ánki tunkuin, ¿yáha ndo? ¿Nkú bixín?

—Nda profeta niu —kitsú.

¹⁸ Tunga najmi kis'ejihin ra já judio k'aku tsa kui ndo xi ka nk'ie ko tsa kui xi ja chji ngáha ra. Kui nga kinchjahá ra xi cháha ¹⁹ ko kingjásjaiyaha:

—¿A kui ntínuu xu'bj xi bixiún nga ka nga kitsin? ¿Nkú ts'in kama chijhi ra?

²⁰ B'a kitsú xi cháha ndo:

—Yaj nga kui xi ntínj ko ka nga kitsin. ²¹ Tunga najmi yanj nkú ts'in kama chijhi ra. Najmi yaj yá xi kuakjex'ánki tunkun. Tu sahá kui chajaiyohoo. Ja chá. Kama kuitsuya subanuu ni xi kamat'ain.

²² B'a kitsú xi cháha ndo at'aha tsankjún já judio k'aku. At'aha y'endako xinkjín já judio k'aku tsa tjin xi ts'ínkie yjoho nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná, kui xi kujch'onsje ajihin xuta sinagoga. ²³ Kui kjuaha nga: “Chajaiyohoo, ja chá”, kitsúhu xi cháha ndo.

²⁴ As'ai ta kinchjahá ngáha ra njyá xi ma johó já judio k'aku nda xi kama chijhi ko b'a kitsúhu:

—Yaj nga nda ngatitsuhún xi kuats'innkihi. N'ekiei yjohi nginkun Ntjaná xi tjihin kjuachánka nga kjuaxi ni xi túbixín.

²⁵ B'a kitsú ndo:

—Tsa nku nda ngatitsun niu najmi be. Tu nkúhu ni xi be. Kaná njstjin nk'ie tunga nd'ai ja chjina.

²⁶ B'a kitsú jóo:

—¿Mí xi kuats'íhin? ¿Nkú ts'ín kuakjex'ánkihi tunkuin?

²⁷ As'ai b'a kitsú ndo:

—Ja kuaxinyanu tunga najmi tìn'esihinnú. ¿Á mjehenu nga b'ahá tá xín ngáhanuu? ¿A kohó jun mjenu kamo já ni'yakuyáha ndo?

²⁸ B'a kitsú jóo nga kinchjatiko:

—Ndá ni'yakuyáha ní ndo ji. Tungá jin já ni'yakuyáha ní Moise jin. ²⁹ Yaj nga Moise kinchja én xi Ntjáná kitsúyaha, tunga najmi ya ní má j'aihi rá ndá xu'bo.

³⁰ As'ai b'i kitsú ndo:

—Ma nkjúnna nga najmi yo má j'aihi rá ndá xi kamaha kuakjex'ánki tunkán. ³¹ Yaá nga Ntjáná najmi basínjjuhu xuta ngatitsuun. Tsa tjín xi skuenkjún Ntjáná kó ts'ín ni xi mjehe, kuihi xi basínjjuhu. ³² Ndahachi najmi kjee nu'yá tsa tjín xi kjex'ánki tunkun xuta xi ká nga kitsin. ³³ Tsa najmi Ntjáná kits'ín nibáha ndá xu'bo, najmi chumi nihi xi kamaha rá ts'ín.

³⁴ B'i kitsú jóo nga tsich'onsje ndo ajihin xuta sinagoga:

—Ngatitsun kitsinjín. ¿A jihí xi kuakúyani?

³⁵ Kint'é Jesu nga tsich'onsje ndo. B'i kitsúhu nk'ie nga kisétejín ngáha:

—¿A s'ejihin Ntíhi Ndax'jun?

³⁶ —Ji Ndá Ntjá —kitsú ndo—, ¿yáha xu'bo, tú xi s'ejihinna?

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ja kuayai. An ní niu, an xi tínchjakóhi.

³⁸ —S'ejinna ji, Ndá Ntjá —kitsú ndo kó tsasinkúnch'int'aha Jesu.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—An jáa asunntej tú xi n'ekokjuaha, tú xi kama chjihí rá xi ká kó kama ká xi chjihí.

⁴⁰ Tá kint'é éjin k'ua já fariseo xi tijnchako Jesu kó b'a kitsúhu:

—¿A kohó jin xi tá kai?

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Tsa ni xi kahanu, najmi tjinnuu jé kai. Tungá b'ahá tibixinnú nga chjinuu. Kuihi kjuaha nga tjihinnuu jé.

10

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndá bastu kó chutsankaha

¹ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tú yáha ni xi najmi kjuas'en ankjuá ni'yaha chutsanko nga tú sahá xin kjuas'enntjai, kui xi ndá ndyjé xi mjehe ngjuáiko chutsanko. ² Tungá xi kjuas'en má tjen ankjuo, kui xi ndá bastuhu chutsanko. ³ Kjex'a ndá xi basehe ankjuo nk'ie nga be ndá bastuu. Chutsanka xi ts'e nt' é ntaha, kó nga nkúnkú chutsankaha j'aihin nchjaha rá nga bitjuko ni'yoo. ⁴ Nk'ie nga bitjuko ngayjee chutsanka xi ts'e, as'ai tsjen tíjuhun kó chutsanko tsjennkíhi at'aha be ntaha. ⁵ Chu xi ts'e najmi tsjennkíhi xuta xi k'ái. Tú sahá banka, at'aha najmi be ntaha xuta xi k'ái.

⁶ B'a kitsú Jesu nga y'éjña chubaya ni xu'bi. Tungá najmi kamankjihín rá xuta ni xi kinchja.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi ndá bastu xi ndoo

⁷ As'ai b'ahá tá kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. An xi nkú joyaha ankjuá má nga fas'en chutsanko. ⁸ Ngayjee já xi j'ai tíjun nga an, kui xi já ndyjé xi kama mjehe nga ngjuáiko chutsanko. Tungá najmi kint'éhé chutsanko ntaha jóo. ⁹ An xi nkú joyaha ankjuo. Xuta xi kjuas'enjinna k'uanki. Kui xi kama xi nkú joyaha chutsanka xi fas'en kó bitju ni'yaha nga fi kline jná.

¹⁰ Ndá ndyjé f'ai tú xi fikóho kó ts'ínk'ien kó ts'ínkje chutsanko. Tungá ahán jáa tú xi kama k'úentu tik'uhun xuta, tú xi sakúhu rá kjuatik'un xi ndoo. ¹¹ An xi ndá bastu xi ndoo, kó ndá bastu xi ndoo tsjá yjohó nga kuayántjaihi chutsankaha. ¹² Ndá xi tú toohón ts'ínxántjaihi, xi najmi kui ts'é xóo kó najmi kui ts'é chutsanko, kui xi binchá masen chutsanko kó banka nk'ie nga be nga nibá chu kjoon. As'ai chu kjoon kline chutsanko kó ts'innzjoya. ¹³ B'a ts'ín banka ndo at'aha tú toohón ts'ínxántjaihi kó najmi nkjún máha chutsanko.

¹⁴ An xi ndá bastu xi ndoo. Be chutsankana kó tá bena, ¹⁵ xi nkú ts'ín bena Ntjá Námíu kó an be Ntjá Námíu. Tsja yjona nga kuayántjaihina chutsanko. ¹⁶ Tijncha sana k'ái chutsanka xi najmi tijncha nch'a xu'bi. Kui xi tá tjihin nga kjuáika. Kuint'é ntana. B'a ts'ín nku stihín kamaha kó nkuhú ndá bastu xi kuasehe.

¹⁷ Kui kjuai nga tjohó rá an Ntjá Námíu. Tsja yjona nga kuayá tú xi kjuáiya ngáhana.

¹⁸ Najmi ch'a kama kjé'ana nga tíjña tik'an. An ní tsja suba yjona nga kuayá. Tjinna nga'yún xi má nga tsja yjona kó tá tjinna nga'yún nga kúátejña tik'un ngáhana. Kui xái xi kitsjána Námína nga ts'ian.

¹⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, as'ai ta tsakjányahá ngáha yjohó. Nkjin xi b'a kitsú:

²⁰ —Ndanindahá tǎnjajihín ndo ko lukú. ¿Á jun tǎbasínǎjuhuruu?

²¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Najmi b'a ts'in kǎjinchǎ xi tǎnjajihín ndanindoo. ¿A kamahá ra ndanindoo kjéx'ánki tunkun xuta ka?

B'i ts'in najmi kis'ejihín já judio k'aku yáha Jesu

²² Nk'ie nga nǎstjin chunch'óon, nanki Jerusalen tǎncha b'asje s'í xuta nga tǎncha ts'ínkj'áitsjen nǎstjin nk'ie nga kis'eǎna chji nǎnku nginkun Ntǎaná. ²³ Kikjatsú'ba Jesu má ma nǎstihín nǎnku xi tǎjehen má nga 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ²⁴ As'ai y'étjindaihi jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Nkú tǎjn nǎstjin n'esti saní? Tsa kjuaxi nga ji xi kits'in nibá Ntǎaná, t'inya kixi kixini nd'ái.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kixinnuu tunga najmi kis'ejihinnuu. Ni xi tǎts'ian ngajohó Na'mina, tǎbakúchji yáha an. ²⁶ Tungá najmi s'ejihinnuu at'aha najmi chǎtsankana jun. ²⁷ Chǎtsankana nt'é ntána. An be chǎtsankana ko tsjennkina. ²⁸ An ts'ink'éntu tik'un sían. Najmi kama ndya ko najmi ch'a xi kjé'ana aya ntsa. ²⁹ Na'mina kitsjana chǎtsanko ko kui xi 'yún chánka nga tu yáha ni. Ndaha nku najmi kamahá kjé'aha chǎtsanká xi tǎntu aya ntsja. ³⁰ Na'miu ko an nkúhú mahani.

³¹ Nk'ie nga kint'é éin já judio k'aku, as'ai ta jak'á ngáha ndjio nga mjehe ts'ínk'ien Jesu.

³² B'i kitsú Jesu nga kinchǎ:

—Nkjin nkjún ni xi nda kits'ian ajinnuu, xá xi kitsjana Na'mina. ¿Má ngat'aha mjehenuu k'úéhenú ndjio?

³³ As'ai b'i kitsú jóo:

—Najmi ngat'aha ni nda xi kin'ei. Tu ngat'aha ní nga najmi tǎyankjún Ntǎaná nga b'a tǎbixín. Kui kjuaha nga ndjio s'ehe ri. Ndá asunnte ní, tunga Ntǎanáhá tǎn'e mai yjohi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuatéxumanuu tǎt'a má nga b'a kitsú Ntǎaná nga kinchjako xuta: "Ntǎaná kixinnuu."

³⁵ B'a ts'in Ntǎaná b'a kitsúhu nga ntǎa xuta xi tsichuk'úhun éhen. Ko yaá nga chǎjhi ra ngayjee ni xi tǎt'a éhen Ntǎaná. ³⁶ An bi, Ntǎa Na'miu kitsjana xá xi tǎjihin nga ts'ian ko kits'in nibána asunntej. Kui nga, ¿nkú tǎjihin ra nga b'a tǎbixihinnu nga najmi tǎbenkjúhunna Ntǎaná nk'ie nga b'a tǎxian nga an xi Ntǎhi Ntǎaná? ³⁷ Tsa najmi tǎts'ian xá xi ts'e Na'mina, najmi tu n'e s'ejinnú. ³⁸ Tungá tsa tǎts'ian xáha, ndaha tsa najmi s'ejinnuu an, tunga n'e s'ejinnú xóo. B'a ts'in chahanu ko kamankjinnuu nga Ntǎa Na'miu tǎnjajinna ko nga an tǎnjajihín Ntǎa Na'miu.

³⁹ As'ai ta kama mjehe ngáha ra jóo nga kuakj'ánijéhe, tunga tsitjehú Jesu yo nga ngji t'axin. ⁴⁰ As'ai tsichu ngáha ngabantá ntáje Jordan. Ngjik'iejna ante má nga tsaténtá Jua xuta nga tjuhun. ⁴¹ Nkjin xuta xi j'aisehe Jesu yo ko b'a incha kitsú:

—Ndaha nku kjuankjún najmi kits'in Jua, tunga kjuaxihí ngayjee ni xi kinchǎnjimiyaha ndai.

⁴² Nkjin xuta kis'ejihín Jesu ante xu'bo.

11

B'i ts'in kits'ínkj'áya ngáha ra Jesu Lazaro

¹ Kjijna an nku nda xi 'mi Lazaro xi ndá Betaniá, má nga ta nankihí Mariá ko Marta xi nichja maha xinkjín. ² Kui Mariá xi tsaténdzjojnúhu ntá sinjne sjai Ndá Ntǎaná Jesu ko ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoho. Kui xi nts'e maha Lazaro xi kjijna uun. ³ As'ai incha kits'ínkjihí én Jesu nga jóo jmínchjün. B'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntǎa, xi tjohi kjijna un.

⁴ Nk'ie nga kint'é éen Jesu, b'i kitsú:

—Najmi ts'ínk'ien kjihín ch'in xi k'uhun. Tu sahá kuakúchji ch'íun kjuachánkaha Ntǎaná. B'a ts'in s'ejna chǎjhi kjuachánkaha Ntǎhi Ntǎaná.

⁵ Ndaha tsa Jesu 'yún tǎjohó Marta ko ná nichja ko Lazaro, ⁶ tunga nk'ie nga kint'é nga kjijna un Lazaro, tu sahá y'ejna sa jo nǎstjin ante má nga tǎjna. ⁷ Askahan b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Ta tǎjihin ngáhaná Judea.

⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji ndá maestru, najmi kjee tǎjihin nǎstjin nga já judio k'aku ndjio mjehe ts'ínk'iehen ri. ¿Á ta yohó mje ngáha ri k'úin?

⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi te johó ora tǎjihin nku nǎstjin? Tsa tǎjn xi tsú'ba nga nǎstjün, najmi saténki, at'aha tǎbe nd'íhi asunntej. ¹⁰ Tungá tsa tǎjn xi tsú'ba nga nǎstjen, kui xi saténki, at'aha najmi tǎjihin nd'í.

¹¹ As'ai b'ihí tã kitsú ngáha Jesu:

—Kjifehé ndã xinkjá Lazaro, tunga k'ín ts'inkj'áhã rá.

¹² B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji Nda Ntã, tsa kjife, kj'ua ngáha rá.

¹³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kjuabayaha ní Lazaro kinchjanjímíyaha tunga nijóo ní kamankjihín já ni'yakuyáha. ¹⁴ Kui nga kinchjako kixí kixíhi jóo:

—Ja ka'me Lazaro. ¹⁵ Ko tsjo mana nga najmi tjiña yo, at'aha tú sahá ngandanuu, tú xi s'ejihinnuu Ntãná. Tunga tjihinsehã ráã.

¹⁶ As'ai kinchja Toma xi tã 'mi Nda'yun nga b'a kitsúhu já ni'yakuyá xingisoo:

—Tjián ko ñã tú xi kuayákhonã.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu Jesu nanki Betanja, kik'inyaha nga ja tjihín ñju nistjin nga ngijyanji Lazaro. ¹⁸ Betanja tiña mahã nanki Jerusalen, tjihín ra tsa jan kilometro. ¹⁹ Ko nkjin xuta incha j'aisehe Marta ko Mariã ngat'aha ndã nts'e xi k'ien. ²⁰ Nk'ie nga kint'é Marta nga j'ai tiña Jesu, as'ai tsitjusje nga ngjik'á nyá ko Mariã y'eñantaha ni'yoo. ²¹ B'a kitsú Marta:

—Ji Chã Ntã, tsa tú eihí ma tinchuhunni, najmi k'ien rá chá nts'é. ²² Tunga benã nga tsjáhi Ntãná tú mí nihí ni xi kúinchíhi.

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kj'uaiya ngáha rá ndã nts'ei.

²⁴ B'a kitsú Marta:

—Be nga kj'uaiya ngáha rá chá nts'é nistjin xi fekuu, nk'ie nga kj'uaiya tente ngáha rá xuta k'ien.

²⁵ B'ihí tã kitsú ngáha Jesu:

—An xi ts'inkj'áiyaha xuta k'ien ko an xi ts'ink'íentu tík'an. Xi s'ejihín an, ndaha tsa ja k'ien tunga k'úentu tík'uhún. ²⁶ Ko ngayjee xi tjintu tík'un ko s'ejihín an, ndaha nku nistjin najmi kuayá. ¿A s'ejihín ni xi tixihín?

²⁷ B'a kitsú Marta:

—Johon, Chã Ntã. S'ejinna nga ji xi kits'ín nibã Ntãná, nga ji xi Ntíhi Ntãná xi tjihín nga kj'uai asunntej.

²⁸ Nk'ie nga b'a kitsú Marta, ngi nchjako sen Mariã xi nã nichja maha. B'a kitsúhu:

—Ja kj'uai Chã Maestru ko tinchjahi.

²⁹ Nk'ie nga kint'é Mariã éin, kitsã tsisintjen nga ngjisehe Jesu má nga síjña. ³⁰ Najmi kjee fas'en Jesu ajin nantjo. Yo síjña má kisétkjá Marta. ³¹ Máha xuta xi kab'entu naxa'yo, nk'ie nga kieke nga tsisintjen ntsu ntsu Mariã ko tsitjusje, as'ai tã incha kitsjennkíhi. B'a incha kitsú nga má tjiña tsjóo ngjuai kjintã.

³² Nk'ie nga tsichu Mariã má síjña Jesu, tsasinkúnch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji Chã Ntã, tsa tú eihí ma tinchuhunni, najmi k'ien rá chá nts'é.

³³ Nk'ie nga kieke Jesu nga tükjintã Mariã ko nga tüncha kjintã xuta xi tjenkoho, kik'ie nussin nusihín ko kama nimaha. ³⁴ B'i kitsú:

—¿Má kikjayanjiu?

B'a incha kitsú jóo:

—Nibáaseihí, Nda Ntã.

³⁵ As'ai kikjintã Jesu. ³⁶ B'a kitsú xuto:

—Chãse maruu. Tú xi kits'intjohó rá.

³⁷ Tunga b'áhã kitsú k'ua:

—Kui ndaj xi kikjex'ánki tunkun nku ndã kã. Kutsa kamahã rá kits'innkíhi Lazaro ko najmi k'ien rá.

³⁸ Tã kik'ie nussin nusihín ngáha rá Jesu nga tsichu tsjóo. Kui xi nku tixa ngijo. Nku ndjio tjiçhjanekoho ankjuaha. B'i kitsú Jesu:

³⁹ —Chjúxiun ndjio.

B'a kitsú Marta, nã nichja ndã xi k'ien:

—Ji Chã Ntã, ja rá ch'on jne, at'aha ja tjihín ñju nistjin nd'ái nga k'ien.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi b'áhã kuaxihín nga tsa s'ejihín an, chaj kjuachánkaha Ntãná?

⁴¹ As'ai kikjexín jóo ndjio. Tsasenjinki Jesu nk'a ján ko b'i kitsú:

—Nã'mi, máb'achjíhi nga tñmeñjuní. ⁴² Be nga mjeñju tehentení, tunga tünchjakohó ra ngandaha xuta xi tüncha ei tú xi s'ejihín rá nga ji kin'e nibání.

⁴³ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, as'ai 'yún kinchja:

—¡Lazaro, títjusjei yo!

⁴⁴ As'ai tsitju ndã k'ien nga najyun tji'yúnko ts'íhin ntsja ko sjai, ko ankjín tji'makoho kj'ai najyun.

B'a kitsú Jesu nga kinchjako xuto:

—Chjúxihíun najyuu. N'endghóo.

B'i ts'in y'enda já tjíxóo nga mjehe ts'íink'ien Jesu
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Máha xutá xi j'aisehe Mariá ko kíkíe ni xi kits'in Jesu, nkjin maha xi kis'ejihin. ⁴⁶ Tunga tjihin xi ngjisehe já fariseo ko kitsúyaha ni xi kits'in Jesu. ⁴⁷ As'ai já ná'mi k'aku ko já fariseo kinchja tñjaha ngayjee já tjíxóo ko b'a kitsúhu:

—¿Nkú n'éé ei ní? At'aha já 'yún tít's'in kjuankjún ndo. ⁴⁸ Tsa tu nku k'uaíntehe ráá nga b'a ts'ín, as'ai ngayjee xutá tsjénnkihí ndo ko incha k'j'uaí já Romá nga ts'ínkje nínkúná ko xutá nankiná.

⁴⁹ As'ai b'i kitsú Caifa xi tjíhín ndá ná'mi títjun nú xu'bo:

—¿Á najmi mankjihinnuu? ⁵⁰ ¿A najmi ma chubayahánuu nga tu sahá nda tjin tsa nku nda kuayántjaihi ngandaha ngayjee xutá, tu xi b'a ts'in najmi n'ekjehe xutá nankiná?

⁵¹ Tunga najmi kuentahá ni Caifa kinchjaha nga b'a kitsú. Kui xi ndá ná'mi títjun nú xu'bo ko xi nkúhu nku nda profeta kinchja éhen Ntjáná nga kuayá Jesu ngandaha náxinantóo. ⁵² Ko najmi tu saba ngandaha xutá xi ntje judío tjeheh rá kuayáha Jesu. Tá kuayá ní tu xi k'uékúhu ngayjee ntíhí Ntjáná xi tjímasún. ⁵³ Kui b'a maha, nístjin xu'bo kik'atuts'ihín rá já tjíxóo nga y'éndakoho xinkjín xi má nga mjehe ts'íink'ien Jesu. ⁵⁴ Kui nga najmi tá kikjatsú'ba chjihí Jesu ajihín xutá judío. Ngjí t'axín nanki xi 'mi Efrain xi tñña mahá ante kixiú. Yo y'eññako já ni'yakuyáha.

⁵⁵ Nk'ie nga ja tibichú tñña S'í Pascua xi b'asje xutá judío, nkjin nkjún xutá incha ngjí nanki Jerusalen tu xi ts'ín jehe yjoho nginkun Ntjáná kintehe ni nga kuichú s'íu. ⁵⁶ Yo tsangisjai Jesu ko kingjásjaiyaha xinkjín nga kabincha má ma natsihín nínku. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú manuu? ¿A nibá ndo s'íu? ¿A rá najmi nibáhá?

⁵⁷ Kui chubo ja kitsjá kjuá já ná'mi k'aku ko já fariseo, tsa tjin xi be má tñña Jesu tjihin nga kuítsuya tu xi kama kuakj'ánijehe.

12

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Nk'ie nga ndyja sa jun nístjin nga kuichú S'í Pascua, as'ai j'ai Jesu nanki Betanía, má sijná ni'yaha Lazaro, ndá xi kits'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo. ² Yo kis'endaha nku nichine. Marta y'éya nichinee ko Lazaro tá y'eññjihín xutá xi y'entut'áko Jesu yámixó. ³ As'ai j'áiko Mariá nkú rá ma masen litru ntá sinjne xi 'mi nardo, xi 'yún nda ko xi 'yún chjí. Kui xi tsaténdzjojnúhu sjai Jesu ko tá kuihi ntsjakú kits'ínxijnukgho. Ixi kitsjehén ntá sinjne ayoo. ⁴ As'ai b'i kitsú Judá Iscariote, xi ndá ni'yakuyáha Jesu xi askahan ts'ínkjar'ehen:

⁵ —Tsa tu sahá kuasatéña ntá sinjneí kai. Tsa jan unchan toon denarjío kuach'a, tu xi kama kuísinkoho xutá x'an.

⁶ Tunga najmi xutá x'ahán kits'ínknjink'un nga b'a kitsú. Tu ngat'aha ní tooon b'a kitsúhu, at'aha kui xi f'átjo tooon ko bakjá ndyje. ⁷ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu ji b'echj'áihí tachjuún. At'aha nístjin nga s'eyanjia j'átjona ntá sinjneí. ⁸ Xutá x'an bi tehente k'úéntujinnuu, tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu.

⁹ Nkjin nkjún xutá kint'é nga nanki Betanía tñña Jesu ko incha ngjisehe. Tunga najmi tu nkúhu Jesu ngjisehe. Tá incha ngjí ní at'aha tá mjehe nga skué Lazaro xi kin'ekj'áiya ngáha rá ngabayoo. ¹⁰ As'ai kama njakú já ná'mi k'aku ko y'éndako xinkjín xi má nga ko Lazaro tjihin nga n'ek'ien. ¹¹ At'aha ngat'aha Lazaro nkjin nkjún xutá ts'asje t'axihín yjoho jóo. Tu sahá Jesu kis'ejihín.

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalen
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Nístjin xi ma ndyjuún ngáha nkjin nkjún xutá kint'é nga Jesu k'j'uaí nanki Jerusalen, at'aha nkjin maha xi j'áik'asje S'í Pascua. ¹³ As'ai incha jakj'á tjiaha yá xkajén ko tsitju nga incha ngjikj'á njyá. B'i incha kitsú nga 'yún kinchja:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntjáná! ¡Ntjáná nda kats'ínko xi nibáha ngajoho, xi Ndá Reihí xutá Israel!

¹⁴ Nku ntí búrrú kisakúhu Jesu ko y'esún, xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjáná:

¹⁵ Xutá Sion, najmi tu binkjun.

Chasoo, ja nibá Ndá Reijnú nga tjísun nku ntí búrrú.

¹⁶ Kui ni xu'bjí najmi kamankjihín já ni'yakuyáha nga tjuhun. Tunga askahán ni, nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha, nk'iehé j'áítsjehén já ni'yakuyáha nga b'a ts'in tjit'a éhen Ntjáná nga kinchjanjmíyaha Jesu ko nga b'a kin'ehe.

¹⁷ Xutá xi tijnchako Jesu nk'ie nga kinchjaha Lazaro aya tsjóo nga kits'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo, kui xi incha kitsúya ni xi kíkíe. ¹⁸ Kui kjuáha nga nkjin nkjún xutá tsitjuhu nga

ngijkj'á nyáha Jesu, at'aha kint'é kjuankjún xi kits'ín. ¹⁹ As'ai kinchjanjímíyaha já fariseo niu. B'j ngján b'j kitsúhu xinkjín:

—¿A tíyo? Najmi chumi nihi xi kama n'eé. Chase maruu. Ngayjee xuta títsjennkíhi ndo.

B'j ts'in kitsúya tíjün Jesu nga kuayá

²⁰ Ta tjenjihin xuta k'ua xuta xi nchja griego xi ta incha j'ai nanki Jerusalen nga j'ai ts'intsjohó Ntjáná ajihín s'íu. ²¹ Kui xi j'aisehe Felipe xi ndá Betsaida, nanki xi tíñajihín ante Galilea, kó b'a kitsúhu:

—Ji ndá ntja, mjeni nga chai Jesu.

²² As'ai Felipe ngji tsúyaha Andre kó nga joó ngji tsúya ngáha Jesu. ²³ As'ai b'j kitsú Jesu:

—Ja kuichu chuba nga sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'íun. ²⁴ Kjuaxi ni xi tíximuu. Tsa najmi kuijne t'anankiu nku xujmá tunjñu kó kuayá, tu nku s'ejña subahá. Tunga tsa kuayá, nk'iehé nga tsjá chán xi 'yún tse. ²⁵ Xi tjoho yjoho, kui xi tu sahá ndyja. Tunga xi najmi tjoho yjoho asuntee, kui xi tu sahá k'uatjo kó k'úejña tik'un sín. ²⁶ Tsa tjín xi títs'inkjáiinna nga an xi kama Ndá Ntjáha, katsjennkína. Má kúátejña, ta yó k'úejña xi ts'ínkjáiinna, kó Ntjá Námíu k'uasjenk'aha xuta xu'bo.

²⁷ 'Yún un tibehe animana nd'ai. ¿Nkú xián? ¿A b'j xián? Ji Námí, n'ekj'a t'axíní kjuanima xu'bj nd'ai? Tunga kuíhi xá jájhina. ²⁸ Tu sahá takúchji kjuachánkahi, Námí.

Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai b'j kitsú nku nta xi nibaha nk'a ján:

—Ja tsakuchjá kjuachánkana kó ta kuakuchjihí ngáhana.

²⁹ Nk'ie nga kint'é nto xuta xi tüncha yo, tjín xi b'a kitsú:

—Nku ch'on kjuaneya.

Kó k'ua xi b'a kitsú:

—Nku ntitsje kuanchjakohó.

³⁰ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Najmi ngandana kuanu'yáha nto. Ngandanu ní b'a kamaha. ³¹ Nd'ai n'ekokjuá asuntee kó nd'ai kuich'onsje nañsin ján xi tibatéxumaha asuntee. ³² Kó nga chjúsintjen nk'ana t'anankiu, ts'ian nga nibak'únna ngayjee xuta xi tjín asuntee.

³³ B'a kitsú Jesu nga kitsúya xi nkú ts'ín kuayáha. ³⁴ As'ai b'a kitsú xuta:

—Tunga yaní ni xi tjít'a kjuatéxumoo, nga xi ts'ín nibá Ntjáná ngajoho k'úejña sín. ¿Nkú ts'ín b'a tibixíhimi nga tjihín nga chjúsintjen nk'aha Ntíhi Ndax'íun? ¿Yá xi Ntíhi Ndax'ín xi tibixín?

³⁵ B'j kitsú Jesu:

—An nd'íu. Tu chuba nstjihín tíñajin sanuu. Tjínimo nga tjña sanuu nd'íu tu xi najmi kama jyuunt'aihinuu. At'aha xi tsú'ba má jyuun najmi be má fi. ³⁶ Nk'ie nga tíñajinnuu xi nkúhu nd'í, n'e s'ejinnú tu xi kuinimahanu má ndzjeen.

B'a kitsú Jesu kó as'ai ngji t'axihín xuto.

Kui ngat'aj xuta najmi kis'ejihín ra Jesu

³⁷ Ndaha tsa nkjin nkjún kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun xuta, tunga najmi kis'ejihín ra yáha kui. ³⁸ B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kitsú ndá profeta Isaiá má nga b'a ts'ín y'é't'a:

Ji Ntjá, zyá xi kis'ejihín én xi kichubaj?

¿Yá xi kis'ejña chjihí nga'yúhun Ntjáná?

³⁹ Kui kjuaha nga najmi kama kis'ejihín ra xuta, at'aha b'j ta ts'ín y'é't'a ya Isaiá éhen Ntjáná:

⁴⁰ Ntjáná y'échja tunkun xuta xu'bj kó kits'ín ndjá animaha,

tu xi najmi skuéhe kó tu xi najmi kamankjihín ra,

tsa ts'ínk'óntjaiya animaha xi má nga ts'innkíhi xuta xu'bj.

⁴¹ B'a kitsú Isaiá at'aha kíkíe kjuachánkaha Jesu kó kinchjanjímíyaha.

⁴² Kó ta nkjin maha já tjíxá xi kis'ejihín Jesu, tunga najmi kits'ínkiehé yjoho at'aha tsankjún já fariseo kó najmi mjehe nga kuich'onsje ajihín xuta sinagoga. ⁴³ B'a kits'ín at'aha 'yún kama tsjo sahá nga s'ehé kjuachánka ajihín xuta nga nginkun Ntjáná.

B'j ts'in kinchjanjímíyaha yjoho Jesu

⁴⁴ 'Yún kinchja Jesu nga b'j kitsú:

—Xi s'ejihín an, najmi tu nku an ts'ejihín. Ta ts'ejihín xi kits'ín nibána. ⁴⁵ Xi tíbena, tibe xi kits'ín nibána. ⁴⁶ An nd'í xi j'ai ts'ín ndzjehen xuta asuntee, tu xi ngayjee xi s'ejihín ra an najmi k'úéntuhu má jyuun.

⁴⁷ Tsa tjín xi kuñt'é én xi tüncha tunga najmi ts'íntjusuhún, najmi an kuasehe má ni xi nda kó má ni xi najmi nda xi kits'ín xuta xu'bo. At'aha najmi kui xóo jájhina. Já ts'ínk'anki níná xuta. ⁴⁸ Xi ts'ín t'axínna kó najmi ts'ínkjáihín én xi tüncha, tjña xi kuasehe má ni xi nda kó má ni xi najmi nda xi kits'ín. Én xi tüncha, kui xi k'úejñanehe ni xi kanéhe xuta xu'bo nstjin xi fekuu.

⁴⁹ At'ahá najmi kuentana tínchahana. Kuentaha ní Na'mi xi kits'in nibána tínchahana. Kui xi kitsjana kjuá má nihi xi tjihin nga kuinchja ko kuakuyá. ⁵⁰ Ko be nga kjuatéxumaha ts'íink'íentu tík'un síhin xuta. Kui kjuaha, xi nkú kitsúhuna Ntjá Na'miu, b'a ts'in tínchja.

13

B'i ts'in tsanéjnu Jesu sjai já ni'yakuyáha

¹ Chubahá ndyaha nístjihin S'í Pascua ko be Jesu nga ja tábichú chuba nga k'ueña asuntee nga ngjuai ngáha má tjiña Ntjá Na'miu. Tehente kits'íntjo xuta xi ts'e xi tjiñtu asuntee ko ngayehe k'un kits'íntjo. ² Kikjineko já ni'yakuyáha nichinehe s'íu, ko kui chubo ndanindoo ja kab'éjñajin animaha Juda Iscariote ntíhi Simon nga ts'íinkjas'en Jesu. ³ Be Jesu nga Ntjá Na'miu kits'ínkjas'en aya ntsja ngayjee ni xi tjiñ. Be nga má tjiña Ntjáná nibaha ko nga yo ngjuaise ngáha ra.

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga tjiñtut'áha yámixo, as'ai tsisintjen Jesu, ts'asje najyun ndju xi yja ko jakj'á nku najyunxú nga y'ékjá ndayáha. ⁵ Jakj'á ntánijua, tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha ko kits'ínxijnukoho najyunxú xi y'ékjá ndayáha. ⁶ Nk'ie nga tsichuk'úhün Simon Pedro, b'a kitsú ndo:

—Ji Ndá Ntjá, ¿nkú ts'in ji kuanejnuhuni tsuká?

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nd'ai najmi yai ni xi tít's'ian tunga askahán ni kamankjihin.

⁸ B'ahá tá kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa mí yeje najmi kuanejnui tsuká.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi kuanejná tsukui, najmi tá xuta xi ts'an kamahani.

⁹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Ndá Ntjá, najmi tú suba tsuká xi tanejnui ma. Tá tanejnui ntsa ko nintaká.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Xi as'ai kabinguyahá tú tsukuhú machjéhen nga kfejnú, at'ahá je yje. Jun bi ja jo, tunga najmi ngatentenu.

¹¹ At'ahá be Jesu yá xi ts'íinkjas'ehen, kui nga: “Najmi ngatentoo xi jo”, kitsúhu.

¹² Nk'ie nga ja kamaha nga tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha, as'ai kingja ngáha najyun ndjuhu, y'eñat'a yámixo ko b'i kitsú:

—¿A mankjinnu ni xi kuats'inkonuu? ¹³ Jun xi 'minú Ndá Maestru ko Ndá Ntjá. Ko tjiñnu kixi nga b'a bixinnú, at'ahá b'a tjiñ kjáihin. ¹⁴ Kui b'a maha, tsa an xi kuakanejnúhuna tsuku, nga an xi Ndá Maestrunu ko Ndá Ntjánuu, kui nga ko jun tjiñin nga kuanejnuhunu tsuku xinkju. ¹⁵ Ja kuak'ieñá chubayanuu tú xi b'a n'ehenu xi nkú kuats'innuu. ¹⁶ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ndá musu najmi 'yún nk'a tjen nga ndá ntjáha. Ko nku ndá xi s'exá najmi 'yún nk'a tjen nga xi b'éxáha. ¹⁷ Tsa tímankjinnuu ni xi tixian ko tá n'etjusun, á b'a nda tjiñin ts'ajun.

¹⁸ Najmi nga tentoo b'a tixinnuu. An be yá xi j'ajián. Tunga tjiñin ni nga kuitjusun éhen Ntjáná xi b'a ts'in tji't'a: “Xi kjinekoña niñu, kui xi ja kama ndá kontrana.” ¹⁹ Nd'ai b'a tixinnuu kintehe ni nga kuitjusun ni xi tjiñin nga kama, tú xi nk'ie nga b'a kamoo s'ejihinnuu nga an xi tú b'a ts'in tjiñaná. ²⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi ts'íinkjálhín xuta xi ts'íinkjá, kui xi an tít's'íinkjáinna. Ko xi ts'íinkjáinna, kui xi tít's'íinkjálhín xi kits'in nibána.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga Juda Iscariote ts'íinkjas'ehen

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ As'ai xi ts'atséhe animaha Jesu ko b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tjiñajinnuu nku xi ts'íinkjas'enna.

²² As'ai b'i ngán incha tsase'a xinkjín já ni'yakuyóo, at'ahá najmi be yá xi títu Jesu. ²³ Yo tjiñat'a tñaha Jesu ndá ni'yakuyá xi 'yún tjohe nga tjiñat'akoho yámixo. ²⁴ Kui nga jykj'í Simon Pedro kingjásjaiya sehen rá ndá ni'yakuyá xu'bo nga ngjuásjaiyaha Jesu yá xi títu.

²⁵ As'ai ndá ni'yakuyóo 'yún ngjik'ún saha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji Ndá Ntjá, ¿yá xi b'a ts'íiun?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Xi ts'íink'anchihí ninkuan ko tsjaha, kui xi b'a ts'íiun.

As'ai kits'íink'anchí ninkuan ko Juda Iscariote kitsjáha, kui xi ntíhi Simon. ²⁷ Nk'ie nga kik'aihi Juda ninkuan, jas'enjihin ndanindoo. As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Kítsa n'ei ni xi n'ei.

²⁸ Tunga ndahá nku xi tjiñtut'á yámixo najmi kamankjihin á b'a kitsúhu ra. ²⁹ Tjiñ xi kits'íinkjink'un nga b'a kitsú nga tjiñin nga k'uatse Juda ni xi machjén s'íu ko a ra nga tsjáha toon xuta x'an, at'ahá Juda f'áto tooon. ³⁰ Nk'ie nga kik'aihi ninkuan Juda, tjen'yún tsitjusjehé natsiun. Ja jyun kui chubo.

Kui kjuatéxuma tsetse xu'bi'y'éjña Jesu

³¹ Nk'ie nga ja ngji Juda, b'a kitsú Jesu:

—Nd'ái sákúchji kjuachánkahá Ntíhí Ndax'iun, kó ni xi ts'ín Ntíhí Ndax'iun kuakúchji kjuachánkahá Ntíjaná. ³² Kó tsa Ntíhí Ndax'iun kuakúchji kjuachánkahá Ntíjaná, b'a tá ts'in Ntíjaná kuakúchji kjuachánkahá Ntíu. Ja ma ma b'a kamoó. ³³ Jun ntína, tú kutjuhú títjñajin sanúu. Kujinchísjainú tunga má nga kfián najmi kama kuankiún. B'a tá tixinnúu nd'ái xi nkú nga tá kixihín xutá xingisoo.

³⁴ 'Tsjanúu nku kjuatéxuma tsetse: N'etjó xinkjú. Xi nkú nga ts'in tjona jun, b'a tá ts'in n'etjó xinkjú. ³⁵ B'a ts'in skuéhe ngayjee xutá nga jun xi já ni'yakuyána, tsa n'etjó xinkjú.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ B'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntía, ¿má xi tjeheh k'úin?

B'j kitsú Jesu:

—Najmi kama tsjénkiní nd'ái má nga kfián, tunga askahán ni tsjénkiní.

³⁷ B'ahá tá kitsú ngáha Pedro:

—Ji Nda Ntía, ¿á najmi kama tsjénkini ra nd'ái? Tjínkuhu k'an nga kuayántjaihi ra.

³⁸ B'j kitsú Jesu:

—¿A tjínkuhu k'uin nga kuayántjaihini? Kjuaxi ni xi tixihin. Kintehe ni nga kjintá xantó b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

14

B'i ts'in kitsúya Jesu nga ngjuaise ngáha ra Ntía Na'miu

¹ B'j tá kitsú ya Jesu:

—Najmi tú fantahá ruu yjonúu. N'e s'ejiun Ntíjaná kó kas'ejinnyu an. ² Ni'yahá Na'miná tjin nkjún ante. Tsa najmi kjuaxi, ja rá nd'ái kixinyahanúu kai. Kfin k'uendánúu ante. ³ Tsa kfin k'uendánúu ante, as'ai kjúáik'á ngáhanúu tú xi tá yo kuintsuabahanu má nga kuátejña. ⁴ Yo niyá xi fi má nga kfián.

⁵ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntía, najmi yaj má k'úin. ¿Nkú n'e chahani niyóo?

⁶ B'j kitsú Jesu:

—An niyá xi fi má tijná Ntía Na'miu, an bakuyá én xi naxú kó an tsja kjuatik'un. Ndaha nku najmi kuichúsehe Ntía Na'miu tsa najmi an. ⁷ Tsa yanú, tá chá ruu Na'miná. Kó nd'ái tich'atuts'ihín ruu nga tíyo kó tunkun tíyakohonu.

⁸ B'a kitsú Felipe:

—Ji Nda Ntía, takúchjini Ntía Na'miu kó s'enkuní.

⁹ B'j kitsú Jesu:

—Ji Felipe, ja nd'ái tijnajihinnúu. ¿A tú yje najmi kjehé yaní? Xi tíbena tá tibe Ntía Na'miu. ¿Á: “takúchjini Ntía Na'miu” tibiáihinni? ¹⁰ ¿A najmi s'ejihín ri nga an xi tijnajihín Ntía Na'miu kó Ntía Na'miu tijnajinna? Én xi tínchakonúu najmi kuentana tínchahana. Na'mi xi tijnajinna, kui xi tít's'in ni xi ts'e. ¹¹ N'e s'ejiun nga an tijnajihín Ntía Na'miu kó nga kui tijnajinna. Tsa najmi s'ejinnyu énná, ndaha tsa tú ni xi kits'ian n'e s'ejiun.

¹² 'Kjuaxi ni xi tixinnúu. Xi s'ejihín an tá kui nihi xi ts'ín xi nkúhu xi tít's'ian. Kó 'yún chánka sa ni xi ts'ín xutá xu'bo, at'ahá an tífia má tijná Ntía Na'miu. ¹³ Ngayjee ni xi kuinchíhuu Na'miu ngajona, tsjanúu. B'a ts'in an xi Ntú kuakuchjihina kjuachánkahá Ntía Na'miu. ¹⁴ Ts'ian ni xi kuinchíhuu ngajona.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga ts'ín nibá Espiritúhu Ntíjaná

¹⁵ 'Tsa tjonúu an, n'etjusun kjuatéxumana. ¹⁶ Kuankihí Ntía Na'miu, kó tsjánúu kj'ái xi tá kuajinkonúu kó xi k'úejñajin sinnúu. ¹⁷ Kui xi Espiritú xi kuakúchji ni xi naxú. Xutá xi najmi be Ntíjaná najmi kama ts'jínkjáhín, at'ahá najmi ma chjihí kó najmi be yáha. Tungá máha jun, ja yo yáha, at'ahá kui xi tijnajinnúu kó k'úejñajinnúu.

¹⁸ 'Najmi k'uentú masennúu. Kjúáise ngáhanúu. ¹⁹ Sa kutju najmi tá skuéhena xutá, tunga máha jun, chanú. At'ahá tijná tik'an, kui nga tá kuintsuabá tik'uhunnu. ²⁰ Nk'ie nga b'a kamoó, choó nga an tijnajihín Na'miná kó jun tintsuabajinnú kó an tijnajinnúu. ²¹ Xi kj'úátjo kjuatéxumana kó ts'jintjusun, kui xi tjohó an. Kó xi ts'jintjona, Na'miná tá ts'jintjohó kó an ts'intjá kó kuakuchjihí yjona.

²² As'ai kinchja Juda, tunga najmi Juda Iscariotehé:

—Ji Nda Ntía, ¿nkú tjíhin rá nga tú jin kuakúchjihini yjohí kó nga najmi kuakúchjihí yjohí xutá xi k'oo?

²³ B'j kitsú Jesu:

—Xi tjoĥo an, kui xi ts'jintjusun énnə. Nə'minə ts'jintjoĥo xutə xu'bo, kə Nə'minə kə an kjuáisejĥi nga kuıntsubəko teĥentej. ²⁴ Tunga xi najmi tjoĥo an, najmi ts'jintjusun énnə. Ēn xi tĥnu'yó, najmi an ts'an. Ts'e Nə'mi xi kits'in nibána.

²⁵ B'j tixinnu nk'ie nga tĥjĥajin sanuu. ²⁶ Tunga Ntĥa Nə'miu ts'jĥn nibá Espiritu Santo ngajona. Kui xi kuásinkonuu. Kuakúya yjenuu kə ts'jĥnk'áitsjen yjenuu ni xi kixinnuu.

²⁷ Tib'ejĥánuu kjuajyu. Kjuajyuna tĥsjanuu. Najmi b'a ts'ĥn tsja xi nkú ts'ĥn tsjá asunntej. Najmi tu fantəĥa ruu yjonuu kə najmi tu binkjun. ²⁸ Ja kuanu'yó nga b'a kuaxinnuu nga kfián kə kjuáise ngəĥanuu. Tsa kjuaxi nga tjonuu an, tə tso kamanuu nga kfián má tĥĥa Ntĥa Nə'miu, at'əĥa'yún chánka sa Ntĥa Nə'miu nga an. ²⁹ Nd'əi b'a tixinnuu kinteĥe ni nga kuıntjusun ni xi tĥĥin nga kama tu xi s'ejĥinnuu nk'ie nga b'a kəmoó.

³⁰ Najmi tə tse kuinĥjakə sahanuu, at'əĥa k'j'uai xi tibatéxumaha asunntej. Najmi tĥĥin nga'yún tsa kui xi ts'jĥn nganəna. ³¹ Tunga tĥĥin ni nga b'a kama, tu xi kamankĥĥin rə asunntej nga tjona Ntĥa Nə'miu kə nga tĥts'intjusun xi nkú kitsúna. Tĥsintjoon kə tĥĥin.

15

B'j ts'ĥn kits'inĥjĥen Jesu yá tuntsjajé kə tĥĥaĥə nga tsakúya

¹ 21 'An tuts'in yá tuntsjajé xi nda, kə Nə'minə xi ts'e yá tuntsjajé. ² Ngayjee tĥĥa xi tĥĥina xi najmi tsjá tu, batet'a. Kə ngayjee tĥĥa xi tsjá tu, ts'ĥn chuhun tu xi 'yún ngjuə saĥa rə. ³ Ngat'a ts'ajun, ěn xi tsakuyənu kits'inĥjĥen Nə'minə nga kits'in chunnuu. ⁴ Tĥntsubajinnú kə an kúatejĥjĥinnuu. Nku tĥĥa najmi mə tsjá suba tu tsa najmi tĥĥ'a yáĥa. B'a tə ts'ĥn najmi k'uo tu tsa najmi kuıntsubajinnú.

⁵ 'An tuts'in yá tuntsjajé kə jun tĥĥaĥə. Xi tĥĥajinna kə an tĥĥajĥĥin, kui xi 'yún tsjá tu. At'əĥa tsa najmi tĥĥin, najmi chumi nihi xi kama n'oo. ⁶ Xi najmi k'úejĥajinna ngjuəyā natsin ján xi nkúhu tĥĥa xi tĥ'əĥa yá tuntsjajé. Yə xi kə s'entukú kə n'ekj'ajin ajin nd'ĥu nga kjuĥi.

⁷ 'Tsa kuıntsubajinnú kə tsa énnə k'úejĥajinnuu, tĥnĥú tu mí ni xi mjehénuu kə k'uaĥinnuu. ⁸ Kui ni xu'bj xi kuakúĥji kjuachánkahə Nə'minə, nga 'yún k'uo tu kə nga xutə ni'yakuyána kəmo. ⁹ Xi nkú ts'ĥn tjoĥo an Ntĥa Nə'miu, b'a tə ts'ĥn tjona jun. Tĥntsubajin sahanu kjuatjona. ¹⁰ Tsa n'etjusun kjuatéxumana, tu nkú kuıntsubajinnú kjuatjona, xi nkú ts'ĥn tĥts'intjusun kjuatéxumaha Nə'minə kə tu nkú tĥĥajinná kjuatjona.

¹¹ B'a tixinnuu tu xi tso k'úehénuu xi nkú ts'ĥn tso tĥĥina. Nk'ie nga b'a n'oo, b'ĥi ts'ĥn nga tso k'úénuu. ¹² Kui kjuatéxumana xu'bj: B'j ngján n'etjə xinkju xi nkú ts'ĥn tjona jun. ¹³ Kui xu'bj kjuatjo xi 'yún chánka xi tĥĥa, tsa tĥĥin xi kuəyántjajĥi xinkjĥin. ¹⁴ Jun xi xutə xinkjĥin tsa n'etjusun kjuatéxuma xi tĥsjanuu. ¹⁵ Najmi tə já musu tĥixĥinnuu, at'əĥa já musu najmi be ni xi ts'ĥn ndə ntĥaĥə. Tunga xutə xinkjĥián tixinnuu, at'əĥa tib'ejĥá ĥjĥinnuu ngayjee ni xi kitsúna Nə'minə.

¹⁶ 'Najmi jun xi kĥĥ'ajinnú. An ní xi j'ajinnuu kə kitsja xánuu nga kuankúin kə k'uo tu. 'Yún tse kuĥĥúkuəĥa tunuu. Kui kjuəĥa nga tsjáĥanuu Ntĥa Nə'miu tu mí nihi ni xi kuĥĥĥinnu ngajona. ¹⁷ Kui kjuatéxumana xu'bj: B'j ngján n'etjə xinkju.

B'j ts'ĥn kitsúya Jesu nga n'ə unĥa já ni'yakuyəĥa

¹⁸ 'Tsa ts'ĥn unĥienuu xutə asuntee, n'ekj'áitsjon nga an tjun kits'in unĥiena. ¹⁹ Tsa asunntĥ ts'énuu, ts'jintjonuu xutə asuntee xi nkú ts'ĥn tjoĥo xinkjĥin. Tunga najmi asunntejĥi ts'énuu, at'əĥa an j'ajinnuu ajĥĥin xutə xi tĥĥin asuntee. Kui kjuəĥa nga ts'ĥn unĥieĥennu.

²⁰ 'T'ejin tak'un ěn xi kuaxinnuu, nga nku ndə musu najmi 'yún nk'a tĥen nga ndə ntĥaĥə. Tsa tĥennki unĥiena xutə, kə tə jun tsjĥnnki unĥienuu. Kə tsa tĥts'intjusun énnə, tə ts'jintjusun énnuu. ²¹ Ngayjee ni xu'bj ts'jĥnkonuu xutə tu ngat'ana, at'əĥa najmi ĥnĥa be xi kits'in nibána.

²² 'Tsa najmi jáĥ nĥjakə xutə xu'bo, najmi s'ehə rə jé. Tunga nd'əi najmi tə tĥĥin nkú ts'ĥn kuásinkoĥo yjoĥo ngat'əĥa ngatitsun xi tĥĥinĥa ts'ĥn. ²³ Xi unĥiena tə unĥie Nə'minə. ²⁴ Ni xi ndaha nku najmi kĥeĥ ch'əĥa ts'ĥn kits'ian ajĥĥin xutə xu'bo. Tsa najmi b'a kits'ian, najmi s'ehə rə jé. Tunga ndaha tsa ĥnĥa kĥĥie ni xi kits'ian, tu nkú ĥnĥa kits'in unĥieĥén Nə'minə kə an. ²⁵ B'a kama tu xi tsĥtjusuhun ni xi tĥĥ'a xujun kjuatéxumaha xutə xu'bo má nga b'a tĥts: "Ĥuĥə ĥnĥa kits'in unĥieĥəna."

²⁶ 'Tunga k'j'uaiĥi xi kuásinkonuu, xi ts'ĥn nibásennu nk'ie nga tĥĥĥakə Nə'miu. Má tĥĥa Nə'miu nĥbaha. Kui xi Espiritu Santo xi kuakúĥji ni xi naxu. Kui kuĥĥĥajĥimiyahana. ²⁷ Jun bi tə ĥuĥanĥimiyahanú, at'əĥa santaha nkúhu nga tuts'ĥĥin ni tĥntsubəkonú.

16

¹ 'Tixinyanuu ni xu'bj tu xi najmi n'endyĥajĥĥin ruu yjonuu. ² At'əĥa kuĥĥ'onsjennu ajĥĥin xutə sinagoga. Kuĥĥú ĥuĥə nk'ie nga tu yáĥa ni xi ts'jĥnk'iennuu, b'a kamaha nk'ie nga saĥĥin Ntĥaná nk'ie nga b'a ts'jĥnnuu. ³ B'a ts'jĥnnuu xutə at'əĥa najmi benj, tə ndaha Nə'miu

ko ta ndaha an. ⁴ Tixinyanuu nga b'a kama tu xi nk'ie nga kuichuhu chubo kju'uaitsjehennuu nga b'a kixinnuu.

B'i ts'in kitsuya Jesu ni xi ts'in Espiritu Santo

⁵ Najmi kixinyanuu ni xu'bi nga tuts'ihin ni at'aha an tijñajin sanuu. ⁶ Tunga nd'ai tifa ma tjña xi kits'in nibana. Jun najmi tichasjaiyanu ma kfián. ⁷ Tu sa ni t'be nusin nusinnuu at'aha b'a tixinnuu. ⁸ Tunga kjuaxihi ni xi tixinnuu. Tu saha ngandanuu nga kfián. At'aha tsa najmi kfián, najmi kju'uai xi kuasinkonuu. Tunga tsa kfián, kui xi ts'in nibasenuu.

⁹ Nk'ie nga kju'uai, ts'in nga kamankjihin xuta xi tjin asunntej nga ngatitsun tjihin, ko nga an kits'ian ni xi naxu nginkun Ntjaná, ko nga Ntjaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta. ¹⁰ Kamankjihin nga naxu kits'ian, at'aha tifa ma tjña Na'miu. Najmi ta chahanu. ¹¹ Ko kamankjihin nga Ntjaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in, at'aha ja kis'enéhe ni xi kanéhe xi batéxumaha asunntej.

¹² Tjin nkjún sana ni xi xinyanuu tunga najmi kamakjinnuu nd'ai. ¹³ Nk'ie ni kju'uai Espiritu xi b'ejna chji ni xi naxu tjin, kui xi kuakuyanuu ngayjee ni xi naxu tjin. At'aha najmi kuentaha kuinchjaha. Ni xi kuinj'é ní, kui ni nihi xi kuinchja. Ko ta kuitsyanuu ni xi kama askahan.

¹⁴ Kui xi ts'in nga kamankjinnuu ni xi tits'ian. B'a ts'in k'uejna chjiji kjuachánkana. ¹⁵ Ngayjee ni xi y'aha ra Ntja Na'miu, ko ta an y'ahana. Kui kjuaha nga b'a tixinnuu nga Espiritu ts'in nga kamankjinnuu ni xi tits'ian.

B'i ts'in kitsuyaha Jesu ja ni yakuyaha nga ngjuai

¹⁶ Sa kutju najmi ta chahanu, ko sa kutju cha ngahanu. At'aha ma tjña Na'miu kfián.

¹⁷ As'ai k'ua ja ni yakuyaha b'i ngjan kingjásjaiyaha xinkjin:

—Nkú tshu ra niu? B'a tštsuna: “Sa kutju najmi ta chahanu ko sa kutju cha ngahanu.” Ko ta b'a tštsu: “At'aha ma tjña Na'miu kfián.” ¹⁸ Nkú tshu ra én xi tsu: “sa kutju”? Najmi mankjinná ni xi tinchjakona.

¹⁹ Kamankjihin Jesu nga mjehe ja ni yakuyóo ngjuásjaiyaha nkú tshu ra niu ko b'a kitsú: —Ja b'a kuaxinnuu nga sa kutju najmi ta chahanu ko sa kutju cha ngahanu. ¿A kui nihi xi tichubanijmíyakhonu xinkju? ²⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ch'ju ko k'ué nusin nusinnuu, tunga xuta xi najmi be Ntjaná bi s'ehe kjuatsjo. Naha tsa k'ué nusin nusinnuu, tunga askahan ni kjuatsjo kama ngaha kjuanusinnuu.

²¹ Xi nkúhu nku tachjuún xi tshin nku nti, s'ehe kjuaba at'aha ja kuichu chubaha. Tunga nk'ie nga ja kuatsin nti, najmi ta f'áitsjehen ra kjuanimo, at'aha tsjo maha nga nku nti s'ejnaha. ²² B'a ta ts'in tima nusinnuu nd'ai, tunga nibasehé ngahanuu. Tsjo k'ué ngaha ra anjanuu ko najmi ch'a xi kama kje'anuu kjuatsjonuu.

²³ Kui nistjiun ndaha nku ni najmi ta chasjaiyahanu. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsjanuu Ntja Na'miu tu mi nihi ni xi kuinchihuu ngajona. ²⁴ Santaha nd'ai ndaha nku ni najmi kjee binchiu ngajona, tunga nd'ai tinchú ko n'ekjóhoon tu xi yún s'ehennuu kjuatsjo.

²⁵ Tib'ejna chubayanuu nd'ai tunga kuichúhu chuba nk'ie nga najmi ta k'uejñá chubayahanuu. K'uejñá chji sisinnuu Ntja Na'miu. ²⁶ Kui nistjiun kuinchú ni xi mjenuu ngajona. Najmi kamachjén tsa an kuankintjainuu nginkun Ntja Na'miu. ²⁷ Kui xi ta tjohe jun, at'aha tjonuu an ko s'ejinnuu nga ma tjña Ntjaná nibahana. ²⁸ Ma tjña Ntja Na'miu nibahana ko jaá asunntej. K'uejñá ngahana asunntej ko kfinse ngaha ra Ntja Na'miu.

²⁹ B'a incha kitsú ja ni yakuyaha:

—Nd'ai tichubako kixi kixini. Najmi tib'ejna chubayani. ³⁰ Tímanjinni nd'ai nga yai ngayjee ni xi tjin ko najmi machjén tsa tjin xi nguásjaiyahi. Kui kjuaha nga s'ejihinni nga ma tjña Ntjaná nibahani.

³¹ B'i kitsú Jesu:

—¿A s'ejinnuu nd'ai? ³² Tunga kuichúhu chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga nkúnku kuankin t'axiún nga s'aténdzjoyo ko k'uejña subanu. Tunga najmi tijña subana, at'aha Ntja Na'miu tijñakona. ³³ Tixinyanuu ni xu'bi tu xi s'ehennuu kjuajyuna. Un skuennuu asunntej, tunga tsjohó kat'enuu at'aha an ja kits'in nganaha asunntej.

17

B'i ts'in kinchjantjai Jesu ja ni yakuyaha

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsasenjinki nk'a jan ko kinchjako Ntjaná nga b'i kitsú:

—Ji Na'mi, ja kuichu chuba. Takúchji kjuachánkana Ntíhi tu xi ko kui Ntíhi kuakúchjiji kjuachánkahi. ² At'aha kik'ai xáhi xi má nga kuatéxumaha ngayjee xuta, tu xi ts'jink'iéntu tik'un síhin ngayjee xi ji kik'aihi. ³ Nga k'uéntu tik'un sín xuta, kui xi tshu ra nga skuéhi xi xi Ntja nku tutuu ko nga skuéna an Jesucristo xi kin'e nibái.

⁴ 'Ja tsakuchjá kjuachánkahj asunntej nga kits'intjusan xá xi kik'ainí. ⁵ Nd'ai Na'mi, takúchji kjuachánkana nginkuin, kjuachánka xi tu b'a ts'in jahá tjiñana nginkuin kintehe ni nga kis'ejña asunntej.

⁶ 'Ja y'ejña chjihj xuta yáha ji, xuta xi kik'ainí ajihj xuta xi tjín asunntej. Ji ts'j xuta xu'bj ko kik'ainí, ko kits'intjusan éhin. ⁷ Mankjihj nd'ai nga ngayjee ni xi kik'ainí má tinchin nibáha. ⁸ At'ahá én xi kik'ainí, kixinyahá xuta xu'bj. Kits'ínkjáihj ko kamankjihj nga kjuaxi nga má tinchin nibahana. S'ejihj nga ji kin'e nibáni.

⁹ Tíbankintjáihj xutaj. Najmi tíbankintjáihj xuta asunntej. Tíbankintja xuta xi kik'ainí at'ahá ji ts'j. ¹⁰ Ngayjee xuta xi ts'an ji ta ts'j, ko xi ts'j an ta ts'an. Tíma chji kjuachánkana ajihj xuta xu'bj.

¹¹ 'An kfián má tinchin, tunga kui k'uéntu sa asunntej. Tsje ní ji, Na'mi. Nga'yíhjin chúnkoho rj xuta xu'bj xi kik'ainí tu xi nkuhú incha kamaha xi nkúhu ná. ¹² Nk'ie nga tsátejñajihj xuta xu'bj asunntej, kikunkoho ra nga'yíhjin ko tsasehe. Ndaha nku najmi kindyja. Tu nku sahá xi tjeheñ ra nga ndyja, kui xi kindyja tu xi kujtjususuhun ni xi tjít'a xujun éhin.

¹³ 'Tunga nd'ai má tinchin tífia. Tíxinya ni xu'bj nk'ie nga tjiñna sa asunntej tu xi s'ejñajin kikjihj ra kjuatsjona xuta xu'bj. ¹⁴ An kixinyahá éhin, ko xuta asunntej kits'in unkiehe at'ahá najmi asunntej antehe xi nkú ts'in najmi asunntej antena. ¹⁵ Najmi tíbankihj nga kuich'onsej asunntej, tunga chjúxin t'axihín rj ni xi ch'onk'uun. ¹⁶ Najmi asunntej antehe xi nkú ts'in najmi asunntej antena. ¹⁷ Éhin bakúya ni xi naxu tjín. N'ei nga katumankjihj xuta xu'bj ni xi naxu, tu xi kats'ínkjas'eheñ ri yjoho nga ts'jin ni xi mjehi. ¹⁸ Xi nkú ts'in kin'e nibáni asunntej, b'a ts'in títs'ínkjá xuta xu'bj asunntej. ¹⁹ Ngandahá xuta xu'bj títsjahá yjona nga ts'ian ni xi mjehi, tu xi ko ta kui kamaha ra ts'ínkjas'eheñ ri yjoho nk'ie nga kamankjihj ni xi naxu tjín.

²⁰ 'Najmi tu nku xuta xu'bj tíbankintja. Ta tíbankintjá xi s'ejihj an nk'ie nga kujnt'é én xi kujtsuya xuta xu'bj, ²¹ tu xi nkuhú kamaha ngayjee. Xi nkú ts'in tinchunjinní ko an tjiñajihj, Na'mi, b'a ta ts'in nkuhú katumajinná xuta xu'bj, tu xi s'ejihj ra xuta asunntej nga ji kin'e nibáni. ²² Kitsjahá xuta xu'bj kjuachánka xi kik'ainí tu xi nkuhú kamaha xi nkú ts'in nkuhú mahaná. ²³ An tjiñajihj xuta xu'bj ko ji tinchunjinní tu xi b'a ts'in nkuhú kujchú maha. B'a ts'in xuta asunntej kamankjihj ra nga ji kin'e nibáni ko nga tjohi xuta xu'bj xi nkú ts'in tjohi an.

²⁴ 'Ji Na'mi, mjena nga k'uéntukona xuta xi kik'ainí má nga kúátejña, tu xi skuhehe kjuachánkana xi kik'ainí at'ahá kin'etjóni kintehe ni nga kamanda asunntej. ²⁵ Ji Na'mi xi naxu n'ekoj xuta, xuta asunntej najmi behi. Tunga máha an, behe ko ta xuta xu'bj be nga ji kin'e nibáni. ²⁶ Y'ejña chjihj xuta xu'bj yáha ji ko tu nku k'uejña chjihj saha, tu xi kamaha ra ts'íntjoho xuta xinkjín xi nkú ts'in tjohi an. B'a ts'in kúátejñajihj ra.

18

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjáná Jesu, as'ai tsitjuko já ni'yakuyáha. Incha ngji ngabantá ntáxunká Cedron ko jas'en nku ante má tjíntje yá tu. ² Judá xi títs'ínkjas'eheñ ta be ante xu'bo, at'ahá nkjin njyá kama njako Jesu já ni'yakuyáha yo. ³ Kui nga Judá j'aikoho já jun ko chuba já xi kunná njnku xi kits'in nibá já na'mi k'aku ko já fariseo. Kui xi incha y'a nd'í ko kicha. ⁴ Ja be Jesu ngayjee ni xi kamaha ko tsasinjña tíjün nga b'j kitsúhu jóo:

—¿Yá xi tíbinchisjó?

⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, ndá xi nibáha Nazaret.

—Ahán niy —kitsú Jesu.

Ta kabasinjñajihj jóo Judá xi títs'ínkjas'eheñ. ⁶ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu: "Ahán niy", incha ngjinji astun jóo ko tsixuntu. ⁷ As'ai Jesu ta kingjásjaiyahá ngáha ra:

—¿Yá xi tíbinchisjó?

B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, ndá xi nibáha Nazaret.

⁸ B'j kitsú Jesu:

—Ja b'a kuaxinnu nga ahán niy. Tsa an xi tíbinchisjáínú, tjeheñnto nga katji já xu'bj.

⁹ B'a kama tu xi tsitjususuhun én xi kinchja Jesu nga kinchjako Ntjáná nk'ie nga b'a kitsú: "Na'mi, xuta xi kik'ainí, ndaha nku najmi kits'inndyja." ¹⁰ As'ai ts'asje kicha xi y'a Simon Pedro ko kingjáha nga tsatet'a tjabaxínju kixi ndá xi 'mi Malco, xi ndá musuhú ndá na'mi tíjün. ¹¹ Tunga b'jhi kitsúhu Jesu Pedro:

—Tjaya ngáhani kichahí tjabaxíhín. Tsa Ntjá Nà'miú títsjána kjuanjimá xu'bj, ¿a najmi tíjhín ni nga un skuena?

¹² As'ai já juun kò ndá jun k'akuhò kò já xi kunntá nínku incha jakj'ánijé Jesu nga y'é'ta'yún. ¹³ Títjun ngijikò ni'yahá Ana, nà'mi nchi'yahá Caifa, xi tíjhín ndá nà'mi títtjun nú xu'bo. ¹⁴ Kui Caifa xi tsinchá'a já judiò k'aku nga b'a kitsú nga tú sahá nda tíjn tsa nku ndá kuayántjai ngandahá ngayjee xuta.

B'j ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Simon Pedro kò k'ái sa ndá ni'yakuyá incha kitsjennkíhí Jesu. Nda ni'yakuyá xu'bj behe nda nà'mi títtjun kò jas'enko Jesu natsin ni'yahá nda nà'mi títtjun. ¹⁶ Tunga máha Pedro, tsasinjña natsiun má tjen ankjuò. Kui nga as'ai tsitjuun nda ni'yakuyá xi behe ra nda nà'mi títtjun kò kinchjako ná xi tikunntá ankjuò nga kits'ínkjas'en Pedro. ¹⁷ As'ai kingjásjaiya ná xi tikunntá ankjuò:

—¿A najmi kohó ji xi tá chá ni'yakuyáhá chá xu'bo?

—Najmi an —kitsú Pedro.

¹⁸ Nch'an kui níttjuun. Kui nga já musu kò já xi kunntáha nínku tíjncha ts'ínsut'áha yjohò t'a nd'í xi kats'ín'yún. Pedro tá síjnájihín nga títs'ínsut'á yjohò.

B'j ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda nà'mi títtjun

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ As'ai ndá nà'mi títtjun kingjásjaiyahá Jesu yáha já ni'yakuyáhá kò mí nihi xi bakúya. ²⁰ B'j kitsú Jesu:

—Kinchja chji chja nginkun ngayjee xuta. Tehente tsakuyá ni'ya sinagoga kò natsihín nínku má nga ma ñjakú ngayjee xuta judiò. Ndaha nku ni najmi kinchja 'ma. ²¹ ¿A an tíchasjaiyahani? Chásjaiyaihí xuta xi kint'é ni xi kinchja. Kui xi be ni xi kinchja.

²² Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kik'onjihín nku ndá xi kunntá nínku kò b'a kitsúhu:

—¿A b'a n'e tíchubakohoni ndá nà'mi títtjun?

²³ B'j kitsú Jesu:

—Tsa ch'on kuaxian, t'inyani má é'n ch'on tsuhu xi kuanchja. Tunga tsa b'a tíjn ni xi kuaxian, ¿á kuakich'onjihinní?

²⁴ As'ai Ana kits'ínkji Jesu nginkun Caifa xi ndá nà'mi títtjun nga tíjn'yún ts'íhín ra.

B'j ts'in Pedro b'ahá tá kitsú ngáha nga najmi be Jesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Máha Simon Pedro, kabasinjña sa nga títs'ínsut'á yjohò t'a nd'íu. As'ai kichasjaiyahá:

—¿A najmi kohó ji xi tá nku ndá ni'yakuyáhá ndò?

Tunga najmi kits'ínkiehé yjohò Pedro. B'a kitsú:

—Najmi an niu.

²⁶ Nku ndá musuhú ndá nà'mi títtjun xi xinkjín maha ndá xi Pedro tsatet'a tjabaxínñju, kui xi tá kingjásjaiyahá:

—¿A najmi kuakiehé ra nga kò ji kabisinjñakoi ndò ján má tíntje ya tú?

²⁷ Tunga b'ahá tá kitsú ngáha Pedro nga najmi be Jesu. Kò tá kuihi chubò kikjintá nku xanta.

B'j ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda títtjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸ As'ai tsitjukohò jóo Jesu ni'yahá Caifa nga ngijikohò ni'ya pretoriò, má nga ts'in kjuá ndá títtjun Romá. Ja tífi ma sen niu kò najmi incha jas'en jóo ni'ya pretoriò, at'ahá tsa kjuas'en nku ni'ya xi najmi xuta judiò ts'e, tsuhu ra nga najmi tá jehe nginkun Ntíaná kò najmi tá ma kjinehe nichinehé S'í Pascua. ²⁹ Kui nga tsitjusjehe Pilato natsiun nga j'ai nchjakohò ra. B'a kitsúhu jóo:

—¿Mí kjuáha tibejénehenu ndai?

³⁰ B'a kitsú jóo:

—Tsa najmi ndá ch'onk'un niu, najmi aya ntsai rá n'ekjas'ejn.

³¹ B'a kitsú Pilato:

—Tú sahá tankínkoo kò n'ekokjuò xi nkú ts'in tíjña kjuatéxumanuu.

B'a kitsú já judiò k'aku:

—Tíjña nkjúnni tsa n'ek'iejn xuta.

³² B'a ts'in tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kitsúya títtjun nkú ts'in kuayáha. ³³ As'ai jas'en ngáha Pilato ni'ya pretoriò. Kinchjaha Jesu kò b'a kitsúhu:

—¿A ji xi ndá rejhi xuta judiò?

³⁴ B'j kitsú Jesu:

—¿A kuentahí b'a túbixíhinni, a rá tíjhín xi kuatsúyahi yáha an?

³⁵ B'a kitsú Pilato:

—¿A nda judioná? Xuṭa nankihí ko já na'mi k'aku kuats'ínkjas'enna ji. ¿Mí nihi xi kin'ei?

³⁶ B'j kitsú Jesu:

—Najmi b'a ts'ín batexuma xi nkú ts'ín batéxuma já rej xi tjin asunntej. Tsa ni xi b'a ts'ín tibatexumahana kai, kjaántjaina xi tjincha ts'ínxát'ana tu xi najmi n'ekjas'ehen ra an já judio k'aku. Tunga najmi b'ahá ts'ín tibatexuma.

³⁷ B'a kitsú Pilato:

—¿A xúhu nda rej ní?

B'j kitsú Jesu:

—Nda rej, xi nkú túbixín. Tunga kitsinná ko jáa asunntej tu xi kuakuyáhana ni xi naxu tjin. Ngayjee xuṭa xi ts'ínkjáihín ni xi naxu tjin nt'é ntana.

³⁸ B'a ta kitsú ngáha Pilato:

—¿Mí nihi xi naxu?

Nk'ie nga b'a kitsú, as'ai tsitju nga ngjise ngáha ra xuṭa judio. B'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe tsákújinna tsa tjeheh ndo. ³⁹ Tunga b'ahá ts'ín tijná nyánuu nga ts'ín ndáihí nku nda núbayá xi binchinú nga S'í Pascua. ¿A mjenúu nga ts'ín ndáihí nda rejhi xuṭa judio?

⁴⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo nga kikjintáya:

—iNajmi tu kui ndo n'e ndáihí! iTu sahá Barraba n'e ndáihí!

Máha nda Barraba, nda ndyjéhé niu.

19

¹ As'ai kitsjá kjuá Pilato nga s'ehé Jesu. ² Já juun kits'ínnda nku coroná na'yá ko y'e'aha nintaku. Kits'íngga nku najyun ndju kuan xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. ³ J'aik'úhuu ko kik'onjin nga b'a kitsúhu:

—iAntahi, nda rejhi xuṭa judio!

⁴ As'ai ta tsitjuhú ngáha Pilato natsiun ko b'a kitsúhu jóo:

—Ts'ínk'onsjenúu ndo natsiun tu xi cháhanu nga najmi chumi jéhe xi tsákújinna ndo.

⁵ As'ai tsitju Jesu natsiun nga tji'a ts'íhín ra coroná na'yóo ko nga yja ts'íhín najyun ndju kuon. B'a kitsú Pilato:

—iÁ ndo ej!

⁶ Já na'mi k'aku ko já xi kunntá nínku, nk'ie nga incha kieke Jesu kikjintáya:

—iTjat'a kruj ndo! iTjat'a kruj!

B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá jun tankínko ko tjat'a kruj. An najmi chumi jéhe xi tsákújinna ndo.

⁷ B'ahá ta kitsú ngáha já judio k'aku:

—Tijnáni kjuatéxuma ko xi nkú ts'ín tijná kjuatéxumani tjihín nga kuayá ndai, at'aha Ntíhi Ntjáná tít'sín ma yjoho.

⁸ Nk'ie nga kint'é Pilato niu, 'yún kitsankjún sa. ⁹ Ta jas'ehén ngáha ni'ya pretorio ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Má nibáhani?

Tunga najmi kinchjahá Jesu. ¹⁰ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi chubakohóni? ¿A najmi yaní tsa kama kjuat'á kruuhu ko tsa ts'ín ndai ngáhara?

¹¹ B'j kitsú Jesu:

—Ndaha nku ni najmi kama n'ení tsa najmi Ntjáná kitsjá xáhi. Kui kjuaha, xi kits'ínkjas'ehenna aya ntsai 'yún tjeñ saha ra jé nga ji.

¹² Kui chubó kik'atuts'íhín Pilato nga tsangisjal niyá xi nkú ts'ín kama ts'ín ndai ngáha ra Jesu. Tunga b'ihí ts'ín incha kikjintáya já judio k'aku:

—iTsa n'e ndáihí ndo, najmi nda tin'ei ngínkún nda títjun Cesar! iXi nda rej ts'ín ma suba yjoho, kui xi tifi kontraha nda títjun Cesar!

¹³ Nk'ie nga kint'é Pilato én xu'bj, as'ai kik'onsje Jesu natsiun ko y'ejña ante xi má nga ts'ín kjuá, ante xi 'mi Má Kjiya Ndjio, én xi tsuhú ra Gabata nga én hebreo. ¹⁴ Njstjin xu'bj ja tijncha b'enda xuṭa ni xi ts'e S'í Pascua, at'aha ja túbichú tiña s'íu. Nkú ra ma nga chubá te jo niu. As'ai b'a kitsúhu Pilato xuṭa judio:

—iÁ nda rejnuu ej!

¹⁵ B'a incha kitsú xuṭo nga kikjintáya:

—iTich'onsjei ndo! iTich'onsjei! iTjat'a kruj ndo!

B'a kitsú Pilato:

—¿A ngjuat'á kruuná nda rejnuu?

B'a kitsú já na'mi k'aku:

—iNajmi tjin sanj kj'ai nda rej, tu nku sahá nda títjun Cesar!

¹⁶ As'ai Pilato kitsjá kjuá nga s'et'a kruu Jesu ko incha ngjikohó jóo.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ As'ai tsitju Jesu nga y'anji kruuhu nga ngji ante xi 'mi Nintaku Anjima, én xi tshuh ra Golgota nga én hebreo. ¹⁸ Yo kis'et'a kruu kui ko jo sa já. Nku xi kis'et'a kruu nga kixihí ko nku nga skúhyn. ¹⁹ Kitsjá kjuá Pilato nga s'et'a nku yáte antsjáku kruu. B'i ts'in kis'et'a: "Jesu, ndá xi nibáha Nazaret, ndá rejihí xutá judio." ²⁰ Nkjin xutá judio kits'inya ntuú, at'aha tiña maha naxinantóo ante má nga kis'et'a kruu Jesu ko at'aha kis'et'a yátee én hebreo ko én latin ko én griego. ²¹ As'ai j'aisehe Pilato já na'mi k'akuhú xutá judio ko b'a kitsúhu:

—Najmi nda tjin nga: "Nda rejihí xutá judio", tjit'a yátee. Tu sahá t'et'ai nga: "Kui xi kitsú: An xi ndá rejihí xutá judio."

²² B'a kitsú Pilato:

—Ni xi kab'et'á, ja kab'et'á.

²³ Máha já juun, nk'ie nga ja kingját'a kruu Jesu, jakj'á najyun xi yja nga kits'inxí. Nju ts'asje ko nkúnkú kikanéhe. Ko tá jakj'á najyun ndju xi yja Jesu, xi najmi tjihin n'iyá chjuya. Nkuhú nga ngji'aha kásin santaha tuts'in. Kui nga b'a kitsúhu ra xinkjín:

²⁴ —Najmi tu chjuntiyáá xu'bj. Tu sahá tjinútonyáhaná ya xi kama ts'e.

B'a kama tu xi tsitjusun ehen Ntjaná xi b'a ts'in tjit'a: "Kits'inxihí xinkjín najyunna ko kitsutonyáha najyun ndjuna." Kui nga b'a kits'ínin já juun.

²⁵ Tjinchat'a tiñaha kruu naaha Jesu, na nichja naaha, Mariá chjuúhyn Kleofa ko Mariá Magdalena. ²⁶ Nk'ie nga kíkíe Jesu naaha ko ndá ni'yakuyá xi 'yún tjohe nga síjña yo, b'a kitsúhu naaha:

—Ji tachjuún, á ntíhi yo.

²⁷ Ko b'i kitsúhu ndá ni'yakuyóo:

—Á naahi yo.

Tá kuihi chubó ndá ni'yakuyá xu'bj kitsjantehe naaha Jesu ni'yaha.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Nk'ie nga ja kama ni xu'bj, be Jesu nga ja kama ndjuú ngayjee ni xi tjihin nga kuitjusun. Tu xi tsitjusun xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná, kui nga b'i kitsúhu:

—Xintá tímana.

²⁹ Síjña yo nku nisa ninte xi tjincha binu san. Nku nixú kits'ínk'anchikohó jóo binu soon. Kui xi y'éku k'akuhú nku yáxá nga kitsungi'a ts'a Jesu. ³⁰ Nk'ie nga kits'i Jesu binu soon, b'a kitsú:

—Ja kuitjusunye.

As'ai kingjénsten nintaku ko akui k'iehén.

³¹ Kui nistjün ts'enda ni xi ts'e S'í Pascua. Kui nga najmi mjehe ra já judio k'aku tsa s'et'a kruu yjoninte k'ien nk'ie nga kuichú nistjin nkjún, at'aha 'yún nkjún kui nistjin xu'bo. Kui nga tsankihí ra kjuá Pilato nga chjút'okjáha sjai já xi kjintut'á kruu ko nga chjúxin yjonintehe t'a kruu. ³² As'ai j'ai já juun ko kikjet'okjá sjai ndá xi tjun kjit'a ko sjai ndá xinkuu xi tá kjit'a kruuko Jesu. ³³ Tunga nk'ie nga incha tsichu má kjit'a Jesu, kíkíe nga ja ka'me. Najmi kikjet'okjáha sjai. ³⁴ Tunga nkuhú ndá juun kik'iénjinkihí kicha 'mehe Jesu ko tjen'yún tsitjuhú jni ko ntánijua.

³⁵ Nda xi kíkíe ni xi kamoó, kui xi kitsúya ni xi kama ko kjuaxi ni xi tsuya. Be nga kjuaxi ni xi tsuya tu xi ts'ejihinnuu ko jun. ³⁶ At'aha b'a kama tu xi tsitjusun ehen Ntjaná xi b'a ts'in tjit'a: "Ndaha nku nintaha najmi chjút'okjá." ³⁷ Ko tá tjit'a ya éhen Ntjaná má nga b'a titsu: "Kuasehe jóo ndá xi kis'enjinkihí kicha."

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Askahan nk'ie nga ja b'a kamoó, nku ndá xi nibáha nanki Arimatea xi 'mi Kuse tsankihí kjuá Pilato nga ngjuáiko yjonintehe Jesu. Kui Kuse xi tá ndá ni'yakuyáha Jesu tunga tu kitsjennkí 'mahá ra at'aha tsankjún já judio k'aku. As'ai kitsjá kjuá Pilato ko ngjikj'á ndo yjonintehe Jesu. ³⁹ Ko tá Nicodemo, ndá xi ngjisehe Jesu nga jjuun, j'aiko nkú ra ma katé kilú ni xi sinjne xi 'mi mirra ko aloe xi j'atjijinkohó xinkjín. ⁴⁰ Incha jakj'á nga joo yjonintehe Jesu ko kik'ontikjájnu najyun ndju nga kik'onjnu ts'íhyn ra ni xi sinjne, xi nkú ts'in tíjña n'iyáha xutá judio nga fáyanji xinkjín.

⁴¹ Má kis'et'a kruu Jesu, tiña maha nku ante má nga tjinnye ya tu. Ante xu'bo tíjña nku tsjó tsetse xi ndaha nku najmi kjee s'eya. ⁴² Yo kingjáya jóo yjonintehe Jesu, at'aha tíjña tiña tsjóo ko at'aha kui nistjün tjincha b'enda xutá judio ni xi ts'e s'íu.

20

B'i kama nk'ie nga j'átyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Tuminku ta jyun nk'ie nga jyunya sa, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena ko kieke nga kachjuxín ndjjo xi kis'echjanehe tixa tsjóo. ² As'ai tsangatsanka nga ngjisehe Simon Pedro ko nda ni'yakuyá xinkuu xi Jesu 'yún tjohe. B'i kitsú:

—Ja kachjuxín yjonintehe Chá Ntjaná aya tsjóo ko najmi yaj má kas'ejna ngáha!

³ As'ai tsitjusje Pedro ko nda ni'yakuyá xinkuu nga ngjisehe tsjóo. ⁴ Tsangatsanka nga joo, tunga nda ni'yakuyá xinkuu 'yún kitsa tsangatsanka sa nga Pedro ko tjun tsichu tsjóo. ⁵ Tunga tu tsasekjás'ehén ko kieke nga kjiña najyun ndju xi tsich'ontikjájnu yjonintehe Jesu. Najmi jas'en tsjóo. ⁶ As'ai tsichu tjenkkihí Pedro ko jas'en aya tsjóo. Kieke najyun ndju xi kjiña yo ⁷ ko najyun xi tsich'ontikjájnu nintaku Jesu. Kui xi najmi kjiñakjoko najyun ndjuu. T'axín kjiña nga tjikjoya. ⁸ As'ai ta jas'en nda ni'yakuyá xinkuu xi tjun tsichusehe tsjóo. Kieke ko kis'eijnín nga tjíña tik'un Jesu. ⁹ At'aha najmi kjee mankjihín jóo ehén Ntjaná xi b'a ts'in tjit'a nga tjíhin nga k'jáya ngáha ra Jesu ngabayoo. ¹⁰ As'ai kik'óya ngáha já ni'yakuyóo ni'yaha.

B'i ts'in tsakúchiji yjoho Jesu Mariá Magdalena

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Tunga máha Mariá, tsasinjña natsihín tsjóo nga tikjintá. Ta tikjintá ts'ihin nga tsasekjás'en tsjóo ¹² ko kieke jo ntsije xi yja najyun taba, xi kab'entusún ante má nga kis'ejna yjonintehe Jesu. Nku xi kab'ejna má kis'ejna nintaku ko nku xi kab'ejna má kitsjen sjai.

¹³ B'a kitsú ntútsjee:

—Ji tachjuún, zá tich'ihini?

B'a kitsú Mariá:

—At'aha kachjuxín yjonintehe Chá Ntjaná. Najmi be má kafi s'ejna ngáha.

¹⁴ As'ai kits'ínk'ótjija ko kieke nga yo kabasinjña Jesu, tunga najmi kamankjihín ra tsa Jesu niu. ¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, zá tich'ihini? ¿Yá xi tbinchisjáí?

Tu nda xi kunntáhá yá tu xi tjin yo kits'in ma Mariá ko b'a kitsú:

—Ji, tsa ji ka'mikoi yjonintee, t'inyaní má kafajñai ko kfínk'ja ngáhana.

¹⁶ —Ji Mariá —kitsú Jesu.

Kits'ínk'ótjija Mariá ko b'a kitsúhu nga én hebreo:

—jRaboni!

Kui éin xi tsuhu ra Maestru. B'i kitsú Jesu:

¹⁷ —Najmi tu nuba'yúnni, at'aha najmi kjee finjia má tjíña Na'mina. Tunga t'inyahá ri já nts'é nga kfínnjia má tjíña Na'mina xi ta Na'minu, Ntjaná xi ta Ntjanuu.

¹⁸ As'ai Mariá Magdalena ngi súyaha já ni'yakuyóo nga kabe Nda Ntjaná ko kitsúyaha ni xi kitsúhu.

B'i ts'in tsakúchiji yjoho Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun ta kuihi nstjin tuminku, tjíchja ankjuá má nga kab'entu já ni'yakuyóo, at'aha tüncha tsankjún já judio k'aku. As'ai Jesu j'ai sinjñajihín ko kikjaniñaha nga b'i kitsúhu:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, tsakúchji ntsja ko mehe. Tsjo kamaha já ni'yakuyóo nga kieke ngáha Nda Ntjaná. ²¹ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kas'enuu kjuajyu. Xi nkú ts'in kits'in nibána Ntja Na'miu, b'a ta ts'in ts'inkjínuu nd'ai.

²² Kikjenimajin jóo ko b'i kitsúhu:

—N'ekjóoon Espiritu Santo. ²³ Xi n'endyjat'ohoo jéhe kama ndyjat'aha jéhe. Xi najmi n'endyjat'ohoo jéhe tu nku s'ehé ra jé.

B'i ts'in tsakúchiji yjoho Jesu Toma

²⁴ Toma xi ta 'mi nda 'yun, xi ta nku nda ni'yakuyá xi te joo, najmi tjíña nk'ie nga j'ai Jesu.

²⁵ As'ai já ni'yakuyá xingisoo b'a kitsúhu ndo:

—Kuayá Nda Ntjaná.

B'a kitsú Toma:

—Tsa najmi skue chubaha xiun aya ntsja ko tsa najmi tsungis'en najnú ntsa má ngjihí xiun ko tsa najmi tsungis'en ntsa mehe, najmi s'ejinna.

²⁶ Nk'ie nga j'a jin nstjin, ta tjintuhú ngáha já ni'yakuyóo nku aya ni'ya ko ta tjíña nja Toma. As'ai ta j'ai sinjñajihín ngáha ra Jesu, nk'ie nga tjíchja ankjuo. B'i kitsúhu nga kikjaniñaha:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁷ As'ai b'a kitsúhu Toma:

—Nibá mahi ei. Chaseihí ntsa ko t́núngis'ein najnú ntsai ko t́núngis'ein ntsai 'mena. Najmi nda t́n'ei nga najmi t́s'ejihin. N'e s'ejinní.

²⁸ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntía ko Ntiana!

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuayaní, a kui kjuaha kuas'ejihin ri? Á b'a nda t́ihin ts'e xuta xi t́s'ejihin an ndaha tsa najmi t́bena.

Kui ngat'ai kin'endaha xujun

³⁰ Nkjin ko k'j'ai sa kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun já ni'yakuyáha. Kui xi najmi kis'et'ayje xujun xu'bi. ³¹ Tunga ni xu'bi kis'et'a tu xi s'ejihinnu nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiana, nga kui xi Ntíh Ntiana, tu xi b'a ts'ín kujntsuba tik'uhunnu nga s'ejinnu kui.

21

B'i ts'ín tsakúchiji yoho Jesu yatu já ni'yakuyáha

¹ Askahan ta tsakúchiji ngáha ra yoho Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'un Tiberia. B'i ts'ín tsakúchiji yoho. ² Nkuhú incha kab'a xinkjin nga kab'entu Simon Pedro, Toma xi ta 'mi nda'yun, Natanael xi nda xi nibáha nanki Cana, nanki xi t́fñajihin ante Galilea, jáha Zebedeo ko k'j'ai sa jo já ni'yakuyá. ³ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Tjio kfin tsuba.

B'a kitsú já xingisoo:

—Ko jin kuankjin.

As'ai incha jas'en nku tsutsu, tunga kui nstjen xu'bo ndaha nku tjio najmi kisakúhu.

⁴ Nku ra ma nga ja tifi ma sen, j'ai sinjña Jesu andai ntáchak'uun, tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyáo tsa Jesu niu. ⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun já, ¿a najmi kjee sakúnuu tjio?

—Najmi —kitsú jóo.

⁶ B'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Xi tjeheh nga kixihí tsutsuu chjanik'jo na'yanuu ko sakúnuu.

B'a kits'ín jóo ko as'ai ndaha najmi ta ma kjenjihí na'yoo, at'aha nkjin nkjún tjio xi kisakúhu. ⁷ Nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjohe b'a kitsúhu Pedro:

—jNda Ntiana há niu!

Nk'ie nga kint'é Simon Pedro nga “Nda Ntiana niu” kik'ihin, kingja ngáha najyuhun, at'aha kab'asje, ko kikjanik'ajin yoho ntáchak'uun. ⁸ Askahan já ni'yakuyá xingisoo tsichuko tsutsuu nga t́b'éfe ts'ihin na'ya xi katsehe tjio, at'aha tiña maha andai ntóo nku ra ma unchan metru. ⁹ Nk'ie nga tsitujen jóo tsutsuu, kikié nku nd'í xi tíma 'yún ko nku tjio xi kjiñajin x'íu ko ninkuan. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nibáko chuba tjio xi kuasakúnuu.

¹¹ Tsiyajnu Simon Pedro tsutsuu ko y'éfe má kixiu na'ya xi katsehe tjio i. Unchan ko cháte ko jan maha. Tunga ndahá tsa b'a ts'ín nkjin kamaha tjio, najmi kitiyá na'yoo. ¹² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nibá chjño.

Ndaha nku já ni'yakuyáo najmi kama k'un kingjásjaiyahá: “¿Yáha ji?”, tsa kitsúhu, at'aha be nga Nda Ntiana niu. ¹³ As'ai j'ai tiña Jesu, jak'j'á ninkuon ko kitsjáha jóo. B'a ta kits'ihin tjio.

¹⁴ Kui xu'bi xi niyá xi ma jahan nga tsakúchiji Jesu yoho já ni'yakuyáha askahan nk'ie nga j'áíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu Pedro

¹⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine, Jesu kingjásjaiyahá Simon Pedro:

—Ji Simon ntíhí Jona, ¿a 'yún tjo sahi an nga já xu'bi?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntía, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúntai chutsankana.

¹⁶ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma joho:

—Ji Simon ntíhí Jona, ¿a tjohi an?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntía, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chaseihí chutsankana.

¹⁷ As'ai b'ahá tá kitsú ngáha rá niyá xi ma jahan:

—Ji Simon ntíhí Jona, ¿a tjohi an?

Kik'ie nusin nusihín Pedró nga kichasjaiyaha: “¿A tjohi an?”, niyá xi ma jahan. B'a kitsúhu:

—Ji Ndá Ntjá, ji xi yai ngayjee ni xi tjín. Yai nga tjona ji.

B'í kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana. ¹⁸ Kjuaxí ni xi tíxihin. Nk'ie nga ndyja sahi, kindyja subai najjihin kò k'in tú má nga kama mjehé ri. Tunga nk'ie nga kama cháí, kfénteí ntsai kò kj'ái xi ts'ínngja ngáha ri najjihín kò ngjuáikohi má nga najmi mjehi k'úín.

¹⁹ B'a ts'ín kitsúya tíjuhun Jesu xi nkú ts'ín kuáyá Pedró nga kuakúchji kjuachánkaha Ntjáná. Kò b'í tá kitsú yaha:

—Tsjénnkiní.

B'í ts'ín kinchjaníjmíyaha Jesu ndá ni'yakuyá xi 'yún tjoho

²⁰ As'ai tsasenji astun Pedró kò kíkíe nga tjénnkihí ndá ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho, xi tjjíat'a tíñaha Jesu nk'ie nga incha kikjine nichinehé S'í Pascua kò xi b'a kitsúhu: “Ji Ndá Ntjá, ¿yá xi ts'ínkjas'ehin?” ²¹ Nk'ie nga kíkíe Pedró ndá ni'yakuyóo, kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Ndá Ntjá, kui ndái, ¿nkú kamaha?

²² B'í kitsú Jesu:

—Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjeheh ri nga cháí ni xu'bo. Ji tsjénnkiní.

²³ Askahan kik'inyaha én xu'bi xutá nínku, nga najmi kuáyá ndá ni'yakuyá xu'bo. Tunga najmi b'ahá kitsú Jesu tsa najmi kuáyá ndó. B'í ní kitsú: “Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjeheh ri nga cháí ni xu'bo.”

²⁴ Kui ndá ni'yakuyóo tsuya kixí niú kò kui xi y'et'a ni xu'bi. Kò yaj nga kjuaxí én xi kinchja.

²⁵ Nkjin sa ni xi kits'ín Jesu. Tsa s'et'a ngayjee ni xi kits'ín, b'a mana nga najmi s'én ngayjee asunntee xujun xi s'et'a niú.

Xujun xi tjit'a ni xi kits'ín já postru

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga Espiritu Santo incha ts'ínkjáhin

¹ Ji ndá xinkjián Teofilo, xujun xi tjun y'entúhu kixinyaha ngayjee ni xi kik'atuts'ihin nga kits'ín kō tsakúya Jesu ² santa nkúhu nga nginji nk'a ján. Kintehe ni nga nguaj, Espiritu Santo Ntjaná tsakúyakohō rā já postru xi j'ájin ni xi tjihin nga ts'ín.

³ Nga k'ien Jesu kō j'áiya ngáha rā ngabayoo, nkjin niyá j'aikúchiji yjoho já postruhu nga ja tjiña tík'un. Yachán nistjin kamaha nga tsakúchiji yjoho kō kinchjanjímíyakohō jóo Ntjaná kō nkú tjihin rā nga kui batéxuma. ⁴ Nk'ie nga tjiñajin saha já postru, b'a kitsúhu nga najmi tū kuitju nanki Jerusalem. B'i kitsúhu:

—Chúyo santaha nga kuitjusun ni xi kitsúya títjun Na'mina. Kui niy xi kinchjanjímíyakohonu. ⁵ Jua bi ntánijua tsaténtáha xutá tunga jun tū chuba nistjihín ndyjaha nga Espiritu Santo saténtákhonu.

⁶ As'ai já xi kama njakúko Jesu incha kingjásaiyaha:

—Ji Nda Ntja, ¿a nd'ai k'uaihi xutá Israel nga kuatéxuma ngáha rā nanki xi ts'e?

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi jun tjihin nga choo mí chubaha kō mí nistjihin kuitjusun ni xi y'enda Ntja Na'miu nga kama. ⁸ Tunga n'ekjáihín ruu nga'yún nk'ie nga k'uaijinnu Espiritu Santo. Kuxínyo ei Jerusalem, ngayjee ante Judea kō ante Samariá kō nga ngúsuhun asuntee ni xi kits'ian.

B'i ts'ín ngi Jesu nk'a ján

⁹ Askahan nga ja b'a kitsú Jesu kō nga tjincha base ts'ihin rā já postruhu, as'ai nginji nk'a ján. Nku ninti y'é'mahā kō najmi tū kíkíehē rā jóo. ¹⁰ Nk'ie nga tjincha basenjinki nk'a ján jóo nga tifi Jesu, tū jóo já xi yja najyun taba j'ainchat'aha. ¹¹ B'i kitsúhu:

—Jun xi nibáhanu Galilea, ¿a b'a n'e tichasenjinkihinu nk'a ján? Xi nkú ts'ín kuitjujinnu Jesu nga kfi nk'a ján, b'ahā tū ts'ín k'uai ngáha xi nkú ts'ín kuayo nga kfi.

B'i ts'ín kich'ajin nda xi y'eña antehe Juda Iscariote

¹² As'ai asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo incha nibaha já postru nga j'ai ngáha nanki Jerusalem. Kui tjenki xi tiña maha Jerusalem nkú rā ma tsa nku kilometru. ¹³ Nk'ie nga incha jas'en ajin nantjo, incha nginji ni'ya xi jo tixjó xi incha tjintuyá. Kui xu'bi já postru xi tjintu yo: Pedro, Santiago, Jua, Andre, Felipe, Toma, Bartolome, Mateo, Santiago xi ntihí Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe kjaángo já Romá, kō Judá xi nts'e Santiago. ¹⁴ Nkuhú incha kits'ín kjuankjintak'uhun nga tehente kinchjako Ntjaná ngayjee já xu'bi kō já nts'e Jesu, Mariá xi naaha maha kō k'ái sa jminchjín.

¹⁵ Nku nistjin nk'ie nga kama njakú xutá xi s'ejihin Jesu, ma rā tsa unchan kō kan, as'ai Pedro tsasinñajin masehen kō b'i kitsúhu:

¹⁶ —Jun já nts'e, tjihin nga tsitjusun ni xi Espiritu Santo kits'ínkinchjaha David. Kui niy xi tjit'a xujun éhen Ntjaná. Kinchjanjímíyaha Judá, ndá xi ngjiko já xi j'aikj'ánijé Jesu. ¹⁷ Kui xi tū kama nku ndá postru xi nkúhu jin kō tū kik'aihi xá xu'bi. ¹⁸ Tunga najmi ndahá kits'ín. As'ai toon xi kama chijhi rā kjuá najmi ndahá ts'atseko nku xu'ba. As'ai nintaku tsijnehe, ixi kits'ohón nga tsijne kō tsitju ngayjee ts'ehe. ¹⁹ Kint'é ngayjee xutá xi tjintu Jerusalem ni xi kamo. Xu'baha Jni 'mi ante xu'bo, én xi tsuhu rā Aceldama nga éhen. ²⁰ At'ahā b'i ts'ín tjit'a xujun salmo:

Kas'e tiya ni'yaha ndo,

najmi tū ch'a xi kat'ejñaya.

Kō b'a ts'ín tū tjit'a ya:

Kj'ai xi kats'ínkjáhin xaha.

²¹ 'Kui nga ajihin já xi kitsjenko tehentehe ná nk'ie nga tjiñajin saná Nda Ntjaná Jesu, ²² b'ahā rā nk'ie nga tsaténtáha Jua kō santaha nistjin nga ngi nk'a ján, ajihin já xu'bi kach'ajin nku xi kuitsuyakonj nga j'áiya ngáha rā Jesu ngabayoo.

²³ As'ai incha kits'ínkjó jo já, nku xi 'mi Kuse xi tū 'mi ya Barsaba, xi tū Justo chubaha, kō nku xi 'mi Matia. ²⁴ As'ai b'i incha kitsú nga kinchjako Ntjaná:

—Ji Ntja, yai xi nkú ts'ín tjintuyá animaha ngayjee xutá. Takúchijini má xi kui já xi joi xi kich'ajin ²⁵ tū xi kamaha nku ndá postru kō ts'ínkonj xá xi najmi kits'ínndjuú Judá Iscariote. At'ahā ngatitsun kits'ín Judá kō ante xi tjeheh rā ngi.

²⁶ As'ai tsasehe jóo yá xi kama ts'e xóo. Tū Matiahá kikanéhe. Kui nga kik'ai xákhō rā já postru xi te nkuu.

2

B'i ts'in j'ai Espiritu Santo

¹ Nk'ie nga tsichu nistjihin S'i Pentecoste, nukuhú ante kama ñjakú ngayjee xuta xi s'ejihin Jesu. ² Tu janeyahá nk'a ján. B'a kama xi nkú ma nga 'yún kjenima ntjo. Kinu'yá kui niú ngayjee áya ni'yoó xi má nga kab'entu jóo. ³ As'ai kama chji asun nintaku jóo ni xi b'a k'un njaí nd'í k'un nga kik'áihí. ⁴ Ngayjee kitsejihin rá Espiritu Santo ko kik'atuts'ihin nga kinchja k'já k'ái én xi nkú ts'in kitsjáha Espiritu nga kuinjün.

⁵ Kui nistjün tjintu nanki Jerusalem xuta judio xi benkjün Ntjaná xi nibaha ngayje tikjá nanki xi tjin asuntee. ⁶ As'ai kama ñjakú xuta nk'ie nga kint'é ni xi janeyoo. Ndaha najmi incha be ni xi incha kuitsu, at'aha tu éhen ní incha kint'é nga nkúnkú. ⁷ Tu ni xí kama nkújühun rá ko b'i ngán b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi xuta Galileahá ngayjee xi b'i ts'in tinchja? ⁸ ¿Nkú ts'in én xi mahaná nga nkúnkáá tinu'yáhaná nga tjincha nchjaha? ⁹ At'aha tjinjinná ei xuta Partia, xuta Media, xuta Elam, xuta xi nibáha ante Mesopotamia, xuta Judea, xuta Capadocia, xuta Ponto, xuta Asia, ¹⁰ xuta Frigia, xuta Panfilia, xuta Egipto, xuta xi nibáha ante Libia xi tiña maha nanki Cirene, ko xuta Roma. Tjin xi ntje judio tjeheh rá ko tjin xi najmi ntje judio tjeheh rá tunga s'ejihin rá Ntjaná. ¹¹ Tjin xuta Creta ko xuta Arabé. Ngatentéé tinu'yáá nga énná tjincha tsuyaha xuta xu'bi kjuachánka xi ts'in Ntjaná.

¹² Ngayjee xuta kama nkújühun. Ndaha najmi be ni xi kuitsu. Kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Nkú tsuhu rá ni xu'bi?

¹³ As'ai k'ua xi tu tohón kamaha ko b'a kitsú:

—Ch'ihí jóo.

B'i ts'in y'énimhi Pedro xuta nga kitsúya nkú tsuhu rá ni xi kamoq

¹⁴ As'ai tsasinña ndju Pedro ko já postru xi te nkuu. 'Yún kinchja nga b'i kitsúhu xuta nkjün:

—Jun xi ntje judio tjehehnuu ko ngatentoo xi tintsuboo Jerusalem, katumankjinnuu ko tasinñju ni xi xinnuu. ¹⁵ Najmi ch'í já xi nkú nga ts'in tin'enkjintak'un, at'aha as'áihí chuba ñja yo. ¹⁶ Ni xi t'yo, kui ni xu'bi xi kitsúya títjun nda profeta Joel má nga b'i ts'in y'é't'a:

¹⁷ B'í títu Ntjaná:

Kui niú xi kama nistjin xi fekuu, tsjaha Espirituna ngayjee xuta.

Ntix'innuu ko ntichjünnuu ts'a k'ue'á énná nga profeta kama.

Já xunkünuu skue ni xi k'uejñá chjihí,

ko jáchánuu kuint'é ni xi xihün nga nijñá ján.

¹⁸ Kui nistjin xu'bo tsjaha Espirituna já musuna ko jminchjín musuna,

tu xi kuinchjaha ngajona.

¹⁹ Ts'ian kjuankjün nk'a ján,

ko kuakuchjá kjuachánkana t'anankiu.

S'e jni ko nd'í ko nintj tjin.

²⁰ Kama jyun ts'ü ko xi nkúhu jni kama sóo.

B'a kama kintehe ni nga kuichú nistjin xi y'énda Ntjaná,

kui nistjün xi chánka ko nkjün tjin.

²¹ N'ek'anki ngayjee xi k'uankihí Ntjaná nga ts'innkihí.

²² Jun já Israel, tasinñju ni xi xinnuu. Ya sisiun ni xi kits'in Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kits'in kjuachánka ko kjuankjün ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná. Ntjaná kitsjáha nga b'a kits'in tu xi y'éjña chjihünuu nga kui kits'in nibáha. ²³ Y'énda títun Ntjaná ko be nkúhu nga tuts'ihin ni nga já kontra n'ekjas'eheh Jesu. Jun kichjubénijó ko kin'ek'ion. Já xi najmi ntje Israel tjeheh rá kin'e chjón nga kikjat'a kruu. ²⁴ Tungá Ntjanáhá kits'in ndaíhí ajihün kju'uhun ngabayoo. Kits'ink'íejña tik'un ngáha rá. Ndahachí najmi kamaha ngabayoo kits'ink'íejña'yühun.

²⁵ B'i ts'in yét'a xujun David nga kinchjanjímíyaha Jesu:

Kikie tehente Ntjaná nginkán,

kixina síñat'a tu xi najmi tsankjuhunna.

²⁶ Kui kjuaha nga tíma tsjoho rá anímana,

én tsjo tsu títjtu tsu'ba,

ko tjinkuhú k'an nga chúhun yjonintena.

²⁷ At'aha najmi n'e nga maní antehé xuta k'ien,

najmi k'uaitei tsa kfentu nda xi naxu nginkuin.

²⁸ Tsakuchjíní n'iyá xi fi má nga k'úéntu tik'un xuta,

n'etseheni kjuatsjo nga kúatejña nginkuin.

²⁹ Jun já nts'e, xinya kixi kixinuu nga ntje cháná David k'ien ko kis'eyanji. Santaha nistjin nd'ái tññajin saná tsjóho. ³⁰ Kui xi kama nku nda profeta ko kikie nga Ntjaná kitsúya kixi

títjuhun nga ntje xi ts'e stjújín xi k'úéjñasun antehé nga kuatéxuma. ³¹ Kui nga kíkíe títjuhun David ni xi kama ko kitsúya nga k'jáya ngáha ra ngabayoo xi kits'in nibá Ntjáná, nga najmi s'ejña antehé xuta k'ien ko nga najmi kuatsún yjonintehe.

³² Jesu, kui xi Ntjáná kits'ínk'áya ngáha ra ngabayoo ko jin kiyaj nga b'a kama. ³³ Kui xi tíanjúun nd'aj nga tijnat'a Ntjáná ko kits'ínk'ájáihin Espiritu Santo xi kitsúya títjuhun Na'miu nga tsjáha. Kui xi tít's'in nibá ni xi tío ko tinu'yó nd'aj. ³⁴ At'aha najmi David xi nginjín nk'a ján, tunga b'ahá kitsú:

Ntjáná b'a kitsúhu Nda Ntjáná:

“Tinchint'aná má batexuma,

³⁵ k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.”

³⁶ ‘Kui nga tjihin nga skue kixihi ngatentee xuta Israel nga Jesu, xi jun kikjat'a kruu, kui xi Ntjáná kitsjá xáha nga tibatéxuma nd'aj. Kui xi kits'in nibá Ntjáná.

³⁷ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bj, tu ni xi kik'ie nusin nusihin ra. As'ai b'j incha kitsúhu Pedro ko já postru xingisog:

—Jun já nts'e, ¿mí ni xi tjihin nga n'ei?

³⁸ B'j kitsú Pedro:

—Tankínch'ahá ruu animanuu. N'ekjóhooon Jesucristo ko saténto nga nkúnkú tu xi kama ndyat'ahanuu ngatitsunnuu. B'a ts'in k'ujáihnuu Espiritu Santo xi tsjánuu Ntjáná. ³⁹ At'aha k'ujáihnuu ko kuaihi ntínuu ni xi kitsúya títjun Ntjáná nga tsjáha xuta xi ts'e, ko ta k'ujáih xuta xi kjin tjintu, ngayjee xi Ntjáná kuinchjaha nga kama ts'e.

⁴⁰ Kui én xu'bj ko k'já sa xi kitsú Pedro nga kinchja ko nga kitsjáníyaha xuta. B'j kitsúhu: —Títjuhuhun kjuu'un xi nibanehe xuta xi najmi naxu nginkun Ntjáná xi tjin nd'aj.

⁴¹ As'ai kiasaténta xuta xi kits'ínk'ájáihin én xi y'énjímí Pedro. Kui nístjün jan miú xuta j'aijin saha xuta xi ja s'ejihin Jesu. ⁴² Tehente tsasínjuhuh xuto ni xi tsakúya já postru. Nkuhú incha kik'a xinkjin. Kama njakú nga kikjine niñu ko nga kinchjako Ntjáná.

B'i ts'in y'entu xuta xi tjun kis'ejihin Jesu

⁴³ Kama nkjúhun ngayjee xuta, at'aha nkjin kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjáná kits'in já postru. ⁴⁴ Ngatentee xuta xi s'ejihin Jesu nkuhú kits'in yjoho ko kits'ínchjéno nguvin xinkjin ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tsatéña xu'bahá ko ni xi tjihin ko kits'índzjoho toohon ngayjee xuta xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú. ⁴⁶ Xkí nístjin kama njakú má ma natsihin ninku. Ni'yaha tsakjánya ninkuan nga kikjineko xinkjin, nga tjíntuyá tsjo ts'ihin ra ko nga nímákjua tjíntuyá anímaha. ⁴⁷ Incha ts'intsjoho Ntjáná, ko ngayjee xuta nantjo nda kíkíehé. Xkí nístjin Ntjáná kits'in nibájin saha xuta ninku k'já sa xi tjincha b'anki.

3

B'i ts'in kits'ínk'íhi Pedro nku nda xi najmi ma fi

¹ Nku nístjin Pedro ko Jua incha ngjí má ma natsihin ninku nga chuba jan. Kui chubo xi tijnaha xuta xi ntje judío tjehen ra nga nchjako Ntjáná. ² Yo b'ejña nku nda xi tu b'a ts'in najmi mahá fi santa nkúhu nga kitsin. Xkí nístjin n'ek'íejña ndo ankjua má ma natsihin ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjin tu xi bankihí ra toon xuta xi fas'eheh natsihin ninku. ³ Nk'ie nga kíkíe ndo nga tífás'en Pedro ko Jua natsihin ninku, tsankihí toon. ⁴ As'ai Pedro ko Jua incha tsasehé ndo ko b'a kitsú Pedro:

—Chase'aní.

⁵ As'ai tsase ndo nga kikuya nga k'ujáih toon. ⁶ Tunga b'jhi kitsú Pedro:

—Najmi tjinna toontaba ko ta ndaha toonsine xi tsjaha tunga ni xi tijnahána tsjaha. Ngajoho Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, an b'a tixihin: Tísintjein ko títstutjai.

⁷ As'ai jakj'a Pedro ntsja kixi ndo nga kikjesintjen. Tjen'yún kisakú nga'yúhún ra sjai ndo. ⁸ Kikjennk'á ko kikjatsú'ba. Sjai jas'enkoho Pedro ko Jua má ma natsihin ninku. Tikjennk'á ko tít's'intsjoho ts'ihin ra Ntjáná nga tsú'ba. ⁹ Ngayjee xuta kíkíehé nga tsú'ba ndo ko nga tít's'intsjoho Ntjáná. ¹⁰ Tu ni xi kama nkjúhún ra ko kitsankjún ngat'aha ni xi kamat'ain ndo. At'aha incha kamankjihin nga kui ndo xi b'ejña ankjua ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjin nga banki toon.

B'i ts'in y'énjímí Pedro má ma natsihin ninku

¹¹ Nda xi kama nkíhi najmi ta túbinkféhen Pedro ko Jua. As'ai ngayjee xuta kama nkjúhun nga kama njakú má 'mihí Kinte Ni'yaha Salomon, at'aha yo tjincha jóo. ¹² Nk'ie nga kíkíe Pedro ni xu'bj, b'j kitsú:

—Jun já Israel, ¿á tima nkjúhunnuu ni xu'bj? ¿Á tichaseheni xi nkúhu tsa nga'yún ts'ajin ko tsa ngat'aha tsa jin subai'yún yankjún Ntjáná, tsa kui kjuaha nga kuan'ekjatsú'bahani ndai? ¹³ Ntjaha ntje cháná Abraham, Isaac ko Jacob kitsjáha kjuachánka Ntíhi. Kui xi Jesu xi jun kin'ekjas'on ko najmi kin'ekjóhooon nginkun Pilato nk'ie nga Pilato mjehe ts'ín ndaihi.

14 Najmi kin'ekjohoon nda xi je nginkun Ntjaná, nda xi naxu nginkun Ntjaná. Tu sa ní tsinchu nga n'e ndáihí nku nda xi aníma ts'ink'ien. 15 Jun kin'ek'ion nda xi ts'ink'íentu tík'un xuta, tunga Ntjanáhá kits'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo. Jín kiyá ko tí'miyáihí nga b'a kama. 16 Ngat'aha nga s'ejinní Jesu, kui kjuaha nga Jesu kuats'ínchjénní nga kuatsjá nga'yúhún ra nda xi yo ko tíyo éi. Ngat'aha nga s'ejinní Jesu, kui kjuaha nga kamandaha nda nginkun.

17 Be nd'ái, já nts'e, nga najmi yo ni xi kin'o ko ta ndaha já tjíxánuu najmi be ni xi kits'in. 18 Tunga b'ahá ts'in kits'íntajuhun Ntjaná ni xi kitsúya títjun nk'ie nga kits'ínkinchja ngayjee já profeta, nga tjíhin nga un skuéhe nda xi kits'in nibá. 19 Kui nga tankínchj'aha ruu animánuu ko n'ek'óntjaiyo yjonuu tu xi n'endyjajnuhu ngatitsunuu. Tsa b'a n'oo, Ntjaná tsjánuu nístjin nga chjútoo 20 ko ts'ín nibásenuu nda xi y'enda títjun nga ts'ín nibá. Kui xi Jesucristo. 21 Kui xi tjíhin nga k'úéjña nk'a já n'nd'ái santaha nkúhu nga kuichú nístjin nga s'enda ngáha ngayjee ni xi tjin. Já profetaha Ntjaná kinchjaníjmíyaha niu nk'ie.

22 Xi nkú kitsú Moise nk'ie: "Ntjaná xi Ntjanuu, kui xi kjésíntjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuitjuhu. Tasínju ngatenteé ni xi kuitsunuu. 23 At'aha tu yáha ni xi najmi kuásínjjuhu nda profeta xu'bo kuich'onsje ajihín xuta Israel." 24 Samuel ko ngayjee já profeta xi kis'e askahan ta kinchjaníjmíyaha ni xi tíma nístjin nd'ái.

25 Jun ts'ajun ni xi kinchja já profeta. Ngandanuu Ntjaná y'éndakoho ntje chánuu nk'ie nga b'a kitsúhu Abraham: "Ngayjee xuta naxinántá xi tjin asuntee nda kama't'ain ngat'aha ntje xi s'ehi." 26 Títjun jun Ntjaná kits'in nibásenuu Ntíhí nk'ie nga kits'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo. Nda kits'ínkonuu nga b'a kits'in ko tu xi k'úéntuhunu ni ch'onk'un xi manuu.

4

B'i ts'in kin'ekokjua Pedro ko Jua

1 Pedro ko Jua tjincha nchjako sa xuta nantjo nk'ie nga incha j'ai já ná'miu ko nda k'akuhu já xi kunntá ninku ko já saduseo. 2 Kui xi kama kjahan at'aha Pedro ko Jua tibakúyaha xuta nantjo ko tib'énními nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, at'aha j'áiya ngáha ra Jesu. 3 As'ai jak'ánijé jóo ko kits'ínkjas'en nubayá santaha nístjin xi ma ndyjuun, at'aha ja ngixun kui chubo. 4 Xuta xi kint'é ni xi kinchja Pedro ko Jua, nkjin maha xi kis'ejihín Jesu. Un ra mií tsichu ma já xi kis'ejihín.

5 Nístjin xi ma ndyjuun kama njakú nanki Jerusalem já k'aku, jáchá xi ta tjíhin xá ko já chjine'éhen kjuatexumoo. 6 J'ai Ana xi tjíhin nda ná'mi títjun, ko Kaifa, Jua, Alejandro ko ngatenteé já xi y'aha ra já ná'mi k'aku. 7 As'ai ngjichj'a Pedro ko Jua ko kin'ekinchá ajihín jóo. B'a kitsú jóo:

—¿Mí xáha xi tjinuu? ¿Yá xi tib'éxánuu nga b'a tín'o?

8 As'ai b'i kitsú Pedro nga kitsejihín ra Espiritu Santo:

—Jun já tjíxá ko jáchá xi tjíhin xá, 9 t'ín'ekokjuani nd'ái ngat'aha kjuanda xi kin'ehe nku nda un ko xi nkú ts'in kama nkíhí. 10 Kui nga tjíhin nga cháhanu ngatentoo ko ngayjee xuta Israel nga ngat'aha nga'yúhún Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, kama nkíhí ra nda xi kabasinjña éi nginkun. Jun kingjat'a kruhuu Jesu tunga Ntjanáhá kits'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo. 11 Jesu, kui ndjjo xi najmi kits'in mje já chjínexjóo tunga nd'ái ja j'ai ma ndjjo k'aku. 12 Najmi tjin sa kj'ai xi mahá ts'ink'anki xuta. Ntjaná najmi kits'in nibá sa kj'ai asuntee xi kama ts'ínk'ankiná.

13 As'ai kama nkjúnun já tjíxoo nk'ie nga kint'é nga b'a ts'in ndjá tínchja Pedro ko Jua ko incha kíkíe nga tu já tu k'un tu mahá niu xi najmi 'yún mahá xujun. Incha kamankjihín nga kui jóo xi y'emako Jesu. 14 Tunga najmi behé mí nihi xi kjanéhe, at'aha tjincha be nga nda xi kama nkíhí kabasinjñakoho jóo. 15 As'ai incha kitsjá kjuá nga kuítju jóo má tíma kjuo ko kinchjaníjmíyako xinkjín ntu. 16 B'i incha kitsú:

—¿Nkú n'ééhe jóo? Ngayjee xuta xi títju Jerusalem be kjuankjún xi kits'in jóo ko najmi ma b'e'máá. 17 Tunga tu xi najmi ta nguáindju saha éen ajihín xuta, kui nga tu sahá kuínchankjúnun raá tu xi najmi ta ch'a k'uéníjmíhí Jesu.

18 As'ai kinchja ngáha ra jóo. Y'éch'oho nga najmi ta incha k'uéníjmíhí ko tsa kuínchjaníjmíyaha Jesu. 19 Tunga b'íhí kitsú Pedro ko Jua nga kinchjako já tjíxoo:

—N'enkjintak'un má nihi xi b'a tjin nginkun Ntjaná. ¿A nga jun xi kuínú'yá'éihín a ra Ntjanáhá? 20 At'aha jín tjíhin nga kuixináyi ni xi kiyá ko xi kinu'yái.

21 As'ai já tjíxoo tsinchánkjúnun tunga kits'in ndáihí ra. Najmi kisakúhu mí nihi xi ts'ínmíjhe ra, at'aha ngayjee xuta kits'íntsjoho Ntjaná ngat'aha ni xi kamo. 22 Ts'ati yachán nú tjin ko yaha ra nga uhun nda xi kama't'ain kjuankjún xu'bí nga kama nkíhí.

Já postru ko jániyakúya xingisoo b'i ts'in incha kinchjako Ntjaná

23 Nk'ie nga ja kin'e ndái ngáha ra Pedro ko Jua, as'ai ngjisehe xuta xi ts'e ko kitsúyaha ngayjee ni xi kitsú já ná'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá. 24 Nk'ie nga kint'é xuta xingisoo éin, ngayjee nkúhú kits'in kjuankjintak'uhun nga incha kinchjako Ntjaná. B'i incha kitsú:

—Ji Ntjani, ji xi kin'endai nk'a ján ko asuntee, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjihin. ²⁵ Ntje chánj David xi nda musuhj kin'ekínchjakothoni Espiritu Santo. B'i tsixin:

¿Á xaáhan incha ts'ihin xuta xi tjihin asuntee?

¿Á ni xi najmi chumi ni chjihj rá tijncha ts'innkjin k'uhun?

²⁶ Y'enda yjoho já rej xi tjin asuntee ko kama ñjakú já tjíxóo.

Incha ngji kontraha Ntjaná ko nda xi kits'in nibá.

²⁷ At'aha kjuaxi nga nanki xu'bj nda rej Herode Antipa ko Poncio Pilato kama ñjakúo xuta xi ntje Israel tjeheñ ra ko xi najmi ntje Israel tjeheñ ra nga incha ngji kontraha Jesu xi Ntíhi, kui xi y'exái nga kin'e nibái. Kui xi je. ²⁸ B'a ts'in kits'intjusuhun jóo ngayjee ni xi ja y'enda títjuin ko xi tsixinyai nga tjihin nga kama.

²⁹ Nd'aj ji Ntjani, chaseihj ni xi mjehe ts'innj jóo. Tjeihj xuta xi ts'i nga ndjá k'uénijmi én xi ts'i. ³⁰ Nga'yihj katuma nkíhi ra xuta un ko katuma kjuankjun ko ni xi kuakúchji kjuachánkahj. N'echjénni nga n'ej kui niy ngajoho Jesu, kui xi Ntíhi ko tsje.

³¹ Nk'ie nga ja kamaha jóo nga kinchjako Ntjaná, ts'ajniyá ante xi má nga kama ñjakú. Ngayjee j'ajihj Espiritu Santo ko ndjá incha y'énijmi éhen Ntjaná.

B'i ts'in nkuhú tsasinko xinkjín xuta xi s'ejihj Jesu

³² Nkuhú kits'in animaha ko kjuankjintak'uhun ngayjee xi kis'ejihj Jesu. Ndaha nku najmi b'a kitsú tsa nkuhú kui ts'e ni xi tjihin. Tu sa ní nguujihj kits'inchjénko xinkjín ni xi tjihin. ³³ Yún kis'ehe nga'yún já postru nga kitsúya nga j'álya ngáha rá ngabayoo Nda Ntjaná Jesu ko ngayjee yún nda kits'ínkoho Ntjaná. ³⁴ Ajihj xuta najmi kis'e xi kindyjat'aha tsa mí nihi, at'aha ngayjee xi tjihin xu'ba ko tsa ni'ya tsateña ko j'aiko toon xi kik'ajihj. ³⁵ J'ai tsjáha já postru ko kui xi tsakjánya toon nga kitsjáha xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú xuta.

³⁶ Y'ejna nku nda xi y'aha ra ntje chá Levi xi kitsin xjo Chipre xi 'mi Kuse, xi já postru y'et'a j'áihj nga Bernabe k'úin. Kui j'áin xi tsuhu ra: xi tsjá nga'yúhun xuta. ³⁷ Bernabe tsateña nku xu'ba xi tjíhahj ko j'ai tsjáha já postru toon xi kik'ajihj.

5

B'i ts'in kama mjehe Anania ko Safira k'uañachaha já postru

¹ Nku nda xi 'mi Anania ko Safira 'mi chjuúhun incha tsateña nku xu'ba. ² Jakj'á chuba toon xi kik'ajihj xu'baha ndo ko tu nkuhú tákj já tsjáha já postru. Ta kíkíe chjuúhun ni xi kits'in. ³ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji Anania, ¿á ndanindoo jas'enjihj animahj nga tich'anachaha rj Espiritu Santo? Tsateñai xu'bahj ko t'ibajyenj toon tibixín. ⁴ Kintehe ni nga tsateñai xu'boo, ¿a najmi jihj ts'i? Nk'ie nga tsateñai, ¿a najmi jihj kama ts'ihj toon? ¿Á b'a kitsúhu animahj nga kichjubéheni chuba? Ntjaná tich'anachahj, najmi xuta.

⁵ Nk'ie nga kint'é Anania éin, tjen'yún j'aikijnehé nga k'ien. Tu ni xí kitsankjúhún ngayjee xuta xi kint'é ni xi kamoq. ⁶ As'ai j'ai k'ua já asti, kik'otikjájnu najyun yjonintee ko tsitjusjeko nga ngjingáyanji.

⁷ J'a rá tsa nkú ma jan ora j'ai chjuúhun Anania nga najmi be ni xi kamoq. ⁸ As'ai kingjásjaiya Pedro:

—T'inyaní, ¿a b'a tjin kich'o xu'banu nga tsateño?

—Johon, b'a tjin tsateñai —kitsú Safira.

⁹ As'ai b'i kitsú Pedro:

—¿Á kabincha'ahanu xinkju nga mjehenu chjút'ayák'uhunu Espirituhj Ntjaná? Asti ankjuo yja já xi kjingáyanji x'ihj ko ji ta nguajikohi nd'ai.

¹⁰ Ta kuihi chubo j'aikijnet'a sjai Pedro tachjúun nga k'ien. Nk'ie nga jas'en já asti, kíkíe nga kjiijña k'ien tachjúun ko tsitjuko nga ngjingáyanjit'aha x'ihj. ¹¹ Tu xí kitsankjúhún ngayjee xuta ninku ko ngayjee xuta xi kint'é ni xu'bj.

B'i ts'in y'entu já postru

¹² Já postru kits'in nkjún kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkahj Ntjaná ajihj xuta, ko ngayjee nkuhú kik'a xinkjín nga kama ñjakú ante xi 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ¹³ Ndaha nku xuta xingisoo najmi kama k'un nga kama nguujihj xuta xi kama ñjakú yo, tunga xuta nantjohó tjo nkjún kits'ihin.

¹⁴ Nkjin nkjún já ko jmínchjín j'ajín saha xuta xi s'ejihj Nda Ntjaná Jesu. ¹⁵ Santaha aya niyátéé kik'onsje xuta xuta uhun nga kama ko nahan kingjántusún, tu xi nk'ie nga kj'uaaha Pedro ndaha tsa tu nk'íehen kj'uañehé xuta un, kama nkíhi. ¹⁶ Ta j'ai nkjún xuta xi tjintu andai nanki Jerusalem nga j'aiko xuta uhun ko xi tjintujihj jánindoo. Ngayjee kama nkíhi.

B'i ts'in ngji kontraha já tjíxóo já postru

¹⁷ As'ai tu ni xi kama xintak'uhún ndá na'mi títuun kó ngayjee já xi makohó, kui xi já saduseo. ¹⁸ Kits'ínkji já xi jakj'ánijé já postru kó kits'ínkjas'en nubayá. ¹⁹ Tunga nk'iehé nga nistjen nku ntítsjehe Ntjáná kíkjex'á nubayóo kó kik'onsje jóo nga b'í kitsúhu:

²⁰ —Tankúun. Tjíncho má ma natsihín nínku kó t'inyohoo xuta ngayjee én xi tsjá kjuatik'un.

²¹ As'ai kits'intjusun já postru én xi kik'ihín. Nistjin xi ma ndyjuun jas'en má ma natsihín nínku kó tsakúya. As'ai j'ai ndá na'mi títuun kó já xi makohó ante má nga ma njakúko xinkjín kó kinchja njáha ngayjee já k'akuhu xuta Israel. Kitsjá kjuá nga ngjuaichj'a já postru aya nubayóo. ²² Tunga nk'iehé nga tsichu nubayóo já xi kunntá nínku, najmi kisakúhu já postru. As'ai kik'óya ngáha nga j'aiko én. ²³ B'í incha kitsú:

—Tjichja tsjan tsjan ankjuá nubayóo nga kuichii kó tjínchasti ankjuo já xi tikunntá yo. Tunga nk'iehé nga kuachjux'ái, ndaha nku najmi kuayai ayoo.

²⁴ Nk'ie nga kint'é én xu'bi ndá na'mi títuun kó já na'mi k'aku kó ndá k'akuhu já xi kunntá nínku, ndaha najmi tá be mi ni xi kuitsu. Kingjásjaiyaha xinkjín má kuichúkjet'a ni xi tímoo.

²⁵ Tunga b'áhá j'ai tsú nku ndá:

—Jun, já xi kin'ekjas'en nubayá tjíncha natsihín nínku kó tibakúyaha xuta nantjo.

²⁶ As'ai ndá k'akuhu já xi kunntá nínku kó já xi yjankihín incha ngjikj'á já postru. Najmi incha kits'in'uhun nga j'aiko, at'aha tsankjún tsa ndjio k'uehé xuta nantjo. ²⁷ Nk'ie nga j'aiko, tsinchá nginkun já tjíxá xi kama njákú yo. As'ai b'í kitsúhu ndá na'mi títuun:

²⁸ —Ja b'a kik'in sisinnju nga ndaháchi najmi kama k'úénijmíhu Jesu xuta, tunga tu sahá b'a t'n'o. Ngayjee xuta Jerusalem be ni xi tibakuyó, kó mjenuu nga jin ch'anji ngabayaha ndo.

²⁹ As'ai b'í kitsú Pedro kó já postru xingisoo:

—Títjun tjíhin nga kuinú'yá'éihin Ntjáná nga xuta. ³⁰ Jun kin'ek'ion Jesu nga kikjat'a kruu, tunga Ntjaha ntje cháhána kits'ínk'áiya ngáha rá ngabayoo. ³¹ Ntjáná kitsjáha kjuachána nga kits'in nga y'ejnat'aha. Kui xi tjíha títjun nd'aj kó xi ts'ínk'anki xuta, tu xi tsjáha rá xuta Israel nga ngjuaik'áha rá animaha kó kama ndyjat'aha jéhe. ³² Jin kiyai kó tibixínyai ni xu'bi kó Espiritu Santo ya, Espiritu Santo xi Ntjáná tsjáha xuta xi nt'é'éhen.

³³ Nk'ie nga kint'é já tjíxóo én xu'bi, tu ni xi 'yúhún kama kjaan, santaha kama mjehe nga ts'ínk'ien já postru. ³⁴ Tunga nkuhú ndá fariseo xi 'mi Gamaliel, xi nku ndá chjine'én xi bakúya kjuatexumoo kó xi benkjúhun ngayjee xuta, kui xi b'a kitsú nga kuich'onsje kutju já postru. ³⁵ As'ai b'í kitsúhu já tjíxá xingisoo:

—Jun xi ntje Israel tjeheennu, nda nda chasoo tsa mí nihi ni n'ohó jóo. ³⁶ At'aha xi nku kama nd'ai ngáha, ndá cháka kits'in ma yjohó ndá Teuda kó ma rá nju unchan já xi kitsjennkíhi. Tunga kin'ek'iehé ndo kó kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi. B'a ts'in tsichukjehe ni xu'bo. ³⁷ Kó askan ngáha, nistjin nga ts'exki ngayjee xuta, j'ai Juda, ndá xi nibáha ante Galilea, kó nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Tunga tá kin'ek'iehé ndo kó kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi.

³⁸ 'Kui b'a maha, b'a tíxihinnju nd'ai. Najmi tu nungjiun yjonuu ni xi tjíncha ts'in já xu'bi. Najmi tu jun nku n'ohoo. At'aha tsa ts'e xuta asunnteji ni xi tjíncha ts'in jóo, kuichúkje.

³⁹ Tunga tsa Ntjánáhá ts'e niu, najmi kamanuu n'ekjio. Kutsa santahá ni kó Ntjáná tibankiun kontróo.

⁴⁰ As'ai kits'ínkjáihin já tjíxóo ni xi kitsú Gamaliel. Kinchjaha já postru, kingjáha kó y'éjha nkjúhun nga k'úénijmíyaha Jesu. Incha kits'in ndái ngáha rá. ⁴¹ Incha tsitju já postru nginkun já tjíxóo nga tsjo tjíncha ma ts'íhin rá, at'aha Ntjáná kitsjantehe nga un skuehe ngat'aha Jesu. ⁴² Ngayje nistjin tsakúya tehehte kó y'énijmí má ma natsihín nínku kó xki ni'ya nga Jesu xi kits'in nibá Ntjáná.

6

Kui ngat'ai kis'et'a xá yatu já xi tsasinko já postru

¹ Nistjin nk'ie nga ja tjíncha ma nkjin xuta xi yjankihí Jesu, as'ai xi nchja én griego b'a kitsú nga najmi nda títs'in xi nchja én hebreo. B'a incha kitsú nga najmi nda tíchasehe jminchjín xi nchja én griego xi ja k'ien x'íhin nk'ie nga tímandzjo nichine xki nistjin. ² As'ai já postru xi te joo kinchja njáha ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu kó b'í kitsúhu:

—Jin tjíhin nga k'úénijmí éhen Ntjáná. Najmi nda tjín tsa k'úéjñai nga b'a n'ei, tsa tu xi yámixó chasehe ri. ³ Kui nga jun, já nts'e, tjínchisjaihinu ajinnuu yatu já xi yankjún, xi kitsejihín rá Espiritu Santo kó xi nanka ts'ínk'ink'un, tu xi k'uaihí ri xá xu'bi. ⁴ B'a ts'in jin n'ekjas'ehen ri yjoni nga chubakoi Ntjáná kó nga k'úénijmí éhen.

⁵ Ngayjee xuta kits'ínkjáihin ni xi kitsú já postru kó j'ájin já xu'bi: Esteban, nku ndá xi 'yún s'ejihín Ntjáná kó xi kitsejihín rá Espiritu Santo, Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmena, kó Nicola, ndá xi nibáha nanki Antiokia. Kui ndá xi najmi ntje judio tjeheh rá tunga jahá nd'ai s'ejihín rá Ntjáná. ⁶ Já postru jaich'áha já xi yatu. As'ai já postru kinchjantjai jóo nginkun Ntjáná kó kingjénne ntsja.

7 'Yún ngjindju éhen Ntjaná nanki Jerusalem ko 'yún nkjin kama xuta ni'yakuyáha Jesu. Ta nkjin já na'mi kis'ejihin Jesu.

Kui ngat'aj kichjubénijéhe Esteban

8 Esteban 'yún nda kits'inkohó Ntjaná ko kitsjáha nga'yún. Kits'in kjuankjún ko ni i xi tsakúchji kjuachánkahá Ntjaná ajihin xuta nantjo. ⁹ As'ai k'ua xuta ni'ya sinagoga xi 'mi Sinagogaha Xuta Ndaí incha ngji kontraha Esteban, ko k'ua xuta Cirene ya, ko xuta Alejandria, ko k'ua xi nibáha ante Cilicia ko ante Asia. Kui xi incha y'ésiko Esteban. ¹⁰ Tunga najmi kamahá ra kits'in nganaha, at'aha Espiritu Santo kitsjáha Esteban kjuankjink'un nanka nga kinchja.

¹¹ As'ai incha y'échijhi k'ua já tu xi b'a kuitsuhu nga kui xi kint'é nga Esteban ch'on kitsúhu Moise ko Ntjaná. ¹² B'a ts'in tsinchákjahan ra xuta nantjo ko jáchá xi tjihin xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. As'ai ngjik'ánijé Esteban ko ngjiko má nga ma ñja já tjaxóo. ¹³ Ta incha ja'anko já testiyu tsank'a xi b'i kitsú:

—Kui ndai tu nku én ch'on tsuhú títuhú ninkuhú Ntjaná ko kjuatéxumoo. ¹⁴ Kinu'yái nga b'a kitsú nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, ts'ínkatsúnya ninku xu'bi ko nga ts'ínk'ontjaiya sin xi kich'aá xi tsakúyaná Moise.

¹⁵ As'ai ngayjee já tjaxá xi kab'entu yo tsasehé Esteban ko kieke nga b'a tjin ankjin ntsije tjin ankjin Esteban.

7

B'i ts'in tsasinnjai yjoho Esteban nginkun já tjaxóo

¹ As'ai nda na'mi tíjuun kingjásajaiyaha Esteban:

—¿A kjuaxi ni xi tjincha tsu jóo?

² As'ai b'i kitsú Esteban:

—Jun xi ntje Israel tjeñnuu ko jun xi tjinnuu xá, tasinñju manú. Ntja chánkaná tsakúchijhi yjoho ntje chána Abraham nk'ie nga tñña sa ante Mesopotamia, kintehe ni nga ngjuaik'iejña nanki Haran. ³ B'a kitsúhu: “Tíjuui nankihi ko t'entui xuta xinki. T'ihinnchin ante xi kuakuu.” ⁴ As'ai tsitju Abraham antehé xuta Caldea ko ngjik'iejña nanki Haran. Nk'ie nga k'ien na'mihi Abraham, Ntjaná kits'in nibáha má tintsuubo nd'ai.

⁵ E'i najmi kitsjáha ante xi kama ts'e, ndaha nku te má kama kuasin tsuku. Tunga kitsúya tíjuhún ra nga tsjáha nga kama ts'e ei má tintsuubo nd'ai ko nga ntje xi s'ehé askahan tá kama ts'e, ndaha tsa najmi tjihin ntí Abraham kui nistjiun. ⁶ Ntjaná b'a kitsú yaha Abraham nga ntje xi s'ehé k'uéntu má nga najmi kui ts'e, ko nga xuta musu n'e ma, ko nga ñju unchan nú tjihin un skuéhe. ⁷ B'a kitsú ya Ntjaná: “An ts'inkokjua xuta xi musu ts'ín maha. Askahan incha kuitju yo ko ts'ínstjona ante xu'bi.”

⁸ Ntjaná b'a kitsúhu nga ts'ín ni circumcision, tu xi b'a ts'in sakúchji ni nda xi y'éndako. Kui b'a maha, nk'ie nga kitsihin Isaac ko nga ja tjihin jin nistjin, Abraham kits'ihin ni circumcision. Isaac b'a tá kits'ihin Jacob, ko Jacob b'a tá kits'ihin ntí xi te joho, xi kama ntje chána.

⁹ Kits'inchnijhi já nts'e Kuse ko tsaténaha xuta xí tjin ante Egipto. Tunga Ntjanáhá tsasinkohó Kuse ¹⁰ ko kits'ink'a t'axihin ngayjee kjua'un xi kisatéjin. Kitsjáha kjuankjintak'un nanka ko kjuanda nginkun nda faraon, xi nda rejhi xuta Egipto. Nda rej kitsjá xaha Kuse nga kama nda tíjuhún xuta Egipto ko nda k'akuu ngayjee xuta xi tjin ni'yaha nda rej.

¹¹ As'ai kis'e kjintía ko kjua'un chánka ngayjee ante Egipto ko ante Canaan, má nga tjinu ntje chána. Najmi tá kisakúhu na nichine. ¹² Nk'ie nga kint'é éo Jacob nga Egipto tjin tuniñu, kits'ínkji ntíhi xi ntje chána maha nýá xi tjuhún. ¹³ Ko nýá xi ma joho Kuse tsakúchijhi yjoho já nts'e. B'a ts'in kiekehe nda faraon xuta xi ts'e Kuse.

¹⁴ As'ai b'a kitsú Kuse nga ngjuajch'i Jacob xi na'mihi maha ko ngayjee xuta xi y'aha ra, xi cháte ko kan ún maha. ¹⁵ B'a ts'in j'aik'iejñaha Jacob Egipto ko yo k'ien. Ta yo ya incha k'ien ntíhi xi kama ntje chána. ¹⁶ Askahan ngji s'eyanji Jacob nanki Sikem, má nga tñña tsjó xi ts'ante Abraham nga kitsjáha tpoataba ntíhi Hamor.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu tñña nistjin nga ts'íntjusun Ntjaná ni xi kitsúya tíjuhún Abraham, 'yún nkjin kama sa xutaná xi kik'ientu Egipto. ¹⁸ As'ai tsatéxuma yo k'ái nda rej xi najmi be Kuse. ¹⁹ Kui xi ts'anachaha xutaná ko kits'in'uhún ntje chána. Kits'in kjua'yuhún ra nga k'uéntu masen ntíhi tu xi kuayáha.

²⁰ Kui nistjiun kitsin Moise ko Ntjaná kisasihin Moise. Jan sá kamaha xi cháha nga kikuñu. ²¹ Nk'ie nga kis'eña masen, takjihin nda faraon jak'áha ko kits'incháha xi nkúhu tsa ntíhi maha. ²² B'a ts'in tsangiyaha Moise ngayjee ni xi maha xuta Egipto. Nku nda chánka kama. Kinchja ko tse ni xi kits'in.

²³ Nk'ie nga jehe yachán nú Moise, animaha nibaha ra nga ngjitsubek'un xuta xinkjin, xi xuta Israel. ²⁴ Nk'ie nga kieke nga tin'e'uhun nku nda xi ntje Israel tjeheh ra, tsasinko. Kits'ink'ien nda Egipto xi b'a kits'ihin. B'a ts'in kits'in ngajoyaha ni xi tin'ehe nda xi ntje Israel tjeheh ra. ²⁵ At'aha b'i kitsú Moise nga kits'innkjink'un: "Kamankjihin xuta xinkjían nga an ts'inchjéna Ntjáná tu xi kama ndaíhi ra xutana." Tunga najmi b'ahá ts'in kits'innkjink'un xutu.

²⁶ Njstjin xi ma ndyjuun kieke Moise nga jo já xi ntje Israel tjeheh ra t'incha kjánko xinkjin ko mjehe nga kuatekj'áiyaha jóo. B'i kitsúhu: "Jun já, nts'o mahanu xinkiu. ¿Á tá jun tin'e'uhun ruu xinkju?" ²⁷ As'ai nda xi tít's'in'uhun nda xinkuu kitsuniña Moise nga b'a kitsúhu: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kama nda k'akuní ko nga chaseihí tsa nda ko tsa najmi nda tin'ei?" ²⁸ ¿Á kohó an mjehi n'ek'ienni xi nkú ts'in kin'ek'iein nda Egipto kujña?" ²⁹ Nk'ie nga kint'é Moise éin, tsanka ko ngjik'iejña ante Madian. Yo y'eñasún ko yo kis'entuhu jo ntí.

³⁰ Nk'ie nga j'a yachán nú, nku ntítse j'aisehe Moise ante kixiu tiña asunntu tjenki Sinai. Ajihún nku na yá ntsje xi títi tsakúchijihí yjoho. ³¹ Kama nkjühún Moise nk'ie nga kieke ni xi tíma chjihí ko ngjise tiñaha tu xi kuáse sisihín ra. Tu kint'éhé ntaha Ntjáná nga b'a kitsúhu: ³² "An xi Ntjaha ntje cháhi, Ntjaha Abraham, Isaac ko Jacob." Ts'atsé nkjún Moise ko najmi kama k'un nga tsase. ³³ B'a kitsú Ntjáná: "N'esjei tjabaxín ntéhi, at'aha ante nkjühún má nga kabisinjái. ³⁴ Tíbe kjuanímá xi tíf'a xuta xi ts'an xi tjintu Egipto ko tint'e nga un t'incha maha. Kaf'ájen tu xi ts'in ndaíhi ra. T'endai yjohí. An ts'inkjihí Egipto."

³⁵ Najmi kits'in mjehe jóo Moise nga b'i kik'ihin: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kama nda k'akuní ko nga chaseihí tsa nda ko tsa najmi nda tin'ei?" Tunga kuihí Moise xi kama chjihí ntítsehe Ntjáná ajin na yá ntsje xi títi. B'a ts'in Ntjáná kits'inkjihí ra ko kik'ají xáha nga kui xi kama nda k'akuhú xutána ko nga ts'jin ndaíhi. ³⁶ Kui xi kik'onsje xutána Egipto. Yachán nú tjihin kits'in kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjáná Egipto ko ajihún Ntáchak'un Niú ko ante kixiu.

³⁷ Kui Moise xi b'a kitsúhu xuta Israel: "Ntjáná kjésintjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kujtjuhu." ³⁸ Kui Moise xi y'eñajihín xuta nga kama ñjakú nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kinchjako ntítseje asunntu tjenki Sinai ko tá kinchjako ntje cháná. Kik'áihí nga tsjáná éin xi ts'ink'íentu tik'unná.

³⁹ Tunga ntje cháná najmi kama mjehe nga kujnt'é'éhen. Tu sahá kits'in t'axín ko kama mjehe nga K'óoya ngáha Egipto. ⁴⁰ B'a incha kitsúhu Aaron: "N'endani ntja xi tsjén tíjtjunj, at'aha najmi yají mí nihi xi kamaha Moise, nda xi kik'onsjení Egipto." ⁴¹ As'ai incha kits'innnda nku turu ntja ko kits'ink'ien chu nga kitsjáha chje. Kits'intsoho ni xi ntsja kits'inndakoho.

⁴² As'ai Ntjáná najmi tá kits'insihín ra xuta xu'bo. Kitsjantehe nga ts'jintsoho niñu xi tjín nk'a ján. B'a kama xi nkú ts'in tjít'a xujun éhen Ntjáná xi y'é'ta já profeta:

Jun xuta Israel, ¿a ahán kik'áinú chje,
nk'ie nga tintsuho ante kixiu yachán nú tjihin?

⁴³ Ni'ya najyuntehe ní ntja Moloc
ko niñuhu ntja Renfan tsankinkoo.

Sénnjstjin kin'endo tu xi n'etsjohoruu,
kui nga kjin ts'inkjihínju xi tjeheh astun Babilonja.

⁴⁴ Kits'innnda Moise ninku najyunte xi bakúchji nga Ntjáná tñjajihín xuta xi ts'e. Kin'enda xi nkú ts'in kisakúchjihí nga kámanda. B'a ts'in ante kixiu kis'eñaha ra ntje cháná ninku najyuntee xi nkú nga kitsú Ntjáná. ⁴⁵ Kik'áihí ntje cháná nga kama ts'e niu. Incha y'a nk'ie nga incha jas'en ejí má tintsuho nd'ái, njstjin nk'ie nga tjihin xá Josue ko kikjánko xuta xi tjintu ejí, xi Ntjáná kik'onsje ngandaha ntje cháná. B'a ts'in kis'eñaha ninku najyuntee santaha nkúhu nga y'eñaha nda rej David.

⁴⁶ Ntjáná kisasihín David ko David kama mjehe nga ts'jindaha nku ante Ntjáná, Ntjaha ntje cháná Jacob. ⁴⁷ Tunga Salomon kits'innnda ni'ya Ntjáná. ⁴⁸ B'a tjín kjáihín nga nk'a ján tjíña Ntjáná ko nga najmi b'eñaya ni'ya xi ts'innnda xuta. At'aha b'a ts'in y'é'ta éhen Ntjáná nda profeta:

⁴⁹ Ndjiójmi ján bátejña nga batexuma,
ko t'anankiu basinjñásan tsuká.

¿Mí ni'yaha xi n'endanú, títsu Ntjáná,
ko má antehe kama ts'inkj'áiyá?

⁵⁰ An ni kits'innnda ngayjee ni xu'bi.

⁵¹ B'a tá kitsú ya Esteban nga ngjindju:

—Tunga jun najmi mjenuu kujnú'yá'ón. B'a ts'in nu'yó ko tjíya animanuu xi nkú joyaha xuta xi najmi be Ntjáná. Nkúhú nga tintsuho kontraha ruu Espiritu Santo. Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntje chánuu. ⁵² ¿Má já profetaha xi najmi kitsjennki unkie ntje chánuu? Kits'ink'ien

já xi kitsúya tíjün nga kj'uaí ndá xi naxu ts'jín. Kó nk'ie nga j'ai ndo, jun kin'ekjas'on kó kin'ek'ion. ⁵³ Jun bi ntítse kits'ínkjas'ennuú kjuatéxumaha Ntjáná tunga najmi tín'etjusunnú.

B'i ts'in kin'ek'ien Esteban

⁵⁴ Nk'ie nga kint'é já tjixóo ni xi kitsú Esteban, tú ni xí incha kama kjahán rá kó íxí tsatehé n'iyun. ⁵⁵ Tunga máha Esteban, kitsejihin rá Espiritu Santo. Tsasenjinki nk'a ján kó kíkíe kjuachánkaha Ntjáná kó nga Jesu kabasinjnat'aha Ntjáná. ⁵⁶ B'i kitsú:

—iChasoo! Tíbe nga tjen tíxa ndjiojmi ján kó nga Ntíhi Ndax'íun kabasinjnat'aha Ntjáná.

⁵⁷ Najmi tá tsasinjjuhu rá jóo Esteban. Xaáhan incha kits'in. Ngatentee nkuhú nga ngjik'á. ⁵⁸ Incha kik'onsje natsihin nantío kó yo incha y'éhe ndjio. Nku ndati xi 'mi Saulo kikonntá najyuhun já testiyu tsank'óo.

⁵⁹ Nk'ie nga tís'ehé ndjio Esteban, b'i kitsú nga kinchjako Ntjáná:

—Ji Nda Ntía Jesu, n'ekjálhin animana.

⁶⁰ As'ai tsasinkunch'in kó 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

—Ji Nda Ntía, najmi tú ch'axkíhi rí jái ngatitsun xu'bi.

Nk'ie nga ja b'a kitsú, k'ien.

8

B'i kama nk'ie nga ja kin'ek'ien Esteban

¹ Kisasihin Saulo nga kin'ek'ien Esteban, kó tá kuihi nistjin xu'bo kich'atuts'ihin nga tú ni xi kitsjennki unchahá xutá nínku xi tjín nanki Jerusalen. Kindzjoyayje nga ngji ante xi tjín Judea kó Samaría. Tú já postru y'entu subahá sa Jerusalen. ² K'ua já xi nda tjintuyáha kingjányanji Esteban kó kikjintát'a. ³ Tunga tú xi kitsjenki unkiehé Saulo xutá nínku. Xkí ni'ya jas'en nga kikjebéfe jáx'in kó jminchjín kó kits'ínkjas'en nubayá.

B'i ts'in kis'enjimi éhen Ntjáná ante Samaría

⁴ Máha xutá xi kindzjoyoo, tú má xi tje'hén ni nga incha ngji, yo incha y'énjimi én nda tsuhu Ntjáná. ⁵ Ante Samaría ngji Felipe nga y'énjimihi xutá xi tjín yo nga Jesu xi kits'in nibá Ntjáná. ⁶ Kama nja xutó nga kingjénjjuhu ni xi kinchja Felipe nk'ie nga incha kint'é kó kíkíe ni xi kits'in nga tsakúchji kjuachánkaha Ntjáná. ⁷ At'aha nkjin jáninda xi tsitjujihin xutá nga 'yún kikjintáya nga tsitju, kó nkjin xutá xi najmi ma fi kó xi nímá sjai kama nkíhi. ⁸ Kui nga tsjo nkjún kamahá rá xutó.

⁹ Tunga tá y'ejnáhá yo nku ndá xi 'mi Simon xi kits'in tj'e nistjin nk'ie. Kui xi ts'anachaha xutá xi tjín ante Samaría. B'a kitsú nga kui xi nku ndá chánka. ¹⁰ Ngayjee xutá tsasinjjuhu ndo, b'aha rá xi ndyjaha kó santaha xi cháha. B'a incha kitsú:

—Kui ndá xu'bi xi nga'yún chánkaha Ntjáná.

¹¹ Incha ts'insihin at'aha nkjin nú kits'in tj'e ndo. B'a ts'in ts'anachaha xutá. ¹² Tunga nk'ie nga tsakúya Felipe nga Ntjáná xi batéxuma kó nga Jesu xi kits'in nibá Ntjáná, kis'ejihin xutá kó kisaséntá jmichjin kó jáx'in. ¹³ Santaha kó Simon tá kis'ejihin kó kisaséntá. As'ai kitsjenkó tehente Felipe kó kama nkjühun nk'ie nga kíkíe ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjáná kó kjuankjún i xi kits'in Felipe.

¹⁴ Nk'ie nga kint'é én já postru xi tjintu nanki Jerusalen nga xutá xi tjín ante Samaría kits'ínkjalihin éhen Ntjáná, as'ai kits'ínkji yo Pedro kó Jua. ¹⁵ Nk'ie nga incha j'ai jóo yo, kinchjantjai xutá Samaría nginkun Ntjáná tú xi ts'ínkjálhin rá Espiritu Santo. ¹⁶ At'aha ndaha nku najmi kjee f'ajihin Espiritu Santo kó tú ntáhá kisaséntáhá xutá nga kits'ínkjálhin Jesu. ¹⁷ As'ai Pedro kó Jua kingjénne ntsja xutá kó kits'ínkjálhin Espiritu Santo.

¹⁸ Kíkíe Simon nga kits'ínkjálhin xutá Espiritu Santo nk'ie nga kingjénne ntsja já postru. As'ai kingjén'a toon já postru ¹⁹ nga b'i kitsúhu:

—K'uaínú kó an nga'yún xu'bi, tú xi nk'ie nga ngjuenné ntsahana tú yáha ni tá ts'ínkjálhin Espiritu Santo.

²⁰ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Kandyjai kó tá kandyja tjooihin, at'aha b'a n'e tín'enkjintak'uin nga toon ma ch'atsekoho ni xi tsjá Ntjáná. ²¹ Najmi jí tsuhu rí kó najmi jí tje'hen rí xá xu'bi, at'aha najmi kíxí tjíya animahí nginkun Ntjáná. ²² T'inchj'aha rí animahí ngat'aha ngatitsun xu'bi kó chubanimakoi Ntjáná, tsa tú 'yaha ts'ínndyjat'ahi ni xi kuan'enkjintak'uin. ²³ At'aha tíbe nga najmi je tjíya animahí kó tíbe nga ni ch'onk'uun tjí'yihin jí.

²⁴ B'i kitsú Simon:

—Chubanimakoo Ntjáná tú xi ndaha nku ni xi kuak'ihinnú najmi nibanehena.

²⁵ Nk'ie nga ja incha y'énjimi éhen Ntjáná yo Pedro kó Jua kó y'éjña chjih xutá yáha Jesu, as'ai kik'óya ngáhan nanki Jerusalen. B'a ts'in incha j'aha nkjin ante nanki xi tjín ante Samaría nga y'énjimi ts'ihin én nda tsuhu Jesu.

B'i ts'in kinchjanjmitko Felipe nku ndá xi nibáha ante Etiopia

²⁶ As'ai nku ntísjehé Ntjáná kinchjakohó Felipe. B'i kitsúhu:

—Tísintjein ko chjúbéi n'yá xi bitju Jerusalen nga t'in nanki Gaza.

Ante kixiú f'a n'yá xu'bi. ²⁷ As'ai tsisintjen Felipe ko ngji, ko aya n'yóo kisasatéjin nku nda xi nibáha ante Etiopiá. Nku nda eunuko niu, nku nda k'aku xi ts'inxát'aha na Candace xi na rejnaḥa xuta Etiopiá. Kui xi f'átjo ngayjee toohon na rejna. Ntjáná ngji ts'intsjohó ndo nanki Jerusalen ²⁸ ko ja tib'oya ngáha nankihí. Yá xi tjenko kab'ejnáya ko tít's'inya xujun éhen Ntjáná xi y'é't'a nda profeta Isaiá. ²⁹ As'ai Espiritu b'i kitsúhu Felipe:

—T'ihinse tiñaihí nda xi kab'ejnáya yá ján.

³⁰ Nk'ie nga tsichuk'úhun, kint'é Felipe nga xujun xi y'é't'a nda profeta Isaiá tít's'inya ndo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿A tímankjihin ni xi t'in'eyai?

³¹ —¿Nkú ts'in kamankjihinna nga najmi tjin xi kuitsuya sisinna? —kitsú ndo ko tsankihí Felipe nga ku'yájnuta'aha.

³² B'i ts'in tjit'a má nga tít's'inya ndo:

Ngji n'ek'ien xi nkúhu chutsanka, najmi kikjex'á ts'a,

xi nkúhu chutsanka xi tich'ajnu tsankaha.

³³ Kichajnucha ko najmi naxu kin'ehé kjuá.

Tsichakjá ntjehé at'aha kin'ek'ien.

³⁴ As'ai b'i ts'in kinchja nda k'aku xi nibáha Etiopiá nga kingjásjaiyaha Felipe:

—T'inyaní, zyá xi tinchjanijmíyaha nda profeta ei? ¿A kui tinchjanijmíyaha yjoho a ra k'áihí xi tinchjanijmíyaha?

³⁵ As'ai kinchja Felipe. Má nga tít's'inya ndo kik'atuts'ihin ra nga kitsúyaha én nda tsuhu Jesu. ³⁶ Nk'ie nga tjincha ts'in n'yá, tu incha tsichuhú má nga tjin ntánijua ko b'i kitsú nda k'aku Etiopiá:

—Á ntánijua ei. ¿A najmi kamahá saténtá?

³⁷ B'i kitsú Felipe:

—Tsa ngayjee anjmaḥi s'ejihin yáha Jesu, kama.

B'i kitsú ndo:

—S'ejinna nga Jesucristo xi Ntíhi Ntjáná.

³⁸ As'ai b'a kitsú nga s'ejná'yún yóo ko nga joó tsitjujnya má tijná ntánijuo. As'ai Felipe tsaténtá ndo. ³⁹ Nk'ie nga incha tsitjujin ntánijuo, Espiritu Santo ngjiko t'axihin Felipe. Nda k'aku xi nabáha Etiopiá najmi tá kikiéhe Felipe, tunga tsjohó kik'iehe nk'ie nga kits'inndjuú n'yáha.

⁴⁰ Tsichu Felipe nanki Azoto ko xki ante ngji nga y'énjímí én nda tsuhu Jesu santaha nkúhu nga tsichu nanki Cesarea.

9

B'i ts'in jak'á Jesucristo nda Pablo

¹ Saulo tu nku tsinchankjúhun ra xuta xi s'ejihin Nda Ntjáná Jesu nga mjehe ts'jink'ien. Kui nga ngjisehe ra nda na'mi titjuun ² ko tsankihí xujun xi má nga ti'baihi kjuá, tu xi kama ngjuáihí ni'ya sinagoga xi tjin nanki Damasco ko kuangisjai yo xuta xi s'ejihin Jesu ko kju'aukonié nanki Jerusalen, ndaha tsa jáx'in ko ndaha tsa jminchjin.

³ Tunga nk'iehé nga tít's'ín n'yá ko ja tibichú tiña nanki Damasco, tjen'yún kits'in ndzjehé ra Saulo nku nd'i xi nibaha nk'a ján. ⁴ As'ai tsijne t'anankiu ko kint'é nku nta xi b'i kitsúhu:

—Saulo, Saulo, ¿á an tjenki unchahani?

⁵ —¿Yáha ji, Nda Ntjá? —kitsú Saulo.

B'i kitsú xi kinchjakohó:

—An Jesu xi tjenki unchai. ⁶ Tísintjein ko t'in ajin nantjo. Yo k'únyahi ni xi tjinin nga n'ei.

⁷ Kitsankjún já xi tjenko Saulo, at'aha kint'é nto tunga najmi ch'a xi kikiéhe. ⁸ As'ai tsisintjen Saulo, tunga nk'ie nga kikjex'á tunkun najmi ta kama chjihí ra. Kui nga tu kichjubénkíhi ni nga ngjiko jóo nanki Damasco. ⁹ Yo kamaha jan nistjin nga y'ejña ka. Najmi chumi nihi xi kikjine ko najmi chumi ntáha xi kik'i.

¹⁰ Damasco y'ejña nku nda xi tjenkíhí Jesu xi 'mi Ananiá. Kui xi Nda Ntjáná tsakúchjihí yjoho xi nkúhu tsa nchini kik'áihí ko b'a kitsúhu:

—ji Ananiá!

—Á an ei, Nda Ntjá —kitsú Ananiá.

¹¹ B'i kitsúhu Nda Ntjáná:

—Tísintjein ko t'in n'yáté xi 'mi N'yá Kixi. Ni'yaha Judá chasjaiyai nku nda xi nibáha nanki Tarsó xi 'mi Saulo. Ntjáná tinchjako ndo. ¹² Ja kama chjihí xi nkúhu tsa nchini kuak'áihí nga nku nda xi 'mi Ananiá kafas'en má tijná ko nga kamjénehe ntsja tu xi kama chji ngáha ra.

13 B'i kitsú Ananía:

—Ji Nda Ntja, nkjin xuta títuyana xi nkú k'uhun ndo ko ni xi najmi nda xi kits'ihin xuta xi ts'i xi tjintu Jerusalem. 14 Já na'mi k'aku ja kitsjáha kjuá xi má nga kama ngjuáiko kjuá yún ngayjee xi s'ejihin ji.

15 As'ai b'i kitsú Nda Ntjaná:

—T'in, at'aha an ja j'ajián ndo nga kui xi k'uenimíh an xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko já rei ko xuta xi ntje Israel tjeheh ra. 16 An kuakuchjih nk'ie nga nkjin kjuanjima k'ujajin ngat'ana.

17 As'ai ngji Ananía. Jas'en ni'ya má nga tjíña Saulo ko kingjénne ntsja nga b'i kitsúhu:

—Ji nda nts'é Saulo, Nda Ntjaná Jesu xi tsakúchiji yjoho aya niyá má nga tinibái, kui kuats'in nibána tu xi kama chji ngáha ri ko tu xi tséjihin ri Espiritu Santo.

18 Tjen'yún tsitjunkihi tunkun Saulo ni xi b'a k'un tjabaxki k'un ko kama chji ngáha ra. As'ai tsisintjen ko kisaséntá. 19 Nk'ie nga ja kikjine nichine, kisaku nga'yún ngáha ra ko chuba nistjin y'eijnajihin xuta xi yjankihí Jesu xi tjin Damasco.

B'i ts'in y'énimí tjuhun éhen Ntjaná Saulo nanki Damasco

20 As'ai y'énimí Saulo éhen Ntjaná ni'ya sinagoga xi tjin yo nga b'a kitsú nga Jesu xi Ntíhí Ntjaná. 21 Kama nkjühun ngayjee xuta xi kint'éhe. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—A najmi kuihi ndai xi tjennki unkie xuta xi s'ejihin Jesu nanki Jerusalem? Ko ta kui xá j'aihi ei tu xi ngjuáikonijéhe xuta nginkun já na'mi k'aku.

22 Tunga tu sahá yún y'énimí sa Saulo ko y'eíña chji nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná. Kits'inndyajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjintu Damasco. 23 Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, as'ai y'éndako xinkjín já judio nga incha ts'ínk'ien Saulo. 24 Tunga tjihín xi kitsúyaha Saulo ni xi y'enda jóo. Nistjin nistjen incha kikunntá ankuaha nankú tu xi ts'ínk'iehen Saulo. 25 As'ai xuta xi yjankihí Jesu tsasinkoho Saulo. Y'éyaha nku nisin ko kikjejenntjaihi xjóho nankiú nga jyuun.

B'i kama nk'ie nga j'ai tjuhun Saulo nanki Jerusalem

26 Nk'ie nga tsichu Saulo nanki Jerusalem, mjehe nga kamangujinko xuta xi yjankihí Jesu, tunga kitsankjúhún ra ngayjee jóo, at'aha najmi kis'ejihin tsa ja ta nku nda xi tjennkihí Jesu Saulo. 27 As'ai Bernabe ngjiko Saulo nginkun já postru ko kitsúyaha xi nkú ts'in aya nýjóo kikie Saulo Nda Ntjaná ko nga Nda Ntjaná kinchjakohe ko xi nkú ts'in ndjá y'énimí éhen Jesu nanki Damasco.

28 As'ai y'eíña Saulo nanki Jerusalem. Y'emako já postru ko ndjá y'énimí nga tsakúya yáha Nda Ntjaná Jesu. 29 Kinchjanjimiko ko y'ésiko xuta xi ntje judio tjeheh ra xi nchja én griego. Tunga já xu'bj tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ínk'ien Saulo. 30 Nk'ie nga kint'é já nts'éé ni xu'bj, as'ai ngjiko Saulo nanki Cesarea. Ja kamoq kits'ínkji Tarsó.

31 Kis'ehe kjuajyu xuta ninku xi tjin ngayjee ante Judea, ante Galilea ko ante Samariá. Yún kis'ejin sahá Ntjaná. Kikienkjún Ntjaná nga y'entu ko Espiritu Santo tsasinkoho nga yún kama nkjin sa.

B'i ts'in kits'ínkijí Pedro nda Enea

32 Nk'ie nga tsú'bak'un Pedro xuta ninku xi tjin xki ante, as'ai ta j'aisehe xuta xi ts'e Ntjaná xi tjin nanki Lidá. 33 Yo kikie nku nda xi 'mi Enea xi jin nú tjihín nga kjiñnasun nachan, at'aha nta sjai. 34 As'ai b'a kitsúhu:

—Ji Enea, Jesucristo tít's'innkihi. Tisintjein ko t'endai kamañi.

Ta kuihi chubo tsisintjen Enea. 35 Ngayjee xuta xi tjintu Lidá ko Saron kikie nga tsisintjen Enea ko kits'ínkjáihin Nda Ntjaná.

B'i ts'in kits'ínk'íyaha Pedro tachjuún Tabita

36 Nanki Jope y'eíña nku tachjuún xi tjennkihí Jesu xi 'mi Tabita, j'áin xi tsuhu ra Dorca nga én griego. Kui xi ngayje nistjin kits'in ni xi nda ko kitsjáha xuta x'an ni xi machjéhen. 37 Kui nistjin kisate ch'in ko k'ien. Askahan nga ja jejnún yjonintehe, kis'eíña nku aya 'ma.

38 Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjintu nanki Jope nga nanki Lidá tjíña Pedro, as'ai kits'ínkijisehe jo já, at'aha tíña maha xinkjín nankiú. B'i kitsú jóo nga j'ai nchjako Pedro: —Najmi tu n'ek'andayai. Nibáasení.

39 As'ai tsisintjen Pedro ko ngjiko jóo. Nk'ie nga ja tsichu nanki Jope, xuta xi tjincha yo ngjikohe aya 'ma xi má nga kjiñña yjoninte k'ien. Ngayjee jminchjín xi ja k'ien x'ihin j'aitset'áha Pedro nga tjincha kjintá ko tjincha bakú x'otji ko k'ái sa najyun xi ts'ínnda Dorca nk'ie nga y'eíña. 40 As'ai kik'onsje Pedro ngayjee xuta xi tjincha yo ko tsasinkunch'in nga kinchjako Ntjaná. Tsase ts'ihin ra yjoninte k'ien nga b'i kitsú:

—Ji Tabita, tisintjein.

As'ai kikjex'ánki tunkun tachjuún. Nk'ie nga kikie nga yo síñña Pedro, y'eíña kutu. 41 Pedro jak'á ntsja tachjuún ko kikjesintjen. Kinchjaha xuta ninku ko jminchjín xi ja k'ien x'ihin ko

kits'inkjas'en tik'un ngáha ra t'achjuun. ⁴² Ngayjee xuta xi tjin nanki Jope kint'é ni xi kamoq ko nkjin xi kis'ejihin Nda Ntjaná Jesu. ⁴³ Nkjin nistjin kamaha Pedro nga y'ejna nanki Jope ni'yaha nda xi 'mi Simon xi f'axi tjabaxin.

10

B'i ts'in ngjisehe Pedro nda Cornelio

¹ Nanki Cesareá y'ejna nku nda xi 'mi Cornelio xi nda jun k'akuhu já jun xi 'mi Já jun Italiano. ² Kui ko ngayjee xuta xi tjinu ni'yaha t'joho ko benkjún Ntjaná. Tsjáha xuta x'an ni xi machjéhen ko tehente nchjako Ntjaná. ³ Nku niyá nkú ra ma nga chuba jan nga ngxuun kama chjihí nku ntitsjehe Ntjaná xi nkúhu tsa nchini kik'ajihí kamaha. Kikie Cornelio nga jas'en ntitsjee má t'jna ko b'a kitsúhu:

—Ji Cornelio!

⁴ —¿Mí nihi, Nda Ntja? —kitsú Cornelio nga tsase ko titsankjúhun ts'ihin.

B'i kitsú ntitsjee:

—Tsasínfjuhu Ntjaná ni xi tsinchihí ko tibe nga t'baihi xuta x'an ni xi machjéhen. ⁵ Kui nga n'ekjihini nanki Jope já xi kúinchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ⁶ Kui xi t'jna ni'yaha nda Simon xi f'axi tjabaxin, nda xi t'na andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.

⁷ Nk'ie nga ja ngji ntitsje xi t'inchjako, as'ai kinchjaha Cornelio jo já musuhu ko j'ájin ajihin já jun xi t'ihin nku nda jun xi t'joho Ntjaná. ⁸ Kitsuyaha ngayjee ni xi kamoq, as'ai kits'inkji nanki Jope.

⁹ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga t'is'in niyá jóq ko nga ja t'ibichú t'na ajin nantjo, Pedro ngji nchjako Ntjaná nk'a ni'ya má nga t'jna, nkú ra ma nga chuba te jo. ¹⁰ As'ai tu kama b'johó ra ko mjehe kjine ni. Nk'ie nga t'is'echjahan nichine, kama chjihí nku ni xi nkú joyaha tsa nchini kik'ajihí kamaha. ¹¹ Kikie nga tsix'á nk'a ján ko nga nibajen t'anankiu nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi t'it'a'yún nga ñjuu nkun. ¹² Tjintuyá ayaha niu ngayje tikjá chu xi b'ema ko xi b'éfe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematjen nk'a ján. ¹³ As'ai kint'é Pedro nku ntá xi b'i kitsúhu:

—Pedro, t'isintjein. N'ek'iein chu ko chinej.

¹⁴ B'i kitsú Pedro:

—Najmi, Nda Ntja. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi t'jna nkjúhun kjuatéxumoq nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntjaná.

¹⁵ As'ai ta kinchja ngáha nto niyá xi ma joho. B'i kitsú:

—Ni xi kits'in Ntjaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je.

¹⁶ Jan niyá b'a kama, as'ai ngjinji ngáha niu nk'a ján. ¹⁷ Nk'ie nga ta t'its'innkjink'uhun Pedro nkú tsuhu ra ni xi kama chjihí, tu tsichuhú asti ankjuo já xi kits'in nibá nda Cornelio. Kisakúhu jóq ni'yaha Simon, nda xi f'axi tjabaxin. ¹⁸ As'ai kingjásajia tsa yo t'jna Simon xi ta 'mi Pedro.

¹⁹ Nk'ie nga tu nku t'its'innkjink'uhun Pedro ni xi kama chjihí, Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—Chase mai. Jan já t'bangisjaihi. ²⁰ T'isintjein ko t'itjujein. Najmi tu n'ejó tak'uin nga t'inkoi, at'aha an kats'in nibá jóq.

²¹ As'ai tsitjuen Pedro nga j'aisehe jóq ko b'i kitsúhu:

—An xi t'ibinchisjó. ¿Mí xáha xi kj'úáihinu?

²² B'a incha kitsú jóq:

—Nda jun k'aku Cornelio kats'in nibáni. Benkjún Ntjaná ndo ko naxu ts'in ni xi ts'in. Nda ts'in nchjanjmiyaha ra ngayjee xuta judio ndo. Nku ntitsjehe Ntjaná b'a kitsúhu nga kjuáichj'aihi nga k'úin ni'yaha ko nga kuásínfjuhu ni xi k'úihin.

²³ Kits'inkjálhin Pedro jóq ko yo incha kits'inkj'a nistjen. Nistjin xi ma ndyjuun ngjiko jóq. Ta ngjiko k'ua já ninku xi tjin nanki Jope. ²⁴ Nistjin xi ma joho tsichu nanki Cesareá. Tikuyá Cornelio ko ta tikuyá xuta xi kits'inkint'é, kui xi xuta xinkjin ko xuta xi nda nchjako. ²⁵ Nk'ie nga ja t'ifas'en Pedro ayoo, Cornelio j'ai ts'inkjálhin ko tsasinkunch'int'aha nga kits'int'isjoho. ²⁶ Tunga kikjesintjéhen ra Pedro ko b'i kitsúhu:

—T'isintjein. Ta xutaná ni nkúhu ji.

²⁷ T'inchjako ts'ihin nga jas'en ayoo ko kikie nga nkjin xuta kama ñjakú yo. ²⁸ As'ai b'i kitsúhu:

—Jun yo nga nku nda xi ntje judio tjeheh ra najmi tsjantehe kjuatéxumaha tsa kama ñjako xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ko tsa kjuas'en ni'yaha. Tunga Ntjanáhá tsakúchjina nga najmi t'ihin nga kju'uaiján xuta, tsa xi je ko xi najmi je xi nkú t'itsu kjuatéxumani. ²⁹ Kui kjuaha nk'ie nga kichubahanú, najmi jo jan t'ihinna nga kjuáisenúu. Kui b'a maha, t'inyahanú mí kjuaha nga kichubahanú.

³⁰ As'ai b'i kitsú Cornelio:

—Ma ñju ñjstjin, nkú rā ma chuba jan nga ngixuun, ni'yañá tinchjaka Ntjaná. Tu j'ai sinjñahá nku nda xi túb'at'ai najyun xi ya. ³¹ Kui xi b'a kitsúna: “Cornelio, Ntjaná tsasinñjuhu ni xi tsinchihí ko tibe nga tí'baiñi xuta x'an ni xi machjéhen. ³² Kui nga n'ekjñihini nanki Jope já xi kuinchjahá rā Simon, kui xi tá 'mi Pedro. Kui xi tñña ni'yaha Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tñña andai ntáchak'uun síñña ni'yaha.” ³³ Kui nga tjen'yún ngjich'ahána ji, ko nda kuan'ei nga kjúái. Kui kjuaha kabintsúbahani ei ngayjei nginkun Ntjaná tu xi k'uáasinñjuhu rj ngayjee én xi kitsúhi Ntjaná nga kuixínyani.

B'i ts'in y'énjmi Pedro éhen Ntjaná ni'yaha Cornelio

³⁴ As'ai b'i kitsú Pedro nga kik'aha éhen:

—Mankjinna nd'aj nga kjuaxi kjáihin nga najmi ngabi ts'in Ntjaná ajihin xuta. ³⁵ Ts'ínkjáin níhi tu má xuta ñaxinantáha ni xi tñin asuntee xi benkjúhun ko xi ñaxu ts'in nginkun.

³⁶ Ntjaná kits'ínkint'é xuta xi ntje Israel tjeñen rā én nda tsuhu Jesucristo. Kui xi Nda Ntjahá ngayjee xuta ko kui xi tsjáha xuta kjuajyuhu Ntjaná. ³⁷ Yo én xi kichuba ngayjee ante Judea, b'aha rā ante Galilea nk'ie nga ja kamaha Jua nga tsaténtá ko y'énjmi éhen Ntjaná. ³⁸ Yo xi nkú ts'in Ntjaná kits'in nibájen Espiritu Santo nga j'aitsejihin rā Jesu, nda xi nibáha nanki Nazaret, ko kitsjáha nga'yún. Kui xi kíkjatsú'ba nga kits'in ni xi nda ko kits'innkihí ngayjee xi tñintujihin jánindoo. Ntjaná kits'ínxájihin Jesu.

³⁹ J'in kiyaí ko bixiyai ngayjee ni xi kits'in Jesu ante Judea ko nanki Jerusalem. Kis'et'a kruu nga kin'ek'ien. ⁴⁰ Tunga Ntjanáhá kits'ínkj'áya ngáha rā ngabayoo ñjstjin xi ma jahan ko tsakúchjini. ⁴¹ Najmi ngayjee xuta tsakúchjihí yjoho, tu nkúhu jín xi j'ájin tñjunní Ntjaná nga kuixínyai xuta xingisoo. Jín kichinekoj ko ki'yukoí nk'ie nga ja j'áya ngáha rā ngabayoo.

⁴² Y'éxáni nga tñihin nga k'úénjmiñi xuta ko kuixínyai nga Ntjaná kitsjá xáha nga kui kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta xi tñintu tik'un ko xi k'ien. ⁴³ Ngayjee já profeta kinchjanjmiyaha Jesu. B'a incha kitsú nga ngat'aha Jesu kama ndyjat'aha rā jeñe ngayjee xuta xi s'ejihin.

B'i ts'in kits'ínkjáihin Espiritu Santo xuta xi najmi ntje judio tjeñen rā

⁴⁴ Nk'ie nga tá tinchjaha Pedro, tu nibajennehé rā Espiritu Santo ngayjee xuta xi tñincha basinñjuhu én xi tinchja. ⁴⁵ Kama nkjúhun já ñnku xi ntje judio tjeñen rā xi tñenko Pedro nk'ie nga kíkíe nga Ntjaná kitsjáha Espiritu Santo xuta xi najmi judio. ⁴⁶ At'aha kint'é nga kj'ai kj'ai én kinchja xuta ko nga kits'ínkie yjoho nga Ntjaná xi tñihin kjuachánka. As'ai b'i kitsú Pedro:

⁴⁷ —¿A tñin xi najmi tsjánte nga saténtá xuta xu'bj xi ja kuats'ínkjáihin Espiritu Santo xi nkúhu ñá?

⁴⁸ B'a kitsú Pedro nga saténtá xuta at'aha ja kis'ejihin Jesucristo. Ja kamoó, tsinchihí Pedro nga k'úéñña sa yo.

11

Pedro b'i ts'in kitsúyaha xuta ñnku Jerusalem ni xi kama ni'yaha Cornelio

¹ Kint'é já postru ko já nts'éé xi tñin ante Judea nga xuta xi najmi ntje judio tjeñen rā tá kits'ínkjáihin éhen Ntjaná. ² Nk'ie nga j'ai ngáha Pedro nanki Jerusalem, y'ésikoho já judio xi tñincha tsu nga tñihin nga n'e ni circuncision xi nkú nga títu kjuatéxumoo. B'i kik'ihin:

³ —¿Á ji tsitjas'ehenni ni'yaha ko kichinekohoni já xi najmi kin'ehé rā ni circuncision?

⁴ As'ai kik'atuts'ihin Pedro nga kitsúya chich'in ngayjee ni xi kamoó. B'i kitsú:

⁵ —Nk'ie nga tinchjaka Ntjaná nanki Jope, kama chjina nku ni xi nkúhu tsa nchini kik'aina. Kíkíe nku ni xi b'a tñin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tñit'ayún nga ñjuu nkun. Nibajehen nk'a ján ko j'aijén santaha má tññña. ⁶ Nk'ie nga tsase nda nda mí nihi xi tñinchaha, kíkíe chu xi b'ema, chu xi tñin ngjñóo, xi b'éfe yjoho t'anankiú ko ñise xi b'ematiñen nk'a ján.

⁷ As'ai kint'e nku ntá xi b'i kitsúna: “Pedro, tñintjein. N'ek'iein chu ko chinej.” ⁸ B'a kixian: “Najmi, Nda Ntjá. Ndahachí najmi kjee kjíne ni xi tñña nkjúhun kjuatéxumoo nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntjaná.” ⁹ As'ai tá kinchjakohó ngáhana ntá xi nibaha nk'a ján niyá xi ma joho. “Ni xi kits'in Ntjaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je nginkun”, kitsúna. ¹⁰ Jan niyá b'a kama, as'ai ngjinji ngáha nk'a ján ngayjee niu.

¹¹ Tá kuíhi chuboo tsichu ni'ya xi má nga tññña jan já xi nibaha Cesarea nga j'aikj'ána. ¹² B'a kitsúna Espiritu nga najmi jo jan kamana nga kfinka jóo. Tá ngjikona já nts'éé xi jun xu'bj ko tsitjas'ein ni'yaha ndo. ¹³ As'ai kitsúyani xi nkú ts'in kíkíe nku ntsje aya ni'yaha nga j'ai sinjñat'aha ko b'a kitsúhu: “N'ekj'í naki Jope já xi kuinchjahá Simon, kui xi tá 'mi Pedro. ¹⁴ Kui xi kuinchjakohi. Én xi kuítshí, kui xi ts'ínk'ankihí ko ngayjee xuta xi ts'j.”

¹⁵ Nk'ie nga kik'atuts'ihin nga kinchja, Espiritu Santo nibajennehe xuta xu'bo xi nkú ts'in nibajennená nga tjuhun. ¹⁶ As'ai j'áitsjenna ni xi kitsúná Nda Ntjaná: "Ntánijua tsaténtáha Jua tunga máha jun, Espiritu Santo saténtáhanu." ¹⁷ Kui b'a maha, tsa Ntjaná ta títsjáha ra xuta xu'bo ta kui nihi xi kitsjáná xi s'ejinná Nda Ntjaná Jesucristo, zyáha an tsa k'uechjáha ra Ntjaná?

¹⁸ Nk'ie nga kint'é jóo ni xi kitsú Pedro, najmi ta ngji kontraħa ra. Tu sahá kits'intsjoho Ntjaná. B'i incha kitsú:

—A xúhu ta kohó xuta xi najmi ntje Israel tjeħen ra kitsjáha Ntjaná nga ngjuajk'áha ra anjmaħa tu xi kama k'úentu tik'un sihin.

B'i kama nga kis'enijmi eħen Ntjaná nanki Antiokia

¹⁹ Nk'ie nga kin'ek'ien Esteban, ta kin'e uncha xuta ninku xi k'oo. Xi kindzjoya incha tsichu santaha ante Fenicia, xjo Chipre ko nanki Antiokia. Tu nkuhu xuta xi ntje judio tjeħen ra y'enijmihí eħen Ntjaná. ²⁰ Tunga kis'ehé ajihin jóo k'ua já xi nibáha xjo Chipre ko já xi nibáha ante Cirene xi incha tsichu nanki Antiokia ko kinchjako xuta xi najmi ntje judio tjeħen ra, xi nchja én griego. Y'enijmihí xuto én nda tsuhu Nda Ntjaná Jesu. ²¹ Nga'yúħun Ntjaná tsasinkoho ko nkjin kama xi kis'ejihin ko kits'ínkjáħin Nda Ntjaná.

²² As'ai kint'é xuta ninku xi tjin nanki Jerusalem ni xu'bj. Kui nga kits'ínkjihí Bernabe nanki Antiokia. ²³ Nk'ie nga tsichu Bernabe yo, kikié xi nkú ts'in Ntjaná títsjáha kjuandaha xuta xi tjin yo ko kama tsjoho. B'a kitsúhu ngayjee xuta nga ngayjehe k'un kas'ejin tehentehe Ntjaná. ²⁴ B'a ts'in kinchja Bernabe at'aha nda anjmaħa. Kitejihin ra Espiritu Santo ko y'un s'ejihin Ntjaná. Nkjin nkjún sa xuta kis'ejihin Nda Ntjaná yo.

²⁵ As'ai ngji Bernabe nanki Tarsó nga ngjingsjái Saulo. ²⁶ Nk'ie nga kisakúhu, j'aiko Antiokia. Yo y'entujihin xuta ninku nku nú tjihin ko incha tsakuyáha nkjin nkjún xuta. Xuta ni'yakuyáha Jesu xi kis'e Antiokia, kui xi tjun kik'in xuta cristiano.

²⁷ As'ai tsitju nanki Jerusalem k'ua já profeta nga ngji nanki Antiokia. ²⁸ Nku ndo xi 'mi Agabo tsasinjña nk'ie nga Espiritu kits'ínkinchjáha ko kitsúya nga kjintíá s'e ngayjee asuntee. B'a kama nk'ie nga tjihin xá nda títjun Romá xi 'mi Claudjo.

²⁹ Nk'ie nga kiyáha nga b'a kama, as'ai y'éndako xinkjin xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjin nanki Antiokia xi má nga tsjá nga nkúnku ni xi tjihin xi nkú ts'in behe k'un, tu xi kuasinkoho já nts'eé xi tjin ante Judea. ³⁰ B'a incha kits'in ko kits'ínkjí Bernabe ko Saulo nga kui xi ts'ínkjas'eħen toon chje jácháha xuta ninku.

12

B'i ts'in kin'ek'ien Santiago ko b'i ts'in kin'ekjas'en nubayá Pedro

¹ Kui nistjin xu'bo nda rej Herode Agripa jak'ánijé k'ua xuta ninku tu xi kits'in'uhun ra. ² B'a kitsú nga kicha n'ek'ieħen Santiago nda nts'e Jua. ³ Nk'ie nga kikié nga tsjo kamaha já judio ni xi kits'in, ta jak'ánijé Pedro. S'i Pascua b'a kamo, nistjin nga chine ninkuan xi najmi tjihin na'yu san.

⁴ Nk'ie nga jak'ánijé Pedro, kits'ínkjas'en nubayá má nga ŋju tjihin kits'ínk'a xinkjin já jun xi kúntaha. At'aha mjeħe Herode ts'ínkokjua Pedro nginkun xuta nk'ie nga k'ua s'iu. ⁵ Kui nga kichunntáha Pedro nga kjiyaha nubayóo, tunga 'yúħun kinchjako Ntjaná xuta ninku nga tibankintjái Pedro.

B'i ts'in tsitju nubayóo Pedro

⁶ Ni xi kama nku nistjen kinteħe ni nga ts'ínkokjua Herode Pedro nginkun xuta, kjiħe Pedro nga kjiñaya maseħen jo já jun. Jo n'úkicha tlijkáha. Ko kj'ai já jun xi tjincha kunná ankjua nubayóo. ⁷ As'ai tu nkuhu ntítsjeħe Ntjaná j'ai sinjña yo ko kama ndzjen aya nubayóo. Kits'ínko tjiaħa Pedro nga kits'ínkj'áha ko b'i kitsúhu:

—Kítsa tísintjein.

As'ai tsixuntu n'úkicha xi tlijká ntsja Pedro. ⁸ B'i kitsú ya ntítsjee:

—T'e'yúnkjái tjabaxín ndayáħi ko tjayai tjabaxín ntéħi.

As'ai b'a kits'in Pedro. B'i kitsú yaha:

—Tjasuntjai najyun ndjuhí ko tsjénkiní.

⁹ As'ai kitsjennkihí Pedro ntítsjee nga ndaha najmi be tsa kjuaxi a ra najmi kjuaxi ni xi tít's'in ntítsjee. B'a kamaha xi nkúhu tsa chjini tí'baħi. ¹⁰ Incha j'a má tjtntu já jun xi tjun tjincha kunná yo ko ta j'a xi ma joho. Incha tsichu ankjua kicha xi tjen niyáté xi fi ajin nantjo. Tsix'a suba ankjuo. Nk'ie nga incha tsitju ko j'a nku niyáté tjihin, tjen'yún kindyjahá ntítsjee nga ngji t'axihin Pedro.

¹¹ As'ai kamankjihin Pedro xi nkúhu tsa j'a ngáħa ra ko b'a kitsú:

—Kjuaxi nga Ntjaná kuats'in nibá ntítsjeħe. K'uakasje'ana aya ntsja Herode Agripa ko ngayjee ni xi tikuyáha xuta judio.

¹² Nk'ie nga ja kamankjihin ni xi kamoq, as'ai ngji ni'yaha Maria naha Jua xi ta 'mi ya Marco, má kama njaku nkjin xuta nga tinchjako Ntjaná. ¹³ Kits'inkjane Pedro ankujo ko takjin xi 'mi Rode j'aisehe. ¹⁴ Nk'ie nga kint'é takjin ntaha Pedro, 'yún kama tsjoho ko tsangatsanka nga ngji tsuyaha xuta xingisoo nga asti ankujo sijná Pedro. Ta ndaha najmi kikjex'á ankujo.

¹⁵ —¿A tuma luku ní? —kik'ihin.

Tunga b'ahá kitsú takjin nga kjuaxj niu.

—Kutsa ntisjehe ni Pedro niu —kitsú jóo.

¹⁶ Máha Pedro, tu nku tits'inkjanehé ankujo. Nk'ie nga kikjex'á ankujo jóo ko kieke nga Pedro niu, tu ni xi kitsankjühún. ¹⁷ Tunga kits'ink'ajnihi ntsja Pedro nga b'a kitsú nga najmi kuinchja jóo. Kitsuyaha xi nku ts'in Ntjaná kik'onsjehe aya nubayóo ko b'a kitsúhu jóo:

—T'inyohoo Santiago ko já nts'eé ni xi kamoq.

As'ai tsitju nga ngji t'axín.

¹⁸ Nk'ie nga kama seen, ndaha najmi be nku ts'in já juun, at'aha najmi be má kafihí Pedro. ¹⁹ Kitsjá kjuá Herode Antipa nga kuinchisjai, tunga najmi kisakúhu ra. Kui nga kits'inkokjuaha já jun xi tijncha kunntá nubayóo ko b'a kitsú nga n'ek'ien. Kui nistjiun tsitju Herode Agripa ante Judea nga ngjik'iejna nanki Cesarea.

B'i ts'in k'ien Herode Agripa

²⁰ Herode Agripa tijnachánko xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon. As'ai nkuhú kits'in yjoho xuta xu'bo nga j'aisehe Herode. Títjun nda kinchjako nda Blasto, kui xi nku nda k'aku ajihin já xi ts'inxát'aha nda rej. Askahan kinchjako nda rej nga tsankihí kjuajyu, at'aha xuta nankihí jóo nankihí nda rej b'atse nichine.

²¹ Nistjin xi kitsú Herode nga kuinchjanijmíko jóo, kingja najyun tsjo tjihin ko y'ejna ante má nga ts'in kjuá ko kinchjaya. ²² As'ai b'i kitsú xuta nga incha kikjintáya:

—Najmi nda xi tinchjai. Ntjaha niu.

²³ Ta kuihi chubó nku ntisjehe Ntjaná kitsjá ch'ihin Herode, at'aha najmi tjun y'éjna Ntjaná tsa kits'inkie yjoho nga Ntjanáhá xi chánka. Chjuntu kikjinehe ko k'ien.

²⁴ Tunga ngjindjuhú éhen Ntjaná ko kis'enjimi tu má xi tjehen ni. ²⁵ Bernabe ko Saulo, nk'ie nga kama ndjuúhu xá xi kik'aihi nanki Jerusalem, kik'óya ngaha nga ngjiko Jua xi ta 'mi Marco.

13

B'i ts'in kik'ai xaha Bernabe ko Saulo

¹ Ajihin xuta ninku nanki Antiokia y'entu Bernabe, Simon xi ta 'mi Nda Jma, Lucio xi nibaha ante Cirene, Manaen xi kama cháko Herode Antipa xi tsatéxuma ante Galilea, ko Saulo. Kui jái xi já profeta ko já maestru. ² Nk'ie nga kama njaku nga tijncha ts'intsjoho Ntjaná ko nga tjuntu kjintía, as'ai Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—N'e t'axinnú Bernabe ko Saulo tu xi ts'ihin xá xi tsjaha.

³ Y'entu kjintía xuta ninku, kinchjako Ntjaná ko kingjénne ntsja Bernabe ko Saulo. As'ai kits'inkji.

B'i ts'in y'énjimi éhen Ntjaná Saulo ko Bernabe xjo Chipre

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kits'inkjihí ra Espiritu Santo jóo, incha ngji nanki Seleucia ko yo jas'en nku tsutsu xi ngjiko xjo Chipre. ⁵ Nk'ie nga tsichu nanki Salamina, y'énjimi éhen Ntjaná ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin yo. Ta incha tjenko ya Jua nga tibasinkoho.

⁶ As'ai incha j'atikjá ngayjee xjo Chipre ko tsichu nanki Pafó. Yo kisatéjin nku ndatj'e judio xi 'mi Barjesu. Nku nda profeta kits'in ma yjoho ⁷ ko tjenko nda títjuhun Chipre. Nku nda kitikjuá xi 'mi Sergio Paulo nda tíjuun. As'ai kinchjaha Bernabe ko Saulo, at'aha mjehe kuásinñjuhú éhen Ntjaná. ⁸ Tunga ndatj'ee, xi ta Elima 'mi ya nga én griego, ngji kontraha Bernabe ko Saulo. Y'éch'oho nda tíjuun tu xi najmi s'ejihin ra yaha Jesu.

⁹ As'ai j'aitsejihin ra Espiritu Santo Saulo, xi ta 'mi ya Pablo. Tsase a ndatj'ee ¹⁰ ko b'i kitsú: —ji xi tu nku ch'anachahá rj xuta ko 'yún ch'onk'uin! ji xi ntíhi ndanindoo, at'aha b'a tin'ei xi nku ts'in! ji xi tinchun kontrahí ngayjee ni xi naxu nginkun Ntjaná! ¿A tu nku n'etsitinní ni xi nda tjihin Ntjaná? ¹¹ Nd'ai nguaj kontrahi nga'yuhun Ntjaná. Kama kaj. Chuba nistjin najmi ta chahani ts'íu.

Ta kuihi chubó tje'n'yún najmi ta kama chjihí ra ndatj'ee. Kama jyuhun ko chuba kikjatsú'bahá nga tsangisjai nku xi kjébénkihí. ¹² Nk'ie nga kieke nda tíjuun ni xi kamoq, kama nkjühun ni xi tsakúya Pablo nga yaha Nda Ntjaná Jesu ko kis'ejihin Jesu.

B'i ts'in y'énjimi Pablo éhen Ntjaná ante Pisiá

¹³ As'ai Pablo ko já xi tjenko jas'en nku tsutsu. Tsitju nanki Pafó ko tsichu Perge, nanki xi tijnajihin ante Panfilia. Yo y'éjna Jua jóo ko kik'óya ngaha nanki Jerusalem. ¹⁴ Pablo ko

já xingisoo tsitju nanki Perge ko ngji nanki Antiokia, nanki xi tijnjihin ante Pisiđia. Nku xuatú jas'en ni 'ya sinagoga xi sijná yo ko y'entu. ¹⁵ Nk'ie nga kin'eya xujun kjuatéxumoo ko xujun já profeta, b'j kitsú já k'akuhu xuta ni'ya sinagoga nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsa tjinnyu én xi k'úenjmíhu xuta, chubo nd'ai.

¹⁶ As'ai tsisintjen Pablo. Kingjénk'a ntsja tu xi kuasínñuju xuta ko b'j kitsú:

—Jun xi ntje Israel tjeñnyu ko jun xi najmi ntje Israel tjeñnyu xi yankjún Ntjaná, tasinñjunú. ¹⁷ Ntjaha xuta Israel, kui xi j'ájihin ntje cháná ko nku naxinantá chánka kits'in ma nk'ie nga tjinu sa ante Egipto, má nga y'entut'á x'an. Askahan nga'yúhun kik'onsjekoho ntje cháná ante Egipto. ¹⁸ Kits'intsentaha ante kixiy nkú rá ma yachán nú. ¹⁹ Kits'ínke yatu nanki i xi tjin ante Canaan ko kitsjáha ntje cháná antehé tu xi kama ts'ehe.

²⁰ Askahan, nkú rá ma tsa ñju unchan ko cháte nú, Ntjaná kitsjá xáha já jue tu xi kuatéxumaha rá naxinantáná santaha nga tsichu nistjihin nda profeta Samuel. ²¹ As'ai tsanki naxinantáná nga nku nda rej kjuatéxumaha. B'a ts'in Ntjaná kitsjáha rá nku nda rej. Yachán nú tjihin tsatéxuma Saul xi ntíhí Cis xi y'aha rá ntjehe Benjamin.

²² Askahan Ntjaná kikje'áha xóo Saul ko David kits'in ma nda rejhi xuta. Kitsúya Ntjaná yáha David: “Kuasakúna David ntíhí Isai. Kui xi nku nda xi tsjo maha anjmana, xi ts'íntjusunye xi nkú nga ts'in mjena.” ²³ Ntjehe David nibaha nda xi kitsúya títjun Ntjaná nga ts'in nibásehe xuta Israel tu xi ts'ínk'ankihi. Kui ndo xi Jesu.

²⁴ Kintehe ni nga j'ai Jesu, Jua y'enjmíhi ngayjee xuta Israel. B'a kitsúhu nga tjihin nga ngjuakj'áha rá anjmaha ko saténtá. ²⁵ Nk'ie nga ja túbichúket'a xáha Jua, b'a kitsú: “¿Yá xi túbixún nga an? Najmi an nda xi tichuyóho. Askahan nibá nku xi 'yún nk'a tjen sa nga an, nga santaha najmi an tshuna tsa an kjendáya n'úhu ntéhe.”

²⁶ Jun já nts'e, jun xi ntjehe Abraham ko jun xi najmi Israel tjeñnyu xi yankjún Ntjaná, ná kin'e nibáná én xu'bj xi ts'ínk'ankiná. ²⁷ At'aha xuta Jerusalem ko já tixáha najmi kamankjihin yáha Jesu ko ta ndaha ni xi tít'a xujuhun já profeta xi n'eya xki xuatú. Incha kitsú nga ngabayu tjeñ ra Jesu. B'a ts'in incha kits'íntjusuhun ni xi y'é'a já profeta. ²⁸ Ndaha tsa najmi kisakújihin mí kjuaha nga kama n'ek'iehen, tunga tsinchihí rá Pilato nga n'ek'ien Jesu.

²⁹ Nk'ie nga ja kits'íntjusun jóo ngayjee ni xi tít'a xujun éhen Ntjaná má nga tinchjanjmíyaha Jesu, as'ai kikjéjent'a kruu ko kingjányani. ³⁰ Tunga Ntjanáhá kits'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo. ³¹ Jesu nkjin nistjin tsakúchjihí yjoho já xi tsitjukoho ante Galilea nga ngjikoho nanki Jerusalem. Nd'ai kui já xu'bo xi tíncha tsuyaha xuta ni xi incha kikie.

³² Jín ta túbixinyaj én nda tsu xu'bj xi tinchja ni xi Ntjaná kitsúya títjuhun ntje cháná nga tsjáha. ³³ Kui niyú xi ja kits'íntjusun Ntjaná ngandaná ná xi y'ahaná ntjehe ntje cháná, nk'ie nga kits'ínkj'áiyaha Jesu ngabayoo. Xi nkú ts'in tít'a xujun salmo xki jo: “Ji xi Ntina, an xi tsichu ma Na' míhi.” ³⁴ Ntjaná kits'ínkj'áiya ngáha rá Jesu ngabayoo tu xi najmi ta kuatsúhun yjonintehe. At'aha b'a kitsú: “Tsjanju kjuandana xi kixihin David.”

³⁵ Kui nga b'a ta ts'in tít'a yaha k'aj salmo: “Najmi k'uaitei nga kuatsún yjonintehe nda xi ts'j.” ³⁶ David, nistjin nga y'eña kits'in ni xi mjehe Ntjaná, as'ai k'ien. Kama ñjakúko xi cháha ko jentu yjonintehe. ³⁷ Tunga máha nda xi Ntjaná kits'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo, kui xi najmi jentu yjonintehe.

³⁸ Kui b'a maha, jun já nts'e, tjihin nga chahanu ni xu'bj. Jesu kits'in nga kama ndyjat'aha xuta jéhe. Kui nihi xi túb'enjmí nd'ai. ³⁹ Kjuatéxumaha Moise najmi kamaha kits'in ndáinnyu ngayjee jé xi tjinnyu nginkun Ntjaná, tunga Jesu ts'in ndáihí jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

⁴⁰ Kui nga chúhun ruu yjonu nga najmi tu jun nibanennyu ni xi y'é't'a já profeta. At'aha b'j ts'in tít'a xujun éhen Ntjaná:

⁴¹ Chasoo, jun xi chajnucho xuta xingisoo,

katuma nkjúnnyu ko kandyjajhínsón.

At'aha an ts'ian nku ni nistjin nga tintsúbo,

nku ni xi najmi s'ejinnnyu ndaha tsa tjin xi kuitsuyanuu.

⁴² As'ai tsitju ni'ya sinagoga Pablo ko já xi tjenko. Xuta xi tjin yo incha tsanki nga k'úinya saha ni xu'bj xuatú xinkuu. ⁴³ Nk'ie nga tsitju xuto, nkjin xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntjaná kitsjennkihí Pablo ko Bernabe. Kui b'a kitsúhu xuto nga tjihin nga k'úéntujin kjuandaha Ntjaná.

⁴⁴ Xuatú xinkuu xi mjehe kama ñjakúyjee xuta xi tjin yo tu xi kuasínñuju rá éhen Ntjaná.

⁴⁵ Tunga nk'ie nga incha kikie já judio xuta nkjin, 'yún kama nchini. Ngji kontraha ni xi túb'enjmí Pablo ko ch'on kitsúhu. ⁴⁶ As'ai 'yún ndjá kinchja sa Pablo ko Bernabe. B'j incha kitsú:

—Kamachjéhen nk'ie nga jun títjun kis'enjmínnyu éhen Ntjaná, tunga najmi t'n'ekjáihin ruu éen. B'a ts'in túbakuchjihinu nga najmi tjeñnyu nga kuínsuba t'k'un súun. Kui kjuaha nga tu saha xuta xi tjin asuntee kuank'ienjmíhi ri nd'ai. ⁴⁷ At'aha b'j kitsúni Ntjaná nga y'éxáni:

Ji xi nkú joyaha nku nd'í
xi tsjahá xutá xi tjin asuntee,
tu xi k'úinkohoni én xi ts'ínk'ankihí xutá
santaha má fekuhu asuntee.

⁴⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bj xutá xi najmi ntje judio tjeheñ ra, kama tsjohó kó b'a incha kitsú nga tjin kjuachánka éhen Ntjáná. Kis'ejihin ni xi y'énijmí Pabló ngayjee xutá xi ja j'ájin Ntjáná nga tjin nga k'úentu tik'un sín.

⁴⁹ Ngjindju éhen Ntjáná nga kis'enijmí ngayjee ante xu'bo. ⁵⁰ Tunga já judiohó tsinchá'a jminchjin xi benkjún Ntjáná kó xi nda behe xutá, kó tá tsinchá'a já k'akuhú nankiú xi má nga tsinchákjahan. Kitsjennkí unkie Pabló kó Bernabe kó kik'onsje nankihí.

⁵¹ As'ai y'ésujne ndyjo tsuku Pabló kó Bernabe tu xi tsakúchiji nga najmi kui xi tjin jé. As'ai incha ngji nanki Iconio. ⁵² Xutá xi yjankihí Jesu xi y'entu Antiokia, nanki xi tijnajihin Panfilia, kis'e nkjúhun kjuatsjo kó kitsejihin ra Espiritu Santo.

14

B'i ts'in ja ma kis'ehé ra ndjio Pabló kó Bernabe nanki Iconio

¹ Nk'ie nga jas'en Pabló kó Bernabe ni'ya sinagogahá xutá judio xi tjin nanki Iconio, incha y'énijmí éhen Ntjáná nga jxi nkjihin xutá judio kó xi najmi judio kis'ejihin ni xi tjincha b'énijmí. ² Tunga já judio xi najmi s'ejihin yáha Jesu tsinchákjahan xutá xi najmi judio xi má nga ch'on ts'in kuasehe já nts'eé.

³ Nkjin nstjin ts'andayahá Pabló kó Bernabe yo. Incha behe k'un nga Ndá Ntjáná Jesu tibasinkohó kó ndjá kinchjanjmíyaha kjuandaha Ndá Ntjáná. Kin'echjén jóo nga kits'in kjuankjún kó kama ni xi tsakúchji nga kjuaxí én xi tinchja.

⁴ As'ai tsakjánya yjohó xutá nantjo. Tjin xi kamakó xutá judio kó tjin xi kamakó já postru. ⁵ Já nankiú kó já judio y'éndakó já tjixóo tu xi ts'in'uhun ra kó k'uéhe ra ndjio já postru. ⁶ Nk'ie nga kint'é já postru niu, Listra kó Derbe incha tsanka, nanki xi tjintujihin ante Licaonia. Kó ngji ya ante xi tjíndai yo ⁷ má nga tá incha y'énijmí én nda tshuú Jesu.

B'i kama nanki Listra nk'ie nga ntja t'n'e ma Pabló kó Bernabe

⁸ Listra y'ejña nku nda nima xi tu b'a ts'in najmi mahá fi nkúhu nga kitsin. Kui xi y'ejña ⁹ nga tsasinjjuhu ni xi tinchja Pabló. As'ai Pabló tsase'a ndó kó kieke nga s'ejihin xi má nga kamanda. ¹⁰ As'ai b'i kitsúhu nga 'yún kinchja:

—Tjinsjña kixi.

As'ai jxi kikjennk'áhá ndó kó kikjatsú'ba. ¹¹ Nk'ie nga kieke xutó ni xi kits'in Pabló, b'i incha kitsú nga incha kikjintáya nga én Licaonia:

—Ja kaf'ajjénjinná jo ntja. Yjonintehe xutá incha kab'a.

¹² B'a incha kitsú nga Bernabe xi ntja Zeus kó nga Pabló xi ntja Hermes, at'aha Pabló xi tinchja. ¹³ As'ai nda na'mi xi ts'ínxáha ntja Zeus j'aiko turu kó naxú tsjo k'un ankjuaha nankiú, má nga sjíña ninkuhú ntja Zeus. Ndá na'miu kó xutá nantjo incha mjehe tsjáha chje já postru. ¹⁴ Tunga nk'ie nga kamankjihin Bernabe kó Pabló ni xi tímoo, kikjentiyajen najyuhun kó kitsá ngjijihin xutá nantjo nga incha kikjintáya nga ¹⁵ b'i incha kitsú:

—Jun já, zá b'a t'n'ehenu? Tá xutá níú xi nkúhu jun. Tíb'enijmí ajinnuu nga tjin nga k'úentu ni xu'bj xi najmi chumi ni chjihí ra kó n'ekjóhoun Ntja xi tjíña tik'un. Kui xi kits'innda nk'a ján, t'anankiú, ntáchak'uun kó ngayjee ni xi tjin. ¹⁶ Nstjin nk'ie kitsjánté Ntjáná nga xutá xi tjin asuntee ts'in sín chá xi be. ¹⁷ Tunga tu nkú kitsjáha ra xutá ni xi nda tu xi tsakúchiji yjohó. At'aha kui xi ts'in nibáná ts'í kó tsjáná chan xi nda. Tsjáná nichine kó ts'intshe animaná kjuatsjo.

¹⁸ B'a kitsú Pabló kó Bernabe. As'ai tu ni xi kis'enkihí ra kjuanimá nga k'uéch'ohó xutá ngat'aha chje xi mjehe tsjá.

¹⁹ As'ai já judio xi nibaha nanki Antiokia kó nanki Iconio j'ainchá'a xutá nkjiun. Incha y'éhe ndjio Pabló kó kikjéfehe natsin nantjo. Ja ka'me incha kitsú. ²⁰ Tunga nk'iehe nga kama tjakúndaihi Pabló xutá xi yjankihí Jesu, tsisintjen Pabló kó jas'en ajin nantjo. Nstjin xi ma ndyjuun ngjikó Bernabe nanki Derbe.

²¹ Y'énijmí Pabló kó Bernabe én nda tshuú Jesu nanki Derbe kó nkjin nkjún xutá xi tjin yo kitsjennkihí Jesu. As'ai kik'óya ngáha jóo nanki Listra, Iconio kó Antiokia. ²² Nk'ie nga incha j'a yo, b'a incha kitsúhu xutá ni'yakuyóo nga tjin nga k'úentujin tehente ni xi s'ejihin. B'i kitsú yaha:

—Nkjin tikjá kjuanimá bitjajiáan tu xi bitjas'enjihinná nga Ntjáná xi batéxumaná.

²³ Xki ninku xi tjin nanki xu'bo incha kinchjako Ntjáná kó y'entu kjintá, as'ai y'et'a xá já xi kuasehe ninku. Kits'ínkjas'en jóo aya ntsja Ntjáná at'aha kis'ejihin Ntjáná.

B'i ts'in incha j'ai ngáha Pabló kó Bernabe nanki Antiokia xi tijnajihin ante Siria

²⁴ As'ai incha j'a Pablo ko Bernabe nanki xi tjin ante Pisiđia ko incha j'ai ante Panfilia. ²⁵ Nk'ie nga ja y'eniđmi ehen Ntjaná nanki Perge, incha ngji nanki Atalia. ²⁶ Yo jas'en nku tsutsu xi ngjikođo nanki Antiokia, yo má nga kin'ekjas'en aya ntsja Ntjaná nga tjuhun ni tu xi kuasinkođo ra xá xi ts'in. J'ai yo at'aha ja kama ndjuú xóo.

²⁷ Nk'ie nga j'ai nanki Antiokia, kinchja ñjakúhu xuta ninku ko kitsúyaha ngayjee ni xi kits'inkođo Ntjaná ko xi nkú ts'in Ntjaná kitsjántehe xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra xi má nga ko kui s'ejiđin ehen Ntjaná. ²⁸ Nkjin nistjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo nga y'entujin xuta xi yjankihj Jesu.

15

B'i ts'in y'enda já postru ko jáchaha ninku kjuasti xi tjun kisaku

¹ As'ai tsichu nanki Antiokia k'ua já xi nibaha ante Judea. Kui xi b'i ts'in tsakúyaha xuta ninku:

—Tsa najmi n'enuu ni circumcision xi nkú ts'in tjiña sin chá xi y'et'aná Moise, najmi kama k'uankiu.

² Kui nga Pablo ko Bernabe y'ésikođo jóo. 'Yún kinchjanijmíyakođo jóo niu. Kui nga b'a ts'in incha y'endađo xinkjin xuta ninku nga Pablo ko Bernabe ko k'ua já ninku nanki Antiokia incha ngjuaí nanki Jerusalen xi má nga kuinchjanijmíyakođo já postru ko jáchaha ninku nanki Jerusalen kjuasti xu'bi.

³ As'ai tsitju já xi kits'inkji xuta ninku. Incha j'a ante Fenicia ko ante Samaria nga tuncha tsuya xi nkú ts'in kits'ink'ontjaiya yjoko ko kis'ejiđin Ntjaná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ngayjee já nts'eé tu xi tsjohó kamaha nga kint'é én xu'bi.

⁴ Nk'ie nga incha j'ai nanki Jerusalen, xuta ninku, já postru ko jáchaha ninku kits'inkjáiđin. As'ai kitsuya jóo ngayjee ni xi kits'inkođo Ntjaná. ⁵ Tunga tsisintjeheh k'ua já fariseo xi ja kis'ejiđin Jesu ko b'i incha kitsú:

—Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tjiđin nga n'ehe ni circumcision ko tjiđin nga s'eniđmíhi nga ts'íntjusun kjuat'exumaha Moise.

⁶ As'ai kama ñjakú já postru ko jáchaha ninku nga kinchjanijmíyakođo xinkjin ni xu'bi. ⁷ Nk'ie nga ja 'yún tse kinchjanijmíyaha niu, as'ai tsisintjen Pedro ko b'i kitsú:

—Jun já nts'e, ja yo nga nd'ai j'ájiđinna Ntjaná ajinnuu xi má nga an xinyaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra én nda tsuhu Jesu tu xi s'ejiđin ra. ⁸ Ntjaná be anjímaha ngayjee xuta ko kui tsakúchji nga ta kits'inkjáiđin xuta xu'bo nk'ie nga kitsjáha Espiritu Santo xi nkú ts'in kitsjáná. ⁹ Najmi ngabi kits'in Ntjaná ajihjin xuta xu'bo ko ajinná. Tu sahá ta kits'in je anjímaha tu ngat'aha nga kis'ejiđin Jesu.

¹⁰ 'Kui b'a maha nd'ai, ¿á tibankin kontraha ruu Ntjaná nga mjehenuu n'ek'anjihinu xuta xi s'ejiđin ra Jesu chá xi najmi tsichukjuaha ra ntje cháná ko xi ta ndaha ñá najmi chúkjuaná nga ch'anjiá? ¹¹ S'ejin niná nga k'uankiá tu ngat'aha kjuandaha Nda Ntjaná Jesu xi nkú ko ta ts'in k'uanki xuta xu'bo.

¹² As'ai kindyjanta ngayjee xuta ko tsasínñjuhu ni xi kitsú Bernabe ko Pablo, xi nkú ts'in Ntjaná kitsjáha nga'yún nga kits'in ajihjin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntjaná. ¹³ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kinchja Bernabe ko Pablo, b'i kitsú Santiago nga kinchja:

—Jun já nts'e, tasinñjunú. ¹⁴ Ja kuatsúyaná Simon xi nkú ts'in Ntjaná kik'atuts'ihjin ra nga kama nímaha xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko j'ájin ajihjin xuta xu'bo nku naxinantá xi ta kama ts'e. ¹⁵ Ta kui niđ xi kitsú já profeta má nga b'i ts'in y'et'a:

¹⁶ Askahan kjuái ngáhana

ko ts'inndáya ngáhana ni'yaha David xi ja tsijneya.

Ts'inndáya ni xi tsatsuun ko kjesintjen ngáhana,

¹⁷ tu xi xuta xingiso ko angisjaihina,

ngayjee xuta xi j'ajján.

¹⁸ B'a kitsú Ntjaná, kui xi y'eña chji ni xu'bj

santaha nkúhu nú chá ján.

¹⁹ 'Kui nga b'a tixihinna nga najmi tu nchjá n'ehe raá éen xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra xi s'ejiđin Ntjaná. ²⁰ Tu sahá n'ekjáiđi xujun nga b'a k'úiđin nga najmi tu kjiñe nichine xi chje kik'ahj ra nta xi ts'innda xuta, nga najmi tu katjantuko jminchín nga najmi kjee bixan, nga najmi kjiñe yjoko chu xi nubantu, ko nga najmi kjiñe jni. ²¹ At'aha santaha nkúhu nk'ie tjin xi b'eniđmí kjuat'exumaha Moise xkí nanki nk'ie nga n'eya kjuat'exumoó xkí xuatú ni'ya sinagoga.

B'i tsu xujun xi kits'inkji já postru ko jáchaha ninku Jerusalen

²² As'ai y'éndako xinkjín já postru ko jácháha ninku ko ngayjee xuta ninku nga kj'ujín já xi ts'ínkjiko Pablo ko Bernabe nanki Antiokiá. Y'é't'a xá Judá xi tá 'mi Barsaba ko Silá. Já k'aku ajihín já nts'eé já xu'bj. ²³ B'i' tsu xujun xi kamanda:

“Jin, já postru ko jácháha ninku Jerusalem, t'ín'ekj'íhi kjuasuniña já nts'eé xi najmi ntje judio tjeheñ rá xi tjintu nanki Antiokiá ko nanki xi tjintujín ante Sirjá ko ante Silicjá.

²⁴ Kinu'yáí nga t'ín k'ua já xi ej tsitjuihín, já xi najmi jin y'exái. Kits'in ntjinuu ni xi tsakúya jóo ko kits'inndyujajinnuu xi nkú ts'in s'ejinnuu. ²⁵ Kui nga t'ínkukuhún nga y'é't'a xáí já xi t'ín'ekj'íko Bernabe ko Pablo. Kui xi tjonj ²⁶ ko kui xi já kitsjáha yjohó nga tsa kuayá ngat'aha Nda Ntjáná Jesucristo. ²⁷ T'ín'ekj'í Judá ko Silá, kui xi kuínchjakonuu nga kuítsuyanuu ni xi y'endai.

²⁸ At'aha Espiritu Santo ko jin b'a manj nga nda t'ín nga tu nkuhú ch'á xu'bj xi n'ek'anjihí, xi t'jihín nga n'etjusun. ²⁹ Najmi tu chino nichine xi chje kik'aihí rá ntjá xi ts'imda xuta, tá ndaha jni, tá ndaha yjohó chu xi kinubantu, ko najmi tu suntuko jminchjín nga najmi kjee bixon. Tsa k'úentu t'axiún ni xu'bj, nda n'oo. Nda kat'enuu.”

³⁰ As'ai incha ngji já xi kis'et'a xóo ko incha tsichu nanki Antiokiá. Yo kinchja ñjakúhu ngayjee xuta ninku ko kits'ínkjas'eheñ xujun. ³¹ Nk'ie nga kits'ínyaha xujun xuta ninku, tsjo incha kamaha at'aha kichjuxihín ni xi t'its'in ntjihí. ³² Judá ko Silá xi tá já profeta tse kinchjanijmiko xuta ninku. B'a ts'in kisakú nga'yuhun rá já nts'eé ko ndjá tsinchajin ni xi kis'ejihín.

³³ Já xi incha tsichu nanki Antiokiá ts'andaya jahá yo, as'ai incha kik'óya ngáha nanki Jerusalem. Nda ts'in incha kits'ínkjihi já nts'eé. ³⁴ Tunga y'e'ñahá Silá yo. ³⁵ Pablo ko Bernabe tá y'entu Antiokiá nga tsakúya eheñ Ntjáná ko y'énijmí én nda tsuhu Jesucristo. Nkjin já nts'eé xi b'a tá incha kits'in.

B'i ts'in incha kits'in ngabihí xinkjín Pablo ko Bernabe

³⁶ J'a nistjün, as'ai Pablo b'i kitsúhu Bernabe:

—Tankihintsubek'áan já nts'eé xi tjintu má nga y'enjmíaa én nda tsuhu Nda Ntjáná tu xi chahaná nkú ts'in tjintu.

³⁷ Mjehe Bernabe nga ngjuaiko Jua xi tá 'mi ya Marco. ³⁸ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga najmi nda t'ín tsa ngjuaiko nda xi kits'in nga maha ante Panfiljá, nda xi najmi kits'inndjuúko xáha nga tjuhun. ³⁹ Kits'in ngabihí xinkjín, at'aha kits'instiko. Kui nga Bernabe ngjikoho Marco xjo Chipre. Njyá ntá incha kits'in. ⁴⁰ Máha Pablo, Silá ngjiko. Incha tsitju nk'ie nga já nts'eé kits'ínkjas'eheñ aya ntsja Ntjáná. ⁴¹ As'ai incha j'a ante Sirjá ko ante Cilicjá. Kitsjáha nga'yuhun xuta ninku xi t'ín yo.

16

B'i ts'in kitsjennk'íhi Timoteo Pablo

¹ As'ai tsichu Pablo nanki Derbe ko nanki Listra. Yo kisakúhu nku nda xi t'jennki Jesucristo xi 'mi Timoteo. Naaha Timoteo ntje judio tjeheñ rá ko s'ejihín Ntjáná, tunga nda griegohó na'mihí. ² Já nts'eé xi tjintu Listra ko Iconjo nda ts'in incha kinchjanijmíyaha Timoteo. ³ As'ai b'a kitsú Pablo nga Timoteo tsjénkoho ko kits'ihín ni circuncision, tu xi najmi ch'on kamaha rá xuta judio xi tjintu ante xu'bo. At'aha ngayjee xuta be nga ntje griego tjeheñ rá na'mihí Timoteo.

⁴ Xkí ante má nga j'a kitsúyaha xuta ninku ni xi y'enda já postru ko jácháha ninku Jerusalem, tu xi ts'íntjusuhun. ⁵ Kui b'a maha, xuta ninku 'yún kama 'yún tak'uhun Ntjáná ko xkí nistjin 'yún incha kama nkjin.

B'i ts'in ngji Pablo ante Macedonia

⁶ J'a njyá Pablo ko já xi t'jenko nanki xi tjintujín ante Frigjá ko ante Galacjá, at'aha Espiritu Santo najmi kitsjantehe nga k'úenjmí eheñ Ntjáná nanki xi t'ín ante Asjá. ⁷ Nk'ie nga tsichu t'íña nanki Misjá, mjehe jóo kjuas'en ante Bitinjá, tunga najmi kitsjantehe rá Espirituhú Jesu. ⁸ Kui nga tu j'a njyáhá ni nanki Misjá nga incha ngji nanki Troa.

⁹ Nk'ie nga jyuun xi nkúhu tsa nchjini kik'aihí Pablo nga kama chjihí nku nda xi nibáha Macedonia xi kabasinj'ña ndju. “Nibái ante Macedonia ko tsjinkonj”, kitsúhu. ¹⁰ Nk'ie nga kama chjihí Pablo niu, t'jen'yún y'enda ní yjonj tu xi kuankihín ante Macedonia. At'aha b'a tsixjín nga Ntjáná t'ínchjanj tu xi k'úenjmíhí rj én nda tsuhu Jesucristo xuta xi t'ín yo.

B'i ts'in incha tsichu Pablo ko Silá nanki Filipino

¹¹ Tsitjuj nanki Troa ko nkuhú nga tsankihínj xjo xi 'mi Samotracia. Nistjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Neapolj. ¹² Yo tsitjuhúnj nga tsankijn Filipino. Nanki k'akuhú ante Macedonia niu, má nga tjintu nkjin xuta Roma. Chuba nistjin kamanj yo.

¹³ Nku xuatú tsitjuj ajin nantjo ko tsankijn t'íña má f'a ntáje nga tsankinnchisjáí ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntjáná. Tintsuabai yo nga tsixínyahí eheñ Ntjáná jminchjín xi

kama ñjakú. ¹⁴ As'ai nku tachjuún xi benkjún Ntjaná xi 'mi Lidja, xi nanki Tiatira nibáha ko najyun kuan batéña, nk'ie nga tibasínju, Ntjaná kits'ínko animaha tu xi 'yún nda ts'in ts'ínsihin rá ni xi tínchja Pablo. ¹⁵ Kisaténtá tachjuún ko xuta xi tjintu ni'yaha. As'ai b'i kitsúni:

—Tsa b'a tibixúun nga s'ejin kjuaxjina Ntjaná, nibá n'ekj'áíyo ni'yana.
Kits'in kjuá'yúhunnj nga kuintsúbaj ni'yaha.

B'i ts'in incha ngjhi nubayá Pablo ko Sila

¹⁶ Ni xi kama nk'ie nga tibankjún ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntjaná, kisétejin nku takjín musu xi tjíñajihin ntjo xi mahá basejin ni xi 'ma tjíña. Ts'in ngana nkjún toon já ntjaha nga b'éña chji ni xi basejin. ¹⁷ B'i kitsúni nk'ie nga kitsjennkíni ko kikjintáya tjennkíni:

—Kui jmíi xi ts'inxát'aha Ntjaná xi tjíña nk'a ján. Tibakú niyánuu xi nkú ts'in k'uankihinu.

¹⁸ Nkjin nstjin tu nku b'áhá kits'in. Tu chahán kama stihí Pablo, kits'ínk'ótjija ko b'a kitsúhu ndaninda xi tjíñajihin takjún:

—Ngajoho Jesucristo b'a tíxihin nga titjújihin takjún.

Ta kuihi chubó tsitjujihin takjún ndanindo. ¹⁹ Nk'ie nga kíkíe já ntjaha takjún nga najmi ta kama ts'íin nganaha toon, jakj'ánjé Pablo ko Sila. Ngjiko kjuá'yún ajin nantjo. Nginkun já tjíxóo incha ngjiko. ²⁰ Nk'ie nga incha tsichuko jóo nginkun já jue, b'i incha kitsú:

—Já xi ntje judio tjehe ra jái. Xutaná tíncha ts'innidyajihin. ²¹ Ni xi najmi ma ñá n'ekjáihiin ko ta ndaha najmi ma n'eé tíncha bakúya, at'aha já Romahá ñá.

²² As'ai ko xuta nkjin ngi kontraha Pablo ko Sila. B'a incha kitsú já jue nga n'esje najyun ndjuhu jóo ko nga yá s'ehé ra. ²³ Askahan nga ja kingjáha nkjin niyá, kits'ínkjas'en nubayóo ko b'a kitsúhu ndá xi basehé nubayóo nga 'yún kúnnta jóo. ²⁴ Nk'ie nga b'a kik'ihín ndo, ngjiko jóo. Kits'ínkjas'en má nga 'yún ndjáha nubayóo ko y'ekj'á'yún tsjantsjan sjai jóo.

B'i ts'in incha kama ndáihj Pablo ko Sila nubayóo

²⁵ Tunga nkú rá ma nga masen nstjen, Pablo ko Sila tíncha nchjako Ntjaná ko tíncha sehé Ntjaná. Já nubayá xingisoo tíncha basínju nga b'a tíncha ts'in. ²⁶ Tu nkuhú chón xi tu xi 'yúhún kama. Xi y'etsujneyáha santaha má tjiyanji nubayóo. Tjen'yún tsix'ahá ngayjee ankjua nubayóo ko tsixuntu ngayjee n'úkicha xi tjintukj'áha já nubayóo.

²⁷ Nk'ie nga j'áha nda xi basehé nubayóo ko kíkíe nga tjeñ tixa ankjua nubayóo, as'ai ts'asje kichaha xi má nga mjehe ts'íink'ien yjoho. At'aha b'a kitsú nga kits'ínkjin'kun nk'ie nga ja kabitju já nubayóo. ²⁸ Tunga b'ihí kitsú Pablo nga kikjintáya:

—Najmi tu n'e'uihin yjohj. Tintsúba tente níi ej.

²⁹ As'ai tsanki nd'í ndo ko kitsá jas'en ayoo. Ixi t'ib'atsé nkjúnun nga tsasinkúnch'int'aha Pablo ko Sila. ³⁰ Kik'onsje ko b'i kitsúhu:

—Jun já ntja, ¿mí ni xi tjihin nga ts'ian tu xi k'uankihina?

³¹ B'i incha kitsú jóo:

—N'e s'ejin Nda Ntjaná Jesucristo. B'a ts'in k'uankihini ji ko xuta xi tjintu ni'yahi.

³² Y'énijmíhi éhen Ntjaná ndo ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha. ³³ Ta kuihi chubó nga jyuun tsanénu ndo má uhun Pablo ko Sila. Ko kiséteéntá ndo ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha. ³⁴ Ngjiko ni'yaha ko kits'ínkjen ko tsjo kik'ientuhú ngayjee nga kis'ejihin Ntjaná.

³⁵ Nk'ie nga ja kama seen, kits'ínkji já jue já xi b'a kuitsúhu nda xi basehé nubayóo nga ts'íin ndáihj Pablo ko Sila. ³⁶ Kitsúyaha ndo Pablo én xi j'aik'ihín nga b'i kitsúhu:

—Ja kuats'in nibá én já jue nga k'uasjé'anuu. Kui nga titjusjehenu nd'ai ko kas'enuu kjuajyu nga n'oo niyá.

³⁷ Tunga b'áhá kitsú Pablo nga kinchjako já xi kits'in nibá já jue:

—Ta Romá ní tjeheñni. ¿Nkú ts'in nga kis'eheni nginkun xuta nga ndaha najmi titjun kin'ekokjuani, as'ai kin'ekjas'enni nubayá? ¿Á nd'ai mjehe rá k'onsje 'mahani? ¡Najmi kama ni xi tíncha tsu! Kui ni kanibák'osjeni.

³⁸ Kik'óya ngáha jóo ko j'ai tsúyaha já jue ni xi kitsú Pablo. As'ai incha kitsankjún já jue nk'ie nga incha kint'é nga já Romá niu. ³⁹ Kui nga incha j'ainkihí rá kjuan'endyjat'a. Kik'onsje ko tsankihí nga incha kuitjujin nantjo.

⁴⁰ Nk'ie nga ja tsitju'a Pablo ko Sila nubayóo, ngi ni'yaha Lidja. Askahan nga ja kamaha nga kíkíe já nts'eé ko kitsjáha nga'yúhun, incha ngi ngáha.

17

B'i ts'in ja ma kichjubéhe Pablo ko Sila nanki Tesalonika

¹ J'a Pablo ko já xi tjeñko nanki Amfipolj ko nanki Apolonja. As'ai incha tsichu nanki Tesalonika má tjíñaha nku ni'ya sinagoga xuta judio. ² Xi nkú ts'in nkaha Pablo jas'en yo jan xuatú tjihin nga kinchjanijmíyakóho xuta ni xi tji't'a xujun éhen Ntjaná. ³ Kitsúyaha xuta

ko y'éña chjihí nga tjihin nga un skuéhe xi kits'in nibá Ntjáná ko nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo. B'i kitsúhu jóo:

—Jesu xi tib'enijmínúu nd'ai, kui xi kits'in nibá Ntjáná ngajoho.

⁴ K'ua xuta xi ntje judio tjeheh ra kis'ejihin ko incha kamako Pablo ko Sila. Ko b'a ta incha kits'in nkjin nkjún xuta griego xi benkjún Ntjáná ko nkjin jminchjin xi benkjúhu naxinantóo.

⁵ As'ai kama xintak'un xuta judio xi najmi s'ejihin. Incha tsinchá'a k'ua já ts'e ch'onk'un ko kinchja njaha xuta nkjiun. Xaahan kits'in xuta. As'ai incha j'ai kjan ni'yaha Jason nga tsangisjai Pablo ko Sila tu xi k'onsjehe ko ts'inkjas'ehen ra xuta nkjiun. ⁶ Nk'ie nga najmi kisakúhu Pablo ko Sila, incha ngiiko k'ua'yún nginkun já tjixóo Jason ko k'ua já nts'eé xi tjintu yo. B'i incha kitsú nga incha kikjintáya:

—Já xi tít's'indyjajihin ngayjee xuta asuntee ta ko ei ja incha j'ai. ⁷ Jason kits'inkjálhin jóo ni'yaha. Ngayjee jóo tifi kontraha k'uatéxumaha nda titjun k'aku Cesar ko b'a tjincha tsu nga tjña sa k'aj' nda rei xi 'mi Jesu.

⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bj xuta nkjiun ko já tjixóo, xaahan incha kits'in. ⁹ Askahan nk'ie nga y'échjintjai yjoho Jason ko já xingisoo, kin'e ndai ngáha ra.

B'i incha kits'in Pablo ko Sila nanki Berea

¹⁰ As'ai já nts'eé tje'n'yún kits'inkjihí Pablo ko Sila nga jyuun nanki Berea. Nk'ie nga tsichu yo, jas'en ni'ya sinagogaha xuta judio. ¹¹ Xuta judio xu'bi 'yún nda sa anímaha nga xi tjin nanki Tesalonika ko tsjo ts'in kits'inkjálhin én xi kinchja Pablo. Xki nistjin incha kits'inya xujun éhen Ntjáná tu xi incha skuéhe tsa k'ua'xi ni xi ts'enijmíhi. ¹² Kui b'a maha, nkjin xuta xi ntje judio tjeheh ra xi kis'ejihin én xi y'a Pablo. Ajihin xuta xi nchja griego ta kis'ejihin nkjin jminchjin xi benkjúhu incha xuta ko nkjin já.

¹³ Tunga nk'iehe nga kint'é xuta judio xi tjin nanki Tesalonika nga nanki Berea ta tib'énijmí Pablo éhen Ntjáná, incha j'ai yo ko ta tsinchákjahan xuta. ¹⁴ As'ai kitsa kits'inkjihí já nts'eé Pablo andai ntáchak'uun. Tunga y'entuhú sa Berea Sila ko Timoteo. ¹⁵ Já xi tsasin ni'yaha Pablo ngiikohó santaha nanki Atena. As'ai kik'óya ngáha nga ja kits'inkjálhin én xi kits'ink'at'aha Pablo, xi kuitsuyaha Sila ko Timoteo nga tjihin nga kitsa nguai tjennkíhi.

B'i ts'in y'énijmí Pablo nanki Atena

¹⁶ Nk'ie nga tikuyá Pablo nanki Atena nga kuichú Sila ko Timoteo, kama stihí nga kikié nga tjin nkjún ntja xi ts'indda xuta yo. ¹⁷ Kui b'a maha, aya ni'ya sinagoga kinchjanijmikohó xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntjáná, ko xki nistjin kinchjanijmikó xi kisatekja niyátée. ¹⁸ As'ai kinchjako Pablo k'ua já nkjink'un xi 'mi já epicureo ko k'ua xi 'mi já estoico. K'ua b'i incha kitsú:

—¿Nkú títu ndai nk'ie nga b'a nkjún ts'in tinchja?

Kj'ai ngá b'i incha kitsú:

—Kj'ai ra ntjaha tib'éjña chji.

B'a incha kitsú jóo at'aha én nda tsuhu Jesu ko nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo y'énijmí Pablo. ¹⁹ As'ai incha ngiikohó jóo ante xi 'mi Areopago ko b'i kitsúhu:

—¿A kama ko jin chají mí ni tsétséhe xi tib'enijmí? ²⁰ At'aha tichubai ni xi najmi kjee nu'yái. Kui nga mjeheni chahaní nkú tsuhu ra niu.

²¹ B'a incha kitsú at'aha ngayjee xuta nanki Atena ko xuta xi xin nankihí xi tjintu yo incha tsjoho nga kuinchjanijmíyaha ko a ra kuasinñjuhu nku kjuankjink'un tsétsé. ²² As'ai tsasinjña ndju Pablo kamasehen já xi kama njakú Areopago ko b'i kitsúhu:

—Jun já Atena, mankjinna nga jun xi 'yún yankjún ntja xi tjin asuntee. ²³ At'aha nk'ie nga tsú'ba ajin nankinu, kikié nga nkjin maha ntja xi yankjún. Ko ta kikié nku nahan chje má nga b'i ts'in tjit'a: "Ntja xi najmi yaha." Kui b'a maha, Ntja xi yankjún nga najmi yo, kui xi tib'enijmínúu.

²⁴ Ntja xi kits'indda asuntee ko ngayjee ni xi tjihin, xi batéxumaha nk'a ján ko t'anankiu, najmi ninku xi xuta ts'indda b'eñaya. ²⁵ Najmi machjéhen tsa xuta kuasinkohó. Najmi chumi nihi xi machjéhen. At'aha kui xi tsjáná nistjin ko tsjáná ntjo ko ngayjee ni xi tjinná. ²⁶ Kui xi nkuhú ntje kits'indaha ngayjee xuta xi tjin nga ngúsuhun asuntee. Y'éña nga nkje ko má nga k'úentu nga nkúnku.

²⁷ B'a kits'in tu xi ngayjee xuta kuangisjaihi Ntjáná, tsa tu ahá ni sakúhu nga kuangisjai. B'a tjin kjálhin nga najmi kjin tjñaná Ntjáná nga nkúnkáá. ²⁸ At'aha Ntjáná tintsuba tik'uhunná, tinimáa ko tjinná nistjin, xi nkú nga ta kitsú k'ua já nkjink'un xi tjin ajinnu: "Ntíhi ní Ntjáná ñá."

²⁹ Kui b'a maha, tsa ntíhi Ntjáná ñá, najmi tjihin nga n'enkjintak'aan tsa b'a tjin Ntjáná xi nkú joyaha sénnstjin xi kamandakohó tionsine ko tsa toontaba ko tsa ndijo. Kui niu xi ts'indda xuta. Xi nkú ts'in maha ko xi nkú ts'in ts'innkjink'un, b'a incha ts'ink'íé.

³⁰ Ntjaná najmi kits'in kuenta ni xi kits'in xuta nstjin nk'ie, at'aha najmi kjee behe xuta. Tunga nd'ai tu má xi tjeheñ ni nga tjintu xuta Ntjaná b'a títsubu nga nguak'áha ra animaha ngayjee. ³¹ At'aha Ntjaná ja tijnaha nstjin nga naxu kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'in xuta. Nda xi Ntjaná kitsjá xáha nga b'a ts'in, kui xi b'a ts'in. Kits'ink'áya ngáha ra ngabayoo nda xu'bo. B'a ts'in tsakúchihí ra ngayjee xuta nga kjuaxi niu.

³² Nk'ie nga kint'é jóo nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, tjin xi tsajnukiehe Pablo. Tunga k'uaíya xi b'i kitsú:

—Mjeni kuinú'yá ni xu'bj kj'ai nstjin ngáha.

³³ As'ai tsitju yo Pablo. ³⁴ Tunga k'uaíya xi kis'ejihin ko kamakoho. Kis'ejihin nda xi 'mi Dionisjo, xi ta ma njakúko jóo ante xi 'mi Areopago, ko nku tachjuun xi 'mi Damarí ko kj'ai sa.

18

B'i kits'in Pablo nanki Corinto

¹ As'ai tsitju Pablo Atena ko ngji nanki Corinto. ² Yo kisakúhu nku nda judio xi 'mi Akila xi kitsinjin ante Ponto, ko Priscila xi chjuuhun maha. Kui xi as'ai incha nibahá ante Italiá, at'aha Claudio xi nda tjin k'aku Romá b'a kitsú nga tjihin nga kuitju nanki Romá ngayjee xuta xi ntje judio tjeheñ ra. As'ai Pablo ngisehe jóo³ ko y'eijnajihin. Kits'inxáko nga kits'innda ni'ya najyunte, at'aha tá kuihi xá xi maha jóo. ⁴ Xki xuatju ngji nchjako Pablo xuta ni'ya sinagoga. Y'ejna chjihí xuta xi ntje judio tjeheñ ra ko xi ante Grecia y'aha ra nga kjuaxi ni xi tinchja.

⁵ Nk'ie nga tsitju Silá ko Timotej ante Macedoniá ko tsichu nanki Corinto, tu nku y'énjimi Pablo éhen Ntjaná ko y'ejna chjihí xuta xi ntje judio tjeheñ ra nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná. ⁶ Tunga xuta judio ngji kontraha Pablo ko ch'on kitsúhu. Kui nga y'etsujnehe najyuhun Pablo ko b'i kitsúhu jóo:

—Jun katjinénu ngabayanuu. Najmi an nguainéna. Nd'ai k'uatuts'ihin nga kfinsehe xi najmi ntje Israel tjeheñ ra.

⁷ As'ai tsitju yo ko ngji ni'yaha nku nda xi 'mi Ticjo Justo xi benkjún Ntjaná. Kui xi tíña ni'yaha síña ni'ya sinagoga. ⁸ As'ai nda xi 'mi Crispo xi nda k'akuhú xuta sinagoga ko ngayjee xuta xinkjin kis'ejihin Nda Ntjaná. Ko ta nkjin xuta Corinto kis'ejihin ko ksaténtá nk'ie nga kint'é ni xi tib'énjimi Pablo.

⁹ As'ai Nda Ntjaná kinchjako Pablo nga nstjen xi nkúhu tsa nchini kik'aihi. B'i kik'ihin: —Najmi tu binkjuin. T'enjimi sahani éen. Najmi tu b'echjái tsu'bai. ¹⁰ At'aha an tijnakoho. Najmi ch'a kamaha ts'in'uhin. At'aha nkjin xuta tjinna nanki xu'bj xi s'ejihin an.

¹¹ Yo y'ejna Pablo nku nú masen tjihin nga tsakúya ajihin xuta Corinto éhen Ntjaná.

¹² Tunga nk'ie nga tjihin xá nda Galion ante Akaya, nukuhú kits'in yjoho xuta xi ntje judio tjeheñ ra nga ngji kontraha Pablo. Incha ngikoho má ts'inkokjua xuta Galion ¹³ ko b'i incha kitsú:

—Kui ndai tífi kontraha kjuatéxumaní, at'aha kj'ai ts'in túbakúyaha xuta nga tjihin nga chankjún Ntjaní.

¹⁴ Nk'ie nga ja kunchja Pablo, tu tjuhún Galion kinchjako xuta judio nga b'i kitsúhu:

—Jun xuta judio, tsa tjin má tsangane ndaj ko tsa mí ni ch'on tjihin xi kits'in, tjihin nga ts'intenta ko kuasinjúnuu. ¹⁵ Tunga ni xu'bj kjuatéxumanuu ko kj'ai sa ni xi manuu y'aha ra ni. Kui nga t'enda subahanu niu. Najmi mjena ts'ihin kjuu ni xu'bj.

¹⁶ As'ai kik'onsje jóo natsihin ante má nga ts'inkokjua xuta ndo. ¹⁷ As'ai ngayjee xuta jak'á Sostene xi nda k'akuhú xuta sinagoga ko ta yohó y'éhe ndo. Tunga ndaha najmi kits'insihin Galion ni xi kamo.

B'i ts'in kik'óya ngáha Pablo nanki Antiokia

¹⁸ Nkjin nstjin ts'andaya yo Pablo. As'ai kitsubakjá já nts'eé at'aha ja tífi ante Sirjá. Nk'ie nga tsichu nanki Cencreá nga kits'in nyá, j'ánu kaha yjoho at'aha ja tít'intjusun nku ni xi kits'inkie Ntjaná. As'ai jak'á nku tsutsu ko ngji ante Sirjá nga tjenko ts'ihin Akila ko Priscila.

¹⁹ Nk'ie nga incha tsichu nanki Efeso, yo incha kits'in ngabihí xinkjin. Kama kinchjanjmiko Pablo xuta judio ni'ya sinagoga. ²⁰ As'ai tjin xi tsankihí nga nkjin nstjin k'uéjna yo, tunga najmi kits'in yuhú Pablo. ²¹ B'i kitsú:

—Tífi. Tsa Ntjaná b'a kuitsú, kjuáise ngáhanuu.

As'ai jak'á nku tsutsu xi tsitju Efeso. ²² Nk'ie nga tsichu nanki Cesarea, ngjikaniháha xuta ninku ko as'ai ngji nanki Antiokia. ²³ Askahan nga ja ts'andayaha chuba nstjin yo, tsitju nga j'a xki nanki xi tjin ante Galaciá ko ante Frigiá. Kitsjá nga yuhun ngayjee xuta xi yankihí Jesu xi nkú ts'in ndjá kuncha nginkun Ntjaná.

B'i ts'in y'énjimi Apolo éhen Ntjaná

²⁴ As'ai tsichu nanki Efeso nku ndá judío xi 'mi Apolo xi kitsin nanki Alejandria. Tsjo ts'in b'énjimi ndo ko 'yún be xujun éhen Ntjaná. ²⁵ Tsangiya ni xi tsakúya Nda Ntjaná Jesu ko ngayjehe k'un y'énjimi xuta. Tsakúya sisin yáha Jesu, tunga najmi 'yúhún mankjihín á saténtáha xuta. Tu xi nkúhú ts'in tsaténtá xuta Jua be. ²⁶ Ndjá y'énjimi ndo ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kint'é Akila ko Priscila ni xi y'énjimi, ngjiko t'axín ko kitsúya sisihín xi nkú ts'in mjehe Ntjaná nga k'úentu xuta.

²⁷ Nk'ie nga kama mjehe Apolo nga ngjuaj ante Akaya, já nts'eé xi tjín Efeso tsasinkoho. Kits'indaha nku xujun xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín Akaya tu xi nda ts'in ts'ínkjáihín ra. Nk'ie nga tsichu Apolo yo, tsasinko nkjún xuta xi ja s'ejihín Jesu tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná. ²⁸ At'aha nginkun ngayjee xuta ndjá tsakúya nga najmi kjuaxi ni xi bakúya xuta judío. Tsakúya ni xi tjít'a xujun éhen Ntjaná. B'a ts'in y'éña chjihí nga Jesu xi kits'in nibá Ntjaná.

19

B'i kits'in Pablo nanki Efeso

¹ Nk'ie nga tjíña Apolo nanki Corinto, Pablo j'ajin asunntu tjenki xi tjín ante Asia ko tsichu nanki Efeso. Yo kisakúhu k'ua xuta xi yjankihí Jesu. As'ai b'i kitsúhu jóo:

² —¿A kin'ekjohoon Espiritu Santo nk'ie nga kis'ejinnyu Jesu?

B'i incha kitsú jóo:

—Ndahachí najmi kjee nu'yái tsa tjín Espiritu Santo.

³ —¿Nkú n'e kisatentó? —kitsú Pablo.

—Xi nkú ts'in tsaténtá Jua —incha kitsú.

⁴ B'i kitsú Pablo:

—Xuta xi ngijk'áha ra animaha tsaténtá Jua, tunga b'ahá kitsúhu nga tjíhin nga s'ejihín xi kj'uai askahan nga kui. Jesu, kui xi askahan j'ai.

⁵ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bj, as'ai kisaténtá nga kits'ínkjáihín Jesu. ⁶ Nk'ie nga kingjénne ntsja Pablo jóo, j'aitsejihín ra Espiritu Santo ko kj'ai kj'ai éhen incha kinchja ko Ntjaná kitsjáha én xi kinchja. ⁷ Ma ra te jo jáx'in xi b'i incha kamat'ain.

⁸ Jan ra sá kamaha Pablo nga ngji ni'ya sinagoga ko ndjá kinchjako xuta. Kitsúyaha ko y'éña chjihí nkú tjíhin ra nga batéxuma Ntjaná. ⁹ Tunga k'uahá xi ndjá kits'in animaha. Najmi kits'ínkjáihín nga s'ejihín ni xi títsu Pablo. Nginkun ngayjee xuta tu ch'ohón ts'in incha kinchjane xuta xi s'ejihín Jesu. Kui nga ngji t'axíhin Pablo. Má nga bakúya nda xi 'mi Tiranó ngjiko xuta xi yjankihí Jesu. Yo tsakúyaha xuta xki njstjin. ¹⁰ Jo nú kamaha nga b'a kits'in. Kint'é éhen Ntjaná ngayjee xuta xi tjín ante Asia, xi judío ko xi griego.

¹¹ Ntjaná kitsjáha nga'yún Pablo xi má nga kits'in kjuankjún xi i. ¹² Santaha xuta ngjiko pañu ko najyun xi kits'ínko Pablo. Kui xi j'aikoho xuta uhun. As'ai kamanda ko tsitjujihín jánindoo.

¹³ Tá kikjatsú'ba yo k'ua já judío xi b'ema xki ante ko m'osje jánindoo. Kui xi incha kama k'un kits'inchjén nga'yúhún Nda Ntjaná Jesu. B'i incha kitsúhu jánindoo:

—Ngajoho Jesu xi tib'énjimi Pablo b'a t'ímihi nga tjtjujuun yo.

¹⁴ Yatu jáha nda na'mi k'aku judío xi 'mi Esceba b'a incha kits'in. ¹⁵ Tunga kinchjahá ndanindoo nga b'i kitsúhu jóo:

—Be Jesu ko tá be Pablo, tunga, zyáha jun?

¹⁶ As'ai nda xi tjíñajihín ndanindoo jak'á já xi yatuú. Kikjánko ko kits'in nganaha. As'ai tsanka jóo nga kama uhun. Xi kjintustihí nga incha tsitju ni'yaha ndo. ¹⁷ Ngayjee xuta xi tjín Efeso, xi judío ko xi griego, kint'é ni xi kamoó. Incha kitsankjún ngayjee ko b'a incha kitsú nga tjíhin kjuachánka Nda Ntjaná Jesu.

¹⁸ Nkjin xi kis'ejihín Jesu incha j'ai tsúya nginkun xuta xingisoo ni ch'onk'un xi incha kits'in nk'ie. ¹⁹ Xi incha kits'in t'je j'aiko xujun t'ehé ko kis'etí xujun nginkun ngayjee xuta. Nk'ie nga kin'esjehe xki xujun xi kis'etí, cháte ra mií tontaba kama chjihí xujun. ²⁰ B'a ts'in 'yún ngji tse ko ngji ndju éhen Ntjaná.

²¹ Askahan b'a kitsú kjuankjintak'uhun Pablo nga ngjuaj nanki xi tjín ante Macedonja ko ante Akaya ko as'ai ts'ín niya nga ngjuaj santaha nanki Jerusalen. B'i kitsú:

—Askahan nga kuicha yo, tjíhin nga tá kflán nanki Roma.

²² As'ai kits'ínkjí Macedonja Timoteo ko Erasto, já xi incha basinkoho. Ko máha kui, y'éña sa chuba njstjin Asja.

B'i ts'in ngji kontraha xuta Efeso ni xi tsakúya Pablo

²³ Kui njstjuun xuta xi yjankihí Jesu nanki Efeso nku kjuasti j'ajin. ²⁴ Nku nda xi 'mi Demetrió xi ts'ínnda njnku tontaba xi. B'a ts'ínk'íentu njnku xi ts'ínnda xi nkúhu njnkúhu ntja Artemisa. Kui njstjuun já xi kui xáha ts'in 'yún ts'in nganá tóon. ²⁵ Demetrió kinchja njakúhu já xi ts'ínxát'aha ko já xi tá kui xáha ts'in. B'i kitsúhu jóo:

—Jun já, yo nga b'éjñaná tōon xá xu'bj. ²⁶ Tunga tíanú ko tínu'yó ni xi tít's'in Pablo ej Efeso ko santaha tu má nankihí ni xi tjin ante Asia. B'a tít'su nga ntja xi ts'innda xuta najmi ntja. Nkjin xuta ja incha kits'ínkjáihin ni xi túbakúya ndo ko incha kits'ínk'óntjajaiya kjuankjintak'uhun. ²⁷ Najmi tu suba xáná tít's'ínkji kinte. Ta tít's'in nga nku ni xi najmi ta chumi ni chjihí ra kama nínkuhú ntja chánka Artemisa. Najmi ta chankjúnun kjuachánkaha ntja xu'bj, ntja xi benkjúnje xuta xi tjin ante Asia ko nga ngúsuhun asuntee.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é jóo niú, tu xi incha kama kjahán ra. B'i incha kitsú nga kikjintáya:

—jChánkahá Artemisa, ntjaha xuta Efeso!

²⁹ As'ai xuta ndaha najmi be mí nihi xi ts'in. Nkuhú kik'a xinkjin nga ngjik'á Gayo ko Aristarko, kui xi já Macedonia xi tjenko Pablo. Incha kikjebéfe nga ngjiko ante má ma ñjakú xuta nantja. ³⁰ Mjehe Pablo nga ngjuaisehe xuta xi kama ñjakú yo, tunga najmi kitsjántehé ra xuta xi yjanki Jesu. ³¹ Ko ta já k'aku xi tjin ante Asia xi nda nchjako Pablo incha kits'ínkjihí én nga tsankihí nga najmi tu ngjuai ante má nga kama ñjakú xuta.

³² B'i ngján incha kinchja xuta nga xaáhan incha kits'in. Ko santaha nkjin nkjún xi najmi be á yo kama ñjakúhu. ³³ As'ai tjin xi jak'áha Alejandro. Xuta xi ntje judio tjeheñ ra kitsuniñaha ndo nginkun ngayjee xuta. Kingjén nk'a ntsja Alejandro nga tsanki nga ngjuén jyu xuta tu xi kuinchjantjaihi xuta judio. ³⁴ Tunga nk'ie nga kikie xuta nga ta nda judio niú, nkuhú kits'in ntaha nga b'i incha kitsú nga kikjintáya nkú ra ma ts'a jo ora:

—jChánkahá Artemisa, ntjaha xuta Efeso!

³⁵ As'ai nda xi ts'ínxát'aha já k'aku kamaha kits'ínkéjnyu xuta nkjiun. B'i kitsú:

—Jun já Efeso, ngayjee xuta be nga nankiná Efeso kunntá nínkuhú ntja chánka Artemisa ko sénnstjihin xi nibaha nk'a jan nga j'aikijne ei. ³⁶ Tjñha chji chji ni xu'bj. Kui nga tjenjyúhunu ko n'enkjíntak'un ni xi n'oo. ³⁷ At'aha já xi kaf'áikoo ej najmi ni xi tjincha ninku jak'á ndyje ko ta ndaha najmi ch'on tít'suhú ntja ts'áñá.

³⁸ Tsa Demetrio ko já xi ts'ínxáko tjínkohe kjuá xuta xi kj'ai, tjin já jue ko tjin já tjixá. Yo kats'ínkójua xinkjin. ³⁹ Ko ts'a tjin sa kj'ai ni xi mjenuu, nk'ie nga ma ñja já tjixóo s'enda niú. ⁴⁰ At'aha kama satéjéneé ngat'aha ni xi kama nd'ai, nga xaáhan t'in'éé. Tsa chasjaiyaná ngat'aha niú, najmi yaá nkú kuixián.

⁴¹ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, kits'ínkji ngáha ni'yaha xuta xi kama ñjakú yo.

20

B'i kama nk'ie nga j'a Pablo ante Macedonia ko ante Grecia

¹ Askahan nga ja kis'ejyú xuta nkjiun, Pablo kinchja ñjaha xuta xi yjankihí Jesu ko kitsjá nga'yúhun. As'ai tsitju nga ngji Macedonia. ² Xki nanki xi tjin ante Macedonia j'a ko 'yún kitsjá nga'yúhun xuta ninku nga kinchjako. Askahan tsichu Grecia. ³ Jan sá kamaha nga y'eña yo. Nk'ie nga ja kuak'á tsutsu xi ngjuaikeho ante Siria, tu kint'éhé én nga já judio ja y'éndako xinkjin nga ts'in'uhun. Kui nga ta ante Macedonia ngji ngáha.

⁴ Kui já xu'bj xi kitsjennkíhi Pablo: Sopater xi Berea nibáha xi ntíhi Pirro maha, Aristarco ko Segundo xi Tesalonika incha nibáha, Gayo xi Derbe nibáha, Timoteo, Tikico ko Trofimo xi Asia incha nibáha. ⁵ Incha ngji títjun jái ko nanki Troa kikuyáni. ⁶ Jin bi askahan nga j'a s'i nk'ie nga chine nínkuan xi najmi tjihin na'yu san, tsitjas'ein nku tsutsu ko tsitjuí Filipino. Njstjin xi ma uhun tsichu tjennkú jóo Troa. Yo ts'andayaní yatu njstjin.

B'i kama nk'ie nga j'ai Pablo nanki Troa

⁷ Nk'ie nga tít'atuts'ihin tuntjóo kama ñjakú tu xi chjeheni niú. As'ai Pablo tsakúyaha xuto, at'aha njstjin xi ma ndyjuun ngjuai ngáha. Tu nku ngjindjukohó éen santaha nkúhu nga masen njstjen. ⁸ Chun ndzen ndzen yo, at'aha nkjin maha nd'í setí xi tjin nk'a ni'ya xi má nga kama ñjakú.

⁹ Tu nkuhú ndati xi 'mi Eutiko xi ankjuá nk'oo kab'eña stiú. Kui xi kis'efe nk'ie nga 'yún ngjindjuko Pablo éen. 'Yún nkjún kis'efe tjain. As'ai tsijnenki. Ni'ya xi ma jahan niba nga tsijnenki. Ja ka'me nga kichjusintjen. ¹⁰ As'ai tsitjujen Pablo ko ngjik'úhun. Kitsubak'á ndatiú ko b'i kitsú:

—Najmi tu binkjun. Tjñahá ndo.

¹¹ As'ai ta ngji ts'índjuú ngáha éhen Pablo. Tsakjánya nínkuon, incha kikjine niú ko ta ngjindjuhú ngáha nga tsakúyaha xuto santa nkúhu nga kama segen. As'ai ngji. ¹² Máha ndatiú, incha ngjiko tít'uhun xuta ni'yaha ko incha kisakú nga'yúhun ngat'aha ni xi kama.

B'i ts'in kits'in nitya Pablo tu xi kuichúhu nanki Mileto

¹³ Ja kamoo. Jin tjen tsankinkohoní tsutsu nanki Ason, yo má nga chúyaihi Pablo. B'a ts'in y'éndakoní, at'aha mjehe nga nityá t'ananki ts'in. ¹⁴ Nk'ie nga kisakúni Pablo nanki Ason, as'ai jas'enkoní tsutsuú ko tsankjin nanki Mitilene. ¹⁵ Tsitjuí nanki Mitilene ko njstjin xi ma ndyjuun tsitjai xjo Kio. Nk'ie nga kama ndyjuun tsitjandá nanki Samo, nku ante má bichú tsutsu. Kin'ekj'áiyaj nanki Trogilio ko njstjin ma ndyjuun tsichij nanki Mileto. ¹⁶ B'a

kin'ej at'ahá Pablo mjehe kj'ua niyá nanki Efeso tu xi najmi k'uandayahá rá nanki xi tjín ante Asia. Kits'in xatíh yjoho nga kuichú nanki Jerusalem, tsa tu ahá ni sakúhu nga k'úejña yo nk'ie nga kuitju S'í Pentecoste.

B'i ts'in kinchjako Pablo jácháha xuta ninku Efeso

¹⁷ Nk'ie nga tsichij nanki Mileto, kits'inkji én Pablo nga kinchjahá jácháha xuta ninku Efeso. ¹⁸ Nk'ie nga incha j'ai jóo, b'i kitsú Pablo:

—Yo xi nkú ts'in tsátejñajin tehentenuu santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga jáa ei ante Asia. ¹⁹ Nimaqjua ts'asjé yjona nga kits'inxát'ahá Ntjáná. Kikjñinta nga un kikiena ni xi y'éndat'áimna já judío. ²⁰ Tunga najmi kingjent'íahá rá nga y'enjímínuu ni xi ts'e ngandanuu. Tsakuyánuu niyátéje ko xki ni'yanuu. ²¹ Y'ejñá chjihí xuta xi ntje judío tjeheh rá ko xuta xi najmi ntje judío tjeheh rá nga tjíhin nga ngjuaikj'áha rá animaha nginkun Ntjáná ko nga s'ejihin Nda Ntjáná Jesucristo.

²² Nga tint'e'éhen Espiritu Santo nd'ai tífia Jerusalem. Najmi be mí nihi xi kamat'an ján. ²³ Tunga xki ante má nga fia tsuya titjunna Espiritu Santo tsa nubayá ko tsa kjuá'un tikuyána. ²⁴ Tunga najmi kjintáhana tsa kuayá. Ngat'a ts'an najmi 'yún chjihí rá ni xu'bo. Tu nkuhú ni xi mjena. Mjena nga kuichúket'a tso tso ni xi tít's'ian ko ts'innjáhá xá xi kitsjána Nda Ntjáná Jesu, nga xinya sisian én nda tsuhu Jesu xi b'ejña chji kjuandaha Ntjáná.

²⁵ 'Be nd'ai nga najmi tá chahanú ngatento xi jáisenuu, jun xi y'enjímínuu nkú ts'in batéxuma Ntjáná. ²⁶ Kui b'a maha, nistjin nd'ai tixinyahanuu nga najmi an y'anjiá tsa tjín xi ndyja. ²⁷ At'ahá najmi chumi nihi xi y'ejñá 'manuu. Ngayjee ni xi mjehe Ntjáná y'enjímínuu.

²⁸ 'Kui b'a maha, chuhun ruu yjonuu ko chuhun ngayjee xuta ninku. At'ahá Espiritu Santo kitsjá xánuu nga jun xi chasoho xuta ninkuhu Nda Ntjáná xi jñihí ts'atsekoho. ²⁹ At'ahá be nga askahan nga kfián kj'uaíjinnuu já xi mjehe ts'íinnjya xuta ninku xi nkú ts'in chü kjoon ajihin chutsanko. ³⁰ Santaha ajinnuu s'e xi kuakúya ni xi najmi b'a tjín tu xi xuta ninku tsjénnkíhí rá. ³¹ Kui nga tjntsubá ndahanu. N'ekj'áitsjon nga nistjin nistjen jan nú najmi kits'inkj'áíya nga ntánkán tsatendzjá nga kitsjaníyahánuu nga nkúnkú.

³² 'Nd'ai já nts'e, tít's'inkjas'ennuu aya ntsja Ntjáná. Katasinkonuu én xi tinchjá kjuandaha Ntjáná, kui éhen xi kamahá tsjánuu nga'yún nginkun Ntjáná ko tsjánuu ni xi ts'íinkjálhín ngayjee xuta xi tsichu ma je nginkun Ntjáná. ³³ Najmi kits'in mje toontabanuu ko tsa tgonsinenuu ko tá ndaha najyunnuu. ³⁴ Jun yo xi nkú ts'in kits'inxá tu xi kisakúhuna ni xi kamachjénna ko ni xi kamachjéhen já xi kitsjenkona. ³⁵ Tehente y'ejñá chubayanuu nga tjíhin nga n'exáá tu xi kujsinkohoná xuta xi najmi tjíhin ni xi machjéhen. N'ekj'áitsjon éhen Nda Ntjáná Jesu xi b'i tít'su: "Xi tu tsjáhá rá ni xuta xi kj'ai, kui xi 'yún s'e saha kjuatsjo nga xi ts'íinkjálhín niu."

³⁶ Nk'ie nga ja kama nga b'a kitsú Pablo, tsasinkunch'in nga kinchjako Ntjáná ko b'a tá incha kits'in jóo. ³⁷ Incha kikjintá ko kitsubakjá ko kikjexu'ba tsaha Pablo. ³⁸ 'Yún incha kik'ie babaha jóo at'ahá b'a kitsú nga najmi tá incha skuéhe Pablo. As'ai incha ngjísín niyá santaha má kjijña tsutsu xi ngjuaikoho.

21

B'i ts'in kits'in niyá Pablo nga ngji nanki Jerusalem

¹ Nk'ie nga y'entuj já nts'eé xi tjín nanki Efeso, tsitjas'eín nku tsutsu. Tsankin naxui naxui xjo Cos. Nistjin xi ma ndyjuun tsichij xjo Roda ko askahan tsichij nanki Patara. ² Yo kisakúni kj'ai tsutsu xi tífi ante Fenicia. Tsitjas'eín ko tsankinkoi. ³ Kiyai xjo Chipre. Skjúhün tsitjai nga tsankijn ante Siria. As'ai tsichij nanki Tiro, at'ahá yo tjíhin nga chjújen ch'á xi y'a tsutsuu.

⁴ Kisakúni xuta xi yjankihí Jesu xi tjín yo. Yatu nistjin ts'andayaní. Kui xi b'a kitsúhu Pablo nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem, at'ahá Espiritu Santo tsakúchjihí ni xi kama. ⁵ Nk'ie nga j'a nistjin xi yatu, tsitjuí yo ko incha ngjísín niyáni ngayjee jáx'in ko jminchjihín ko ntíhí santaha natsín nantjo. As'ai tsinchakunch'íin andái ntáchak'uuu ko kichubakoi Ntjáná. ⁶ As'ai b'i ngján kinubakjái xinkí, jin tsitjas'eín tsutsuu ko kui incha kik'óya ngáha ni'yaha.

⁷ Nku tsutsu tsitjukoí Tiro ko tsankijn nanki Tolemaida. Kisuniñaihí já nts'eé xi tjín yo ko ts'andayaní nku nistjin. ⁸ Nistjin xi ma ndyjuun tsitjuí ko tsichij nanki Cesarea. As'ai tsankijn ni'yaha Felipe ko tintsubakoi. Felipe xi tá b'énjímí én nda tsuhu Jesu ko tá tjíhin xá ajihín já yatu xi basinko já postru. ⁹ Tá tjíntuhu níju istinchjín xunkú xi Ntjáná tsjáha éhen.

¹⁰ Já tjíhin nkjin nistjin nga tintsubái yo nk'ie nga j'ai nku nda profeta xi 'mi Agabo xi nibaha ante Judea. ¹¹ J'aitsubek'únni, jakj'á tjabaxín ndayahá Pablo ko y'é't'a'yúnkoho ntsja ko sjai. As'ai b'i kitsú:

—B'i tít'su Espiritu Santo nga b'i ts'in k'ué't'a'yúhün já judío xi tjín Jerusalem nda xi ts'e tjabaxín ndayái. Ts'íinkjas'en aya ntsja já xi najmi ntje Israel tjeheh rá.

¹² Nk'ie nga kinu yá niu, b'a kik'ihin Pablo ko b'a ta kitsúhu xuta xi tjin yo, nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem. ¹³ As'ai b'a kitsú Pablo:

—¿A tich'ihinu ko tin'e bahanú? Tjinkuhu k'an nga najmi tu nku nga s'et'a'yán. Ta tjinku nihí k'an nga santaha kuayá Jerusalem ngat'aha Nda Ntjaná Jesu.

¹⁴ Nk'ie nga najmi kits'in yu Pablo ni xi tí'mijhi, najmi b'a ta kik'in saha ri.

—Katuma xi nkú ts'in mjehe Ntjaná —tu tsixihín sai.

¹⁵ Askahan y'endaj yjoní ko tsankjin nanki Jerusalem. ¹⁶ Kitsjennkiní k'ua já xi yjankihí Jesu xi tjin nanki Cesarea ko ngjikoní ni'yaha nku nda xi nibáha xjo Chipre xi 'mi Mnason xi ja nd'ai tjennkihí ra Jesu. Kui xi kitsjántení nga kuintsuabai ni'yaha.

B'i ts'in kik'inyaha Pablo ni xi ts'in nga tsichu nanki Jerusalem

¹⁷ Nk'ie nga tsichí nanki Jerusalem, tsjo ts'in kits'ínkjáinni já nts'eé. ¹⁸ Njstjin xi ma ndyjuun Pablo ko jin tsankintsubek'uin Santiago. Yo tjintu ngayjee jácháha xuta ninku nk'ie nga tsichí. ¹⁹ As'ai Pablo kikjaniháha jóo ko kitsúyaha nga nkúnkú ni xi kits'in Ntjaná ajihín xuta xi najmi ntje judío tjeheh ra nga kits'ínchjén xáha Pablo.

²⁰ Nk'ie nga kint'é jóo niu, incha kits'intsjohó Ntjaná. As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ji nda nts'e, ja yai nga nkjin mií maha xuta judío xi s'ejihín Jesu ko ngayjee 'yún benkjun kjuatexumoo. ²¹ Kik'inyaha nga ji tibakuyái nga tjihín nga ts'ín t'axín kjuatexumaha Moise ngayjee xuta judío xi tjintujihín xi najmi judío, ko nga b'a tibixín nga najmi ts'ihín ni circuncision ntíh, ko nga najmi ts'íntjusun sín chána.

²² 'Kui b'a maha, ¿nkú n'ehená? At'aha kuint'é xuta nga ja kaf'ái ei. ²³ Kui nga tu saha b'i n'eheni. Eí tjintujinni nju já xi ts'íntjusun nku ni xi kits'ínkie Ntjaná. ²⁴ T'inkoi jóo ko n'e jekoi yjohí nginkun Ntjaná. T'echjintjai tu xi k'jánu kaha ra yjohó jóo. B'a ts'in skuéhe ngayjee xuta nga ko ji tin'etjusuín kjuatexumoo ko nga najmi kjuaxí ni xi kint'é.

²⁵ 'Xuta xi najmi judío xi ja s'ejihín Jesu, jin ja kin'ekjihí nku xujun má tját'a ni xi y'endaj. B'a kik'ihín nga najmi tu kjiné yjohó chü xi chje kik'áihí ra ntja xi ts'ínnda xuta, ta ndaha jni ko ta ndaha yjohó chü xi kinubantu, ko nga najmi tu katjantuko jminchín xi najmi kjehe bixan.

²⁶ As'ai ngjiko Pablo já xi njuu. Njstjin xi ma ndyjuun kits'in jeko yjohó nginkun Ntjaná. Jas'en natsihín ninku tu já xi kuitsuyaha nkje kfeku nga ts'ín je yjohó ko nkje k'jáko chjehe nga nkúnkú.

B'i ts'in kichjubénjé Pablo

²⁷ Nk'ie nga ja tibichúkje njstjin yatu xi machjén nga ts'in je yjohó xuta nginkun Ntjaná, kieke k'ua já judío xi nibaha ante Asia nga kabasinjina Pablo má ma natsihín ninku. As'ai tsinchá'a ngayjee xuta nkjin ko jak'ánijé Pablo. ²⁸ 'Yún incha kikjintája nga b'i incha kitsú:

—jún já Israel, tjsinkoní! Kui ndai xi tibakuyaha ngayjee xuta tu má xi tjeheh ni nga tífi kontraha xutaná, kjuatexumoo ko ante xu'bi. Santaha jas'enko já griego ei natsihín ninku nga kits'ínsi nginkun Ntjaná ante nkjún xu'bi.

²⁹ B'a incha kitsú jóo at'aha k'ái njstjihín kieke Trofimo, nda xi nanki Efeso nibáha, nk'ie nga tjenko Pablo ajin nantjo. B'a incha kitsú kjuankjink'uhun jóo nga Pablo jas'enko ndo má ma natsihín ninku.

³⁰ As'ai xáhan incha kits'in ngayjee xuta nkjin ko incha tsangatsanka nga j'ai. Incha jak'ánijé Pablo, kijkebéfe nga kik'onsje natsin ninku ko tjehe'yún y'échjahá ankjuá natsiun.

³¹ Nk'ie nga ja mjehe xuta nantjo ts'ínk'ien Pablo, tsichuhu én nda jun k'aku Roma nga xáhan tjincha ts'in ngayjee xuta Jerusalem. ³² Kitsá kinchja njaha já juhun ko tsangatsanka má nga kama njja xuta nkjin. Nk'ie nga kieke xuta nga nibá nda jun k'aku ko já juhun, najmi ta kingjáha ra Pablo.

³³ As'ai j'ai tíña nda jun k'aku, jak'ánijé Pablo ko b'a kitsú nga jo n'úkicha s'et'a'yuhun. Kingjásjaiya yá ndaha niu ko mi nihí xi kuats'in. ³⁴ Tunga b'i ngjáhan kinchja xuta ko ndaha najmi kamankjihín nda jun k'aku ni xi tímoo, at'aha xáhan tjincha ts'in xuta. Kui nga b'a kitsúhu nga ngjuainjéhe Pablo má tjintu já juun. ³⁵ Nk'ie nga tsichukoho já juun antjío xi tjin má incha tjintu, santaha ts'agankihí já juun Pablo, at'aha 'yún kjan tjincha maha xuta nkjin. ³⁶ Nkjin nkjún incha maha xi b'i tjincha tsu nga yjankí:

—¡Kat'en ndo!

B'i ts'in tsasinntjai yjohó Pablo

³⁷ Nk'ie nga ja tin'ekjas'en Pablo má incha tjintu já juun, b'i kitsúhu nda jun k'aku:

—¿A kama kuinchjakoho ichi?

B'i kitsú nda jun k'aku:

—¿A mahi én griego? ³⁸ ¿A najmi jihí nda Egipto xi nd'ai ngáha k'in kontrahí nda títjun Roma ko k'inkoi ante kixiu nju miú já ts'ínk'ien anjima?

³⁹ B'i kitsú Pablo:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki chánka xi tǎñajihin ante Cilicjá. Tǎbankihi. K'uaíntení jchí nga kuinchjaká xuta.

⁴⁰Nk'ie nga kik'aintehe, tsasinndjusún Pablo antjó ko kingjénk'a ntsja tu xi ngjuén jyuhu xuta. Nk'ie nga kingjén jyu xuta, as'ai én hebreo kinchja Pablo.

22

1—Jun já nts'e ko já xinkjían, tasinñju mo ni xi xínnyu nd'ai nga kúásinka yjona.

²Nk'ie nga kint'é xuta nga én hebreo tinchja Pablo, tu sahá 'yún kindyjanta nch'anch'an sa.

³B'i kitsú Pablo nga ngjindju:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki xi tǎñajihin Cilicjá, tunga nanki xu'bihí kama chá. Gamaliel tsakúya sisinna xi nkú ts'in tǎñá kjuatéxumaha nte chána. B'a ta ts'in 'yún kitsenkján Ntjáná xi nkúhu jun ngatento. ⁴Kitsjennkí unkie xuta xi s'ejihin Jesu nga mjena ts'ink'ien kai. Jak'anjíe ko kits'inkjas'en nubayá jáx'in ko jmínchjín. ⁵Kama kuítsuya nga kjuaxí ni xi tǎxin nda na'mi tǎtjuun ko ngayjee jáchá xi tǎ tǎjihin xá. Nǎstjín nk'ie kui incha kitsjana xujun xi ts'inkjas'eheh xutaná xi tǎjín nanki Damasco má nga kama xá xi tǎfihina. Ngjingsja Damasco xuta xi yjankihí Jesu tu xi kjuáikoniéhena Jerusalem, má nga n'enijéhe ra.

⁶Tunga ni xi kamahá, nk'ie nga tǎts'ian nǎyá ko nga ja tǎbichú tǎña Damasco, nkú ra ma masen nǎstjín niú, tu tǎjén'yún y'éjindaihina nku nd'í chánka xi nibajehen nk'a ján.

⁷Jáikijne t'anankiun ko kint'e nku nta xi b'a kitsúna: “Saulo, Saulo, zá unchahani?” ⁸As'ai kingjasáyaha: “¿Yáha ji, Nda Ntjá?” Ko b'a kitsúna: “An Jesu xi nibáha Nazaret xi unchai.”

⁹Já xi tǎjénkóna kíkíe nd'íyú ko kitsankjún, tunga najmi kint'éhé ntáha xi kinchjakona.

¹⁰As'ai b'a kixihin: “¿Mí nihi xi mjehe nga ts'ian, Nda Ntjá?” Ko b'a kitsúna Nda Ntjáná: “Tǎsintjein ko t'in Damasco. Yó k'únyahi ngayjee ni xi kis'enda nga tǎjihin nga n'ei.” ¹¹As'ai incha kíkjebénkina já xi tǎjénkóna nga ngjikóna Damasco, at'aha kits'in kana ngayúhun nd'íyú.

¹²Damasco tǎñá nku nda xi 'mi Ananía xi 'yún benkjún Ntjáná, xi ts'íntjusun xi nkú ts'in tǎjít'a kjuatéxumaha Moise. Nda nchjaníjmíyaha ra ndo ngayjee xuta judio xi tǎjín yo. ¹³Kui xi j'aaisena ko b'a kitsúna: “Nda nts'e Saulo, katuma chji ngáha ri.” Ta kuihi chubo kama chjina ko kíkíe xi nkú tǎjín. ¹⁴B'a kitsúyana: “Ntjáha nte chána j'ájihin, nga ji xi kamankjihin ni xi mjehe ko nga chai Nda xi naxu nginkun Ntjáná ko nga kuinú'yái ntáha. ¹⁵At'aha ji k'únyaihi ngayjee xuta yáha kui ko kuixinyaihi xuta ni xi kiyai ko kinu'yái. ¹⁶Nd'ai najmi tǎ chuyá sahani. Tǎsintjein. B'a t'ihín Nda Ntjáná nga kats'imndyjat'ahi jéhi nga saténtái.”

¹⁷As'ai jáa Jerusalem. Nk'ie nga tinchjaka Ntjáná natsihín nǎnkú, kama chjina nku ni xi nkúhu nchjini kik'ajina. ¹⁸Kíkíe Nda Ntjáná ko b'a kitsúna: “N'e xatíhi yohí nga kitsá tǎtjui Jerusalem. At'aha najmi ts'ínsihín jóo én xi kuixinyaihi nga k'únyaihi yáha an.” ¹⁹B'a kixihin: “Ji Nda Ntjá, be jóo nga xki ni'yá sinagoga ngjik'anjíe ko kingjaha xuta xi s'ejihín ji. ²⁰Ko nk'ie nga tǎn'ek'ien Esteban, xi kitsúyaha xuta yáha ji, tǎ síjña yo ko kisasinna ni xi kamoo, ko santaha kíkunná najyuhun já xi kits'ink'ieheh.” ²¹Tunga b'ahá kitsúna Nda Ntjáná: “T'in. At'aha kjin ts'inkjili nga k'úinseihí xuta naxinantá xi tǎjín asuntee.”

B'i kama nk'ie nga mjehe xuta nga s'ehé Pablo

²²Tǎbasinñjuhu xuta Pablo, tunga nk'ie nga b'a kitsú, b'i incha kitsú xuta:

—Tǎ tu sahá kat'en nda xi b'a tǎjún! ¡Najmi machjéhen tsa k'úéjña tik'un!

²³Tǎ nku xaáhan ní incha kits'in ko incha tsakúchji nga tu ni xí najmi incha kisasihín ra ni xi kitsú Pablo.

²⁴Kui nga b'a kitsúhu nda jun k'aku Roma nga n'ekjas'en Pablo má b'entu já juun. B'a kitsú nga s'ehé tu xi kuítsuyaha á b'a ts'in tǎincha kjintáyanehe ra xuto. ²⁵Tunga nk'iehé nga ja tǎjín'yúhun já juun nga ngjuáha, b'i kitsú Pablo nga kingjasaiyaha nda jun xi síjña yo:

—¿A kama s'ehé nku nda Roma xi najmi kjee n'ekokjua?

²⁶Nk'iehé nga kint'é nda juun niú, as'ai ngjisehe nda jun k'aku ko b'i kitsúhu:

—¿Aha yaní ni xi tǎn'ei? Nda Romahá niú.

²⁷As'ai nda jun k'aku j'aik'úhun Pablo ko b'i kitsúhu:

—T'inyaní, ¿a nda Romá ní?

—Johon —kitsú Pablo.

²⁸As'ai b'i kitsú nda jun k'aku:

—Tse nkjún toon kis'enkina nga nku nda Romá kits'in ma yjona.

—Tunga an b'a ts'in kitsinná —kitsú Pablo.

²⁹Kui nga tǎjén'yún incha ngjí t'axihín já xi tǎjihin nga ngjuáha ra Pablo, ko santaha nda jun k'aku kitsankjún nk'ie nga kamankjihín nga nku nda Romá xi y'é't'a'yún nga jak'anjíe.

B'i ts'in tsasinko yjoho Pablo nginkun já tǎjá judio

³⁰ Njstjin xi ma ndyjuun mjehe nda jun k'aku Roma nga skué sisin á tibatéjénehe ra já judio Pablo. Kui nga kikjexihin ra n'úkicha xi tjít'a'yúnkoho ra ko b'a kitsú nga kama njakú já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxá judio. As'ai kik'onsje Pablo ko tsasinjña nginkun jóo.

23

¹ As'ai kinchja Pablo nga tsase ts'ihin ra já tjíxá xi kama njakú yo. B'i kitsú:
—Jun já nts'e, santaha nd'ai je tjíya kjuankjintak'unna nginkun Ntjaná xi nkú nga ts'in tífika yjona.

² As'ai Anania xi tjihin nda na'mi titjun b'a kitsúhu já xi kabinchat'a tiñaha Pablo nga kujich'on'a. ³ B'i kitsú Pablo:

—Ntjaná k'on'ahi ji, nda johonkin. Yo tinchin nga tichaseihí tsa nda ko tsa najmi nda títs'ian nga tichaseihí kjuatéxumoo, tunga tí'mi kontrahá rí ni xi tjít'a kjuatéxumoo nga tí'baihini kjuá nga kujich'on'ana.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já xi kab'entu yo:

—¿Á ch'on tí'mihí rí nda na'mi titjun xi Ntjaná kitsjá xáha ra?

⁵ B'i kitsú Pablo:

—Jun já nts'e, najmi be tsa nda na'mi titjun niu. At'aha b'a ts'in tjít'a éhen Ntjaná: “Najmi tu ch'on ts'in chubayanéi nda tjíxáhi.”

⁶ As'ai kíkíe Pablo nga tjín ajihin já tjíxóo k'ua já saduseo ko k'ua já fariseo. Kui nga 'yún kinchjaha nga b'i kitsú:

—Jun já nts'e, nda fariseoná ko tá já fariseo xi chána. Tín'ekokjuana at'aha tikuyáha nga kj'uaiya ngáha ra xuta ngabayoo.

⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai incha y'ésiko xinkjín já fariseo ko já saduseo. Tsakjánya yjoho já xi kama njakú yo. ⁸ At'aha já saduseo b'a incha tsu nga najmi tá kj'uaiyaha ra xuta ngabayoo, ko nga najmi tjín ntítsje ko tsa kj'ai sa xi tá tjíntu. Tunga já fariseo s'ejihin ngayjee ni xu'bi. ⁹ B'i ngján xaáhan kama. As'ai tsisintjen k'ua já chjine éhen kjuatéxumoo xi mako já fariseo. B'i incha kitsú nga ndjá kinchja:

—Ndaaha nku ni xi ch'on tjín najmi tsakújinní tsa kits'in ndai. Kutsa nkúhú ntítsje ko tsa tjín xi kinchjakoho.

¹⁰ Nk'ie nga ja 'yún tjincha b'ésiko xinkjín jóo, kitsankjún nda jun k'aku Roma at'aha tsa ts'ín xihí jóo Pablo. Kui nga y'exáha já juun nga incha ngjuai'aszejihin Pablo ajihin jóo tu xi ngjuai'koho má incha b'entu jóo.

¹¹ Njstjen xi ma ndyjuun Nda Ntjaná tsakúchjihí yjoho Pablo ko b'i kitsúhu:

—Tjen nga'yihín yjohi. At'aha xi nkú ts'in kuak'iejña chjini ej Jerusalem, b'a tá ts'in k'uéjña chjini nanki Roma.

B'i ts'in kis'enda ko kiya nga n'ek'ien'má Pablo

¹² Njstjin xi ma ndyjuun y'endako k'ua xinkjín já judio nga najmi kjiné ko tá ndaha najmi k'úi santa nkúhu nga ts'íink'ien Pablo ko nga tsa najmi kuayáha Pablo ch'on incha katumat'ain ma. ¹³ Ma ra ts'ati yachán já xi b'a ts'in y'endané Pablo. ¹⁴ As'ai ngjisehe já na'mi k'aku ko jáchá xi tá tjihin xá. B'i incha kitsúhu:

—Ja y'endakoj xinkí nga najmi chinej ko najmi s'i santaha nga kuayáni Pablo. Ko tsa najmi kuayáni ndo ch'on katumat'ain ma. ¹⁵ Kui nga nd'ai jun ko já tjíxá xingisoó b'a t'ihín ruu nda jun k'aku nga kats'in nibánu Pablo ndyjunni, xi má nga ej chase sisihuun kjuaha. Jín k'uéndaj yjoní nga n'ek'iein kintehe ni nga kj'uai ei.

¹⁶ Tunga ntíhi ní na nichja Pablo kint'é ni xi y'enda'má jóo. Kui nga ngjimi má b'entu já juun ko ngji tsuyaha Pablo niu. ¹⁷ As'ai Pablo kinchjaha nku nda jun xi kunntá yo ko b'i kitsúhu:

—T'inkoi ndatí nginkun nda jun k'aku, at'aha tjín ni xi kuitsuyaha.

¹⁸ Kui nga nda juun ngjikoho ndatí má tjíña nda jun k'aku ko b'a kitsúhu:

—Nda nubayá xi 'mi Pablo kuanchjana ko kuakankina nga kjuáika ndatí ei. Tjín rú ni xi kuitsuyahi.

¹⁹ As'ai nda jun k'aku jakj'á ntsja ndatí ko b'i kitsúhu nga ngjingjásjaiya t'axihín:

—¿Mí ni xi tjihin nga k'úinyani?

²⁰ B'i kitsú ndatíu:

—Ja kab'endako xinkjín já judio nga kuankihi nga ndyjunni n'ekji Pablo nginkun já tjíxóo. B'a kuitsuhi nga kuase sisihín kjuaha Pablo. ²¹ Tunga najmi tu n'e s'ejinní niu, at'aha ts'ati yachán já tjincha kuyá 'ma nga mjehe ts'íink'ien Pablo. Ntjaná kats'ínkie nga najmi chumi nihi xi incha kjiné ko k'úi santa nkúhu nga ts'íink'ien Pablo. Ja tjíntu nda nd'ai nga tjincha kuyáha nga n'etjusuin ni xi incha k'uankihi.

²² As'ai kits'ínkji ngáha nda jun k'aku ndatíu ko b'i kitsúhu:

—Najmi tu ch'a 'miyaihi ni xi kuak'inyani.

B'i ts'in kin'ekjisehe Pablo nda titjun Felí

²³ As'ai kinchjaha nda jun k'aku jo já jun k'aku ko b'i kitsúhu nga y'éxá:

—T'endo jo unchan já jun xi tsuku incha nguaihi, cháte ko kan já jun xi ndje k'úéntusúhun, ko jo unchan xi k'ua lasa, tu xi incha nguaihi Cesarea chuba ñja nga jyuun. ²⁴ Ko ta t'endo ndje xi k'úésun Pablo. Tankinkoo tu xi nda ts'ín kujchúhu nginkun nda tíjzun Felj.

²⁵ As'ai kits'ínnda nda jun k'aku nku xujun. B'i ts'ín y'éta:

²⁶ “Claudio Lisja títs'ínkijhi kjuasuniña nda tíjzun Felj. ²⁷ Nda xi títs'ínkijhi ei, kui xi jak'ánijehé já judio ko incha mjehe ts'ínk'ien. Tunga nk'ie nga kint'e nga nda Roma niu, as'ai ngijka já junna ko kits'ínk'ankia. ²⁸ As'ai kits'ínkjia ndo nginkun já tjixá judio, at'aha mjena nga skue mí kjuaha tsátéjénehe. ²⁹ Kikie nga ngat'aha ni xi tjít'a kjuatéxumaha jóo tsátéjénehe. Ndahachi najmi ngabaya ko ta ndaha nubayá tjeheh ra ndo. ³⁰ Tunga kint'ená nga já judio y'endako xinkjín xi má nga mjehe ts'ínk'ien ndo. Kui nga títs'ínkijhina nginkuin. Ko ta já kixinyaha já xi tibatéjénehe nga tjihin nga nginkuin kuitsuya mí nihi xi tjínkoho ndo.”

³¹ As'ai nga jyuun incha ngijko já juun Pablo nanki Antipatri. Kits'ín xi nkú ts'ín incha kis'exá. ³² Nistjin xi ma ndyjuun já jun xi yjaha sjai incha kik'óya ngáha. Tu já jun xi yjakohó ndje kits'ínko njyá Pablo.

³³ Nk'ie nga incha tsichu Cesarea, kitsjáha nda tíjzun xujun ko ta kits'ínkjas'ehen Pablo.

³⁴ As'ai kits'inya nda tíjzun xujun ko kingjásjaiyaha Pablo má nibáha. Nk'ie nga kint'é nga nda Cilicia niu, b'i kitsú:

³⁵ —Kuasínjúhu nk'ie nga incha k'uai já xi tibatéjénehi.

As'ai y'éxá já xi kikutáha Pablo ni'ya masehen Herode.

24

B'i ts'ín tasinntjai yjoho Pablo nginkun nda tíjzun Felj

¹ Nk'ie nga já u nistjin, as'ai tsichu nanki Cesarea nda na'mi tíjzun Anania ko tjenko k'ua jácháha xuta judio ko nku nda chjine'en xi 'mi Tertulo. Incha tsichutéjéne Pablo nginkun nda tíjzun. ² Nk'ie nga ngijch'á Pablo, as'ai kik'atuts'ihin Tertulo nga tsatéjénehe. B'i kitsú:

—Máb'achjijhi ra ji, nda tíjzun, tjinni kjuajyu nd'ai. Nda n'e tibatexumako kjuankjintak'uhin ngandaha naxinantáni. ³ Kui niú xi tehente ko tu má antehé ni tsjo maní ko 'bajihí máb'achjijhi ji, nda tíjzun Felj. ⁴ Tunga najmi mjehéna tse ts'instihi. Kui nga tibankihi ra nga tasinjjuhuni kutju.

⁵ Yaj nga nku nda ch'onk'un nda xu'bi. Tibinchá'a ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjin asuntee. Ndaí xi nda k'akúhu já xi yjankijhi nku nda xi nibáha Nazaret. ⁶ Najmi benkjün ninkuni. Kui nga kichjubénijeheni ko mjeni nga n'ekokjuai kai xi nkú ts'ín tjija kjuatéxumani. ⁷ Tunga nda jun k'aku Lisjahá j'aik'e'á kjuay'unní ndo. ⁸ B'a kitsúni nga jin xi tibatejénei ndai, nga ji xi tjihin nga kjuáajsejhi. Chajjaiyaihí tu xi cháhani mí kjuaha tibatejénehe ndo.

⁹ Já judio xi kab'entu yo ta ngji kontraha Pablo. B'a incha kitsú nga kjuaxi niu. ¹⁰ As'ai nda tíjzun tsakú Pablo tu xi kujchjaha. B'i kitsú Pablo:

—Tsjo mana nga kúásinka yjona nginkuin, at'aha be nga ja nkjin nú tjihin nga tibatexumaihi nankini. ¹¹ As'aihi tjihin te jo nistjin nk'ie nga ngji ts'intsoho Ntjaní Jerusalen. Kama chajjaya nga kjuaxi ni xi tixian. ¹² Najmi ch'a y'esika ko a ra tsincha'á xuta má ma natsihin ninku, ko ta ndaha ni'ya sinagoga, ta ndaha ajin nantjo. ¹³ Najmi tjin xi nkú ts'ín kuakúchjijhi jái ni xi títs'ínk'anjina.

¹⁴ Tunga xinyahá ra kui niú. Benkján Ntjaha ntje chání nga títs'ian ni xi tsakúya Jesu. Jóo bi b'a tjíncha tsu nga najmi nda kui niu. S'ejinna ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumani ko xujuhun já profeta. ¹⁵ An tikuyaha ni xi ko ta jái tjíncha kuyaha, nga Ntjaná ts'ínk'áiya ngáha ra ngayjee xuta ngabayoo, xi nda kits'ín ko xi najmi nda kits'ín. ¹⁶ Kui xáha ts'ín kjuay'un tehentehe ra yjona nga je s'yaha kjuankjintak'unna nginkun Ntjaná ko nginkun xuta.

¹⁷ Nkjin nú kamana nga najmi tsatéjña Jerusalen. Nk'ie nga kik'óya ngáhana, jáitsja chje ninku. Kitsja toon ko chu ninku. ¹⁸ B'a kits'ian má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja títs'in je yjona nginkun Ntjaná, kikiena k'ua já judio xi niba ante Asja. Najmi 'yún tjin xuta kui chubo ko najmi ch'a xáahan tjíncha ts'ín. ¹⁹ Kuihí já judio ts'e Asja xi tjihin nga k'uai nginkuin nga kuatéjénehe tsa tjin ni xi tjínkoho an.

²⁰ Tsa najmi tjin jóo, kui jái katsúya mí ni ch'on tjihin xi kis'ejna chji nga kits'ian nk'ie nga ngjia nginkun já tjixá judio. ²¹ Tu kuihí niú xi kits'ian. Nk'ie nga tjijnajihin, 'yún kinchja nga b'i kixian: “Tín'ekokjuanu nd'ai at'aha tikuyaha nga k'uaiya ngáha ra xuta ngabayoo.”

²² Nda tíjzun Felj be sisin nkú tjihin ra ni xi tsakúya Jesu, ko nk'ie nga kint'é ni xi títsu Pablo, y'éñat'ía kjuo nga b'a kitsúhu jóo:

—Nk'ie nga k'uai nda jun k'aku Lisja, kuasjáyaha kjuanu.

²³ As'ai y'éxá ndá jun k'akuḥu já xi tikuntáha Pablo nga ngjuáya'yún tunga ta kitsjántehe rá nga kama kjuátsú'ba ndái ko nga kama k'uaikohó xuta xinkjín ni xi machjéhen.

²⁴ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, j'aiko chjuúhun ndá Felí. Nku ná xi ntje judío tjeheh rá xi 'mi Drusila tjiñako ndó. Y'éxá já xi incha ngjik'á Pablo ko kingjásajayahá nkú tjiñ ra ni xi tsakúya Jesu ko á s'ejihin rá jóo. ²⁵ Y'éjña chji Pablo xi nkú ts'in kama náxu kuintsúbahana nginkun Ntjaná, xi nkú ts'in k'úech'ohó raá yjoná ni xi mjehe anjmaná, ko nga Ntjaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda t'n'eé. Nk'ie nga kint'é ndá títjun Felí ni xi kinchja Pablo, kitsankjún ko b'j kitsú:

—Katamaha ri, b'a tjiñ. Nk'ie nga sakúntena kuinchja ngáhara.

²⁶ Kinchja yaha ndá títjun Felí Pablo, at'aha b'a kitsú tsa tu ahá ni Pablo tsjáha toon tu xi ts'ín ndáñi ra. Kui nga nkjin niyá kinchjaha rá ko kinchjanijmíko. ²⁷ J'a jo nú, as'ai Porcio Festo y'ejña ngáha ndá títjun antehé ndá Felí. Nk'ie nga jet'ain xáha ndá Felí, tu nku kingjáya'yúhun Pablo, at'aha mjehe nga nda skuéhe xuta judío.

25

B'i ts'in tsasinntjai yjohó Pablo nginkun ndá títjun Festo

¹ Nk'ie nga j'a jan nistjin nga kits'ínkjáihin xáha Festo, as'ai tsitju nanki Cesarea nga ngji Jerusalen. ² Yo incha kinchjakohó já na'mi k'aku ko já tji xáha xuta judío nga incha ngji kontraha Pablo. ³ Incha tsankihí ndá títjun Festo nku kjuanda, nga ts'ín nibá Pablo nanki Jerusalen. At'aha incha mjehe ts'índjuú ni xi y'énda, nga ts'ínk'ien Pablo aya niyóo. ⁴ Tunga b'ahá kitsú Festo nga tu nku nanki Cesarea há s'eya'yún Pablo ko nga yo ja tifi. ⁵ B'i kitsú ya:

—Kats'ínkona niyá jánuu xi tjiñ xá. Tsa tjin ni ch'onk'uahun xi kits'in ndó, incha katatéjéne.

⁶ Ts'andayahá Festo yo nkú rá ma jin ko tsa te nistjin. As'ai ngji nanki Cesarea. Nistjin xi ma ndyjuun y'ejña ante má nga ts'in kjuá ko y'éxá já xi incha ngjik'á Pablo. ⁷ Nk'ie nga jas'en Pablo, j'aik'úhun já judío xi nibaha Jerusalen ko tsatéjénehe. Nkjin tikjá ni ch'onk'un xi incha kíkjanínehe Pablo, ni xi najmi incha kamaha y'éntuchji.

⁸ As'ai b'j kitsú Pablo nga tsasinntjai yjohó:

—Najmi chumi jéhe xi tjenna. Najmi ngji kontraha kjuatéxumaha xuta judío, ta ndaha njnku, ko ta ndaha ndá títjun k'aku Cesar.

⁹ Tunga mjehe rá Festo nga nda skuéhe já judío, kui nga b'j kitsúhu rá Pablo:

—¿A mjehi k'úin Jerusalen tu xi ján ts'ihinna kjuahí?

¹⁰ As'ai b'j kitsú Pablo:

—Sijña nginkun ndá xi kitsjá xáha ndá títjun k'aku Cesar ko má nga tjiñ nga n'ekokjuana. Ya sisin nga najmi chumi nihi xi kits'ihin xuta judío. ¹¹ Tsa ch'on kits'ian ko tsa tjeheh ra ngabaya ni xi kits'ian, ta tsjanté nga kuaya. Tunga najmi kjuaxihí ngayjee ni xi tichjaninéna. Kui nga najmi ma ts'ínkjas'ehen rá yjona jóo. Tibankia nga nginkun ndá títjun k'aku Cesar n'ekokjuana.

¹² As'ai Festo ko já xi basinkohó incha kinchjanijmíyaha niu ko b'j kitsú nga kinchjako Pablo:

—Ji tbinchi nga nginkun ndá títjun k'aku Cesar n'ekokjuahi. Ndá títjun Cesar k'úinsejhi ma.

B'i ts'in incha kinchjanijmíyaha kjuahá Pablo ndá rej Agripa ko ndá títjun Festo

¹³ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, tsichu Cesarea ndá rej Agripa ko na Berenice nga incha ngjikjaníhaha ndá títjun Festo. ¹⁴ Nkjin nistjin incha ts'andayahá yo ko Festo kitsúyaha ndá rej kjuahá Pablo. B'j kitsúhu:

—Ei tjiñ nku ndá xi tu nku kík'áya'yúhun ndá Felí nubayóo nk'ie nga jet'ain xáha. ¹⁵ Nk'ie nga ngjia Jerusalen, já na'mi k'aku ko jácháha xuta judío incha tsatéjénehe ndó ko tsankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien. ¹⁶ Kixinyaha jóo nga najmi b'a ts'in nkaha já tji xá Roma, tsa chuba tsjáha kjuá nga n'ek'ien xuta. At'aha tsa tjin xi tsatéjéne, tjiñ nga ta kuásinjña xi tibatéjénehe tu xi kama kuásinkohó yjohó ngat'aha ni xi tichjaninéne.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi jóo ei, najmi kits'ink'andaya. Tjen'yún tsatéjñaná nistjin xi ma ndyjuun ante má nga ts'ian kjuá ko y'éxá já xi ngjik'á ndó. ¹⁸ Tunga nk'ie nga kinchja já xi tjincha batéjénehe, ndaha nku ni ch'on tjin xi kits'innkjáihin k'an ngjinéhe. ¹⁹ Tu ni xi ts'e njnkuhu ni ko nku ndá xi 'mi Jesu incha y'ésiyáha. Ja k'ien ndó, tunga b'ahá titsu Pablo nk'ie nga tjiñ ndó.

²⁰ An najmi be xi nkú ts'in k'uendáhana nku kjuá xi b'a tjin. Kui nga kingjasáiyaha rá Pablo tsa mjehe ngjuahi Jerusalen tu xi yo n'ekokjuaha. ²¹ Tunga tsankihí Pablo nga tu sahá s'eya'yún ko nga nginkun ndá títjun xi tjiñ Roma n'ekokjuá. Kui nga b'a kixihinna nga s'eya'yúhun santa nkúhu nga kamana ts'ínkjisehe ndá títjun k'aku Cesar.

²² As'ai b'j kitsú ndá rej Agripa:

—Ko an mjena kuasinñjúhu ndo.
—Ndyjunnj kuasinñjúhi —kitsú Festo.

²³ Kui nga nistjin xi ma ndyjuun tsichuhu Agripa ko na Berenice. Tsjo nkjún kama nga incha jas'en má ma kjuá. Incha tjenko já jun k'aku ko já k'akuhu naxinantóo. As'ai y'éxá Festo nga ngjuajich'ja Pablo ko ²⁴ b'i kitsúhu jóo:

—Ji nda rej Agripa ko ngayjee xuta xi kama ñjakújinná, á ndo ei. Ngayjee xuta judio xi tjin Jerusalen ko xi tjin ei tjincha batéjénehe. Tjincha kjintáya nga tbankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien ndo. ²⁵ An najmi tsakújinna ni xi kits'in ndo xi tjeheh ra ngabaya. Tunga kuihi tsanki nga nda títjun xi tjiña Romá ts'íinkokjuaha. Kui nga b'a kixihinna nga ja ts'inkjihina yo.

²⁶ Tunga najmi bená mí nihi xi k'uet'á xujun xi ts'inkjihí nda títjun k'aku xi kitsjá xána. Kui kjuaha nga ei kuats'in nibáhana ndo nginkun ko ngikuin ji, nda rej Agripa, tu xi chasjaiyaha raá ko b'a ts'in sakúhuna én xi ts'inkjihí nda títjuun. ²⁷ At'aha b'a mana nga najmi chumi ni chjihí ra tsa chubá ts'inkjiná nku nda nubayá nga najmi xinya mí kjuaha tsatéjénehe.

26

B'i ts'in tsasinko yjoho Pablo nginkun nda rej Agripa

¹ As'ai nda rej Agripa b'i kitsúhu Pablo:

—Kama chubai nga kuisinkoj yjohi.

As'ai kingjénnk'a ntsja Pablo ko kinchja nga tsasinko yjoho:

² —Tsjo nkjún mana, nda rej Agripa, nga kama kúásinka yjona nginkuin nd'ai ngat'aha ngayjee ni xi tibatéjéneha já judio. ³ At'aha ji ya sinin xi nkú ts'in tjiña sin cháha xuta xi ntje judio tjeheh ra ko ni xi b'ésiyáha. Kui b'a maha, tbankihi ra nga n'etsentai nga kuasinñjuni.

⁴ Be ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra xi nkú ts'in tsátejñajihin nkúhu nga ndyjana. At'aha tsátejñajihin xutana ko Jerusalen tsátejña. ⁵ Ko ta be ya jóo ko kama kuitsuya tsa mjehe, nga tehente kits'intjusan xi nkú ts'in tjiña niyáha já fariseo, já xi 'yún je fiko ni xi s'ejinni.

⁶ Nd'ai síjña ei nga t'nekokjuana at'aha tikuyáha nga Ntjaná ts'íintjusun ni xi kitsúya títjuhun ntje cháni. ⁷ Ta kui nihi xi tjincha kuyáha nga ts'íinkjáihin xutaní xi te jo maha ntje chá xi y'aha ra. Kui kjuaha nga tjincha ts'intsjoho ra Ntjaná nistjin nistjen. Nda rej Agripa, tibatéjéneha já judio ngat'aha ni xi an tikuyáha. ⁸ Á najmi s'ejihinnuun nga Ntjaná ts'íinkj'áiya ngáha ra xuta ngabayoo?

⁹ Nistjin nk'ie b'a kixian nga tjihin nga kfín kontraha xuta xi s'ejihin Jesu, nda xi nabáha Nazaret. ¹⁰ B'a kits'ian Jerusalen. Já na'mi k'aku kitsjana kjuá xi má nga ts'inkjas'en nubayá xuta xi yjankihi Jesu. Ko nk'ie nga n'ek'ien, an ta kits'inj'a nga b'a n'ehe. ¹¹ Nkjin niyá ko xkj' ni'ya sinagoga kits'in'úhun tu xi najmi ta skuenkjúhun Jesu. Tu xi 'yúhún kits'in unkie xuta xu'bo ko kitsjennkí unkie santaha tu má nankihí ni.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in jak'áha Jesucristo

¹² Kui niú kits'ian. As'ai y'éxána ko kitsjana kjuá já na'mi k'aku nga kfíán Damasco. ¹³ Tunga nk'ie nga tít'ian niyá, ji nda rej, nk'ie nga masen nistjiun kieke nku nd'i chánka xi nibaha nk'a ján. 'Yún tsat'ai sa nga nd'íh' ts'íu. Kits'in ndzjena ko ta kits'in ndzjehen já xi tjenkona. ¹⁴ As'ai tsixuntú t'anankiú ko kint'e nku ntá xi én hebreo kinchjakona. B'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahani? ¿Á ta ji t'in'e'uhun ri yjohi?”

¹⁵ As'ai b'a kixian: “¿Yáha ji, Nda Ntjá?” B'a kitsúna Nda Ntjaná: “An Jesu xi unchai. ¹⁶ Tunga ts'íintjenni ko t'in. Kuakakuchjhi ra yjona tu xi n'exát'ahani ko tu xi kuixinyahani ni xi kuayai ko ni xi chá sai askahan. ¹⁷ Ts'inkjésehe xuta judio ko xi najmi judio. Najmi tsjanté tsa incha ts'íin'uhin. ¹⁸ Chjúx'ánki tunkun xuta tu xi kuitjuhu má jjuun nga kjuas'ehen má ndzjeen, tu xi kuitjujihin ajin nga'yúhun ndanindoo nga ts'íinkjáihin Ntjaná. Ntjaná ts'íindyjat'aha ngatitsuhun ko tsjáha ante ajihin xuta xi bichú ma je nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin an.”

¹⁹ Kui b'a maha, nda rej Agripa, kint'e'ehen ra xi tsakúchjina yjoho, xi nibaha nk'a ján. ²⁰ Títjun y'enjimíhi éhen Ntjaná xuta xi tjin nanki Damasco, ko askahan xi tjin nanki Jerusalen ko ngayjee nanki xi tjin ante Judea, ko santaha xuta naxinantá xi tjin asuntee. B'a kixihin nga ngjuajich'áha ra animáha ko ts'íinkjáihin Ntjaná, ko nga ts'íin ni xi kuakúchji nga ja kits'ink'óntjaiya animáha. ²¹ Kui kjuaha nga jak'ánijéneha já judio natshin ninku ko kama mjehe nga ts'íink'ienna.

²² Tunga Ntjanáhá t'basinkona santaha nd'ai. Kui nga síjñahana ei nga tinchjaka xuta x'an ko xi nchíná. Tixinya ni xi ta kitsúya já profeta ko Moise, ni xi tjihin nga kuitjusun. ²³ At'aha kui xi b'a kitsú nga tjihin nga un skuéhe xi kits'in nibá Ntjaná ko nga kui xi tjun kj'uíyá ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'in ts'íin ndzjehen ra xutaní ko xuta naxinantá xi tjin asuntee xi nkú ts'in k'uankihi.

²⁴ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo nga tibasinko yjoho, as'ai b'i kitsú nda títjun Festo nga kikjintáya:

—Ja tíma lukuj, nda Pablo! At'aha 'yún mahi xujun, kui nga ja tíma lukuhuni.

²⁵ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Najmi luka, nda títjun Festo. Kjuaxi ko b'a tjin ni xi tinchja. ²⁶ Nda rej Agripa be ni xu'bi. Kui nga tinchja kixi kixihina nginkun. At'aha behe k'an nga beyje nda rej ngatentee ni xu'bi. Najmi nku ante xi tijná 'ma má nga b'a kamo. ²⁷ Ji nda rej Agripa, za s'ejihin ni xi kitsú já profeta? Be nk'ie nga s'ejihin.

²⁸ B'i kitsú nda rej Agripa:

—Chuba mahá ndyjaha nk'ie nga n'e maní nku nda xi s'ejihin Jesucristo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Ndaha tsa chuba ndyjaha ko tsa tse ndyjaha, tunga túbankihí ra Ntjaná nga najmi tu nku ji, ko ní ngatentee xi tibasínjuna nd'ái kuichú ma xi nkúhu an, tunga najmi kohó n'úkicha xu'bi s'et'aha.

³⁰ As'ai tsisintjen nda rej, nda títjuun, na Berenice ko ngayjee xi incha kab'entukohó yo.

³¹ Incha ngii nchjanímíya t'axin kjuo. B'i incha kitsúhu xinkjin:

—Najmi ngabaya ko ta ndaha nubayá tjeheh ra ni xi kits'in ndo.

³² As'ai nda rej Agripa b'i kitsúhu nda títjun Festo:

—Tsa najmi tsanki ndo nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjua, kama n'e ndaihi kai.

27

B'i ts'in kin'ekji Pablo nanki Roma

¹ Nk'ie nga j'ai kjuá nga tjihin nga n'ekjin ante Italiá, as'ai kin'ekjas'en Pablo ko k'ái sa já nubayá aya ntsja nku nda jun k'aku xi 'mi Julio. Kui xi tijnajihin já jun xi 'mi Já juhun Nda títjuun. ² Tsitjas'ein nku tsutsu xi nibaha nanki Adramitjo xi ja ma kuítjuhú nga ngjuai nanki xi tjin ante Asia. As'ai kin'eij nýá ntá. Ta ngjikoni Aristarco, kui xi nibáha Tesalonika, nanki xi tijnajihin ante Macedonía. ³ Njstjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Sidon, ko nda jun Julio kits'in nku kjuanda Pablo. Kitsjántehé nga ngjitsubek'un já xi nda nchjakohó ko nga kui jóo tsjáha ni xi machjéhen.

⁴ As'ai tsitjukoj tsutsu yo ko tsitjandái xjo Chipre, at'aha tjen kontrani ntjo. ⁵ Tsitjatíkái ntáchak'uun andaihi Cilicia ko Panfilia ko tsichij nanki Mira, nanki xi tijnajihin Licía. ⁶ Yo kisakúhu nda jun k'aku nku tsutsu xi nibaha nanki Alejandria ko ante Italiá tifi. Yo kits'ínkjas'enni. ⁷ Nkjin njstjin kin'e nda ndai nýá ntá ko tu 'yaha tsichu tiñai ankin nanki Gnidó. Tjen kontrá sani ntjo, kui nga tsitjahanj ankin nanki Salmon ko y'etjindaihi xjo Creta. ⁸ Tu nku b'ahá ts'in 'ni kin'eij nýá ntá andaihi xjo Creta. Askahan tsichij nku ante xi 'mi Ante Tsjó K'un xi tijná mahá nanki Lasea.

⁹ Nkjin nkjun njstjin ts'ayaní ngat'aha ntjo ko ja tóbichú tiña njstjin nga ch'on ma nga tsutsu bankínkaá, at'aha ja tóbichú tiña njstjin chunch'ón. Kui nga b'a kitsúhu Pablo:

¹⁰ —Jun já, ndzjen tímana. Tsa kuankinnjáa, ch'on kama'taán. N'endyja tsutsuu ko ch'áha, ko santaha kjuichúkjuá nga kuayáá ko ná.

¹¹ Tunga najmi kits'insihin ra nda jun k'aku ni xi kitsú Pablo. Tu ni xi kitsúhu nda xi ts'ínko tsutsuu ko nda xi ts'e yóo tsasínjuhú. ¹² Ante xu'bo ya najmi nda ma tsa yo n'ek'a njstjin chunch'ón. Kui nga nkjin incha kamaha xi b'a incha kitsú nga tu sahá nda tjin nga incha kuítju yo, tsa tu ahá ni b'a ts'in incha kuichú Fenice, nanki xi tijnajihin xjo Creta. Yo má bichú tsutsu ko nda ts'in s'entu. B'a ts'in yo kama incha ts'ínkj'aha njstjin chunch'ón.

B'i ts'in kamané ntjo tsutsu xi tjíya Pablo

¹³ As'ai kitsjen nku ntjo xi najmi 'yún, xi nibaha ajin ntáchak'uun. B'a kamaha jóo tsa nda ts'in ngjuai tímaha. Kui nga tsitjukgho tsutsuu ko incha ngjiko tiña andai xjo Creta. ¹⁴ Tunga najmi ts'andayahá ra nga kama nku ntjo xi tu xi 'yuhún, xi nibaha asun t'anankiu. Be jóo nkú 'mi ntjo. ¹⁵ Kui xi kikjebéfe tsutsuu. Najmi ta kama tsankinkohonj má nga mjeni. Kui nga kik'antehehí nga ngjuaikohonj ntjo.

¹⁶ As'ai tsitjandái nku xjo ichi xi 'mi Cauda. Kui xi y'échjaha ichi ntjo, ko tu 'yaha kamanj kichju'yúin tsutsu ichi xi y'a tsutsuu. ¹⁷ Nk'ie nga kin'ekjas'ein tsutsu ichú, as'ai n'ú'ya y'é'yúnkjaha jóo tsutsu cháka xi tjenkoj tu xi najmi kuakjahan. Incha kitsankjun tsa tsumi xi tjin ante xi 'mi Sirte kjuas'enjin. Kui nga incha kikjejeheh najyuhun tsutsuu, kui xi basinya'yún ntjo. As'ai kitsjante nga ngjuaikohó ntjo.

¹⁸ Njstjin xi ma ndyjuun 'yún kitsjen sa ntjo. Kui nga incha kikjaník'ajin ntáchak'uun ch'áha tsutsuu. ¹⁹ Njstjin xi ma jahan incha kik'anúk'ajin santaha ko ni xi ts'inchjén nga fikó tsutsuu. ²⁰ J'a nkjin njstjin nga najmi kama sje ko ta ndaha najmi kama chji niñuu ko ntjo xi 'yún tjennenj. B'a tsixin nga najmi ta kuínsubahanj.

²¹ Nkjin nistjin j'a nga najmi chumi nihi kichinej. As'ai Pabło tsasinjña ndju ko b'i kitsú: —Jun já, najmi nda kin'o nga najmi tsasinñjunú, nk'ie nga tsitjukoo tsutsuu xjo Creta. Un tibenúu nd'ai ko tín'e ndyjo ni xi kich'o. ²² Tunga nd'ai b'a tixinnúu nga tjen nga'yúhúun yjonúu, at'aha najmi ch'a kuayá. Tu tsutsuuhú xi ndyja. ²³ At'aha nkui jyún kabakúchjina yjoho nku ntítsjehe Ntjá xi ts'ena ko xi ts'inxát'aha. ²⁴ B'a katsúna: “Najmi tu binkjuin, Pabło, Tjihin nga k'úin nginkun nda títjun k'aku Cesar. Ntjáná títjsáhj kjuanda xu'bi nga najmi kuayá ngayjeé já xi títntuyáko hi tsutsuu.” ²⁵ Kui b'a maha, jun já, tjen nga'yúhúun yjonúu. At'aha s'ejinna Ntjáná nga b'a kama xi nkú nga ka'mina. ²⁶ Tunga tjihin ni nga nku xjo kuichúkoná ntjo.

²⁷ Nk'ie nga tsichu nistjen nga ja tjinni jo tuntjái, ko nga ja tífikonj ntjo ajin ntáchak'un Adria, nkú ra ma masen nistjen kíkíe já xi tíncha ts'ínko tsutsuu nga ja túbichú tíñai ante kixiu. ²⁸ Kui nga kík'achubaha nga nankahá ntóo. Kan t'ion nku metru kama. As'ai ngjindju sa ko tá kík'achubahá ngáha. Kui xi kama kan ún jo metru. ²⁹ Incha kitsankjún tsa naxiu satéjkokoho, kui nga incha kikjaník'aha ñju ni xi fáya'yún tsutsuu. Incha mangimjehe nga kitsá kama sen.

³⁰ As'ai mjehe kuanka já xi tíncha ts'ínko tsutsuu. Kui nga incha kikjaník'ajihin ntóo tsutsuú ichi xi kjit'aha tsutsu chánkoo. B'a incha kitsú nga incha kjaník'a sa anjím tsutsuu ni xi kjuáya'yúhúun tsutsuu. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Pabło nga kinchjako nda jun k'aku ko já juun: —Tsa najmi k'úentu já xu'bj aya tsutsuu, jun najmi k'uanjúu.

³² As'ai incha tsatekjá já juun n'ú'ya xi tít'á tsutsuú ichíu. Incha kikjanítja'ba niú.

³³ Nk'ie nga ja tñibá ma sen, Pabło b'a kitsúhu ngayjeé jóo nga tjihin nga incha kjiné nichine. B'i kitsúhu:

—Ja tñinnúu jo tuntjái nd'ai nga 'yún tín'enkjíhúun tak'un ko nga tintsúba kjintúo. Najmi tichino niñú. ³⁴ Tíbankihínúu nga chinehenu ichi nd'ai. Kuasínkonúu tu xi k'uanjúhúu. At'aha ndaha nku ntsjaku najmi ndyja.

³⁵ Nk'ie nga b'a kitsú Pabło, as'ai jakj'á nku nínkuan ko kitsjáha máb'achjini Ntjáná nginkun ngayjeé jóo. Tsakjánya ko kíkjine. ³⁶ As'ai kama 'yún tak'un ngayjeé já xingisoo ko tá incha kíkjine nínkuon. ³⁷ Jo unchan ko cháte ko kan ún nku mahanj ngayjeé xi tintsúbayaj tsutsuu. ³⁸ Nk'ie nga ja incha kíkjine niñú, as'ai tu xi kama kijnaha tsutsuu incha kikjaník'ajin ntáchak'uun tuniñú xi y'a yóo.

B'i ts'in tsakjan tsutsu xi tjya Pabło

³⁹ Nk'ie nga kama seen, najmi kamankjihin jóo má incha tsichu. Tunga kíkíehé nku ante kixi má nga tjin tsumi ko incha kama mjehe nga nguájko tsutsuu yó, tsa tu ahá ni kuichúko. ⁴⁰ Kui nga incha tsate'yúhúun n'ú'ya xi y'aha rá ni xi fáya'yúhúun tsutsuu. Incha kikjanítjab'a niú ko kits'in ndáihí ni xi bakú n'yáha tsutsuu. As'ai kingjénk'a najyuhun tsutsuu xi basinya'yún ntjo tu xi nguájko hóo rá ntjo ante kixiu. ⁴¹ Tunga nkuhú ante má nga tjin tsumi tsichu yóo. Yo kisasínkjá'yún anjín tsutsuu. Ndaháchí najmi tá kama kits'inmijáha niú. As'ai t'éhen ntóo kíkjexuba astun tsutsuu.

⁴² B'a incha kitsúhu xinkjin já juun nga incha ts'ínk'ien já nubayóo tu xi najmi incha kuankajin ntáha. ⁴³ Tunga mjehé rá nda jun k'aku nga ts'ínk'anki Pabło, kui nga najmi kitsjantehe nga b'a incha ts'íhín jóo. Tu sa ní b'a kitsú nga tjun kjaník'ajin ntá yjoho xi maha ntá tu xi kuichúhu ante kixiu, ⁴⁴ ko nga já xingisoo nguájko yate ko tsa t'íaha tsutsuu. B'a ts'in incha tsichuhúni ante kixiu ko incha ts'ankiyeje.

28

B'i ts'in kits'in kjuankjún Pabło xjo Malta

¹ Nk'ie nga tsitjujin ntái, kík'inyani nga Malta 'mi yo. ² Xuta xi tjin xjo xu'bj nda animaha ko nda kits'ínkjáinni. Incha kits'in'yún nku nd'í chánka, at'aha nch'an ko ts'í t'ib'a kui nistjin. ³ Jáya Pabło chuba chikín ko y'éntujin nd'íu. As'ai tu tsitjuhú nku ye xi t'bankahá nt'áihí nd'íu ko kíkjinehé ntsja Pabło. ⁴ Nk'ie nga kíkíe xuta xi tjin yó nga tjenb'ankit'a ye ntsja Pabło, b'i ngján kinchjako xinkjin. B'i incha kitsú:

—Kjuaxi nk'ie nga animá nga ts'ínk'ien ndai. Ndahá tsa kuitjujin ntáchak'uun tunga Ntjáná najmi mjehe tsa k'úéñá tik'un sa.

⁵ Tunga y'étsujnehé Pabło ye ajin nd'íu. Ndaháchí najmi chumi nihi xi kamaha. ⁶ Incha kikuyá xuto nga kujjin Pabło ko a rá tjen'yún kuayáha. Tunga b'ahá ts'in j'aha chuba nga tñincha kuya. Nk'ie nga incha kíkíe nga najmi chumi nihi xi kamaha, kits'ínk'óntjaiya kjuankjintak'uhun. B'a incha kitsú nga nku ntjá Pabło.

⁷ Tíña ante xu'bo tjihin ni'ya nku nda xi 'mí Publío, xi nda títjuhun xjo Malta. Kui xi kits'ínkjáinni. Nda ts'in kits'ínsinni jan nistjin tjihin. ⁸ Tunga kjiñá uhún na'mihí Publío. Ch'in tñinchaha ko tíf'aha. As'ai jas'en Pabło má kjiñá. Askahan nk'ie nga kinchjako Ntjáná,

kingjénne ntsja ko kits'innkihí. ⁹ Nk'ie nga b'a kamoq, ta incha j'ai ya kj'ai xuta un xi tjin yo. Ta incha kama nkihí.

¹⁰ Nkjin ni xi kitsjani xuto, ko nk'ie nga kichjubé ngáhani kj'ai tsutsu ta kitsjani ni xi machjén nga n'eé nyá.

B'i ts'in tsichu Pablo nanki Roma

¹¹ Nk'ie nga j'a jan sá, as'ai tsankinkoi nku tsutsu xi yo kits'ink'ja nistjin chunch'oon. Alejandria nibaha yoo ko tjit'a chjihí sénnistjihin ntja Castor ko Polux. ¹² Tsihií Siracusa ko jan nistjin ts'andayani yo. ¹³ Nk'ie nga tsitjuí yo, tsankint'á tñaj nanki xi tjin yo ko tsihií nanki Regio. Nistjin xi ma ndyjuun kamanéi nku ntjo, ko nistjin xi ma johó tsichukoni tsutsu nanki Puteoli. ¹⁴ Yo kisakúni k'ua já nts'éé xi b'a kitsúni nga kuintsabakoi nku tuntjái tjihin. Nk'ie nga ja kamoq kin'eí nyá nga tsankjin nanki Roma.

¹⁵ Já nts'éé xi tjinu nanki Roma, nk'ie nga kint'é nga tsihií yo, as'ai incha j'aiki'á nyani má nga 'mi Natsin Apio ko má nga 'mi Jan Ni'ya, yo má n'ek'ja nistjen. Nk'ie nga kikié Pablo jóo, kitsjáha máb'achjihí Ntjaná ko tsjo kik'iehe animaha. ¹⁶ Nk'ie nga tsitjas'ein nanki Roma, kik'aintehe Pablo nga t'axin k'úejña ko nku nda jun kikuuntáha.

B'i ts'in y'énimíhi Pablo xuta judio xi tjin Roma

¹⁷ Nk'ie nga j'a jan nistjin, as'ai Pablo kinchja njakúhu já k'akúhu xuta xi ntje judio tjeheñ ra xi tjin yo. Nk'ie nga kama nja jóo, as'ai b'a kitsúhu:

—Jun já nts'e, najmi chumi nihi xi kits'ihin xutaná ko ta ndaha najmi ngji kontraha sin chá xi kits'inkjas'enná ntje cháná. Tunga xuta xi tjinuhú Jerusalen kits'inkjas'ennijéna aya ntsja já Roma. ¹⁸ Kingjásjaiyana ko kama mjehe nga ts'in ndaina, at'aha najmi chumi nihi xi kits'ian xi tjeheñ ra ngabaya. ¹⁹ Tunga najmi kits'in yuhú já judio xi tibatéjéna. Kui nga tsankihina nga nginkun ndatitjun k'aku Cesar n'ekokjuahana, ndaha tsa najmi tjin ni xi kuatéjéneha xutaná. ²⁰ Kui kjuaha nga kinchjahanuu. Mjena skuenu ko xinyanuu nga tjinjá'yunna n'úkicha i tu ngat'aha nga tikuyáha ni xi tichuyáa ngayjeé ña xi xuta Israel.

²¹ As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ndaha nku xujun xi nibaha ante Judea xi tinchjanijmíyaha ri najmi j'aini, ko ta ndaha já nts'éé xi incha nibaha jan najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kinchja ngat'a ts'i. ²² Tunga mjeheñi kuasinñjú xi nkú ts'in n'enkjínk'uin, at'aha yaj nga tu má antehé ni najmi nda tichubanijmíyaha xuta xi yankihí én xi t'b'énimí.

²³ Kui nga incha y'éhe ra nku nistjin nga Pablo kuakúya ko nkjin nkjún xuta incha j'ai kui nistjin ni'yaha. Nku nistjin kik'aha Pablo nga y'éña chji ko kitsúya nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Kits'inchjén xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhun já profeta nga y'éña chjihí xuta yaha Jesu. ²⁴ As'ai tjin xi kits'inkjáihin ni xi kitsú Pablo ko tjin xi najmi kis'ejihin.

²⁵ Najmi tsichu ma nkuko xinkjin. Nk'ie nga incha kik'atuts'ihin nga incha ngji ni'yaha, b'i kitsú Pablo:

—Kjuaxi ni xi kitsúhu Espiritu Santo ntje chánuu nga kits'inkinchja nda profeta Isaia. B'i kitsú:

²⁶ T'ihinsejihí naxinantá xu'bo ko b'a t'ihin:
'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihinnuu,
ko 'yún chaso tunga najmi chánú.

²⁷ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bj,
kits'in staya yjohó ko kik'échja tunkun,
tu xi najmi skuéhe ko najmi kujnt'éhe,
ko najmi kamankjihin ra,

tsa ts'ink'ontjaiya animaha ko nga an ts'innkihí.

²⁸ 'Kui nga tjihin nga chahanu nd'ai nga Ntjaná ts'inkjihí ra naxinantá xi tjin asuntej én xi ts'ink'ankihí. Kuhlí xuto xi kuasinñjuhé én.

²⁹ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, 'yún incha kinchjatiko xinkjin já judio. As'ai incha ngji.

³⁰ Jo nú kamaha Pablo nga y'eñaya ni'ya xi y'échjí sá. Kits'inkjáihin ngayjeé xi tsichusehe.

³¹ Y'énimí xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná ko tsakúya nga Jesucristo xi Nda Ntjaná. Kinchja chji chji ko najmi ch'a xi y'échjahá nga b'a kits'in.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pabło xuta ninku Roma

B'í ts'ín kikjaniñahá Pabło xuta ninku xi tjin nanki Roma

¹ An Pabło, an nda musu síhín Jesucristo. Ntjaná kits'ín mana nku nda postruhú tų xi k'uenijmihina én nda tsuhú, ² én nda tsu xi kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'ínkinchja já profetaha xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntjaná, kui xi tsje.

³ Én nda tsuu tínchjanijmíyaha Ntíhí, kui xi Nda Ntjaná Jesucristo. Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehe nda rej David nibaha ra. ⁴ Ko nk'ie nga j'áiyaha ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhí Ntjaná xi tjihín nga'yún. ⁵ Kitsjána kjuanda ko kits'ín mana nku nda postru ngajoho tų xi tų má k'uenijmíhí ra xuta nga tjihín nga s'ejihín ko kuint'é'éhen. ⁶ Jun tintsúbajun xuta xi kis'enijmíhí, kui nga xutaha Jesucristo kamahanu.

⁷ Ngayjoo xuta ninku xi tintsúboo nanki Romá tít's'ínkjínúu kui xujun. Tjoho Ntjaná jun ko j'ájinnúu nga kikjats'enuu.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'í ts'ín kitsúya Pabło nga mjehe ngjuaisehe xuta ninku Roma

⁸ Kui ni xu'bjí xi tjun xinnúu. Tų ngat'aha nga Nda Ntjaná Jesucristo ts'ená, tsjaha máb'achjihí Ntjaná ngat'aha nga ja kichjubó éhen ko nga ngúsuhun asuntee tichubanijmíyaha xi nkú ts'ín s'ejinnúu Ntjaná. ⁹ Ngayjee animana tít's'ínxát'aha Ntjaná nga tib'enijmía én nda tsuhú Ntíhí, ko kui xi be nga tehente ts'ínkjónúu nk'ie nga nchjaka.

¹⁰ Bankihí Ntjaná tsa kui xi mjehe katsjánjyána nga kama kfínsenuu. ¹¹ At'aha mje nkjúnna skuenuu tų xi kúásínkoñonúu nga sákúnúu ni xi tsjáná Espiritu Santo, tų xi ndjá kúinchahanu. ¹² Mjena nga xi nkú ts'ín nkuhú s'ejinná k'ujá nga'yúnkoñó raá xinkjá.

¹³ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin nýjá kama mjena nga kfínsenuu tunga santahá ni nd'ái tjin ni xi tib'échjana. Mjena ta ts'ian xá xi kitsjána Jesucristo ajinnúu xi nkú nga ta tít's'ian ajihín xuta naxinánta xingisoo. ¹⁴ Tjihín nga ts'ian ajihín tų mí xutahá ni xá xi kitsjána, xuta xi nchja én griego ko xi nchja kj'ái én, xi nkjink'uhun ko xi najmi nkjink'uhun. ¹⁵ Kui nga mangimjehena nga k'uenijmihínúu ko ta jun xi tintsúboo Romá én nda tsuhú Jesucristo.

B'í ts'ín kitsúya Pabło nga tjihín nga'yún én nda tsuhú Jesucristo

¹⁶ Najmi ma subana nga én nda tsuhú Jesucristo b'enijmía, at'aha kui xi nga'yúhun Ntjaná xi ts'ínk'ankikoho ngayjee xi s'ejihín, xi ntje judio tjehe ra ko xi najmi ntje judio tjehe ra.

¹⁷ Én nda tsuhú Ntjaná bakúchji xi nkú ts'ín Ntjaná tsjáha xuta nga naxu ma nginkun tų ngat'aha nga s'ejihín. B'a ma at'aha s'ejihín, xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntjaná nga b'í tít'su: "Xi ja naxu nginkun Ntjaná tų ngat'aha nga s'ejihín k'uéjña tik'un."

B'í ts'ín tsakúya Pabło nk'ie nga ngayjee xuta tjihín je

¹⁸ Ntjaná xi tijná nk'a ján b'éjña chji kjuakjahan nga ts'ín nibánehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhun ko incha ts'ín ni xi najmi naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga cha ni xi naxu tjin. ¹⁹ At'aha ni xi yaha Ntjaná, kui ta incha be. Ntjaná ta y'éjña chjihí. ²⁰ Najmi tjin xi nkú ts'ín b'a incha kujtsuhu nga najmi be. At'aha xi nkúhu nga kamanda asuntee tsakúchji nga'yúhun Ntjaná xi najmi maha ndyja ko nga nkuhú kui xi Ntjaná. Kjuaxi kjáihín nga najmi ma chji Ntjaná, tunga kamankjihinná tsa chaseéhe ni xi kin'enda.

²¹ Tunga ta ndahá ni tsa incha kieke jóo ni xi ts'e Ntjaná, najmi incha kits'ínkie yjoho nga Ntjaná xi tjihín kjuachánka ko ta ndaha najmi incha kitsjáha máb'achjihí. Tų sa ni ni xi najmi chumi ni chjihí ra incha kits'ínkjink'un ko incha kama yjihín. ²² Já nkjink'un chuba incha kits'ín mahá yjoho, tunga já síhí incha kama. ²³ Incha kits'ín t'axín kjuachánkaha Ntjaná, kui xi najmi mahá 'me. Kits'íntsjoho sénnistjihín xuta xi mahá 'me ko sénnistjihín nisee, chų ko ye.

²⁴ Kui nga Ntjaná kits'ín ndáihí ra xuto nga ni xi najmi ndoo incha ts'íhín, ni xi nchjaha anjmaha. Ta kui ta maha najmi incha kikienkjún yjonintehe nga ch'on kits'ínko. ²⁵ Incha kits'ín t'axín éhen Ntjaná xi naxu tjin. Tų én tsank'óhó incha tsakj'á. Incha kikienkjún ko incha kits'íntsjoho ni xi kin'enda antehé ni nga xi kits'ínnda niú ts'íntsjoho, xi tjihín nga n'etsjoho tų nkjéhe ni. B'a tjin.

²⁶ Kui nga Ntjaná kits'ín ndáihí ra xuto nga ni xi suba maná incha ts'íin. Jminchjihín jóo incha y'entu xi nkú ts'ín tjehe ra nga incha ts'íinko x'ihín. ²⁷ Já x'in ya ta incha y'entu xi nkú ts'ín tjehe ra nga incha ts'íinko jmichjún. Ta kuihi xinkjín x'in incha kits'ín mje. Tjihín kjuasuba ni xi incha kits'ín. Ta kuihi jáx'in incha kikjantuko xinkjín. Tunga ta incha kits'ínkjáihín ra chji xi tjehe ra kjuangasten xi incha kits'ín.

²⁸ At'aha najmi incha kits'insihin Ntjaná, kui nga Ntjaná kits'in ndáihí ra nga kuatsúhun kjuankjink'uhun, tu xi incha ts'ihin ni xi najmi ma n'e. ²⁹ Kui nga kitsejihin ra ngayje tákjá ni ch'onk'un. Najmi naxu incha ts'in, fantuko jminchjin xi najmi kjee bixan, incha fásihin ni xi tjihin xinkjin ko ch'on incha ts'in. Kitsejihin animaha kjuaxintak'un, incha ts'ínk'ien xinkjin, ko ta kitsejihin kjuachán, kjuamaña ko kjuach'onk'un. ³⁰ Nchjane xinkjin, én tsank'á ts'inne xinkjin, ts'in unkie Ntjaná, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjohó, kjuankjintak'uhun b'asjejin nkjin tákjá ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha, ³¹ si, najmi ts'intjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'intjo, najmi ma n'e jnenta ko najmi ma nimaaha xinkjin.

³² Be xuta xu'bo nga xi b'a ts'íun ngabaya tjeheh ra, at'aha b'a ts'in y'éjña Ntjaná. Tunga tu nku b'ahá tjincha ts'in ko santaha tsjo incha maha nga k'ái xi b'a ta ts'in.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Ntjaná ts'ínkokjua ngayjee xuta

¹ Ji xi chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda ko tin'ek'anji jé xuta xi k'ái, najmi tjin nku ts'in n'esjenkihini yjohi. Nk'ie nga chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda, ta ji ta maha n'ek'anji jé yjohi, at'aha ji b'a ta n'ei. ² Yaa nga kixi ts'ínkokjua Ntjaná xuta xi b'a ts'íun.

³ Ji nda, ji xi chaseihí yá xi najmi nda tít's'in ko nk'ie nga b'a ta n'ei, za b'a bixín nga kuitjunkihi yjohi nga ts'ínkokjua Ntjaná? ⁴ ¿Á t'in'e t'axihin ri yjohi kjuanda chánkaha Ntjaná ko nk'ie nga tu xi ts'in'yún tak'uhúnná ko nk'ie nga tu xi ndahá ts'in? ¿A najmi mankjihín ri nk'ie nga kui kjuandaha Ntjaná tít's'aniyáhi nga k'úinchi'aha ri animahi?

⁵ Tunga tu ngat'aha nga ndjá tjiyahi ko nk'ie nga najmi t'michj'aihi animahi, tu sahá t'in'etsenéi yjohi kju'a un xi nibanehe asuntee nistjin nk'ie nga ts'ín nibá Ntjaná kjuakjahan ko ts'ín sisin kju'a. ⁶ Nk'ie b'a kamoo, Ntjaná tsjáha chjihí nga nkúnkú xuta ngat'aha xi nku tjin ni xi kits'in.

⁷ Xuta xi tu nku tjincha tít's'ihin ni xi nda, xi b'a ts'in t'ibangisjáhi nga sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntjaná ko nga nda cha ko nga k'úentu tik'un sín, kui xuta ha xi Ntjaná ts'ínk'íentu tik'un síhin. ⁸ Tunga xuta xi sin kju'a ko najmi nt'é'éhen ni xi naxu tjin, xi tu sahá nt'é'éhen ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'ínkjáihin kju'a un xi ts'ín nibanehe Ntjaná ko kjuakjahan.

⁹ Kjuanima ko kjuaba sakúhu ngayjee xuta xi ts'in ni xi ch'onk'un, b'aha ra xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹⁰ Tunga ngayjee xuta xi incha ts'in ni xi ndoo, kui xi sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntjaná, nda cha ko s'ehe kjuajyu, b'aha ra xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹¹ At'aha namji ngabi ts'in Ntjaná.

¹² Ngayjee xi incha kits'in ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyáhá ta ndaha tsa najmi kits'ínkokjua kjuatéxumoo. Ko ngayjee xi incha kits'in ngatitsun nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoo ts'ínkokjua. ¹³ Najmi xuta xi tu basínjuhúh ra kjuatéxumoo xi naxu ma nginkun Ntjaná. Xuta xi ts'intjusun ni kjuatéxumoo xi naxu n'e ma.

¹⁴ Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra najmi kik'aihi kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'ihin ni xi tít'su kjuatéxumoo, at'aha mankjihín ni xi nda ko ni xi najmi nda. B'a ts'in kuenta ts'e suba sakúhu ra nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi tijnaha kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise. ¹⁵ Incha bakúchji xuto nga ajin animaha tjt'a ni xi bakúya kjuatéxumoo. Animaha tsuyaha tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tjincha ts'in. Ko kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjeheh jé ko tsa najmi tjeheh ngat'aha ni xi tjincha ts'in. ¹⁶ B'a kama nistjin nk'ie nga Ntjaná k'úéxáha Jesucristo nga kuasehe ni xi tjintu'maha xuta. B'a kama xi nku tít'su én nda tsu xi tib'enjmíá.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjihin jé xuta judio ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoo

¹⁷ Ji xi b'a t'ibixín nga ji xi ntje judio tjeheh ri, nga kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai ko tsjo mahi at'aha Ntja nku tutuu s'ejihin. ¹⁸ Yai ni xi mjehe Ntjaná nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha kjuatéxumoo kisakúyahi. ¹⁹ Behe tak'uin nga mahi baku n'yáihí xuta ka ko nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'in ndzjehen xuta xi tjima má jyuun. ²⁰ Ji xi bakuyáihí xuta xi najmi be ni xi ts'e Ntjaná. Ji xi nda maestruhu xuta xi najmi mankjihin, at'aha tijnahi kjuatéxuma xi bakúchji kjuankjintak'uu ko ni xi naxu tjin.

²¹ Ji xi bakuyái, za najmi bakuyáha ri yjohi? Ji xi b'enjmí nga najmi ma n'e ndyjé, za n'ei ndyjé? ²² Ji xi b'a bixín nga chánkjáán kjuabixanná, za b'a n'ei? Ji xi unchai ntja xi ntsja xuta ts'innda, za najmi n'ei ndyjé nínkuhu ntja xu'bo? ²³ Ji xi tsjo mahi at'aha yai kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi tiyankjúnmi Ntjaná nk'ie nga t'ibiyunéi kjuatéxumoo. ²⁴ B'i tít'su éhen Ntjaná má nga tjt'a: "Ngat'anuu najmi tiyankjún Ntjaná ajihin xi najmi ntje judio tjeheh ra."

²⁵ Chjihí ra nga kin'ehi circuncision tsa t'in'etjusuin kjuatéxumoo. Tunga tsa t'ibiyunéi kjuatéxumoo, circuncision xi kin'ehi b'a ma xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu. ²⁶ Kui nga tsa

xi najmi kin'ehé ra circuncision kjuátjoho ni xi tjit'a kjuatéxumoo, za najmi n'echjihí ra ni xi tít'sín nga cháshehé xi nkúhu tsa kin'ehé circuncision? ²⁷ Xi najmi kin'ehé circuncision yjonintehé tunga tít'sín tjuusuhún kjuatéxumoo, kui xi k'uejñanehi ni xi kanéhi ji xi tjtñahi kjuatéxumoo ko kin'ehi circuncision tunga tibiynéni.

²⁸ Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, ko najmi ni xi n'ehé yjonintee xi circuncision xi ndoo. ²⁹ Judio ní xi b'a ts'ín tjíyahá ko circuncision xi nda, kui ní xi ma ajin anjmaḡa xuta. Espirituhú Ntjáná b'a ts'ín, najmi ni xi tjit'a xujun. Xi b'a ts'ín tjíyahá, Ntjáná nda nchjanehé xuta xu'bo, najmi xuta.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú naxuhú ts'ín Ntjáná

¹ Kui b'a maha, ¿mí ni xi tjin saha xi ntje judio tjeheh ra ní ma? ¿Ko má xi kui chjéhen circuncision? ² Chjihí ra niy, tu xi nkú ts'ín cháshehé raá. Títjun Ntjáná kits'ínkjas'ehen xuta judio éhen. ³ Tjin xi najmi kis'ejihin éhen Ntjáná, tunga, za kuihi nihi ni ts'ín nga Ntjáná najmi ts'íntjususuhun éhen? ⁴ ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Ntjáná tu nkú ts'ín ni xi naxu tjin. Xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntjáná nga b'j tít'su: S'ejña chji nga ji xi naxuj nk'ie nga chubai, ko n'e nganaí nk'ie nga n'ekoḡjuaḡi.

⁵ Tsa kjuach'onk'unná b'ejña chji nga Ntjáná xi naxu ts'ín, ¿nkú kuixiaán ní ma? ¿A najmi naxu ts'ín Ntjáná nk'ie nga ts'ín nibájennená kjuakjahan at'aha ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a tixian, tinchja xi nkúhu nku nda. ⁶ ¡Ndaha tsa mí yehe najmi b'a tjin! At'aha tsa najmi naxu ts'ín Ntjáná, ¿nkú ts'ín ts'íntjususuhun xuta?

⁷ Tungá tsa ngat'aha én tsank'á xi tinchja, ko tsa b'a ts'ín tís'ejña chjihí nga b'a tjin ni xi ts'ín Ntjáná ko sakú saḡ kjuachánka, za b'a tí'minaha ní ma nga ngatitsun tít'sian? ⁸ Ka ma ra b'j k'úhjin xinkjá kai: "Ch'on n'ee tu xi nda kamaha asunntej." B'a tjincha tsu xi tjincha nchjayanení nga kui niy xi tjincha bakuyái. Nda tjin nga s'ejñanehé mí nihi xi kanéhe xi b'a tjincha tsuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjin xi bichú ma naxu nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga ts'íntjusun kjuatéxumoo

⁹ ¿Nkú kuixiaán ní ma? ¿A 'yún nda saí jin xi ntje judio tjehehni nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! At'aha ja kuayaá nga xi judio ko xi najmi judio nkúhu ngatitsun tjtuntjin. ¹⁰ Xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntjáná nga b'j tít'su:

Najmi tjin xi naxu nginkun Ntjáná, ndaha nku najmi tjin.

¹¹ Najmi tjin xi mankjihin, najmi tjin xi bangisjai nga skue yáha Ntjáná.

¹² Ngayjee kindyjajihin niyóo, nkúhu nga tsatsuhun anjmaḡa.

Najmi tjin xi nda ts'ín, ndaha nku najmi tjin.

¹³ Ngabaya y'aha ra ni xi tsu, tu subahá én tsank'á nchja.

Én xi bitju ts'a b'a joyaha xáhan ye,

¹⁴ kitsehe ts'a én ch'on tsu ko én stinta.

¹⁵ Kitsa b'ema nga ts'ínk'ien anjma,

¹⁶ ni xi incha ts'ín ts'ín x'ahan xuta ko kjuanjima tsjáha.

¹⁷ Najmi incha be má tjin kjuajyu,

¹⁸ najmi incha tjinjin tak'un nga Ntjáná xi tjin nga chankjún.

¹⁹ Yá nk'ie nga xuta xi tñanehé kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuatéxumoo tinchjakoḡo xuta xu'bo tu xi nk'ie nga kuasehé ra Ntjáná mí nihi xi kits'ín xuta najmi ta incha kuinjchjaha nga najmi ta kuítjunkihi ra yjoho. ²⁰ At'aha ndaha nku najmi naxu chaha nginkun Ntjáná tu ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo. At'aha tu sa ní kjuatéxumoo b'ejña chjiná nga tjinna ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu ngat'aha nga s'ejihin xuta Jesucristo naxu bichú ma nginkun Ntjáná

²¹ Tungá nd'ai ja y'ejña chji Ntjáná xi nkú ts'ín naxu ma xuta nginkun. Najmi kjuatéxumoo xi maha b'a ts'ín. Santa níhi ma n'eya ní ajihin xujun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise ko ni xi y'et'a já profeta. ²² Ngat'aha ni nga s'ejihin xuta Jesucristo, b'a ts'ín naxu maha nginkun Ntjáná. Ko b'a maha ngayjee xi s'ejihin, at'aha najmi ngabi ts'ín Ntjáná. ²³ Tu ngat'aha nga ngayjee xuta kits'ín ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhu kjuachánka xi Ntjáná tsjá.

²⁴ Tunga chánkaha kjuandaha Ntjaná xi tu títsháhá nga naxu kama xuta nginkun, at'aha Jesucristo y'échjintjai xuta ko kits'in ndáihí jéhe. ²⁵ Kui xi Ntjaná kits'in ma nku chje. Tsaténdzjo jnihí tu xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'in tsakúchijihi Ntjaná nga naxu ts'in. Nistjin nk'ie, tu ngat'aha nga tenta najmi kits'inijéhe ra xuta ngatitsun xi kits'in. ²⁶ Tunga nistjin nd'ai ja tsakúchji nga naxu ts'in ko nga tu nku naxuhú títsháhá nga títsháhá xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'aha nga s'ejihín Jesucristo.

²⁷ Kui b'a maha, za tjin nkú ts'in kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntjaná at'aha ngat'aha kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise naxu kamahaná nginkun? Najmi kama. S'ejña t'axín ni xu'bo tu ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo. ²⁸ At'aha mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga s'ejihín Jesucristo, najmi ngat'aha tsa ts'intjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo.

²⁹ Za tu nkuhú Ntjaha xuta xi ntje judio tjeheh ra Ntjaná? Za najmi kohó Ntjaha xuta naxinantá xingisoo? Johon, b'a tjin. Ntjaná ta Ntjaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. ³⁰ At'aha nkuhú maha Ntjaná xi ts'in nga naxu ma xuta judio xi kin'ehe ni circuncision at'aha s'ejihín, ko ta tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tu ngat'aha nga s'ejihín. ³¹ Kui nga, za t'in'endyanáá chjihí kjuatéxumoo tu ngat'aha nga s'ejinná? Najmi b'a tjin! Tu sa ní b'a ts'in tí'báihí raá chji xi tjihín kjuatéxumoo.

4

B'i ts'in y'éjña chubayaha Pablo nga kits'in chjén ntje cháha xuta judio xi 'mi Abraham

¹ Chubanjimíyahaná ntje cháná Abraham. Zmí nihí xi kisakúhu? ² Tsa Ntjaná kits'inkjáihín Abraham nga kui xi naxu tu ngat'aha ni nda xi kits'in, ka ma ra nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kamahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntjaná. ³ Znkú títsháhá éheh Ntjaná ngat'a ts'e ni xu'bo? B'i títsháhá: "Kis'ejihín Abraham Ntjaná ko kui niu xi kits'in chjihí ra Ntjaná nga Abraham xi nku ndá xi naxu."

⁴ Xi nkúhu xuta xi ts'inxá, kui xi ch'axkíhí ni xi ts'in ko b'a ts'in s'echjihí ra. Najmi tu báihí ni xi ts'inkjáihín. ⁵ Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ni nda xi kits'in, nga tu sahá s'ejihín Ntjaná xi tsjáha xuta ngatitsun nga naxu ma nginkun, Ntjaná be nga xuto s'ejihín ko kui niu xi b'axkíhí Ntjaná nga naxu basehe.

⁶ B'i kitsú David nga: jÁ b'a nda tjihín ts'e xuta xi Ntjaná naxu basehe, najmi tu ngat'aha ni xi kits'in tsa kui kjuaha nga naxu n'e ma! ⁷ B'i ts'in y'é't'a:

jÁ b'a nda tjihín ts'e xuta
xi kin'endyjat'aha ra jéhe,
ko kin'endyajnuhu ngatitsuhún!

⁸ jÁ b'a nda tjihín ts'e nda
xi Ntjaná najmi b'axkíhí ra ngatitsuhún!

⁹ Za tu nkuhú xuta xi kin'ehe ni circuncision sakúhu kjuanda xi títsháhá David, a ra kohó xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'a kuixiáán nga Abraham kis'ejihín Ntjaná ko nga kui niu xi kin'echjihí ra nga naxu kin'e ma. ¹⁰ Tunga, znkjé kin'echjihí ra Abraham nga kui xi nku ndá xi naxu? Za nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a ra nk'ie nga najmi kjehé n'ehe ni circuncision? Nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'a kama.

¹¹ Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niu xi kama nku chuba xi kis'et'aha, chuba xi tsuhu ra nga naxu kama at'aha kis'ejihín Ntjaná nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'in j'ai maha Abraham na'mihí ngayjee xuta xi s'ejihín Ntjaná, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Ntjaná b'axkíhí xuta xu'bo xi nkúhu xuta xi naxu. ¹² Ko ta j'ai ma Abraham na'mihí xuta xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi tu nkú ni circuncision kin'ehe ra, ko ní ta s'ejihín Ntjaná xi nkú ts'in kis'ejihín ntje cháná Abraham nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kits'intjusun Ntjaná ni xi kitsúya títjuhún Abraham

¹³ Ntjaná kitsúya títjuhún Abraham nga kui ko ntje xi s'ehe askahan ts'inkjáihín asuntee nga kama ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní tsa kits'intjusun Abraham kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise, tsa kui kjuaha nga b'a kik'in títjuhún ra. B'a ní kik'ihín at'aha kis'ejihín Ntjaná ko kui niu xi kich'axkíhí ra nga kui xi naxu. ¹⁴ At'aha tsa xi t'incha ts'intjusun kjuatéxumoo, tsa kui xi ts'inkjáihín ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjá, kui xi tsuhu ra nga najmi chumi ni chjihí ra nga s'ejihín xuta Ntjaná ko najmi ta chumi ni chji kamaha ra én xi kitsúya títjun Ntjaná. ¹⁵ Nk'ie nga biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise, kjuakjahan Ntjaná ts'in nibánehe xuta. Tunga má najmi tjin kjuatéxumoo, najmi tjin xi nkú ts'in kuíyúnehe ni xi títsháhá.

¹⁶ Kui b'a maha, at'aha ní nga s'ejiñin xuta Ntjaná, kui kjuaha nga sakúhu ra ni xi kichuba tíjun, tu xi ngat'aha kjuandaha Ntjaná sakúhu ra ngayjee ntjehe Abraham ni xi kichuba tíjun. Najmi tu nku xi y'aha ra kjuatéxumoo xi sakúhu niy. Ta sakúhu xi s'ejiñin Ntjaná xi nkú ts'in kis'ejiñin Abraham Ntjaná. Kui xi na'miná ngatentéé¹⁷ nginkun Ntjaná xi nkú ts'in jíit'a, má nga b'a kitsúhu Ntjaná Abraham: "Ji xi kits'in maha na'mihí nkjin xuta naxinantá." Kis'ejiñin Abraham Ntjaná, kui xi ts'ínk'íentu tik'un xuta k'ien ko tu ts'ínkjohó ni xi najmi kjee tjín, as'ai s'e.

¹⁸ Abraham kikuyá ni xi kik'ihin ko kama na'mihí nkjin nkjún xuta naxinantá at'aha kis'ejiñin Ntjaná, ndaha tsa najmi tjín xi nkú ts'in kjuitusuhun niy. Kama xi nkú nga kik'ihin: "B'i ts'in nkjin kama ntjehe." ¹⁹ Tu nkú kis'ejiñin ra Abraham, ndaha tsa kamankjihin nga ja tu xi nibajehén ra yjonintehe at'aha ja ma kfehé ra unchan nú ko tsa ngat'aha nga ntí Sara xi chjuuhun maha. ²⁰ Najmi jo jan kamaha tsa najmi ta kis'ejiñin ra ni xi kitsúya tíjuhun Ntjaná nga tsjáha. Tu sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'ejiñin ko kits'ínkie yjoho nga chánka Ntjaná. ²¹ Y'énku k'un nga tjihin nga'yún Ntjaná ko nga kamaha ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjuhun. ²² Kis'ejiñin Abraham Ntjaná ko Ntjaná kits'ínchjilhi ra niy nga Abraham xi nku nda xi naxu.

²³ Má nga jíit'a nga Ntjaná kits'ínchjilhi ra nga kis'ejiñin Abraham, najmi tu nkúhu ngandaha Abraham kis'et'a niy. ²⁴ Nganda níná kis'et'aha niy. Ta n'echjiná ko ná xi nkúhu xuta xi naxu at'aha s'ejinná Ntjaná xi kits'ínkj'áiyaha ngabayoo Nda Ntjaná Jesu. ²⁵ Kui xi kin'ek'ienntjáhi ngatitsunná ko kin'ek'áiya ngáha ra ngabayoo tu xi ta kamahaná xuta xi naxu nginkun Ntjaná.

5

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ai tjínkoná kjuajyu Ntjaná

¹ Kui b'a maha, naxu kamaá nginkun Ntjaná at'aha s'ejiñinná Ntjaná ko tjínkoná kjuajyu ngat'aha ni xi kits'in Nda Ntjaná Jesucristo. ² At'aha s'ejinná Ntjaná, kui nga Jesucristo kits'ihin nga tsitjas'enjihinná kjuanda xu'bj. Ndjá tinchajián kjuandoo. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tichuyáá kjuachánka xi tsjáná Ntjaná.

³ Ko najmi tu nku ni xu'bj xi tsjo maná. Ta tsjo maná kju'aun xi tibitjajíán, at'aha yaá nga kju'a'uun tsjá nga'yunná tu xi n'e chúkjuahaná ni xi tímat'aán. ⁴ Ko tsa n'e chúkjuá, kixi bitjukaá ni xi tímaná. Ko tsa kixi bitjukaá ni xi tímaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntjaná. ⁵ Ko najmi sakúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee tíyaa ni xi tichuyáá. At'aha Espiritu Santo xi kik'ainá kits'intsejihin anjimaná kjuatjoho Ntjaná.

⁶ Nk'ie najmi kama kin'ek'anki subáá yjoná, Cristo k'ienntjáhi xuta ngatitsuun nstjin xi kitsú Ntjaná. ⁷ Ni tjín tsa tjín xi kuayántjai nku xuta xi naxu ts'in, tunga kutsa tjihín xi kama k'un kuayántjai nku xuta xi'yún nda. ⁸ Tunga Cristohó k'ienntjáhihiná nk'ie nga xuta ngatitsun saá. B'a ts'in tsakúchjilhi Ntjaná xi nkú ts'in tjoho ná.

⁹ Nk'ie nga ja xuta xi naxu kamaá nginkun Ntjaná ngat'aha jni xi tsaténdzjo Cristo, ¿nkú ts'in najmi n'ek'ankihiná nstjin nga ts'íin nibájen kjuakjahan Ntjaná? ¹⁰ At'aha nk'ie nga kamaá xuta kontraha Ntjaná, ngat'aha ngabayaha Ntíhi kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'in najmi n'ek'ankiná ngat'aha kjuatik'uhun Ntíhi, ná xi ja nchjako ndaná nd'ai? ¹¹ Ko najmi tu suba ni xu'bj tichuyáá. Ta tsjo maná nga Ntjaná kjuáts'ená, at'aha Nda Ntjaná Jesucristo kits'in nga tibichúk'un ngáha raá Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Adan j'aiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'íentu tik'unná

¹² Ngat'aha ni xi kits'in nku nda ngatitsuun jas'en asunntej ko ngatitsuun j'aiko ngabayoo. B'a ts'in ngjindjuhu ngabayoo ajihin ngayjee xuta, at'aha ngayjee xuta kits'in ngatitsun. ¹³ Kintehe ni nga Ntjaná kits'ínkjás'eheñ Moise kjuatéxumoo kis'e ngatitsun asunntej, tunga najmi ch'axkijhi ra ngatitsun xi ts'in xuta nk'ie nga najmi kjee tjín kjuatéxumoo. ¹⁴ Yaha nk'ie nga nstjihin Adan santaha nstjihin Moise tsatéxuma ngabayoo. Ta k'ien xi najmi kits'in ngatitsun xi nkúhu xi kits'in Adan. Adan, kui y'éjña chubayaná xi k'j'uai askahan.

¹⁵ Kjuandaha Ntjaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi kits'in Adan. At'aha ngat'aha ngatitsuhun nku nda nkjin xuta k'ien, tunga ngat'aha kjuandaha nku nda, kui xi Jesucristo, nkjin xuta'yún kisakúhu kjuandaha Ntjaná ko ni xi tu kitsjáhá ra. ¹⁶ Ko ni xi tu kitsjáhá Ntjaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'aha ra ngatitsuhun Adan. Ngat'aha nku ngatitsun xi kits'in Adan, Ntjaná kits'ínnijéhe ko b'a ts'in jé y'eñajihin. Tunga askahan ni nga kis'e nkjin ngatitsun, tu kitsjáhá Ntjaná nga naxu kama xuta nginkun. ¹⁷ Ngat'aha ngatitsun xi kits'in nku nda tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'aha ni nku nda, kui xi Jesucristo, incha k'úentu tik'un ko kuatéxuma xuta xi ts'ínkjáihin kjuanda chánkaha Ntjaná ko k'uajhi nga naxu kama nginkun.

¹⁸ Kui b'a maha, xi nkú ts'in tu ngat'aha nku ngatitsun xi kits'in nku nda jé y'entujihin ngayjee xuta, b'a ta ts'in tu ngat'aha nku ni nda xi kits'in nku nda naxu bichu ma ngayjee xuta nginkun Ntjaná ko k'uéntu tik'un. ¹⁹ Xi nkú kama nga najmi kint'é'én nku nda ko kui nga nkjin xuta tsichu maha xuta ngatitsun, b'a ta kama nga kint'é'én nku nda ko kui nga nkjin xuta naxu kujichu maha nginkun Ntjaná.

²⁰ Ko ta j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise tu xi sáha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisá ngatitsuun, y'un kisá sa kjuandaha Ntjaná. ²¹ At'aha xi nkú ts'in kis'ehe nga y'un ngatitsuun ko j'ai ko kjuabayoo, b'a ta ts'in tjihin nga y'un kjuandaha Ntjaná, kui xi ts'in nga naxu mahaná nginkun ko ts'ink'iéntu tik'un sinná ngat'aha ni xi kits'in Nda Ntjaná Jesucristo.

6

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun ko nga tintsuba tik'unkaá Cristo

¹ Kui b'a maha, ¿nkú kujixihinná? ¿A tu nku n'enáhá ngatitsun tu xi y'un s'ejña chji saha kjuandaha Ntjaná? ² ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'in kuintsujabin sahaná ngatitsuun? ³ ¿A najmi yanú ni xu'bj? Ngateteé xi kiséntájian Jesucristo nkuhú ja makaá ko nkuhú ja tsichu majihún ngabayaha. ⁴ Nk'ie nga kiséntájian Cristo, b'a ts'in tsayakohoná ko kis'eyanjikaá, tu xi kuintsuba tik'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'in Ntja Na'miná kits'ink'áiyaha Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha.

⁵ At'aha tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'in ta nkuhú kujichú makaá nga k'jáiya ngáhaná xi nkú ts'in j'áiya ngáha ra ngabayoo. ⁶ Yaá nk'ie nga kisut'a kruukaá Cristo. Najmi b'a ta ts'in tintsujahaná xi nkú nk'ie. Ja tsatsun yjonintená xi tijnáihjin ngatitsun tu xi najmi ta kuinú'yá'éheh raá ngatitsuun. ⁷ At'aha xi 'me, najmi ta tjin xi nkú ts'ijihin ra ngatitsuun.

⁸ Tsa ja tsayakaá Cristo, ta s'ejinná nga ta kuintsuba tik'unkaá. ⁹ Yaá nga Cristo j'áiya ngáha ra ngabayoo ko najmi ta kuayá saha. Najmi ta tjihin ra nga y'un ngabayoo tsa nkú ts'ijin saha. ¹⁰ At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú njá k'ieheh tu xi kikexihin ra nga y'un xi tjihin ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tijná tik'un, tijná tik'un xi nkú ts'in mjehe Ntjaná. ¹¹ Ko máha jun, b'a ta ts'in n'enkjintak'un nga ja tsayoho ngatitsuun ko tintsuba tik'un xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, nga nkuhú makoo Jesucristo.

¹² Kui b'a maha, najmi tu 'baintehe ruu ngatitsuun tsa kui xi kuatéxumaha yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuinú'yá'óhgon nga n'oo ni xi mjehe yjonintenuu. ¹³ Najmi tu ngatitsuun 'bohó yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tu sa ní Ntjaná tjohton yjonuu, jun xi ja tsayo ko j'áiya ngáhanu ngabayoo. Tjohton yjonintenuu Ntjaná nk'ie nga n'oo ni xi naxu n'e. ¹⁴ Najmi ta kuatéxumahanu ngatitsuun, at'aha najmi ta kjuatéxumoo tijnanehenuu. Kjuandaha ní Ntjaná tintsujankiu nd'aj.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ta batéxumahaná ngatitsuun

¹⁵ Eji ni ma, ¿a n'eé ngatitsun, tsa najmi ta kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise tijnanehená, at'aha kjuandaha Ntjaná tintsujankiá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yehe! ¹⁶ ¿A najmi yanú, tsa tjin xi n'ekjas'ohgon yjonuu nga kuinú'yá'óhgon xi nkúhu xuta musuhu, jun xi bichúmo xuta musuhu xi tnu'yá'óhgon? Tsa xuta musuhu ngatitsuun kamo, kuayó. Tunga tsa kuinú'yá'óhgon Ntjaná, naxu kamo nginkun. ¹⁷ Jun xi kamo xuta musuhu ngatitsuun njstjin nk'ie, tunga nd'aj máb'achjihí ra Ntjaná nga tu sahá ngayjehe anjmanuu tnu'yá'óhgon én xi tsinchiyó, én xi kin'ekjas'ennuu. ¹⁸ Ja kamandoóho ngatitsuun ko tsichumo xuta musuhu ni xi naxu tjin.

¹⁹ Tib'ejña chubayanuu ni xu'bj nga tinchjakonuu at'aha 'ni mankjinná nij. Njstjin nk'ie, ni xi chuntú nginkun Ntjaná ko kjuach'onk'uun kin'ekjas'ohgon yjonintenuu tu xi ch'on kin'ehenu. Xuta musuhu niu kamo, tunga nd'aj n'ekjas'on yjonintenuu nga kamo xuta musuhu ni xi naxu tjin tu xi xuta xi ts'e Ntjaná kamahanu.

²⁰ Nk'ie nga kamo xuta musuhu ngatitsuun, kjin tintsujbohó ni xi naxu tjin. ²¹ ¿Mí nihi xi kisakúnuu nga kin'o ni xi kin'o nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'aj? Ngabaya y'aha ra ni xi kin'o. ²² Tunga nd'aj ja kamandoóho ngatitsuun ko yjankihuu Ntjaná. Tisakúnuu kjuaje xi tsjánuu Ntjaná tu xi kuintsuba tik'un sihinuu. ²³ At'aha ngabayoo, kui xi chjihí ngatitsuun, tunga Ntjaná tu tsjáhá nga k'uéntu tik'un sín xuta xi nkuhú makó Nda Ntjaná Jesucristo.

7

B'i ts'in y'éjña chubaya Pablo nga ja tsayahaá kjuatéxumoo

¹ Jun já nts'e, tinchjakonuu jun xi yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjintu tik'un sa xuta y'aha kjuatéxumoo? ² Xi nkúhu nku tchjuun xi tijnáha x'in, tjit'a kjuatéxumoo nga najmi tjihin nga k'uéjña x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjoho kjuatéxumaha kjuabixoon. ³ Kui nga tsa k'jái nda k'uéjñakoho nk'ie nga tijná

sa x'ihin, tɔ́bangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha rá yjohi ni xi tjit'a kjuatéxumoo. Najmi tɔ́bangane kjuabixooŋ tsa k'ái ndá k'úéjñako ngáha.

⁴B'a ta kamanuu, já nts'enga. Xi ja k'ien najmi ta y'aha rá kjuatéxumoo, ko jun ja tsayakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi k'ái xi kama ts'e ngáhanuu. Xi já'áya ngáha rá ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'ái. B'a ts'in kama n'ehená ni xi ts'e Ntjaná. ⁵Nk'ie nga kich'a saá asuntee, ngatitsuun kits'inxájin yjonintená. Ngatitsuun kits'inchjén kjuatéxumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjeheŋ rá ngabaya. ⁶Tunga nd'ái ja najmi ta kjuatéxumoo tjñanehená, at'aha ja tsayahaá kjuatéxuma xi kik'íet'a'yúnná nstjin nk'ie. Kui nga tin'ehená ni xi ts'ejhe Ntjaná nd'ái xi nkú ts'in tɔ́bakú njyá tsetsená Espirituhú Ntjaná, najmi xi nkú ts'in tsakú njyána xujun xi kis'et'a nstjin nk'ie.

B'j ts'in tsakúya Pablo xá xi tjihin kjuatéxumaha Ntjaná

⁷Ei ni ma, žnkú kuixián? ¿A kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheŋ Moise y'a ngatitsuun? ¡Najmil! ¡Ndaha tsa mi yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatéxumoo, najmi kikié rá ni xi 'mihj ngatitsuun. Najmi be tsa najmi nda tjín nk'ie nga ni xi tjihin xuta kjuasihin tsa najmi b'j titsu kjuatéxumoo: "Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta." ⁸Tunga ngatitsuuhún kits'inchjén ni xi tjit'a kjuatéxumoo ko b'a ts'in kinchjahanana nga jasihin nkjin tikjá ni xi najmi an ts'an. At'aha tsa najmi tjín kjuatéxuma, najmi tjihin nga'yún ngatitsuun.

⁹Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjeé s'ejñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheŋ Moise, tsátejña tik'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi tjit'a kjuatéxumoo, kisakú nga'yúhun ngatitsuun, as'ái tsaya. ¹⁰Kikie nga kjuatéxuma xi tjihin nga ts'ínk'íejña tik'unna, kui xi tu sahá kits'ínkjina ngabayoo. ¹¹At'aha ngatitsuun kits'inchjén ni xi tjit'a kjuatéxumoo tu xi ts'anachahana. B'a ts'in kits'ínk'ienkqhona ni xi tjit'a kjuatéxumoo.

¹²Jehé kjuatéxumoo, ko ni xi tjit'a kjuatéxumoo je ko naxu túchja ko nda. ¹³Tunga, ¿a ni xi ndoo xi kitsjana ngabaya? ¡Najmil! ¡Ndaha tsa mi yjehe! Ngatitsuun ni kits'inchjén ni xi ndoo nga kitsjana ngabaya tu xi cháha nga kui xi ngatitsuun. Ni xi tjit'a kjuatéxumoo tsakúchji nga tu xi'yúhún ch'onk'un ngatitsuun.

B'j ts'in tsakúya Pablo ni xi ts'ihin ngatitsuun

¹⁴Yá nga kjuatéxumoo ajihin Espirituhú Ntjaná tsitjuhu, tunga an asuntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda musuhu. ¹⁵Najmi mankjinna ni xi ts'ian. At'aha najmi ni xi mjena ts'ian. Tu sa ní ni xi najmi sasinna, kui nihi xi ts'ian. ¹⁶Tunga tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi tits'ian tits'ínkiéqhona yjona nga nda kjuatéxumoo. ¹⁷Kui nga najmi ta an xi b'a ts'ihinna nga b'a ts'ian. Ngatitsuun xi tjñajin nina xi b'a ts'in.

¹⁸Be nga xi nkú ts'in y'ahana asuntee, ndaha nku ni xi nda najmi tjñajinna. At'aha ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tunga najmi chúkjuhána b'a ts'ian. ¹⁹Najmi ts'ian ni xi nda xi mjena ts'ian, tu sa ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian. ²⁰Tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, najmi ta an xi b'a tits'ihinna. Ngatitsuun xi tjñajin nina xi b'a tits'ian.

²¹Mankjinna ni xu'bj. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu ni ch'onk'un xi tjñajihinna bitjuchji. ²²Tsjo maha animana kjuatéxumaha Ntjaná, ²³tunga mankjihinna nga k'ái kjuatéxuma tits'inxájin yjonintena, kui xi kjuatéxumaha ngatitsuun. Kui xi kjánko kjuatéxuma xi tsjanijaha kjuankjintak'unna. F'ak'ánijéna ko ts'in mana nda nuyayaha.

²⁴¡Nima rú ts'ihinna! ¿Yá xi kuasinkona tu xi kama ndáihj rá yjoninte xu'bj xi titsjana ngabaya? ²⁵¡Tsjaaha máb'achjihj Ntjaná! Nda Ntjaná Jesucristo kits'in ndáina. Tits'inchjén kjuankjintak'unna nga tint'e'eheŋ kjuatéxumaha Ntjaná, tunga xi nkúhu nku nda, kjuatéxumaha ngatitsuun tint'e'eheŋ.

8

B'j ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhú Ntjaná ts'ínk'íentu tik'unna

¹Kui b'a maha, najmi ta chumi nihi ta n'enijéhe rá xuta xi nkuhú makó Cristo Jesu, ²at'aha Espirituhú Ntjaná ts'ínk'íentu tik'unkoná Cristo Jesu ko tsjaná nku kjuatéxuma xi ts'in ndáina kjuatéxumaha ngatitsuun ko ngabayoo.

³Ni xi najmi kamaha kits'in kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheŋ Moise at'aha asuntee y'aha rá xuta ko najmi kamaha ts'ijntjusun ni xi tjit'a, kui nihi xi kits'in Ntjaná nga kits'in nibá Ntjhi. Ntjhi kik'a yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuuhun xuta tu xi y'échjintjaihi ngatitsuun. B'a ts'in kik'ojennkiki Ntjaná ngatitsuun xi tjñajihin xuta. ⁴B'a kits'in Ntjaná tu xi kuítjusuhun ajinná ni nda xi banki kjuatéxumoo, ná xi najmi ta tintsuhahána xi nkú ts'in mjehe yjonintená. Tintsuha nínáá xi nkú ts'in mjehe Espirituhú Ntjaná.

⁵At'aha xi asuntee y'aha rá nga tjintu, kui xi ni xi ts'e asuntee ts'ínk'jink'un, tunga xi Espirituhú Ntjaná y'aha rá nga tjintu, kui xi ni xi ts'e Espiritu ts'ínk'jink'un. ⁶Xi ni xi ts'e asuntee ts'ínk'jink'un, kui xi kuayá, tunga xi ni xi ts'e Espirituhú Ntjaná ts'ínk'jink'un, kui xi k'úentu tik'un ko s'ehé kjuajyu. ⁷At'aha xi ni xi ts'e asuntee ts'ínk'jink'un, kui xi

unkie Ntjānā. Najmi tjiñtunkī kjuatēxumaha Ntjānā kō najmi maha tsa b'a incha ts'jīn. ⁸ Xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi najmi maha ts'in ni xi tsjohō Ntjānā.

⁹ Tunga máha jun, ja najmi ta asuntee y'ahanu nga tintsuḅoo. Espirituhu ní Ntjānā y'anuu nga tintsuḅoo tsa kjuaxi nga kui xi tjiñajinnuu. Xi najmi tjiñajihin Espirituhu Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe. ¹⁰ Tunga tsa Cristo tjiñajinnuu, tsuhu ra nga Espirituhu tít's'ink'iéntu tik'unuu kō ja naxu tsichumo nginkun Ntjānā, ndaha tsa ngatitsun ja kits'ink'ien yjonintenu. ¹¹ Tsa Espirituhu xi kits'inkj'áiyaha Jesu ngabayoo tjiñajinnuu, ta kuihi xi kits'inkj'áiyaha Jesu ta ts'ink'iéntu tik'un yjonintenu xi maha 'me. B'a ts'jinkonuu Espirituhu Ntjānā xi tjiñajinnuu.

¹² Kui b'a maha, já nts'e, ja najmi ta tjiñin tsa kuñtsuḅaa xi nkúhu xuta xi ts'in ni xi mjehe yjonintee. ¹³ At'aha tsa kuñtsuḅoo xi nkúhu xuta xi ts'in ni xi mjehe yjonintee, kuayó. Tunga tsa Espirituhu Ntjānā n'ek'ienkohonu ni xi mjehe yjonintenu, kuñtsuḅa tik'un.

¹⁴ Ngayjee xi Espirituhu Ntjānā bakú nyáha, kui xi ntihī Ntjānā. ¹⁵ At'aha Espiritu xi kin'ekjohoon najmi kits'in manuu xuta musuhu kjuabinkjuun. Kits'in ma ninuu Ntjānā kō ts'in nga: "Na'mi ichi", k'úihjin Ntjānā. ¹⁶ Kui Espirituhu Ntjānā nkúhu mako anjimanā nga tsuya kixi nga ná xi ntihī Ntjānā. ¹⁷ Tsa ná xi ntihī Ntjānā, ta sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekjáiñkōohō ni xi ts'e Ntjānā. Tsa nd'aj tibiñajiaán kjuañjima xi j'ajin, ta sakúná kjuachánkaha.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tichuyáhaá nistjin nga Ntjānā ts'jīn ma kikjinná ntihī

¹⁸ B'a mana nga najmi chumi nihi kjua'un xi tibená nistjin nd'aj tsa ch'achubakohoná kjuachánkaha Ntjānā xi kama chjiná askahan. ¹⁹ Ngayjee ni xi kits'innā Ntjānā tijncha kuyá kō 'yún mjehe nga s'ejña chji yá xutaḅa xi ntihī Ntjānā. ²⁰ At'aha ni xi kamandoo najmi ta tjiñin ra nga 'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehe nga b'a kamat'ain. Ntjānā b'a ts'in y'enda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tikuyahá ra ²¹ ni xi kamandoo nistjin nga najmi ta kuatsúhun. Tikuyáha nk'ie nga kama ndáihī ch'á xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'in kama ndáihī xi nkú tsjo ts'in kama ndáihī ntihī Ntjānā.

²² Yaá nga santaha nd'aj un tibehe ngayjee ni xi kits'innā Ntjānā, xi nkúhu nku tatchjuún xi tsihin ntí. ²³ Kō najmi tu nku kui xi un tibehe. Ta un tibená kō ná. At'aha ja tjiñajinná Espirituhu Ntjānā. Ja kik'aj títjunná ajihjin ngayjee ni xi n'ekjáiñin askahan. Nkjún tibehe anjimanā nga tichuyáhaá nistjin nga ts'jīn ma kikjinná Ntjānā ntihī, nistjin nga n'ek'anki yjonintena.

²⁴ At'aha ja kin'ek'ankiná kō tichuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsáá ni xi tichuyáhaá, najmi ta tichuyá saha raá ni xu'bo. ¿At'aha yá xi kuyáha ni xi ja tjiñaha? ²⁵ Tunga tsa tichuyáhaá ni xi najmi kjee yaá, tjiñin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjáiñin.

²⁶ Ta basinkoná Espirituhu Ntjānā, at'aha najmi ndjá tjiñtuyáná. Najmi yaá ni xi kuñcháá, tunga Espirituhu ní Ntjānā bankintjáiñá. Nk'ie nga nchjantjai un'unná Espiritu nginkun Ntjānā, najmi tjiñ én xi kuixinyahaná xi nkú tsu. ²⁷ Ntjānā xi be animaha xuta, kui xi be mí xi mjehe ts'jīn Espiritu. At'aha xi nkú ts'in mjehe Ntjānā, b'a ts'in banki Espiritu nga nchjantjai xuta xi Ntjānā kikjats'e.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjoná Ntjānā

²⁸ Yaá nga ngayjee ni xi mat'ain xuta xi incha ts'jintjo Ntjānā, Ntjānā ts'inchjén ni ngandaha xuta xu'bo. Ntjānāhá j'ajihjin xuta xu'bo at'aha b'a ts'in kama mjehe. ²⁹ At'aha xuta xi kiekie títjun Ntjānā, ta y'enda títjun nga b'a ts'in s'eyaha xi nkúhu Ntjānā, tu xi kui Ntjānā kama Ntjānā tjun ajihjin já nts'e xi nkjin maha. ³⁰ Kō xi y'enda títjun Ntjānā, ta j'ajin. Kō xi j'ajin, ta kits'in nga tsichu ma naxu nginkun. Kō xi kits'in nga tsichu ma naxu nginkun, ta kitsjāhá kjuachánka.

³¹ Kui b'a maha, žnkú kuixin sahaná? Tsa Ntjānā makoná, žyá xi nguaj kontraná? ³² Kui xi ja y'ejña nga tu nkú tsjāhá Ntjānā. Kits'inkjas'en Ntjānā nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjānā Ntjānā, žnkú ts'in najmi ta tsjāhaná ngayjee ni xi tjin?

³³ Žyá xi kamaha ts'jink'anji jé xuta xi Ntjānā j'ajin? Ntjānā kits'in nga naxu xuta xi ts'e. ³⁴ Žyá xi b'a kuñtsu nga ngatitsun y'a? Cristo Jesu k'ien k'áiyá ngaha ra ngabayoo kō tjiñat'aha Ntjānā nd'aj nga tibankintjáiñá. ³⁵ Tjohō ná Cristo. Žyá xi kamaha kjé'aná kjuatjohō? ¿A kjuañjima? ¿A kjuaboo? ¿A kjua'unchoo? ¿A kjintio? ¿A tu ngat'aha nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aan? ¿A ra ngahá n'ek'ienná? ³⁶ B'a ma xi nkú ts'in tjiñ'a éhen Ntjānā: Ngat'a ts'j teheñte tintsuḅajjin ngabayoo.

Xi nkúhu chutsanká xi n'ek'ien, b'a ts'in basenī jōo.

³⁷ Tunga ajihjin ngatentee ni xu'bi xi kits'jintjoná ta ts'in nga tu sahá 'yún n'e nganā saá. ³⁸ At'aha behe k'an nga najmi tjin xi kamaha kjé'aná kjuatjohō Ntjānā, ndaha tsa kuayáá kō ndaha tsa kuñtsuḅa tik'aán, ta ndaha ntútsjee kō xi batéxuma kō xi tjiñin nga 'yún, ta ndaha ni xi tíma nd'aj kō xi kama askahan, ³⁹ ta ndaha ni xi nk'a kō xi nanka, ta ndaha nku ni xi

kits'innda Ntjána. Najmi tjín xi kamaḥa kjé'aná kjuatjoho Ntjána, kjuatjo xi tsakúchjiná nga kitsjáná Nda Ntjána Cristo Jesu.

9

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in Ntjána j'ájin xuta xi ntje judio tjeḥen ra

¹ Cristo be nga kjuaxi ni xi tíxan. Najmi tib'anacha. Ko Espiritu Santo b'a títuna nga b'a tjín ni xi tít's'inkjihin k'an. ² Tjín babana ko íxí tneyahá tíma anjmana. ³ Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku xi najmi nda nginkun Ntjána ko tsa kjin kúatejñaha Jesucristo, tsa tu ahá ni b'a ts'in kama kúásinka já nts'é, kui xi ntjena. ⁴ Xi ntje Israel tjeḥen ra. Ntjána kits'in ma ntíhi. Y'eñajihjin ko tsakúchjiji kjuachánkaha. Ni y'éndako ntje cháha ko kitsjáha kjuatxumaha. Tsakúchjiji xi nkú ts'in tjíhin nga ts'íntsoho ko kitsúya tíjuhun ni xi tsjáha. ⁵ Nkúhú ntje chá xi j'ájin Ntjána, yo nibaha ra xuta Israel ko ajihjin xuto tsitjujin xi kits'in niba Ntjána nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xuta. Kui xi Ntjía xi batéxumaha ngayjée ni xi tjín. Kan'etsjo teheñeḥe tu nkjéhe ni. B'a katuma.

⁶ Tunga najmi j'a tayahá eḥen Ntjána. At'aha najmi ngatentee xuta xi y'aha ra ntjeḥe Israel, tsa kui xi xuta Israel kikjin. ⁷ Ko najmi ngatentee xi y'aha ra ntjeḥe Abraham, tsa kui xi ntí kikjihjin Abraham. At'aha Ntjána b'a kitsúhu Abraham: "Ntje xi s'ehi Isaac njbaha ra." ⁸ Kui xi tsuhú ra nga najmi ntí xi kis'ehe Abraham xi nkú ts'in s'ená ntí, tsa kui xi ntíhi Ntjána. Ntí xi kis'e níhi xi nkú ts'in kitsúya tíjun Ntjána, kui xi kits'ínchjiji nga kui xi ntjeḥe Abraham. ⁹ At'aha kui én xu'bj xi kitsúya tíjuhun Ntjána Abraham: "Núni xi nkú ma nstjin xu'bj kuakuchjiji nga'yúnna. Nku ntix'in s'eññaha Sara."

¹⁰ Ko najmi tu nku ni xu'bj kama. B'a ta kamat'ain Rebeca nk'ie nga y'a ntíyún. Kui xi kama chjuúhun Isaac xi ta ntje cháha xuta Israel. ¹¹ Ntjána kinchjako tíjuhun Rebeca nga kinchjanjímíyaha ntíhi nk'ie nga najmi kjee tsin ko najmi kjee ts'in ni xi nda ko a ra ni xi ch'onk'un, tu xi kuitjusuhun ni xi y'enda tíjun Ntjána nga j'ájin ntí xi kama mjeḥe. At'aha Ntjána f'ájin xuta xi mjeḥe, najmi f'ájin tu ngat'aha ni nda xi ts'in xuta. ¹² Kui nga b'a kitsúhu ra Rebeca: "Ntí xi tjun tsún, musuhú ntí xi tsjénkiu kama." ¹³ Xi nkú ts'in tjít'a eḥen Ntjána nga b'j títu: "Tjo kits'ian Jacob ko kits'in unkie Esau."

¹⁴ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? ¿A ts'in Ntjána ni xi najmi naxu tjín? ¡Najmi! ¡ndaha tsa mí yjehe! ¹⁵ At'aha b'a kitsúhu Moise: "Kama njmana xi mjena nga kama njmana, ko kuase njmaha xi mjena nga kuase njmaha." ¹⁶ Kui b'a maha, najmi ngat'aha tsa ni xi mjená ko tsa ni nda xi t'n'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'ínkohoná Ntjána. Nda ní ts'ínkoná at'aha ma njmaha ñá. ¹⁷ At'aha b'j ts'in tjít'a má nga b'a kitsú Ntjána nga kinchjako nda faraon: "Kitsja xáha tu xi kuakuchjijina nga'yúnna ko tu xi cháhana nga ngúsuhun asuntee." ¹⁸ Kui b'a maha, Ntjána ma njmaha ra xi mjeḥe nga kama njmaha ko ts'in ndjá anjmana xi mjeḥe nga ts'jin ndjá anjmana.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in Ntjána bakúchji kjuakjahan ko kjuatsentaha

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixinní: "¿Mí nihi xi ts'ínnijéhená Ntjána yo nj ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontraha ni xi mjeḥe Ntjána?"

²⁰ ¿Yáhá ni ji nda, tsa kuínchíhi kuenta Ntjána? Nku ndjii najmi ma: "¿Á b'a n'e kin'endahaní?" tsa kuítshu xi kits'inndaha. ²¹ ¿A najmi tjíhin ra kixi nda xi ts'innda ndjii nga ts'ínko nintee xi nkú ts'in mjeḥe? Ta kuihi nintee kama ts'ínndako nku ndjii xi sasjña tsjo ko nku xi n'echnjen teheñe.

²² Ntjána mjeḥe nga kuakúchji kjuakjahan ko nga k'ueña chji nga'yúhun. Tunga tít's'in chúkjuaha ko tít's'intsentako xuta xi njbajennehe kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe. ²³ B'a tít's'in Ntjána tu xi cháha ra xi nkú ts'in cháka kjuachánka xi tjínkoho xuta xi tíma njmaha, xuta xi ja y'enda tíjun nga tsjáha kjuachánkaha.

²⁴ Ná xuta xu'bo. Ntjána j'ájinna najmi tu nku ajihjin xuta xi ntje judio tjeḥen ra, tu sa ní ko ta ajihjin xi najmi ntje judio tjeḥen ra. ²⁵ B'a kama xi nkú ts'in y'et'a eḥen Ntjána nda profeta Osea nga b'j títu:

Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.

Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.

²⁶ Ko xi má nga b'a kik'ihjin xuta:

"Jun xi najmi xutana mahanu",

b'a k'úin nga kui xi ntíhi Ntjána xi tjíña tík'uun.

²⁷ Ko b'a ta kitsú nda profeta Isaia nga kinchjanjímíyaha xuta Israel: "Ndaha tsa b'a ts'in nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha tsumi xi tjinda ntáchak'uun, tunga tu chubaha xi n'ek'aní." ²⁸ At'aha ja ts'íntjusun xatí Ntjána ni xi kitsú nga kama nga ngúsuhun asuntee."

²⁹ Xi nkú nga ta kitsú tíjun Isaia nk'ie nga b'j kitsú:

Tsa najmi y'éña saná ntje Ntjána xi tjíhin nga'yún, ja ra b'a ta kamat'aan tsakai xi nkúhu xuta Sodoma

ko tsichu ma raá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

B'i ts'in tsakúya Pablo yá xi naxu bichú ma nginkun Ntjaná

³⁰ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? Xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra, xi najmi tsangisjai nga naxu k'úentu nginkun Ntjaná, kui xi naxu tsichu ma nginkun Ntjaná. Kis'ejiñ Ntjaná, kui nga naxu tsichu maha. ³¹ Tunga máha xuta xi ntje judio tjeheñ ra, incha tsangisjái nga ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise, tu xi b'a ts'in naxu k'úentuhu nginkun Ntjaná, tunga najmi tsichukjuahá ra.

³² ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjái nga naxu k'úentu nginkun Ntjaná xi nkúhu xuta xi s'ejiñ Ntjaná. Tu sa ní incha kama mjehe nga ts'íntjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo tu xi b'a ts'in naxu kuichú maha kai. Incha kisaténki ndjio xi saténki xuta. ³³ B'a kama xi nkú ts'in tjit'a:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjio xi saténki xuta,
nku naxi xi ts'ínxuntuhu.

Tunga xi s'ejiñ xi ts'in nibá,
kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10

¹ Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaká Ntjaná, bankintjá xuta Israel, at'aha mjena nga nek'anke. ² At'aha kama xinya nga kui xi yún tjincha bangisjai ni xi ts'e Ntjaná, tunga najmi incha mankjihín ra xi nkú ts'in tjiñin nga incha ts'ín. ³ Najmi kamankjihín nga Ntjaná tu tsjáhá ra xuta xi s'ejiñ nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e suba incha tsangisjai xi nkú ts'in naxu kuichú ma nginkun Ntjaná. Najmi kits'in nimakjua yjoho tsa ts'ínkjáihín nga Ntjaná tu tsjáhá ra xuta nga naxu kama nginkun. ⁴ At'aha tsichutjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi naxu kuichú maha nginkun Ntjaná ngayjee xi s'ejiñ.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejiñ Ntjaná naxu bichú ma nginkun Ntjaná

⁵ B'i ts'in y'et'a Moise xi nkú ts'in naxu bichú maha xuta xi ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise. B'i kitsú: "Xi ts'íntjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo, ngat'aha kjuatéxumoo sakúhu ra nga k'úejña tik'un." ⁶ Tunga b'ihí ts'in y'et'a nga xi nkú ts'in naxu bichú maha xuta xi s'ejiñ Ntjaná: "Najmi tu b'i ts'in n'enkjintak'uin: ¿Yá xi ngjuainji ndjiojmi jáñ?" Tshu ra éin tsa n'e nibájen xi ts'ín niba Ntjaná ngajoho. ⁷ Ko b'i ta kitsú ya: "Ko najmi tu b'i ts'in n'enkjintak'uin: ¿Yá xi ngjuai kinte t'anankiu?" Tshu ra éin tsa chjúsintjen xi ts'ín niba Ntjaná ngajoho ajihín xuta k'iente. ⁸ B'i kitsú Moise: "Tijñat'a tñahi éheñ Ntjaná, tsu'bai ko animahj tijñat'a." Kui éin xi tib'enjimí nd'aj, éñ xi tsu nga xuta tjiñin nga s'ejiñ Ntjaná.

⁹ At'aha tsa tsu'bai kujtuhu nga n'ekiei yjohj nga Jesu xi Nda Ntjaná, ko tsa ngayjee animahj s'ejiñ nga Ntjaná kits'ínkj'áiya ngáha ra Jesu ngabayoo, nek'anke. ¹⁰ At'aha ajin animahj ni xuta nibáha ra nga s'ejiñ Ntjaná, tu xi naxu bichú maha. Ko ts'a bitjuhu nga b'a tsu nga Jesu xi Nda Ntjaná, tu xi nek'anke.

¹¹ B'i ts'in tjit'a éheñ Ntjaná: "Xi s'ejiñ Ntjaná najmi sakúhu kjuasuba." ¹² At'aha nkúhu chasehe ra xuta xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra. At'aha nkúhu maha Nda Ntjaná ngayjee xuta ko tsjáha ngayjee xi kuinchjakoho kjuanchíná xi tjiñin. ¹³ At'aha b'i ts'in tjit'a: "N'ek'anke ngayjee xi ts'ínkjáihín nga kui xi Nda Ntjaná."

¹⁴ Tunga xuta xi najmi kjee s'ejiñ, ¿nkú ts'in ts'ínkjáihín ra nga kui xi Nda Ntjaná? ¿Nkú ts'in s'ejiñ ra xi najmi kjee nt'e yáha kui? ¿Nkú ts'in kuint'éhe tsa najmi tjin xi k'ueñimíhi? ¹⁵ ¿Nkú ts'in k'ueñimíhi xuta tsa najmi s'et'a xáha nga k'ueñimí? At'aha b'i ts'in tjit'a: "Á b'a tsjo tjiñin nga f'aik'úhunná xi b'énjimíná éñ nda tsu."

¹⁶ Tunga najmi ngayjeehé xuta Israel kits'ínsihín éñ nda tshu Ntjaná. B'i kitsú Isaia: "Ji Ntja, ¿yá xi kis'ejiñ éñ xi y'enjimí?" ¹⁷ Kui b'a maha, s'ejiná Ntjaná nk'ie nga nu'yáá éheñ, ko nu'yáá éñ nk'ie nga s'enjimíná Jesucristo. ¹⁸ Tunga b'ahá xian: ¿A najmi kinu'yáhá éheñ? Johon, kinu'yá. At'aha b'i ts'in tjit'a: Nga ngúsun asuntee kinu'yá ntaha, santaha má fekuhu asuntee tsichu éheñ.

¹⁹ Ko b'i ta xin ya: ¿A najmi incha kíkíehé xuta Israel ni xu'bj? Tjun Moise b'i ts'in y'et'a éheñ Ntjaná:

An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tu a xutahá,

ko ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankjihín.

²⁰ Ko askahan kama k'un Isaia nga b'i ta ts'in y'et'a éheñ Ntjaná:
Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,
ko xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchíhi yjona.

²¹ Ngat'a ts'e xuta Israel b'i ts'in tjit'a: "Nku nstjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsa nku naxinantá xi najmi nt'één ko si."

11

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjin ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra xi ja ts'anki

¹ Kui nga b'a xihinna, za kits'in t'axihin Ntjaná xutaha? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha ta nda Israel ná, ntjehe Abraham. Ntje chána Benjamin y'ahana. ² Najmi y'éña t'axin Ntjaná xuta xi ts'e xi j'ájin titjun. Za najmi yanú xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná má nga nda profeta Eliá kinchjako Ntjaná ko tsatéjéne xuta Israel? B'i ts'in tjit'a: ³ "Ji Ntja, ja kits'ink'ien xuta xu'bj já profeta xi ts'i ko ja kits'inkatsún nathan chjehi. Tu nkuhú an tíjña sa. Ta incha mjehe ta ts'ínk'ienna." ⁴ Tunga b'ahá kitsú Ntjaná: "Ja kits'in ts'an yatu mi já xi najmi tsasinkunch'int'aha ntja Baal."

⁵ B'a ta tuma nstjin nd'ai. Tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná tjinu sa chuba xuta xi Ntjaná j'ájin. ⁶ Tsa tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná kich'ajihin xutai, tsuhu ra nga najmi kich'ajin tu ngat'aha ni nda xi incha kits'in. At'aha tsa tu ngat'aha ni nda xi incha kits'in xuta kich'ajihin, kjuandaha Ntjaná najmi ta chjihí ra ma.

⁷ Kui b'a maha, mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjái xuta Israel. Xi j'ájin ní Ntjaná, kui ní xi kisakúhu ni. Xingisoó kama ndjá animaha. ⁸ B'a kama xi nkú ts'in tjit'a: "Ntjaná kitsjáha xuta xu'bo kjuankjintak'un tiya, tunkun xi najmi skuéko ho tjabaxínju xi najmi kuint'ékoho santaha nstjin nd'ai."

⁹ Ko b'i ta kitsú ya David:
Kasaténkiko s'ihí xuta xu'bo,
ta kuihi kats'innjajihin ko kats'ink'échjihí.
¹⁰ Incha katuma ka tu xi najmi ta skuéhe,
ko musu incha katuma sín.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ta nek'anki xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

¹¹ Kui nga b'a xihinna, za tu niyá kis'entuhú xuta Israel nk'ie nga kisaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntjaná xuta Israel, kui nga j'aihi ra én xi ts'ínk'ankihí xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra, tu xi b'a ts'in kama xintak'uhun xuta Israel. ¹² Tsa tu ngat'aha nga najmi kint'é'éhen Ntjaná xuta Israel, tsa kui ngat'oo kisakúhu ra kjuanchinaha Ntjaná xuta xi tjin asuntee, ko nk'ie nga kisaténki Israel kisakúhu kjuanchinaha Ntjaná xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra, znkú sa kama nk'ie nga sakú ngáha ra xuta Israel ante xi ts'e nginkun Ntjaná?

¹³ Tinchjakoñu jun xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko xinya kjuachánkahá xána. ¹⁴ B'a ts'ian tsa tu ahá ni ngat'anu kama xintak'uhun ntjena, tsa tu xi b'a ts'in nek'ankihí k'ua. ¹⁵ At'aha kisakúhu kjuajyu nginkun Ntjaná xuta xi tjin asuntee nk'ie nga kin'e t'axin xuta Israel. Kui nga, znkú sa kama nk'ie nga nek'án ngáha ra? Sakú ngáha ra nga k'úentu tik'un xuta k'ien.

¹⁶ Tsa tsje nginkun Ntjaná na'yú xi n'endakoho ninkun chje xi 'bai tjuhun Ntjaná, tsuhu ra nga ta tsje ngayjee na'yú ninkun. Tsa tsje nginkun Ntjaná kjamaha nku yá, tsuhu ra nga ta tsje tjiaha. ¹⁷ Xuta Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá olibo, ko ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehé tjia xi kitit'óo ko kisakút'aihi kjuatik'un xi tíjñajin kjamaha yá olibo xi ndoo. ¹⁸ Tunga najmi tu nk'ahá n'esjei yohi, tsa b'a kuixín nga ji xi yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yohi, tu sahá nek'áitsjein nga kjamaha yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamó.

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixín: "Tu xi an s'et'ahana antehé yóo, kui nga kitit'áha." ²⁰ B'a tjin. Tunga kitit'áha at'aha najmi kis'ejihin Ntjaná, ko ji ndjá tisinjñai nd'ai at'aha s'ejihin. Kui nga najmi tu n'enkjintak'uhumi tsa ji xi yún nda sai. Tu sa ní tñkjún Ntjaná. ²¹ At'aha tsa Ntjaná najmi kits'innjyat'aha tjia xi ndaha yá olibo, za tu kjehe jí ts'innjyat'ahi nga tu kisut'aní yóo?

²² Chajé xi nkú ts'in nda ko ndjá ts'ínko Ntjaná xuta. Ndjá kits'ínko xi kisaténki ko ji nda kits'ínkóhi. Ko nda ts'ínkóhi tsa tu nku kuinchunjími kjuandaha. Tunga tsa najmi b'a nei, ko ta ji kuichát'ahi. ²³ Ko ta xuta Israel, tsa nguajik'áha ra animaha ko s'ejihin Ntjaná, k'uai ngáha ra ante xi ts'e. At'aha tjihin nga'yún Ntjaná nga tsjá ngáha ra ante xi ts'e xuta Israel ajihin yá olibo. ²⁴ At'aha ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá tu kis'et'aní antehé yá olibo xi ndoo. Kui b'a maha, za najmi kamahá k'uai ngáha ra xuta Israel antehé? At'aha kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kama nimaha Ntjaná ngayjee xuta

²⁵ Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éña 'ma Ntjaná, tu xi najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'ua xi tjin ajihin xuta Israel kama ndjá animaha. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehé nginkun Ntjaná ngayjee xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra. Kui xi tjihin nga

n'ek'anki. ²⁶ Nk'ie nga ja b'a kama, ta n'ek'anki ngayjee xuta Israel. Xi nku ts'in tjit'a ehen Ntjaná:

Nanki Sion nibaha xi ts'ínk'anki xutana,
kui xi kjéxihin kjuach'onk'uhun ntjehe Jacob.

²⁷ Kui nij xi y'endáka xutana nga ts'ian,
nk'ie nga ja kxexián ngatitsuhun.

²⁸ Najmi mehe xuta Israel en nda tsuhu Ntjaná. Ngandanu xuta kontraha Ntjaná tsichu ma. Tunga tjohó ra Ntjaná xuta Israel tu ngat'aha nga Ntjaná j'ájin ntje cháha. ²⁹ At'aha najmi kje'a Ntjaná ni xi tsjá kó ta ndaha najmi ts'in t'axin xuta xi j'ájin.

³⁰ Njstjin nk'ie, najmi kinu yá'óhoo Ntjaná, tunga tibase nimanánu nd'aj tu ngat'aha nga najmi kint'é'en xuta Israel. ³¹ Kó santaha njstjin nd'aj najmi t'ánt'én xuta Israel, tu xi ta chase nimaḥa ra tu ngat'aha nga jun kichase nimanuu. ³² B'j tjiḥin ra nij. Ndaha nku xuta xi tjin najmi nt'é'ehen Ntjaná. Ntjaná y'éjñaha xuta nga najmi kint'é'en, tu xi nkuhú nga kama nimaḥa ra ngayjee.

B'j ts'in kits'intsjohó Pabló Ntjaná

³³ Já b'a nkjún ts'in chánkaha kjuanchináha Ntjaná! Já b'a nkjún ts'in nanka ts'innkink'uhun kó á b'a nkjún ts'in tsehe kjuankjintak'uhun! Najmi tjin xi mankjihin ni xi ts'in Ntjaná kó najmi ch'a mahá tsuya á b'a ts'ihin.

³⁴ At'aha, ¿yá xi be xi nku ts'in ts'innkink'un Ntjaná?

¿Yá xi kitsúyaha ni xi tjiḥin nga ts'ín?

³⁵ ¿Yá xi kits'ínkienyaha tsa mí nihi,
tu xi Ntjaná tjiḥin nga ts'ínk'óya ngáha ra?

³⁶ At'aha Ntjaná kits'imda ngayjee ni xi tjin. Ngat'aha kó nga tsjohó tjiḥin ni. ¡N'ekié yjoná nga tjiḥin kjuachánka Ntjaná tu nkjéhé ni! B'a katuma.

12

B'j ts'in tsakúya Pabló xi nku ts'in tintsuqá nd'aj nga ja yjankiá Cristo

¹ Kui b'a maha, já nts'e, at'aha tibase nimaná Ntjaná, kui nga tibankihinu nga ngayjee tak'un n'etsjohó Ntjaná, nga n'ekjas'ohoon yjonuu xi nku joyaha nku chje tik'un xi tsje kó xi sasihin Ntjaná. ² Najmi tu bintsuqó xi nku ts'in tjinu xuta asuntee. Tu sa ní n'ek'ontjaiyo yjonuu xi nku ts'in Ntjaná tít's'in tsetse kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'in kamankjihinnuu ni xi mjehe Ntjaná, ni xi nda, xi sasihin kó xi ja nda tsichu ma.

³ Nga nkúnkú jun tinchjakonuu, at'aha Ntjaná kitsjana kjuandaha. Najmi tu nk'a n'esjo yjonuu. Nku ní ts'in tjiyanuu. B'a ts'in n'esjo yjonuu xi nku ts'in kitsjanuu Ntjaná nga s'ejinnuu. ⁴ At'aha xi nku ts'in nkjin tikjá maha ni xi y'aha yjonintená kó xi nku ts'in k'aj'aj'aj'á xá xi kik'ahj nga nkúnkú. ⁵ B'a ta joyaha ná. Nkjin mahaná tunga nkuhú yjoninte kamakáá Cristo. Nga nkúnkáá kich'aá xinkja.

⁶ K'aj'aj'aj'á ni xi maná n'ée. Kui kjuanda xi kitsjaná Ntjaná nga nkúnkáá. Xi Ntjaná kitsjáha ehen tu xi ts'ínkjas'ehen, kui xi kitsúya ehen Ntjaná xi nku ts'in kik'ajihj nga s'ejihin. ⁷ Xi kik'ajihj nga kuasinkó xuta, kui xi katasinkó xuta. Xi kik'ajihj nga kuakúya, kui xi katakúya. ⁸ Xi kik'ajihj nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'ajihj nga tsjá toon, kui xi ngayjee animaḥa katsjá toon. Xi kik'ajihj nga tsjén tjiun, kui xi kixj katjiko xáha. Xi kik'ajihj nga kuase nimaḥa xuta, kui xi tsjo kat'ehé nga b'a kats'in.

B'j ts'in tsakúya Pabló nk'ie nga kjuatjo tjiñajimá

⁹ N'etjó kjuaxj xinkju. Najmi tu n'esiuhun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon.

¹⁰ B'j ngján n'etjó xinkju xi nku ts'in tjohó xinkjin xi nts'e maha, at'aha nts'ohó mahanuu xinkju. 'Yún chankjún so xinkju. ¹¹ Kixj n'oo ni xi t'n'ó kó najmi tu n'ets'o. Tu xi tsjohó kat'ehé animanuu nga n'oo ni xi mjehe Nda Ntjaná. ¹² Tsjo kat'enuu nga chúyohó ni xi tsjánuu Ntjaná. N'echúkuo kjuá'un xi t'yo. Najmi tu n'ek'ajjiun nga chubakoo Ntjaná. ¹³ Tjohoon ni xi ndyat'áha xuta xi yjanki Ntjaná kó nda n'ekjohoon xi kuichúk'unnuu.

¹⁴ Chubantjo xuta xi tjennki unkienu. B'a t'ihun Ntjaná nga nda kats'inkohó. Najmi tu ni xi najmi nda binchinó nga kamat'ain. ¹⁵ Tsjo kat'ekonuu xi tsjo tjiḥin. Ch'jiko xi tikjintá. ¹⁶ B'j ngján nda chasohó xinkju. Najmi tu nk'a katumanuu yjonuu. Tu sa ní nda chasohó xuta x'an. Najmi tu xuta nkjink'un n'e ma suboo yjonuu.

¹⁷ Najmi tu ch'on'ohoo xi ch'on tít'sinnuu. Chase nínú xi nku ts'in nda kama n'ohó ngayjee xuta. ¹⁸ Tsa kama, tsa aya ntsoo tjiña, kas'ekonuu kjuajyu ngayjee xuta. ¹⁹ Já nts'ena, najmi tu n'e ngajoyo ni xi t'n'enuu. Aya ntsja ní Ntjaná t'ejñayo xi b'a tít'siun. At'aha b'j ts'in tjit'a ehen Ntjaná: "Ahán xi k'uasjé chjiá, an xi tsjahá chjihj. B'a tít'su Ntjaná." ²⁰ B'j ta ts'in tjit'a ya: "Tsa tíma bjohó nda kontrahj, tjeihin ni xi kjine. Tsa tíma xintáha, tjeihin ntá xi k'úí. At'aha tsa b'a n'eí, tu ni xi kama subahá ra nda kontrahj." ²¹ Najmi tu 'bajnte

tsa kjuach'onk'uun xi ts'ín nganahi. Tu sa ní ni xi nda n'ei. B'a ts'ín n'e nganaha ri ni ch'onk'uun.

13

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga chankjún xi batéxuma

¹Ngayjee xuta tjihin nga kuint'é'éhen xi batéxuma. At'aha xá xi tjihin xi batéxuma nginkun Ntjaná nibáha ra. Ntjaná y'éjña xóo. ²Kui nga xi fi kontraha ra xi batéxuma, kui xi tifi kontraha ni xi ja y'éjña Ntjaná. Ko xi b'a títs'ín, ta kuihi tibangisjai suba nga n'ekokjuaha.

³At'aha já xi batéxumoo najmi tjintu tsa tu xi ndjá ts'ínkoho xuta xi nda ni xi títs'ín. Xuta xi najmi nda ni xi títs'ín, kui xi b'a kats'ihin. ¿A mjehi nga najmi ndjá ts'ínkoho já xi batéxumoo? Tsa b'a, nda n'ei, ko nda ts'ín kuasehi já xi batéxumoo. ⁴At'aha ngandahí ní títs'ínxát'aha ra jóo Ntjaná. Tunga tsa ni xi najmi nda tín'ei, tjihin nga kuinkjún tu ngat'aha ni xi ts'ínkoho jóo. At'aha najmi tu a tjihin xá jóo. Ntjá níná títs'ínxát'aha tu xi ts'ínk'íéchjhi ko ts'ínkokjuaha xi ch'on títs'ín. ⁵Kui nga tjihin nga kuinú'yá'éhen raá já xi batéxumoo, najmi tu ngat'aha ni tsa ts'ínk'íéchjíná ni xi n'ee. B'a ní n'ee tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unná nginkun Ntjaná.

⁶Kui kjuaha nga b'echjihinu ni xi f'áchjínuu já xi tjihin xá, at'aha kui xi tjincha ts'ínxát'aha Ntjaná. Xáha tjincha ts'ín. ⁷Tjohon ni xi kanéhe nga nkúnkú jóo. T'echjihuu xi f'áchjintjai ni xi tjinnuu ko xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. Chankjún xi nkú ts'ín tjihin nga chankjún, ko nda n'esiuhun xi nkú ts'ín tjihin nga nda n'eshihun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo mí kjuaha nga n'etjóná xinkjá

⁸Najmi tu chumi nihi xi katsjennuu. Tjohon kjuatjo xinkju. At'aha xi tjoho xinkjín, kui xi títs'intjusun ngayjee kjuatéxumaha Ntjaná. ⁹B'i ts'ín tjt'a kjuatéxumoo: “Najmi tu ch'at'aihí chjihín. Najmi tu n'ek'iein anjma. Najmi tu n'ei ndyjé. Najmi tu fasihín ni xi tjihin xuta.” Kui kjuatéxumoo ko ngayjee kjuatéxuma xingisoo nkuhú bichú majihín kjuatéxuma xu'bj: “N'etjói xutahí xi nkú ts'ín tjohi yjohi.” ¹⁰Xi tjoho xinkjín, kui xi najmi ch'on títs'ihin. Kui nga bichújtjusuhun kjuatéxumoo ajihín xuta xi tjihin ra kjuatjo.

¹¹B'a n'oo at'aha yo nstjin xi kich'aa nd'ai. Ja chubaha nga n'ek'áhaá yjoná nga kuintsuba ndaa. Ja 'yún chuba ndyaha nd'ai nk'ie nga Ntjaná ts'ínk'ankiná. Najmi b'a ta tjin ndyaha ra xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná. ¹²Ja ma kuichúhú chuba. Najmi ta n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'ee, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaá. Ni xi nda n'ee. Kui xi b'a ta joyaha xi nkúhu tsa má ndzen tintsubaá. K'úendaá yjoná tu xi kuinimajihinná má ndzjeen.

¹³Kixi tankínkaá yjoná xi nkúhu xuta xi tjíma nga nstjiun. Najmi kuintsubaá tsa tu xi s'ihiná ko chineé. Najmi tjihin nga chuba súntukonáá xinkjá ko tsa n'ejnu n'et'aa. Ko ta ndaha najmi tu bixkjanakaá xinkjá ko tsa kama xin k'aán ni xi tjihin. ¹⁴Tu sa ní tjinungjiun yjonuu Nda Ntjaná Jesucristo ko najmi tu n'enkjintak'un xi nkú ts'ín n'ehenu ni xi mjehe yjonite ngatitsuun.

14

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'ek'anjiá jé xinkjá

¹Nda n'ekjónoon xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná, ko najmi tu b'esikoo ngat'aha xi nkú ts'ín ts'ínk'ink'un. ²Tjin xi b'a ts'ín s'ejihín nga ma kjine tu mí nichinehé ni, ko tjin ngá xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná kui nga tu xkáhá kjinehe. ³Xi kjine tu mí nichinehé ni najmi tjihin nga ch'on ts'ín kuasehe xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine. Ko xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine najmi tjihin nga ts'ínk'anji jé xi kjine tu mí nichinehé ni. B'i incha kats'ín at'aha Ntjaná ja kits'ínk'áhin nga joo. ⁴¿Yáha ji xi tín'ek'anjihinni jé nda musuhú xi k'ái? Tsa ndjá síjña nda musú ko tsa tsaténki, Nda Ntjáha kjinehe ni xu'bo. Tunga ndjáhá kuasjijña, at'aha tjihin nga'yún Nda Ntjaná nga ndjá ts'ínk'asjijña.

⁵Tjin xi b'a maha nga 'yún nkún sa nku nstjin nga k'ái nstjin, ko tjin ngá xi tu nku chuba maha nstjiun. Nkúnkú tjihin nga ts'ínk'ink'un sisin xi nkú ts'ín behe k'un. ⁶Xi benkjún nku nstjin, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntjaná. Ko xi kjine tu mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntjaná. Tsjáha máb'achjihí Ntjaná ngat'aha nichinehe. Ko xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjúhun Nda Ntjaná ko ta tsjáha máb'achjihí Ntjaná.

⁷Najmi tjin ajinná xi kuenta ts'e suba tjíña tik'uhun ko tsa kuenta ts'e suba 'mehe. ⁸Tsa tintsuba tik'aán, Nda Ntjaná tintsuba tik'uhunná. Ko tsa tibayaá, Nda Ntjaná tibayahaná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsuba tik'aán ko ndaha tsa tibayaá, Nda Ntjaná ts'ená. ⁹At'aha kui kjuaha k'iehen Cristo ko j'áiya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'ín kamaha Nda Ntjáha xuta k'ien ko xi tjintu tik'uhun.

¹⁰ Kò máha jí, z'á jí tíchasehé rí tsa nda kò tsa najmi nda títs'íhin ndá nts'ei? Kò tá, z'á kinte n'esjeheni nda nts'ei? Katumankjihin nga ndyjun nkini kuasehé Ntjáná mí nihi xi kin'eé nga nkúkáá. ¹¹ B'í ts'ín tjit'a éhen Ntjáná:

Ahán xi tjiña tík'an, títsu Ntjáná.
Kuásinkúnch'in ngayjéé xutá nginkán,
kò ngayjéé ts'ínkie yjohó nga an xi Ntjá.

¹² Kui b'a máha, nga nkúkáá n'ekjas'ehéén kuenta Ntjáná ni xi kin'eé.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'endyjajihín xinkjá

¹³ Kui nga najmi tá chasehé ráá tsa nda kò tsa najmi nda ni xi títs'ín xinkjá. Tú sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyjajihuun nda nts'o kò xi nkú ts'ín najmi n'ekijnejiun ngatitsun. ¹⁴ S'ejinna Nda Ntjáná Jesu kò be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa tjin xi: "Chuntí ni xu'bj nginkun", tsa kuítsu, tú nginkun ndohó chuntí niu.

¹⁵ Tunga tsa tú ngat'ahá ni xi tíchinei títs'ínndyjajihín rá yjohó nda nts'ei, najmi tá t'n'etjohoni nda nts'ei ma. Najmi tú 'bajntei tsa tú ngat'ahá nichinehí ndyjaha xutá xi k'ienntjáíhi Cristo. ¹⁶ Najmi tú 'bajnto tsa ch'on ts'ín kuínchjayane xutá ni xi n'ekjohoon nga nda. ¹⁷ At'ahá ni xi chíneé kò ni xi s'já najmi chumi ni chíhí rá. Nk'ie ní Espiritu Santo tsjáná nga naxu kuínsubáá nginkun Ntjáná kò nga s'ená kjuajyu kò kjuatsjo, kui ní ni xu'bj xi bakúchji nga ja tsitjas'enján nga Ntjáná tibatéxumaná. ¹⁸ Xi b'a ts'ín tjiña nginkun Cristo, kui ní xi tsjohó Ntjáná kò xutá tá nda ts'ín nchjayanehe.

¹⁹ Kui b'a máha, t'ínchísajihiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu kò xi nkú ts'ín kuínsinkaá xinkjá nga saájáin ni xi ts'e Ntjáná. ²⁰ Najmi tú ngat'ahá nichinehí n'ekatsúhunni xá xi títs'ín Ntjáná ajihín xutá xi ts'e. Kjuaxi kjáíhin nga je nginkun Ntjáná ngayjéé nichine xi tjin, tunga najmi ndahá tjin tsa chíneí nichine xi ts'ínkijnejihín ngatitsun xutá xingisoo. ²¹ Tú sahá nda neí tsa najmi chíneí yjo kò tsa najmi s'í binú kò tsa najmi n'ei ndaha nku ni xi ts'ínkijnejihín ngatitsun já nts'ei.

²² Xi nkú ts'ín s'ejihín ni xu'bj, tú jí b'a ts'ín kas'ejihín ri nginkun Ntjáná. ¹ Á b'a nda tjihin ts'e xi behe k'un nga nda tjin ni xi títs'ín kò najmi títs'íninjéhé rá kjuankjintak'uhun askahan! ²³ Tunga xi jo jan timahá nga t'ikjine tsa mí nihi, tá kuihi títs'ínk'anji jé yjohó, at'ahá najmi títs'ín xi nkú ts'ín s'ejihín. At'ahá ngayjéé ni xi n'eé xi fi kontra xi nkú ts'ín s'ejinna Ntjáná, kui xi ngatitsun.

15

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga kuínsinkaá xinkjá tú xi saájihinná ni xi s'ejinna

¹ Ná xi ja ndjá t'inchaján xi nkú ts'ín s'ejinna najmi tú n'eé ni xi tú fíá tsjo subahána. Tjihin ni nga n'ekjáíhín xi najmi kjeé ndjá t'inchajin xi nkú ts'ín s'ejinna. ² Nga nkúkáá tjihin nga n'eé ni xi tsjohó xinkjá kò ni xi ngandahá n'eé, tú xi saájihín xi nkú ts'ín s'ejinna. ³ At'ahá kò tá Cristo najmi ni xi tsjohó kits'ín. Ni xi tjit'a ní éhen Ntjáná má b'a títsu kits'ínk'jáíhín: "Én ch'on tsu xi kitsúhi xutá, kui xi j'aisaténa." ⁴ Ni xi kis'et'a nístjin nk'ie, kis'et'a tú xi kuákú nyáhaná. At'ahá ajin xujun éhen Ntjáná sakújinná kjuatsenta kò sakú nga'yúnná tú xi chúyahá ráá ni xi tsjáná Ntjáná.

⁵ Ntjáná xi tsjáná kjuatsenta kò tsjá nga'yúnná, kui xi katsjánuu nga nkuhú n'enkjín'un xi nkú ts'ín tjiyahá Cristo Jesu. ⁶ Nkuhú kas'eya anjmanuu kò nkuhú katuma ntanjuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga tjihin kjuachánka Ntjáha kò Na'mihí Nda Ntjáná Jesucristo.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xutá xi najmi ntje judio tjeheh rá tsichujihín én nda tsuhu Cristo

⁷ Kui b'a máha, b'í ngján nda n'ekjáíhín ruu xinkju xi nkú ts'ín nda kits'ínk'jáínnuu Cristo, tú xi s'eíña chíhí kjuachánkahá Ntjáná. ⁸ At'ahá an b'a tiximnuu. J'ai Cristo ngandahá xutá xi ntje judio tjeheh rá. Tsakúchji nga ts'ín Ntjáná ni xi kitsú nga ts'ín. J'ai ts'intjusun ni xi kitsúya tíjuhun Ntjáná ntje cháha xutá judio. ⁹ B'a ts'ín kò tá xutá xi najmi ntje judio tjeheh rá ts'ínkie yjohó nga tjihin kjuachánka Ntjáná, at'ahá kò tá kui kichase nímahá xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntjáná:

Kui nga xínyahana kjuachánkahí ajihín xutá xi t'jintu asunntee,
kò séhe nga ts'intsjohó.

¹⁰ Kò b'a tá ts'ín tjit'a ya:

Jun xutá xi tintsúboo asunntee, n'etsjokoo xutáha Ntjáná.

¹¹ Kò b'a tá títsu sa:

N'etsjohoo Ntjáná ngayjéé xutá xi t'jintu asunntee.

Chanink'o Ntjáná ngayjéé xutá naxinántá xi tjin.

¹² Kò b'a tá ts'ín y'é't'a ndá profeta Isaia:

Stjúkjá ndá xi kama kjamahá Isai,

nda xi k'j'uaítexumaha xuta xi tjintu asunntee,
kui kama 'yún tak'un xuta.

¹³ Ntjaná xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'íntsejinye animanuu kjuatsjo ko kjuajyu, jun xi s'ejinnyu Ntjaná. Katsjá nga'yúnnuu Espiritu Santo tu xi tu nku ndjáha kuinchajihinnu ni xi tichuyóho.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kui xi nku nda postru xi ts'inxájihin xuta xi najmi ntje judio tjehe ra

¹⁴ Behe k'an, ja nts'e, nga kitsejihinnuu kjuanda ko kjuankjink'un, tu xi kama k'uai nyáha ruu xinkju. ¹⁵ Tunga tjihin ni xi tíma k'an tib'et'á xujunnuu ei tu xi najmi n'echayahanu. At'aha Ntjaná kitsjana kjuanda xu'bi ¹⁶ nga an xi ts'inxát'aha Cristo Jesu ngandaha xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. Tib'enjimihi én nda tsuhu Ntjaná xuta xi najmi ntje judio tjehe ra tu xi kuichú maha chje xi tsjoho Ntjaná, chje xi tits'in tsje Espiritu Santo.

¹⁷ Tsjo mana nga nchjanjimiya xá xi kitsjana Cristo Jesu nga ts'inxát'aha Ntjaná. ¹⁸ At'aha najmi ma k'an nchja ni xi k'jai, tu nkuhú xi nkú ts'in ts'inchjéna Cristo tu xi kuint'é'éhen ra Ntjaná xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. Cristo ts'inchjén tñaja ko xána ¹⁹ ko nkjin tikjá kjuankjún xi bakúchji nga'yúhun. Nga'yúhun Espiritu Santo b'a tits'íun. B'a ts'in jehena nga y'enjimiá én nda tsuhu Cristo nanki Jerusalen ko santaha má nga 'mi Ilirico.

²⁰ Y'enjimiá én nda tsuhu Cristo ante má nga najmi kjee ch'a b'enjimihi. B'a kits'ian at'aha najmi kama mjena y'esún saha xá xi kik'atuts'ihin xuta xi k'jai. ²¹ Tu sa ni tits'ian xi nkú ts'in jíit'a éhen Ntjaná:

Xi najmi kjee 'miyaha yaha kui, kui xi skuéhe.

Ko xi najmi kjee nt'é yaha kui, kui xi kamankjihin.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga mjehe nguaisehe xuta ninku Roma

²² Nkjin nyá najmi kisakú nyána nga kama kfinseheuu, ²³ tunga nd'aj ja kama ndjuúna xá xi tits'ian ante xi tjín ei ko ta ja tjihin nú nga mjena kfinseuu. ²⁴ Kui nga mjehena nga skuenuu nk'ie nga kfián España, at'aha mjena yo kfian. Tsjo kamana nga kuáteñajinnuu chuba nistjin. Nk'ie nga k'já yo, tsiñkonú nga ts'innjáa nyána.

²⁵ Tunga nd'aj nanki Jerusalen tífa. Xuta xi k'j'áts'e Ntjaná kfiinsinka yo. ²⁶ At'aha ngayjehe k'un xuta ninku xi tjín ante Macedonia ko ante Akaya incha kits'insun toon tu xi ts'ínkjihí ra xuta x'an xi k'j'áts'e Ntjaná xi tjintu Jerusalen. ²⁷ Tsjo kamaha nga b'a incha kits'in. Ko kjuaxi nga tjehe ts'e xuta xu'bo. At'aha nd'aj tits'ínkjáihin xuta xi najmi ntje judio tjehe ra ni xi ts'e Ntjaná, ni xi Ntjaná kitsjáha xuta xi ntje judio tjehe ra. Kui nga xi najmi ntje judio tjehe ra tjihin nga kuasinkoho nga kuakjányako xuta xi ntje judio tjehe ra ni xi tjihin ei asunnte. ²⁸ Kui b'a maha, nk'ie nga ja kama ndjuúhuna xá xu'bi ko nk'ie nga ja ts'inkjas'en ni xi kama ñjakú, as'áhi ní kfián España ko k'já má nga tintsuho. ²⁹ Be nga Cristo tu xi ndahá ts'ínkoná nk'ie nga kama ñjaká.

³⁰ Jun já nts'e, ngat'aha Nda Ntjaná Jesucristo ko ngat'aha kjuatjo xi tsjáná Espiritu Santo tibankinuu nga chubantjainú nginkun Ntjaná. B'a ts'in n'ekohonú nga'yún. ³¹ Tinchihuu nga najmi tu kasatéña xuta xi najmi s'ejihin Nda Ntjaná xi tjintu ante Judea. Ko ta tinchihuu nga xuta xi k'j'áts'e Ntjaná xi tjintu nanki Jerusalen nda ts'in ts'ínkjáihin ni xi kfinkoho. ³² B'a ts'in tsjo tjihinna nga kuichusenuu ko ts'ínkj'áya ichi kutju ajinnuu. B'a katuma tsa b'a ts'in mjehe Ntjaná. ³³ Ntjaná xi tsjáná kjuajyu kat'eñajinnuu ngatento. B'a katuma.

16

B'i ts'in kikjanihaha Pablo xuta ninku xi tjintu Roma

¹ Be na nichjaa Febe. Ninku xi tjín nanki Cencrea ts'inxát'a. ² Ngat'aha Nda Ntjaná nda n'ekjóhooon xi nkú ts'in tjihin nga n'eé ñá xi xutaha Ntjaná mahaná. Tsiñkoo nga tjoheon tu mí níhi ni xi machjéhen. At'aha nkjin nkjin xuta tsasinko ko ta tsasinkona.

³ Tjohoon kjuasuniñana Priscila ko Akila, xi ta tits'inxát'aha Cristo Jesu xi nkúhu an.

⁴ Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana. Títsjahá máb'achjihí ngat'aha ni xi incha kits'in. Najmi tu nku an xi b'a tixian. B'a ta tijncha tsu ngayjee xuta ninku xi najmi ntje judio tjehe ra.

⁵ Tjohoon kjuasuniñana xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha Priscila ko Akila. Tjohoon kjuasuniñana Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajihin xuta xi tjín ante Asia, kui xi tjun kis'ejihin Cristo. ⁶ Tjohoon kjuasuniñana Maria. 'Yún tse xá xi kits'in ajinnuu. ⁷ Tjohoon kjuasuniñana Androniko ko Junias, xi ta ntje judio tjehe ra. Ta kis'eya'yúnka nubayá jó. Ta já postruhú jó ko yankjún. Kui tjun kis'ejihin Cristo nga an.

⁸ Tjohoon kjuasuniñana Ampliato. 'Yún tjona ndo at'aha ta s'ejihin Nda Ntjaná. ⁹ Tjohoon kjuasuniñana Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo tits'inxát'aha. Tjohoon kjuasuniñana Estakis. 'Yún tjona ndo. ¹⁰ Tjohoon kjuasuniñana Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihin Cristo. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjin Aristobulo.

¹¹ Tjohoon kjuasuniñana Herodion, xi ta ntje judio tjeheñ ra. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjin Narciso, xi ta s'ejihin Nda Ntjaná. ¹² Tjohoon kjuasuniñana Trifena ko Trifosa, xi ta tits'inxát'aha Nda Ntjaná. Tjohoon kjuasuniñana Persida, xi 'yún tjona ko xi 'yún tse xá xi kits'in at'aha Nda Ntjaná tjenki.

¹³ Tjohoon kjuasuniñana Rufo, xi Nda Ntjaná j'ájihin, ko naaha, xi ta ko an basehe xi nkúhu tsa naana maha. ¹⁴ Tjohoon kjuasuniñana Asinkrjto ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas ko já nts'eé xi tjintujihin. ¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana Filologo ko Julia ko Nereo ko na nchja ko Olimpas ko ngayjee xutaha Ntjaná xi tjintujihin.

¹⁶ B'i ngján súniñohoo xinkju. Tits'inkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta ninku xi ts'e Cristo.

¹⁷ Jun já nts'e, tibankinuu nga chúhun yjonuu xi bakjanya xuta ko xi ts'imdyjajihin xuta. Kui xi fi kontraha ni xi ja tsinchiyo. N'e t'axihun yjonuu xuta xu'bo. ¹⁸ At'aha xi b'a tits'in najmi tits'inxát'aha Nda Ntjaná Jesucristo. Ni xi tsjo nihí tüncha bangisjai. Éñ sin én nda nchja nga b'anachaha xuta xi najmi kjee 'yún mankjihin ni xi ts'e Ntjaná.

¹⁹ Ya tu má xi tjeheñ ni nga tínu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun ko mjena nga 'yún kamankjin sanuu ni xi nda ko nga kuankin t'axihun ni xi najmi ndoo. ²⁰ Ntjaná xi tsjaná kjuajyu, kui xi ts'jin nga n'e nganoho ndanindoo. Kas'enuu kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo.

²¹ Timoteo tits'inkjinuu kjuasuniña. Kui xi tjenkona nga tín'exát'ajhi Jesucristo. Ta tits'inkjinuu kjuasuniña Lucjo ko Jason ko Sosipater, xi ta ntje judio tjeheñ ra.

²² Ko ta an Tercjo xi tits'inntá xi nkú ts'in titsuyana Pablo, tits'inkjinuu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntjaná.

²³ Gayo tits'inkjinuu kjuasuniña. Ni'yaha tíjña. Yo má nga ma ñjakú ngayjee xuta ninku. Ko ta tits'inkjinuu kjuasuniña Erasto, xi tjihin xá nga f'átjo toohon xuta nantjo, ko ta nda nts'eé Cuarto.

²⁴ Kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo kat'ejñajinnuu ngatento. B'a katuma.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujuin

²⁵ Kan'etsjoho Ntjaná. Kui xi kamaha nga ndjá ts'jinkinchánuu xi nkú ts'in tíjña én nda tsuhu Jesucristo xi tixinya ko tib'enijmiá. Tis'ejña chji nd'ai ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá jáñ. ²⁶ Ja tis'ejña chji nii xi nkú nga títsu xujuhun já profeta ko tín'ekint'é ngayjee xuta xi tjin asunntee. B'a kitsu Ntjaná xi tíjña tik'un sín nga b'a n'e tu xi s'ejihin ra ko kuint'é'ehen ra ngayjee xuta.

²⁷ Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji síhin kjuachánkaha Ntja, kui xi nku tutuu ko xi nkjink'uun. B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínkjilij nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, Ntjaná kits'ín mana nku nda postruhú Jesucristo at'aha b'a ts'ín kama mjehe. An ko nda nts'eé Sostene ² tísuniñahij jun xuta ninkuhú Ntjaná xi tintsuboo nanki Corinto. Cristo Jesu kits'ín nga Ntjaná kikj'áts'enúu. Kinchjanuu nga kjuáts'enúu xi nkú tá kits'ínko ngatentee xuta xi tú má xi tjeheñ ni s'ejiñin Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi Nda Ntjaná ko tá Nda Ntjaha xuta xu'bo.

³ Kas'enúu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsjáha Pablo máb'achjihij Ntjaná nk'ie nga f'áitsjehen xi nkú ts'ín nda kits'ínkoñho Ntjaná xuta ninku Corinto

⁴ Tehente tsjáha máb'achjihij Ntjaná nga f'áitsjenna jun, at'aha kisakúnúu kjuandaha Ntjaná. Cristo Jesu kits'ín nga kisakúnúu kui niú. ⁵ Kits'ín nga kin'ekjohoon ngayje tikjá kjuanchiná xi tsjá Ntjaná. Kui kjuanchinóo xi nkú ts'ín tjiñin nga chubo ko xi nkú ts'ín tjiñin nga kamankjinnúu ni xi ts'e Ntjaná. ⁶ B'a ts'ín kis'ejña chjihij ajinnúu nga kjuaxi én nda tsuhú Cristo xi kis'enjímíu.

⁷ Kui nga najmi ndyjat'ahanuu ndaha nku kjuanda xi tsjá Ntjaná nk'ie nga tíchuyóho nstjin nga kuakúchji yjohó Nda Ntjaná Jesucristo. ⁸ Ko ndjá ts'ínkinchánúu Ntjaná santaha nstjin xi fekuu, tú xi najmi tjin ni xi n'enijéhenúu nstjin nk'ie nga k'jái ngáha Nda Ntjaná Jesucristo. ⁹ Ts'ínjtusun Ntjaná ni xi tsu. Kui xi kinchjanuu nga nkuhú kamako Ntíhij, kui xi Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi nda tjin tsa najmi nkuhú k'já xinkjín xuta ninku

¹⁰ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesucristo b'a tíxinnúu nga nkuhú ni xi chubo ko nkuhú ch'oo xinkju. Nkuhú kas'eyanúu ko nkuhú ni xi n'oo. ¹¹ B'a tíxian, já nts'e, at'aha xinkjín Kloe kitsúyana nga kjuachán rú tjin ajinnúu. ¹² Tjin rú ajinnúu xi: “An tjennkia Pablo”, tjincha tsu rú. Ko rú tjin ngá xi: “An tjennkia Apolo”, tjincha tsu rú. Ko tá tjin rú ngá xi: “An tjennkia Pedro”, tjincha tsu rú. Ko tá tjin rú ngá k'já xi: “An tjennkia Cristo”, tjincha tsu rú.

¹³ Nga chasehe raá, ¿a tsakjányahá yjohó Cristo? ¿A Pablohó kis'et'a kruu ngandanuu? ¿A Pablohó kikj'áts'enúu nk'ie nga kisaténtó? ¹⁴ Tsjáha máb'achjihij Ntjaná nga najmi tjin ajinnúu xi an tsatentá, nku tutuhú Krispo ko Gayo. ¹⁵ B'a ts'ín najmi ch'a xi b'a kjuitsuhu tsa an kikj'áts'an.

¹⁶ Tá tsatentá xinkjín nda Estefana. Najmi tá f'áitsjehenna tsa tjin sa k'já xi tsatentá. ¹⁷ At'aha najmi kui xá xi kitsjana Cristo, tsa xuta kuantentá. Nk'ie ní k'uenjímía én nda tsuhú, kui ní xáha xi kitsjana. Ko najmi én nanka ts'inchjén nga nchja, tú xi najmi nku én tiya kamaha ngabayaha Cristo t'a kruu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ajihin ni xi kits'ín Cristo kis'ejña chji nga'yuhun ko kjuankjintak'uhun Ntjaná

¹⁸ Én xi s'enjímí ngat'a ts'e xi nkú ts'ín k'ien Cristo t'a kruu, kui xi tú a éhéñ maha xuta xi tindyja. Tunga máha ná xi kin'ek'ankiná, nga'yuhun Ntjaná maná kui éen. ¹⁹ At'aha b'i títu Ntjaná má nga tjit'a xujun:

Ts'inndyja kjuankjintak'uhun já xi nanka ts'innkjink'un.

Ts'inndyjajian xi nkú ts'ín ts'innkjink'un já nkjink'uun.

²⁰ ¿Yá nda xi nanka ts'innkjink'un? ¿Yá nda xi tú xi mahá ra xujun? ¿Yá nda xi maha nchjanjímíyaha ni xi tjin asuntee? Tú a nihí kits'ín ma Ntjaná kjuankjintak'un nanka xi tjin asuntee. ²¹ At'aha ajin kjuankjintak'un nanakahá Ntjaná y'enda nga najmi kjuankjintak'un xi tjiñin xuta skuékoñho ra. Kama mje nihij nga xuta xi s'ejiñin én xi tís'enjímíu, nga kui xi ts'ínk'anki, én xi tú a éhéñ maha xuta.

²² Xuta xi ntje judio tjeñen ra mjehe skué kjuankjúhun Ntjaná, ko xi najmi ntje judio tjeñen ra mjehe kuasínñuhú nku kjuankjink'un nanka. ²³ Tunga jin, nga kis'et'a kruu Cristo tib'enjímíu. Kui niñ xi najmi sasíñin xuta xi ntje judio tjeñen ra ko tú a éhéñ maha xuta xi najmi ntje judio tjeñen ra.

²⁴ Tunga máha xuta xi Ntjaná kinchjaha nga kjuáts'e, ndaha tsa xi ntje judio tjeñen ra ko tá ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeñen ra, kui xi ts'ínkjálhij nga ajihij Cristo tsakúchji Ntjaná nga'yuhun ko kjuankjintak'uhun. ²⁵ At'aha ni xi y'enda Ntjaná xi tú a nihí maha xuta, yún tjin saha sin nk'ie nga ni xi ts'innkjink'un xuta. Ko má b'a maha xuta nga ts'innkjink'un nga najmi tjiñin nga'yún Ntjaná, yo ní yún bakúchji nga'yuhun nga nga'yún xi tjiñin xuta.

²⁶ Jun já nts'e, n'ekj'áitsjon xi nkú ts'in kinchjanu Ntjaná nga kjuáts'enuu. Najmi nkjin mahanu xi yahá nga nkjink'un. Najmi nkjin mahanu xi já k'aku. Najmi nkjin mahanu xi nk'a tjoon. ²⁷ Tunga xi tu a xutahá maha xuta, kui xi j'ájin Ntjaná tu xi tsjáha rá kjuasuba já nkjink'uun. Ko j'ájin xuta xi najmi chumi ni chjíhi rá nginkun xuta tu xi tsjáha rá kjuasuba já xi nk'a tjen. ²⁸ Tá j'ájin xuta xi najmi b'achjíhi rá xuta ko xi najmi nda tí'mihí. Tá j'ájin santaha ni xi najmi kjee tjín tu xi kjéxihin ni xi ja tjín. ²⁹ B'a kits'in Ntjaná tu xi najmi ch'a nk'a kama k'uasjehe yjoho nginkun.

³⁰ Tunga nkuhú kits'in makonuu Ntjaná Cristo Jesu ko kits'in nga Cristo tsichu ma kjuankjintak'unná. Ngat'aha ni xi kits'in Cristo naxu tsichu maá nginkun Ntjaná, kík'áts'ená ko y'échjintjai jéná. ³¹ Kui b'a maha, xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntjaná: "Xi nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha ní ni xi kits'ínko ho Ntjaná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho."

2

B'i ts'in kits'ínkjátsjehe Pablo xuta ninku Corinto xi nkú ts'in y'énjímíhí én nda tsuhu Cristo

¹ Já nts'e, nk'ie nga tsichuk'ienjímínúu én xi Ntjaná tib'éjña chji nd'ái, najmi én tsjo tsu kits'inchjén ko tsa én xi nanqa. ² Najmi kama mjena tsa kj'ái nihi kinchja ajinnuu. Nku tutuhú Jesucristo kinchjanjímíya ko á kruu k'ient'áha.

³ Nk'ie nga tsátejñajinnuu najmi ndá chánka kamana yjona. Títsankjun níná ko xí tib'atsénkjúnná. ⁴ Ko nk'ie nga y'enjímínúu ko tsakuyánúu éhen Ntjaná, najmi kits'inchjén én nkjink'un xi s'ejihin xuta. Espirituhu ní Ntjaná ko nga'yuhun Ntjaná y'éjña chjikohona ni xi kinchja, ⁵ tu xi s'ejihinnuu Ntjaná xi tjíhin nga'yún, najmi kjuankjink'uhun xuta.

B'i ts'in tsakíya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntjaná xi y'éjña chjiná kjuankjink'uhun Ntjaná

⁶ Tunga ajihín ní xuta xi ja tsichu mankjihín ni xi ts'e Ntjaná kjuankjink'un n'echjén nk'ie nga chubakoi. Najmi kjuankjink'un xi ts'inchjén xuta n'echjén nga chubaj, ko tá ndaha najmi kjuankjink'un xi ts'inchjén já xi batéxuma n'echjén, já xi ndyja ndyjun nkiní. ⁷ Nk'ie ni bakuyái éhen Ntjaná, chubanjímíyái ni xi kits'ínkjink'un Ntjaná nga y'éjña 'ma. Kui niú xi y'enda Ntjaná kintehe ni nga kits'ínnda asuntee. B'a kits'in tu xi s'éhená kjuachánka. ⁸ Ndaha nku xi batéxuma asuntee najmi kamankjihín kjuankjintak'un xu'bj. At'aha tsa kamankjihín niú, najmi kingját'a kruu rá Ndá Ntjaná xi tjíhin kjuachánka.

⁹ Tunga b'ahá kama xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntjaná:

Ni xi najmi kíkíe xuta ko najmi kint'é,
xi ndahachí najmi kjee n'enkjink'un,
kui nihi xi Ntjaná y'enda tíjún,
ngandaha xuta xi incha tjoho Ntjaná.

¹⁰ Espirituhu Ntjaná y'éjña chjiná ni xi y'enda tíjún Ntjaná. At'aha Espirituhu Ntjaná be sisin ngayjee ni xi tjín ko santaha ni xi 'yún nanqaha Ntjaná. ¹¹ At'aha, zyá xi be xi nkú ts'in ts'ínkjink'un xuta xi kj'ái? Nku tutuhú xuta xu'bo xi be xi nkú ts'in ts'ínkjink'un. B'a tá ts'in najmi ch'a be xi nkú ts'in ts'ínkjink'un Ntjaná. Nku tutuhú Espirituhu Ntjaná be xi nkú ts'in ts'ínkjink'un.

¹² Ngat'a ts'añá bi, nginkun Ntjaná nibáha Espiritu xi kin'ekjálíhín, najmi asuntej ts'e. Ntjaná kitsjáná Espirituhu tu xi kamankjihinná kjuanda xi kitsjáná. ¹³ Kui niú xi chubaj nk'ie nga bakuyái. Najmi n'echjén én xi bitjuhu kjuankjink'uhun xuta. Kjuankjink'un xi bitju nihi Espirituhu Ntjaná n'echjén. B'a ts'in 'miyaha ri xuta xi tíjñajihín Espirituhu Ntjaná ni xi ts'e Espiritu.

¹⁴ Xuta xi najmi tjíhin Espirituhu Ntjaná najmi ts'ínkjálíhín ni xi ts'e Espiritu, at'aha tu a nihí maha. Najmi tjín nkú ts'in kama kamankjihín ra, at'aha nku tutuhú Espirituhu Ntjaná b'éjña chji niú. ¹⁵ Xi tíjñajihín Espirituhu Ntjaná, kui xi mankjihín ni xi tjín. Tunga xuta xi k'oo najmi mankjihín á kj'ái ts'in ts'ínkjink'uhun xuta xi tíjñajihín Espirituhu Ntjaná.

¹⁶ At'aha b'i ts'in tjít'a éhen Ntjaná:

Zyá xi be xi nkú ts'in ts'ínkjink'un Ntjaná?
Zyá xi tsjáníyáha?

Tunga ná bi, n'enkjink'aán xi nkúhu Cristo at'aha Espirituhu Ntjaná tíjñajinná.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo xá xi kikanéhe ko xá xi kikanéhe Apolo ajihín xuta ninku Corinto

¹ Jun já nts'e, najmi kama kinchjakonuu xi nkú ts'in nchjaka xuta xi tíjñajihín Espirituhu Ntjaná. Kinchjako nínúu xi nkú ts'in nchjaka xuta xi asuntee tjehe ra, xi nkúhu xuta xi as'ái kuakatuts'ihín rá nga kuakaj'á éhen Cristo. ² Kintehe ni nga ni xi ndjá kuakuyánúu, tu ni xi najmi ndjáha tsakuyánúu. At'aha b'a k'un ntí xihí k'un, ntí xi tu ntáchikíhí 'bi, xi najmi ma kjine ni xi ndjá. Ko santaha nd'ái najmi kjee tíjndanuu yjonuu tsa kamankjinnuu ni xi nanqa tjín.

³ Asuntee y'a sanuu. Nk'ie nga tjin sa ajinnuu kjuanchini ko kjuachán, za najmi asunteehe y'ahanuu? ⁴ A najmi b'ahá ts'in tintsuboo xi nkú ts'in tjintu xuta asuntee? ⁴ At'aha tjin xi: "An tjennkia Pablo", titsu ko tjin nga xi: "An tjennkia Apolo", titsu. Nk'ie nga b'a tin'o, za najmi b'ahá tin'o xi nkú ts'in xuta xi najmi be Ntjaná, xi najmi tjijnajihin Espirituhu Ntjaná?

⁵ ¿Yáha Pablo? ¿Yáha Apolo? Tu já musuhú niu xi Ntjaná kits'inchjéhen tu xi s'ejihinnuu. Nga nkúnkú kin'ej xá xi kitsjání Ntjaná. ⁶ Xi nkúhu tsa an y'entje yá tuu ko Apolo kikuahun, tunga Ntjanáhá xi kits'in nga kisá yóo. ⁷ Kui b'a maha, najmi xi b'entje yóo ko ta ndaha xi kuhun, tsa kui xi chánka. Nku tutuhú Ntjaná xi kits'in nga kisá yóo, kui xi chánka. ⁸ Xi b'entje ko xi kuhun yóo tu nku chubáhá. S'echjihí nga nkúnkú xi nkú ts'in kits'inxá. ⁹ Nga nkúnkú makoi xinkí nga tin'exát'ajihí Ntjaná. Jun xi nkú joyaha jhá xi ts'e Ntjaná xi jin tin'exájiin.

Jun xi nkú joyaha ni'yaha Ntjaná. ¹⁰ Xi nkú ts'in tjíña kjuandaha Ntjaná xi kitsjana, an xi kama ndá maestru chjinejxó xi kingjájña tuts'in ni'yoo. Ko kj'ai ngá xi tjincha kjesintjen xjóho ni'yoo nd'aj, tunga ndahá ts'in kats'innkjink'un nga nkúnkú xi nkú ts'in nguajindjuko xjóo. ¹¹ At'aha Jesucristo, kui xi tuts'in xjóho ni'yoo. Najmi ma s'ejña sa kj'ai tuts'in xjóo nga xi ja kjijño.

¹² Asun tuts'in ni'yoo kama chjúsintjen xjó xi kámandakoho toonsine, ko a ra tóontaba, ko a ra ndjio tsoj k'un, ko a ra yate, ko a ra ndji, ko a ra xka. ¹³ S'ejña chji xá xi kits'in nga nkúnkú xuta nstjin nga kuasehe Ntjaná ni xi kits'in xuta. At'aha nd'i xi kj'uai kui nstjin k'uejña chji xi nkú k'un xá xi kits'in nga nkúnkú xuta. ¹⁴ Xi kits'innnda xjó xi kujichúkjuaha nd'iu, kui xi ts'ínkjáihin chjiji. ¹⁵ Tunga xi kits'innnda xjó xi k'uetihí nd'iu, kui xi ndyja ni xi kits'in, ndaha tsa tu kui kuankihí xi nkú maha xi nd'i bitjijn.

¹⁶ ¿A najmi yanu nga jun xi ninkuhu Ntjaná ko nga Espirituhu Ntjaná tjijnajinnuu? ¹⁷ Tsa tjin xi ts'ínkatsún ninkuhu Ntjaná, Ntjaná ts'ínkje xi b'a ts'íin. At'aha tsje ninkuhu Ntjaná, ko jun bí, jun xi ninkuhu Ntjaná.

¹⁸ Najmi tu ch'a k'uanachaha yjoho. Tsa tjin ajinnuu xi b'a maha nga kui xi nkjink'un xi nkúhu ja nkjink'un xi tjin asuntee, tu sa ní nku ndá xi najmi chumi nihi xi maha kats'in ma yjoho, tu xi b'a ts'in kujichú ma kjuaxihi nku xi nkjink'un. ¹⁹ At'aha kjuankjink'un xi tjin asuntee, kui xi tu a nihi nginkun Ntjaná. At'aha b'i ts'in tjit'a éhen Ntjaná: "Ntjaná ts'in nga tá kuihi kjuamañaha ja nkjink'uun jnejin." ²⁰ Ko b'i ta ts'in tjit'a ya: "Ntjaná be nga tu a nihi ni xi ts'innkjink'un ja nkjink'uun."

²¹ Kui b'a maha, najmi tu ch'a nk'a k'uasjehe yjoho ngat'aha yá xi tjennki. Jun kich'o ngayjee ni xi tjin. ²² Pablo, Apolo ko Pedro, asuntee, kjuatik'uun ko ngabayoo, ni xi tíma ko ni xi kama, ngayjee niu jun kich'o. ²³ Cristo y'anuu, ko Ntjaná y'aha Cristo.

4

B'i ts'in kitsuya Pablo nkú tjihin ra xaha ja postru

¹ Kui b'a maha, já xi ts'inxát'aha ra Cristo katumanuu jin nga chasení, já xi kik'ai xaha nga kuakúya ni xi y'ejña ma Ntjaná nstjin nk'ie ko mjehe nga k'uejña chji nd'aj. ² Yaha nga xi bajihí nku xá binchihí nga kixi nguajiko xaha. ³ An bi najmi kjintahana tsa chasoho mí nihi xi nda ko tsa najmi nda ts'ian ko tsa nku ndá jue xi b'a ts'ín. Ta ndaha an najmi be xi nkú ts'in ts'innisihí ra yjoná tsa mí nihi.

⁴ Nda tjíya kjuankjintak'unna tunga najmi kuihi niu tsuhu ra tsa najmi tjenna. At'aha Ntjanáhá xi basehe ni xi ts'ian. ⁵ Kui nga najmi tu chasehe ruu yá xi nda ts'ín ko yá xi najmi nda ts'ín kitehe ni nga kj'uai Nda Ntjaná. At'aha kuihi xi kuakúchi ni xi tjíña ma má jyuun ko k'uejña chji xi nkú ts'in tjintuyá animaha xuta. Kui nstjin Ntjaná nda ts'in kujinchjane xuta xi nkú ts'in kanéhe nga nkúnkú.

⁶ Jun já nts'e, Apolo ko yjoná kuanchjanjmíyana tu xi chahanu nga najmi tjihin nga kujtáitihu xi nkú ts'in tjit'a. Kui nga najmi tu chánka katumahanuu yjonuu ngat'aha xi tjennkiu ko as'ai najmi n'echjihí ruu xinkuu. ⁷ At'aha, ¿yá xi b'a titsu nga ji xi 'yún nda sai ajihin xuta xingisoo? Ngayjee ni xi tjihin tu kik'ajihí. Nk'ie nga tu kik'ajihí ri ni xi tjihin, zá chubá chánkahá tin'esjeheni yjohí, xi nkúhu tsa najmi tu kik'ajihí ri ni xi tjihin?

⁸ Jun ja tjinnuu ngayjee ni xi mjenuu. Ja kama nchinó. Ja tsichumo xi nkú joyaha já rej xi najmi tá machjéhen ra jin. Mjena tsa já rej kjuaxi kamo kai, tu xi b'a ts'in ko jin sakút'ahaní xánuu nga tá kuatexumai. ⁹ At'aha b'a mana nga jin xi tí'mini já postru Ntjaná kitsjante nga kamaí xi nkúhu já xi finijé, xi tjin nga n'ek'ien. Ntúsjee ko xuta tibe ni xi tímat'ain. ¹⁰ Jin xi xuta chini tí'mini at'aha Cristo n'exát'ajihí, ko jun xi xuta nkjink'un kamo nga kis'ejinuu Cristo. Jin xi najmi tjinní nga'yún, jun xi tjinnuu nga'yún. Jun nda ts'in ts'ínkjáinnuu xuta, jin ch'on ts'in ts'ínkjáinní.

¹¹ Santaha nstjin nd'aj kjintjía tíyai ko santaha ni xi s'i najmi tísakúni. Najmi tjinní najyun, tibich'onjinní ko chubá tinimasún ní. ¹² Jin kjinení yjoní. Ch'on tsuní xuta, tunga binchintjái

ní xi b'a tsuní tū xi Ntjaná nda ts'ínkōhō rā, ndaha tsa b'a títsumi. Tjennki unkiēn xutā, tunga n'e chúkjuā ní. ¹³ Ch'on ts'ín nchjayanení xutā, tunga én ndahá n'ek'óyáihí xi b'a tsuní. Ja tsichu maj xi nkúhu stjé ajihín xutā asunntee, xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjíhí rā. B'a tímat'ain santaha nístjin nd'ái.

¹⁴ Najmi tib'et'ánū ni xu'bjí tsa tū xi tsjahanū kjuasuba. Tib'et'á níná ni xu'bjí tū xi títšaníyáhanū jun xi ntíná xi tjona. ¹⁵ At'ahā ndaha tsa s'ēnuē te mīi xi kuákuáyanū éhen Cristo, tunga najmi nkjihín na'mi xi s'ēnuē. An tsichu ma xi nkúhu tsa na'minū nga y'enjminū én nda tsuhū Cristo Jesu, kui xi kits'ínk'féntu tík'unū.

¹⁶ Kui b'a maha, títbankihínū nga chāsē chūbayahanū tū xi b'a tā n'ehenu. ¹⁷ Kui kjuāha nga títšaníseheñū Timoteo, xi tā kík'áts'ehe Ndā Ntjaná. Kui xi xi nkú joyaha ntíná xi tjona, xi ma 'yún k'an. Ts'ínkj'áitsjennū xi nkú títšan'ian nga títšan'ahā Cristo Jesu, xi nkú ts'ín bakuyá ngayjē nínkū xi tjin tū má xi tje'hén ni.

¹⁸ Tjin xi chūbā títbasin títjuhún ajinnū at'ahā b'a títu nga najmi kfínsenū. ¹⁹ Tungā tsa Ntjaná mjehe, kfínsē xatínū kō skue najmi tū nkú títu jóo. Tā skue nkú tū nk'a xāhā xi b'a títcha tsu. ²⁰ Nk'ie nga Ntjaná batéxumaha xutā, ni xi ts'ín xutō bakúchíi nga Ntjaná batéxumaha, najmi ni xi tsu. ²¹ ¿Má nihi xi mjenuū? ¿A nk'ie nga kfínsenū, ndjá ts'ínkōnuū? ¿A rā tū sahā kjuatjō kfínkōnuū kō nímakjūā kuasenū?

5

B'í ts'ín tsasehe Pablo kjuāha ndā xi tijnajihín xutā nínkū Corinto

¹ Kjuaxí nga tínuyá nga tijnajinnū nku xi tā kuihi najúhun tijnako, ni xi tā santaha xutā xi najmi be Ntjaná najmi ts'ín. ² ¿Nkú ts'ín nga tsjō tímahanū xi nkú ts'ín tífí nínkū? ¿A najmi tjihín ni nga k'úé babanū ngat'ahā ni xi tímoo kō najmi tā k'uáintehē rūu nga k'úéjnajinnū ndā xi b'a títšan'ín?

³ Ndaha tsa kjin tijnanū tunga animanahā tintsujajin. Kui nga b'a mahana xi nkúhu tsa tijnajinnū. Kō xi nkúhu tsa tijnajinnū, ja b'a kixian nga najmi nda tjin ni xi títšan'ín ndo. ⁴ Nk'ie nga kama njakú xi nkúhu tsa an kúatejnajinnū kō tā k'úéjnajinnū nga'yúhun Ndā Ntjaná Jesu, ngajohō Ndā Ntjaná Jesu ⁵ n'ekjas'ohoon ndanindoo ndā xi b'a títšan'ín. B'a ts'ín katatsuhun yjoninte ngatitsuhun tū xi n'ek'ankihi animahā ndo nístjin nga k'júái ngāha Ndā Ntjaná Jesu.

⁶ Ngat'a ts'e xi nkú ts'ín tintsuū, ¿nkú ts'ín nga tsjō tímahanū nk'ie nga tín'ekjohoon ndā xi b'a títšan'ín? ¿A najmi yanú nga kutin na'yū san ts'ínsanye na'yū nínkūon? ⁷ Ngatitsuhun ndo, kui xi nkú joyaha na'yū san. Títšan'ínkatsunnū ngatitsuhun. Chjúxun ndo xi nkú tā ts'ín xutā xi ntjehe judío tjeheñ rā nga kjexín na'yū soon kintehe ni nga k'úasje S'í Pascuā. At'ahā Cristo ja k'ienntjái ngandaná, kui xi chutsankahā S'í Pascuānā kō jun xi nkú joyaha na'yū tsetse xi najmi tā tjihín rā na'yū san. ⁸ Kui b'a maha, n'esjekohóná S'íyú nínkūan xi najmi tjihín na'yū san. Kui xi tsuhū rā nga najmi tā kas'ejnajinná kjuangak'un kō kjuach'onk'un. Tū sa ní je kas'eyanā kō naxū.

⁹ Xujun xi ja kits'ínkjinū b'a kixinnū nga najmi tū n'engujinkōo yjonū xutā xi fantuko jminchjín nga najmi kjeé bixan. ¹⁰ Tungā najmi xutā xi najmi behé Ntjaná kinchjajihín nga b'a kixian. Tā ndaha xi 'yún mjehe toon, tā ndaha xi ts'ín ndyjé, kō tā ndaha xi ts'ínshō ntjā xi ntsja xutā ts'índaha. At'ahā tsa najmi kuíntsubajihūn xutā xi b'a ts'ín, tjihín ni nga kuítju eí asunntee ma. ¹¹ Nk'ie nga kits'ínntúnū, b'a kixinnū nga najmi tū n'engujinkōo yjonū xi chūbā ja nts'eé ts'ín ma yjohō tunga jminchjín fantuko ngá, kō tsa xi 'yún mjehe toon, kō tsa xi ts'ínshō ntjā xi ntsja xutā ts'índaha, kō tsa xi nchjā én ch'on tsu, kō tsa xi ma ch'í, kō tsa xi ndyjé ts'ín. Xi chūbā ja nts'ehe ts'ín ma yjohō tunga b'ahá ts'ín ngá, santaha níñū najmi tū chinekōo.

¹² At'ahā an najmi tje'henna nga kuasehe tsa tjeheñ jé kō tsa najmi tjeheñ jé xutā xi najmi nínkū nchjāhā rā. Tungā máha jun, ¿a najmi tjihín ni nga chasohō ni xi tíma aya nínkū? ¹³ Kui nga tūyú tjennkihínū ndā ngatitsuun. Xutā xi najmi nínkū nchjāhā rā bi, Ntjaná tjeheñ rā nga kuasehe tsa tjeheñ jé kō tsa najmi tjeheñ jé.

6

B'í ts'ín tsakuya Pablo xi nkú ts'ín tjihín nga s'enda nku kjuasti ajihín xutā nínkū

¹ Tsa kjuasti sakúko hō xinkjín ja nts'eé, ¿a ma k'un fisehe rá ja jue xi najmi benkjúhun Ntjaná tū xi k'úéndaha kjuāha, antehē ni nga xutā xi s'ejhín Ntjaná nguaisehe rá? ² ¿A najmi yanú nga xutā xi s'ejhín Ntjaná kuasehe ni xi nda kō tsa xi najmi nda xi kits'ín xutā xi tjin asunntee ndyjūn nkini? Tsa jun xi b'a n'oo, ¿nkú ts'ín najmi kamanū k'úéndahanu nku ni xi najmi 'ni tjin? ³ ¿A najmi yanú nga tā santaha ntítsjē chāsēhé mí nihi xi kits'ín? Kui nga tjihín nga kamanahā k'úéndaá kjuasti xi sakúná asunntei.

⁴ Kui nga tsa t́n'ekokjuahanu xinkju ngat'aha kjuasti xi t́jín asuntej, źa já xi najmi yankjúhunu ajihín xuta njinku t́bankisehe ruu nga k'uéndaha kjuanu? ⁵ B'a t́ixinnuu tu xi kama subahanuu. źA najmi t́jihín ajinnuu nku xi nkjink'un, xi kamaha k'uénda kjuu xi t́jínkoho xinkjín já nts'eé? ⁶ Tu sa ní nginkun já xi najmi s'ejihín Nt́janá t́incha ts'ínkokjuu xinkjín já nts'eé.

⁷ Nga ta juhun t́jínkonuu kjuasti xinkju tsuhu ra nga ja t́undyajinnuu. źA najmi tu sahá t́n'e chúkjuahanu ni xi najmi b'a t́jín xi t́n'enuu? źA najmi tu sahá t́'bjaintehenu nga n'ehenu ndyjé? ⁸ Tunga ta juhún ni t́n'o ni xi najmi b'a t́jín ko ndyjé. Najmi xuta xi k'j'ái xi b'a t́n'oho. Já nts'ehé ní xi b'a t́n'oho.

⁹ źA najmi yanú nga xuta xi najmi naxu ts'in nginkun Nt́janá, kui xi najmi kama kjuas'enjin nga Nt́janá kuatéxumaha? Najmi tu ch'anachoho yjonuu. Xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, xi ts'intsjoho nt́ja xi ntsja xuta ts'inn'daha, xi najmi benkjún kjuabixahan, já no ya, ¹⁰ xi ts'in ndyjé, xi 'yún mjehe toon, xi ma ch'j, xi ch'on ts'in nchjane xuta, ko xi b'anachaha xuta nga kje'áha ni xi t́jihín, ngayjee xi b'a ts'in najmi kama kjuas'enjin nga Nt́janá kuatéxumaha. ¹¹ Kui ni xu 'bj kits'in k'ua xi t́jín ajinnuu njinstjín nk'ie, tunga nd'aj ja kisanéjinnuu. Nt́janá ja k'j'áts'enuu. Ja naxu tsichumo nginkun Nt́janá ngat'aha ní xi kits'in Nda Nt́janá Jesucristo ko ngat'aha Espiritúhu Nt́janá.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Nt́janá ts'e yjonintená

¹² "Ma ts'ian tu mí níhí ní", tsu xuta. B'a t́jín, tunga najmi ngandanáá ngatenteé niu. Ndaha tsa ma ts'ian tu mí níhí ní, tunga najmi tsjantéhe ra tsa t́jín nku ni xi k'j'éyúnna nga ts'ints'ena. ¹³ "Nichinee kants'á t́jehen ra ko kants'á t́jehen ra nichinee", tsu xuta ko b'a t́jín k'j'áihín, tunga Nt́janáhá ts'jínkatsún nga joo niu. Najmi kui xáha yjonintená tsa tu chuba súntukonáá xinkjá. Tíjña ní tu xi Nda Nt́janá kama ts'ehe ko tu xi ts'j'ihín xáha Nda Nt́janá. ¹⁴ At'aha nga'yúhún Nt́janá kits'ínk'áiyakoho Nda Nt́janá ngabayoo, ko ná bi, nga'yúhún ta ts'jínk'áiyakoná ngabayoo.

¹⁵ źA najmi yanú nga nku te njinku nga nkúnkú jun ko nga njinku kui xi yjonintehe Cristo? źA nda t́jín tsa nku te njínkuhu Cristo kamangujinko nku naská, kui? Najmi. Ndaha tsa mí yjehe. ¹⁶ źA najmi yanú nga xi ts'ínko nku naská, kui xi nkúhú bichú mako yjonintehe naskóo? At'aha b'i ts'in t́jít'a éhen Nt́janá: "Nkúhú yjoninte kuichú ma nga joo." ¹⁷ Tunga xi nkúhú ts'in mako yjoho Nda Nt́janá, kui xi nkúhú bichú mako Espiritúhu Nda Nt́janá.

¹⁸ Kui nga t́jyú t'axihín ruu ngayje t́k'já ni xi ts'in nga chuba fantukohó xinkjín xuta. Tu má ngatitsuhún ní xi ts'in xuta najmi fas'enjin yjonintehe, tunga xi chuba fantukohó xinkjín, kui xi ts'in nku ngatitsun xi ts'in chuntí yjonintehe. ¹⁹ źA najmi yanú nga yjonintenuu xi njínkuhu Espiritu Santo xi t́j'íajinnuu, Espiritu xi kitsjánuu Nt́janá? Najmi ta ts'ajuhunnu yjonuu. ²⁰ At'aha kis'echjintjainuu nga kich'atsenuu. Kui nga chankjúnkohonu yjonintenuu Nt́janá.

7

B'i ts'in tsakúya Pablo ngat'a ts'e nga k'úéntuko xinkjín xuta

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'aj ngat'aha ni xi kichasjaiyanú nga kin'e nibánú xujún. Nda t́jín tsa nku nda najmi kuixan. ² Tunga tu ngat'aha ní nga ma mjehe nga chuba kjuántukohó xinkjín xuta, kui nga tu sahá kat'entukoho chjuún jáx'iun ko nga jminchjín kas'ehe x'in.

³ Xi t́'mi x'in najmi tu kat'échoho yjoho chjuún nga kjuájñako, ko xi t́'mi chjuún najmi tu kat'échoho yjoho x'j'ihín nga kjuájñako. ⁴ At'aha xi t́'mi chjuún najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní x'j'ihín batéxumaha yjoho. B'a ta t́jín ts'e xi t́'mi x'in. Najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní chjuún batéxumaha yjoho. ⁵ Najmi tu b'ech'óho yjonuu xinkju, nku tutuhú tsa tse mjenuu chubakoo Nt́janá. Tunga t'endako t́j'junnú xinkju tu xi tu chubaha njstjín najmi chjúngajnuhunú xinkju, askahan chjúngajnu ngáhanu xinkju. At'aha tsa najmi chjúngajnu xinkju, k'j'út'ayák'unnuu ndanindoo nk'ie nga najmi kama'yúhunnuu.

⁶ Tíb'ejná ndáinnuu tsa b'a n'oo. Najmi kjua'yún t́ts'ihinnuu kui níj. ⁷ Mjena kai tsa ngatenteé xuta k'úéntu suba xi nkúhu an, tunga k'j'ái k'j'áihí kjuanda xi kitsjáná Nt́janá nga nkúnkáá. Najmi tu nku chuba kjuanda xi k'k'ainá.

⁸ Ngat'a ts'e xi najmi kjee bixan ko jminchín xi ja k'ien x'j'ihín, b'a t́ixian nga nda t́jín tsa k'úéntu suba xi nkúhu an. ⁹ Tunga tsa najmi kama'yúhún nk'ie nga mjehe nga chjúngajnu, tu sahá incha katixan. At'aha tu sahá nda t́jín nga kuixan tsa ch'on ts'in kuinchja animaha.

¹⁰ Ngat'a ts'e xi ja tsixan t́tsjaha kjuatéxuma xu'bj, kjuatéxuma xi najmi an ts'an, xi Nda Nt́janá ts'e. Xi t́'mi chjuún najmi tu kat'éjña x'j'ihín. ¹¹ Tunga tsa ni xi t́b'ejñaha x'j'ihín, najmi ta katixahan ko tsa kanchjakonda ngáha. Ko xi t́'mi x'in najmi tu kat'éjña chjuún.

¹² Ngat'a ts'e xi t́jintuko xinkjín nga s'ejihín ko xi najmi s'ejihín Nt́janá, an xi b'a t́ixihín, najmi Nda Nt́janá xi b'a ts'in tibatéxumaha. Tsa nku nda nts'eé t́j'ñaha chjuún xi najmi s'ejihín Nt́janá ko tsa yuhu chjuún nga k'úéjñakoho, najmi tu kat'éjña. ¹³ Ko tsa nku t'achjuún

tíjñahá x'in xi najmi s'ejihin Ntjaná kò tsa yuhu x'ihin nga k'úéjñakòho, najmi tų kat'éjña. ¹⁴ At'ahá ndá xi ními x'in xi najmi s'ejihin Ntjaná, fáts'ehe Ntjaná tų ngat'ahá chjuúhuhun xi s'ejihin. Kò tachjuún xi najmi s'ejihin Ntjaná, fáts'ehe Ntjaná tų ngat'ahá x'ihin xi s'ejihin. Tsa najmi b'a maha niu, najmi je ntih nginkun Ntjaná. Tunga nd'ái Ntjaná ja ts'e ntih.

¹⁵ Tunga tsa xi najmi s'ejihin Ntjaná mjehe k'úéjña xi s'ejihin, tsa x'ihin kò tsa chjuúhuhun maha, najmi tjihin kjuá'yún ndá nts'eé kò a rá nichjaá nga k'úéjñakò xi najmi s'ejihin Ntjaná. At'ahá Ntjaná mjehe nga s'ená kjuájyu nga kuintsubaá. ¹⁶ At'ahá, nkú n'e yahani ji xi tí'mihi chjuún tsa kujineihí x'ihin? ¿Kò nkú n'e yahani ji xi tí'mihi x'in tsa kujineihí chjihin?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ja jats'ená Ntjaná, kui xi yún chjihí ra

¹⁷ Tunga tjihin ni nga kat'entu nga nkúnkú xutá xi nkú ts'in kitsjáha Ntjaná kò kat'entu xi nkú ts'in tjintu nk'ie nga Ntjaná kinchjáha nga kjuáts'ehe. Kui kjuatéxuma xu'bj xi tsjaha ngayjee xutá nínku. ¹⁸ Xi Ntjaná kikj'áts'ehe nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, najmi tų kat'antaha rá yjohó. Kò xi Ntjaná kikj'áts'ehe nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision, najmi tų kats'in ni circuncision. ¹⁹ Najmi chumi ni ts'ihin tsa kin'ená kò tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'iehé nga n'etjusaán kjuatéxumaha Ntjaná, kuihí xi chjihí rá.

²⁰ Kat'entu saha nga nkúnkú xutá xi nkú ts'in tjintu nk'ie nga Ntjaná kinchjáha nga kjuáts'ehe. ²¹ Tsa ja tsaténahi jóo nk'ie nga kikj'áts'ehi Ntjaná, najmi tų fantaha rá yjohí. Tunga tsa tsakú níyáhi nga kama ndáihí yjohí, b'a n'ei. ²² At'ahá xi kich'ats'e nk'ie nga Ntjaná kikj'áts'ehe, kui xi ja ndáihí yjohó nginkun Ndá Ntjaná. B'a ta tjin ts'e xi ndáihí yjohó nk'ie nga Ntjaná kikj'áts'ehe. Kui xi xutá musuhu Cristó nd'ái. ²³ Tse chji xi kis'echji nga kich'atsenuu, kui nga najmi tų xutá musuhu xutá n'e mahanu yjonuu. ²⁴ Kui b'a maha, já nts'e, xi nkú ts'in tintsuubo nk'ie nga Ntjaná kitsúyanuu nga kjuáts'enuu, b'a ts'in tintsuba sahanu nginkun Ntjaná.

B'i ts'in basehe Pablo ngat'a ts'e tsa kuixan xutá nínku kò tsa najmi

²⁵ Ngat'a ts'e xi tíjña xúnkú najmi tjinna nku kjuatéxuma xi kitsjá Ndá Ntjaná xi tsjaha. Tunga xinyahánuu xi nkú ts'in ts'innkijihin k'an. At'ahá Ntjaná tsase njmana nga kits'in mana nku xi ma n'e s'ejihin ni xi tsu. ²⁶ B'a mana nga nda tjin nga kat'entu saha xutá xi nkú nga ts'in tjintu tų ngat'ahá kjuánima xi tjin nd'ái.

²⁷ ¿A tíjñahi chjuún? Najmi tų binchisjái níyái xi nkú ts'in k'úéjñai. ¿A najmi tjihin chjuún? Najmi tų binchisjái níyái nga kuixain. ²⁸ Tsa tibixain, najmi ngatitsun tin'ei. Kò tsa nku takjin xúnkú tibixan, najmi ngatitsun tít's'in. Tunga xi kuixan s'ehe kjuasti xi tjin asuntee. An bi, najmi mjena tsa kuitjájun kui niu.

²⁹ Jun já nts'e, ni xu'bj xi mjena xinnuu. Tų chubahá njstjin tíjña sa. Kui nga njstjin xi ndyja saha, xi tjihin chjuún kats'in xi nkúhu tsa najmi tjihin. ³⁰ Xi tíntá kats'in xi nkúhu tsa najmi tíntá. Xi tsjo tjihin kats'in xi nkúhu tsa najmi tsjo tjihin. Xi tib'atse tsa mí nihi, kats'in xi nkúhu tsa najmi kui ts'e niu. ³¹ Kò xi tít's'inchjén tsa mí nihi, kats'in xi nkúhu tsa najmi kui niu xi yún chji. At'ahá ndyja asuntee xi týaa nd'ái.

³² Mjena nga najmi kjuántaha ruu yjonuu. Xi tíjña xúnkú, kui xi ni xi ts'e Ndá Ntjaná fantaha rá yjohó kò xi nkú ts'in ts'jin ni xi tsjohó Ndá Ntjaná. ³³ Tunga xi tíjñaha chjuún, ni xi tjin kui xi fantaha rá yjohó kò xi nkú ts'in ts'jin ni xi tsjohó chjuúhuhun. ³⁴ B'a ts'in najmi nkúhu ni xi kjintaha rá. Nku tachjuún xi najmi tjihin x'in kò a rá takjin xi tíjña xúnkú, kui xi fantaha rá yjohó ni xi ts'e Ndá Ntjaná kò xi nkú ts'in kama je yjonintehe kò animaha. Tunga tachjuún xi tíjñaha x'in, ni xi tjin kui xi fantaha rá yjohó kò xi nkú ts'in ts'jin ni xi tsjohó x'ihin.

³⁵ Ngandanuu b'a tíxihinnuu. Najmi mjena tsa ch'á ts'ink'anjinuu. Mje nína nga nda n'e kuintsuubo kò n'ekjas'en sisihun yjonuu Ndá Ntjaná.

³⁶ Tsa tjin xi b'a maha nga najmi tít's'intjusunko ni xi y'éndako takjin xi ja tjindakohó, kò tsa ja tif'a núhu takjin kò b'a maha nga tjin nga kuixanko, kats'in xi nkú ts'in tíma mjehe. Katixan. Najmi ngatitsun niu. ³⁷ Tunga xi tjínkuhu k'un nga najmi kuixan kò chúkjuahá ts'in jnenta yjohó nga chjuún ma mjehe, kò ma yúhuhun nga b'éch'ohó yjohó, kò ja kits'innkjink'un sisin nga tų sahá nda tjin nga najmi kuixan, nda tjin nga najmi kuixan. ³⁸ Kui b'a maha, xi kuixankohó xi tjindakohó, nda ts'jin. Tunga yún nda tjin sa ni xi ts'jin xi najmi kuixan.

³⁹ Nku tachjuún xi tíjñaha x'in, kui xi tít'a'yúnko x'ihin nk'ie nga tíjña sa. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha rá yjohó kò kama k'úéjñako ngáha xi mjehe, tsa nku xi tá s'ejihin Ntjaná k'úéjñako. ⁴⁰ Tunga b'ahá xian nga yún nda ts'in k'úéjña tsa najmi tá k'úéjñakohó x'in. B'a ts'in ts'innkijihin k'an kò ndzjen mana nga tá tíjñajinna Espirituhu Ntjaná nga b'a tíxian.

8

B'i ts'in tsakúya Pablo ngat'a ts'e nichine xi chje 'bahí ntia xi ntsja xutá ts'imnda

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'áí ngat'a ts'e nichine xi chje 'báihí ntjá xi ntsja xuta ts'ínnda. Ja yaá nkú tjihin ra ngat'a ts'e kui níj. Tunga ni xi be xuta, kui xi ts'in ngak'uhun. Kjuatjoo bi, kui xi tsjá nga'yúhun xuta. ² Xi b'a máha nga be tsa mí nihi, kui xi najmi kjee be xi nkú ts'in tjihin nga skué. ³ Tunga xi joho Ntjáná bi, Ntjáná be yáha xuta xu'bo.

⁴ Kui b'a máha, ngat'a ts'e tsa ma chine nichine xi chje kik'áihí ntjá xi ntsja xuta kits'índaha, yaá nga ntjá xu'bo najmi chumi ni chjihí ra ko nga nku tutuhú máha Ntjáná. Najmi tjin sa k'jáí. ⁵ Kjuaxí nga tjin nk'a ján ko t'anankiu xi ntjá tsuhú xuta, ko santaha nkjin máha xi 'mi ntjá ko nkjin máha xi chubá yankjúhún. ⁶ Ná bi, nku tutuhú máha Ntjáná. Kui xi Ntjá Na'míu xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjin ko at'aha mjehe kui nga tintsúbahaná. Ko ta nku tutuhú máha Ndá Ntjáná, kui xi Jesucristo xi ngat'aha tjihin ni xi tjin ko xi ngat'aha tintsúbahaná.

⁷ Tunga najmi ngatenteehé xuta be ni xu'bj. Tjin xi ja kama nkaha ntjá xi ntsja xuta ts'índaha. Tsa xuta xu'bo kjine nichine xi chje kik'áihí ntjío, tu sa b'ahá tsu nga kjuankjintak'uhun nga ja chuntí kama nginkun Ntjáná, at'aha najmi ndjá tjiya kjuankjintak'uhun. ⁸ Kjuaxí nga najmi ngat'aha ni xi chineé binchúk'un tñahá Ntjáná. Najmi 'yún nda kama saá tsa chineé ko najmi 'yún ch'onk'un kama saá tsa najmi chineé.

⁹ Tjiña ndáinu ni xi ma chino, tunga chasenú nga ni xi chino najmi ts'índdyajihín xuta xi najmi ndjá tjincha. ¹⁰ At'aha tsa nku xi najmi ndjá tjiya kjuankjintak'uhun skuéhi ji xi ja yai ni xu'bj nga kabinchin nku ánte má yankjún ntjá xi ntsja xuta kits'índaha ko nga tichineí ni xi tjin yo, ¿a najmi kohó kui kama k'un kjine ni xi chje kik'áihí ra ntjá xu'bo? ¹¹ B'a ts'in ngat'aha ni xi yai ndyaha ndá nts'eé xu'bj xi najmi ndjá sjiña, xi Cristo k'ienntjáhi.

¹² Nk'ie nga b'a ts'in tñ'ekatsúnjiun kjuankjintak'uhun já nts'eé xi najmi ndjá tjincha, ngatitsun xi tifi kontraha já nts'eé tñ'o ko ta xi tifi kontraha Cristo. ¹³ Kui b'a máha, tsa ngat'aha nichinená tñ's'inkijnejihinna ngatitsun ndá nts'é, tu sahá ndaha nku nstjin najmi ta kjinehena yo, tu xi b'a ts'in najmi ts'inkijnejihinna ngatitsun ndá nts'é.

9

B'i ts'in tsasintjai yjoho Pablo nga kjuaxí nga ndá postru

¹ ¿A najmi kamahá ts'ian ni xi ts'in nku ndá postru? ¿A najmi ndá postruná? ¿A najmi tunkáhán kikiokohona Ndá Ntjáná Jesu? ¿A najmi juhún nga chjihí xá xi tñ's'ian nga Ndá Ntjáná tñ's'in xáha? ² Ta ndaha tsa tjin xi najmi ts'ínkjáihín nga an xi nku ndá postru, tunga jun tjihin nga n'ekjáimú. At'aha nd'áí nk'ie nga s'ejinnyu Ndá Ntjáná, kui niyú xi bakúchji nga kjuaxí nga an xi nku ndá postru.

³ B'i ts'in básintja yjoná nginkun xuta xi b'aya xána. ⁴ ¿A najmi kamahá n'ekjáihín an ko Bernabe ni xi chineí ko ni xi s'í? ⁵ ¿A najmi kamahá nga s'e'jání chjuún xi s'e'jihín Ntjáná, xi tsjekonjé nga kujnimá xi nkú incha ts'in já postru xingisoo ko já nts'eé Ndá Ntjáná ko Pedro? ⁶ ¿A tu nkuhú an ko Bernabe tjihinni nga n'exái tu xi sakúhuni ni xi machjénni?

⁷ Nku ndá jun, ¿a kuihí b'échjí ni xi fet'aha nga ts'in xáha? Xi b'entje tuntsjajé, ¿a najmi kjinehé tuu? Xi kunntá chutsanka, ¿a najmi yohó sakút'aha ni xi kjine? ⁸ ¿A kjuankjintak'un ts'ahán tib'asjehena ni xi tixán? ¿A najmi b'ahá ta ts'in tjit'a kjuatéxumoo? ⁹ At'aha b'a ts'in y'é't'a Moise xujun kjuatéxumoo: "Najmi tu tsa b'e'ohoo turu tsa tu xi najmi kjinehe tuniñyú nk'ie nga tñ's'inxá nga tibitjá tuniñyú." ¿A turuhú kjintaha ra Ntjáná? ¹⁰ ¿A najmi ngandanáhá b'a kitsú? Johon, ngandaná b'a ts'in kis'et'aha kjuatéxumoo. At'aha xi bakján t'anankiu ko xi bitjá tuniñyú, kui xi tjihin nga kúyaha nga ta sakút'aha chon.

¹¹ Kui kjuaha, tsa jin tib'entjeheni ajinnuu ni xi ts'eé Ntjáná, ¿a tsehé ni xi tibinchij tsa ta sakút'ani chuba chahan ni xi tjinnyu ej asunntej? ¹² Tsa k'jáí ma sakút'aha ni xi tjinnyu, ¿a najmi 'yúhún tsuhuni nga sakút'ani ni xi tjinnyu? Kamani kuinchí, tunga najmi b'ahá tñ'ei. Ni xi n'e níj, n'e chúkjuai ngayjee ni xi mat'ajn tu xi najmi chumi ni k'uéch'ohó ra xuta én nda tsuhú Cristo.

¹³ ¿A najmi yanú nga xi ts'inxá ninku kjine ni xi masún ninku ko xi ts'inxát'a nanchan chje ta sakút'aha yjoho chý xi n'ek'ien yo? ¹⁴ B'a ta ts'in y'éndá Ntjáná nga xi b'énjímí én nda tsuhú, én xi k'uénjímí k'uéntuhu. Yo sakúhu ra ni xi kjine.

¹⁵ Tunga an ndahachí najmi tbankia ni xi tjihin nga kanéna kai. Ko ta ndaha najmi tñ's'innúnnyu tsa tu xi ni k'uaihinú. Tu sa ní nda tjin tsa kuayá kintehe ni nga tu nku k'uaihína ni, at'aha tsjo tjinna nga najmi chumi ni t'baína. ¹⁶ Nk'ie nga tib'énjímí én nda tsuhú Jesucristo, najmi kui kjuaha tsa nk'a k'uasjehena yjoná. At'aha ja tjinena nga b'a ts'ian. ¡Níma rú ts'íhinná tsa najmi k'uenjímí én nda tsuhú Jesucristo!

¹⁷ Kui b'a máha, tsa xá an mjehehena k'uenjímíhina én nda tsuy, ts'ínkjáihín chjína. Tunga tsa tjinena nga k'uenjímí, a xá xi kik'áihína tñ's'ian ma. ¹⁸ Kui nga, ¿mí chjihí xi ts'ínkjáihín ra ma? Chjína nga najmi f'achjá nga b'énjímí én nda tsuhú Jesucristo ko nga najmi bankia ni xi kanéna ngat'aha nga tib'énjímí én nda tsuy.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi ts'in nga ts'in xáha

¹⁹ Ndaha tsa ndáina yjona, tunga jahá kits'in ma yjona nku ndá musuhu ngayjee xuta, tu xi b'a ts'in nkjin xuta ts'in ngana sahana nga kuakj'á éhen Cristo. ²⁰ Ajih'in xuta xi ntje judio tjeheh ra b'a ts'ian xi nkú ts'in xuta xi ntje judio tjeheh ra, tu xi ts'in nganahana kui xuta. Ndaha tsa an najmi tíñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tunga ajih'in xuta xi tíñanehe kjuatéxumoó b'a ts'ian xi nkú ts'in xi tíñanehe kjuatéxumoó, tu xi ts'in nganahana kui xuta.

²¹ Ajih'in xuta xi najmi tíñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise b'a ts'ian xi nkúhu tsa ko an najmi tíñanena kjuatéxumoó, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi tíñanehe kjuatéxumoó. Tunga najmi tíñna t'axih'in ra kjuatéxumaha Ntjaná, at'aha kjuatéxumaha Cristo tíñnajih'in. ²² Ajih'in xuta xi najmi ndjá tüncha nginkun Ntjaná b'a ta ts'in ts'in ma yjona, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi kje ndjá tüncha. Ts'in ma yjona xi nkú k'un ngayje tükjá xuta tu xi tjin xi k'uan'kihi. ²³ B'a tít's'ian at'aha xáha én nda tsuhu Jesucristo tít's'ian ko tu xi ta sakúhuna kjuanda xi tsja.

²⁴ ¿A najmi yanú, nk'ie nga nkjin maha xi bangatsanka, nkuhú xi ts'in ngana? Kui nga tjuátsanka sisihinnu tu xi kama n'ekjáih'in ruu chji xi k'uan'ina. ²⁵ Ko xi b'enda yjoho nga tsúton, nkjin ni xi b'éch'ohó yjoho. B'a incha ts'in tu xi kama ts'ínkjáih'in ra nku chji xi batsun. Tunga ná bi, tib'enda yjoná tu xi n'ekjáih'in raá nku chji xi najmi maha batsun.

²⁶ An bi, najmi tibangatsanka xi nkúhu xi chuba tibangatsankahá ko najmi tikjan xi nkúhu xi chuba tib'éjin séhén. ²⁷ Tu sa ní tít's'aha kjuanjima yjonintena ko tít's'ink'a njya, tu xi najmi ndyjahana an xi y'enjimíhi xuta xingisoo.

10

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kits'inchjén ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio

¹ Jun já nts'e, najmi mjena nga n'echayo ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio. Ngayjee y'ema kintehe nntjé xi kitsjánijáha ko ngayjee j'atikjá ntáchak'uun. ² B'a ts'in ngayjee nkuhú kamakoho Moise nga kisaténtajin nntjé ko ntáchak'uun.

³ Nkuhú nichine xi kitsjáha Ntjaná incha kikjine ngayjee ⁴ ko nkuhú ntá xi kitsjáha Ntjaná incha kik'i ngayjee. Incha kik'i ntánijua xi tsitjuhu nku naxi xi kitsjáha Ntjaná. Kui naxiu xi Cristo ko kui naxiu xi kitsjenkohó. ⁵ Tunga ndaha tsa b'a kama, najmi kisasih'in Ntjaná xi nkú ts'in y'entu nkjin xuta. Kui kjuaha incha k'ieheh ante kixiu.

⁶ Ni xi kamat'ain xuta xu'bo kis'ejna chubayaná, tu xi najmi n'e mjehená ni xi najmi nda xi nkú ts'in kits'in mje xuta xu'bo. ⁷ Najmi tu n'etsjohoo ntja xi ntsja xuta ts'inná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo, xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntjaná: "Y'entu xuta nga kikjine ko kik'i ko askahan incha tsisintjen nga kitenki tsjo."

⁸ Najmi tu chuba suntukoná xinkjá xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'ieheh kan jan mij nga nkuhú nistjin sa. ⁹ Najmi tu chjut'ayák'aán Nda Ntjaná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'ieheh nga kikjinehe ra ye. ¹⁰ Najmi tu chubayanó Ntjaná xi nkú kits'in k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha nga ntútsje xi ts'ínkje xuta kits'ink'ieheh ra.

¹¹ Ni xu'bjé xi kamat'ain ntje cháha xuta judio, kui xi kis'ejna chubayaná. Xujun éhen Ntjaná kis'et'a niu tu xi tsjánijáhaná ná xi tintsubaá nd'aj nistjin xi fekuu. ¹² Kui b'a maha, xi ts'innkjink'un nga najmi kujjenki, kakuhun yjoho tu xi najmi kujjenkihi. ¹³ Ni xi timat'on nga tichjut'ayák'unnuu najmi ts'ati sa nga ni xi mat'ain xuta. Ma ma 'yún tak'aán Ntjaná. Najmi tsjante tsa 'yún chjut'ayák'un sanuu nga k'ujinenuu nku ni xi najmi kujchjúkjuunuu. Tsjánijá nínuu xi nkú ts'in kujtunkihinu nk'ie nga chjut'ayák'unnuu, tu xi b'a ts'in n'e chúkjuahanu ni xi njanenuu.

¹⁴ Já nts'ena xi tjona, kui nga tankín t'axih'in ruu ntja xi ntsja xuta ts'inná. ¹⁵ Tinchjakonuu xi nkúhu xuta xi be ni xi ts'in. N'enkjink'un sisin ni xi tixinnuu. ¹⁶ Nk'ie nga 'yaá binu nkjúun nga 'baihi máb'achjih'i Ntjaná, ¿a najmi nkuhú bichú majih'in jnih'i Cristo? Ko nk'ie nga chineé ninkuan xi bakjanyaá, ¿a najmi nkuhú bichú majih'in yjonintehe Cristo? ¹⁷ Nkuhú maha ninkuon, kui nga nkuhú yjoninte bichú mahaná ndaha tsa nkjin mahaná. At'aha ngatenteé sakú'aná ninkuan xi nkuhú maha.

¹⁸ Chase chubayohoo xuta xi ntje Israel tjeheh ra. Xi incha kjine yjoho chu xi chje 'baihi Ntjaná, ¿a najmi nkuhú bichú majih'in chje xi s'entusún nachan chje? ¹⁹ Nk'ie nga b'a tixian, najmi b'a tixian tsa chjih'i ra ntja xi ntsja xuta ts'inná ko ta ndaha tsa chjih'i ra yjo xi 'baihi chje. ²⁰ Ni xi tixin nina, chje xi tsjáha ntja xuta, kui xi jánindoo tít's'aha. Najmi Ntjaná tsjáha niu. Najmi mjena tsa tjin ni xi s'ekonuu jánindoo.

²¹ Najmi kama s'ujuo chutsin xi ts'e Nda Ntjaná ko ta chutsin xi ts'e jánindoo. Najmi kama kuintsubat'o yámixa xi ts'e Nda Ntjaná ko ta yámixa xi ts'e jánindoo. ²² ¿A ra mjehená nga kama stih'i Ntjaná? ¿A 'yúhuu tjiná nga yún nga kama kuankin kontraá Ntjaná?

B'i ts'in tsakúya Pablo nkje chineé yjo xi ja kin'e ma chje

²³ “Ma ts'ian tū mí níhí ní”, tsu xutá. Tunga najmi ngandanáhá ngayjee niy. “Ma ts'ian tū mí níhí ní”, tsu xutá. Tunga najmi ngatenteehé niy tsjá nga'yúnná. ²⁴ Ndaha nku najmi tū katangisjai ngandaha. Ni xi kama ní ngandaha xutá xinkjín katangisjai.

²⁵ Kama chinoo tū mí yjohó ní xi tjin má satéña yjo. Najmi tū b'a bixiún tsa kui niy xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁶ At'aha ngayjee asuntee ko ní xi tjiín, Ntjáná ts'e.

²⁷ Tsa nku xi najmi s'ejihín Ntjáná b'a kuitsunuu nga kuankín chinoo níñu ní'yaha ko tsa mjenuu kuankiún yo, chinoo tū mí ní xi k'uéñat'ahanuu. Najmi tū b'a bixiún tsa kui niy xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁸ Tunga tsa tjin xi b'a kuitsunuu: “Ntja xi ntsja xutá ts'inndaha ja kik'áihí chje yjo xu'bjí”, najmi tū chino nk'ie. T'ech'óhoo yjonuu niy tū ngat'aha tsa nkú kamahá xi b'a kuatsunuu ko tū ngat'aha tsa kuatsún kjuankjintak'uhun.

²⁹ Najmi b'a tíxian tsa kjuankjintak'uhun xi kjiñe niy kuatsún. Kjuankjintak'un níhí xi b'a kuatsúu tíxian. At'aha, zá xi nkú ts'in tinchjaha kjuankjintak'uhun xutá xi kj'ai chasehe ra nga chá mí níhí xi ma ts'ian? ³⁰ Tsa tsjahá máb'achjíhí Ntjáná at'aha títsjána ní xi tíñe, zá kuinchjayanehena xutá tsa kjiñe ní xi ja kuatsjahá máb'achjíhí Ntjáná?

³¹ Kui b'a maha, tsa chinoo ko tsa s'ju ko tsa tū mí níhí ní xi n'oo, ngayje ní xi n'oo katakúchji kjuachánkaha Ntjáná. ³² Najmi tū n'o nga ndyjajihín xutá xi ntjehe judio tjeheh rā ko xi najmi ntjehe judio tjeheh rā ko tū ndaha xutá ninkuhú Ntjáná. ³³ An bi, tū mí níhí ní xi ts'ian, ní xi sasihín ngayjee xutá ts'ian. Najmi tū ní xi ngandana bangisja nga ts'ian. Ni xi kama ní ngandaha xutá ts'ian. B'a ts'ian tū xi k'uanikihi.

11

1 B'a tū n'oo xi nkú nga ts'ian, at'aha an bi, b'a tū ts'ian xi nkúhu Cristo.

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in skuenkjún jminchjún

² Tso ts'in nchjanijmíyahanuu, já nts'e, at'aha teheñte f'áitsjennuu an ko at'aha t'n'o ní xi tsakuyánuu. Kui ní xi kik'áina ko b'a tū ts'in kits'inkjas'ennuu. ³ Tunga mjehéna nga choo nga Cristo kui xi tjen tíjuhun nga nkúnkú jáx'in, ko xi t'mi x'in kui xi tjen tíjuhun chjuúhún, ko Ntjáná kui xi tjen tíjuhun Cristo.

⁴ Tū yá ndahá ní xi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntjáná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntjáná, kui xi najmi tibenkjún xi tjen tíjuhun. ⁵ Ko tū yá tachjuúhún ní xi najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntjáná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntjáná, kui tachjuún xi najmi tibenkjún xi tjen tíjuhun. Nk'ie nga chasehe raá, b'a joyaha tsa kich'ajnu kaha. ⁶ At'aha tsa nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku, tū sahá katate ntsjahá. Ko tsa subaha nga kuáte ntsjahá ko a rā nga kj'ujánu kaha yjoho, tū sahá kat'é'ma nintaku ma.

⁷ Xi t'mi ndax'in najmi tjiín nga k'ué'ma nintaku. At'aha xi nkú ts'in tíyaha Ntjáná, b'a ts'in kits'inndaha Ntjáná ndax'in xi tjuun, ko kui ndo bakúchji kjuachánkaha Ntjáná. Tunga xi t'mi tachjuún, kui xi bakúchji kjuachánkaha xi t'mi x'in. ⁸ At'aha ndax'in xi tjuun najmi yjonintehe tachjuún nibahá ra. Tachjuún xi tjuun ní xi nibahá rā yjonintehe ndax'jun. ⁹ Najmi ngandaha tachjuún kin'endaha ndax'jun. Ngandaha ní ndax'jun kin'endaha tachjuún. ¹⁰ Kui kjuaha tjiín nga k'ué'ma nintaku xi t'mi tachjuún, tū xi skuenkjúhun xi batéxumaha ko skuenkjúhun ntítsjee.

¹¹ Tunga ajinná xi s'ejinná Nda Ntjáná, tjin xi chjuún at'aha tū tjin xi x'in, ko tjin xi x'in at'aha tū tjin xi chjuún. ¹² At'aha xi nkú ts'in yjonintehe ndax'jun nibahá rā tachjuún xi tjuun, b'a tū ts'in nd'aj xi t'mi tachjuún tsihín xi x'in t'mi. At'aha ngatentee ní xi tjin nginkun Ntjáná nibahá rā.

¹³ N'enkjintak'un sisiun ní xu'bjí. ¿A nda tjin nga nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntjáná? ¹⁴ Xi nkú ts'in yaha, tsa nku nda ts'ínndju ntsjahá, tū kui tū maha títsjáha kjuasuba yjoho. ¹⁵ Tunga tsjohó tjiín nku tachjuún tsa ts'ínndju ntsjahá. At'aha kui xi kik'áihí nga ndju kama ntsjahá tū xi k'ué'makoho nintaku.

¹⁶ Tunga tsa tjin xi mjehe k'ué'siyáha ní xu'bjí, najmi b'a ts'in nkaní ko tū ndaha najmi b'a ts'in nkaha xutá ninkuhú Ntjáná.

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjiín nga n'ekj'átsjen ngabayaha Nda Ntjáná nk'ie nga kama ñjakú xutá ninku

¹⁷ Najmi tinchjako tso tsjonuu ní xi xinnuu nd'aj, at'aha najmi ngandanuu ma ñjakúkohonu xinkju. N'e'un níhí xinkju nga ma ñjakú. ¹⁸ Kui ní xu'bjí xi tjun xinnuu. Tí'miyana nga b'í ngáhán ch'ach'anú xinkju nga n'esje t'axiún yjonuu nk'ie nga ma ñjakú ninku. Ko santaha tí'sejinna ní xi tí'mina, ¹⁹ at'aha tjiín ní nga ch'ach'anú xinkju nga n'esje t'axiún yjonuu tū xi cháha yá xi ndjá síña nginkun Ntjáná.

²⁰ Nk'ie nga ma ñjakúkoo xinkju, najmi n'o xi nkú ts'in tsakúyaná Nda Ntjáná nga kikjineko sa já ní'yakuyáha. ²¹ At'aha nk'ie nga chino, b'í ngán nkúnkú fak'á ní xi ts'e. Tjin xi najmi sakúhu nichinee ko tjin ngá xi ma ch'í. ²² ¿A rā najmi tjiínnyu ní'ya má nga kama chinoo ko s'ju? ¿A tū ní xi najmi chumi ní chjíhí rā t'n'ekohonu xutá ninkuhú Ntjáná ko tí'baihí ruu

kjuasuba xuta xi najmi chumi ni xi tjihin ra? ¿Nkú xinnu? ¿“Nda tín'o”, a xinnu? Nk'ie nga b'j tín'o, najmi tjín xi nkú ts'in “Nda tín'o” xihinnu.

²³ Ta kui ma maha én xi kitsjana Nda Ntjaná, ta kui ma maha én xi tsakuyannu. B'i kixinnu: Ta kuihi nistjen nga kin'ekjas'en Nda Ntjaná Jesu, jak'á ninkuan. ²⁴ Nk'ie nga ja kamaha nga kitsjaha máb'achjihí Ntjaná, tsakjanya ninkuon ko b'j kitsú: “Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en gandanu. B'j ta n'oo tu xi k'j'uaitsjehennu an.”

²⁵ B'a ta ts'in jak'á chutsün nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee. B'i kitsú: “Kui chutsün tibakúchji jina xi ja tib'éndako tsetsehe Ntjaná nd'aj xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. B'j ta n'oo tu xi k'j'uaitsjehennu an xk'j xk'j nga s'ju.” ²⁶ Kui b'a maha, xk'j nga chinoo ninkuon ko s'jyo chutsün, b'aha ra nga kik'atuts'ihin kui ni santa nkúhu nga k'j'uaí ngáha Nda Ntjaná, tibixinyo nga k'ien.

²⁷ Kui nga tu yáha ni xi najmi skuenkjúhum nga kjine ninkuon ko nga k'úya chutsün nga ts'ín xi nkú kitsú Nda Ntjaná, kui xi titsjehen jé nga najmi tibenkjün yjonintehe ko jn'ihí Nda Ntjaná. ²⁸ Kui b'a maha, kintehe ni nga xuta kjine ninkuon ko nga k'úya chutsün, tjihin ni nga katasejin sisin animaha. ²⁹ At'aha tsa tjín xi chuba kjinehé ko chuba k'úhí nga najmi ts'ínkie yjoho nga yjonintehe Nda Ntjaná niu, kui xi n'enijéhe ra at'aha chuba tkjinehé ko t'bi niu.

³⁰ Kui kjuaha nga tjihin ajinnu nkjin xi kjintu'un ko xk'ién ko k'ua xi ja k'ien. ³¹ Tunga tsa chajejin sisihin animana, Ntjaná najmi ts'ínk'anjiná jé. ³² Nk'ie nga base Ndantjaná tsa nda ko tsa najmi nda ni xi n'eé, yo titsjanjyána tu xi najmi n'enijéhená nistjin nga n'enijéhe xuta xi tjín asuntee.

³³ Kui b'a maha, já nts'ena, nk'ie nga kama njakú nga chinoo nichinee, b'j ngán chúyohoo xinkju. ³⁴ Tsa tjín xi tíma bjoho, ni'yaha kakjine. B'a kats'in tu xi najmi ts'ínk'a nyáha ra Ntjaná ngat'aha ni xi ts'ín nk'ie nga tíma njakúko xinkju.

Ni xi tjín sa ajinnu, nk'ie nga kfinsenpu k'uendá.

12

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga k'j'ai k'j'ai kjuanda tsjaha Espirituhu Ntjaná xuta ninku

¹ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin tikjá kjuanda xi tsjaha Espirituhu Ntjaná xuta ninku.

² Yo xi nkú n'e tintsuboo nk'ie, nga najmi kjee s'ejinnu Ntjaná. Xi nkúhu tsa kichju'yunnuu nga kitsjennkíhuu ntja xi najmi maha nchja, xi ntsja xuta ts'innaha. ³ Kui b'a maha, tíxinyahanuu nga ndaha nku xuta xi Espirituhu Ntjaná tits'ínkinchjaha najmi ma b'a tsu: “Najmi nda Jesu!” Ko ta ndaha nku najmi ma: “Jesu xi Nda Ntjaná!” tsu, tsa najmi tjínajihin Espirituhu Ntjaná.

⁴ K'j'ai k'j'ai kjuanda xi 'bahí xuta, tunga nkuhú maha Espirituhu Ntjaná xi tsjaha. ⁵ K'j'ai k'j'ai xá xi maha ts'in xuta, tunga nkuhú maha Nda Ntjaná xi tsjá xaha. ⁶ K'j'ai k'j'ai ni xi maha incha ts'in, tunga nkuhú Ntjaná xi ts'in ngayjee niu nga ts'inxájinjehé xuta ninku.

⁷ Nga nkúnkú kik'aihi nga Espirituhu Ntjaná kuakúchji yjoho ngandaha ngayjee xuta ninku. ⁸ Tjin xi Espiritu tsjaha nga kuitsuyaha xuta én xi nanka, ko ta tjín xi ta kuihi Espiritu tsjaha nga kuitsuyaha xuta ni xi kamankjihin. ⁹ Tjin xi ta kuihi Espiritu tsjaha nga 'yún s'ejihin Ntjaná, ko tjín ngá xi ts'ínkíhi xuta. Ta kuihi Espiritu xi tsjaha nga b'a ts'ín.

¹⁰ Tjin xi maha ts'in kjuankjün, ko tjín ngá xi Ntjaná tsjaha éhen, as'ai ts'ínkjas'en niu. Tjin xi mankjihin tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntjaná tjínajihin xuta. Tjin xi nchja k'j'ai én xi tsjaha Espiritu, ko tjín ngá xi ts'ínk'atiya én xi tsjá Espiritu. ¹¹ Nkuhú Espirituhu Ntjaná xi ts'in ngayjee ni xu'bi. Xi nkú ts'in mjehe tsjá niu, b'a ts'in tsjaha nga nkúnkú xuta ninku.

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga nkuhú kich'aa xinkia ná xi xuta ninku

¹² Xi nkúhu yjonintena, nkuhú maha tunga nkjihin ni xi tjihin nga tjixanya. Ko ngayjee ni xi tjihin, ndaha tsa nkjin maha tunga nkuhú yjoninte bichú ma. B'a ta tjín ngat'a ts'e Cristo. ¹³ At'aha nkuhú Espirituhu Ntjaná kiséntáhaná ngatenteé ko ngayjee kik'ainá nga k'yaá ta kuihi Espirituhu Ntjaná. B'a ts'in nkuhú yjoninte tsichu mahaná, ndaha tsa xuta xi ntje judio tjehen ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjehen ra, ndaha tsa xuta musu xi kich'atse ko ta ndaha tsa xi ndá yjoho.

¹⁴ Nku yjoninte najmi nku ndjuu maha. Nkjin ní ni xi y'aha ra nku yjoninte. ¹⁵ Tsa b'a kuitsú nku tsukaá: “Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi ntsa 'mina”, tsa b'a kuitsú, ¿a kui kjuaha nga najmi ta yjonintee y'aha ra? ¹⁶ Ko tsa nku tjabaxinñjaá b'a kuitsú: “Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi tunkun 'mina”, tsa b'a kuitsú, ¿a kui kjuaha nga najmi yjonintee y'aha ra?

¹⁷ Tsa tu subahá tunkun kama yjonintee, ¿nkú ts'in kjuin'yáhaná? Ko tsa tu subahá tjabaxinñju kama yjonintena, ¿nkú ts'in k'j'uantahaná? ¹⁸ Xi nkú ts'in kisasihin Ntjaná, b'a ts'in y'entu nga nkúnkú ni xi tjihin yjonintena. ¹⁹ At'aha tsa nkuhú ni xi tjíña, najmi ta

yonintehé ma. ²⁰ Kui nga ndaha tsa nkjin maha ni xi y'ahá rá yjonintee, tunga nkuhú maha yjonintee.

²¹ “Najmi machjéna ji”, najmi tsuhú tunkaán ntsaa. Tá ndaha: “Najmi machjéna jun”, najmi tsuhú nintakaá tsúkaa. ²² Tú sa ní má najmi 'yún machjénná yjonintená bixíhaán, tú sa ní kui xi 'yún machjén sa. ²³ Kó xi b'á maná nga kinte tjen, kui xi tú sahá tsjo n'ek'íe saá. Kó má najmi mjená nga kama chji, kui xi b'e'maá, ²⁴ at'ahá najmi machjéhen nga k'úe'maá yjonintená má nga ma chji bixíáán. B'á kits'ínk'íe Ntjáná yjonintená nga 'yún n'echji saá xi b'á maná nga kinte tjen.

²⁵ B'á kits'ín Ntjáná tú xi najmi kama ngabihí rá xinkjín yjonintená kó tú xi b'j ngján kúhún rá xinkjín. ²⁶ Nga ngayjee ni xi y'ahá rá yjonintená, tsa tjín xi un tibehe, tá un skuéhe xi k'oo. Kó tsa 'yún tíchun sahaá nku, ngayjee xi k'oo tá tsjo incha kamaha.

²⁷ Jun xi yjonintehé Cristo. Nga nkúnkú jun, jun xi yjonintee. ²⁸ Ntjáná kitsjá nga s'e ajihin xutá nínkú tjún já postru, xi ma johó já profeta xi tsuya én xi Ntjáná tsjáha, xi ma jahan já maestru, kó askahan xi maha ts'ín kjuankjún, kó xi maha ts'ínk'íhí xutá, kó xi be nkú ts'ín kuásinkó xutá, kó xi tsjen tíjtún, kó xi nchjá k'á'ái én xi Espirituhú Ntjáná tsjáha.

²⁹ ¿A ngatenteehé xutá nínkú xi já postru? ¿A ngatenteehé xi já profeta? ¿A ngatenteehé xi já maestru? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ín kjuankjún? ³⁰ ¿A ngatenteehé xi kik'á'ihí nga kamahá ts'ínk'íhí xutá? ¿A ngatenteehé xi kik'á'ihí nga nchjá k'á'ái én xi tsjáha Espirituhú Ntjáná? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ínk'á'tiya nkú tsuhú rá k'á'ái én xi Ntjáná tsjáha xutá?

³¹ Kui b'á maha, ajihin ngayjee kjuanda xi tsjá Espirituhú Ntjáná, n'e mjo xi kjennu niyá. Tunga xinyahanu nku xi 'yún kjennu niyá.

13

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjoo xi 'yún chji saha

¹ Tsa mayjena én xi tjín kó én xi nchjá ntítsjee tunga tsa najmi tjíhína kjuatjo, xi nkú joyaha nku ni xi tú tífanéhé bichú ma kó a rá nku kícha xi tífanet'áha son xi ch'on ts'ín nu'yá nga t'n'ekjane. ² Tsa ts'ínkjas'en én xi tsjána Ntjáná, tsa mankjinna ngayjee ni xi y'éjña 'ma Ntjáná, tsa be tú mí níhí ní, kó tsa 'yún s'ejinna Ntjáná nga santaha kama ts'ínk'í t'axián naxi, tunga tsa najmi tjíhína kjuatjo, najmi chumi ni chj'ihí rá an. ³ Tsa tsjáha xutá x'an ngayjee ni xi tjinna kó tsa ts'ínkjas'en yjona tú xi kuít'ihí ngandaha xutá xi k'á'ái, tunga tsa najmi tjíhína kjuatjo, tú kjuandahá b'á ts'ian.

⁴ Xi tjíhín kjuatjo, kui xi tá tjíhín kjuatsenta kó nda animaha. Xi tjíhín kjuatjo najmi xintak'un, najmi nchjá én ngak'un, najmi nk'a b'asje yjoho, ⁵ najmi ts'ín ni xi najmi sasíhín xutá xingisoo, najmi tú ni xi ts'e subahá bangisjai, najmi kitsá ma kjahan, najmi b'éjin tak'un ni xi najmi nda kin'ehé, ⁶ najmi tsjo maha ni ch'onk'un xi ts'ín xutá. Tsjo ní maha ni xi naxu ts'ín xutá. ⁷ Xi tjíhín kjuatjo ts'ín'yún tak'unyje ni xi f'ajin, s'ejíhín ngayjee ni xi ts'e Ntjáná, ma 'yún k'un tehente Ntjáná, kó ts'ín chúkjuayje ni xi mat'ain.

⁸ Najmi kamaha kfeya kjuatjoo. Kuichú nístjin nga najmi tá ts'ínkjas'ehen já profeta éhen Ntjáná, kó nga najmi tá tsjáha Ntjáná nga kuínchjá xutá k'á'ái k'á'ái én, kó nga najmi tá kamachjéhen nga chá xi nkú ts'ín yaá nd'ái. ⁹ At'ahá tú íchíhí yaá nd'ái kó tú íchíhí ni xi tsuyaná já profeta nd'ái, ¹⁰ tunga nk'ie nga kuítjusun ni xi tjíhín nga kama, nk'iehé kfet'a ni xi tú íchíhí yaá nd'ái.

¹¹ Nk'ie nga ndyjana, kinchja xi nkú ts'ín nchjá jántí xj, kits'ínk'íhín k'an xi nkú ts'ín ts'ínk'ínk'un jántí xj, kó kamankjinna xi nkú ts'ín mankjíhín jántí xj. Tunga nk'ie nga ja kama chá, y'éjña t'axián ni xi ts'ín jántí xj. ¹² At'ahá nd'ái tú tíya xanáá ni xi ts'e Ntjáná xi nkú joyaha tsa nku chútsín tichaseyaá nga najmi nda ts'ín tíyaá, tunga kuichúhú nístjin nga chá sisián Ntjáná. Nd'ái chuba be, tunga kuichúhú nístjin nga skue sisan. B'á ts'ín skue xi nkú ts'ín bena.

¹³ Najmi maha feya nga tís'ejinná Ntjáná kó nga tíma 'yún k'aán kó nga tjínná kjuatjo. Tunga kjuatjoo hó xi 'yún chj'ihí rá nga nga jaan ní.

14

B'i ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjíhín nga k'á'ái k'á'ái én nchjá xutá

¹ N'e mjo kjuatjoo kó tá n'e mjo nkjin t'ík'á kjuanda xi tsjá Espirituhú Ntjáná. Tunga ajíhín kui níu, 'yún n'e mjo nga Ntjáná tsjányu éhen kó nga n'ekjas'on. ² At'ahá xi tsjáha Espirituhú Ntjáná nga k'á'ái én kuínchjá, kui xi Ntjáná nchjako, najmi xutá. Nkuhú Espiritu be ni xi nchjá. Najmi tjíña chji níu. Najmi ch'a be nkú tsuhú rá. ³ Tunga xi Ntjáná tsjáha éhen kó nga ts'ínkjas'en, kui xi xutá nchjako tú xi kjésintjehen, kuásinkó kó tsjá nga'yúhún.

⁴ Xi kik'á'ihí nga nchjá k'á'ái én xi najmi ch'a mankjíhín, tá kuíhí tsjá nga'yún subahá yjoho. Tunga xi kik'á'ihí nga Ntjáná tsjáha éhen kó nga ts'ínkjas'en, kui xi kjésintjen xutá nínkú.

⁵ Mjena kai tsa ngatentoo k'uajinu nga chubo én xi k'á'ái xi tsjá Espiritu, tunga 'yúhún mje

sana tsa k'uainnuu nga tsjannu Ntjaná éhen ko nga n'ekjas'on. At'aha 'yún chji sahá ra xi ts'ínkjas'en én xi Ntjaná tsjáha nga xi nchja én xi k'ái xi najmi ch'a mankjihin. Tunga ndahá tjin tsa tjin xi ts'ínk'atiya én xi k'ái xi tsjáha Espiritu, tu xi b'a ts'in kuísintjehen xuta ninku.

⁶ Kui b'a maha, já nts'e, tsa kfínsennu ko kuinchjakonuu k'ái én xi tsjana Espiritu xi najmi ch'a mankjihin, ¿mi nihi xi sakunuu tsa b'a ts'ian? ¿A najmi tu sahá nda tjin nga xinyanuu ni xi b'éña chjina Ntjaná, ko a ra ni xi ts'e Ntjaná xi mankjina, ko a ra ts'ínkjas'ennuu nku én xi kitsjana Ntjaná, ko a ra tjin ni xi kuakuyannu?

⁷ Santaha ni xi fane xi nkúhu yanaxu ko a ra arpa, tsa najmi k'ái k'ái ts'in fane, ¿nkú ts'in chaha suun xi tin'ekjanekoho yanaxu ko a ra arpa? ⁸ Ko tsa najmi kjuane sisin tjio xi nchjaha já juun nga kjan, ¿yá xi k'uénda yjoho nga ngjuai kjan? ⁹ B'a ma ajinnuu. Tsa chubo k'ái én xi najmi ch'a mankjihin, ¿nkú ts'in kamankjihin ra xuta ni xi chubo? B'a joya xi nkúhu tsa tichubajihinsón.

¹⁰ Nkjin maha én xi tjin asuntee ko nkúnku tjihin sin. ¹¹ Tunga tsa najmi tímankjinna nkú tsuhu ra én xi tinchjakoona nku nda, nku nda xi najmi yo nankihí kamaha an ndo ko an nku nda xi xin nankihí kamana ndo. ¹² B'a ta tíma ajinnuu. Mjenuu nga s'ennu nkjin tikjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntjaná. 'Yún ní n'e mjo nga nkjin katuma kjuanda xi kjénsintjen xuta ninku.

¹³ Kui b'a maha, xi nchjaha k'ái én xi tsjáha Espiritu, katankihí Ntjaná tu xi kamaha ra ts'ínk'atiya én xi kuinchja. ¹⁴ At'aha tsa nk'ie nga kuinchjaka Ntjaná, kuinchja k'ái én xi tsjana Espiritu, najmi ts'inchjén kjuankjink'unna. Tu animana tinchjakohó Ntjaná. ¹⁵ Kui nga, ¿mi ni xi ts'ian ni ma? Animana kuinchjakohona Ntjaná, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. Animana sékohona, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. ¹⁶ At'aha tsa tu animahí ni tin'etsjokoho ri Ntjaná ko as'ai tbasinñjuihi nku xi najmi be ni xi tin'ei, ¿nkú ts'in nkúhu ts'ín makoho ri yjoho nga ts'íntsjohe Ntjaná nk'ie nga najmi tímankjihin ni xi tichubai? ¹⁷ At'aha kjuaxi nga nda ts'in tin'etsjoihi Ntjaná nga b'a tin'ei, tunga najmi tichjusintjenni nda xinkuu.

¹⁸ Tsjaha máb'achjihí Ntjaná nga 'yún nchja sa k'ái én xi tsjana Espiritu nga jun. ¹⁹ Tunga nk'ie nga ma ñjakúka xuta ninku, tu sahá mjena kuinchja tsa tu un tsu'ba én xi kuitjuin kjuankjintak'unna nga te mií tsu'ba én xi najmi ch'a kamankjihin. At'aha én xi bitjuin kjuankjintak'unna, kui xi tsjaníyaha xuta xingisoo.

²⁰ Jun já nts'e, najmi b'a tu ts'in n'enkjintak'un xi nkú ts'in ts'ínk'ink'un jánti xi. Xi nkú ní ts'in je tjiyaha ntí xi, b'a ni ts'in je kas'eyanuu, tunga n'enkjintak'unnu xi nkú ts'in ts'ínk'ink'un xuta xi chá. ²¹ B'i ts'in tjit'a xujun kjuatexumoo:

K'ái én ko k'ái xuta xi xin nankihí
ts'inchjén nga kuinchjaka xuta xu'bi.

Tunga ndaha tsa b'a ts'ian,

najmi kuasínñjuna, kitsú Ntjaná.

²² Kui b'a maha, k'ái én xi tsjá Espiritu nga nchja xuta, kui xi bakúchji nga'yúhun Ntjaná ngandaha xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná, najmi ngandaha xi ja s'ejihin. Tunga én xi tsjá Ntjaná nga n'ekjas'ehen xuta, kui xi 'bai ngandaha xuta xi ja s'ejihin, najmi ngandaha xi najmi s'ejihin.

²³ Tsa tíma ñjakú xuta ninku ko tsa ngayjee kuinchja k'ái k'ái én xi tsjáha Espiritu, ko tsa as'ai kjuas'en yo xuta xi najmi be ni xi tin'o ko tsa xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná, ¿a najmi b'ahá kuítsu nga lukuu? ²⁴ Tunga tsa ngatentoo tin'ekjas'on én xi títsjanuu Ntjaná, tsa as'ai kjuas'en yo xi najmi s'ejihin ko tsa xi najmi be ni xi tin'o, nk'ie nga kuint'é ni xi tichubo, b'a kuítsu animaha nga tjihin ngatitsun ko nga n'enijéhe ra ni xi tjejen. ²⁵ S'eña chji ni xi tjinu'má animaha ko kuásinkunch'in nga ts'íntsjohe Ntjaná ko b'a kuítsu nga kjuaxi nga Ntjaná tijnajinnuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú n'e aya ninku

²⁶ Kui nga, ¿nkú kuixiaán ni, já nts'e? Nk'ie nga ma ñjakúko xinku, tjin xi se, tjin xi bakúyaha xuta xingisoo, tjin xi tsuya ni xi b'éña chjihí Ntjaná, tjin xi nchja k'ái én xi tsjáha Espiritu, ko tjin xi ts'ínk'atiya éhen. Ngatentee ni xi n'oo nga nkúnku, b'a n'oo tu xi chjúsintjehennu xuta ninku. ²⁷ Tsa tjin xi kuinchja k'ái én xi tsjáha Espiritu, tsa jo ko santaha tsa jan katuma. Nkúnku b'a jncha kats'in ko nku xi kats'ínk'atiya éhen. ²⁸ Tsa najmi tjin xi maha ts'ínk'atiya éhen, xi nchja k'ái én xi tsjáha Espiritu tu sahá jyu kat'eña. Kanchjako suba yjoho ko kanchjako Ntjaná.

²⁹ Ko máha xi ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntjaná, tsa jo ko tsa jan katuma ko xuta xingisoo kats'ínk'ink'un sisin nkú tsuhu ra ni xi tint'é. ³⁰ Ko tsa nku xi kab'eña yo Ntjaná k'uéña chjihí k'ái ni, kandjén jyu xi tinchjo. ³¹ B'a ts'in nkúnku jun kama n'ekjas'on én xi Ntjaná tsjannu tu xi ngatentoo chahanu ko sakú nga'yúnnuu. ³² Xi kik'áihí kjuanda nga ts'ínkjas'en

én xi tsjáha Ntjáná, kui xi tjihin nga skue chuba nga kuinchja. ³³ At'aha kjuajyu tsjoho Ntjáná, najmi ni xi n'ejnu n'et'a.

Xi nkú ts'in tjiñaha ngayjee xuta ninku xi ts'e Ntjáná, ³⁴ jminchjiun tjihin nga ngjuén jyu aya ninku. At'aha najmi tjihin kjuá tsa kuinchja. Kant'é'éhen x'ihin xi nkú nga titsu kjuatexumoo. ³⁵ Tsa tjin ni xi mjehe skue, ni'yaha kandjásaiyaha x'ihin. At'aha najmi nda tjin tsa ajihin xuta ninku kuinchja nku tachjuun.

³⁶ ¿A ajinnuhú kich'atuts'ihin ra nga kis'enjimi éhen Ntjáná? ¿A tu nkuhú jun xi kin'ekjohoon éen? ³⁷ Tsa tjin xi b'a maha nga Ntjáná tsjáha éhen ko a ra tsa kui xi kits'inkjáhlin nku kjuanda xi tsjá Espiritu, kui xi kats'inkie nga kjuatexumaha Ndá Ntjáná xi tib'et'ánuu ej. ³⁸ Tsa tjin xi najmi ts'jinsihin ni xi tib'et'ánuu ej, najmi tu n'esihun ko kui.

³⁹ Kui b'a maha, já nts'ena, katuma mjenuu nga Ntjáná katsjánuu éhen nga n'ekjas'on ko najmi tu b'ech'ohoo xi kuinchja kj'ai éen xi tsjá Espiritu. ⁴⁰ Ngatentee ni xi n'oo, n'esisiun ko tankinko ch'ich'iun.

15

B'i ts'in kits'inkj'áitsjehen Pablo xuta ninku Corinto ni xi tjun tsakúyaha

¹ Ko nd'ai já nts'e, mjena ts'inkj'áitsjennuu éen nda tsuhú Ndá Ntjáná xi y'enjimmínuu, xi kin'ekjohoon ko xi ndjá tinchajiuun. ² Kui éen nda tsu xu'b'i ts'jin nga k'uankinuu yjonuu. B'a kama tsa n'etjusun éen xi y'enjimmínuu. At'aha tsa najmi, tsuhú ra ma nga tu kjuandahá kis'ejinuu éen.

³ Ttjun kits'inkjas'enuu éen xi kits'inkjáhlin, nga ngat'aha ngatitsunná k'iehen Cristo. B'a kama xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjáná. ⁴ Kis'eyanji ko njstjin xi ma jahan j'áiya ngáha ra ngabayoo, xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntjáná.

⁵ Tsakúchjihí yjoho Pedro ko askahan já postru xi te joo. ⁶ Askahan nkuhú nga tsakúchjihí ra yjoho ts'ati un unchan já nts'éé. Nkjin maha xi tjintu sa xi incha kikié Ndá Ntjáná ko k'ua xi ja k'ien. ⁷ As'ai tá tsakúchjihí yjoho Santiago ko askahan ngayjee já postru.

⁸ Ko xi fekuhu, askahan kjin tsakúchjina yjoho. ⁹ At'aha b'a xian nga an xi 'yún ichi sa ajihin já postru ko najmi ma k'an tsa ndá postru xihin yjona, at'aha kitsjennk'ie unkie xuta ninkuhú Ntjáná. ¹⁰ Tunga tu ngat'aha ní kjuandaha Ntjáná tsichu mahana yáha an nd'ai, ko najmi tu kjuandahá kitsjana kjuandaha Ntjáná. An xi 'yún kits'inxa sa nga ngayjee já postru xingisoo. Tunga najmi ahán xi b'a kits'ian. Kjuanda xi kik'ai nina, kui xi b'a kits'iun. ¹¹ Kui b'a maha, tsa an ko tsa já postru xingisoo, éen nda tsuu y'enjimmí ko kui xi kis'ejinuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kju'áiyaha ngáha ra xuta xi ja k'ien

¹² Tunga tsa ni xi tis'enjimihi nga j'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo, ¿nkú ts'in b'a tjincha tsuhu k'ua xi tjin ajinnuu nga najmi tá kju'áiyaha ra xuta xi ja k'ien? ¹³ At'aha tsa najmi kju'áiyaha xuta xi ja k'ien, tá ndaha Cristo najmi j'áiyaha ngabayoo ma. ¹⁴ Ko tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, kui xi tsuhú ra ma nga tu kjuandahá tib'enjimmí ko nga tu kjuandahá tis'ejinuu éen. ¹⁵ Tsa ni xi b'a tjihin ni, já tsank'a ní jjin, at'aha najmi b'a tjin ni xi tibixinyai. B'a tixian at'aha jin tsixinyai nga Ntjáná kits'inkj'áiyaha Cristo ngabayoo, tunga tsa najmi tá kju'áiyaha ra xuta, kui xi tsuhú ra nga najmi j'áiyaha Cristo.

¹⁶ At'aha tsa najmi tá kju'áiyaha ngáha ra xuta xi ja k'ien, tá ndaha Cristo najmi j'áiyaha. ¹⁷ Tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, tu kjuandahá kis'ejinuu ni xi kis'ejinuu. Tu ye tintsujjihin so ngatitsunnuu b'a. ¹⁸ Ko tá ja kindyja xuta xi k'ien xi kis'ejihin Cristo. ¹⁹ Tsa ni xi tu ejhi asunntej tichuyáá ni xi sakúná at'aha s'ejinna Cristo, tu xi kintehé tsjéheén ngayjee xuta xi tá tjin asunntej b'a.

²⁰ Tunga j'áiyaha kjuaxihí ra Cristo ngabayoo. Kui xi nkú joyaha chan xi tjun xi 'baihi Ntjáná, at'aha kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien. ²¹ At'aha xi nkú ts'in ngat'aha ni xi kits'ihin nku nda j'alkjas'ehen ngabayoo, b'a tá ts'in ngat'aha ni xi kits'ihin kj'ai ndá kju'áiyaha xuta ngabayoo. ²² Xi nkú ts'in ngat'aha ni xi kits'in Adan fesuhun ngayjee xuta, b'a tá ts'in ngat'aha ni xi kits'in Cristo n'ek'iéntu tik'un síhin ngayjee xuta.

²³ Tunga f'áiyahá ra nga nkúntu xi nkú ts'in kanéhe. Tjun j'áiyaha Cristo ko askahan nk'ie nga kju'ái ngáha kju'áiyaha xuta xi ts'e. ²⁴ Nk'iehé kuitjusunye ni xi kama asuntee. Tjun ts'jinkje Cristo ngayjee xi batexuma ko ngayjee xi tjihin xá ko xi tjihin nga'yún, ko askahan ts'jinkjas'en má batexuma aya ntsja Ntjáná xi Na'miná maha. ²⁵ Tjihin nga kuatexuma Cristo santaha nkúhu nga k'uéntu kinte sjai ngayjee xi tifi kontraha. ²⁶ Kontra xi kfekuhu nga n'ekje, kui xi ngabayoo.

²⁷ At'aha Ntjáná kits'ink'iéntu kinte sjai Cristo ngayjee ni xi tjin. Tunga nk'ie nga b'a titsu éhen Ntjáná nga kin'ek'iéntu ngayjee ni xi tjin kinte sjai Cristo, tinchja chji chji nga najmi ko Ntjáná xi tjiña kinte sjai Cristo, at'aha kui xi b'a kits'iun. ²⁸ Ntjáná kits'inkjas'ehen aya ntsja Cristo ngayjee ni xi tjin, ko nk'ie nga kits'ink'iéntu Cristo ngayjee ni xi tjin kinte sjai, as'ai ko

ta Cristo xi Ntíhí Ntíjaná ts'íinkjas'ehen yjoho Ntíjaná. B'a ts'in Ntíjaná nkúhú kui kama ts'ehé ngayjee ni xi tjin.

²⁹ Tjin xi baténtá yjoho ngajoho xuta xi ja k'ien. Tunga tsa najmi k'j'uaíyaha xuta xi ja k'ien, zá ngajoho xuta xu'bo incha baténtáha yjoho xi b'a ts'in?

³⁰ Ko jin, zá t'n'ekjálhín rj ni ch'onk'un xi t'imat'ain tehenteheñi? ³¹ An bi, já nts'e, xkí nistjin tijnájhín ngabayoo. Kjuaxi ni xi tixinnuu xi nkú ts'in kjuaxi nga tsjo mana nga s'ejinnuu Nda Ntíjaná Jesucristo. ³² Nanki Efeso kis'ekona kjuasti já xi b'a ts'in kjan xi nkúhu chü kjan, tunga tsa najmi ta k'j'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ¿mí nihi xi tsijnena nga b'a kits'ian? Tu sahá b'a n'ee xi nkú incha tsu k'ua já: "S'já ko chineé, at'aha ndyjunni kuayáa."

³³ Najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachannu. Yo nga b'a tsu én: "Xi tsjenko xuta xi ch'onk'un, ta ch'onk'un bitju." ³⁴ N'ek'óntjaiyo kjuankjintak'unnuu ko najmi tu n'o ngatitsun. At'aha tjin ajinnuu xi najmi be ni xi ts'e Ntíjaná. B'a tixinnuu tu xi kama subahannu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nkú kama nk'ie nga k'j'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

³⁵ Kutsa tjihín xi b'a kuitsu: "¿Nkú kama nk'ie nga k'j'uaíya ngáha ra xuta k'ien? ¿Mí yjonintehe xi k'ua ngáha?"

³⁶ Ji nda nchini xi b'a t'ibixín! Ni xi b'entjei najmi kuasu tsa najmi titjun kuayá. ³⁷ Najmi ni xi stjúkjóo b'entjei. Xujmá ní b'entjei, tsa xujmá tuniñu ko tsa k'j'ai xujmá. ³⁸ Ntíjaná tsjáha xujmóo yjoninte xi mjehe. Nga nkúnku xujmóo tsjáha yjoninte xi kanéhe.

³⁹ Najmi tu nku chuba yjoninte xi tjin. K'j'ai k'un yjonintehe xuta ko k'j'ai k'un xi ts'e chü. K'j'ai k'un ngá xi ts'e nisee ko ta k'j'ai k'un xi ts'e tiu. ⁴⁰ B'a ta ts'in k'j'ai k'un ni xi tjin nk'a ján ko xi tjin t'anankiu. Tsjo k'un xi tjin nk'a ján ko tsjo k'un xi tjin t'anankiu, tunga k'j'ai k'j'ai kjuatsjo xi tjihín. ⁴¹ Ts'u k'j'ai ts'in bat'ai, ko sóo k'j'ai ts'in bat'ai, ko niñuu k'j'ai ts'in bat'ai ngá. Ko nga nkúnku niñu xi tjin k'j'ai k'j'ai ts'in bat'ai.

⁴² B'a ta kama nk'ie nga k'j'uaíyaha xuta ngabayoo. S'eyanji yjoninte xi maha batsun, tunga yjoninte xi k'j'uaíya ngáha ra najmi ta kamaha ra kuatsúhun. ⁴³ S'eyanji ni xi najmi chumi ni chjihí ra, tunga nk'ie nga k'j'uaíya ngáha ra s'ehé kjuachánka. S'eyanji xi najmi tjihín nga'yún, tunga nk'ie nga k'j'uaíya ngáha ra s'ehé nga'yún. ⁴⁴ S'eyanji yjoninte xi kich'aa nd'ai, tunga k'j'uaíya ngáha ra yjoninte xi Espirituhu Ntíjaná k'uénda xi nkú ts'in mjehe. Tsa tjin yjoninte xi nkúhu xi kich'aa, ko ta tjin ngá xi k'uénda Espirituhu Ntíjaná.

⁴⁵ B'a ts'in tjit'a xujun éhen Ntíjaná: "Nda xi tjuun kin'enda ko y'ejña tik'un." Kui xi Adan. Tunga Adan xi fekuhu, xi Cristo, kui xi tsichu ma Espiritu xi ts'ink'féntu tik'un xuta. ⁴⁶ Tunga najmi kjuatík'un xi tsjáha Espiritu xi tjun. Titjun ní kjuatík'un xi tsjá asunntej, askahan kjuatík'un xi tsjá Espiritu.

⁴⁷ Nda xi tjuun ndyo t'anankiu kin'endakoho, tunga nda xi ma joho ndjiojmi ján nibaha. ⁴⁸ Xi nkú tjin nda xi kin'endakoho ndyo t'anankiu, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e t'anankiu. Ko xi nkú tjin nda xi nibaha ndjiojmi ján, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e ndjiojmi ján. ⁴⁹ Xi nkú ts'in tjiyaná nd'ai xi nkúhu nda xi kamandakoho ndyo t'anankiu, b'a ta ts'in s'eyaná xi nkúhu nda xi kin'e nibáha ndjiojmi ján.

⁵⁰ Jun já nts'e, tixinyanuu nga yjoninte xi kich'aa nd'ai najmi kama kjuas'enjin nga Ntíjaná kuatéxumaha. Ta ndaha ni xi maha batsun najmi ma sakúntehe ajihín ni xi najmi maha batsun. ⁵¹ Xinya manuu ni xi tjiña 'maná. Najmi ngatenteé kuayáa, tunga ngatentegehé k'óontjaiyáa. ⁵² Xi nkú ts'in kitsá b'echjáa ko chjux'aa tunkaan, b'a ts'in kitsá k'óontjaiyáa nk'ie kjuane tjio xi fekuu. At'aha kjuane tjioo, as'ai k'j'uaíyaha ngabayoo xuta xi ja k'ien tu xi najmi ta kuayá saha, ko ná ta k'óontjaiyáa. ⁵³ At'aha yjoninte xi kich'aa nd'ai xi maha batsun tjihín nga yjoninte xi najmi maha batsun kama. Yjonintená xi maha 'me nd'ai tjihín nga yjoninte xi najmi ta kuayáha kama.

⁵⁴ Nk'ie nga yjonintená xi maha batsun kama yjoninte xi najmi maha batsun, ko nk'ie nga yjonintená xi maha 'me kama yjoninte xi najmi ta kuayáha, nk'iehé kuitjusun én xi tjit'a: Ja kuan'ekje ngabayoo, ja kuan'e nganaha.

⁵⁵ Ji ngabaya, ¿má ni nga kin' nganai?

Ji ngabaya, ¿má ni nga'yún

xi n'ek'ienkohoní xuta?

⁵⁶ At'aha ngabayoo ts'inchjén ngatitsuun nga ts'ink'ienkoho xuta, ko ngatitsuun ts'inchjén kjuatéxumoo nga bakúchji ni xi 'mihí ngatitsuun. ⁵⁷ Tunga mab'achjihí ra Ntíjaná, kui xi tsjáná nga n'e nganaáha ngabayoo ngat'aha ni xi kits'in Nda Ntíjaná Jesucristo.

⁵⁸ Kui b'a maha, já nts'ená xi 'yún tjona, ndjá tjincho ko tjen nga'yúhun yjonuu. Tehente tankinko ndju so xáha Nda Ntíjaná. Yo nga najmi xá tiya t'n'o nga Nda Ntíjaná t'n'exát'ohoo.

¹ Máha ngat'a ts'e t̄oon chje xi t̄imasúh̄un x̄ut̄a n̄inku Jerusalen, b'a t̄a n'oo xi nkú nga kixih̄in x̄ut̄a n̄inku xi t̄j̄intu nanki xi t̄j̄in ante Galac̄ia. ² Xi nkú t̄j̄in mahanu, x̄ki tuminku t'ej̄ña t'axiún ichí t̄oon nga nkúnkú. Xi nkú t̄j̄in sakúngu, b'a t̄j̄in t'ej̄ña t'axiún. Ch'at̄j̄o t̄ooon t̄u xi nk'ie nga kuichusehen̄uu najmi t̄j̄ih̄in nga chj'asúhun t̄oon chje.

³ Nk'ie nga kuicha ȳo ts'inkj̄iá nanki Jerusalen x̄ut̄a xi jun chj'ajiun k̄o tsjah̄a xujun má nga an t̄ib'exá, t̄u xi ngjuaik̄oh̄o r̄a t̄oon xi kin'esúun x̄ut̄a n̄inku xi t̄j̄in j̄án. ⁴ Tsa nda t̄j̄in nga k̄o an kf̄ián ȳo, t̄a ts'ink̄a n̄iyá j̄óo.

B'j ts'in kitsúya Pablo ni xi t̄j̄indah̄a nga ts'j̄in

⁵ Kf̄insenu, tunga nk'iehé nga kj'ua ante Macedon̄ia kf̄insenu, at'ah̄a t̄j̄ih̄in nga kj'ua nanki xi t̄j̄in ȳo. ⁶ Kutsa nkj̄ih̄in n̄ist̄j̄in kúatej̄ñajinn̄uu nga kuicha ȳo. Kutsa yoh̄o ts'inkj'a n̄ist̄j̄in chunch'oon, t̄u xi b'a ts'in kama kujsinkohonú má xi t̄jeh̄en kf̄in ngáhana askahan. ⁷ At'ah̄a najmi mjena tsa t̄u skuehén̄uu nga kj'ua ȳo. Mje nina nkjin n̄ist̄j̄in kúatej̄ñajinn̄uu. B'a ts'ian tsa Nt̄ianá tsj̄ántena. ⁸ Tunga kúatej̄ñaná nanki Efeso santaha nkúhu nga kuichú S'í Pentekoste, ⁹ at'ah̄a sakúntena nga ts'inxá sisian, ndaha tsa nkjin maha xi fi kontrah̄a ni xi t̄its'ian.

¹⁰ Tsa kuichúsen̄uu Timoteo ȳo, nda n'e n'ekj̄oh̄oon t̄u xi tsjo k'úeh̄e r̄a nga k'úej̄ñajinn̄uu. At'ah̄a t̄a x̄áh̄a Nd̄a Nt̄ianá t̄its'in xi nkúhu an. ¹¹ Kui nga najmi t̄u 'baj̄nto tsa t̄j̄in xi t̄u toh̄on kamah̄a ndo. T̄u sa ni t̄is̄inkoo t̄u xi nda ts'in kats'inn̄djuúhu n̄iyáh̄a nga kj'uaísehena ei. Kas'eh̄e kjuaj̄ȳu nga kanibá, at'ah̄a t̄ikuyá nga kj'uaik̄o já nts'eé xingisoo.

¹² Máha nda nts'eé Apolo, b'a kixin nkj̄uh̄un nga ngjuaik̄o já nts'eé xi ngjuait̄subek'únnuu, tunga najmi kits'in yuhú nga nd'aj̄ ngjuaj̄. Nk'ie rú nga sakúntehe, nk'ie rú nga ngjuaj̄.

B'j ts'in kits'inkje Pablo xuj̄in

¹³ T̄j̄ints̄ub̄a ndo k̄o ndj̄a t̄inchaj̄iun xi s'ejinná. Ndj̄a n'eso yjonuu k̄o t̄jen nga'yúh̄un yjonuu. ¹⁴ Ngayjee ni xi n'ek̄o xinkju, katakúchji kjuat̄jonuu.

¹⁵ Jun já nts'e, yo nga x̄ut̄a xinkj̄in nda Estefan̄a t̄jun kits'inkj̄áh̄in éh̄en Nt̄ianá aj̄ih̄in x̄ut̄a xi t̄j̄in ante Akaya k̄o kitsj̄áh̄a yjoh̄o nga t̄incha basinko x̄ut̄a n̄inku. ¹⁶ T̄ibankin̄uu nga t̄asin̄juh̄uu x̄ut̄a xi b'a k'un xi nkúhu x̄ut̄a xu'bj̄ k̄o ngayjee xi t̄a kuihi xá xi ts'in k̄o xi ts'inkjas'eh̄en yjoh̄o x̄óo.

¹⁷ Tsjo mana nga j'aisena Estefan̄a k̄o Fortunato k̄o Akaj̄ko, at'ah̄a ngajonuu incha tsasinkona. ¹⁸ Kits'in nga kikjent̄a an̄iman̄a xi nkú nga t̄a kits'in ajinnuu. X̄ut̄a xi nkúhu xu'bj̄ kayah̄a nga nda nkj̄ún xá xi ts'in.

¹⁹ T̄its'inkjin̄uu kjuasuniña x̄ut̄a n̄inku xi t̄j̄in ante Asia. Akil̄a k̄o Priscila k̄o ngayjee x̄ut̄a n̄inku xi ma n̄jakú ni'yah̄a 'yún t̄its'inkjin̄uu kjuasuniña jun xi t̄a s'ejinnuu Nd̄a Nt̄ianá. ²⁰ K̄o ngayjee já nts'eé xi t̄j̄in ei t̄its'inkjin̄uu kjuasuniña. B'j ngj̄án sún̄iñoh̄oo xinkju.

²¹ An Pablo ntun̄a t̄ib'er'áh̄an̄uu kjuasuniñana.

²² Tsa t̄j̄in xi najmi t̄joh̄o Nd̄a Nt̄ianá Jesucristo, kui najmi nda katuma nginkun Nt̄ianá. ¡Nibá! Nd̄a Nt̄ia!

²³ Kas'en̄uu kjuandah̄a Nd̄a Nt̄ianá Jesucristo. ²⁴ Tjona ngatentoo jun xi nkú ts'in Cristo Jesu t̄joh̄o ñá.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihi nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'in kíkjaníñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñajihí jun xuta ninkuhu Ntjaná xi tintsuḅoo nanki Corinto ko ngatentoo xutañá Ntjaná xi tintsuḅoo nga ngúshun ante Akaya.

² Kas'enūu kjuanda ko kjuajyu xi tsjaná Ntja Nā'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in y'ejña chji Pablo nga Ntjaná kitsjáha nga'yuhun ajihin kjuanimá xi j'ajin

³ Kan'etsjoho Ntjaná, kui xi Ntjahá ko Na'mihí Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi Nā'miná ko Ntjaná xi ma nímaha ñá ko xi tehente tsjá nga'yunná. ⁴ Ajihin ngayjee kjuanimá xi títitjajaán tsjá nga'yunná tu xi ko ta ñá ta kama k'uaí nga'yuhun raá xuta xi kjuanimá t'í'ajin. At'aha títjá nga'yunná Ntjaná, kui nga kamahaná k'uaí nga'yuhun raá xuta.

⁵ Xi nkú ts'in nkjin kjuanimá títitjajin ngat'aha Cristo, b'a ta ts'in tse nga'yún xi tísakújinní Cristo. ⁶ Tu xi sakú nga'yún níhinūu ko tu xi k'uankihinu, kui nga títitjajihinní kjuanimá. Ko nk'ie nga t'í'bai nga'yunní, t'í'bai nga'yunní tu xi sakú nga'yuhunūu. Kui nga'yún xi kuásinkonūu tu xi n'e chúkjuanuū nk'ie nga nībanenuū kjua'un xi títitjajin. ⁷ Yaj xi nkú ts'in tjiyanūu. Kui niū xi tīma 'yún tak'uīn. At'aha yaj nga nkuhú bitjajaán kjua'un ko b'a ta ts'in sakú nga'yunná.

⁸ Jun já nts'e, najmi mjení tsa k'ú'e'maj kjuanimá xi tsitjajin ante Asia. Tu xi tsehé ni xi kamat'ain nga ta santaha najmi ta tichúkjuahani niū. "Ja najmi ta kuitjunkihiná xu'bjí", tsixjín. ⁹ B'a kamaní xi nkú maha já xi n'ek'ien. Tunga b'ahá kamaní tu xi najmi jin suba kama 'yún tak'uhunní yjoní. B'a ní kama tu xi Ntjaná kama 'yún tak'uhunní. Kui xi ts'ínk'áiyaha xuta k'ien. ¹⁰ Ntjaná kits'ínk'ankiní nga ja ma kuayá ní ko behé tak'uīn nga tu nku ts'ínk'ankihini. Tu nkú b'ahá ts'ín.

¹¹ Chubantjai sahani nk'ie nga chubakoo Ntjaná. At'aha tsa nkjin maha xi kuinchjantjainí nk'ie nga kuinchjako Ntjaná, ta nkjin kamaha xi tsjáha máb'achjihí Ntjaná ngat'aha nga nda tít's'ínkoni.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tu xujuhún kits'ínkjihi ra xuta ninku Corinto

¹² Tsjo maní nk'ie nga chasej xi nkú ts'in tintsuḅai ko yaj nk'ie nga naxu kin'ej ajihinnūu ko ajihin ngayjee xuta. Najmi ch'a kich'anachajihí. Nk'ie nga b'a kin'ej ajinnūu, kjuandaha ní Ntjaná kitsjáníyáni. Najmi xi nkú ts'in tijnaha xuta kitsjáníyáni. ¹³ Nk'ie nga n'ekjijihí xujun, b'et'ajihí ní xi kamankjinnūu nga n'eyo. Nda nkjún tjin tsa kamankjinyjenuū niū. ¹⁴ Ja tímankjinnūu ichí nd'aj nga nistjin nga k'uaí ngáha Nda Ntjaná Jesu tsjo kamanūu jin xi nkú ta ts'in tsjo kamaní jun.

¹⁵ Tu ngat'aha nga ja be nga b'á t'íma ajinná, kui nga kama mjehena nga tjun kfinsehenuū tu xi sakúhūu kjuanda nga jo niyá kfintsubek'uhunūu. ¹⁶ Mjena kai nga tjun k'uaí ajinnūu nk'ie nga kfián ante Macedonjá ko askahan ta kjuáisehé ngáhanūu nk'ie nga k'óoya ngáhana yo. B'a ts'in kama kuásinkohonú nga ts'inndjuú ngáhana niyána xi tjeheh ante Judea.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie b'a ts'in y'endáhana, ja najmi kits'innkjin sishín ra k'an? ¿A ra b'endána ní xi ts'ian xi nkú ts'in b'enda xuta ní xi ts'in, nga ta kuihi chubo "johon" ko tsa "najmi" tsu? ¹⁸ Ntjaná xi be nga najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" bixihín. ¹⁹ At'aha ajinnūu an ko Silbano ko Timoteo y'enjmí Jesucristo xi Ntjih Ntjaná, ko kui xi najmi ta kuihi chubo "johon" ko "najmi" títso. Kui ní xi "johon" títso. ²⁰ At'aha ngayjee ní xi tsuya títjun Ntjaná nga ts'ín, kui xi bitjusun ajihin Cristo. Kui kjuaha ngat'aha Cristo "b'a kat'e" bixihinná tu xi sakúhu ra kjuachánka Ntjaná.

²¹ Ntjaná ts'in nga jun ko jin ndjá binchajian Cristo, kui xi j'ajinná. ²² Kik'áts'ená nga y'ejñajin Espirituhu anjmaná. B'a ts'in yahaná nga n'ekjájihín ní xi tsjaná askahan.

²³ Nginkun Ntjaná b'a tixinnūu: Nk'ie nga najmi ngisenūu nanki Corinto, najmi ngjia at'aha najmi mjena tsjanūu kjuaba. Kataya tsa najmi kjuaxí ní xi tixian. ²⁴ Najmi tin'e kjua'yuhun rj xi nkú ts'in s'ejinnūu Ntjaná, at'aha ja ndjá tincho. Tu sa ní tibusinkoihi tu xi s'ehenuū kjuatsjo.

2

¹ Kui nga b'a kixihinna nga najmi kfinsenuū, tu xi najmi kjuaba k'ueñájihinnūu. ² At'aha tsa tsjanūu kjuaba, ¿yá xi ts'ín nga k'ú'e tsjo tsjona? ¿A najmi nku tutuhú jun xi kitsjanūu kjuaba n'oo nga k'ú'e tsjo tsjona?

³ Kui nga kits'inntúhunu tu xi najmi sakúhuna kjuaba nk'ie nga kuichusehenyu. At'aha jun xi tjihin nga k'uaínú kjuatsjo. Ko behe k'an nga kjuatsjona, kui xi ta kjuatsjonuu. ⁴ At'aha ni xi y'et'ánuu nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a ts'in y'et'á at'aha tu xi bahá tjihin animana ko tu xi nushin tjiyaha kui chubo nga santaha íxi kikjinnntaná. Najmi kits'inntúnuu tsa tu xi k'ué babahanuu. Kits'inntú nínuu tu xi cháhanu nga tu xi t'johóna jun.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tjihin nga n'endyat'aha ra nda xi najmi nda kits'ín

⁵ Tsa tjin xi kits'ín nga kik'ie babana, najmi tu nku an xi b'a kits'ínna. Nk'ie nga chasehe raá, ko ni jun b'a ta kits'ínnuu. Nk'ie nga chasehe raá tíxian, b'a tíxian tu xi najmi k'uatihí ra ni xi tíxian. ⁶ Nkjin maha xi tjin ajinnuu xi ja kits'ínk'íechí nda xi kits'ínk'íe babana. Najmi ta chúkjuaha ra. ⁷ Tu sahá n'endyat'ohoo ndo ko tjon nga'yúhuun tu xi najmi kjuaboo ts'ínkjet'aha ra k'un. ⁸ Kui nga tibankihínuu nga takúchji ngáha ruu ndo nga tjonuu.

⁹ ¿Á kits'inntúhunu? Kits'inntúnuu tu xi skuehena tsa kúnú'yá'énú. ¹⁰ Xi n'endyat'ohoo ko ta an ts'inndyat'aha. Tsa ni xi tjihin nga n'endyat'a nku ni, ja kits'inndyat'a. B'a kits'ian ngandanuu nginkun Cristo, ¹¹ tu xi najmi tjin xi nkú ts'in tsungijihin yjoho ndanindo. At'aha ja yaá xi nkú ts'in ch'on ts'in tjiyaha.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga najmi ts'andayaha ra nk'ie nga ngji nanki Troa

¹² Nk'ie nga tsichuk'ienjimiá nanki Troa én nda tsuhu Cristo, ndaha tsa kits'ántena Nda Ntjáná nga k'uenjimiá yo, ¹³ tunga najmi kis'eya tsjo tsjohó ra animana, at'aha najmi kisakúna nda nts'eé Tito yo. Kui nga "ja tifihina", kixihin ra xuta xi tjin yo ko ngja ante Macedonia.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga Ntjáná kits'inchéhen nga ngjindjuko én nda tsuhu Cristo

¹⁴ Máb'achjihí ra Ntjáná xi ts'in nga tehente n'e nganakoj Cristo Jesu ko nga jin tít's'ínchénni nga tib'éjña chji éhen. Kui éen xi nkú joyaha ni xi sinjne xi tif'ánta tu má xi t'jehén ni. ¹⁵ Jin xi nkú joyaha ntáha chje sinjne xi Cristo ts'ínkjas'ehen Ntjáná, xi tif'ánta ajihin xi tib'anki ko ajihin xi tindyja. ¹⁶ Xi tindyjoo jne ngabaya tif'ántaha jin ko kui nto tít's'ínk'íehén. Tunga jne kjuatík'uhún tif'ántaha jin xi tib'anki ko tít's'ínk'íéntu tik'uhun ntó. ¿Yá xi kamaha ts'ín xá xu'bi? ¹⁷ Jin najmi b'a tin'ei xi nkú incha ts'in xi tibatéña éhen Ntjáná tu xi sakúhu ra ni. Ngayjehe ní animana b'enjimiá Cristo. B'a n'ej nginkun Ntjáná xi kitsjá xáni.

3

B'i ts'in y'éjña chji Pablo mí nihi xi y'aha ni xi y'enda Ntjáná nga tjuhun ko ni tsetse xi y'enda nd'ai

¹ Nk'ie nga b'a tibixín, ¿a jihin nda ts'in tichubantjái yjoní? ¿A ra machjéhénni xi nkúhu xuta xi k'aj'ánku xujun xi nda ts'in kuinchajantjaini tu xi jun n'ekjálhinní? ¿Ko a ra machjéhénni tsa jun n'endo nku xujun tu xi ts'ínkjalhinní xuta xingisoo? ² Jun ní xujun xi nda nchajantjaini, kui xi y'éjñajinní Cristo. Be ko ts'inya ngayjee xuta, ³ at'aha ya chji chjihí nga jun xi xujun xi kits'inntu Cristo xi jin kin'ekjas'ein. Najmi kin'entú xi nkú ts'in n'entú xujun. Espiritúhu ní Ntjáná xi tijná tik'uhun kin'entúko. Ko najmi ndjio kis'et'a éen. Ajin níná xi xutáha kis'et'a.

⁴ Cristo tít's'in nga ma k'ujin nga b'a kuixín nga b'a tjin ni xi tibixín nginkun Ntjáná. ⁵ Najmi tjiní nga'yún kuenta ts'ajin subaj, tsa b'a kuixín nga ts'ajin ni xi maní n'ej. Ntjáná níná tsjání nga'yún nga n'ej ni xi n'ej. ⁶ Kui xi y'éndani tu xi kama n'exájihin ri ni tsetse xi Ntjáná y'enda nga nda ts'ínkoho xuta xi ts'e. Ni xi tsetse, najmi nku kjuatéxuma xi tjet'a niu. Ni xi tít's'in ní Espiritúhu Ntjáná niu. At'aha ngabaya fikóná kjuatéxuma xi kis'et'oo, tunga Espiritúhu Ntjáná ts'ínk'íéntu tik'unná bi.

⁷ Kis'ehe kjuachánka xá xi kis'ehe kjuatéxuma xi kis'et'a ndjio nga santaha xuta Israel xi kis'e nk'ie najmi kama tsase'a Moise tu ngat'aha kuachánka xi tibat'ajin ankin, ndaha tsa najmi tse kamaha nga tsat'ai. Tsa kjuatéxuma xi kis'ehe xá nga ts'íinnijéhe ra xuta nga tjehe ngabaya, tsa kui xi b'a nkjún ts'in kis'ehe kjuachánka, ⁸ ¿a najmi 'yúhún nkjún ts'in tjin saha kjuachánka ni xi ts'in Espiritú?

⁹ Tsa kis'ehe kjuachánka xáha kjuatéxuma xi ts'ínnijéhe xuta, ¿a najmi 'yúhún tjin saha kjuachánka xáha én nda tsuhu Ntjáná xi ts'in nga naxu tíma xuta nginkun Ntjáná? ¹⁰ At'aha kjuachánka xi kis'ejña nk'ie ja kindyja. B'a ts'in mankjinná nga ch'achubakáa kjuachánka xi 'yún chánka sa xi tijná nd'ai. ¹¹ Tsa kis'ehe kjuachánka ni xi najmi tse kamaha nga tsat'ai, ¿a najmi 'yúhún tjin saha kjuachánka ni xi najmi mahá feya?

¹² At'aha yaj nga b'a tjin ni xi s'ejinní, kui nga najmi tjin ni xi tít's'ínkasín'yúhunní. ¹³ Najmi b'a n'ej xi nkú kits'ín Moise. Kui xi najyun y'é'makoho ankin tu xi najmi skuehe xuta Israel nd'íhi kjuachánka xu'bo, kjuachánka xi najmi tse kamaha nga tsat'ai. ¹⁴ Tunga kis'e jjuhún kjuankjintak'uhun xuta xu'bo. Ko santaha nd'ai, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'endakoho Ntjáná nk'ie, b'a ma tsa ta kuili najyuun b'é'ma kjuankjintak'uhun. Najmi kje chjuxihin

najyun xi nkuhú Cristo maha kjexín. ¹⁵ Santaha nístjin nd'aj, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'é't'a Moise, kjí'ma sa kjuankjink'uhun.

¹⁶ Tunga nk'ie nga s'ejiñin xuta Nda Ntjaná, chjuxíñin najyuuñ. ¹⁷ At'aha nkuhú Nda Ntjaná ko Espiritu, ko má nga tíña Espirituhú Nda Ntjaná ndáñi yjoho xuta. ¹⁸ Kui b'a maha, ngateteé najmi tá tji'maha ankjían. Xi nkú ní ts'in ma chjiya sénnístjinná nku chutsín, b'a ts'in bakuchjáá kjuachánkaha Nda Ntjaná. Tíbichú maá xi nkú tjin ko xki nístjin 'yún tísakú saná kjuachánkaha. B'a tít's'ínkoná Nda Ntjaná xi Espiritu.

4

B'í ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in y'énjmi

¹ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uin, at'aha Ntjaná tsase nimaní nga kitsjání xá xu'bi. ² Najmi tjin ni xi kin'ej xi suba maní. Najmi chumi nihi n'e'mái. Najmi kjuamaña t'n'echjéin ko najmi t'n'ek'óntjaiyai éhen Ntjaná. Tíbixinya chji chji ní éhen Ntjaná xi naxu tjin. B'a ts'in nginkun Ntjaná bakuchjái ri nkú k'uin ngayjee xuta xi je jintuyá kjuankjintak'uhun. ³ Tsa b'a ma tsa tíña 'ma sa én nda tsuhu Ntjaná xi t'benjímí, tu ajihñin ní xuta xi ndyja tíña 'ma.

⁴ At'aha ntja xi batéxumaha asuntej kits'in jyun kjuankjintak'uhun xuta xi najmi s'ejiñin Ntjaná tu xi najmi incha skuéhe nd'iu, tsa kamankjihin én nda tsu xi tít'suya kjuachánkaha Cristo. At'aha nk'ie nga chaseheé Cristo, Ntjaná yaá. ⁵ Najmi jin t'benjímíyahaní yjoní. T'benjímí ní nga Jesucristo xi Nda Ntjaná maha. Ngandanu t'n'e'i ni xi t'n'e'i at'aha tjiñajimi kjuatjoho Jesu. ⁶ At'aha Ntjaná xi kitsjá kjuá nga kuat'ai nd'iu má jyuun, kui xi tá kits'ínkat'ajinná tu xi b'a ts'in cháhaná kjuachánkaha Ntjaná xi tibat'ai ankjin Jesucristo.

B'í ts'in kitsúya Pablo ni xi j'ajin

⁷ Kik'ainí kjuanchiná xu'bi, tunga b'ahá joya jin xi nkú joyaha ndjii ninte xi má nga tíñaya kjuanchinó. B'a kama tu xi s'eña chjihi nga Ntjaná ts'e nga 'yún chánkoo ko najmi jin ts'ajin. ⁸ Nkjin tákja maha kjuanimá xi tíyai, tunga tísakú n'yáhani. Kjintahani, tunga najmi tífet'ahá rá k'uin. ⁹ Tjin xi yjanki unkiéni, tunga najmi tít's'in nga maháni Ntjaná. Tjin xi 'yún tít's'in'unní, tunga najmi tít's'ihin nga túbayai.

¹⁰ Tu má xi tjeñén ni nga tbankín, tá kuilhi kjuanimá tibitajjin xi nkúhu xi j'ajin Jesu nga k'ien, tu xi b'a ts'in tá sakúchjiji ajinní nga Jesu xi tíña tik'un. ¹¹ At'aha jin xi tintsuba t'k'uin, tehente tintsabajjin ngabayoo tu ngat'aha Jesu, tu xi b'a ts'in tá sakúchjiji nga tíña tik'un Jesu ajihñin yjoninteni, yjoninte xi tjiñin nga kuayá ndyjun nkiní. ¹² B'a ts'in jin xi túbayahaní ko jun t'intsuba t'k'un.

¹³ B'í ts'in tjit'a éhen Ntjaná: "Kis'ejinna, kui nga kinchahana." Ko jin b'a tá ts'in t'jintuyáni. Tá s'ejinní, kui nga tá chubahaní. ¹⁴ At'aha yaá nga Ntjaná xi kits'ínk'áiya ngáha rá Nda Ntjaná Jesu ngabayoo, kui xi tá ts'ínk'áiyakoná Jesu ko ts'ínkincháná nginkun. ¹⁵ Ngandanu ngayjee ni xu'bi, tu xi nkjin xuta tsjáha rá máb'achjiji Ntjaná tu ngat'aha kjuanda xi tijncha sakúhu. B'a ts'in t'is'eña chjihi kjuachánkaha Ntjaná.

¹⁶ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uin. Ndaha tsu tifenki nga'yúñun yjoninteni, tunga xki nístjihín tísakú nga'yúñun animani. ¹⁷ Ichí ko kutjuhú f'a kjuanimá xi tíyaa nd'aj, tunga kuilhi niu xi ts'jin nga nku kjuachánka xi tíña sín ko xi nda ts'ati sa sakúná. ¹⁸ Najmi ni xi tíyaa n'esihñin. Ni xi najmi tíya nínáá kjintaháná. At'aha ni xi ma chji tu tífahá, tunga ni xi najmi ma chji s'eña sín.

5

B'í ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga yjoninte tsetse ch'áá

¹ At'aha yjonintená, kui xi nkú joyaha nku ni'ya najyunte xi tintsubayaa ej asuntej. Ko nk'ie nga kuatsún ni'ya najyuntee, yaá nga ndjiojmi ján ch'áá nku ni'ya xi 'yún nda xi tsjáná Ntjaná, xi najmi xuta kits'inná ko xi najmi maha batsan. ² Un títanán nk'ie nga tintsubaá ej. Mangimjená n'ekjáhñin ni'ya xi k'uiná ndjiojmi ján. Kui xi nkú joyaha tsa najyun tsetse kamaná nga ndyjaá. ³ B'a ts'in ndaha tsa chjúxiná ni'ya najyunte xi kich'áá nd'aj, najmi kisti cháná.

⁴ At'aha nk'ie nga kich'a saá ni'ya najyunte xu'bi xi yjonintená, xi f'áitse'uhúnná nga najmi tá chúkjuahaná. Nk'ie nga najmi mjená ch'áá yjoninte xi kich'áá nd'aj, najmi tsuhu rá tsa najmi mjená yjoninte. Ni xi mje nínáá, nga ch'áá yjoninte tsetse tu xi b'a ts'in ni xi tíña t'k'uin k'úéñaha ngajoho ni xi maha 'me. ⁵ Kui ngat'oo kits'innahaná Ntjaná ko kitsjáná Espirituhú, tu xi chá kixihiná nga n'ekjáhñin ni xi tsjáná askahan.

⁶ Kui nga tehente ndjá tinchahaná ko yaá nk'ie nga tintsubajin saá yjonintee, tintsuba t'axihñin Nda Ntjaná. ⁷ Tinimáá tu ngat'aha xi s'ejinná, najmi ngat'aha ni xi tíyaa. ⁸ Ndjá tincháá ko mangimjená nga tu sahá k'úéñá t'axiaán yjoninte xi kich'áá nd'aj nga kuintsubakáá Nda Ntjaná.

⁹ Kui nga tu nkú mjehéná nga n'eé ni xi tsjohó Nda Ntjáná, tsa ni xi tintsúbajin saá yjoninte xu'bjí ko tsa ja kin'ekj'áiyáa. ¹⁰ At'ahá ngatenteé tjihin nga kuicháa nginkun Cristó nga kuasehe ni xi kin'eé, tu xi n'ekjáihín raá ni xi kanéná nga nkúnkáa, ni xi kin'eé nga tintsúbajían yjonintená eí asunnteí, tsa nda ko tsa najmi nda kin'eé.

B'j ts'in tsakúya Pablo ni xi kits'in Cristó ngandaná

¹¹ Kui b'a maha, at'ahá yankjújn Nda Ntjáná, kui nga t'imiya sisihín rí xutá nga tá s'ejihín. Ntjáná be xi nkú ts'in tjiyáni ko mjena nga ko tá jun xi nda anjmanúu choo xi nkú ts'in tjiyáni. ¹² Najmi tá tichubantjái ngáhaní yjoni, tsa tu xi jun n'ekjáihín. Tu sa ní t'ibainteí nga jun tsjo tímanúu jín. B'a ts'in kama n'ek'óyahá ruu xi chubá tsjohó maha xi nkú ts'in tíya, xi najmi nusihín xi nkú ts'in tjiyahá.

¹³ At'ahá tsa jín xi lukúí tsu xutá, luku ní at'ahá xáha Ntjáná t'n'eí. Tunga ngandanúu, kui nga n'esisihín ni xi n'eí. ¹⁴ At'ahá kjuatjohó Cristó tjiñajinni ko tibatéxumani. Behe tak'un nga nkuhú maha xi k'ien ngandahá ngatentee xutá, ko kui nga k'iehen ngatentee xutá. ¹⁵ K'ien Cristó ngandahá ngatentee xutá, tu xi xi tjintu tik'uhun ja najmi tá kuenta ts'e suba k'úentu tik'uhun. K'úentu ní tu xi ts'ijihin ni xi tsjohó Cristó. Kui xi k'ien ngandahá xutá ko j'áiya ngáha ra.

¹⁶ Kui nga najmi tá chasehe rí xutá xi nkú ts'in basehe xinkjín xutá. Ndaha tsa nk'ie b'a tá ts'in kichasehí Cristó, tunga nd'ái najmi b'a tá ts'in chasehe rí. ¹⁷ Kui nga xi nkuhú kamako Cristó, kui xi xutá tsetse ngáha. Ja j'a ní choo. Ja j'ai ní xi tsetse.

¹⁸ Ngayjee ni xu'bjí Ntjáná nibáha ra. Cristó kits'inchjén nga tsichuk'un ngáha raá Ntjáná. Ko jín kitsjá xáni nga k'úenímjíhí xutá nga ja ma bichúk'un ngáha ra. ¹⁹ Tshu ru ní nga Ntjáná kits'inchjén Cristó nga kama kuichúk'un ngáha ra xutá xi tjin ngayjee asuntee, nga najmi ts'insihín jéhe. Jín kitsjání nga k'úenímjí nga ja ma bichúk'un ngáha raá Ntjáná.

²⁰ Jín xi y'éxání Cristó nga kuixínyai éhen. Kui nga xi nkúhu tsa Ntjáná tinchjakonúu nk'ie nga tichubakóihí. Ngajohó Cristó b'a t'ímíhí nga t'endakoo Ntjáná. ²¹ Cristó najmi kis'ehe ngatitsun, tunga tsasehé ra Ntjáná xi nkúhu tsa ngatitsun kis'ehe. Ngandaná b'a kits'ihin Ntjáná, tu xi tu ngat'ahá Cristó naxu kamahaná nginkun.

6

¹ Kui nga tbinchihí rí jín xi t'n'exát'áihí Ntjáná nga najmi tu tohón manúu kjuandahá Ntjáná. ² At'ahá b'j títu éhen Ntjáná:

Nda chubá tsasinñjúhu,

tsásinkoho nstjin nga kits'ink'ankia xutá.

B'a tiximúu nga nd'ái ja kich'áa chubáha Ntjáná. Ja tinchajían nstjin nga tít's'ink'anki xutá.

B'j ts'in kitsúya Pablo ni xi incha'ajin tu ngat'ahá xáha

³ Ndaha nku najmi t'n'endyjajihín tsa tu xi ndyjaha. B'a t'n'eí tu xi najmi ch'on ts'in chubayanéhe xá xi t'n'eí. ⁴ Tu sa ní ajihin ngayjee ni xi n'eí bakúchji nga Ntjáná t'n'exát'áihí. T'n'e chúkjuái nkjin tikjá kjuá'un ko kjuaníma xi tíyá ko kjuaba xi tsakúni. ⁵ Tis'eni, nubayá t'n'ekjas'enni, ko tíma njakúnení xutá nga tífi kontrání. Xá ndjá t'n'eí, najmi tísuntuféi, ko kjintíá tíyáí.

⁶ Naxu tibaninkói yjoni ko mankjinni ni xi najmi chubá mankjíná. Tjinni kjuatsenta ko n'etjóihi xutá. Tjiñajinni Espirituhú Ntjáná ko tjiñajinni kjuatjo xi nda. ⁷ Én xi b'a tjin tichubái ko nga'yuhun Ntjáná tjiñajinni. Naxu tinchají nginkun Ntjáná, kui xi n'echjén nga binsinkói yjoni.

⁸ Tjin nga yankjúnni ko tjin nga najmi yankjúnni. Tjin nga nda ts'in chubantjái ni ko tjin nga ch'on ts'in chubantjái ni. Já tsank'á n'e maní, ndaha tsa én xi naxu tichubái. ⁹ Xutá xi najmi ch'a xi behe n'e maní, ndaha tsa ya sisinni. Xutá xi ja t'ime n'e maní, ndaha tsa tintsúba tik'un saí. T'ibainí kjuaníma, tunga najmi tábaya ní. ¹⁰ Tintsúbái xi nkúhu tsa kjuaba tjinni, tunga tehetehé tjin tsjo tsjoni. Tintsúbái xi nkúhu xutá xi x'an, tunga nkjihín maha xi ja kin'e nchínáí. Tintsúbái xi nkúhu xi najmi chumi níhi xi tjihín, tunga tjihín ni.

¹¹ Jun xutá Corinto, jín ja kuachubako kixí kixíhí. T'ímíyáihí ni xi tjiñajin anjmaní. ¹² Mje níni jun, tunga jun najmi b'a ts'in mjenuu jín. ¹³ Kui nga tinchjakohonúu xi nkúhu tsa ntína jun. B'a tá n'oo xi nkú nga t'n'eí. B'a tá ts'in takúni ni xi tjiñajin anjmanúu.

B'j ts'in kitsúya Pablo nga najmi tjihin nga nkuhú ts'in mako yjohó xi s'ejihín Ntjáná ko xi najmi s'ejihín

¹⁴ Najmi tu nkuhú n'e makoo yjonúu xutá xi najmi s'ejihín Ntjáná nga ts'ínkonúu ni xi ts'e. At'ahá, ¿a nkuhú mako xinkjín ni xi jee ko ni xi ch'onk'uun? ¿A mahá má ndzjeen ko má jyuun b'atjijihín xinkjín? ¹⁵ ¿A mahá nda nchjako Cristó ndanindoo? ¿Mí ni xi nkuhú incha y'a xi s'ejihín Ntjáná ko xi najmi s'ejihín?

¹⁶ ¿A kamahá nínkuhu Ntjaná ts'ínkjáihín ntja xi ntsja xuta ts'innda? At'aha ná xi nínkuhu Ntjaná xi tjiña tík'uun. B'j kitsú Ntjaná nk'ie:

Kúátejñajihín kó kjuatsú**'**bajihín xuta xu'bo.

An xi kama Ntjaha kó kui xi kama xutana.

¹⁷ Kui nga b'a ta kitsú saha Ntjaná:

Títjujúhún xuto, tankín t'axiún.

Najmi tú n'ekoo ni xi si nginkán,

kó b'a ts'in an nda ts'in ts'ínkjáinnu.

¹⁸ An xi kama Na'minuu kó jun xi kamo ntina.

B'a titsu Ntjaná xi tjihín nga'yún.

7

¹ Kui b'a maha, jun xi tjona, ná ts'añáá ni xi kitsúya títjun Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Kui nga n'e jehená yjoná nginkun Ntjaná nga n'e t'axián ngayjee ni xi ts'insi yjonintená kó anímaná. Katuma je kikjián nginkun Ntjaná nk'ie nga chjankjáán.

B'j ts'in kitsúya Pablo nga tsjo tímaha ni xi nda ts'in j'ajin xuta nínku Corinto

² Tjennteni ajin anímanuu. Ndaha nku najmi ch'on kin'eihí. Ndaha nku najmi kin'e'úhín. Ndaha nku najmi kich'anachaihi. ³ Najmi b'a tixinnuu tsa tu xi s'entahanuu. At'aha xi nkú nga ja kixinnuu, jun xi tintsubajiun anímani, tu xi nkuhú ch'ahaná xinkjá ndaha tsa kuintsubaa kó ndaha tsa kuayáá. ⁴ Ma k'an nchjako kixi kixinnuu kó tsjo mana jun. Ajihín ngayjee kjuanimá xi tiyai, 'yún tsakúna nga'yún kó títsejihinna kjuatsjo.

⁵ Nk'ie nga jái ante Macedonja, ndahachi najmi kin'ekj'áiyai. Tu sa ní kjuasti kisakúnj tu má xi tjeheén ni. Incha kikjánko xinkjín xuta xi tjíntundáinj kó tsinkjunyai. ⁶ Tunga Ntjaná xi tsjá nga'yúhún xuta xi tjihín kjuaba, kui xi kitsjá nga'yúnni nga kits'in nibásenj Títo. ⁷ Najmi tú nku nga kiyai Títo nga kisakú nga'yúnni. Ta kisakú nga'yún níni nga kitsúyani xi nkú ts'in kisakú nga'yúhún ajinnuu. Kitsúyani nga 'yún mjenuu cha ngáhanj kó nga nusin títjuntayánnu kó nga kjintahannu an. Kui niú xi kits'in nga 'yún kis'e sana kjuatsjo.

⁸ Ndaha tsa kits'ínk'ie babanuu xujun xi kits'ínkjinnuu, tunga najmi ta kjintahana nd'ai. Kjuaxi nga kis'entana nga tjuhun, at'aha kamankjinna nga kik'ie babanuu kutju ngat'aha xujun xi kits'ínkjinnuu. ⁹ Tunga nd'ai tsjo tímaha, najmi tu ngat'aha nga kik'ie babanuu, tu ngat'aha ní nga kui kjuabo kó kits'in nga tsankinchj'a ngáha ruu anímanuu. Kik'ie babanuu xi nkú ts'in sasihín Ntjaná. Kui nga najmi chumi ní ch'onk'uhun xi kin'ehe rí. ¹⁰ At'aha kjuaba xi nibáha ra Ntjaná ts'in nga bankichj'aha ráá anímaná. Kui niú xi ts'in nga b'ankiá. Kui nga najmi tjin xi nkú ts'in un kamaha tak'aan nga kui kjuabo njibanehená. B'a tixian at'aha kjuaba xi tsjáná asuntee, kui xi ts'ínk'ienná.

¹¹ Chasoo ni xi kits'ínkonuu kjuaba xi kits'in nibánnu Ntjaná. Tu xi kj'aihi ts'in kis'eyanuu. Nku tutuhú nga b'a kamanuu, kiyo nga najmi chumi nihi tjenna. Santaha kichubantjainú. Kama stinnu kó tsinkjun ngat'aha ní xi kama kai. Kama mjenuu nga chanú kó kik'oho xi nkú ts'in tjeheén ra nda xi ch'on kits'in. Nk'ie nga b'j nkjún kama, tsakuchjiiú nga najmi kó jun y'ahanuu ni ch'on tjin xi kamoo. ¹² Kui nga ndaha tsa kits'ínkjinnuu xujun xu'bo, najmi b'a kits'ian tu ngat'aha xi ch'on kits'in kó ta ndaha ngat'aha xi ch'on kin'ehe. B'a ní kits'ian tu xi cháha nginkun Ntjaná nga kjintahannu jin. ¹³ Ni xi kamoo kitsjá nga'yúnni.

Kó najmi tú nku ni xu'bj xi kitsjá nga'yúnni. Ta tu xi tsjo ní kamanj nga kiyai nga tu xi tsjohó tjihín Títo at'aha kisakú nga'yúhún nga y'eñajinnuu. ¹⁴ Ja ní b'a kixihín Títo nga tsjo mana jun, kó b'a tjin ní xi kixian. Najmi tiya tsank'ána. Xi nkú ts'in kjuaxi ngayjee ni xi tsixihín, b'a ta ts'in kjuaxi ní xi kik'ihín Títo nga tsjo manj jun. ¹⁵ Títo 'yún tjo ts'atihj jun nd'ai, at'aha f'áitsjehen xi nkú ts'in ngatentoo kinu yá'óhooon kó xi nkú ts'in nda kin'ekj'ohooon kó kiyankjún. ¹⁶ Tsjo mana, at'aha be nga ma ma 'yún tak'unnuu.

8

B'j ts'in kitsúya Pablo nga tjihín nga kamakúhu toon chje xuta nínku xi tjin ante Judea

¹ Kó nd'ai, já nts'e, mjeni nga choo xi nkú ts'in Ntjaná títjáha kjuandaha xuta nínku xi tjin ante Macedonja. ² Ndaha tsa ndjá kjuanimá xi tjincha satéjin nga tichjut ayák'un, tunga tsjohó tjtintuhu. Kó ndaha tsa x'an nkjún, tunga incha kits'ínsuhún toon chje xi nkú joyaha tsa nchiná.

³ Be nga ngayjehe k'un incha kitsjá. Xi nkú tjin kamaha kitsjá, kó santaha y'ésun saha nga kitsjá. ⁴ 'Yún tsankinj nga kjuanteihj nga sakút'aha kjuatsjo xu'bj tu xi kuasinkoho xuta xi s'ejihín Ntjaná xi tjinu ante Judea. ⁵ Kó najmi tú nku ni xi tsixijn nga ts'jin incha kits'in. At'aha títjun títjun incha kitsjáha yjoho nga incha tsjénki Ntjaná, kó ta incha kitsjáha yjoho nga kamakonj xi nkú ts'in mjehe Ntjaná.

⁶ Kui nga tsinchihij ri Tito nga ts'íimndjuúhu xá nda xi kik'atuts'ihin rá ajinnuu, nga k'uénda chje nda xi tin'esún. ⁷ Yún nda n'ó ngayjee ni xi n'ó. S'ejjinnuu Ntjáná. Chubanjimiyahanu ni xi ts'e Ntjáná. Mankjinnuu éhen Ntjáná. Tjínandu yjonuu nga kujsinkoo xuta xi k'já. Tjonuu jin. Kui nga xi nkú ts'in tehente nda n'ehenu ni xi n'ó, b'a tá ts'in nd'ái nda n'esún ngó toon chje xu'bj.

⁸ Najmi b'a tíxian tsa tjihin kjuayún nga b'a tá n'óo. Ni xi mje nína, nga choo ni nda xi tijncha ts'in já nts'eé xi k'oo tu xi b'a tá ts'in kuakúchjihinu nga tá ngayjee animanuu tinibáha kjuatjonuu. ⁹ Ja yo kjuanda xi y'a Nda Ntjáná Jesucristo nga j'ai, nga ndaha tsa tu xi nk'ahá tjun tunga ts'asje x'ahán yjoho ngandanuu, tu xi ajihin kjuax'an xi kis'ehe rá kisakúhunuu kjuanchiná.

¹⁰ Tsjanuu nku kjuatéxuma at'aha kjennuu niyá nga choo kui ni. Nk'ie nú jun tjun kama mjenu nga n'esún toon chje ko jun tjun kin'esún. ¹¹ Kui nga n'endjuúhunu nd'ái ni xi kich'atuts'ihinruu. Xi nkú ts'in ngayjehe k'un kama mjenu nga b'a n'óo, b'a ts'in ngayjehe k'un xi nkú ts'in tsakúnuu tjon niu nd'ái. ¹² At'aha tsa ngayjee animaná t'baá, ko tsa t'baá xi nkú tjín tsakúná, Ntjáná ts'ínkjáihin ni xi t'baá. Najmi t'bankiná ni xi najmi tjinná.

¹³ Najmi b'a tíxian tsa jun tjihin nga kuitjájiun kjuanimá ko tu sa k'jáhi ngá xi nda ts'in k'úentu. Ni xi nda ní tjín nga nkuhú nga nda ts'in kuintsúboo. ¹⁴ Nd'ái tjinnuu ko kama k'uhó ni xi ndyjat'aha xuta xu'bo, ko k'já nstjin ngáha kui s'ehe ni xi ndyjat'anuu. B'a ts'in tá kama tsjánuu. Nku chubáha s'enuu. ¹⁵ Kuitjusun xi nkú ts'in jtít'a éhen Ntjáná: "Najmi ts'anki kamahá xi yún tse j'áya ko najmi kindyjat'aha xi chuba j'áya."

B'i ts'in kitsúya Pablo yá xi ngjuáiko toon chje

¹⁶ Tsjaha máb'achjihí Ntjáná at'aha kitsjáha Tito nga tá nguántaha rá yjoho jun xi nkú tá ts'in kjintahana an. ¹⁷ Kits'inj'ó nga ts'íintjusun ni xi an tsankihí ko ngayjehe k'un tífisenuu. Ja b'a títu koyaha animáha.

¹⁸ Ko tá tin'ekjiko Tito nda nts'eé xi nda ts'in nchjyanehe ngayjee xuta ninku, at'aha kixi b'énjimi én nda tshu Ntjáná ndo. ¹⁹ Ko najmi tu nku nda ts'in chubanjimiyaha ndo. Tá y'é't'a xáha xuta ninku nga kui xi ngjuáikoní nga kuankinkoi toon chje. B'i nda tin'ei ko b'a ts'in tin'tsjoho rá Nda Ntjáná ko tib'ejna chji nga mjeni kujsinkoo xuta. ²⁰ Najmi mjeni tsa tjín xi kuintchjyaneni ngat'aha xi nkú ts'in tincha títjihin toon chje chánka xi tímakú. ²¹ Kui nga nda nda tichasehe ri xi nkú ts'in kixi t'bankinkoi ni xi tin'ei nginkun Nda Ntjáná ko tá nginkun xuta.

²² Ko tá tin'ekjiko já xu'bj k'já nda nts'eé xi ja nkjin niyá tsakúchjini nga nda fiko xáha. Yún mjehe kuasinkonuu, at'aha yún sasihin jun. ²³ Ko máha Tito, tá kui xáha xi tít's'in xi nkúhu an, nga tá tibasinkonuu. Ko já nts'eé xingisoo xi tjenko, xuta ninku kits'ínkijhi. Kui jóo tá ts'in nga yankjun Cristo tu ngat'aha xá xi ts'in. ²⁴ Kui b'a maha, nda ts'in n'ekjáihin ruu jóo tu xi skuéhe ngayjee xuta ninku xi nkú tjín kjuatjonuu ko má kjuaha nga tsjo mahaní jun.

9

B'i ts'in y'énda Pablo xi nkú ts'in s'ekú toon chje xi kamakú

¹ Tá ndaha najmi machjéhen tsa kuet'anuu nga toon chje tímásuhun xuta xi Ntjáná kik'áts'ehe xi tjintu ante Judea. ² At'aha be nga nda animanuu. Xi tsjohó tímána nk'ie nga kixinyahá kui ni xuta xi tjín ante Macedonjá. B'a kixihin nga jun xi tintsúboo ante Akaya nk'ie nú kjin tintsúba ndahanu nga k'uo toon. Nk'ie nga kint'é xuta Macedonjá kui ni, nkjin xi tá kixinchá tsjoho nga tá ts'íinsun toon.

³ Tungá tít's'ínkjisehénuu já nts'eé xu'bj tu xi najmi tu a éhén kamaha ni xi kixihin jóo nk'ie nga b'a kixian nga tsjo mana jun ngat'aha ni xi tin'ó. Tífi jóo yo tu xi kuasinkohonuu nga k'úékú toon xi k'uo. B'a ts'in kamaha ni xi kixihin. ⁴ At'aha tsa kuankinkoi yo k'ua xuta Macedonjá, ko tsa as'áihí incha skué nga najmi kjee tjikúnuu toon chje, kama subani. At'aha ja tu xi tíma yún k'un ní ni xi tsixiún. Ko jun tá kama subanuu. ⁵ Kui nga b'a kixihinna nga tu sahá b'a xihin já nts'eé nga tjun ngjuáisehénuu tu xi k'uéndakohonuu toon chje xi tsixinya títjun nga k'uo. B'a ts'ian tu xi b'a ts'in s'ejna ndaha nku toon chje xi ngayjee animá t'bai, najmi tu kjuayúhún t'bai.

⁶ N'ekj'áitsjon ni xu'bj. Xi chuba ni xi b'éntje, kui xi chuba çan kjesintjen, ko xi tse ni xi b'éntje, kui xi tse çan kjesintjen. ⁷ Nga nkúnkú tjon xi nkú tjín nibáha rá animanuu. Najmi tu un katuma k'un ni xi k'uo nga k'uo, ko tá ndaha najmi tu kjuayún 'boo. At'aha Ntjáná tjoho xi tsjo tjihin nga tsjá ni xi tsjá. ⁸ Tjihin nga yún Ntjáná nga tu ni xi tsjáhanuu ngayje tikjá kjuanda, tu xi tu nkjéhe nihi najmi çumi nihi xi ndyjat'ahanuu ko b'a ts'in kama n'ehenu ngayjee ni xi nda. ⁹ Xi nkú ts'in jtít'a éhen Ntjáná nga b'i títu:

Kits'imdzjo ni xi tjihin,

xuta x'an kitsjáha.

Tu nkjéhe ni nga naxú ts'in.

¹⁰ Ntjáná xi tsjá xujmá xi s'entje kō tsjá nichine, kui xi tse ni xi tsjánūu tū xi tã kama kuinsinkohonūu xuta. Ts'ín nga 'yún tse s'enuu kō nga xúbáya ni nda xi t'n'o. ¹¹ Nkjin tákjá kjuanchiná s'enuu tū xi ngayeje k'un kama kuinsinkoo xuta. Kō máha ni xi n'e nibákoni, kui xi ts'ín nga já nts'e'e tsjáha máb'achjǐhi Ntjáná.

¹² Nk'ie nga tibusinkoo xuta xi Ntjáná kík'áts'e, tí'bohō ni xi machjéhen kō kui nga nkjin xi túsjáha rá máb'achjǐhi Ntjáná. ¹³ Nk'ie nga skuē ni xi t'n'o, incha ts'íntsjohō Ntjáná, at'aha t'nú'yá'ohōon én nda tsuhū Cristō kō at'aha ngayje anjmanūu tibusinkoo, kō najmi tū kui, k'jái sa xuta. ¹⁴ Kō nk'ie nga incha kuinchjako Ntjáná, kuinchjantjainūu at'aha t'johō jun. Incha skuē nga tū xi tsehē kjuandaha Ntjáná kitsjánūu. ¹⁵ ¡Máb'achjǐhi rá Ntjáná ngat'aha ni xi tsjáná! ¡Najmi t'jinná én xi kuixinyahaná xi nkú ts'ín chánka ni xi tū kitsjáhaná!

10

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo nga tsjo maha xá xi Ntjáná kitsjáha

¹ Nginkun Cristō xi t'johō kō xi nda ts'ínko xuta, an Pablo tibaninūu nku ni. B'a tixian at'aha t'jín xi b'a tsu nga najmi nda nkjún t'ján nk'ie nga t'jijnajinnūu kō nga ndjá nchja nk'ie nga kjin t'jijnūu. ² Tibaninūu nga najmi tū n'o nga ndjá kuinchjakonūu nk'ie nga kuichusenūu. At'aha t'jinnkuhū k'an nga ndjá kuinchjaka xi b'a maha nga b'a ts'ín tintsubaj xi nkú ts'ín nkaha xuta asunntej.

³ Kjuaxǐ kjáihin nga asunntej tintsubaj, tunga najmi b'aha ts'ín tibusinkoo ni nkú ts'ín kján xuta asunntej. ⁴ At'aha najmi asunntej ts'e ni xi t'n'echjéin nga tibusinkoo. Nga'yúhūn ní Ntjáná t'n'echjéin, nga'yún xi maha ts'ínke nga'yúhūn já kontra kō basinne'yún én xi nchja xi fi kontrañi. ⁵ Chjuxubaj ngayje nga'yún ch'onk'un xi b'échjaha xuta nga skuē Ntjáná, kō n'e nganaihi ngayje ni ch'onk'un xi ts'innkjink'un xuta. B'a n'e tū xi kuint'é'ehēn rá Cristō. ⁶ Tjindani yjonj nga n'ek'íechjǐ xi nkú ts'ín t'jehēn rá xi najmi kuint'é'én, tunga t'jjuhūn t'jihin nga jun tjun kuinú'yá'én sisinnú.

⁷ Jun xi chase sunnk'ohō ni xi t'jín. Tsa t'jín xi behē k'un nga Cristō yjanki, kui xi tã kats'ín kuenta nga kō tã jin yjanki Cristō xi nkúhu kui. ⁸ Ndaha tsa nk'a b'asjé yjoná ngat'aha xáni, tunga najmi subahá mana nga b'a ts'ian, at'aha Nda Ntjáná kitsjá xáni. Kui xi mjehe nga n'ej nga saájin so ni xi ts'e Ntjáná, najmi mjehe tsa n'ej nga ndyjoō.

⁹ Najmi mjena tsa xujun xi t'its'inkjinnūu kuinchánkjinnūu. ¹⁰ At'aha t'jín xi b'a tsu nga ndjá rú kō kjan rú én xi b'et'ánūu, tunga nk'ie rú nga t'jijnajinnūu najmi ndjá rú b'asjé yjoná kō rú najmi chumi ni chjǐh rá én xi nchja. ¹¹ Tunga xi b'a t'itsuu kats'ín kuenta nga ni xi b'et'a xujun nga kjin tintsubaj, kui niū xi n'ej nk'ie nga kuintsabajihin.

¹² T'jín xi nda ts'ín nchjanjmíyaha yjohō. Tunga máha jin, najmi ma k'ujn tsa b'a bixǐn nga jin xi nkú joyaha já xu'bo, kō tsa tá'ña n'e makoi yjonj jóō. Tá ndaha najmi be ni xi incha ts'ín jóō, at'aha tá kuihi xinkjín base chubayakohō rá yjohō kō incha base chubayaha xinkjín. ¹³ Tunga máha jin, nku tutuhú ngat'aha xá xi kík'aini jin, kui niū xi chánka n'esjekohōni yjonj. Najmi bitjatǐhi chjinti xi y'éjñaha Ntjáná xáni, xá xi tsichuk'unnūu santaha kō jun. ¹⁴ Tsa najmi tsichuk'úihin kai, ja rá t'ibitjatǐhi má t'jehēn rá xáni. Tunga kjuaxǐhi kjáihin nga jin tjun tsichukǐhi én nda tsuhū Cristō.

¹⁵ Najmi t'í'a ts'ajin xá xi incha kits'ín k'jái xutaha, tsa tū xi nk'a n'esjehēni yjonj. Tū sa ní tichuyǐhi nga xi nkú ts'ín 'yún s'ejin sanūu Ntjáná, b'a ts'ín kama tse sa ajinnūu xáni, ¹⁶ tū xi kama kuankink'iénjmihini én nda tsuhū Cristō ajihin xuta xi kjin t'jintu sa nga jun. At'aha najmi mjenj tsa n'e ts'ajin xá xi kits'ín k'jái, tsa tū xi b'a ts'ín n'e chánkahanj yjonj.

¹⁷ Tsa t'jín xi mjehe nk'a k'uasje yjohō, ngat'aha ní ni xi kits'ínkōho Ntjáná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjohō. ¹⁸ At'aha najmi xi nda ts'ín nchjayane suba yjohō, tsa kui xi nda n'ekjǐhin. Xi nda ní ts'ín nchjayanehe Ntjáná, kui ní xi nda n'ekjǐhin.

11

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín já postru ts'ank'óo

¹ N'echúkuo íchi tsa kuinchjainu kuinchjat'a. Johon, n'e chúkjuanú. ² At'aha nginkun Ntjáná nibáha rá xi nkú ts'ín tikunnūu. At'aha jun xi nkú joyaha tákjin xi an kits'inkjas'en nga kuixanko nku nda, kui xi Cristō. Kō mjena ts'inkjas'ehēn jun xi nkú joyaha nku tákjin xunkú. ³ Tunga tsankjunná tsa b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain Evá nk'ie nga kjuamañaha ye ts'anachakohō rá, tsa b'a ts'índyajihin kjuankjintak'unnūu kō najmi tá ngayeje k'un kō je tsjénnikihí ruu Cristō.

⁴ B'a tixian at'aha nda ts'ín n'ekjohōon já xi k'jái én b'énjmínūu, kui xi najmi ehēn Jesu xi jin y'enjmí. Jun xi ja kin'ekjohōon Espirituhū Ntjáná, tá n'ekjohōon k'jái xi najmi Espirituhū Ntjáná. Jun xi ja kin'ekjohōon én nda tsuhū Cristō, tá t'n'ekjohōon k'jái én. ⁵ Najmi íchi mana yjoná nginkun já postru i xi t'jín. ⁶ Ndaha tsa najmi 'yún mana nchja nga nchja, tunga bená ni xi ts'e Ntjáná. Ja ní tū xi tsakuchjǐhí ní nga yají ni xi ts'e Ntjáná.

⁷ Nk'ie nga y'enjímínúu é nnda tsuhú Ntíaná, najmi j'achjínúu. B'a ts'ín ts'asjé nímakjuáhana yjóná kó jun ts'asjénk'anúu. ¿A ngatitsuhún kits'ian nga b'a kits'innúu? ⁸ Tsak'ja tóon xi kitsjána k'já'ái nínku tú xi kama ts'ihinna xána ajinnúu. ⁹ Nk'ie nga tsátejñajinnúu kó nga kindyjat'ana tsa mí nihi, najmi kits'instinnúu. At'ahá ni xi kindyjat'ána, já nts'éé xi nibáha ante Macedonjá kitsjána. Najmi y'enénúu yjóná kó tú nkú najmi k'uénéhénúu yjóná. ¹⁰ Kjuaxí nga éhen Cristo tññajinna kó kjuaxí nga ngúsuhún ante Akaya najmi kama s'ech'ónna kjuatsjo xi tñinna nk'ie nga najmi f'achjá nga b'enjímíá é nnda tsuhú Cristo. ¹¹ ¿Áhan? ¿A at'ahá najmi tjóna jun? Ntíaná be nga tjóna jun.

¹² Tú nkú k'fíndjukoná ni xi tít's'ian. B'a ts'ín najmi tsjantéhe rá xi tñincha bangisjai nýáha nga xi nkúhu jín ts'ín ma yjohó, tsa tú xi b'a ts'ín nk'a k'uasjehe yjohó. ¹³ At'ahá já postru tsank'áhá jái. Xá xi incha ts'ín b'anachakohó rá xuta. Já postruhu Cristo ts'ín ma maña yjohó. ¹⁴ Najmi ni tsetse ni xi tñincha ts'ín jóo. At'ahá ndanindoo nku ntítsehe Ntíaná ts'ín ma maña yjohó. ¹⁵ Kui nga najmi ma nkjühunná nga já xi ts'inxát'ahá rá ndanindoo xutá xi ts'ín ni xi nda incha ts'ín ma maña yjohó. Tunga kuichúhú nístjin nga ts'ínkjáihín chjijí ni xi tñincha ts'ín.

B'i ts'ín kitsúya Pabló nga nkjin kjuánima j'ajin ngat'ahá xáha

¹⁶ B'áhá tá tixín ngáhanúu. Ndaha nku najmi b'a tú kát'sú nga nchjajnu nchjat'a. Tunga tsa jun xi b'a kuixiún, tú sa ní tñenténú nga kuinchjakonúu xi nkúhu nku xi nchjajnu nchjat'a tú xi chánka k'uasjéhena íchí yjóná. ¹⁷ Nga ma k'an chánka k'uasjé yjóná, najmi Ndá Ntíaná tñibáha rá nga b'a tixian. An ní subá chuba tñinchaná. ¹⁸ Xihí nkjijín máha xi chánka incha máha yjohó ngat'ahá xi nkú ts'ín, kui nga kó tá an chánka kamahana yjóná. ¹⁹ At'ahá jun xi nkjink'un, kui nga nda ts'ín n'ekjáiín rúu xi nchjajnu nchjat'a. ²⁰ Santaha 'bainto nga xutá musú n'e manúu, nga ch'anachánúu, nga chju'ánúu ni xi ts'ajun, kó 'baintohó xi nk'a b'asjenuu yjohó kó xi incha m'ojinnúu.

²¹ Jín bi najmi b'a ts'ín ndjá kin'ekoihi xi nkúhu já xu'bo. Xí tíma subahána nga b'a tixian. Tsa tñín xi ma k'un nga tsjo máha ngat'a ts'e yáha kui, tá kama k'an b'a tá ts'ian, ndaha tsa tñinchanú tñinchat'a nga b'a tixian. ²² ¿A já hebreo niu? Tá ndá hebreoná. ¿A ntje Israel tjehe rá jóo? Tá ntje Israel tjehehena. ¿A ntjehe Abraham jóo? Tá ntjehe Abraham an. ²³ ¿A kui xi tñincha ts'inxát'ahá Cristo? An xi 'yún tít's'inxát'a saha, ndaha tsa b'a ts'ín tñincha xi nkú ts'ín nchja xi nchjajnu nchjat'a. An xi 'yún kits'inxá sa nga kui jóo. 'Yún nkjin nýá kin'ekjína nubayá. 'Yún nkjin nýá kis'ena. Kó nkjin nýá ja ma tsayaná kai. ²⁴ Un nýá kingjána já k'akú xi tñihín xutá judio kan t'ion ñju nýá. Xí nkú ts'ín tñíñaha, b'a kits'ín. ²⁵ Jan nýá tsich'onýána. Nku nýá y'éjtítsena ndjio jóo. Jan nýá ngijjintí yábarkú xi tñiia. Nku nístjen kó nku nístjin kitsjenb'ásan ntáchak'uun.

²⁶ Yún nkjún jatsú'ba tú má xi tjeheén ni. Nk'ie nga kits'ian nýá kitsankjan ni xi kamat'an ajin ntáje. Kitsankjan tsa já ndyjee satéjiane. Kitsankjan tsa nkú incha ts'ínna xi tá ntje judio tjeheén rá xi nkúhu an kó tá xutá xi najmi ntje judio tjeheén rá. Kitsankjan tsa nkú kamat'an ajin nantjio kó ngijñóo kó ajin ntáchak'uun, kó tá ajihín xi já nts'éé ts'ín ma maña yjohó. ²⁷ Tú xi nchjáha ni xi kits'ian kó tse kjuánima kíkíe. Tú xi nkjihín nýá najmi kíkjafe. Kama bjona, kama xintána, kó tú xi nkjihín nýá tsátejña kjintíá nga najmi chumi nihi xi kisakúna nga kjíne. J'ajian nch'án kó kindyjat'ána najyun.

²⁸ Ndaha tsa b'a tímát'an, tunga tá kis'entáhána ngayjee nínku xkí nístjin. ²⁹ Tsa tñín xi saté ch'ín, kó tá an ma unna. Tsa tñín xi n'endyjajihín ni xi ts'e Ntíaná, tú xi kjahán mana.

³⁰ Tsa ni xi machjéheén rá nga chánka k'uasjéhena yjóná, chánka ní k'uasjé yjóná nga najmi tñinna nga'yún xi ts'an. ³¹ Ntíñaha kó Na'mihí Ndá Ntíaná Jesucristo xi tñihín nga n'etsjohó tú nkjéheé ni. Kui xi be nga najmi tñ'anachá. ³² Nk'ie nga tsátejña nanki Damasco, kitsjá kjuá ndá tñjún xi ts'inxát'ahá ndá rej Aretá nga chúnnta ankjuáha nankiú tú xi chjúbénijéhena. ³³ Tunga nkuhú nñsin kichjujénkohona xjó xi tñ'a tñindaihi nankiú. Ankuanjank'a xi tñent'á xjóhó nankiú kin'esjehena. B'a ts'ín tsankahá rá jóo.

12

B'i ts'ín kitsúya Pabló nga nga'yuhún Cristo tñíñaha

¹ Ndaha tsa najmi chumi ni chjijí rá nga chánka k'uasjé yjóná, tunga tñihín ni nga b'a ts'ian. Kui nga kuinchjahana ni xi kíkíe kó xi tsakúchjina Ndá Ntíaná. ² Be nku ndá xi s'ejihín Cristo xi kichjubéjijín sén nga ngji nk'a ján xi ma jahan. Ja tñihín te ñju nú nga b'a kamoo. Tsa ngji yjonintehe kó tsa najmi ngji, najmi be. Ntíaná xi be. ³ Be nga ndá xu'bo ngji ndjiojmi ján. Tsa ngji yjonintehe kó tsa najmi ngji, najmi be. Ntíaná xi be. ⁴ Yo kint'é éni xi najmi tñín xi nkú ts'ín chubahaná, xi tñíña nkjún nga k'úinyahá xutá.

⁵ Kama chánka k'uasjé yjóná ngat'ahá ni xi kamahá ndá xu'bo, tunga najmi chuba chánkahá k'uasjé yjóná. Chánka ní k'uasjé yjóná ngat'ahá nga najmi an ts'an nga'yún xi tñinna. ⁶ Tunga tsa chánka k'uasjé yjóna, najmi tñinchanú tñinchat'a tsa b'a ts'ian, at'ahá b'a

tjín ni xi kuinchja. Tunga najmi b'ahá ts'ian tú xi najmi ch'a b'a kuitsúhu tsa nihi xi nkjún ts'ian kó nihi xi nkjún ts'ín nchja, tsa as'ai najmi b'a tjín niu.

⁷Tú xi najmi chánka kamahana yjoná ngat'ahá ni chánka xi kis'ejña chjina, Ntjaná kits'in nibánena nku kjuá'un xi nkú joyaha tsa na'yá kisasíns'eheñ yjonintena. Tsuhú rá nga nda musuhú ndanindoo ts'in'unna tú xi najmi chánka kamahana yjoná. ⁸Jan niyá tsankihí Nda Ntjaná nga kxéxina kjuá'unna, ⁹tunga b'ahá kitsúna: "Kjuáندانahá xi machjéhin, at'ahá ajihín xi najmi tjihín nga'yún s'ejña chji nga'yúnna." Kúí nga tsjo mahana nga chánka tímahana yjoná ngat'ahá nga najmi tjínna nga'yún. B'a ts'in s'ejña chjihí nga'yúhún Cristo ajinná. ¹⁰At'ahá mjena Cristo, kúí nga tsjo mahana nga najmi tjihinna nga'yún, kó nga ch'on ts'in nchjayanena xutá, kó nga ndyjat'ána ni xi machjénna, kó nga tsjennkí unkenia xutá, kó nga sakúna kjuánima. At'ahá nk'ie nga najmi tjínna nga'yún, nk'iehé nga tjínna nga'yún.

B'i ts'in y'ejña chji Pablo nga kjintaha rá xutá ninku Corinto

¹¹Kuanchja xi nkúhu nku ndá xi nchajnu nchjat'a, tunga juhún kuan'e kjuá'yúnú nga b'a kuats'ian. Kutsa juhún xi tjihín nga nda k'úinnú. At'ahá najmi 'yún nk'a tjenna já xi chubá já postruhú mahá yjohó kó chubá ihí mahá yjohó nga an, ndaha tsa b'a xian nga najmi chumi ni chjihí rá an. ¹²Kjit'a kjit'a kama kjuáankjún kó kjuáchánka kó ni xi tsakúchji nga'yúhún Ntjaná ajinnú. Kúí ni xi tsakúchji nga ndá postruná. ¹³¿Mí nihi xi kisakúhu xutá ninku xingisoo xi najmi kisakúnuu? Nku tutuhú nga najmi kik'ienénuu yjoná nk'ie nga tsátejñajinnú, xi nkú kits'inká xutá ninku xingisoo. ¡N'e'yún tak'unnú nga b'a ch'on kits'inakonú!

¹⁴Ja tjíndana yjoná nga kfínsenuu niyá xi ma jahan kó tá ndaha nd'ái najmi k'uenénuu yjoná. At'ahá najmi ni xi tjinnúu tibangisja. Jun ní xi nusinna. At'ahá najmi xi tí'mi ntí tjihín nga kj'uatjo tpon xi ts'ínchjén xi cháha. Xi tí'mi ní xi chá, kúí xi tjihín nga kj'uatjo tpon xi ts'ínchjén ntihi ndyjun nkiní. ¹⁵Kúí nga tsjo tjihinna nga ts'inchjén ngayjee ní xi tjínna kó santaha yjoná katjejnú tsa ma tú ngat'ahá ngandanú. Nk'ie nga 'yún mjena jun, ¿á 'yún ichí tín'e mjehenu?

¹⁶N'ekjáhiín nga najmi y'enénuu yjoná, ndaha tsa b'a tsu xutá nga ndá mañaná xi ts'anachanu. ¹⁷Já xi kits'inkjísenuu, ¿a kits'inkjía jóo tú xi kjé'ahanuu ni xi tjinnúu? ¹⁸Tsankihí Tító nga ngjisenúu kó tá kits'inkjika kj'ai nda nts'eé. ¿A rá kijke'áhánuu Tító ni xi tjinnúu? ¿A najmi tú nkuhú tjintuyá animaní an kó Tító? ¿A najmi tá kuihí ni xi tín'ei?

¹⁹Kutsa b'ahá ts'in tín'enkjín'un, nga tibusinkó yjoná nga b'i tibusín. Cristo ts'ení kó nginkun Ntjaná tichubá. Jun xi tjoní. Ngayjee ní xi tín'ei, b'a tín'ei tú xi sahánu nginkun Ntjaná. ²⁰At'ahá kjintáhana tsa nk'ie nga kujichusenuu, skue nga najmi b'a n'e tintsúbuo xi nkú ts'in mjena nga skuenú. Kó jun kutsa najmi cháhanú xi nkú ts'in mjenuu nga chánú. Kjintáhana tsa najmi nkuhú kich'o xinkú, tsa tjín kjuaxintak'un, tsa tjín kjuakjan, tsa tjín xi nk'a tif'ahá xinkjín, tsa tjín én tsank'á, tsa tjín xi tinchjayane xinkjín, tsa tjín xi ngak'un, kó tsa tjín xi túb'entje kjuachán.

²¹Kjintáhana tsa nk'ie nga kujichuse ngáhanuu, sakúna kjuasuba nginkun Ntjaná. Kutsa tjihín ni nga kjintat'á nkjin xi tjín ajinnú xi kits'in ngatitsun kó najmi kjee fikj'ahá rá animahá ngat'ahá ni xi incha kits'in, xi ts'in ni xi chuntí nginkun Ntjaná, xi chubá fantukohó xinkjín, xi tú ts'ínkjas'ehén rá yjohó tú mí nihi ní xi nchjaha animahá.

13

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'ínko xutá Corinto nga kujichusehe

¹Niyá xi ma jahan nga kfínsenuu xu'bi. S'enda tú mí kjuahá ni tsa jo kó tsa jan já testiyú kuinchja ni xi be. ²Ja b'a kixinnúu nk'ie nga ngjisenúu niyá xi ma johó kó nd'ái nga najmi tijnajinnúu b'ahá tá tixín ngáhanuu. Nk'ie nga kfínse ngáhanuu, najmi kama nimana xi kits'in ngatitsun nk'ie kó tá ndaha tsa kj'ai sa. ³B'a ts'ian at'ahá tibusichisó ni xi kuakúchji nga éheñ Cristo tinchja. Tunga ajinnuhú bakúchji nga'yúhún. Najmi tijnajinnúu Cristo xi nkúhu nku xi najmi tjihín nga'yún. ⁴Ndaha tsa najmi tsakúchji nga'yúhún nk'ie nga k'ient'á kruu, tunga nd'ái nga'yúhún Ntjaná tjíña tik'uhun. Kó jin b'a tá ts'in najmi tjinní nga'yún, xi nkúhu Cristo nk'ie nga k'ien. Tunga ngandanuu nga'yúhún Ntjaná tintsúba tik'unkehoní Cristo.

⁵Jun chase subohó yjonuu tsa s'ejinnúu Jesucristo. ¿A najmi mankjihinnúu nga Jesucristo tijnajinnúu? N'enkjín'un sisin ní ngáhanu. Nk'ie nga ja kuan'enkjín'un sisin, kutsa najmi tijnajihinnúu Cristo. ⁶Nk'ie nga ja kuan'enkjín'un sisin, tikuyáha nga s'ejña chji nga éheñ Cristo tichubá. ⁷Tibinchihí Ntjaná nga ndahachí najmi ch'on n'ehenu. Najmi b'a tibusín tsa tú xi cháha nga tín'etjusun sisiín xáni. B'a ní tibusín tú xi nda n'ehenu, ndaha tsa b'a kuitsú xutá nga najmi nda tín'ei xáni. ⁸At'ahá najmi ma bankín kontrahí ni xi b'a tjín xi bakúya Jesucristo. Jin ní tín'exat'ajihí kúí niú.

⁹ Tsjo manì nk'ie nga b'a tsu xutà nga najmi tjin̄ni nga'yún kò nk'ie nga jun xi tjin̄nuu nga'yún xi tsjá Nt̄ianá. Tu nku t̄binchihí r̄i Nt̄ianá nga kuichúmo xi nkú ts'in mjehe Nt̄ianá. ¹⁰ Kui kjuaha nga b'ì ts'in t̄ib'et'áhanuu ni xu'bj nk'ie nga najmi t̄ijñajinnuu, tu xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi t̄jihin nga 'yún ndjá ts'inkonuu. At'ahá Ndá Nt̄ianá kitsjá xána xi má nga ts'ian nga saájun xi s'ejinná. Najmi kitsjá xána tsa ts'inkjénuu.

B'ì ts'in kits'ínke Pablo xujin

¹¹ Kò ni xi fekuhu xi xinnuu, já nts'e, kas'enuu kjuatsjo. T̄inchisjo xi nkú ts'in naxu kamo nginkun Nt̄ianá. Tjen nga'yúhūun xinkju. Nkuhú kas'eyanuu. Jyu t̄ints̄ubak̄o xinkju. Kò k'úejñajinnuu Nt̄ianá ma xi tsjáná kjuat̄jo kò kjuajyu.

¹² B'ì ngján s̄uniñoh̄o xinkju. ¹³ T̄its'ínkinuu kjuasuniña ngayjee xutà xi k̄ikj'áts'e Nt̄ianá xi t̄jin ei.

¹⁴ Ngagentō kas'enuu kjuandaha Ndá Nt̄ianá Jesucristō kò kjuat̄joho Nt̄ianá kò kat'ejñajinnuu Espirit̄uh̄u Nt̄ianá.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Galacia

B'i ts'in kíkjaníhahá Pablo xuta ninku xi tjin ante Galacia

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postru at'ahá Jesucristo kitsjá xána ko Ntjá Na'miná xi kits'ínkj'áya ngáha ra Jesucristo ngabayoo. Najmi xuta kitsjá xána ko y'éxána. ² An ko ta ngayjee já nts'eé xi t'jintukona ei t'ín'ekj'íhí xujuin jun xuta ninku Galacia.

³ Kas'enüu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntjá Na'miná ko Nda Ntjáná Jesucristo. ⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáíhíná at'ahá ngatitsun tjiná. B'a kits'in tu xi ts'ín ndáíhíná asunnte ch'onk'un xi kich'aá nd'ai. Kitsjá yjoho xi nkú ts'in kama mjehe Ntjá Na'miná.

⁵ ¡Kas'ehe Ntjá Na'miná kjuachánka santaha tu nkj'éhé ni! B'a katuma.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú én nda tsuhu Jesucristo xi tjiná

⁶ Tu b'ahá tu mana nk'ie nga kutjuhú tibankín t'axíhüun Ntjáná xi j'ájinnüu ko xi kitsjánüu kjuanda xi sakújinná Jesucristo. Tin'ekj'óhön kj'ai én xi incha tsu jóo nga kui xi én nda tsuhu Ntjáná. ⁷ Tunga najmi tjihín kj'ai én nda tsu. B'a tixian at'ahá tjin xi tít's'innüdjajinnüu ko mjehe nga ts'ínkj'óntjaiya én nda tsuhu Jesucristo.

⁸ Tsa tjin xi najmi b'a ts'in k'u'énjímínüu én nda tsuhu Ntjáná xi nkú ts'in y'énjímí, kui xi najmi nda katuma nginkün Ntjáná. B'a ta katumaní tsa jin kj'ai ts'in k'u'énjímí ko tsa nku ntútsje xi nábaha ndjíoimí ján. ⁹ Ja b'a kixinnüu nga tjuhun ko b'ahá ta tixín ngáhanüu nd'ai. Tsa tjin xi k'u'énjímínüu nku én nda tsuhu Ntjáná xi kj'ai nga xi kin'ekj'óhön, kui xi najmi nda katuma nginkün Ntjáná.

¹⁰ ¿Yá xi mjena nga nda ts'in kuasena nd'ai? ¿A xuta a ra Ntjáná? ¿A ra tibangisjainá nga tsjahá kjuatsjo xuta? Tsa mjena nga tsjahá kjuatsjo xuta, ja najmi ta Cristo tít's'inxát'ahá ra ma.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in kama nku nda postruhu Jesucristo

¹¹ Tixinyanüu ni xu'bj, já nts'e. Én nda tsu xi t'ib'énjímíá, najmi éhen xuta niü. ¹² Najmi xuta kitsjána éen ko ta ndaha najmi xuta tsakúyana. Jesucristo kíkjihín y'éjña chjina éen.

¹³ Ja yo xi nkú ts'in tsátejña nstjin nk'ie. Kikienkján Ntjáná xi nkú ts'in tijnáha xuta xi ntje judio tjeheñ ra. Yún kitsjennkí unkie xuta ninkuhü Ntjáná. Kama mjena nga ts'ínkjé kai. ¹⁴ Xi nkú ts'in tijnáha xuta judio nga k'u'éntu nginkün Ntjáná, an xi y'un nk'a kitsjeheñ nkjin já judio xi ta nja kama cháka. Ngayjehe k'an kits'intjusan sin cháha ntje chána.

¹⁵ Kintehe ni nga kitsian, at'ahá chánka kjuandaha Ntjáná, y'éjña t'axínna ko j'ájinna. Chüba nk'ie nga kama mjehe ¹⁶ tsakúchjina Ntíhí, tu xi k'u'énjímíhí ra én nda tsuhu xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Ko nk'ie nga tsakúchjina Ntíhí, najmi xuta ngjngjasjáiyaha. ¹⁷ Ta ndaha najmi ngjia nanki Jerusalem, tsa ngjisehe já postru xi tjun nga an. Ante Arabjá ní ngjia. Askahan kik'óya ngáhana nanki Damasco.

¹⁸ Askahan nk'ie nga ja j'a jan nú, ngjia Jerusalem nga ngjisehe Pedro. Tj'ion nstjin ts'andayana yo nga tsátejñaka. ¹⁹ Najmi kíkíe já postru xingisoo. Nkúhú Santiago kíkíe, kui xi nts'e maha Nda Ntjáná Jesu. ²⁰ ¡Ntjáná be nga najmi t'ib'anachanüu ni xi t'ib'et'á xujunnüu ei!

²¹ Askahan ngjia ante Sirjá ko ante Cilicjá. ²² Kui chübo najmi bena xuta ninkuhü Cristo xi tjin ante Judea. ²³ Tu incha behé nk'ie nga b'a kitsú én: "Nda xi kitsjennkí unkie rúná nk'ie, kui rú xi ja ta t'ib'énjímí nd'ai én nda tsu xi s'ejinná, én xi kama mjehe nga ts'ínndyja nstjin nk'ie." ²⁴ B'a ts'in, ngat'ahá ni xi kamat'an, incha kits'ínkiehe yjoho nga Ntjáná xi y'un chánka.

2

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in incha kits'ínkjáíhín já postru xingisoo

¹ Nk'ie nga ja j'a te nju nú ta ngjihí ngáhana Jerusalem. Ngjikona Bernabe ko ta ngjika Tito. ² Ngjia at'ahá Ntjáná tsakúchjina nga tjihín nga b'a ts'ian. Yo kinchjanjímko t'axián já xi yaha nga kui xi já k'akuhü xuta ninku. Kixinyaha xi nkú ts'in t'ib'énjímíhí én nda tsuhu Jesucristo xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. B'a kits'ian tu xi najmi ndyjaha xá xi tít's'ian.

³ Tito, nda xi tjenkóna xi najmi ntje judio tjeheñ ra, najmi kin'e kjuay'ühun nga n'ehe ni circuncision, ⁴ ndaha tsa jas'énjinní k'ua xi já nts'eé kits'in ma maña yjoho. Kama njajinní tu xi tsase maña xi nkú ts'in ná xi s'ejinná Jesu Cristo najmi tijnanená kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise nk'ie. B'a kits'in jóo at'ahá mjehe nga ts'ín maná xuta musuhü kjuatéxumoo. ⁵ Tunga ndahá ichí najmi kik'áinteihí, ataha mjení nga xi nkú tít'su én nda tsuhu Ntjáná, kuihí xi ngjuajndju ajinnüu.

⁶ Máha já xi yahá nga kui xi já k'akuḥu xuta ninku, najmi y'esuhun ni xi tít'enjimiá. Tsa já k'aku niu a rá najmi, najmi an be. At'aha tu nku chubanáhá nginkun Ntjáná. ⁷ Incha kamankjihín nga Ntjáná kitsjá xána nga xuta xi najmi ntje judio tjeḥen rá k'uenjimihi én nda tsuhu, xi nkú tá ts'in kik'ai xáha Pedro nga kui xi k'uenjimihi xuta xi ntje judio tjeḥen rá. ⁸ At'aha xi tít's'ínchjéhen Pedro nga kama ndá postru ajihín xuta judio, tá tít's'ínchjéna nga kama ndá postru ajihín xuta xi tjin asuntee.

⁹ Incha kamankjihín Santiago, Pedro ko Jua, xi yahá xi nkúhu já k'aku, nga Ntjáná kitsjána kjuanda xu'bj. Incha kitsjáni ntsja nga b'j ts'in y'eñai nga an ko Bernabe n'ej xáha Ntjáná ajihín xuta xi najmi ntje judio tjeḥen rá ko nga kui incha ts'jin xáha Ntjáná ajihín xuta xi ntje judio tjeḥen rá. ¹⁰ Nku tutuhú ni xu'bj xi tsankiní, nga kat'áitsjenni xuta x'an, ni xi ngayjehe k'an ja nd'ai tít's'intjusuhunna.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in b'a kitsúhu Pedro nga najmi nda kits'in

¹¹ Nk'ie nga tsichu Pedro nanki Antiokia, ankjin ankjin b'a kixihín nga najmi nda tjin ni xi tít's'in, at'aha jé tjeḥen rá ni xi kits'in. ¹² Kintehe ni nga incha tsichu yo k'ua já xi makó Santiago, títjun tiktineko maha xuta xi najmi ntje judio tjeḥen rá. Tunga nk'ie nga tsichu jóo, as'ai kikjexin yjohó Pedro ko ngji t'axín. Kitsankjún já xi tsu nga tá tjihín nga n'ehe ni circuncision já xi najmi ntje judio tjeḥen rá. ¹³ As'ai já nts'eé judio xingisoo tá jo kits'in éhen xi nkúhu Pedro. Santaha ko Bernabe tá kama k'un nga kits'in jo éhen.

¹⁴ Kikie nga najmi kixj tijncha fiko én nda tsuhu Ntjáná xi nkú ts'in tjeḥen rá éen, as'ai b'j kixihín Pedro nginkun ngayjee xuta: "Ji xi ntje judio tjeḥen ri ko tinchin xi nkú ts'in tjintu xuta xi najmi ntje judio tjeḥen rá, najmi xi nkú ts'in tjintu xuta xi ntje judio tjeḥen rá. Kui nga, ¿á mjehe ri n'e kjuá'yúhun rj xuta xi najmi ntje judio tjeḥen rá nga k'uéntuhu xi nkú ts'in tjintu xuta xi ntje judio tjeḥen rá?"

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga xuta judio tá bichú ma naxu nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga Jesucristo s'ejihín

¹⁵ Jjin xi xuta judio nga kitsijn, najmi tintsujajijn ngatitsun xi nkúhu xuta xi tjin asuntee. ¹⁶ Tunga yaní nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga s'ejihín Jesucristo, najmi tu ngat'aha ni tsa tít's'intjusun ni xi tjit'a kjuatéxuma xi kin'ekjas'éhen Moise. Kui nga ko tá jin kin'e s'ejihinní Cristo Jesu tu xi naxu kuichú mahani nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga s'ejinní Cristo, najmi tu ngat'aha tsa tinn'etjusuin ni xi tjit'a kjuatéxumoo. At'aha ndaha nku xuta najmi naxu kuichú ma nginkun Ntjáná tu ngat'aha tsa tít's'intjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo.

¹⁷ Jjin xi xuta judio tá tibinchisjáj nga naxu kuichú maj nginkun Ntjáná ngat'aha ni xi kits'in Cristo. Tunga nk'ie nga b'a tinn'ej, tyaní xi nkúhu xuta ngatitsun. ¿A kui xi tsuhu rá nga Cristo y'eñajainni ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁸ Tsa tá ts'ihín ngáhana ni xi ja y'eñá t'axián, nk'iehe nga tá ahan tít's'in ma súbá yjoná nku ndá xi tjihín jé. ¹⁹ At'aha kjuatéxumoo tsayahana. Kjuatéxumoo xi b'a kits'inna, tu xi ngat'aha Ntjáná kúátejña tít'uhunna nd'ai.

²⁰ T'a kruu tsayaká Cristo. Najmi tá an tijná tít'un sahana. Cristohó tijná tít'unjinna. S'ejinna Ntjih Ntjáná xi kits'intjona ko kits'inkjas'enntjaihina yjohó. B'a ts'ian nga tijná sa asuntee. ²¹ Najmi ts'in t'axián kjuandahá Ntjáná. At'aha tsa kjuatéxumoo maha ts'in nga naxu ma xuta nginkun Ntjáná, kui xi tsuhu rá nga tu kjuandahá k'ien Cristo.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kits'inkohó Espiritu xuta Galacia

¹ Jun xuta Galacia, já b'a nkjin ts'in nchinihinu! ¿Yá ts'anachanu? Kis'eñá chjinuu xi nkúhu tsa tunkun kiyakohonu xi nkú ts'in kis'et'a kruu Jesucristo. ² Nku ni mjena kuasjáyanuu. ¿Nkú ts'in kin'ekjáihín ruu Espirituhu Ntjáná? ¿A at'aha kin'etjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo a rá at'aha ni nga kis'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

³ ¿A tu xi nchinínú? Nga títjuhún ni Espirituhu Ntjáná tsasinkonuu xi nkú ts'in kuintsuboo nginkun Ntjáná, tunga nd'ai, ¿á jun súbá b'a tinn'ehe? ⁴ ¿A tu kjuandahá nkjin kjuanjima tsitajjín? ¡Kutsa tu kjuandahá b'a kama! ⁵ Ntjáná tsjánuu Espirituhu ko ts'in kjuankjún ajinnuu. ¿Á b'a maha? ¿A at'aha tinn'etjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo a rá at'aha ni nga s'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga naxu tsichu ma Abraham nginkun Ntjáná nk'ie nga kis'ejihín Ntjáná

⁶ Abraham bi kis'ejihín Ntjáná. Kui niu xi kits'inchjilí rá Ntjáná nga nku ndá xi naxu kama Abraham. ⁷ Kui nga katumankjihinnuu nga xuta xi s'ejihín rá Ntjáná, kuihi xi ntjehe Abraham. ⁸ Kis'et'a éhen Ntjáná xi má nga Ntjáná tsjáha nga naxu kuichú ma xuta xi najmi ntje judio tjeḥen rá tu ngat'aha nga Ntjáná s'ejihín. Ntjáná kitsúya títjuhún Abraham én nda tsuhu nk'ie nga b'j kitsúhu: "Ts'inchjéhen tu xi tu ngat'ahí nda kamát'aihin ngayjee

naxinánta xi tjín asuntee.”⁹ Kui b'a maha, xi s'ejihin ra Ntjaná nd'aj, Ntjaná ta nda ts'ínkoho xi nkú ts'ín nda kits'ínko Abraham xi kis'ejihin nk'ie.

¹⁰ Ngayjee xi tikuya nga kuichú ma naxu nginkun Ntjaná at'aha títs'intjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kui xi tjíñanehe nga najmi nda kama nginkun Ntjaná tsa najmi ts'íntjusun ngayjee kjuatéxumoo. At'aha b'j ts'ín tjít'a: “Najmi nda nginkun Ntjaná ngayjee xuta xi najmi ts'íntjusun tehenete nga nkúnkú ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo.”¹¹ Ko tjíña chji chji nga ndaha nku xuta najmi naxu bichú ma nginkun Ntjaná tu ngat'aha tsa ts'intjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, at'aha b'j ta ts'ín tjít'a ya: “Xi ja naxu nginkun Ntjaná tu ngat'aha nga s'ejihin k'úéjña tik'un.”¹² Najmi b'a títsu kjuatéxumoo: Xi s'ejihin Ntjaná kui xi k'úéjña tik'un. B'j ni títsu: “Xi ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kui ní nihi xi ts'ínk'íéjña tik'uhun.”

¹³ Cristo y'échjintainá. Ngajoná kits'ín ma yjoho nku ni xi najmi nda nginkun Ntjaná tu xi ts'ín ndahiná kju'a'un xi nchjanijmíyaha kjuatéxumoo. At'aha b'j ta ts'ín tjít'a ya: “Tu yáhá ni xi tsjén tjenb'ankit'a nku yá nga n'ek'ien, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntjaná.”¹⁴ B'a kits'ín Cristo tu xi Ntjaná ts'íhín nga nda kamat'ain xuta xi tjín asuntee xi nkú nga kitsúya tíjuhun Abraham, ko tu xi n'ekjáhín raá Espirituhu Ntjaná xi kitsúya tíjun nga tsjáha xi s'ejihin.

B'j ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ts'ínk'óntjaiya Ntjaná ni xi y'enda nk'ie

¹⁵ Jun já nts'e, k'uejñá chubayanuu nku ni. Nk'ie nga tjín xi b'enda nku ni ko basinnehe ntsja xujun, najmi ta ch'a ma banganehe ni xi tjít'oo ko a ra tsa k'úésun saha. ¹⁶ Ntjaná kitsúya tíjuhun Abraham ni xi tsjáha kui ko ntje xi s'ehe. Najmi b'a títsu éhen Ntjaná tsa nkjin maha ntjehe Abraham. B'a ní títsu nga nku íchí maha. “Ntje xi ts'j”, títsu. Kui ntje, kui xi Cristo.

¹⁷ Kui ni xu'bj xi mjena xinnu nga b'a tíxian. Ni xi y'endakoo Ntjaná Abraham najmi maha ts'ímdyjajnu nku kjuatéxuma xi j'ai s'ejña nju unchan ko katé nú askahan. Tsa ni xi b'a kamaha, kindyja ni xi kitsú Ntjaná nk'ie. ¹⁸ At'aha tsa kjuatéxumoo y'aha ra ni xi tsjáná Ntjaná, ja najmi ta én xi kitsúya tíjuhun Ntjaná xi y'aha ra ni xi tsjá. Tungá b'ahá kitsú tíjuhun Ntjaná Abraham nga tu tsjáha ra ni.

B'j ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjíhín kjuatéxumaha Ntjaná

¹⁹ Kui b'a maha, ¿má xi kui xáha kjuatéxumoo? J'ai s'ejña tu xi skuéhe xuta nga ngatitsun ni xi tíjncha ts'ín. Kui xá xi kis'ehe santa nkúhu nga kis'ejña ntjehe Abraham, kui ntje xi tjíhín nga ts'ínkjáhín ni xi kitsúya tíjun Ntjaná nga tsjáha. Ko najmi ntsja Ntjaná kitsjáha ra xuto kjuatéxumoo. Tu kits'ínk'atíyahá. Ntítsjee ko Moise kits'ínchjén nga b'a kits'ín. ²⁰ Tungá nk'ie nga kinchjako Ntjaná Abraham, najmi kits'ínk'atíya éhen.

²¹ Kui b'a maha, ¿a tífi kontrahá ra kjuatéxumoo ni xi kitsúhu Ntjaná Abraham? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha tsa kis'ejña nku kjuatéxuma xi kamaha ts'ínk'íéntu tik'un xuta, nk'iehé kama ts'íinchjén xuta kjuatéxumoo ko b'a ts'ín kuichú ma naxuhu nginkun Ntjaná. ²² Ni xi títsu ní éhen Ntjaná, nk'ie nga ngatitsuun tjí'yúhun ngayjee xuta, tu xi xuta xi s'ejihin ra Jesucristo, kui xi ts'ínkjáhín ni xi kitsú Ntjaná nga tu tsjáha ra xi s'ejihin.

²³ S'ejinná Jesucristo nd'aj, tunga kintehe ni nga kis'ejña chji Jesucristo, kjuatéxumoo tjí'yúhun ná. ²⁴ Xi nkú joyaha nku nda musu xi kjebéni jántí xi, b'a ts'ín ngikjoná kjuatéxumoo nginkun Cristo tu xi s'ejihinná ko b'a ts'ín naxu kuichú mahaná nginkun Ntjaná. ²⁵ Tungá nd'aj, nk'ie nga ja s'ejinná Jesucristo, ja najmi ta machjéhná xi kjebékiná.

B'j ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ná xi ntíhí Ntjaná nd'aj

²⁶ Ngatentoo ja ntíhí Ntjaná mahanu nd'aj, at'aha s'ejinnuu Cristo. ²⁷ Ngatentoo kisaséntájíun Cristo ko Cristo tíntsubajíun. ²⁸ Najmi chumi ni ts'íhín yá xi ntje judío tjeheh ra ko yá xi najmi ntje judío tjeheh ra, yá xi musu xi kich'atse ko yá xi ndáihí yjoho, yá xi x'íhín ko yá xi chjuúhun. At'aha nkúhu makoo Cristo Jesu, kui nga nku chubáhanu nginkun Ntjaná. ²⁹ Tsa Cristo ts'enuu, ntjehe Abraham tjehehnu ko n'ekjóhoo ni xi kik'inya tíjuhun Abraham.

4

¹ B'j ts'ín xínyanuu ni xi tíxian. Ntíhí nku nda ts'ínkjáhín ni xi ts'e na'mihí santaha nga kama chá. Nk'ie nga ndyja saha, b'a ta joya xi nkúhu nku nda chí musu xi kich'atse, ndaha tsa kui ts'e ngayjee ni xi tjíhín na'mihí. ² Tjín xi kunntáha ko tjín xi ts'ín kuenta ni xi machjéhen. Tungá nk'iehé nga b'a kuitsu na'mihí nga najmi b'a ta ts'ín k'úéjñaha, ja ndáihí yjoho.

³ B'a ta kamat'aán ko ná. Nk'ie nga najmi kjee yaá Nda Ntjaná, ni xi ts'e asuntee tsatéxumaná. Kamaa xi nkúhu musu xi kich'atse. ⁴ Tungá nk'ie nga tsichu nstjín xi y'éjña Ntjaná, kits'ín nibá Ntíhí. Kitsíhín nku tchjuún ko kis'ejñanehe kjuatéxumoo nkúhu nga

kitsin. ⁵ B'a kits'in Ntíaná tú xi y'echjintjaihi xutá xi tíjñanehe kjuatéxumoo, tú xi kọ tá ñá Ntíaná ts'jín mahaná ntíhí.

⁶ At'ahá ja ntíhí Ntíaná mahaná nd'aj, kui nga Ntíaná kits'in nibáha ajin animaná Espirituhú Ntíhí, xi: "jji Na'mi ichí!", tsuhú Ntíaná nga nchjako. ⁷ Kui b'a maha nd'aj ja najmi tá xutá musú xi kich'atseheni. Ntíhí ní Ntíaná ji nd'aj. Kọ tú ngat'ahá nga ji xi ja ntíhí Ntíaná, kui nga tá n'ekjáhíin rí ni xi tsjáha rá Ntíaná ntíhí.

B'j ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga tú b'ahá tú maha ni xi títs'in xutá nínku xi tíjntu ante Galacia

⁸ Njstjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíaná, nkjin tíkjá ntíja xi najmi Ntíaná tsatéxumanuu. ⁹ Tunga nd'aj ja yo Ntíaná, nk'ie nga kjuaxíhi Ntía níná xi benúu. Kui nga, ÷nkú ts'in tá t'n'ek'ótjijak'ún ngáhanu ni xi najmi t'jín nga yún, ni xi najmi chumi ni chjíhí ra? ¿A mjehénuu nga tá kjuatéxuma ngáhanuu ntíja xi najmi Ntíaná? ¹⁰ At'ahá k'ua njstjin kọ sá kọ s'í kọ nú tíyankjún. ¹¹ Tú b'ahá tú mana. Kutsa xá tiyahá kits'ian ajinnuu, t'jín nga xian.

¹² Tibankinnuu, já nts'e. Kas'eyanuu xi nkúhu an. At'ahá an bi ja t'jijana xi nkúhu jun. Najmi b'a tíxian tsa at'ahá tsa t'jín ni xi kin'enú. ¹³ Xi nkú ts'in ja yo, nga t'juhun najmi nda t'jína nk'ie nga ngjik'ienjmmínu en nda tsuhú Jesucristo. ¹⁴ Kọ ndaha tsa kjuasti kitsjanuu ngat'ahá ch'in xi kisaténa, tunga najmi t'ohón ts'in kichasenú kọ tá ndaha najmi kin'e t'axinnú. Tú sa ní kin'ekjáinnú xi nkúhu tsa nku ntítsjehe Ntíaná an, xi nkúhu tsa Cristo Jesu kikjin xi kin'ekjohoon. ¹⁵ Kui nga, ¿má ngjijí ra ngayjee kjuatsjo xi kis'ejñajinnuu kui njstjin xu'bo? At'ahá kama xinya kixjá nga santaha kama k'un kai nga kin'esjo tunkun nga kik'ainú kui njstjijn. ¹⁶ Kui b'a maha, ¿a ndá kontrannuhú an nd'aj tú ngat'ahá nga tíxinyanuu ni xi naxu t'jín?

¹⁷ Nda ts'in basenuu já xi mjehe nga kọ kjuatéxumoo ch'oo, tunga najmi ngandanuu nga b'a t'jíncha ts'in. At'ahá ni xi mje nihí jóo nga n'e t'axíhín xinkjá, tú xi kui jóo nda ts'in chásheheruu. ¹⁸ Nda t'jín nga nda ts'in basehe xinkjín xutá. Ná bi, tehente b'a n'eé, najmi tú nku nk'ie nga tíjñajinnuu. ¹⁹ Mjena jun xi nkúhu tsa ntína mahanu. Nk'ie nga najmi kjee b'a ts'in s'eyanuu xi nkú ts'in t'jijaha Cristo, t'ibainú kjuanjima xi nkúhu kjuanjima xi f'ajin nku t'achjuún xi t'ib'éntaha ntí. ²⁰ Já b'a uhun kjuá nga najmi yo tíjñajihinnuu nd'aj tú xi kunchjako sisihinnuu kai! Najmi tá behena nkú ts'innuu, at'ahá tú b'ahá tú mana ni xi tin'o.

B'j ts'in y'ejña chubaya Pablo nga tsakúya ni xi y'enda Ntíaná nk'ie

²¹ T'inyanú ma, jun xi mjenuu nga s'ejñanenuu Kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi kjehe nu'yó ni xi t'jít'a yo? ²² B'a títsu nga jo ntí kis'entuhú Abraham, nku xi kitsihín na musú xi kich'atse kọ nku xi kitsihín chjuúhún. ²³ Kitsin ntíhí na musú xi kich'atsee at'ahá kikjantuko xinkjín jóo, tunga kitsihín ntíhí chjuúhún Abraham at'ahá Ntíaná ja b'a kitsúhu nga nku ntí tsjáha.

²⁴ Ni xi tíxinnuu, b'j ts'in tíjña chubayaná. Nga joo ni xi y'endako Ntíaná xutá xi ts'e, kui xi nga joo jminchjún. Ni xi t'jun y'enda Ntíaná naxí Sinai, kui xi na xi t'juun. Kui xi 'mi Agar kọ ntíhí nọ, kui xi ma xutá musú. ²⁵ Na Agar, kui xi naxí Sinai xi tíjña ante Arabia. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalen xi tíjña nd'aj. Xutá musú xi kich'atse kui kọ ntíhí.

²⁶ Ni tsetse xi y'enda Ntíaná, kui xi chjuúhún Abraham. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalen xi tíjña nk'a ján. Ndaíhí yjohó kọ tá ndaíhí yjohó ntíhí, kui xi ñá. ²⁷ At'ahá b'j ts'in t'jít'a éhen Ntíaná:

Kat'etsjohi ji t'achjuún ntí xi najmi t'jín ntí.

Chajnutsin ji xi najmi yai xi nkú ts'in nibá chjintíhí ntí.

At'ahá 'yún s'e saha ntí t'achjuún xi kis'ejña masen

nga t'achjuún xi tíjñaha x'in.

²⁸ Jun já nts'e, jun xi nkúhu Isaac. Jun xi ntí xi kitsúya t'jún Ntíaná nga tsjáha Abraham. ²⁹ Tunga xi nkú kama nk'ie, b'a tá tíma nd'aj. Ntí xi kitsin tú ngat'ahá nga kikjantuko xinkjín jóo, kui xi kitsjennki unkie ntí xi kitsin xi nkú ts'in mjehe Espirituhú Ntíaná. ³⁰ Tunga, ÷nkú títsu éhen Ntíaná? B'j títsu: "T'jyútjennki na musú xi kich'atsee kọ ntíhí. At'ahá ntíhí na musú xi kich'atsee najmi kama sakút'ahá ni xi ts'jínkjáhíin ntíhí chjuúhún Abraham." ³¹ Kui b'a maha, já nts'e, najmi ntíhí na musú xi kich'atsee ñá, ntíhí ní na xi ndaíhí yjohó ñá.

5

B'j ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Jesucristo kits'in ndáiná kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise

¹ Cristo kits'in ndáiná ni xi tíjñanená tú xi kujnima ndaíhíná. Kui nga ndjá t'inchahanu kọ najmi tú 'bainto tsa tú mí nihí ni xi tá k'ué'yún ngáhanuu.

² Tasinnjúnú. An Pablo b'a tíxinnuu. Tsa n'enuu ni circuncision, najmi sakúnuu ni xi mjehe Cristo nga tsjánuu. ³ Tá ts'ínkj'áítsjen ngáhanuu nga ngayjee xi n'ehe ni circuncision, kui

tjihin nga ts'íntjusun ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo. ⁴ Xi t'ibangisjai nga naxu kuichú ma nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga tít's'íntjusun kjuatéxumoo, kui suba suba ngi t'axihin Cristo. Najmi ta t'íñajihin kjuandaha Ntjáná. ⁵ Ná bi t'íñajinná Espirituhu Ntjáná ko tichuyáa nga naxu kuichú maá nginkun Ntjáná tu ngat'aha nga Cristo s'ejinná. ⁶ Nkuhú makaá Cristo Jesu. Najmi ta chjihí ra tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'ie ní s'ejinná Ntjáná, kui ní nihi xi chjihí ra ko kui xi bakúyaná xi nkú ts'ín n'etjáá xinkjá.

⁷ Nga tjuhun nda ts'ín tintsuboo, tunga, zyá xi y'éch'onu nga najmi ta tinu'yá'éhen ruu én xi naxu t'ín? ⁸ Én xi tinu'yó nd'ái najmi nginkun Ntjáná xi j'ájinnu nibáha ra. ⁹ B'i tsú xuta: "Kutin na'yu san ts'ínsanye na'yu ninkuon." ¹⁰ Behe k'an nginkun Ntjáná nga najmi k'ái ts'ín n'enkjintak'un ngat'aha ni xi t'ixinnu. Tu yáhá ni xi tít's'índyajinnu ni xi kis'ejinnu, Ntjáná ts'ínnijéhe.

¹¹ Já nts'e, tsa an xi k'uenjímihina nga tjihin nga n'ehe ni circuncision xuta xi s'ejihin Jesu, najmi ta k'úema t'jenki unkiehena jóo b'a. Ko b'a ts'ín najmi incha kama stihí ra nk'ie nga k'uenjinná Cristo Jesu xi k'ient'á t'a kruu. ¹² Já xi tít's'índyajinnu, xi mjehe nga kuichát'o yonintenu nga n'enu ni circuncision, it'u sahá katatet'aye ma nkúhuhun ma!

¹³ Jun já nts'e, Ntjáná j'ájinnu tu xi kama ndáihinnu ntja xi najmi Ntjáná, xi tsatéxumanu nk'ie. Tunga ndaha tsa ja ndáinnu yonnu, najmi t'íña ndáinnu nga n'oo ni xi kuinchjaha animanu. Tu sa ni tu ngat'aha kjuatjo xi t'ínnu, b'i ngján t'isinkoo xinkju. ¹⁴ At'aha ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma xu'bi: "N'etjói xutahi xi nkú ts'ín tjohi yjohi." ¹⁵ Tunga tsa ta jun t'ínnu kjuasti ko tin'e'uhun xinkju, chúhuhun yonnu, at'aha kutsa ta jun ta mahá n'ekjehenu xinkju.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntjáná tsjányáná xi nkú ts'ín kuintsuuba

¹⁶ Kui nga b'a t'ixihinnu. Tintsuboo xi nkú ts'ín mjehe Espirituhu Ntjáná. Najmi tu n'oo ni xi t'inchjaha animanu. ¹⁷ At'aha ni xi nchjaha animaná fi kontraha Espirituhu Ntjáná, ko Espiritu fi kontraha ni xi nchjaha animaná. Satéko nga joo, ko tu ngat'aha nga b'a ma najmi jun batexumohoo yonnu. ¹⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntjáná t'itsjányáná, tsuhu ra ma nga najmi t'íñanennu kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise.

¹⁹ Yaha nk'ie nga ni xi nchjaha animaha xuta ts'ín. Chuba fantukohó xinkjín, ts'ín ni xi si nginkun Ntjáná, najmi chumi nihi b'éch'oho yjoho, ²⁰ benkjún ntja xi ntsa xuta ts'índaha, ts'ín t'je, fi kontraha xinkjín, b'ésiko xinkjín, nchjín, ts'ín unkie xinkjín, ts'ínk'íhín xinkjín ni xi tjihin, kjuachán b'éntje ko xin ma n'jakúko xinkjín, ²¹ ni xi tjihin xuta xingisoo mjehe, ma ch'í, ko tu nku ngatitsuhún incha mjehe ts'ín. Ngayjee ni xu'bj ko k'já' sa ni xi nkúhu ni xu'bj incha ts'ín xuta xi ts'ín ni xi nchjaha animaha. Tít's'ínk'á'átsjennu nd'ái xi nkú nga ta kixinnu nga tjuhun. Xuta xi b'a t'íncha ts'ín najmi tsuhu ra nga Ntjáná kjuatéxumaha.

²² Tunga Espirituhu Ntjáná bi ts'ín s'ená kjuatjo, kjuatsjo, kjuajyu ko kjuatsenta. Ts'ín ya nga bisinkáá xinkjá, nga nda s'eya animaná, nga kixi n'etjusaan ni xi nda, ²³ nga n'imakjua n'e maá yjoná, ko nga k'úech'o subáaha yjoná ni xi t'ín. Nk'ie nga n'ee ni xu'bj, najmi t'ín kjuatéxuma xi k'úech'oná. ²⁴ Ko xuta xi ts'e Cristo Jesu ja kingját'a kruu animaha, animá ngatitsun xi mjehe ko fásihín ni ch'onk'un xi t'ín asuntee. ²⁵ Tsa Espirituhu Ntjáná tintsuuba tik'uhunná nd'ái, ta t'jennteheé nga Espiritu katsjányáná. ²⁶ Najmi tu nk'a n'esjee yjoná. Najmi tu n'estihí xinkjá. Najmi tu kas'ená kjuanchínj.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga kuiskaká xinkjá

¹ Jun já nts'e, tsa yo nga t'ín xi t'ínejin ngatitsun, jun xi ja tintsuboo xi nkú ts'ín bakú njyaná Espirituhu Ntjáná t'isinkoo nga chjúsintjen ngáhanu. Chaso sisiun ko n'imakjua n'esjo yonnu nga b'a n'oo, tu xi najmi ko ta jun chjút'ayák'uhunnu. ² Xinkju xi t'íñajin kjuanima b'i ngján t'isinkoo. Nk'ie nga b'a n'oo, kjuatéxumaha Cristo t'ín'etjusun.

³ Tsa t'ín xi chuba chánka suba kuihí k'uasje yjoho nk'ie nga yaha nk'ie nga najmi b'a t'ín ni xi t'ibakú, ta kuihí t'ib'anacha subaha yjoho. ⁴ Nga nkúnkáá tjihin nga chase sisihín tsa b'a t'ín ni xi t'ín'ee. B'a ts'ín tsjo k'úéhená ngat'aha ni xi t'ín'ee, najmi ngat'aha ni xi tít's'ín k'já' xuta. ⁵ At'aha nga nkúnkáá ch'anji ch'anjináá ni xi t'ín'ee.

⁶ Xi t'ibangiya éhen Ntjáná tjihin nga kuakjányako xi t'ibakúyaha ngayje t'ikjá ni xi nda t'isakúhu.

⁷ Najmi tu ch'anachoo yonnu. Ndaha nku najmi ma tsutonko Ntjáná. At'aha ni xi k'uéntje xuta, kui nihi xi sakú ngáha ra. ⁸ Xi tít's'ín ni xi nchjaha animaha, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi najmi nda t'ib'éntje. Chan xi k'já'aya, kui xi ngabayoo. Tunga xi tít's'ín ni xi bakúyaha Espirituhu Ntjáná, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi nda t'ib'éntje. Chan xi k'já'aya, kui xi kjuat'ik'uyun. At'aha Espirituhu Ntjáná ts'ínn'íéjña tik'un síhín. ⁹ Kui nga najmi tu n'ekjentaha ráá yjoná nga n'ee ni xi nda. At'aha tsa najmi n'ekjeheé tak'aan, kuichú n'istjin nga ch'áyaá

chahan ni xi y'entjeé. ¹⁰ Kui b'a maha, nda n'ehé raá tu yáhá ni xkí xkí nga sakúntená nga b'a n'ée. Kó 'yún nda n'e sahaá já nts'ée xi tá s'ejihín Ntjaná.

B'i ts'in kits'ínke Pablo xujún

¹¹ An suba suba tít's'innnúngu. Chasoo nga xí ihí ntu xi tít'et'ánngu.

¹² Xi tíncha ts'in kjuá'yúhunnúu nga n'énúu ni circuncision, b'a tíncha ts'in at'ahá mjehe nga nda skuehe xutá. Najmi mjehe nga n'e unkie, kui nga najmi y'énjímíhi nga nku tutu Cristo xi kis'et'a kruu ts'ínk'ánki xutá. ¹³ Tá ndaha já xi n'ehé ni circuncision najmi ts'intjusun ni xi tít'a kjuatéxumoo. Ni xi mjehe rá jóo nga n'énúu ni circuncision tu xi nk'a k'uasjehe yjohó nk'ie nga kuínchjaníjmíyaha nga kui ngat'ahá tít'ahanúu kui chubó. ¹⁴ An bi, najmi mjena tsa nk'a k'uasjé yjoná ngat'ahá ni xi tít's'ian. Nku tutuhú ni xi kits'in Ndá Ntjaná Jesucristo t'a kruu, kui nihi xi b'asjé chánkakohona yjoná. T'a kruu xu'bo k'ien ni asunnte xi nchjana kó an tá tsaya yó. ¹⁵ Najmi chumi ni chjímí rá tsa kin'ená kó tsa najmi kin'ená ni circuncision. Ni xi chjí níhí rá, nk'ie nga Ntjaná kits'in maná xutá tsetse. ¹⁶ Ntjaná katsjáhá kjuajyu kó katasinkó ngayjee xutá xi b'a ts'in tjintu xi nkú ts'in tít'sjáníyá kjuatéxuma xu'bí kó xi kjuaxi nga xutahá Ntjaná.

¹⁷ Nd'ái tít'ahá rá nga najmi tá mjehena tsa tjin xi tsjana kjuasti. At'ahá yjonintena yjajnu chubahá ni xi kin'ena. Kui xi tít'akúchji nga Jesu tít's'inxát'ahá.

¹⁸ Já nts'e, katsejhin anímanúu kjuandahá Ndá Ntjaná Jesucristo. B'a katuma.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Efeso

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Efeso

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. Tifaniñangu jun xuta Efeso xi kikj'ats'enuu Ntjaná, jun xi s'ejinuu Cristo Jesu.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjaná Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'i ts'in tsakúya Pablo kjuandaha Ntjaná

³ Kan'etsjoh Ntjaná xi Ntjaha ko Na'mihi Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi kits'in nga ajihin Cristo kisakúná ngayje tákjá ni nda xi nibáha ndjiojmi ján, ni xi tsjaná Espirituhu. ⁴ Cristo kits'inchjén nga j'ájinná kintehé ni nga kits'innda asuntee tu xi kjuáts'eñená ko tu xi najmi s'eñená jé nginkun. Tjoh Ntjaná ñá. ⁵ Kui nga y'enda tíjjuhan nga Jesucristo ts'inchjéhen tu xi ntjhi tsichu mahaná. Tsitjusun xi nkú ts'in kama tsjoh ko kama mjehe. ⁶ Kui nga kan'etsjoh ra Ntjaná xi bakúchji kjuanda chánkaha, kjuanda xi sakújinná Ntjhi xi tu xí tjohó ra.

⁷ Kísaténdzjo jn'íhi Ntjú. B'a ts'in kis'echjintjaihi jéná ko kin'endyat'aná ngatitsunná. Kama xi nkú tjin bichú kjuachánkaha kjuandaha Ntjaná. ⁸ Kui kjuandoo tu ni xi kitsjáhaná tu xi s'eñená ngayje tákjá kjuankjintak'un ko tu xi kamankjihinná ni xi ts'e. ⁹ Y'éña chjiná ni xi kama mjehe nga ts'in, xi y'éña 'ma nstjin nk'ie. Kama tsjoh nga y'enda tíjjuhan ni xi ts'in Cristo. ¹⁰ Y'enda nga nkúhu kuichúk'iekú ajihin Cristo ngayjee ni xi tsichuba ndjiojmi ján ko asuntee. B'a kama nk'ie nga ja kuichú chuba. Ts'jintjusun ni xi ja y'enda.

¹¹ Xi nkú ts'in y'enda tíjjuhan Ntjaná, b'a ts'in kits'inchjén Cristo tu xi j'ájihinn jjin xi ntje judio tjehenni ko kitsjání ni xi tsjáha ntjhi. B'a kits'in at'aha Ntjaná ts'intjusun ngayjee ni xi b'enda. ¹² Ko jin kichuyáihí ni nda xi sakújinná Cristo. Jin tjun b'a kin'eí. Kui nga tin'etsjoh ra Ntjaná xi tjihin kjuachánka.

¹³ Jun bi kinu'yó ko kis'ejinuu én xi naxu tjin. Kui xi én nda tsuhu Jesucristo xi kits'ink'ankinuu. Ko Cristo kits'in nga kin'ekjóhooon Espirituhu Ntjaná, Espiritu xi kitsúya tíjjuhan nga tsjá. B'a ts'in kis'eña chjhi nga Ntjaná ts'enuu. ¹⁴ At'aha tsjá tíjjuhan Espirituhu tu xi chaha nga n'ekjáihí ni xi tsjáha ntjhi nk'ie nga kama ndáiyjehe xuta xi ja kis'echjintjai. Kui nga kan'etsjoh ra Ntjaná xi tjihin kjuachánka.

B'i ts'in kinchjantjai Pablo xuta ninku nanki Efeso

¹⁵ Kui b'a maha, nkúhu nga kint'e nga s'ejinuu Nda Ntjaná Jesu ko nga tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná, ¹⁶ najmi tít's'ink'áiya nga nchjantjainuu nk'ie nga nchjaka Ntjaná ko tsjáha máb'achjihí nga nda timat'on. ¹⁷ Tibankihí xi Ntjaha Nda Ntjaná Jesucristo, Na'mi xi tjihin kjuachánka, nga Espirituhu katsjannuu kjuankjintak'un ko k'ueña chjinuu ni xi ts'e, tu xi kamankjihinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntjaná.

¹⁸ Tibankihí nga kadjex'ájin kjuankjink'unuu tu xi chahanu ni xi tikuyáha xuta xi Ntjaná j'ájihin ko tu xi chahanu xi nkú ts'in chánka ni xi ts'jinkjáihin xuta ts'e. ¹⁹ Mjena nga choo xi nkú ts'in chánka ts'ati nga'yuhun Ntjaná, nga'yún xi basinkoná ñá xi s'ejinná éhen. Kui nga'yún xu'bo bakúchji ni xi ts'in Ntjaná. ²⁰ Kui xi kits'inxájihin Cristo nk'ie nga Ntjaná kits'ink'áiyaha ngabayoo ko kits'ink'íejñat'aha Ntjaná nk'a ján, yo má batéxuma.

²¹ Kitsjáha ante xi 'yún nk'a ajihin ngayjee xi batéxuma asuntee ko xi tjihin xá, xi yankjún, xi nk'a tjen ko xi tjihin tu mí xahá ni xi yankjún. Najmi tu nku nstjin xi kich'aá nd'ái b'a ts'in nk'a tjen, ko ní nstjin xi k'j'uai askahan. ²² Ngayjee ni xi tjin aya ntsja Cristo y'éya Ntjaná ko y'éña tíjjuhan ya Cristo nga kuatéxumaha ngayjee ni xi tjin ngandaha xuta ninku. ²³ At'aha xuta ninku, kui xi yjonintehé Cristo ko Cristo xi ts'in nga kama ndjuú tu mí nihí ni. Tsa ni xi najmi tjihin xuta ninku, najmi ma ndjuú Cristo kai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga n'ek'ankiná tu ngat'aha ni xi kits'in Cristo

¹ Jun bi tu ngat'aha ngatitsunnuu ko jénuu xutak'ien kamo. ² Nk'ie tintsujajiu jénuu xi nkú ts'in tññaha xuta asuntee xu'bj ko xi nkú ts'in mjehe ndaninda k'aku xi tjihin nga'yún ajihin séen. Kui xi tít's'inxájihin nd'ái xuta xi najmi nt'é éhen Ntjaná.

³ Ngatenteé b'a ta n'e tintsuba nstjin nk'ie xi nkú ts'in kinchjaha animaná asuntee. Kin'eé ni xi kama mjehe animá ngatitsunná ko ni xi tjinjin kjuankjink'unná. Xi nkú k'aán nk'ie, ñá tsuhuná kjuakjahan Ntjaná xi nkúhu xuta xingisoo. ⁴ Tunga tu ni xi ma nímahá ra Ntjaná xuta, kui nga 'yún kits'intjohoná. ⁵ Kui kjuaha kits'ink'íentu tik'unqhoná Cristo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsunná. Ngat'aha kjuandaha tu tít's'ink'ankihínu Ntjaná.

⁶ Ntjaná tá ñja kits'ínk'áiyakoná Cristo ngabaya xi tintsubajján kai kò kits'ínk'íéntukoná Cristo ndjiojmi ján. ⁷ B'a kits'ín tu xi nistjin xi nibáha kuakúchjiji xi nkú ts'ín chánka tñña kjuandaha, kui xi tu xi ndahá, at'aha nda tsasená ngat'aha ni xi kits'ín Cristo Jesu. ⁸ Ngat'aha kjuandaha Ntjaná ts'ankihinu at'aha kis'ejinuu. Ntja níná tu kits'ínk'ankihínuu. Najmi jun manuu n'o ni xu'bj. ⁹ Najmi ngat'aha ni nda xi kin'eé ts'ankihiná, tsa tu xi b'a ts'ín tjin xi nk'a k'uasjehe yjoho. ¹⁰ Ntjaná kits'ínndan. Y'éyaná xi nkúhu Cristo nga kits'ínndaná tu xi n'ehená ni xi nda xi y'enda tíjün kò tu xi kuintsúbajjihinná ni xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablò nk'ie nga Cristo nkúhu ntje kits'ín ma xuta judio kò xi najmi judio

¹¹ Kui b'a maha, jun xi najmi ntje judio kich'o nga kitsiun, n'ekj'áitsjehennu xi nkú n'e tintsubo nistjin nk'ie. Xuta xi najmi kin'ehe ni circuncision kitsúnuu xuta xi ntje judio tjehe ra, at'aha kui xi ts'ihin yjonintehe ni circuncision. ¹² N'ekj'áitsjon nga kui nistjin tintsuba t'axihun Cristo kò nga najmi ntjehe xuta Israel jun. Najmi kama ts'ajun ni xi y'endako tíjün Ntjaná xuta xi ts'e, ni xi kitsúya tíjuhun nga tsjáha. Ndaha nku ni xi tsjáha Ntjaná xuta xi ts'e najmi tichuyóhoo nga sakúnuu kai. Chuba tintsubanú asuntee nga najmi yo Ntjaná. ¹³ Kjin tintsubo nistjin nk'ie, tunga nd'ai nkúhu ja kamakoo Cristo Jesu kò ja tintsuba tíño tu ngat'aha jni xi tsaténdzjo Cristo.

¹⁴ Ngat'aha Cristo tjihinná kjuajyu. Kui xi nkúhu ntje kits'ín ma xi ntje judio tjehe ra kò xi najmi ntje judio tjehe ra. Kikjexuba xjó xi y'échjaha xuta nk'ie tu xi nkúhu kamaha. Kikjexín ni xi ngji kontraha ra xinkjín xuta. Kitsjá yjonintehe ¹⁵ tu xi y'éña t'axihin kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise xi nkjin ni tji'aha. B'a ts'ín nkúhu ntje tsetse kits'ín maha nga joo kò nkúhu kits'ín mako yjoho. Kits'ín nga tsichut'aha xinkjín nga nkúnkú. ¹⁶ K'ient'á kruu tu xi nkúhu ntje ts'ín maha nga joo kò nga kuinchjako nda ngáha Ntjaná. B'a ts'ín kikjexín ni xi ngji kontraha ra xinkjín xuta.

¹⁷ Cristo j'ai tsjá én nda tsu, kui xi y'a kjuajyu. B'a ts'ín kisakúhunu kjuajyu jun xi kjin tintsubohoo Ntjaná nistjin nk'ie kò tá kisakúhu kjuajyu xi tíña tíjuntu. ¹⁸ Ngat'aha Cristo xi ntje judio tjehe ra kò xi najmi ntje judio tjehe ra ma bichut'aha Ntjaná nd'ai. Nkúhu Espirituhu Ntjaná xi ts'ín nga bichut'aha.

¹⁹ Kui b'a maha, najmi tá xuta k'áihinu kò tá ndaha xuta xi tjiásun. Ja ní tsichumo kò jun xuta xi ts'e Ntjaná kò nkúhu ja makoo xuta xi tíntunkú nk'íéheh Ntjaná. ²⁰ Jun xi nkú joyaha nku ni ya xi tímada, xi já postru kò já profeta kik'atuts'ihin. Tunga Jesucristohó kitsjá xáha nga b'a incha ts'ín. ²¹ Cristo be xi nkú ts'ín ngjuaj ni yoo. Nk'ie nga kama ndjuu ni yoo, nku njnku xi tsje kamaha Ntjaná. ²² Jun xi y'ahanuu Cristo bichúmo njnku xi má nga tññaya Espirituhu Ntjaná.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablò xá xi kik'áihí

¹ An Pablò ngat'aha Cristo Jesu kjiya'yúhunna. B'a tímát'an tu ngat'aha ngandanuu jun xi najmi ntje judio tjeheennuu. ² Yo nga kik'áina nga k'uenjminuu kjuandaha Ntjaná. ³ Tsakúchjina ni xi y'éña 'ma nistjin nk'ie, xi nkú nga ja tá kuak'iet'ánuu. ⁴ Nk'ie nga n'eyo xujuin, choo nga be sisan ni xi kis'eña 'ma ngat'a ts'e Cristo. ⁵ Kui niu xi najmi kik'inyaha xuta xi kis'e nú chá ján nk'ie, tunga nd'ai Espirituhu Ntjaná ja tsakúchjiji já postruhu kò já profetaha Ntjaná ⁶ nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjehe ra tá ts'ínkájihin ni xi tsjáha Ntjaná ntíhi kò tá kuichú ma nku yjonintehe Cristo kò tá sakú yaha ni xi kitsúya tíjün Ntjaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Én nda tsuhu Cristo xi b'a ts'ín.

⁷ Ntjaná tu kitsjáhana nga k'uenjmíá én nda tsu xu'bj. Kjuandaha Ntjaná xi b'a kits'ín. Kitsjána xi nkú ts'ín tjehe ra nga'yún chánkaha. ⁸ An xi y'un íchí sa ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná, tunga kik'áihina kjuandaha nga tib'enjímíhi xuta xi najmi ntje judio tjehe ra kjuanchínaha Cristo xi ndaha nku najmi ch'a mankjinyehe. ⁹ Tib'eña chja xi nkú ts'ín tibitjusun ni xi y'éña 'ma Ntjaná nistjin nk'ie, kui xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjin. ¹⁰ B'a ts'ín xuta njnku tib'eña chji nd'ai xi nkú tjin kjuankjink'uhun Ntjaná, kjuankjink'un xi k'á k'á ts'ín yaha. Kui ni xu'bj ts'eña chji nginkun xi tjihín xá kò xi tjihín nga'yún nk'a ján.

¹¹ Kui niu xi y'enda tíjün Ntjaná nkúhu nistjin nk'ie kò Ndá Ntjaná Jesucristo ja kits'íntjusun niu nd'ai. ¹² At'aha nkúhu makaá Cristo kò at'aha s'ejinna én nda tsuhu, kui nga tsuhu ra tak'aan kò najmi bankiaan nga bichú'un tíñaha Ntjaná. ¹³ Kui b'a maha tibankihinuu nga najmi tu n'ekjehe ruu tak'un ngat'aha nga un tibena ngandanuu. Ngat'aha nga un tibena, Ntjaná títs'ín nga ts'eña chjinuu kjuachánkaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablò xi nkú ts'ín bankintjái xuta njnku Efeso

¹⁴ Kui kjuaha báasjnkunch'ihinna nginkun Ntja Na'miná. ¹⁵ Kui xi b'éña nga s'e nga nkúnkú ntje xi tjin ndjiojmi ján kò asuntee. ¹⁶ Bankihí nga Espirituhu Ntjaná katsjá nga'yúnkohonuu xi nkú ts'ín tíña kjuachánka tsjo tíhín tu xi s'ehe ra nga'yún anjmanuu,

¹⁷ ko nga Cristo kat'ejñajin anımanuu tu ngat'aha nga s'ejinuu. Katji nanka kjamanuu ajihin kjuatjoo ko ndja tinchajin, ¹⁸ tu xi b'a ts'in jun ko ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná kama kamankjihinnuu xi nkú ts'in tayá ko ndju ko nanka ko nk'a kjuatjoho Cristo. ¹⁹ Mjena nga choo kjuatjoho Cristo tu xi b'a ts'in katsejin kikjihinnuu Ntjaná, ndaha tsa 'yún chánka sa kjuatjoho nga ni xi mankjinná.

²⁰ Kan'etsjoho Ntjaná, kui xi ts'ati ni xi maha ts'in nga xi nkúhu ni xi binchihij ko tsa xi nkú ts'in títsu anımaná nga kama. B'a ma xi nkú ts'in tíña nga'yún xi ts'e xi títs'inxájiná. ²¹ Kats'inkjáihin Ntjaná kjuachánka ajihin xuta nınkú xi ts'e Cristo Jesu. Tehente b'a katuma ko santaha tu nk'éhé ni. Johon, b'a katuma.

4

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga nkúhu tinchajian Cristo

¹ Kui b'a maha tıbankihinnuu an xi kjııya'yán ngat'aha Nda Ntjaná. Kixi tankinkoo yjonuu xi nkú ts'in tjin nga ts'in xuta xi Ntjaná j'ajihin. At'aha Ntjaná j'ajinnuu. ² Nımakjua n'eso yjonuu ko nda kas'eya anımanuu. Kas'ennuu kjuatsenta ko b'i ngán n'e'yún tak'un xinkju. B'a n'oo tu ngat'aha kjuatjoo xi tíñajinnuu. ³ Tjen nga'yúhuun yjonuu nga nkúhu katumako tehento xinkju xi nkú ts'in tsjanıyánnuu Espirituhu Ntjaná ko xi nkú ts'in nkúhu ts'in manuu kjuajyuu.

⁴ Nkúhu maha yjonintehe Cristo ko nkúhu maha Espirituhu Ntjaná xi tíña. B'a ta ts'in nkúhu j'ajinnuu Ntjaná, kui nga nkúhu ni xi tıchuyóho. ⁵ Nkúhu maha Nda Ntja xi tíña. Nkúhu ni xi s'ejiná ko nkúhu Nda Ntjaná n'ekjas'eheén xuta nga batentáha. ⁶ Nkúhu maha Ntjaná xi Na'miná ngatenteé, kui xi batéxumaha, ts'inchjen ko tíñajihin ngayjee ni xi tjin.

⁷ Tunga kin'ekjáihin raá kjuanda nga nkúnkáá. Xi nkú ts'in kits'ındzjoná Cristo, b'a ts'in kisakúná. ⁸ Kui nga b'i ts'in tjit'aha éhen Ntjaná:

Ngjinji nk'a ján nga ngjiko xi jak'á,
ko tu kitsjáhá ra xuta ni xi nda.

⁹ Nkú tsuhu ra nga ngjinji? Kui xi tsuhu ra nga tjun ngjien má nankaha t'anankiu. ¹⁰ Ko xi ngjijen, kui xi ta ngjinji má 'yún nk'aha nk'a ján tu xi ts'ıntjusuhun ngayjee ni xi tsichuba.

¹¹ Ko kui kikjin xi kitsjá nga tjin xi kama já postru, ko nga tjin xi kama já profeta, ko nga tjin xi k'uénıjımi én nda tsuhu Ntjaná, ko nga tjin xi kama já bastuu ko já maestru. ¹² Kui kjuandoo kik'áihı joo tu xi kuakúyaha ra xuta xi ts'e Ntjaná xi nkú ts'in kuasınko xinkjin ko tu xi b'a ts'in sakú nga'yúhuun ra xuta nınkú, kui xi yjonintehe Cristo. ¹³ B'a ts'in nkúhu s'ejihinná ko nkúhu chaá yáha Ntjı Ntjaná. Yohó nı ma kuıchú maá xi tjin nga kuıchú maá ko s'eyaná xi nkúhu kui.

¹⁴ Nk'ie nga b'a kamo, najmi s'eyaná xi nkúhu jántı xi xi kjit'a kjit'a k'jái ts'in s'eyaha ko najmi k'uanteé tsa tu mı ni tsetsehé xi sakúyaná, tsa kui niu xi kjé'yúnná nga mjehe k'uanachaná. At'aha kui niu xi ts'inchjen já maña xi ni tsank'á bakúya. ¹⁵ Tu sa ni én xi naxu chubaá at'aha tjoná xinkjá. B'a ts'in sájihinná Cristo, kui xi nıntaku xuta nınkú. ¹⁶ Cristo ts'in nga ngayjee yjonintee nkúhu bıchú mako xinkjin ko b'a'yún sisihın xinkjin ngatenteé ni xi tjin yjonintee. Tsa ngatenteé yjonintee ts'inxá sisin, ngayjee yjonintee sá sisin ko sakú nga'yúhuun nga binchajin kjuatjo.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjin nga kuıntsubaá nginkun Ntjaná

¹⁷ Kui nga b'a xihinnuu ko ngajoho Nda Ntjaná b'a xihinnuu ma. Najmi b'a ta n'e bıntsuba sahanu xi nkú ts'in tjin tu xuta xi tjin asuntee, xuta xi ni tiya ts'ınnkjınun. ¹⁸ Kui xi ja kis'eyún kjuankjintak'uhun ko najmi tjin tu tık'un xi nkú ts'in ts'ınk'ıéntu tık'un Ntjaná xuta xi ts'e. At'aha ja kits'in ndjá anımaha ko najmi ta mankjihin ra ni xi ts'e Ntjaná. ¹⁹ Ja najmi ta tjin ra kjuasuba ko ja kats'ınkjas'ehen yjoho ni ch'onk'uun. Najmi ta b'éch'oho ra yjoho nga ts'in ngayje tıkjı ni xi chıntı nginkun Ntjaná.

²⁰ Jun bi najmi b'a tsu éhen Cristo xi tsakuyáihı tsa b'a nogo. ²¹ At'aha ja kinu'yó éhen Cristo ko tsınchıyó ni xi ts'e, ko yo nga Jesu tíñajihin ni xi naxu tjin. ²² Najmi b'a ta ts'in bıntsubahanu ni nkúhu nk'ie. N'ek'ontjaiyo anımanuu. At'aha ni xi kama mjenuu nk'ie ts'anachaha ko kits'ınkatsúhuun. ²³ Tjin nga n'e tsetse ngáhanu anımanuu ko kjuankjintak'unnuu. ²⁴ N'e tsetsoo yjonuu, at'aha Ntjaná kits'innda tsetse ngáha anımanuu. Xi nkú ts'in tjiyaha nga kixi ko je, b'a kits'ınk'ıé.

²⁵ Kui b'a maha, najmi ta ch'anachaha ruu xinkju. Najmi tu én tsank'á chubo, at'aha nkúhu yjoninte mahaná ngatenteé.

²⁶ Nk'ie nga tíma kjannuu, najmi tu ngatısun n'o. Najmi tu bıntsuba kjon nku nıstjin tantoo. ²⁷ Najmi tu 'baintohoo ndanındoo.

²⁸ Xi ndıyé ts'in nk'ie, najmi b'a ta kats'ihin. Kats'inxá ni ko kats'inchjen ntsja nga kats'in ni xi nda, tu xi b'a ts'in kama kuasınkoho xuta xi machjéhen ra tsa mı nihi.

²⁹ Ndaha nku én ch'on tsu najmi tu kuitju tsu'bo. Én xi nda ní chubo, én xi tsjá nga'yúhún xuta, tu xi nda kama't'aihín xuta xi kuínt'é énnu. ³⁰ Najmi tu ni xi ts'jín'uhún Espiritúhu Ntjáná n'o. At'ahá kui xi kik'ainúu tu xi cháha nga jun xi xuta xi ts'e Ntjáná nk'ie nga kuichú nistjin nga kuitjusun nga kama ndáí kíkjinnuu.

³¹ Tich'onsjoo ngayjee ni ch'onk'un xi tjíntujín anímanuu, kjuakjooon ko kjuastintoo. Najmi tu ch'íya kjon, ko najmi tu ch'on 'mihú xinkju, ko najmi tu ngat'ahá tu mí níhí ni n'e uncho xinkju. ³² Nda ní chásoho xinkju ko chásenimohó xinkju. N'e ndyjat'ohó xinkju xi nkú ts'in kisakújinnuu kjuan'endyjat'a ajihín Cristo.

5

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ná xi nthi Ntjáná

¹ Ntí tjoho Ntjáná jun, kui nga b'a tá n'ehenu xi nkú ts'in Ntjáná. ² Xi nkú ts'in y'eñajin kjuatjo Cristo nga kits'íntjoná, b'a ts'in tintsúbajiuun kjuatjo. Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáhíná. Kui xi kama nku chje sinjne xi kin'ekjas'ehen Ntjáná.

³ Ja kik'áts'enúu Ntjáná. Kui nga tá santaha najmi tjíhín nga chubanímíyahanu xi nkú ts'in chubá fantukohó xinkjín xuta xi tjin, ko tsa tu mí níhí ni xi chuntí nginkun Ntjáná, ko tsa kjuásihún ni xi tjíhín xuta xingisoo. ⁴ Ko najmi tu chubo én xi najmi nda tsu, ko tsa én ton ch'on tsu, ko tsa nku én xi najmi nda fane, at'ahá najmi chumi ni chjilhi rá ni xu'bo. Tu sa ní én xi tsjáhá máb'achjilhi Ntjáná chubo. ⁵ At'ahá ja yo nga xi chubá fantukohó xinkjín, ko xi ts'in ni xi chuntí nginkun Ntjáná, ko xi fásihín ni xi tjíhín xuta xingisoo, kui xi najmi tsuhú rá nga Cristo ko Ntjáná kuatéxumaha. Xi tífásihín ni xi tjíhín xuta xingisoo, kui xi kj'ái ntjá tjennki.

⁶ Najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachakonuu nku én tiya, at'ahá ngat'ahá ni xu'bjí kjuakjahán Ntjáná níbánehe rá xuta xi najmi nt'é'éhen. ⁷ Kui nga najmi tu jun n'engujihún ruu yjonuu xuta xi b'a tjincha ts'in.

⁸ At'ahá nistjin nk'ie má jyuun tintsúbóo, tunga nd'ái ja má ndzjeen tintsúbóo nga nkuhú makoo Ndá Ntjáná. Kui nga tintsúbahanu xi nkú ts'in tjíhín nga k'úentu xi tjintu má ndzjeen. ⁹ N'oo ni xi nda ko náxu ko kixí, at'ahá kui niú xi bakúchji nga má ndzjeen tjehehá. ¹⁰ Tjinchisjo má níhi xi sasihín Ntjáná. ¹¹ Ndaháchi najmi tu n'o ni xi najmi chumi ni chjilhi rá, ni xi ts'in xuta xi ts'e má jyuun. Tu sa ní t'eñjachiú nga najmi nda niú.

¹² At'ahá tu náhá xi subahá maná nga n'ekjáá ni xi ts'in'ma xuta xu'bo. ¹³ Tunga ma chjihí ngayjee ni xi tjin nk'ie nga s'entuchjí má ndzjeen, ¹⁴ at'ahá nd'íu b'éña chji tu mí níhí ni. Kui nga b'a ts'in tjit'a:

N'ekj'áihí yjohí, jí xi kisufei.

Tsintjein ajihín xutak'ien.

Tsa b'a n'eí, Cristo ts'jín ndzjehin.

¹⁵ Kui b'a maha, nda nda chqehenu xi nkú n'e kuíntsubóo. Najmi tu ni xi ts'in xuta stjén n'o. N'e nínu xi nkú ts'in xuta njink'un. ¹⁶ N'oo ni xi nda tu mí chubáhá ní nga sakúntenuu nga b'a n'oo, at'ahá ch'on chun nistjin xi kich'aá nd'ái. ¹⁷ Kui nga najmi tu nchini n'esjehenu yjonuu. Katumankjin nínuu mí níhi xi mjehe Ndá Ntjáná nga n'oo.

¹⁸ Najmi tu n'e ch'ju, at'ahá kui niú xi ts'in nga n'éé tu mí níhí ni. Tu sa ní Espiritúhu Ntjáná katsejéhinnuu. ¹⁹ Salmó ko sohon njinku chubanímíyakohonu xinkju ko só xi nkú ts'in kuakúyanuu Espiritúhu Ntjáná. Ngayjehe anímanuu só ko n'etsjohoo Ndá Ntjáná. ²⁰ Tu mí kjuahá ni tehente tjohoon máb'achjilhi Ntjá Na'miná. B'a n'oo at'ahá Ndá Ntjáná Jesucristo ts'enúu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úentukó xinkjín xuta

²¹ Chanjúun xinkju at'ahá Cristo tyanjúun. ²² Jun xi tí'mínuu chjuún, chanjúun x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'in tyanjúun Ndá Ntjáná. ²³ At'ahá xi tí'mi x'in, kui xi síjña tíjuhún chjuúhún xi nkú tá ts'in Cristo síjña tíjuhún xuta njinku. Xuta njinku kui xi yjonintehe Cristo, ko Cristo kui xi kits'ínk'ankihí. ²⁴ Xi nkú ts'in xuta njinku benkjún Cristo, b'a tá ts'in xi tí'mi chjuún tu nkjéhé ni katenkjún x'jín.

²⁵ Ko jun xi tí'mínuu x'in, n'etjé chjuúnnuu xi nkú ts'in Cristo kits'íntjo xuta njinku ko kitsjá yjohó ngandahá. ²⁶ B'a kits'ín tu xi kik'áts'ehe. Éhen kits'ín jekoho ko ntánijua tsanéjnukohó ²⁷ tu xi ja tjíhín ra kjuachánka xuta njinku nk'ie nga kuichú nginkun. Najmi s'ehé ní chuntí, najmi ch'on k'úé, ko najmi s'ehé tsa mí níhi. Mje níhi Cristo nga je ko nga nda kikjin kama xuta njinku.

²⁸ B'a tá ts'in xi tí'mi x'in tjíhín nga ts'jintjo chjuúhún. Kats'íntjo xi nkú ts'in tjoho yjonintehe. Xi tjoho chjuúhún, kui xi tjoho yjohó. ²⁹ At'ahá najmi tjin xi unkie yjonintehe. Tsjá níhi nichine ko kuhún xi nkú nga ts'íhín Cristo xuta njinku. ³⁰ At'ahá tá yjonintehe Cristo tintsúbajían.

³¹ B'i ts'in tjít'a: "Kui nga nku nda k'uéjñaha xi cháha nga k'uéjñako chjuúhún ko nkuhú yjoninte kujchú ma nga joq." ³² Yún nanka ni xu'bj, tunga nk'iehé nga nchjanijmiya Cristo ko xuta nínku ts'inchjén niu. ³³ Jun tjíhin nga n'etjé chjuúmnúu xi nkú ts'in tjonuu yjonuu. Ko xi tí'mi chjuún katenkjún x'ihjín.

6

¹ Ko jun xi tí'minuu ntí, túnú'yá'óhooon xi chánuu at'aha Nda Ntjáná s'ejinuu. At'aha kui niu xi nda tjín nginkún Ntjáná. ² Ajihín kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehén Moise kui kjuatéxuma xu'bj xi tjún túsuya ni xi Ntjáná tsjáha xi kuínt'é'ehén. B'a títu: "Chankjún na'mihí ko naahí ³ tū xi nda kámat'aihinni ko tse nístjin kámaha ri nga kuínchin asuntee."

⁴ Ko jun xi tí'minuu na'mi, najmi tū chubá kjan n'ekoo ntínuu. Tū sa ní tjen nýóhoo nga n'echó ko takúyohoo ni xi ts'e Ntjáná.

⁵ Ko jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, túnú'yá'óhooon xi já ntjánuu ej asuntej. Chankjún ko tñkjún ko ngayjehe anímanuu túnú'yá'óhooon, xi nkú joyaha tsa Cristo tñu'yá'óhooon. ⁶ Najmi tū nku nk'ie nga tíasenuu nga b'a n'oo, tsa tū xi b'a ts'in nda skuéhenuu. N'e nínú xi nkúhu xuta musu xi Cristo ts'atse. Ngayjehe anímanuu n'oo ni xi mjehe Ntjáná. ⁷ Nk'ie nga tñ'o nku xá, ngayjehe k'un b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa nku xáha Nda Ntjáná tñ'o. ⁸ At'aha yo nga Ntjáná tsjá ngajoya ngáha ra ni xi nda kits'in nga nkúnkú xuta, ndaha tsa musu xi kich'atse ko ndaha tsa xi ndáihí yjoho.

⁹ Jun xi tí'minuu já ntja, b'a ta n'oo xi nkú nga tíxihín xuta musu. Najmi tū binchankjúhúun. Ja yo nga nkuhú maha Nda Ntjánuu xi tjíña ndjiojmi ján ko nga kui xi najmi ngabi ts'in ajihín xuta.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'uéndaá yjoná tū xi najmi ts'in nganahána ndanindoo

¹⁰ Ni xi fekuhu xi xinnuu, kasakúnuu nga'yún ajihín nga'yún chánkaha Nda Ntjáná. ¹¹ Xi nkú joyaha já jun xi b'enda yjoho nga kján, b'a ts'in n'ech'okohonu yjonuu ni xi tsjáná Ntjáná, tū xi ndjá kama kuínchahanu nga kuankín kontrohó kjuamañaha ndanindoo.

¹² At'aha najmi xuta asuntee tibixkjanakaá. Xi tjín níhí nga'yún tibixkjanakaá, xi nk'a xáha, xi batéxuma asuntee ngatitsun xu'bj. Kui xi jáninda ch'onk'un nkjún xi tjín nk'a ján. ¹³ Kui nga t'endahanu yjonuu xi nkú joyaha já jun xi Ntjáná kitsjáyjehe ni xi ts'inch'okohó ra yjoho, tū xi kujchúkuaháhanu nk'ie nga kujchú nístjin xi ndjá njba. Ko nga ja tjinda sisinnuu yjonuu, ndjá tñcho.

¹⁴ Kui b'a maha, ndjá tñchahanu. Ni xi y'éjña Ntjáná ko ni xi naxú nginkún, kui xi n'ech'okohonu yjonuu xi nkúhu já jun xi ts'inch'ohó yjoho. ¹⁵ T'endo yjonuu nga t'enijmíú én nda tsu xi tsuya kjuajyuhú Ntjáná. ¹⁶ Machjéhen nga n'e s'ejiun Ntjáná, tū xi najmi tjín xi nkú ts'in ts'in'uhunuu ndanindoo. ¹⁷ T'ejin tak'un nga Ntjáná kits'ink'ankinuu. Chjúbó éhen, kui xi kitsjánuu Espirituhú Ntjáná tū xi kuísinkokohonu yjonuu.

¹⁸ Tehente chubakoo Ntjáná xi nkú ts'in tsjánnyánuu Espirituhú. Chubakoo ko tñchíhúu ni xi machjénnuu. Tintsuba ndo ko najmi tū n'ekjiohoo tak'un nga chubantjo ngayjee xuta xi ts'e Ntjáná. ¹⁹ Ko ta chubantjainú nk'ie nga chubakoo Ntjáná, tū xi tsjáhana én xi kuínchja, tū xi ndjá kuínchjahanu nga k'uenijmíá ni xi kis'ejña 'ma nístjin nk'ie, xi ja tñ'éjña chji én nda tsuhú Ntjáná nd'aj. ²⁰ Kui ngat'aha éen kjíya'yúhunna an xi tsú'ba ngajohó Nda Ntjáná. Chubantjainú nginkún Ntjáná tū xi kuínchjahanu xi nkú ts'in tjíhin nga kuínchja ko tū xi najmi tsankjuhunna.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujún

²¹ Ngatentee ni xi timat'an ko ni xi tít's'ian kuísuyanuu Tikíko, nda nts'eé xi tjona ko xi kixi tít's'inxát'aha Nda Ntjáná. ²² Kui kjuaha tít's'ínkjisehenuu tū xi cháhanu nkú ts'in tintsubaí ko tū xi tsjá nga'yúhún ra anímanuu.

²³ Ntja Na'miná ko Nda Ntjáná Jesucristo katsjáha já nts'eé kjuajyu ko kjuatjo, ko kat'éyaha nga 'yún s'ejihín. ²⁴ Kjuandaha Ntjáná kas'ehé ngatentee xi tjoho Nda Ntjáná Jesucristo, kjuatjo xi najmi maha feya.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Filipo

B'i ts'in kikiñañahq Pablo xuta ninku xi tjin nanki Filipo

¹ An Pablo ko Timoteo, jin xi t'n'exát'ajihí Jesucristo. Ngayjee jun xi tintsuḅoo nanki Filipo, jun xi kikj'áts'enūu Jesucristo tsumiñañihí ko ta tsumiñañihí já xi basehe xuta ninku ko já xi ta tjiñin xá.

² Kas'enūu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntjā Na'miná ko Nda Ntjáná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in nchjantjai xuta ninku Filipo

³ Tsjahá máb'achjihí Ntjáná xkí nga f'áitsjenna jun. ⁴ Xki nga nchjaka Ntjáná nchjantjáiñūu ngatentoo. Tsjo mana nga b'a ts'ian ⁵ at'ahá nkuhú makaá xinkjá nga t'n'exát'ahaá én nda tsuhú Jesucristo. B'ahá rá nistjin nga tjun tsichujinnūu éen ko santaha nd'aj. ⁶ Behe k'an nga xi kik'atuts'jhín ni xi nda ajinnūu, kui xi tu nku nguajikondjuhú santaha nistjin nga k'ujai ngáha Jesucristo.

⁷ Ajin animañá tintsuḅajūu, kui nga f'áitsjehenna jun. Xian nga nda ts'ian nga f'áitsjenna jun at'ahá nkuhú kjuandahá Ntjáná tísakúná jun ko an, ndaha tsa nuḅayá kjíi'ya'án ko ndaha tsa nginkun já tjíxóo tixinya chich'an én nda tsuhú Jesucristo ko tib'ejná chja nga najmi én tiya niu. ⁸ Ntjáná be xi nkú ts'in mjena jun. Kjuatjohó Jesucristo xi tjiñajinna, kui xi tjokohonūu.

⁹ Nk'ie nga nchjantjáiñūu, bankihí Ntjáná nga 'yún kasaá sa kjuatjo xi tjinñūu, ko nga 'yún kas'enūu kjuankjintak'un, ko nga kixí kamankjinnūu ni xi ts'e Ntjáná. ¹⁰ B'a ts'in kama chj'ajihinnu má nihi xi kjuaxí nga nda tu xi je kuñtsuḅahanu ko najmi s'e ni xi n'eníjehenūu nistjin nga k'ujai ngáha Cristo. ¹¹ Kui nistjūu kuakuchjiú nkjin tíkjá ni xi naxu kin'o, xi kitsjánūu Jesucristo nga n'oo tu xi s'ejña chjihí kjuachánkahá Ntjáná ko n'etsjohó rá.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga ngandahq tíma ni xi tífajin

¹² Mjena nga choq, já nts'e, nga ni xi tímat'an ei, kui xi tu sahá tít's'in nga tífindju én nda tsuhú Jesucristo. ¹³ At'ahá tibe ngayjee já juhun nda títuun ko ngayjee xuta xingisoo nga ngat'ahá Cristo kjíi'ya'yúhunna. ¹⁴ Tu ngat'ahá nga kjíi'ya'án, nkjin já nts'eé 'yún tijncha ma 'yún k'un Nda Ntjáná ko tijncha ma k'un tib'énjímí éhen.

¹⁵ Kjuaxí nga tjin xi tib'énjímí ni xi kits'in Cristo at'ahá tíma xintak'un ko mjehe nga ts'jin ngana. Tunga tjiñin ngá xi ngayjehe animahá tib'énjímí. ¹⁶ Xi tíma xintak'un, kui xi tijncha b'énjímí Cristo at'ahá ngandahá tijncha bangisjai. Najmi kjuaxihí nga b'a tijncha ts'in. Ni xi jncha mje níhi nk'ie nga tu sahá 'yún sakúna kjuanimá nk'ie nga kjíi'ya'án. ¹⁷ Tunga máha xuta xingisoo, tijncha b'énjímí Cristo at'ahá tjiñin kuaatjo. Be nga kjíi'ya ei tu xi xinya chich'ihinna én nda tsuhú Ntjáná nginkun já tjíxóo.

¹⁸ Tunga najmi chumi ni ts'ihín rá. Ndaha tsa najmi kjuaxihí ko ndaha tsa ngayjehe k'un nga tijncha b'énjímí, xi tu ja ní tís'enjímíhi ni xi kits'in Cristo ko kui niu xi tsjo mana. Ko 'yún s'e sana kjuatsjo. ¹⁹ At'ahá be nk'ie nga tu ngat'ahá nga tichubantjáiñú nginkun Ntjáná ko xi nkú ts'in tít'sjá nga 'yúnna Espirituhú Jesucristo kuitju'a. ²⁰ Mje nkjúnna ko tiku'yá nga ndahachí najmi sakúna kjuasuba. Tu sa ní 'yún ndjá kuásinjña nd'aj xi nkú nga tít's'in tehente, ko chá kjuachánkahá Cristo ajihín ni xi tímat'ain yjonintena. B'a kama tsa tjiñá ko tsa ja kabaya.

²¹ At'ahá an bi nk'ie nga tjiñá tík'un sa, Cristo tjiñá tík'uhunna. Ko tsa ni xi tibayahana, tu sahá ts'in nganaka. ²² Tsa kuátejña tík'un sa, 'yún xubáya xána. Najmi be má nihi xi k'ujaiján. ²³ At'ahá siññaya masehen nga joo niu. Mjena k'uejña asuntee ko kfínsehe Cristo. Tsa ni xi kfínsehe rá Cristo, tu sahá 'yún nda tjin ngat'a ts'an. ²⁴ Tunga ngat'ahá ní ngandanūu 'yún machjén sahá nga kuátejña tík'un sa. ²⁵ Behe k'an nga b'a tjin niu, kui nga behena nga kuátejña tík'un sahana ko nga k'uandaya sana ajinnūu, tu xi 'yún s'ejin sahanūu ko tsjo k'úéñūu nga b'a n'oo. ²⁶ B'a ts'in nk'ie nga kuichuse ngáhanūu, tsjo kamanūu nga n'etsjohó Cristo Jesu.

B'i ts'in kitsúyahq Pablo xuta ninku nga tu nku ndjáhá kuñcha

²⁷ Nkuhú nga tintsuḅahanu xi nkú ts'in tjeñen rá xuta xi y'a én nda tsuhú Cristo. Kui nga tsa kfínsenūu, skue, ko tsa kjin kuátejña, kuint'e én xi nkú ts'in tintsuḅoo, nga ndjá tincho, nga nkuhú ni xi n'enkjintak'un, ko nga nkuhú t'n'e mo yjonūu nga ta ñja ta ñja t'n'oo nga 'yún ngandahá én nda tsuhú Cristo xi s'ejinná. ²⁸ Ndahachí najmi tu binkjun já kontrannūu. Kui niu xi kuakuchjihí xuta xu'bo nga ndya ko nga jun xi n'ek'ankinūu. Ntjáná tsjánūu nga n'e nganoo.

²⁹ At'aha jun bi kik'ainuu nga s'ejinnuu Cristo, tunga ta kik'ahinuu nga ngat'aha ta choo kjuanimā. ³⁰ B'a ta ts'in t'ibitjajiuu kjuanimā nd'ai xi nkúhu kjuanimā xi kiyo nga j'ajian ko xi t'nu'yo nd'ai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in t'ihin nga s'eyaná

¹ Kui b'a maha tsa Cristo basinkonuu, ko tsa kjuatjoho tsjá nga yúnnuu, ko tsa Espirituhu nkúhú tít's'in manuu, ko tsa nda tichasoho ko tíma nimanuu xinkju, ² kui nga n'ehenu nga tu xi ts'johó kat'ena. Nkúhú kas'eyanuu ko nkúhú kjuatjo xi kas'eya animanuu. Nkúhú ch'a xinkju ko nkúhú ni xi n'enkjintak'un. ³ Ndaha nku ni najmi tu n'o tsa tu xi n'e nganaha ruu xinkju ko tsa tu xi nk'a n'esjehenu yjonuu. Tu sa ní nímakjua n'esjo yjonuu ko chasoho xinkju, chasoho xi nkúhu tsa 'yún nk'a t'jen nga jun. ⁴ Najmi tu nku ni xi ts'ajun chasoho, ta chasoho ni xi ts'e ja'á s'to.

⁵ B'a ta ts'in kas'eyanuu xi nkú ts'in kis'eyaha Cristo Jesu. ⁶ Kui xi tu b'a ts'in Ntjanáhá, tunga najmi kits'innisihi ni nga y'éjña chji nga kui xi Ntjaná. ⁷ Tu sa ní y'éch'oho yjoho yáha kui ko nku nda musu kits'in ma yjoho nga j'ai tsin xi nkú ts'in tsin xuta. ⁸ Ko nk'ie nga kik'a yjoninte, kinte ts'asje yjoho. Kint'é'éhen Ntjaná santaha nga ngji ngabayoo. Kruu kin'ek'ient'á.

⁹ Kui kjuaha Ntjaná 'yún tse kjuachánka kitsjáha ra, ko kitsjáha nku j'áin xi tu xi 'yúhún nk'a t'jen, ¹⁰ tu xi nk'ie nga kúinú yáha j'áihin Jesu kúin'chakú'inch'in tu yáha ni xi t'jin ndjiojmi jan ko asuntee ko kinte t'anankju. ¹¹ Ko ngayjee xi t'jin b'a kuitsu nga Jesucristo xi Ntja. B'a ts'in s'ejña chjihu kjuachánkaha Ntja Na'miu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úentu xuta ninku ajihin xuta

¹² Kui b'a maha, jun ja nts'ena, xi nkú ts'in tehente kinu'yá'énnú nk'ie nga tsátéjñajinnuu, b'a ta n'oo nd'ai nk'ie nga kjin t'ijñanuu. Chankjún Ntjaná ko kat'atsó nga n'endjuú ni xi tít's'in Ntjaná ajinnuu nga tít's'ink'ankinuu. ¹³ At'aha xi nkú ts'in sasihin Ntjaná, kui xi tít's'in nga n'e mjo ko nga n'oo ni xi mjehe.

¹⁴ Tsa t'jin ni xi n'oo, najmi tu katuma stinuu nga b'a n'o ko najmi tu chubatiko xinkju, ¹⁵ tu xi je ko naxu skuehenuu xuta. Jun xi ntíhi Ntjaná ko t'ihin nga je kuintsubajiuhun xuta xi t'jin nd'ai xi ch'onk'un ko xi ja kits'inkatsún kjuankjintak'uhun. Katumo ajihin xuta xu'bo xi nkúhu niñu xi tibat'ai má jyuun. ¹⁶ Chubanjm'yahanu én xi ts'ink'féntu tik'uhun xuta. Tsa b'a n'oo, tsjo k'úéna n'istin nga k'jái ngáha Cristo. At'aha nk'ie kama chji nga najmi tu kjuandahá kits'ian nga 'yún nga kits'inxá ajinnuu.

¹⁷ Nk'ie nga s'ejinnuu Ntjaná, b'a joyaha tsa chje tí'bohó Ntjaná. Ko tsa n'ek'ienna ej, an xi kúichú ma xi nkú joyaha chje xi ts'inn'djuút'a chje xi tí'bohó Ntjaná. Tunga ts'johó t'jinna ndaha tsa b'a n'ena. Ta n'etsjokoho kjuatsjona. ¹⁸ B'a ta ts'in tsjo katumanuu ko ta tjennú kjuatsjonuu.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo xuta Filipo nga ts'ínkjisehe Timoteo

¹⁹ Tsa Nda Ntjaná Jesu tsjante, kitsa ts'ínkjisenú Timoteo tu xi tsjo kamahana nga kuint'e ni xi tíma ajinnuu. ²⁰ Najmi t'jin sana k'jái xi nkúhu kui, xi b'a ta ts'in ts'innkjink'un xi nkúhu an nga kjintaha ra jun. ²¹ At'aha k'jái xutaha bi ni xi ts'e bangisjai, najmi ni xi ts'e Jesucristo.

²² Tunga jahá yo xi nkú k'un Timoteo ko xi nkú ts'in tít's'inxákona nga t'ib'énjmíkona én nda tsuhj Jesucristo, xi nkú joyaha nku ndati xi ts'inxáko na'mihj. ²³ Kui nga t'ib'endáhana nga kui ts'ínkjisenú chuba nga skue xi nkú ts'in s'enda ni xi t'if'ajian. ²⁴ Ko behe k'an nga Nda Ntjaná ta tsjántena nga kama kfinsenú.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo xuta Filipo nga tít's'ínkjisehe Epafrodito

²⁵ Tunga nd'ai tít's'innkjihin k'an nga t'ihin nga ta ts'ínkjisehé ngáhanuu nda nts'eé Epafrodito. Kui xi tít's'inxákona nga t'if'ajinkona kjuanimā ngat'aha Cristo. Kui xi y'exó nga kin'e nibásenú tu xi kuásinkohona nga ts'ín ni xi machjéna. ²⁶ Tu xi tíma bahá ra jun ko kjintaha ra jun, at'aha be nga kinu'yo nga kiséte ch'in. ²⁷ Kjuaxi kjáihin nga 'yún ndjáhá kiséte ch'in, nga ja ma kuayáhá kai. Tunga Ntjanáhá tsase nímaha nga kits'innkijhi. Ko najmi tu suba kui xi tsase nímaha Ntjaná, ta tsase nímaha ko an, at'aha tsa k'ien ndo 'yún kama tse kjuabana kai.

²⁸ Kui nga kitsa mjeheha nga ts'ínkjisehenuu tu xi tsjo k'úéhenú nga cha ngáhanu ko tu xi najmi ta 'yún s'entahana. ²⁹ N'ekjohoon ndo xi nkú ts'in t'jehen ra xuta xi ts'e Nda Ntjaná. Tsjo kat'enuu nga b'a n'oo. Chankjún xuta xi b'a k'un xi nkúhu kui. ³⁰ At'aha ngat'aha xaha Cristo ja ma k'ienntjáhi ní kai. Kitsjá yjoho ndaha tsa ja ma k'iehén tu xi ts'íntjusuhun ngandaná xá xi kik'áihuru.

3

B'j ts'in kitsúya Pabló nkú ts'in y'ejña ni xi kis'ehe

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tsjo kat'enúu at'ahá Nda Ntjáná Jesucristo tíjñajinnúu. Najmi tífehe k'an nga tá kui tá maha ni xi tít'et'ánúu, at'ahá ngandanúu niú.

² Chúhúu yjonúu já ch'onk'un xi ja yo, xi ch'onk'un xá xi tít's'in, xi mjehe nga n'e circuncision tiya. ³ At'ahá circuncision xi ndoo, kui xi kich'aá ñá xi yankjáán Ntjáná xi nkú ts'in bakúyaná Espirituhú Ntjáná ko ma 'yún k'aán ngat'ahá ni xi kits'in Cristo Jesu, najmi ngat'ahá ni xi n'ehe yjonintená.

⁴ An bi kama nkjún kama 'yún k'an ntje xi y'ahana. Najmi tjin k'ají xi b'a ts'in kama 'yún k'un níj xi nkúhu an, ⁵ nga ajihín xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kitsian ko kin'ena ni circuncision nga tjinna jin nstjin nga kitsian. Ntje chání Benjamin tjeheñna. Xuta hebreohó xi chána. Nku nda fariseo xi 'yún kits'intjusun chich'in kjuatéxumaha Moise kama. ⁶ Kui kjuatéxumoo 'yún kikuhún nga santaha kitsjennkí unkie xuta njinkuhú Cristo. Naxú tsátejña xi nkú ts'in bakúya kjuatéxumoo. Najmi tjin xi ch'on ts'in kinchjayanena ngat'a ts'e kui níj.

⁷ Nk'ie bi, ngat'a ts'an 'yún chjihí ra ngatentee ni xu'bi, tunga nd'ají tu ngat'a ts'e Cristo xi nkú joyaha ni xi najmi chumi ni chjihí ra kits'in ma kui niú. ⁸ Nd'ají b'a xian nga najmi chumi ni chjihí ra ngayjee niú, at'ahá ja be Cristo Jesu. Kui xi Nda Ntjáná maha ko kui xi 'yún chjí saha ra nga tu mí nihí ní. Ngat'ahá Cristo kits'inndya ngayjee ni xi tjinna tu xi kama ts'in nganahana Cristo. Nd'ají nk'ie nga basehe ni xi kindyoo, b'a mana xi nkúhu tsa stjé niú mana. ⁹ Mjena kúátejñajian ni xi kits'in Cristo. Nk'ie kits'intjusun kjuatéxumoo. Kuenta ts'an tsangisja nga naxú kuichú ma nginkun Ntjáná. Tunga nd'ají s'ejinna Jesucristo. Kui nga Ntjáná tít'sjáhana nga naxú tíjña nginkun tu ngat'ahá nga s'ejinna.

¹⁰ Ni xi mjena nd'ají, mjena nga skue sisan Cristo ko nga'yuhún Ntjáná xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo. Mjena nga tá sákúna kjuanímá xi kits'ínkjáihín. Mjena b'a k'úé xi nkú kik'ie Cristo nk'ie nga k'ien ¹¹ tu xi tá kju'áiyahana ko an ajihín xuta k'ien.

B'j ts'in kitsúya Pabló ni xi kingjásihín nga y'ejña

¹² Najmi b'a tíxian tsa ja kisakúna ni xi kuaxian ko a ra tsa ja kama yá xi tjihín nga kama. Tunga tu nku tífi tjennkiná ni xi kuaxian, tu xi sákúhuna ni xi kama mjehe Cristo Jesu nk'ie nga kisakúhu an. ¹³ Jun já nts'e, najmi b'a mana tsa ja kisakúna niú. Ni xi tít's'inná, tít's'inchaya ni xi chóo ko tít's'in kjua'yuhún ra yjoná tu xi sákúhuna ni xi njiba askahan. ¹⁴ Cristo Jesu ts'inchjén Ntjáná nga tinchjaná nk'a ján. An bi tífi tjennkia ni xi tít'su nga tsjáha xi nt'é eheñ.

¹⁵ B'a ts'in tjihín nga s'eyahaná ñá xi ja tsichu maá xi tjihín nga kamaá. Ko tsa tjin xi k'ají ts'in s'eyaha, Ntjáná tá k'úejña chjihí ni xu'bo. ¹⁶ Tunga tjihín ni nga tu nku ndjáhá kjuinchaján ni xi ja kin'ekjáhín santaha nd'ají.

¹⁷ Jun já nts'e, b'a n'oo xi nkú nga tít's'ian ko tá chase chubayohoo xuta xi b'a tá tjincha ts'in xi nkú ts'in kik'iejña chubayají. ¹⁸ At'ahá nkjin maha xi tjintu xi nkúhu tsa tu kjuandahá kin'ek'ien Cristo at'a kruu. Ja ma nkjin niyá b'a xinnuu ko nd'ají santaha tjinna ts'ihinna nga tíxinyanuu xi nkú ts'in tjiyaha xuta xu'bo. ¹⁹ Kui xi tjincha fi má nga ndyja, ko ni xi incha mjehe s'ehe kui xi ntjáha. Tjincha bangisjai kjuachánka ajihín ni xi tu subahá maná, ko tu nku ni xi ts'ehé asunntee tjintuyáha kjuankjintak'uhun.

²⁰ Tunga máha ñá, nanki xi tíjña nk'a ján tjeheñná. Yohó nankiná má nga tíchuyáhá nga njabajehen Nda Ntjáná Jesucristo xi ts'íink'ankiná. ²¹ Tjihín nga'yún nga kjuatéxumaha ngatentee ni xi tjin ko ts'íinchjén nga'yuhún nga ts'íink'óntjaiya yjoninte x'an xi kich'aá nd'ají. Xi nkú ts'in tjihín kjuachánka yjonintehe, b'a tá ts'íink'íe xi ts'añá.

4

B'j ts'in kitsúya Pabló ni xi incha ts'íin xuta njinku Filipo

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tjo nkjúnna jun ko f'áitsjenna jun. Jun xi kjuatsjoná ko nga chjihí xána. Tu nku b'a n'e ndjáhá tinchajiuñ Nda Ntjáná, jun xuta tjoná.

² Tibankihí na Ebodjá ko tibankihí na Sintúke nga kanchjako nda ngáha xinkjín at'ahá nkúhu Nda Ntjáná incha yjanki. ³ Ko jí tá tibankihí nga tísinko jminchjún, jí xi b'a tá tsu xá xi tít'ei. At'ahá nga y'enjmíá yo, kui jminchjún tá y'enjmí é nda tsuhu Ntjáná, xi nkú nga tá kits'in nda Clemente ko xuta xingisoo xi kits'ínxákona. Kui xi ja tjintut'á j'áihín xujun má nga tjintut'á j'áihín xuta xi k'úentu tít'un sín.

⁴ Kas'enúu kjuatsjoho Nda Ntjáná. B'ahá tá tíxin ngáhanuu. Tsjo kat'enúu. ⁵ Ngatentee xuta incha kate nga nda animanuu. Ja tíjña tíña Nda Ntjáná.

⁶ Najmi tu chumi nihi xi fantaha ruu yjonuu. Tu sa ní teheñte t'inyohoo Ntjáná ni xi machjénnyu nga chubakoo. Tinchihuu ko tá johoon máb'achjihí ni xi tí'bainuu. ⁷ Kjuajyuhú Ntjáná xi najmi mankjihín xuta, kui xi kúhún animanuu ko tsjáníyá xi nkú ts'in n'enkjínk'un at'ahá Cristo Jesu ts'enúu.

⁸ Kō ni xi fekuhu, já nts'e, t́bankinū nga n'enkj́nk'un ni xi naxu t́jín, ni xi yankjún, ni xi nda, ni xi je, ni xi tsjo k'un, ni xi nda chasehe. Ngayjee ni xi 'yún nda kō ni xi sasinná, kui nij xi n'enkj́nk'un. ⁹ N'etjusun ni xi tsakuyanū kō xi kixinyanū nga n'oo, ni xi kinu'yó nga kinchja kō xi kiyo nga kits'ian. B'a n'oo kō k'úéjñajinnū Nt́janá xi tsjáná kjuajyu.

B'i ts'in kitsjáha Pablō máb'achjihí xuta nínku Filipo at'aha tsasinkoho

¹⁰ 'Yún t́tsjána kjuatsjo Ndá Nt́janá nga t́a kis'entahá ngáhanū an. Kjuaxi nga tehente kjintahānū an, t́unga santahá ni nd'aj kisakú nijánū nga tsisinkonú. ¹¹ Najmi tsuhu ra tsa ndyjat'ana tsa mi nihi, tsa kui nga b'a t́ixihinnū. At'aha ja kamankjinna nga tsjo k'úéna ajihín tū mí nihí ni xi kamat'an. ¹² Be xi nkú ts'in bintsubajián kjuax'an kō t́a be xi nkú ts'in bintsubajián kjuanchíná. Ja kama nkana tū mí nihí ni, tsa tsé sisinna kō tsa kama bjona, tsa 'yún s'ena ni kō tsa najmi chumi nihi xi s'ena. ¹³ Ts'in chúkjuá tū mí nihí ni, at'aha Cristo tsjá nga'yúnna. ¹⁴ T́unga ndahá t́n'o nga t́bisinkonú ajihín kjuaníma xi t́'ajian.

¹⁵ Jun xuta nínku nanki Filipo, yo ni xu'bj. Nk'ie nga t́jun y'enijmínū én nda tsuhu Jesucristo kō nk'ie nga tsitja ante Macedonja, ajihín xuta nínku xingisoo tū nkuhú jun xi tsisinkonú. Kik'ajín xi nkú t́jín kitsjánū Nt́janá. ¹⁶ Santaha nga tsátejña nanki Tesalonjka, nku jo nijá t́a kin'ekjínú ni xi kamachjénna. ¹⁷ Najmi chje xi t́'bainú t́bangisja. T́bangisja níná nga 'yún kas'e sanū kjuanchíná nginkun Nt́janá.

¹⁸ Ja kits'inkjáihín ngayjee ni xi kin'e nibánú kō santaha t́b'anki t́mana nd'aj. Ni xi kin'e nibákonú Epafrodito, kui xi kits'índjuú ngayjee ni xi machjénna. Kui niu xi nkú joyaha nku chje sinjne xi ts'ínkjáihín Nt́janá kō sasihín. ¹⁹ T́jánū Nt́janá ngatentee ni xi machjénnu, xi nkú ts'in t́jñajin kjuanchíná chánka xi sakújinná Cristo Jesu. ²⁰ Nt́janá xi Nā'miná maha, kui xi kayahá kjuachánkahá santaha tū nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'in kits'ínke Pablō xujuin

²¹ Tjohoon kjuasuniñana ngatentee xuta xi ts'e Cristo Jesu. T́ts'ínkinū kjuasuniña já nts'eé xi t́jintukona ej. ²² T́ts'ínkinū kjuasuniña ngatentee xuta xi ts'e Nt́janá xi t́jín ej. Kō xi t́jncha ts'ínxá ni'yahá ndá t́tjun k'akú Cesar, kui xi 'yún t́ts'ínkji sanū kjuasuniña.

²³ Kat'ejñajinnū kjuandahá Ndá Nt́janá Jesucristo.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Colosa

B'j ts'in kíkjaníhahq Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo ² tísuniñahí já nts'eé xi tintsuḅoo nanki Colosa, jun xi kík'áts'enū Ntjaná ko s'ejinnū Cristo.

Kas'enū kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Nā'miná.

B'j ts'in kinchjantjai Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

³ Xki nga chubantjáihi nginkun Ntjaná xi Nā'mihí Nda Ntjaná Jesucristo, 'báihí máb'achjíhi ⁴ at'aha kík'inanyi xi nkú ts'in s'ejinnū Jesucristo ko xi nkú ts'in tjonū ngayjēe xuta xi ts'e Ntjaná. ⁵ B'a t'in'o at'aha kinu'yó én nda tsuhu Jesucristo, én xi naxu tjin. Y'éñña chjinū ni xi tjinḅa ngandanū ndjiojmi ján. Kui niū xi ja tichuyóho nd'ái.

⁶ Kui éin xi tsichujinnū nda tít's'in ko tífndju ajihín xuta nga ngúsuhun asuntee. B'a ṭa tīma ajinnū b'aha ṭa nīstjin nga kinu'yó ko tsichu mankjinnū xi nkú tjihín ṭa kjuandaha Ntjaná. ⁷ Kui éin xi tsakúyanū nda Epafra, nda musu xinkí xi 'yún tjoní. Naxu tífiko xáha éi nga tít's'inxát'aha Cristo ngajonū. ⁸ Kui xi kitsúyani kjuatjo xi y'éññajin anīmanū Espirituhu Ntjaná.

⁹ Nkúhu nga kík'inanyi kui niū, najmi t'in'ekj'áiyá nga tichubantjáihi nk'ie nga tichubakoi Ntjaná. Tibinchíhi nga katumankjinyenū ni xi mjehe, ko nk'ie nga Espirituhu katsjánū nga nanká n'enkjintak'un ko nga kamankjinnū ni xi ts'e Ntjaná. ¹⁰ B'a katuma ṭu xi kuīntsubahanu xi nkú ts'in tjeheṭa ṭa xuta xi ts'e Nda Ntjaná ko nga n'oo ni xi sasihin. Tibinchíhi nga n'oo ngayjēe tíkjá ni xi nda ko nga 'yún kamankjinnū nkú tjihín ṭa ngat'a ts'e Ntjaná. ¹¹ 'Yún kasakú nga'yunnū xi nkú ts'in tjeheṭa ṭa nga'yúhun Ntjaná xi tjihín kjuachánka, ṭu xi kuichúkuahānū tū mí níhí ni ko ṭu xi najmi n'ekjehe ruu tak'un.

¹² Tsjo kat'enū ko tjoḅon máb'achjíhi Ntja Nā'miná xi kits'in nga kama sakúnū ni xi ts'ínkjáihín xuta xi ts'e xi k'úentu má ndzjeen. ¹³ At'aha ja kíkexinná ajihín nga'yún xi tjin má jyuun ko kits'ínk'aná má batéxuma Ntí xi tjoḅo. ¹⁴ Kui xi y'échjintjainá, kui nga kin'endyat'ahaná ngatitsunná nd'ái.

B'j ts'in tsakúya Pablo ni xi kits'in Cristo ngandaná

¹⁵ Cristo kui xi nk'ie nga yaá, Ntjaná yaá. Ntukaán bi najmi ma chjihí Ntjaná. Kui xi Ntíhí Ntjaná xi tjun kintehe ni nga n'enda ngayjēe ni xi kin'enda. ¹⁶ At'aha kui tjiná, kui nga kin'endaha ni xi tjin ndjiojmi ján ko asuntee, ni xi ma chji ko ni xi najmi ma chji, xi k'aku ko xi tjihín xá, xi batéxuma ko xi nk'a tjeṭa. Kui kin'echjén nga kamanda ni xi tjin ko kui kama ts'e. ¹⁷ Kui xi ṭu b'a ts'in jáhá tjiná kintehe ni nga kamanda ngayjēe ni xi tjin, ko kui ngat'aha b'a k'uhun ni xi tjin xi nkú k'un.

¹⁸ Xi nkú ṭa ts'in nintakáá batéxumaha yjonintená, b'a ṭa ts'in Cristo batéxumaha xuta ninku. Kui xi tjuhun. Kui xi tjun j'áiyaha ajihín xuta k'ien ṭu xi nk'a tsjéheṭa ṭa ngayjēe ni xi tjin. ¹⁹ At'aha kama tsjohó Ntjaná nga y'éññajihín Jesucristo xi nkú ts'in tjiyaha. ²⁰ Ntjaná kits'in nga kjuáik'un ngáha ṭa ngayjēe xi incha ngjí t'axín. Cristo kits'inchjén, kui nga ṭu ngat'aha jní xi tsaténdzjohó Cristo t'a kruu kitsjáha ṭa kjuajyu ngayjēe xi tjin t'ananki ko xi tjin nk'a ján.

²¹ Nīstjin nk'ie tsinima t'axíhuun Ntjaná ataha ni ch'onk'un kin'o ko anīmanū ngjí kontraha Ntjaná. ²² Tunga nga nd'ái Ntjaná ja kits'in nga kjuáik'un ngáha ruu ṭu ngat'aha nga Cristo kits'ínkjas'en yjonintehe nga kin'ek'ien. B'a kits'in Ntjaná ṭu xi kama kuichúnchahanu nginkun ko kamo xuta xi ts'e xi najmi tjihín chuntí ko xi najmi kama n'enijéhe ṭa tsa mí nihi.

²³ B'a kama tsa ṭu nku kixíhí ko ndjá kuinchajiun xi nkú ts'in s'ejinnū Ntjaná ko ṭu nku chúyahá ruu ni xi y'éñña chjinū én nda tsuhu Jesucristo xi ja kinu'yó. Kui éen xi tís'enijmíhi xuta xi tjin nga ngúsuhun asuntee. An Pablo kík'ái xána nga k'uénjímíá éin.

B'j ts'in kitsúya Pablo xá xi kík'áihí

²⁴ Nd'ái tsjo tjinna nga tsakúna kjuá'un ngandanū. Ajihín yjonintena tífndju kjuá'un xi tsakúhu Cristo ngandaha xuta ninku, at'aha xuta ninku xi yjonintehe Cristo. ²⁵ Tít's'inxá ajihín xuta ninku xi nkú ts'in y'éñña Ntjaná nga kitsjána xá xu'bj ngandanū, ṭu xi b'a ts'in s'enijmíhi xi nkú tjihín ṭa éheṭa Ntjaná.

²⁶ Tib'enijmíá ni xi kis'ejña 'ma nú chá ján. Najmi kisakúchjihí niū xuta xi kis'e nīstjin nk'ie. Tunga nd'ái xuta xi Ntjaná kík'áts'e tís'ejña chjihí niū. ²⁷ Kits'in mje nga kuakúhu xuta xi ts'e xi nkú ts'in tjiná kjuanchínáha ko kjuachánkaha ajihín xuta xi tjin nga ngúsuhun asuntee.

Kui nihi xi ja ts'ejña chji nd'aj. Kō ni xi ts'ejña chjiu, kui xi Cristo. Kui xi tññajinnuu kō tīts'in nga tichuyohōo nga sakúhunuu kjuachánka.

²⁸ Kui Cristo xu'bjí túb'enjímíhí xutá. Ya sisiin xi nkú ts'in t'bai nnyáihí kō túbakuyáihí ngayjee xutá, tū xi kuichú maha ngayjee xutá xi s'ejihin Cristo xi nkú ts'in mjehe Ntjáná. ²⁹ Kui nihi xi tīts'ian nk'ie nga tīts'inxá. Nga'yún xi títsjána Cristo tībasinkōna, kui nga ndjá tīts'inxáhana.

2

¹ Mjena nga chōo nga tū xí tsehé kjuanjima tibenkínuu jun kō xutá nínku nanki Laodicea kō ngayjee xutá xi najmi be xi nkú tjián. ² Mjena nga sakú nga'yúhun ngayjee xutá nínku, nga nkuhú k'ua xinkjín at'ahá tjohe, kō nga nkuhú b'a kuitsu kjuankjintak'uhun nga nkúnku, kō nga kamankjinyehe ni xi mjehe Ntjáná. Yohó nī ma kamankjihin ni xi y'ejña 'ma Ntjáná, kui nihi xi Cristo nd'aj. ³ Kui nga nk'ie nga yahaná Cristo yaá ngayjee kjuankjink'un xi 'yún nanka xi chíhí ra.

⁴ B'í ts'in túb'et'ánuu tū xi najmi ch'a én tsjo tsu tsank'á k'uanachakohonuu. ⁵ Ndaha tsa najmi an kikjin tññajinnuu, tunga kjintahána jun kō tsjo mana nga be xi nkú ts'in nda tintsubaqōo xinkjū kō xi nkú ts'in ndjá tinchajun Cristo, at'ahá kui xi s'ejinnuu.

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tintsubaqáá Cristo

⁶ Kui b'a maha, xi nkú ts'in kin'ekjáihin ruu Ndá Ntjáná Jesucristo, tū nkú b'ahá ts'in tsjénku. ⁷ Nanka katji kjamanuu ajihin Cristo kō ndjá tinchajun, at'ahá kui xi kis'ejinnuu xi nkú ts'in kisakúyanuu. Kō tehente tjoheon máb'achjihí Ntjáná nga ja kamo xutá xi ts'e.

⁸ Chúhūun yonuu nga najmi tū ch'a xi k'uanachakohonuu én nanka tiya xi be xutá. Kui xi nibáha rá sin chá xi be xutá, ni xi asunnte y'ahá rá. Najmi Cristo nibáha rá.

⁹ Ajin yjonintehe Jesucristo tññajin kikjin Ntjáná, ¹⁰ kō jun ja kisakúnuu ni xi ndyjat'anuu kai at'ahá nkuhú tsichu makōo Cristo. Kui xi batéxumaha ngayjee xi tjihin xá kō xi batéxuma.

¹¹ Nk'ie nga kis'ejinnuu Cristo, kin'enuu nku circuncision, tunga najmi circuncision xi n'ehé rá yjonintee kin'enuu. Circuncision xi kjexín ní jé xi kich'o kin'enuu. Cristo xi b'a kits'innuu. ¹² Nk'ie nga kisatentó, tsangyanjikōo Cristo. Nk'ie nga kis'ejinnuu nga'yúhun Ntjáná xi kits'ink'áiyakō ngáha rá Cristo ngabayoo, ta j'áiyakō kō kui ajihin ngabayoo.

¹³ Jun xutá k'ien kamo nstjin nk'ie tū ngat'ahá ngatitsunuu, nk'ie nga najmi kin'enuu ni circuncision xu'bo. Tungá Ntjáná kits'ink'íéntu tík'unkonuu Cristo. Kits'innuyat'aná ngayjee ngatitsunná. ¹⁴ Kikjetiya xujun xi má nga kis'et'a ni xi tjenná, xi ngji kontrán. Kikjexin xujun kō kingját'a kruu. ¹⁵ Cristo kits'inchjén Ntjáná nga kits'in nganaha xi tjihin xá kō xi nk'a tjen.

¹⁶ Kui nga najmi tū ch'a n'esihin ruu xi kuinchjayanenu ngat'ahá ni xi tichino kō tsa xi t'yu, kō a rá ngat'ahá nstjin nga tibitju s'í, kō a rá nstjin nga tibat'ats'ihin sóo, kō tsa nstjin nkjún. ¹⁷ Ngayjee ni xu'bjí mjehe kuakúchji ni xi nibá askahan, tunga Cristo bi b'éjña chji sisiin ni xi nibóo.

¹⁸ Najmi tū bajnto nga xi b'asje nimakjua maña yjohō kō benkjún ntítsjee incha k'uechjanuu ni xi n'ekjohōon. Kui jōo xi ni xi ma chji suba kuihí nchjanimiyaha kō nk'a b'asje tija yjohō ngat'ahá ni xi mankjihin ei asunntee. ¹⁹ Ja incha ngji t'axihin xi nintaku xutá nínku maha. At'ahá xi nintaku xutá nínku maha, kui xi ts'in nga sá yjonintee xi nkú ts'in mjehe Ntjáná nga sá. Sá yjonintee at'ahá incha y'a y'ahá rá xinkjín.

B'í ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo tsayaká kō j'áiyakō ngáhaná

²⁰ Ja tsayakōo Cristo, kui nga kama ndáihí ruu ni xi batéxumaha asunntee. Kui nga, zá tintsuba saha ruu asunntee xi nkú ts'in tjintuhu xutá xi ts'e? Zá tnu'yáén saha ruu kjuatéxuma xi tsuhu xutá? ²¹ B'a tsu éen: "Najmi tū n'ekōo niu. Najmi tū chjut'o niu. Najmi tū chjubó niu." ²² Kui ni xu'bjí nintaku xutá tsitjuhu kō xutá y'éña. Feyá ni nga n'echjén. ²³ B'a maha xi kixi mankjihin maha nga b'a ts'in nchja, at'ahá ts'in kjuayúhūn rá xutá nga skuenkjún Ntjáná kō nga ts'ín nimakjua yjohō kō nga 'yún tsjáha kjuanjima yjonintehe. Tungá najmi chumi ni chíhí rá tsa basinkōná nga b'éch'oná ni xi nchjaha animaná asunntee.

3

¹ Ja j'áiyakōo Cristo ngabayoo, kui nga tñchísajihinu ni xi tjin ndjiojmi ján má tññat'aha Cristo Ntjáná. ² Ni xi tjeheh rá ndjiojmi ján n'enkjintak'un, najmi ni xi ts'e asunntee. ³ At'ahá ja tsayo kō tintsuba tík'unko Cristo nginkun Ntjáná. Kui nga najmi ma chíhí yáha jun nd'aj. ⁴ Cristo xi ts'in nga tintsubo. Nstjin nga k'uaikúchji yjohō Cristo, kui nstjiun ta chá yáha jun kō kuakúchjiu kjuachánkaha.

B'í ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in chúhūn yjoná

⁵ Kui nga n'ek'iehennu ni xi tjintujin animanuu xi tjeheh rá asunntee. Najmi tū ch'a xi chubá kjuántukohó xinkjín, kō tsa ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntjáná, tsa yjonintee xi

kuatéxumaha, tsa mjehe ts'ín ni xi ch'on tjin, tsa kjuanchíná 'yún kjuásihin. Xi 'yún fásihin kjuanchíná, kui xi k'ái ntja tjeñnki. ⁶ Tu ngat'aha nga b'a incha ts'in xuta, kui kjuaha nga incha nibánehe ra kjuakjahan Ntjaná. ⁷ Ko jun b'a ta kin'o nistjin nk'ie, nk'ie nga tintsabajun ni xu'bo.

⁸ Nd'ái ta n'e t'axiún kjuakjoon, kjuastintoo, kjua'unchoo, én chubait'oön ko én ch'on tsuu. ⁹ Najmi tu chá anachoo xinkju. Xi nkú ts'in tintsuüoo nistjin nk'ie, b'a joyaha tsa nku najyun chá kin'esjo. ¹⁰ Tunga xi nkú ts'in tintsuüoo nd'ái, b'a joyaha tsa najyun tsetse kindya ngáhanu. Xi nkú ts'in tjiyaha Ntjaná, b'a ts'in tís'eyanuu nk'ie nga tít's'in tsetsenüü ko nga tímankjin sisinnüü nkú tjiin ra ngat'a ts'e Ntjaná. ¹¹ Ajihin xuta xi ja kama tsetse najmi ta chumi ni behe ya xi ntje judio tjehen ra ko ya xi najmi ntje judio tjehen ra, ya xi kin'ehe ni circumcision ko ya xi najmi kin'ehe, ya xi xin nibáha ko ya xi kinte tjeñ nginkun xuta, ya xi xuta musu xi kich'atse ko ya xi ndáihj yjoho. Ngayjee kui niñ nkuhú bichú majin Cristo, ko Cristo tjiñajihin ngayjee.

¹² Ntjaná j'ajinnüü, kiki'áts'enüü ko tjoño jun. Kui nga n'e tsetse yahanu xi nkú ts'in kuintsuüoo nga chasenimoo xinkju, kas'enüü kjuanda, nimakjua kas'eyanuu, nimakjua n'ekoo xinkju ko najmi tu kitsa katuma stinüü. ¹³ N'e'yún tak'uhüün xinkju ko n'endyjat'ohoo xinkju tsa tjin ajinnüü kjuasti. Xi nkú ts'in kits'innüüjat'anüü Ndá Ntjaná, b'a ts'in n'endyjat'ohoo xinkju. ¹⁴ N'etjoo xinkju, at'aha kjuatjoo xi 'yún chji saha ra nga ngayjee ni xingisoo ko nkuhú ts'in manüü.

¹⁵ Kich'ajinnüü tu xi nkuhú yjonintehe Cristo kamahanu ko b'a ts'in s'ehenüü kjuajyu. Kjuajyuhu Cristo katsajniyáha animanüü ko tehente tjoñon máb'achjihí Ntjaná ngat'a ts'e kui niü. ¹⁶ Kat'eñajinjyenuü éhen Cristo. N'enkjink'un sisün xi nkú ts'in kuakúyohoo ko nga k'uai niyóhoo xinkju. Tjoñon máb'achjihí Ntjaná ajin animanüü nga sóhoo salmo ko sohon ninkju ko xi nkú ts'in kuakúyanüü Espiritu nga só. ¹⁷ Ngatenteé ni xi n'oo, tsa chubo ko tsa tu mí xáha ni xi n'oo, Ndá Ntjaná Jesu n'ekasiún títjun nga b'a n'oo ko tjoñon máb'achjihí Ntjaná miná ngat'a ts'e ni xi kisakújinnüü Jesu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úentu xuta

¹⁸ Jun xi tí'minüü chjuún, chanjúñ x'jinnüü. B'a n'oo xi nkú ts'in tjiñaha xuta xi yjanki Ndá Ntjaná.

¹⁹ Jun xi tí'minüü x'in, n'etjoo chjuúnnyüü ko najmi tu ndjá n'ekoo.

²⁰ Jun xi tí'minüü ntí, tjunú'ya'én tehentohoo xi chánüü. At'aha kui niü xi sasihin Ndá Ntjaná.

²¹ Jun xi tí'minüü na'mi, najmi tu chuba kjahan n'ekoo ntinüü, tu xi najmi kfehe ra k'un.

²² Jun xi tí'minüü xuta musu xi kich'atse, tjunú'ya'én tehentohoo xi já ntjanu maha ei asuntej. Najmi tu nk'ie nga tibasenuü b'a n'o, tsa tu xi nda kuasehenüü. Ngayjee ní tak'un b'a n'oo at'aha Ndá Ntjaná yankjún. ²³ Tu mí xáha ni xi n'oo, ngayjee animanüü b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa Ndá Ntjaná t'in'exát'ohoo, najmi tsa xuta. ²⁴ Yo nga sakúnüü ni xi tjiñdaha Ntjaná nga tsjáha ntíhi. Cristo t'in'exát'ohoo, kui xi Ndá Ntjanüü. ²⁵ Xi tít's'in ni xi najmi b'a tjin, kui xi ts'jinkjain ngajoya ngáha ra chjihí ni xi tít's'in. Najmi ngabi ts'ínko Ntjaná xuta.

4

¹ Ko jun xi tí'minüü já ntja, nda ko kixi n'ekoo xuta musu xi kich'atso. At'aha yo nga ta tjiñanüü ko jun nku Ndá Ntjaná ndjiojmi ján.

² N'ekjas'ohoon yjonüü nk'ie nga chubakoo Ntjaná. Najmi tu n'ekjentohoo yjonüü nga tjoñon máb'achjihí ngat'a ts'e ni nda xi tsjánüü. ³ Ko ta chubantjainüü tu xi Ntjaná tsjánteni má nga k'úenimüü éhen, tu xi kuixinyahanüü ni xi kis'eña 'ma nistjin nk'ie ko tís'eña chji nd'ái ngat'aha Cristo. At'aha kui kjuaha kjí'ya'yúhuna ei. ⁴ Chubantjainüü tu xi kama kuakuchji sisihinna éhen ko xi nkú ts'in tjiñin nga kuinchja.

⁵ Nanká n'ekjink'un xi nkú ts'in kuintsuüabajihün xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná. Xki nistjin xi kjuá chase sisihün ni xi n'oo. ⁶ Tehente tjo ts'in chubo ko kas'ehe sin ni xi chubo. B'a ts'in cháhanu xi nkú k'úihün nga nkúnkü xuta.

B'i ts'in kits'ínke Pablo xujün

⁷ Xi nkú ts'in tjiña ei kuitsuyayjenüü nda Tikiko, nda nts'eé xi tjona, xi kixi tít's'intjusun xáha, xi ta tít's'inxát'aha Ndá Ntjaná xi nkúhu an. ⁸ Kui xi tít's'inkjisenüü tu xi cháhanu xi nkú n'e tintsuüaj ei ko tu xi sakú nga'yúhünnyü. ⁹ Ko tít's'inkjika Onesimo, nda nts'eé xi tjona xi ta kixi tít's'intjusun xáha ko xi nda nankinüü maha. Incha kuitsuyanüü ngatenteé ni xi tíma ei.

¹⁰ Tít's'inkjinüü kjuasuniña Aristarko, nda xi kjí'ya'yúnkóna nuáyá ei, ko Marko xi nts'esti maha Bernabe. Ja ta tsichunüü éhen Marko. Nda n'ekjohoon tsa kuichúsenüü yo. ¹¹ Ko tít's'inkjinüü kjuasuniña Jesu, kui ndo xi ta 'mi ya Justo. Tu kuihí já judio xu'bi xi y'anjikóna xá xi tít's'ian nga tib'enjímíá xi nkú ts'in batéxuma Ntjaná. Kui jóo xi tsjá nga'yúnna.

¹² Ta títs'ínkjinu kjuasuniña Epafra, xi nda nankinu maha. Kui xi ta títs'ínxát'aha Cristo Jesu ko tehente ngayehe k'un títbankintjánínu nga tínchjako Ntíaná, tu xi ndjá kuinchahanu ko kama je kikjiun ko kamo xi nkú ts'in mjehe Ntíaná. ¹³ An be sisian xi nkú ts'in Epafra kjintaha ra jun ko ta kjintaha ra xuta xi tjin nanki Laodicea ko xi tjin nanki Hierapoli.

¹⁴ Ta títs'ínkjinu kjuasuniña Luca, nda chjinenki xi tjona, ko Dema.

¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana ja nts'eé xi tjin nanki Laodicea ko tjohoon kjuasuniñana tãchjuun Ninfa ko xuta njnku xi ma ñjakú ni'yaha. ¹⁶ Nga ja kamanuu nga n'eyo xujun, ta n'ekjihuu nga kats'inya xuta njnku Laodicea. Ko jun ta n'eyo xujun xi nibaha Laodicea.

¹⁷ B'a t'ihuun Arkipo: "N'enkjintak'uin nga nda n'etjusuin xaha Nda Ntíaná xi kik'ahi."

¹⁸ An Pablo ntuna tib'et'ahanuu kjuasuniñana. N'ekj'áitsjon nga kjiya'yán. Kas'enuu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi tjun kits'ínkjihj nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'in kikjaniñahq Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbano ko Timoteo tísuniñaihj, jun xuta ninku nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enpu Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

Kas'enpu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'in tít's'ínkj'átsjen Pablo xi nku ts'in kits'ínkjáñin xuta ninku nanki Tesalonika én nda tsuhu Jesucristo

² Tehente nk'ie nga chubakoi Ntjaná chubantjáiñi ko 'baihj máb'achjihj Ntjaná at'aha kichubó éhen. ³ Nginkun Ntja Na'miná f'átsjen tehentenj xi nku ts'in s'ejinnu Ntjaná ko tin'ó xá xi mjehe, xi nku ts'in tjonu ko tísinkoo xinkju, ko xi nku ts'in tin'echjúkjoo kjuanjima xi títitjáiñun nga tichuyóho nga kjuaj ngáha Nda Ntjaná Jesucristo.

⁴ Jun já nts'e, tjoho Ntjaná jun ko yaj nga j'ájinu. ⁵ At'aha nk'ie nga kik'ienjímj én nda tsuhu Jesucristo ajinnu, najmi tu suba én kichubaj. Kis'eña chji ní nga'yuhun Ntjaná. Espirituhj Ntjaná kits'inxá ko ndahachi najmi jo jan kamanj nga kichubaj. Yo xi nku n'e títsubaj ajinnu nga ngandanu ni xi kin'ej.

⁶ Nk'ie nga kichasenj ta kichasohó Nda Ntjaná, b'a ts'in tsinchiyó xi nku ts'in kujntsuboo. At'aha nk'ie nga ja kin'ekjóhoon éhen Ntjaná, ta kisakúnu nkjin tikjá kjuanjima, tunga Espirituhj ní Ntjaná kitsjánun kjuatsjo. ⁷ B'a ts'in y'eña chjihj ruu ngatente xuta xi s'ejihj Ntjaná xi tjin nga ngúshun ante Macedonja ko ante Akaya xi nku ts'in tsjenkiaá Nda Ntjaná.

⁸ At'aha jun tjun kichubó éhen Ntjaná ko títindju éen najmi tu suba ante Macedonja ko ante Akaya. Tu má níhi tíya xi nku ts'in tís'ejinnu Ntjaná. Kui nga najmi ta machjéhen ra tsa nku kujxin sahanj jin. ⁹ At'aha xuta tjincha nchjanjmyaha xi nku ts'in jun kin'ekjáinnj nk'ie nga tsichusejihj, ko xi nku ts'in kin'ekj' t'axiún ntja xi ntsja xuta ts'innaha nga kin'ekjóhoon Ntjaná. Nd'aj yankiu Ntja xi tjña tik'uun. Kjuaxi nga kui xi Ntjaná. ¹⁰ Nd'aj tichuyóho Ntjih Ntjaná xi nibá ngáha ndjiojmi ján. Kui xi Jesu xi Ntjaná kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo ko xi ts'ínk'ankiná nstjin nga nibánehe kjuakjahán Ntjaná asuntee.

2

B'i ts'in tít's'ínkj'átsjen Pablo xi nku ts'in kits'inxá ajihj xuta ninku nanki Tesalonika

¹ At'aha ja yo jun, já nts'e, nk'ie nga najmi xá tiya kama nk'ie nga tsichij ajinnu. ² Yo nga un kikienj ko ch'on kamat'ain nanki Filipino kintehe ni nga tsichij ajinnu. Tunga Ntjanáhá kitsjá nga'yunnj, kui nga ndjá kin'esjehenj yjonj nga y'enjímj én nda tsuhu Ntjaná ajinnu. B'a kin'ej ndaha tsa nkjin maha xi ngji kontrañ.

³ Najmi ni xi ngasten ko tsa ni xi ch'onk'un nibáha ra ni xi b'enjímj ko ta ndaha najmi ch'anachaihj xuta. ⁴ Nda ní tsasenj Ntjaná ko kin'ekjas'ennj nga k'úenjímj én nda tsuhu, ko b'a n'e tichubaj. Najmi xuta t'ibaihj kjuatsjo. Ntja níná t'ibaihj kjuatsjo, kui xi be xi nku ts'in títuyáni.

⁵ Xi nku n'e ja yo, najmi kichuba un ujñ ko ta ndaha najmi kich'anachaihj, tsa tu xi b'a ts'in kjuajihjñ toon. Ntjaná be nga b'a tjin ni xi tixian. ⁶ Najmi tsinchisjáñ tsa kjuachánka sakúñ ajinnu ko ta ndaha ajihj xuta xingisoo, ⁷ ndaha tsa jin xi já postruhj Cristo kama kai tsinchijihj ni xi machjénnj. Kichase sisihjñ. B'a kin'ej xi nku ts'in nku tachjuñ xi basehe ntihj.

⁸ Yún nkjún tjonj jun, kui nga santaha najmi tu nku én nda tsuhu Ntjaná kin'ekjas'ehen rj. Tsa ni xi kuayántjaihj rj kai, tsyantjáiñ rj. Yún nkjún kisasínj jun. ⁹ ¿A f'átsjennu, já nts'e, xi nku ts'in kin'exáñ ko kiyaj kjuanjima ajinnu? Nstjin nstjen kin'exáñ tu xi najmi ch'á kamahanj nk'ie nga y'enjímjñ én nda tsuhu Ntjaná.

¹⁰ Jun ko Ntjaná be xi nku ts'in je ko naxu tintsubaj ajinnu jun xi s'ejinnu Ntjaná, ko nga najmi tjin xi kjaninenj tsa mí níhi. ¹¹ Yo xi nku ts'in kichihjñ nga nkúnkú jun, xi nku ts'in kuhun xi t'imi na'mi ntihj. ¹² Kik'ai njyáñh ko kik'ai nga'yihñ. Kik'inyaihj nga kujntsuboo xi nku ts'in tjihñ nga k'úentu xuta xi ts'e Ntjaná. At'aha jun j'ájinu Ntjaná nga kujtás'enjun nga Ntjaná kjuatexumanu ko nga sakúnu kjuachánkaha.

¹³ Kui kjuaha nga najmi n'ekj'áya nga tehente 'baihj máb'achjihj Ntjaná, at'aha kichjubó éhen Ntjaná xi kik'ienjímj. Najmi kin'ekjóhoon xi nkúhu tsa éhen xuta. Kjuaxi kjáihñ nga kui xi éhen Ntjaná ko tít's'inxájinu nd'aj jun xi s'ejinnu Ntjaná. ¹⁴ Jun já nts'e, b'a ta kamat'on xi nku kamat'ain xuta ninkuhj Ntjaná xi tjin ante Judea xi ta s'ejihjñ Cristo Jesu.

Un kikienuu aya ntsja xuta nankinuu xi nku ts'in ta un kiekehe xuta ninku xu'bo aya ntsja xuta judio xinkjin.

¹⁵ Kui xi ta incha kits'ink'ien Nda Ntjaná Jesu ko já profeta, ko jin incha kikatjennkini. Najmi maha incha ts'in ni xi sasihin Ntjaná ko fi kontraha ngatentee xuta. ¹⁶ B'éch'onj nga b'enjimihj xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra én xi ts'ink'ankihj xuta. Tehente tits'intenseé jé yjoho nga b'a tüncha ts'in, tunga nd'aj ja j'aik'uhun xuta xu'bo kjuakjahan Ntjaná.

B'i ts'in kitsúya Pablo nk'ie nga ta mjehé ngáha ra ngjuaisehe xuta ninku Tesalonika

¹⁷ Jun já nts'e, kama mje nkjünni ko tu ni xi tsinchisjái njyá ni nga kuankinse ngáha ri nk'ie nga ja j'a chuba nstjin nga tsankin t'axin má nga tintsuubo, ndaha tsa najmi ngji t'axihin xinkjin animaná. ¹⁸ Kui nga kama mjeheni nga kuankinse ngáha ri. An Pablo nku jo njyá kama mjena nga kfínse ngáhanuu kai, tunga ndanindooho y'échjani. ¹⁹ At'aha, ¿mí nihi xi tichuyáihj ko mí nihi xi kama kjuatsjoni ko mí nihi xi kama cháka n'esjekohoni yjoni nginkun Nda Ntjaná Jesucristo nk'ie nga kj'uaí ngáha? ¿A najmi juhún? ²⁰ Kjuaxi nga jun xi kjuachánkanj ko kjuatsjoni.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga y'éxaha Timoteo

¹ Kui b'a maha nk'ie nga najmi ta kama 'yún sahanj, tu xi b'a ts'in chahanj ni xi timat'on y'endaj nga kuintsuba subaj nanki Atena ² ko kin'ekji nda nts'eé Timoteo, nga kui xi ngjuaisenuu. Kui xi ta tits'inxát'aha Ntjaná nga tib'enjimi én nda tsuhu Cristo. Kin'ekji tu xi tsjá nga'yúhannuu nga kuasinkohonuu ko ndjá kuinchajiuu xi s'ejiná. ³ Najmi mjeni tsa tjín xi tjín ajinnuu kfehe k'un tu ngat'aha ni xi tíf'ajin. Ja yo nga tjihin nga b'a kamat'aán.

⁴ At'aha nk'ie nga tintsuba saj ajinnuu, tsixinya titjuihin nga sakúná kju'aun, xi nku nga ja kama ko yo. ⁵ Kui kjuaha tu xi kis'entahána. Kui nga kits'inkjisehenuu Timoteo tu xi skuehena tsa tu b'a ts'in ndjáhá s'ejin sanuu. Najmi mjena tsa ndanindoo kju't'ayák'unnuu, tsa b'a ts'inndyjaha xá xi kin'ej ajinnuu.

⁶ Ja kik'óya ngáha Timoteo nga ngjisenuu. Én nda tsu j'aikonj. B'a títu nga tu nku b'ahá ts'in s'ejinuu Ntjaná ko nga tu b'a ts'in tjihinnuu kjuatjo. Kitsúyani nga tsjo ma tehentenuu nga f'áitsjennuu jin ko nga tu xi mjehenuu chá ngáhanj xi nku tá ts'in jin 'yún mjeni nga chaihj jun.

⁷ Kui kjuaha, já nts'e, ajihin kjuanusin xi tjinnj ko kju'aun xi tibenj, tísakú nga'yúnnj nga tínu'yáí nga tu nku b'ahá ts'in ndjá s'ejinuu Ntjaná. ⁸ Títsjá nga'yúnnj nga yaj nga ndjá tinchajiuu Nda Ntjaná. ⁹ Najmi tísakújinnj én xi nku ts'in k'uaíhj ri máb'achjihj Ntjaná at'aha ndjá tinchajihuu Nda Ntjaná ko tí'bainj kjuatsjo nginkun Ntjaná. ¹⁰ Nstjin nstjen 'yún nkjún binchijihj Ntjaná tu xi katsjánteheni nga chás'e a ngáhaná xinkjá ko nga n'endjuút'aj ni xi s'ejinuu, tsa tu aha tjín ni xi ndyat'a sa.

¹¹ Katsjánijáni Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Jesu tu xi kama kuankihinse ngáha ri. ¹² Ko 'yún katsjá sanuu kjuatjo Nda Ntjaná tu xi b'i ngján n'etjohonu xinkju ko xuta xingisoo xi nku ts'in tjonj jun. ¹³ Katsjá nga'yúhun animanuu tu xi najmi chumi ni sakújihinnuu ko je s'eyahanuu nginkun Ntja Na'miná nstjin nga kj'uaíko Nda Ntjaná Jesu ngayjee xuta xi kikj'ats'e.

4

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nku ts'in tjihin nga kuintsubaá nginkun Ntjaná

¹ Nd'aj já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesu tibinchihj ko tí'baj niyáihj nga n'ehenu xi nku ts'in kisakúyanuu ko xi nku tin'o tu nku b'ahá n'e so. At'aha ja y'ejna chjihj xi nku ts'in tjihin nga kuintsuubo ko nga k'uohoo kjuatsjo Ntjaná. ² Yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin, kui kjuatéxumaha xi y'éjna Nda Ntjaná Jesu.

³ Ni xi mjehé Ntjaná, mjehé nga xuta je kamo nginkun. N'e t'axihun yjonuu nga chuba súntukonú xinkju. ⁴ Nga nkúnkú xi tjín ajinnuu katumankjihin xi nku ts'in je ko kixi ts'ínchjén yjonintehe. ⁵ Najmi tu nku ni xi fasihin yjonintenuu n'esihun, xi nku nga ts'in xuta xi tjín asuntee xi najmi be Ntjaná.

⁶ Ndaha nku najmi tu ch'a xi kuankikjuaha nda nts'e ko tsa k'uanachaha. Xi nku ts'in kik'inyaihj ko y'ejna chjihj, Ntjaná ts'jinnjéhe ra xuta xi ts'jin kui ni. ⁷ At'aha najmi j'ájiná Ntjaná tsa tu xi ni xi chuntí kuintsubajihinná. J'ájin níná tu xi ni xi je kuintsubajihinná nginkun. ⁸ Kui b'a maha, xi ts'jin t'axihin kjuatéxuma xu'bj, kui xi najmi kjuatéxumaha xuta tits'in t'axin. Kjuatéxumaha ní Ntjaná xi kitsjánuu Espiritu Santo tits'in t'axin.

⁹ Ngat'a ts'e kjuatjo xi tjínajinná ná xi nts'eé mahaná, najmi machjén tsa k'uet'á xujunnuu. At'aha Ntjaná ja tsakúyanuu nga b'i ngján tjihin nga n'etjé xinkju. ¹⁰ B'a ts'in kjáihin tín'etjé ngayjee já nts'eé xi tjín nga ngúsuhun ante Macedonija. Tungá jin tibinchihj, já nts'e, nga

'yún nkjún kas'e sanuu kjuatjo. ¹¹ Tinchísjo nga kas'enuu kuajyu nga tintsuḅoo, ko n'oo ni xi ts'ajun, ko ntsoo n'exákoḅonu. B'a n'oo xi nkú tsixún nga n'oo, ¹² tu xi nda ts'in kuinimahanu ajihún xuta xi najmi s'ejihún Ntjáná ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in kj'uaikj'ána Nda Ntjáná Jesu

¹³ Jun já nts'e, mjeni nga choo ni xi kamaha xuta xi ja k'ien, tu xi najmi k'ué babaha ra yjonuu xi nkú ts'in 'be babaha xuta xingisoo, xuta xi najmi chumi nihi xi tikuyáha. ¹⁴ Xi nkú ts'in s'ejinna nga k'ien Jesu ko j'áiya ngáha ra ngabayoo, b'a ta ts'in s'ejinna nga Ntjáná ts'íinkj'áiyako ngáha ra Jesu xuta k'ien, kui xuta xi kis'ejihún Jesu.

¹⁵ Ehen Nda Ntjáná ni xi tibixínyaí nga ná xi tintsuḅáá nstjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntjáná najmi kuitjá tíjuhúun xuta xi ja k'ien. ¹⁶ At'aha nk'a ján nábaha Nda Ntjáná. Kuínú'yá nku nta xi k'uéxá ngajoho Ntjáná, kui xi ntaḅa ntitsje k'aku, ko kjuane tjoḅo Ntjáná. Tjun xuta xi kis'ejihún Cristo kintehe ni nga kuayá kj'uaíyaha ngabayoo. ¹⁷ Ko askahan ná xi tintsuḅa tik'un saá kui nstjiun n'ekjínjikóná xuta xu'bo ajin nintju xi má nga n'ekjáihún Nda Ntjáná nk'a ján. Yohó nì ma kuintsuḅaká sihaán Nda Ntjáná. ¹⁸ Kui én xu'bjí tjen nga'yúnkoḅo ruu xinkju.

5

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú chun nk'ie nga kj'uaí Nda Ntjáná

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nstjin xi nibá ko nkjé kuitjusun niu, najmi machjéhen tsa k'uet'á xujunuu. ² At'aha jun ja ya sisiun nstjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntjáná, kj'uaí nstjin nga najmi ch'a xi tikuyáha, xi nkú ts'in f'ai nku nda ndyjé nga jyuun. ³ Nk'ie nga: "Tjinná kjuajyu nd'ái ko ja nda n'e tintsuḅáá", kuitsu xuta, nk'ie tjen'yún nḅanehé ra ni xi ts'íinkjeḅe xi nkú ts'in nibánehe chjintj nku tachjuún xi ja tshín ntí. Najmi s'e má kuanka 'ma xuta kui nstjin xu'bo.

⁴ Tunga máha jun, já nts'e, najmi má jyuun tintsuḅoo, tsa tu ndyjahánu nga kj'uaí nstjin xu'bo xi nkú joyaha nku nda ndyjé. ⁵ Ngatentoo tintsuḅoo má ndzjeen ko má nstjiun. Najmi má nstjen ko tsa má jyuun ts'ená. ⁶ Kui nga najmi tu sufehená xi nkúhu xuta xingisoo. Tintsuḅa tik'un nínáá ko chaséhe ni xi n'eé.

⁷ At'aha xi fantufé, nga jyuun fantufé, ko xi ma ch'i, nga jyuun ma ch'i. ⁸ Tunga ná xi má ndzjeen ts'ená tjíhin nga n'enkjín sisihún tak'aán ko k'uéndaá yjoná xi nkú joyaha já jun xi kjaán. N'e s'ejián Ntjáná, kas'ená kjuatjo, ko chúyahaá nga k'uankiá. B'a ts'in chjúhun raá yjoná xi nkú ts'in kuhun yjoho já jun xi kján.

⁹ At'aha najmi b'a ts'in y'énda Ntjáná tsa ná sakúná kjuakjahan. Y'éña ní nga Nda Ntjáná Jesucristo ts'íink'ankiná. ¹⁰ Kui xi k'ienntjáihiná tu xi kuintsuḅa tik'unkoḅoná, ndaha tsa ja tsayaá ko ndaha tsa tintsuḅa tik'un saá ejí asunntej. ¹¹ Kui b'a maha, b'i ngján tjen nga'yúhunruú xinkju ko tšinkoo tu xi ndjá kuinchunijhinnu xi s'ejinna. B'a n'oo xi nkú nga tin'oo santaha nstjin nd'ái.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta ninku

¹² Jun já nts'e, tibinchíhí nga katumankjinnuu nga Nda Ntjáná títs'ínxát'aha já xi tjincha ts'ínxájinuu, já xi yja tíjunnuu ko títs'ánjyánuu. ¹³ Yún chanjúun ko n'etjójóo tu ngat'aha xá xi tjincha ts'in. Ko b'j ngján kas'enuu kjuajyu nga tintsuḅakoo xinkju.

¹⁴ Jun já nts'e, ta tibinchíhí ni xu'bjí. Tjen nyoḅoo xi najmi mjeḅe ts'ínxá. Tjen nga'yúhun xi tifeḅe k'un. Tšinkoo xi najmi ndjá tjinchajin xi s'ejinna. N'e'yún tak'uhúun ngatentee xuta. ¹⁵ Tsa tjin ajinnuu xi ch'on kin'eḅe, chasoo nga najmi tu ts'ín ngajoya ngáha ni xi kin'eḅe. B'i ngján nda n'e tehentohoo xinkju ko ngayjee xuta xingisoo.

¹⁶ Tehente tsjo kat'enuu. ¹⁷ Tu nkú chubakonú Ntjáná. ¹⁸ Tu mí nihi ni xi kamat'on, tjoḅoon máb'achjihí Ntjáná. At'aha kui niu xi mjeḅe Ntjáná nga n'oo jun xi s'ejinuu Cristo Jesu.

¹⁹ Najmi tu n'ek'ienyo nd'í xi títs'ínkat'ai Espirituhú Ntjáná ajinnuu. ²⁰ Najmi tu tohón manuu xi nchja én xi tsjá Ntjáná. ²¹ Chasohoo ngayjee tu mí nihi ní nga tinchísajiiun ni xi nda ko kui xi n'oo. ²² T'ech'ohoo yjonuu ngayje tikjá ni xi najmi nda.

²³ Ntjáná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kats'in jeyjenuu nginkun ko kakunuu, tu xi ndaháchi najmi s'eḅe já ajin kjuankjintak'unuu ko tsa ajin animanuu ko tsa ajin yjonintenuu nstjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntjáná Jesucristo. ²⁴ Ntjáná xi kixí ts'íntjusun ni xi nchja, kui xi j'ájinuu ko ts'íntjusun ni.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujin

²⁵ Jun já nts'e, nk'ie nga chubakoo Ntjáná, chubantjáini.

²⁶ Ngajoni súnifaha ruu ngatentee já nts'eé.

²⁷ Ngajoho Nda Ntjáná tibankihinnuu nga kan'eya xujin nginkun ngatentee já nts'eé.

²⁸ Kas'enuu kjuandaha Nda Ntjáná Jesucristo.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta nínku Tesalonika

B'í ts'ín kíkjaníñahá Pablo xuta nínku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbano ko Timoteo tísuniñahí, jun xuta nínku xi tintsuḅoo nanki Tesalonika, xi kík'áts'enúu Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

² Kas'enúu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntjaná Jesucristo.

B'í ts'ín kitsúya Pablo ni xi kamat'ain xuta nk'ie nga k'juái ngáha Jesucristo

³ Jun já nts'e, jin tjihin nga tehente k'uaihí máb'achjihí Ntjaná nga ja kichjubó éhen. Kixi tjihin nga b'a n'ei, at'aha 'yún tís'ejin sanúu éhen Ntjaná ko at'aha b'í ngján 'yún tín'etjō so xinkju. ⁴ Kui nga tsjo mahaní jun ajihín xuta nínku xingisoo xi Ntjaná ta ts'e. Tíbxínyaj xi nkú ts'ín t'n'e chúkjuo ni xi timat'on ko xi nkú ts'ín t'n'e s'ejiun Ntjaná, ndaha tsa t'n'e unchanú ko nkjin tákjá kjuanjima tísakúnú. ⁵ Kui ni xu'bi xi bakúchji nga kixi basehe Ntjaná mí nihi xi nda ko tsa xi najmi nda tít'sín xuta. Tíb'axkinúu nga jun xi tsuhúnú má batéxuma. Kui kjuaha nga un tibeheúu.

⁶ Kixi ts'ín Ntjaná nga tsjáha kjuá'un xuta xi tít'sínk'ajinnúu kjuá'un ⁷ ko nga tsjánúu jun xi t'n'ek'ajinnúu kjuá'un nga n'ek'áiyakoní. B'a kama nístjin nga k'juáikúchji yjoho Nda Ntjaná Jesu, nk'ie nga núbajenko nk'a ján ntítsejehe xi tjihin nga'yún nga tjenjin ts'íhin nd'í. ⁸ K'juái ts'ínk'íechji xi najmi be Ntjaná ko xi najmi kint'é'éhen én nda tsuhú Nda Ntjaná Jesu.

⁹ Kui xutaha xi ts'ínkjáihín kjuanjima nga ndyja sín. N'ekjí t'axín nginkun Nda Ntjaná. Najmi skué kjuachánkaha ko nga'yúhún. ¹⁰ B'a kama kui nístjin nk'ie nga ja k'juái ts'ínkjáihín Nda Ntjaná kjuachánkaha ajihín xuta xi ts'e, ko ngayjee xuta xi kis'ejihín tsjo kamaha nga skué. Ta choo at'aha kin'e s'ejiun éhen Ntjaná xi tsixínyaj ajinnúu.

¹¹ Kui kjuaha, nk'ie nga chubakohoní Ntjaná tehente chubantjáihi rj, tu xi k'juáxkihínúu Ntjaná nga jun xi tsuhúnúu nga kamankukoo xuta xi j'ájin. Binchihi Ntjaná nga kats'íntjusunko nga'yúhún ngayje tákjá ni xi nda mjenuu nga n'oo ko ngayjee xá xi t'n'o tu ngat'aha nga s'ejinúu. ¹² Nk'ie nga b'a kama, sakúhu kjuachánka Nda Ntjaná Jesu ajinnúu ko jun ta sakúnúu kjuachánka ngat'aha Nda Ntjaná, xi nkú ts'ín tjeheñ ra kjuandaha Ntjaná ko kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo.

2

B'í ts'ín tsakúya Pablo ni ch'onk'un xi kama kintehe ni nga k'juáikúchji yjoho Jesucristo

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nga k'juái ngáha Nda Ntjaná Jesucristo ko nga kama ñjakúkaá, jin tibiñchíhi ² nga najmi tu kítša n'ek'óntjaiyo xi nkú ts'ín n'enkjíntak'un. Najmi tu fantaha ruu yjonúu tsa kuínú'yó én nga ja kuichu nístjin nga k'juái ngáha Nda Ntjaná, ndaha tsa tjin xi b'a kuítšu nga Espirituhu Ntjaná tít'sínkinchjaha ko tsa b'a kuítšu nga éhen Ntjaná t'ib'énijmí, ko ndaha tsa n'ekjójhoon nku xujun xi nkúhu tsa jin kin'e nibái.

³ Ndahachí najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachánúu. At'aha kintehe ni nga kuichú kui nístjin, tjin incha ts'ín t'axín xuta Ntjaná ko kuakúchji yjoho nda xi ngatitsuun ts'ehe, xi ngak'ien tjeheñ ra. ⁴ Kui xi ts'ín chánka yjoho ko ngjuái kontraha ngayjee ni xi tsu xuta nga Ntia ko ngayjee ni xi benkjún xuta. Santaha ante nkjúhún nínkuhu Ntjaná k'úéjña nga ntja ts'ín ma suba yjoho.

⁵ A najmi ta f'áitsehénúu, nk'ie nga tsátejñajinnúu kixinyanúu ni xu'bi? ⁶ Ko ja yo nd'ai mí nihi xi t'ib'échjaha nda xi ngatitsuun ts'ehe, tu xi kuakúchjiji yjoho nga kuichú nístjihín. ⁷ At'aha ja tít'sínxá nd'ai nga'yúhún ngatitsuun xi tjin'moo. Tu ni xi ndyjahá sa, ndyja nga chjúxin xi t'ib'échjaha nd'ai. ⁸ Nk'iehé kuakúchji yjoho nda ch'onk'uun. Tunga ntjo ts'áhá Nda Ntjaná Jesu ts'ín nganakoḅo ko nd'íhi sénnistjihín ts'ínk'ekoo nk'ie nga k'juái.

⁹ Ndanindoḅ ts'ínxájihín nda ch'onk'uun nk'ie nga k'juái. Chánka nga'yún xi k'juáiko. Ts'ín ni xi kuakúchji nga'yúhún ko kjuankjún tsank'á ts'ín. ¹⁰ Ts'ínchjén ngayje tákjá ni xi najmi nda nga k'uanachaha xuta xi tjihin nga ndyja. Kui xutaha xi kits'ín t'axín én xi naxu, én xi kama ts'ínk'ankihí kai. ¹¹ Kui kjuaha nga Ntjaná ts'ín nibáha ra xuta xu'bo nku nga'yún xi k'uanachaha nga s'ejihín én tsank'óo. ¹² B'a ts'ín n'eniéhe ra ngatentee xi najmi kis'ejihín én xi naxu, xi tu sahá kama tsjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntjaná.

B'í ts'ín kinchja Pablo nga ndjá kuinchajin xuta Tesalonika ni xi ts'e Ntjaná

¹³ Tunga máha jin, tehente tjihin nga k'uaihí máb'achjihí Ntjaná at'aha kichjubó éhen. 'Yún tjoho Nda Ntjaná jun, já nts'eé. At'aha santaha nkúhu nga tuts'ihín ni j'ajinnúu Ntjaná tu xi n'ek'ankihínúu ngat'aha Espirituhu Ntjaná xi tít'sín jenuu nginkun nga xut'aha én naxu xi

kis'ejinnyu. ¹⁴ Kui kjuaha kinchahanuu Ntjaná nga kits'ínkint'énnyu én nda tsu xi y'enjímí ajinnnyu, tu xi b'a ts'ín sakúhunu kjuachánkaha Nda Ntjaná Jesucristo.

¹⁵ Kui b'a maha, já nts'e, ndjá tinchahanu ko n'etjusun ni xi tsinchiyó nga kin'ekjas'eihin, ni xi tsixinyaihi ko xi y'et'a xujuihin. ¹⁶ Tjoho ñá Ntja Na'miná ko tsjá nga'yunná ko tsjáná nga chúyahaá ni xi nda, at'aha chánka kjuandaha. Nda Ntjaná Jesucristo ko Ntja Na'miná ¹⁷ katsjá nga'yuhun anjmanuu ko kats'in nga ni xi nda n'oo ko chubo.

3

B'i ts'in tsanki Pablo nga chubako Ntjaná

¹ Ni xi xín yanuu, já nts'e, chubantjái ni nk'ie nga chubakoo Ntjaná. Tinchúhnyu nga kitsa katitsee ko nda ts'ín kan'ekjáihín éhen Nda Ntjaná tu má xi tjeheén ni. B'a katuma xi nkú nga kama ajinnnyu. ² Ko tinchintjaini tu xi Ntjaná kjéxihinní ajihin já xi kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun ko ch'onk'un xi tjin. At'aha najmi ngayjee xuta s'ejihín Ntjaná.

³ Tunga ts'íntjusuhún Nda Ntjaná ni xi nchja. Kui xi ndjá ts'ínkinchánnyu ko kúnnnyu ajihin ni ch'onk'un xi tjin. ⁴ Xihí nkuhú Nda Ntjaná s'ejinná behe tak'ujin nga t'in'etjusun ko nga tu nku n'etjusunnú kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin. ⁵ Nda Ntjaná katsjánnyáha anjmanuu nga n'e mjo xi nkú ts'ín mjehe ñá Ntjaná ko nga n'e chúkjuo ni xi tbitjajún xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuo Cristo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ts'ínxá xuta ninku Tesalonika

⁶ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntjaná Jesucristo b'a tí'miíhi nga n'e t'axíhnyu yjonuu ngatentee já nts'eé xi tjintu ts'e, xi najmi tjincha ts'ín xi nkú ts'ín tjíña én xi tsakuyáihí ko kin'ekjóhoon. ⁷ At'aha jun ja yo xi nkú ts'ín tjihin nga kuintsuboo nga chase chubayani. Najmi tintsuba ts'ej ajinnnyu.

⁸ Ndaha nku najmi chuba kichinej nichinehe tsa najmi y'echjijhi. Njstjin njstjen ní kin'exái ko kiyaj kjuanima tu xi ndaha nku xi tjin ajinnnyu najmi jin y'enéhe ri yjoni. ⁹ Kjuaxi nga kama tsinchijhi ní xi kamachjénni kai, at'aha tjinni kixi nga b'a n'ei. Tunga tu sa ní kin'exái nga y'eña chubayaihi xuta, tu xi b'a ta n'ehenu xi nkú nga kin'ei. ¹⁰ At'aha nk'ie nga tintsubaí ajinnnyu, kik'aihi kjuatéxuma xu'bi: "Tsa tjin xi najmi mjehe ts'ínxá, ta najmi kakjine ma."

¹¹ At'aha tínu'yái én nga tjin ajinnnyu xi tjíma ts'e, xi najmi chumi nihi xi tjincha ts'ín, nga tu sahá chuba tjincha tsungijihín yjoho má najmi kui tjeheén ra. ¹² Ngajoho Nda Ntjaná Jesucristo b'a tí'miíhi ko tbinchijhi xuta xu'bo nga tu sahá jyuk'j'i kats'ínxá. B'a ts'ín sakúhu ra ni xi machjéhen.

¹³ Ko jun já nts'e, najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga n'oo ni xi nda. ¹⁴ Tsa tjin xi najmi ts'ínshihín én xi t'et'aj xujuin, chase sisiun yá xi b'a ts'ín ko najmi ta makohonu, tu xi katuma subaha ra. ¹⁵ Tunga najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kui xi xuta kontranuu. Tjenniyá níhnyu at'aha nda nts'o maha.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujuin

¹⁶ Nda Ntjaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi katsjá tehentenu kjuajyu ajihin ni xi kuitjájun. Nda Ntjaná kat'ejñajinnnyu ngatentoo.

¹⁷ An Pablo ntuna t'et'ahanuu kjuasuniñana. Kui xi bakúchji ngayjee xujun xi ts'ínkjihí xuta. B'a ts'ín b'et'á.

¹⁸ Ngatentoo kas'ennyu kjuandaha Nda Ntjaná Jesucristo.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo xi nkú ts'in y'éjña Ntjaná xi ts'ín'ankiná ko Jesucristo xi tichuyáhaa. ² Tifaniñaha Timoteo, ji xi ntña at'aha nkuhú xi s'ejinna.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'in kitsuyaha Pablo Timoteo ni xi tjiñin nga ts'ínko já maestru xi tsank'á

³ Xi nkú ts'in tsankihi nk'ie nga ngjia ante Macedonja, tinchin nanki Efeso kixihin ko t'ech'óihí xuta xi najmi b'a tjin ni xi túbakúya, ⁴ at'aha échá xi nchja xuta ko xi nkú ts'in nibatuts'ihín ra ntje cháha tús'insihín. At'aha yo nibáha ra nga b'ésiko xinkjín xuta. Najmi basinkóna nga n'éé xá xi kitsjáná Ntjaná. Nga ní s'ejinna, kui ní nihi xi basinkóna.

⁵ Mjena nga s'e kjuatjo, kui kjuaha nga tsankihi ra nga k'úéch'ohó rí xuta xu'bo. At'aha nk'ie nga je anímaha xuta ko je s'eya kjuankjintak'uhún ko ngayjehe k'un ts'in s'ejin Ntjaná, yo ní nibáha ra kjuatjo. ⁶ Tjin xi ja ngji t'axihín ni xu'bj. Kindyjajihín nijóo ko tsichujnejin én xi najmi tjiñin sín. ⁷ Já maestruhu kjuatéxumaha Ntjaná mjehe ts'ín ma yjoho, ndaha tsa najmi mankjihín ni xi nchja ko chuba b'ahá tsu nga b'a tjin ni xi bakúya.

⁸ Yaá nga nda kjuatéxumaha Ntjaná tsa sákúya xi nkú ts'in tjiñin nga sákúya. ⁹ At'aha yaá nga najmi xuta xi ma naxu nginkun Ntjaná tjiñanehe kjuatéxumoo. Xi najmi nt'één ní tjiñanehe kjuatéxumoo, xi najmi benkjún Ntjaná ko ts'in ngatitsun, xi najmi ts'in ni xi naxu tjin ko najmi benkjún ni xi ts'e Ntjaná, xi ts'ínk'ien na'mihí ko ts'ínk'ien naaha ko ts'ínk'ien anjma, ¹⁰ xi chuba fantukohó xinkjín, xi na, xi batéña xuta musu, xi nchja én tsank'á, xi najmi ts'intjusun ni xi ts'ínkie Ntjaná nga ts'ín, ko xi ts'in tu mí níhi ni xi fi kontraha ni nda xi bakuyá. ¹¹ At'aha ní nda xi bakuyáa, yo nibáha ra én nda tsu chánkaha Ntjaná xi n'etsjoho. Ko an kik'ajna nga k'uenjmíá kui én nda tsuu.

B'i ts'in títsháha Pablo máb'achjihí Cristo at'aha kui kits'in maha nku nda postru

¹² Tsjaha máb'achjihí Nda Ntjaná Jesucristo xi tsjá nga'yúnna, at'aha tsasejnuna nga kamana ts'ian xáha, ¹³ ndaha tsa ch'on ts'in kinchjané nistjin nk'ie ko kitsjennki unkie xuta xi ts'e ko én ch'on tsu kixihin. Tunga kama nímaha ra an at'aha najmi be ni xi kits'ian ko najmi kjeé kui s'ejinna. ¹⁴ Yún nda kits'ínkóna Nda Ntjaná ko kitsjana nga kui s'ejinna ko kitsjana kjuatjo xi kui nibáha ra.

¹⁵ Én xi ma n'e s'ejin xu'bj ko ngayjee xuta tjiñin nga ts'ín s'ejin, nga Cristo Jesu j'ai asunntej tu xi j'ai ts'ínk'ankihi xuta ngatitsun, b'aha ra an xi 'yún tjinna je. ¹⁶ Tunga kuihi kjuaha kama nímaha ra an Ntjaná, tu xi nk'ie nga chahana an xi 'yún tjinna je, kuakúchjihí Jesucristo ngayjee kjuatsentaha. B'a ts'in kis'ejña chubayaha ra an xuta xi askahan s'ejihín Jesucristo ko sakúhu nga k'úéntu tik'un sín. ¹⁷ Kui b'a maha, ikayankjún ko kats'ínkie yjoho xuta nga tjiñin kjuachánka santaha tu nkjéhé ni Ntjaná xi Nda rej xi batéxuma sín, xi najmi maha 'me, xi najmi ma chji, xi nku tutu Ntjaná maha! B'a katuma.

¹⁸ Ji Timoteo, xi nkúhu tsa ntña ji, ja kuaxinyaha ni xi n'ei. Én xi kitsjáhi já xi kinchja én xi kitsjáha Ntjaná nibáha ra kui nij. En xi incha kitsú kuasinkohi nga nda kuitjusun xá xi t'n'ei. ¹⁹ Ndjá tjinjñajin ni xi s'ejinna ko je kas'eya kjuankjintak'uhún. At'aha tjin xi ja kits'ín t'axin ni xu'bj ko b'a ts'in kits'ínndyjajihín ra yjoho. Najmi ta s'ejihín ra Ntjaná. ²⁰ B'a kamat'ain nda Himeneo ko nda Alejandro. Kui jóo xi ja kits'ínkjas'en aya ntsja ndanindoo tu xi katehe nga tjiñin nga skuenkjún Ntjaná nga kuinchja.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi n'e aya ninku

¹ Títjun tibankia nga xuta ninku katankihi Ntjaná ni xi machjéhen. Kanchjako ko katankintjái ngayjee xuta xi tjin ko katsjáha máb'achjihí nga nda tít'ínkoho. ² Kanchjantai já rej ko ngayjee já xi tjiñin xá, tu xi kjuajyu ko kjuanch'an s'ehená nga kuintsubaá ko tu nku chanjkúhunná Ntjaná ko nda kuintsubaá. ³ At'aha kui ni xu'bj xi nda ko sasihín Ntjaná xi ts'ínk'ankiná. ⁴ Mjehe Ntjaná nga n'ek'anki ngatentee xuta ko nga kujichú mankjihín ni xi naxu tjin.

⁵ At'aha nkuhú maha Ntjaná ko nkuhú maha nda xi nchjantjai xuta nginkun Ntjaná. Jesucristo, kui xi nda xu'bo. ⁶ Kui xi kitsjá yjoho nga y'échjintai ngayjee xuta. Kui niu xi kik'inyaha xuta nk'ie nga tsichu nistjin xi y'énda Ntjaná. ⁷ Kui kjuaha nga kin'e mahana nku xi b'énjmí én nda tsuhu Ntjaná, nku nda postru. Kjuaxi ni xi tixian. Najmi tib'anacha.

Kin'e mana nda maestruhu xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu xi kuakuyaha ra ni xi tjihin nga s'ejihin, ni xi naxu tjin.

⁸ Kui b'a maha, mjena nga tu ma antehé ni kanchjako Ntjaná jáx'iun, katjénk'ahá ts'ihin ntsja ko je kas'eya animaha nga b'a incha ts'ín. Najmi tu kjuakjan tjintujihin nga b'a incha ts'ín ko tsa kjuastinta.

⁹ Ko máha jminchjiun, mjena nga najmi tu ni xi nkjún ts'in k'uénda yjoho, tsa tu xi b'a ts'in nda skuéhe ra xuta xingisoó. Katenkjún ni yjoho ko nimakjua kat'asje. Najmi tu nihi xi nkjún ts'in kat'enda ntsjaha, tsa ts'íntsejnúhu yjoho toonsine ko tsa ndjio tso k'un perla, ko tsa ngua najyun xi 'yún chji. ¹⁰ Xá xi nda ni n'e, kui niu xi tsjo ts'in katakúhu, xi nkú ts'in tjeheh ra jminchjin xi ja kitsjáha yjoho nga skuenkjún Ntjaná.

¹¹ Jyu katasinju jminchjiun ni xi tsakúyaha ko kant'é'éhen éen. ¹² Najmi tsjanté tsa nku tachjuún kuakúya aya ninku ko tsa kui nk'a k'uaaha jáx'iun. Tu sa ni jyu kat'ejna. ¹³ At'aha najmi Eva tjun kin'enda, tjun ni Adan kin'enda. ¹⁴ Ko najmi Adan xi kich'anachaha. Tachjuún ni xi kich'anachaha ko b'a ts'in tsijnejihin ngatitsun. ¹⁵ Tunga n'ek'ankihí jminchjiun nga kuasehe nti xi s'ehe, tsa ndjá kuinchajin ni xi s'ejinná ko kjuatjoo ko ni xi je nginkun Ntjaná, ko tsa nda s'eyaha.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo má jáha xi kama ts'ín xaha ninku

¹ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi. Tsa tjin xi mjehe kuasehe xuta ninku, nda tjin xá xi mjehe. ² Tunga katumaha nda xi kuasehe ninku nku nda xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuuhun, xi kixi fiko yjoho, xi nda basehe ni xi ts'in, xi benkjúhun xuta, xi nda ts'ínkjáihin xuta ni'yaha, xi maha bakúyaha xuta, ³ xi najmi 'yún 'bi binu, xi najmi kitsa ma kjaan, xi nda animaha, xi tsjoho kjuajyu, ko xi najmi toon mangimjehe.

⁴ Tjihin nga nda ts'in kuatéxumaha xuta xi tjin ni'yaha ko ts'ín nga ntíhi kuint'é'éhen ko nga kixi skuenkjúhun. ⁵ At'aha nku nda xi najmi maha batéxumaha xuta xi tjin ni'yaha, znkú ts'in kamaha ra kúntaha ninkuhu Ntjaná?

⁶ Ko najmi tjihin nga s'et'a xá nku nda xi as'ai kis'ejihin ra Ntjaná, tu xi najmi nk'a k'uasjehe yjoho ko kuijnejihin ngatitsun xi tsijnejin ndanindoo ko b'a ts'in n'enijéhe ra. ⁷ Nda xi mjehe xá xu'bi tá tjihin nga ja yankjún ajihin xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná, tu xi najmi ch'a ch'on ts'in kuinchjayanéhe ra ko tu xi najmi kuijnejihin kjuamañaha ndanindoo.

⁸ B'a tá tjin ts'e já xi basinko já xi basehe ninku. Tjihin nga já xi benkjún yjoho s'et'a xá, xi najmi nchja én tsank'a, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi mjehe toon xi ch'on ts'in sakú. ⁹ Tjihin nga ndjá katinchajin ni xi s'ejinná, ni xi kis'ejna 'ma nistjin nk'ie ko tís'ejna chji nd'aj, ko je kas'entuyá kjuankjintak'uhun. ¹⁰ Tjun kachase sisihin xi nkú ts'in tjima já xu'bi. Tsa najmi chumi nihi xi sakújin, kas'et'a xá nga kuasinko já xi basehe ninku.

¹¹ Ko b'a tá ts'in jminchjiun, tjihin nga katenkjún yjoho, najmi tu én tsank'a k'uasjené xuta, kixi katjiko yjoho, ko katuma 'yún tak'aan.

¹² Nkuhú chjuún kas'ejnaha nda xi k'uai xaha nga kuasinko já xi basehe ninku. Tjihin nga nda ts'in kuatéxumaha ntíhi ko xuta xi tjin ni'yaha. ¹³ At'aha xi kixi fiko xá xu'bi, kui xi yankjún ajihin xuta xingisoó ko najmi jo jan maha nk'ie nga b'énjimi nga ja kis'ejihin Jesucristo.

¹⁴ Ndahe tsa mjena kfínse xatíhi, tunga tib'et'áhá ra ni xu'bi ¹⁵ tsa tu aha k'uandayana nga kfínsehe. Tib'et'áha kui niú tu xi b'a ts'in chahani xi nkú ts'ín xuta xi ts'e Ntjaná, kui xi xuta ninkuhu Ntjaná xi tjíña tik'úun. Tjincha kjanink'a ko tsjá nga'yúhun én xi naxu tjin.

¹⁶ Tjínha chji chji nga 'yún tse ni xi y'aha ra ni xi s'ejinná, kui nihi xi kis'ejna 'ma nistjin nk'ie ko ja y'éjna chji Ntjaná nd'aj.

Tsakúchji yjoho nga kik'a yjoninte,
y'éjna chji Espiritu nga kui xi naxu.

Ntitsjeé kíkíehé,

kis'enjímíhí ajíhín xuta.

Xuta asunnteí kis'ejihín kui,

ko ngji ngáha má tjíña kjuachánkaha.

4

B'i ts'in kitsuyaha Pablo Timoteo nga s'e xi nguají t'axihin én nda tsuhu Cristo

¹ Tsuya chji chji Espirituhu Ntjaná nga nistjin xi fekuu s'e xi nguají t'axín ko nga najmi tá s'ejihin ra Ntjaná. Tsjénnkihí jáninda xi k'uanachaha xuta ko ni xi kuakúya jánindoo. ² Kui niu xi kuitsuya já maña tsank'a xi tu tsjoho ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntjaná, kui já xi ja tsatsun kjuankjintak'uhun.

³ Kui jóo najmi ts'ínj'ò nga bixan xuta kò b'èch'ò má nihi xi najmi ma chine, nichine xi Ntjaná y'èjña nga kjiñe xuta xi s'ejihin Ntjaná, xi ja kikié ni xi naxu tjin kò tsjáha má b'achjihí Ntjaná nk'ie nga kjiñe ni xi tjin. ⁴ Nda ní ngayjée ni xi kits'ínnda Ntjaná. Najmi tjiñin nga n'e t'axiáán niu tsa k'uaiñi máb'achjihí Ntjaná nga títsjáná. ⁵ At'aha bichú ma je nginkun Ntjaná ni xi sakúná nk'ie nga mankjinná éhen Ntjaná kò nk'ie nga chubakáá Ntjaná.

B'i ts'ín kitsuyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín k'úéjñajihin xuta ninku

⁶ Nda ts'ín n'exát'aihi Jesucristo tsa b'i ts'ín kuakúyaihi já nts'eé. Kasakú nga'yúnkoihi én xi s'ejinná, én nda xi tsinchiyái kò kich'ai. ⁷ Najmi tñ n'eshihin échá nchini xi ts'e asuntej. N'enkahí animahí ni xi ts'e Ntjaná. ⁸ Kjuaxi kjáihin nga nk'ie nga n'enkaháá yjoná nku ni, basinkoño yjonintená. Tunga'yúhún basinkoná nga n'enkaháá animaná nga chankjáán Ntjaná. At'aha nga tíyankjáán Ntjaná, kui xi basinkoná xi nkú ts'ín tintsubaá nd'ái kò tã xi nkú ts'ín kuñtsubaá askahan.

⁹ Én xi ma n'e s'ejin xu'b'i kò ngayjée xuta tjiñin nga ts'íin s'ejin. ¹⁰ Kui kjuaha'yún tñ'exáhaná kò tí'baiñi raá kjuañjima yjoná, at'aha tíchuyáá ni nda xi tsjáná Ntjaná xi tíña tik'un. Kui xi mahá ts'ínk'anki ngayjée xuta, xi s'ejihin kú b'aha rá nga ts'ínk'anki.

¹¹ B'a ts'ín tjenniyáihí xuta kò takúyaihi. ¹² Najmi tñ ch'a xi tñ tohón katumaha jí at'aha ndati. Nk'ie nga skuéhi xuta xi s'ejihin Ntjaná xi nkú ts'ín chubai, xi nkú ts'ín tinchin, xi nkú ts'ín n'etjói xuta, xi nkú ts'ín s'ejihin Ntjaná, kò xi nkú ts'ín je tinchin nginkun Ntjaná, tã katumaha kui niñ.

¹³ N'eyajihin xuta ninku éhen Ntjaná, takúyai kò tñen nga'yúhín santaha nga kuichá yo. ¹⁴ Najmi tñ n'e nga mahí yjohí kjuanda xi kik'aihi nk'ie nga kitsjáhi éhen Ntjaná já xi Ntjaná kits'ínkinchjaha. B'a kama nk'ie nga kingjénnehi ntsja jácháha xuta ninku. ¹⁵ Nda n'eshihin ni xu'b'i kò tísinñajin, tñ xi skuéhe ngayjée xuta nga tíxubáya ni xi kik'aihi. ¹⁶ Chihín yjohí kò nda chashéñi ni xi tibakuyái. N'etjusun tehentei niñ. Tsa b'a n'ei, n'ek'anki yjohí kò tã n'ek'anki xi tíincha basinñijhi.

5

B'i ts'ín kitsuyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín ts'ínxáko xuta ninku

¹ Najmi tñ ndjá chubakoi nku nda chá. Tjenniyáihí xi nkúhu tsa na'mihí maha. B'a tã n'ekoi já xunkúu xi nkúhu tsa já nts'ei maha. ² Kò tjenniyáihí jminchjín chóo xi nkúhu tsa náhi maha, kò ístinchjín xunkúu xi nkúhu tsa nichjai maha. Je kas'eya animahí nk'ie nga tjenniyáihí jminchjín.

³ Tjinkoi jminchín xi ja k'ien x'ihín, kui xi najmi ch'a xi tjiñin. ⁴ Tunga tsa nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi naa kò tsa náchá tí'mi, xi títsu naa kò tsa náchá, kui xi tjun katuma chubayaha ni xi tjiñin nga ts'íin at'aha ja s'ejihin Ntjaná. Kats'ínk'óya ngáha rá kjuanda xi kitsjáha xi cháha nk'ie nga kjintí. At'aha kui niñ xi sasihin Ntjaná.

⁵ Nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín kò xi najmi ch'a xi tjiñin, kui xi kuyá nga Ntjaná kuasinkoño. Nístjin nístjen nchjako Ntjaná nga bankihí ni xi machjéhen. ⁶ Tunga xi ja kits'ínkjas'ehen yjohó kjuatsjo xi tjin, kui xi ja k'ien ndaha tsa tíña tik'un sa.

⁷ N'ek'a niyákoí xuta ninku ni xi kuaxihín, tñ xi najmi chubayanéhe ngat'aha ni xi tíincha ts'ín. ⁸ At'aha xi najmi nkjún mahá xuta xinkjín, b'aha rá xi tíntu ni'yaha, kui xi títs'ín t'axín xi s'ejinná kò'yún ch'onk'un sa nga xuta xi najmi s'ejihin Ntjaná.

⁹ Tñ j'áihín ní jminchjín xi k'ien x'ihín, xi ja tjiñin cháte kò te nú, kui xi kas'et'a xujun, xi nkúhú x'in kis'ejñaha, ¹⁰ xi behe xuta nga nda kits'ín, xi 'mihí nga nda ts'ín kits'ínchá ntíhi, nga nda ts'ín kitsjantehe xuta ni'yaha, nga nda ts'ín kits'ínkjáihín xuta xi ts'e Ntjaná, nga nda ts'ín tsasinko xuta xi un kikiéhe kò nga ngayjehe animaha kits'ín ngayje tákjá ni xi nda.

¹¹ Jminchjín xi ja k'ien x'ihín tunga kjintíhi sa, najmi tñ b'et'a xujun. At'aha nk'ie nga kuñchja animaha, ngjuai t'axihín Cristo kò kama mjehe nga kuñan ngáha. ¹² Kui niñ n'eniéhe rá, at'aha najmi ngjikondju ni xi tjun kits'ínkjas'ehen yjohó. ¹³ Kò ni xi incha ts'ín ya, ts'e ma kò xkí ni'ya incha b'ema. Kò najmi tñ suba ts'e ma, én ní ya incha b'emako kò tsungjiin yjohó tñ mí nihi ní, kò nchja ni xi najmi tjiñin nga kuñchja. ¹⁴ Kui b'a maha, mjehena nga kuñxahan jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi ndyja saha, kò nga s'ehé ntí kò nga kuqasehé ni'yaha, tñ xi b'a ts'ín najmi tsjantehe tsa kuñchjayanéhe rá xi fi kontrán. ¹⁵ At'aha tjin xi ja ngji t'axín kò yjankihí Satana nd'ái.

¹⁶ Tsa ni'yaha xuta xi s'ejihin Ntjaná tjintut'á jminchjín xi ja k'ien x'ihín, katsjáha ni xi machjéhen, tñ xi najmi ch'á kamaha rá xuta ninku. B'a ts'ín xuta ninku kama kuasinkoño kj'ai jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi najmi ch'a xi tjiñin.

¹⁷ Kò máha jácháha xuta ninku xi yja tíjün nga nda ts'ín tífindjuko xáha, kui xi'yún kayankjún, b'aha rá xi tjiñin xá ts'e s'énjimi kò xi bakúya éhen Ntjaná. ¹⁸ At'aha b'a títsu éhen Ntjaná: "Najmi tñ tsa b'e'ai ts'a chü xi tibasine tuniñu nga tibitjá." Kò b'a tã ts'ín tjit'a ya: "Nda xi títs'ínxá tjiñin kixi nga kamachjihí." ¹⁹ Najmi tñ n'eshihin xi kuatéjéne nku ndacháha

xuṭa ninku tsa najmi tjiḥin tsa jo ko tsa jan já testiyu. ²⁰ Tunga máha xi tu nku tjincha ts'ihín sa ngatitsun, kui xi nginkun ngayjee xuṭa ninku n'ek'a niyái, tu xi kas'ejña nkjũhun ra xuṭa ninku.

²¹ Nginkun Ntjaná ko Jesucristo ko ntitsje xi ts'e, tibankihi nga n'etjusuin ni xi tíxihin. Najmi tu ngabi n'ei nga cháséihj xuṭa. Nkuhú n'ei. ²² Najmi tu ch'a chuba mjenéi ntsai nga k'uai xáhi. At'aha tsa chuba k'uai xáha rj, n'engujin yohi ngatitsuhun. Je katumai.

²³ Najmi ta tu nku ntánijua s'ihini. Tu sa ní s'i'íchi ko binu tu xi kamandaha kants'ai ko kuitjuxín ch'in xi nkjin nyá tsjáhi kjuasti.

²⁴ Tjin ngatitsun xi yaha kintehe ni nga n'ekokjua xi b'a kits'ũn, ko tjin ngá xi yaha askahan. ²⁵ B'a ta ts'in ya chji chji ni nda xi ts'in xuṭa, ko ni xi najmi tjintuchji nd'ai najmi kama s'entu má teḥente.

6

¹ Máha xuṭa musu xi kich'atse, b'i ts'in kats'innkjink'un ngat'a ts'e jántjiaha. Katenkjún kjuaxi jóo, tu xi b'a ts'in chankjúhun Ntjaná ko ni xi tibakuyáa. ² Ko xi tjiḥin já ntja xi s'ejiḥin Ntjaná, kui xi ta katenkjún, ndaha tsa já nts'e ja tsichu ma jóo. Tu sa ní nda ts'in kats'inxát'a saha, at'aha tjoḥo xi tít's'ínkáiḥin xáha ko at'aha ta s'ejiḥin Ntjaná.

Kui ni xi takúyaihi ko tixinyaihi xuṭa ninku.

B'i ts'in tsakúya Pablo ngat'a ts'e toon

³ Tsa tjin xi k'ái ni tibakúya, nga ja ngi t'axihín ni nda xi tsakúya Nda Ntjaná Jesucristo ko kjuatexuma xi bakúyaná nkú ts'in chankjáán Ntjaná, ⁴ xi b'a ts'ũn, kui xi chuba nk'ahá tib'asje yoho. Najmi chumi nihi xi be. Najmi nda tít's'innkjink'un ko chuba mjehe ra k'uékjoko xuṭa ko k'uésiyáha tu mí éhen ni. Kui xi b'entje kjuaxintak'uun ko kjuakjoo, nga ch'ón tsuhu xinkjín xuṭa ko nga najmi s'ejiḥin xinkjín, ⁵ nga kjánko teḥente xinkjín xuṭa xi ngakjá ts'innkjink'un ko xi najmi tjiḥin ni xi naxu tjin. Kui jóo xi ni xi ts'e Ntjaná ma nchínántjaihi.

⁶ Nga ní yankjáán Ntjaná, kui xi kjuanchíná chánkana, kui nga najmi ta k'ái nihi fasiḥin ráá. ⁷ B'a tjin at'aha najmi chumi nihi xi jáikaá asunntej ko najmi chumi nihi xi kuankínko ngáhaná. ⁸ Kui b'a maha, tsa tsákúná nichine ko najyun xi tindyjáa, tsjo kat'ená.

⁹ Xi mjehe kama nchíná, kui xi najmi máha b'éch'oho yoho ni xi nchjaha animáha, ko ngayjee ni xi ma mjehe b'é't'a'yúhun niu. Nkjin tikjá ni xi ma mjehe, tunga tu a nihi niu ko ts'ín'uhun. Ts'ínkatsúhun ko ts'innjyaha niu. ¹⁰ At'aha nk'ie nga 'yún mjehe toon xuṭa, yo nibáha ra ngayje tikjá ni ch'onk'un. Tjin xi b'a incha kits'in, 'yún incha kama mje saha toon, kui nga ngi t'axihín ra ko najmi ta kis'ejiḥin ra Ntjaná. B'a ts'in ta kui ta maha kits'in'uhun ra yoho.

B'i ts'in kitsjáníyáha Pablo Timoteo

¹¹ Tunga máha ji xi Ntjaná ts'ehi, tjuyú t'axihín ngayjee ni xu'bj. Tjinchinjin ni xi naxu nginkun Ntjaná, chankjúin Ntjaná, ko tu nku n'e s'ejinín Ntjaná. Kas'ehi kjuatjo ko kjuatsenta ko kjuanimatak'un. ¹² N'e sahani nga'yún nga ch'ai xi s'ejinná. Ch'a ntsjan ntsjan xi ts'ínk'íéjña tik'un sinná, at'aha j'ájihin nga kuinchun tik'uin. Kui kjuaha nga tsixinyahani nga s'ejiḥin Jesucristo nginkun nkjin xuṭa.

¹³ Ntjaná xi ts'ínk'íéntu tik'un ngayjee xi tjin ko Jesucristo xi kitsúya yáha kui nk'ie nga kin'ekokjua nginkun Poncio Pilato, tjincha be nga tib'exáha. ¹⁴ N'etjusun sisin ni xi tíxihin ko najmi tu kas'e má ndyjajihín. B'a n'ei santaha nkúhu nga k'juakúchji yoho Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁵ Kui xi k'uai nk'ie nga kuichú chuba, chuba xi Ntjaná y'éjña, at'aha Ntjaná xi n'etsjoho ko kui xi batéxuma suba, kui xi Nda rejhi já rej ko Ntjaha já ntja. ¹⁶ Nku tutu kui xi najmi máha ndyja, xi tjíñjin nd'i nga najmi ch'a ma bichúk'un tñaha, xi najmi kjee ch'a behé ko najmi ch'a ma base'aha. ¡Kui xi tu nkjéhe ni kayankjún ko kasakúchji nga'yúhun! B'a katuma.

¹⁷ Já nchíná xi tjin asunntej n'ek'a niyái nga najmi tu nk'a k'uasje yoho ko nga najmi tu kjuanchínáha kama 'yún k'un, at'aha máha fe kjuanchínóo. Ntja níná katuma 'yún k'un, kui xi tsjáná ngayje tikjá ni xi machénná tu xi nda ts'in kuintsuhahaná. ¹⁸ B'a t'ihín já nchínóo nga kats'in ni xi nda ko nga kui niu xi katuma kjuanchíná ndaha. Katsjáha xuṭa xingisoo ni xi machjéhen ko najmi tu kats'ínk'ihín xuṭa ni xi tjiḥin. ¹⁹ Tsa ts'jin kui ni, s'ehé kjuanchíná nda xi kuasínkoho ko sákúhu nga k'úéntu tik'un xi nkú ts'in tjeḥen ra.

²⁰ Ji Timoteo, n'etjusun sisin ch'a xi kich'anji. Najmi tu nungjin yohi én tiya xi tjin asunntej ko ta ndaha ni tsank'á xi b'ésiyáha xuṭa xi b'a tsu nga tjiḥin kjuankjintak'un.

²¹ At'aha tjin xi kits'in s'ejin kjuankjintak'un tsank'á xu'bo ko b'a ts'in incha ngi t'axihín ra xi s'ejinná.

Kjuandaha Ntjaná kas'enúu.

Xujun xi ma joho xi kits'in kjihij nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntjaná b'a ts'in kama mjehe. Tibitjuson ni xi kits'uya títjun nga ts'ínk'íentu tík'un xuta xi s'ejihin Cristo Jesu. ² Tifaniñaha Timoteo, ji xi nkúhu tsa ntína ko tjo nkjúnna ji.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntja Na'miná ko Nda Ntjaná Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'in kitsjá nga'yúhun Pablo Timoteo

³ Nístjin nístjen nchjantjáhi nginkun Ntjaná ko tsjaha máb'achijhi ngat'a ts'e ni xi t'n'ei. Kui xi tít's'inxát'aha xi nkú nga ta kits'in ntje chána ko je tjíya kjuankjintak'unna nga b'a tít's'ian. ⁴ F'áitsjenna nga kich'í ko mjena skue ngáha ra tu xi b'a ts'in tséjihinna kjuatsjo. ⁵ Ts'inkj'áitsjen xi nkú ts'in ngayjehe animahij s'ejihin Ntjaná. Tjun Lojda, naçhahi, b'a ta ts'in kis'ejihin, ko Eunice, náhi. Nd'ai be sisihin k'an nga ko ji b'a ta ts'in s'ejihin.

⁶ Kui b'a maha, tít's'inkj'áitsjehen ra nga n'e'yúnyai kjuanda xi kitsjáhi Ntjaná nk'ie nga kingjennéhe ntsa. ⁷ At'aha najmi kjuabinkjun tsjáná Espiritu xi kits'in nibáná Ntjaná. Nga'yún ni tsjáná ko kjuatjo, ko ta tsjáná nga naxu s'eyaná.

⁸ Kui nga najmi tu n'e subaha ri yjohi nga k'úenijmi Nda Ntjaná ko ta ndaha nga kjíiya'yán ngat'aha nga t'ib'enijmía. Nga'yúhun Ntjaná katasinkohi nga kuitjájín kjuanimá ngat'aha én nda tsuhu Ntjaná xi nkúhu an. ⁹ Ntjaná kits'ínk'ankiná ko j'áinná nga kamaa xuta xi ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní ni xi kin'e'e j'ájihinná. B'a ní kits'in at'aha b'a ts'in y'enda títjun ko b'a ts'in nibá kjuandaha. Kintehe ni nga kamanda asunntej, ajihin Cristo Jesu kits'in nga ná tsuhuná kjuanda xu'bj. ¹⁰ Nd'ai ni ma ja y'éña chji kjuandoo nk'ie nga ja j'ai Cristo Jesu xi kits'ínk'ankiná nga j'ai kjexin nga'yúhun ngabayoo ko ts'asje chji nga kama kuintsuba tík'un síán tu ngat'aha én nda tsuhu Ntjaná.

¹¹ Ntjaná kits'in mana nku xi b'énijmi éhen, nku nda postru ko nku nda maestru. ¹² Kui kjuaha nga t'í'ajihinna kjuanimá. Tunga najmi subahá mana, at'aha be yá xi kits'in s'ejian ko behe k'an nga tjihin nga'yún nga kju'atjo ni xi kits'ínkjas'enna. B'a ts'ín santaha nkúhu nga kujichú nístjin nga çasehe mi nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta.

¹³ Ndjá n'e s'ejin Cristo Jesu ko tñchinjín kjuatjoho. Xi nkú kits'ínkoho nga tsakuyáha, ni nda xi tsakuyáha, b'a n'ei. ¹⁴ Nga'yúhun Espiritu Santo xi tññajinná çhúnkoho ri én nda tsu xi kin'ekjas'ehin.

¹⁵ Ja yai nga ja incha kits'in nga mana ngayjee xuta xi tñin nga ngúsuhun ante Asja. Santaha ko nda Figelo ko nda Hermogene b'a kits'ínkona.

¹⁶ Ntjaná katase nimaha xuta xinkjín nda Onesiforo. Nkjin niyá kitsjá nga'yúnna ndo ko najmi kama subaha ngat'aha nga kjíiya'yán. ¹⁷ Ni xi kits'in ní, nk'ie nga j'ai nanki Roma tsangisjaina santaha nkúhu nga kisakúhu an. ¹⁸ Nda Ntjaná katase nimaha nístjin nga çasehe mi nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta. Ko ji ja yai sisin xi nkú ts'in tsasinkoná ndo nanki Efeso.

2

B'i ts'in y'éña çhubaya Pablo nk'ie nga tsakuyáha Timoteo

¹ Kui b'a maha, ji ntína, n'ejahani nga'yún xi sakújinná kjuandaha Cristo Jesu. ² Ko ni xi kinu'yái nga kixian nginkun nkjin xuta, kui xi n'ekjas'eihin já xi ma 'yún tak'aán, já xi kama kuakúya ngáha ra kj'ai.

³ N'e çhúkjuai kjuanimá xi kuitjájín, at'aha ji xi nkú joya nda juhun Cristo Jesu ji, nda jun xi nda ts'in xáha. ⁴ Yaá nga ndaha nku nda jun xi tíkján najmi tsungijin yjoho ni xi tñin asunntej. B'a ts'in at'aha mjehe nga nda skuçhe xi kitsjá xáha. ⁵ Ko ta máha nku ndatsuton, najmi kama ts'ín ngana tsa najmi tsúton xi nkú ts'in tñña nga nuton. ⁶ Ko ta máha nku xi tít's'in kjuanimá nga tít's'inxá, bichú nístjin nga sakúhu ni tjun xi b'éntje. ⁷ N'eçhubayahij yjohi ni xi tixihin ko b'a ta ts'in Nda Ntjaná ts'ín nga kamankjihin ngayjee nij.

⁸ N'ekj'áitsjein Jesucristo xi j'áiya ngáha ra ngabayoo, xi ntjehe David y'aha ra. B'i tsu én xi t'ib'enijmía. ⁹ Ko kui ngat'aha éhen tu beheha ko santaha kjíiya'yán xi nkúhu tsa an xi nda çh'on k'an. Tunga máha éhen Ntjaná, najmi kjíiya'yún. ¹⁰ Kui nga ngandaha xuta xi Ntjaná j'ájin tít's'in çhúkjuahana ngayjee ni xi t'imat'an, tu xi ko kui incha sakúhu ra nga Cristo Jesu ts'ínk'anki ko tsjáha kjuachánka xi najmi mahá feya.

¹¹ Ma n'e s'ejin én xi tsu:

Tsa tsayaká Cristo,

tə kuɪntsɪbɑ tɪk'unkoŋ ngáhaná.

¹² Tsa tɪn'e chúkjuá nga un tɪbená,
tə kuatexumakáá.

Tsa najmi n'ekié yjoná nga yaá,
kə kui najmi ts'ínkie yjohə nga bená.

¹³ Tsa najmi ch'a s'ejihɪn nǎá,
tunga kui ma ma 'yún tak'aán,
at'ahá kui najmi mahá ts'ínjo éhɛn.

B'i ts'ín tsakúyahə Pablə Timoteə xi nkú ts'ín ts'ínxát'ahə Cristə

¹⁴ N'ekj'áitsjeihɪn xutə nɪnku, nginkun Ntɪaná tɪ xɪ b'ahá t'ihɪn, nga najmi tɪ mí éhɛn ni incha k'uesiyáha, at'ahá kui ni xu'bjɪ xi najmi chumi ni chjihɪ ra. Tə sa ni ts'índyjajihɪn xutə xi mjéñjuhɪ kui niú. ¹⁵ Ngayjehe k'uin n'eɪ ni xi nda nginkun Ntɪaná tɪ xi nda skuɛhe ni xi tɪn'eɪ. N'eɪ xi nkúhu nku ndə musɪ xi najmi ma subahá ni xi tɪts'ín kə xi nda ts'ín bakúya éɛn xi naxɪ tɪjɪn.

¹⁶ Najmi tɪ nungjɪn yjohɪ éɛn tiya xi tɪjɪn asunnteɪ, at'ahá xi b'a ts'ín nchjə, kui xi tɪ nku fi t'axihɪn rə Ntɪaná. ¹⁷ Kə kui éhɛn xi nkú joyaha tsé xi finankə. Najmi mahá manda. B'a ts'ín tsatsun ndə Himeneo kə ndə Fileto. ¹⁸ Kui xi ja ngjɪ t'axihɪn ni xi naxɪ tɪjɪn. B'a tɪjɪncha tsu nga ja j'a nɪstjɪn nga k'juáya ngáha rə xutə ngabayoo. B'a ts'ín tɪts'índyjajihɪn rə k'ua xutə xi s'ejihɪn Ntɪaná. ¹⁹ Tunga tɪ nkú ndjáhə sɪjɪn éhɛn Ntɪaná. Sɪjɪn xi nkúhu nku xjə xi: "Nda Ntɪaná be xutə xi ts'e", tsu ntu xi tɪt'ahə. Kə b'a tə ts'ín tɪt'ahə yaha: "Ngayjee xi tsu nga s'ejihɪn Cristə kats'ín t'axihɪn yjohə ni xi najmi naxɪ nginkun Ntɪaná."

²⁰ Xi nkúhu nku ni'ya chánka, najmi tɪ suba ni tɔonsine kə tɔontaba tɪjihɪn. Tə tɪjɪn nɪhɪ ni xi kamandakohə yá kə ninte. K'ua xi n'echjén nk'ie nga tɪjɪn s'í kə k'ua xi n'echjén tehente. ²¹ Kə b'a tə ts'ín tɪjɪn ajinná. Tsa tɪjɪn xi ja kits'ín je yjohə, kui xi nkú joyaha ni xi ma n'echjén nk'ie nga tɪjɪn s'í. Ja je kə Ntɪaná kama ts'ínchjéhen, at'ahá ja tɪjɪndahə yjohə nga kama ts'ín ngayjee ni xi nda.

²² Chihɪn yjohɪ ni xi nchjəhə animahə já istɪ. N'eɪ ni xi naxɪ nginkun Ntɪaná, tɪ nku n'e s'ejinná Ntɪaná, kə kas'ehi kjuatjə kə kjuajy. Nkuhú n'e makə yjohɪ xutə xi je tɪjɪntuyá animahə kə nchjəhə Nda Ntɪaná. ²³ Najmi tɪ n'eshihɪn éɛn tsujnu tsut'a kə éɛn xi najmi tɪjihɪn sin xi nchjə xutə, at'ahá ja yai nga yə nibáhə rə kjuachán. ²⁴ Xi tɪts'ínxát'ahə Nda Ntɪaná najmi tɪjihɪn nga kjuachán kjuájɪn yjohə. Nda ni ts'ín kats'ínsihɪn ngayjee xutə. Kə tɪjihɪn nga kamahə kuakúyahə xutə. Kats'ín chúkjuə ni xi kamat'ain.

²⁵ Njmakjuə kat'asje yjohə nk'ie nga tsjániyáha xi tɪfi kontrahə. Kutsa Ntɪánahá tsjáha xutə xu'bo nga ts'ínk'óntjajia animahə nga skuɛ ni xi naxɪ tɪjɪn ²⁶ kə nga kuankahə ni xi ts'anachəkohə rə ndanindoə. At'ahá incha kjintuyá'yún kə ni xi mjehe ndanindoə tɪts'ínkəhə.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablə xi nkú kama kintehə ni nga k'juá ngáha Nda Ntɪaná

¹ Katumankjihɪn ni xu'bjɪ. Nɪstjɪn xi fekuhu s'e nɪstjɪn kjuə'un. ² At'ahá kamaxkɪn xutə kə 'yún ts'ín mje tɔon. Ngak'un kama kə nk'a k'uasje yjohə. Ch'on ts'ín kuɪnchjəne Ntɪaná kə najmi kuɪnt'é'éhɛn xi cháhə. Ndjá s'eyahə kə najmi skuɛnkjún Ntɪaná. ³ Najmi s'ehə kjuatjə kə najmi kama nɪmahə xutə. Kuɪnchjəyane xutə kə najmi k'u'éch'ohə yjohə ni xi kuɪnchjəhə animahə. Kjan kama kə ngjuáɪ kontrahə ngayjee ni xi nda. ⁴ Tsank'á kama, najmi kama nusihɪn ni xi incha ts'ín, kə tséjihɪn rə kjuangak'un. Najmi kuangisjai Ntɪaná. Ni xi kuɪnchjə nɪhɪ animahə kuangisjai. ⁵ B'a incha ts'ín xi benkjún Ntɪaná ts'ín, tunga xi nkú ts'ín tɪjɪntu kui niú xi kuakúchjɪ nga najmi tɪjɪnjajihɪn nga'yún xi Ntɪaná tsjáha xutə xi benkjúhɪn.

N'e t'axihɪn yjohɪ xutə xu'bjɪ. ⁶ At'ahá xi b'a k'un, kui xi xkɪ ni'ya incha fi kə b'anachəhə jmɪnchjɪn xi najmi ndjə tɪjɪntuyáha, xi kitsejihɪn rə ngatitsun kə nt'é'éhɛn tɪ mí nɪhɪ ni xi nchjəhə animahə. ⁷ Kui jmɪnchjɪn xi tehente bangiya tunga ndahə jchɪ najmi ma bichú mankjɪn sisihɪn ni xi naxɪ tɪjɪn. ⁸ Xi nkú ts'ín jət'je Janə kə Jambre ngjɪ kontrahə Moise nɪstjɪn nk'ie, b'a tə ts'ín kə kui já xu'bjɪ tɪfi kontrahə ni xi naxɪ tɪjɪn. Najmi nda kjuankjintak'uhun kə yaha nga najmi Ntɪaná s'ejihɪn. ⁹ Tunga najmi ngjuáɪndjukohə ni xi incha y'a, at'ahə ngayjee xutə skuɛ kjuanchjɪnihɪ. B'a kamat'ain xi nkú nga tə kamat'ain Janə kə Jambre.

B'i ts'ín kitsjániyáha Pablə Timoteə

¹⁰ Ji Timoteə, ja yai sɪsɪn ni xi tsakuyá kə xi nkú ts'ian. Tə yai ni xi mjena ts'ian, xi nkú ts'ín s'ejinna, kjuatsentana, kjuatjona, kə xi nkú ts'ín tɪts'ín chúkjuə ni xi tɪmat'an. ¹¹ Yai xi nkú ts'ín kitsjennkɪ unkiəna xutə, kə kjuə'un xi kɪkɪe, kə ni xi kamat'an nanki Antiokɪa, nanki Ikonjə kə nanki Lɪstrə. Kitsjennkɪ unkiəna xutə tunga Nda Ntɪánahá tsasinkona ajihɪn ngayjee ni xu'bjɪ.

¹² Kjuaxi nga ngayjee xi mjehe skuenkjún Ntjaná ko Cristo Jesu, kui xi tsjénki unkiehe xuta. ¹³ Tunga máha xuta ch'onk'uun ko xi tsank'óo, 'yún ch'onk'un kama sa. K'uanacha ko ta ch'anachaha.

¹⁴ Tunga máha ji, ndjá tjsinjñajin ni xi tsinchiyái, ni xi tsichu mankjihin. At'aha yai yá xi tsakúyahi niú. ¹⁵ N'ekj'áitsjein nga santa nkúhu nga ndyahi yai nkú titsu xujun éhen Ntjaná. Kui xi tsje. Kui xi tjihin nga'yún nga tsjáhi kjuankjintak'un, at'aha s'ejihin Cristo Jesu ko túb'anki. ¹⁶ Espirituhu Ntjaná kits'inxájihin xi y'et'a ngayjee xujun éhen Ntjaná ko kui xujun basinkóna nga bakuyaháa xuta, nga n'ek'a nyáhahá, nga bixinyaháa má nihi xi najmi nda tjín tít's'in, ko nga 'bai nyáhahá xi nkú ts'in naxu ngjuai ko yoho. ¹⁷ B'a ts'in xujun tu xi nda xi ts'inxát'aha rá Ntjaná skué sisihin ni xi tjihin nga ts'jín nga ts'jín xá xi nda.

4

¹ Nginkun Ntjaná ko nginkun Cristo Jesu, kui xi kuasehe ni xi kits'in xuta xi tjintu tik'un ko xi ja k'ien nk'ie nga k'juakúchji yoho nga k'juaitéxuma, tu xi tibankihi ra nga ² t'enjimi éhen Ntjaná. Tu nkú b'ahá n'ei tu mí njstjihín ni ko tu mí chubahá ni. T'in'yaihi xuta tsa najmi nda tjín ni xi tít's'in, ko n'ek'a nyái, ko tjennnyáihi. Kas'e tehentehi kjuatsenta nk'ie nga kuakúyai éhen Ntjaná.

³ At'aha kuichú njstjin nga najmi ta ts'jinsihín ra xuta én nda xi bakuyáa, xi nda ts'inkóna. Tu sa ní incha kuangisjai nga nkjin nkjún já maestru xi kuakúyahá ni xi tsjoho nga kuint'é, at'aha kui niú xi nchjaha animaha. ⁴ Ngjuai t'axihín ko najmi ta kuasínjjuhu ra én xi naxu tjín. Énchá xi nchja xuta incha ts'jinsihín. ⁵ Tunga máha ji, tu nkú chase sisinní ni xi n'ei. N'e chúkjuai kju'uun. N'ekjas'eihin yjohi nga t'enjimi éhen Ntjaná. Nda n'etjusuin xáhi.

⁶ An bi, ja ma kamaná nku chje xi kuichúsehe Ntjaná. Ja túbichú tiña chuba nga k'uejñá asunntej. ⁷ Ja tsásinchjaha xi fi kontraha éhen Ntjaná. Ja tsichu kjet'a nyána. Tu nkú kis'ejihinna Ntjaná. ⁸ Ja tókuyána nd'aj chji xi ts'jinkjáihín xuta xi ja naxu nginkun Ntjaná. Nda Ntjaná tsjana niú, at'aha naxu ts'jínko xuta njstjin nga kuase mí nihi xi kits'in nga nkúnkú. Ko najmi tu nku an tsjana chji xu'bo. Ta tsjáha ngayjee xuta xi tjoho ko xi tjincha kuyá nga k'juai ngáha.

B'i ts'in kitsuyaha Pablo Timoteo ni xi mjehe nga ts'jín

⁹ N'e kitsa xáhi yjohi nga nibáase xatini. ¹⁰ At'aha nda Dema 'yún tjo saha ni xi tjín asunntej. Ja kits'in nga mana. Nanki Tesalonika ngji. Nda Krescenté ngá ante Galacia ngji, ko nda Tito ja ngji ante Dalmacia. ¹¹ Tu nkuhú nda Luko tjíñako sana ei. Tjinchisjai nda Marko ko nibákoj, at'aha kui xi kama kuasinkona ajihin xána. ¹² Nda Tikiko bi, nanki Efeso kits'inkjá. ¹³ Nk'ie nga n'bai, nibákoní najyunná xi ts'inchjén njstjin chunch'óon. Kui xi y'ejñá nanki Troa, ni'yahá nda Karpó. Ko ta nibákoní xujunná. Tu xí najmi tu n'echayani ichi xi tjabaxín kamandakoho.

¹⁴ Tse nkjún kjuasti kitsjáná nda Alejandro, nda xi ts'inná ni kicha. Nda Ntjaná k'uechji ngajoya ngáha ra ni xi kits'in. ¹⁵ Ko ji, chíhin yjohi ndo, at'aha tu xí 'yuhún ngji kontraha én xi t'benjimiá.

¹⁶ Nk'ie nga tjun kinchjantjá yjoná nginkun já tjíxóo, najmi ch'a tsasinkona. Ngayjee y'entu masenna. Najmi tu kat'axkihí ra Ntjaná ni xi incha kits'in. ¹⁷ Tunga Nda Ntjanáhá tsasinkona ko kitsjana nga'yún tu xi kama y'enjímijehena éhen. B'a ts'in kint'éhe ngayjee xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ts'asje'ana Nda Ntjaná ngabayoo. ¹⁸ Ko ta k'uasjeinna ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjín ko ngjuaikona má batéxuma ndjiojmi ján. ¡N'ekie yjoná nga tjihin kjuachánka santaha tu nkjéhe ni! B'a kat'e.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujun

¹⁹ Tjeihin kjuasuniñana na Priska ko nda Akila ko xuta xinkjín nda Onesiforo. ²⁰ Nanki Corinto y'ejña nda Erasto. Nanki Mileto kiséché'in nda Trofimo ko yo y'ejña. ²¹ N'e'ahi yjohi nga nibáasení kintehe ni nga k'juai njstjin chunch'óon. Tít's'inkjiji kjuasuniña nda Eubulo ko nda Pudente ko nda Lino ko na Claudia ko ngayjee já nts'éé xi tjín ei.

²² Nda Ntjaná Jesucristo kat'ejñakohi. Ngatentoó kas'enúu kjuandaha Ntjaná.

Xujun xi kits'ínkjihî nda postru Pablò Titò

B'î ts'in kíkjaníahá Pablò Titò

¹ An Pablò, an nda musy síhîn Ntíaná kò nda postruhÿ Jesucristò. Xi nkú ts'in s'ejihîn xutá xi j'ájin Ntíaná kò kámankjihîn ni xi naxu tjin, kui xi xána, kui nga kui xutáha xi skuénkjúhun Ntíaná. ² Tíchuyáá nga kuínsubá tük'un síaán. Kui niu xi kitsúya títjun Ntíaná kintehe ni nga kin'enda asuntee, kò yaá nga najmi máha b'anachá. ³ Nd'áj nî ma, nk'ie nga ja tsichu chuba, ajihîn én xi kik'aina nga k'uenjímá y'éjña chji Ntíaná ni xi kitsú. Ntíaná xi máha ts'ínk'ankiná kitsjána kui xóo.

⁴ Tífaniáha Titò, jì ntína at'ahá nkuhú xi s'ejinná. Kas'ehi kjuanda kò kjuajyu xi tsjáná Ntíá Na'miná kò Jesucristò xi ts'ínk'ankiná.

B'î ts'in kitsúyahá Pablò Titò xá xi ts'ín

⁵ Kits'ínk'íejñaha xjo Cretá tu xi k'uéndahani ni xi kindyjat'a sa yo kò tu xi k'uai xáha rí jácháha xutá nínku xi tjin xkí nanki xi tjin yo. Kixinya chich'ihîn ni xi n'ei. ⁶ Kama s'et'a xá xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú máha chjuúhun, xi tjihîn ntí xi s'ejihîn Ntíaná kò naxu incha ts'in ntíhî kò nt'é'én.

⁷ At'ahá nku ndá xi kuasehe nínku, kui xi tjiñaha nga kúnnta ni xi ts'e Ntíaná. Kui xáha. Kui nga kas'et'a xáha nku ndá xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi najmi ngak'un, xi najmi stinta, xi najmi b'atihî nga 'bi binu, xi najmi kjánkò xutá kò najmi mjehe toon xi ch'on ts'in sakú. ⁸ Nda xi ts'ínk'áin níhî xutá ní'yaha machjén, xi tsjohò ts'in ni xi nda, xi nda basehe ni xi ts'in, xi naxu ts'in, xi benkjún Ntíaná, xi máha b'éch'ohò yjohò ni xi mjehe animáha. ⁹ Ni xi kuakúya tjihîn nga ni xi tsangiyá níbahá ra, tu xi b'a ts'in kama tsjáníyá sisihîn ra xutá kò kama k'uéjña chjihî já xi tífi kontrahá ni xi bakúya.

¹⁰ At'ahá tjin nkjún xi ngjí t'axihîn én xi naxu, xi tu á ehén ni xi bakúya kò b'anacháha xutá. Xi incha bakúya nga n'e ni circuncision, kui xi 'yún b'a incha ts'in. ¹¹ Najmi tá k'uaíntehe ra nga b'a incha ts'in jái, at'ahá ni xi najmi tjihîn nga kuakúya tjincha bakúya. B'a tjincha ts'in tu xi títs'in nganá ndaha toon. Ja nkjin xutá ts'innidyajihîn.

¹² Santaha nku nda profeta xi ts'e jóo b'a kitsú: "Xutá Cretá én tsank'á nchja tehente. Ch'onk'un jóo xi nkúhu chu ch'onk'un, xutá ts'e xi najmi tsehe." ¹³ Kjuaxí kjálihîn ni xi kitsú ndo. Kui nga ndjá chubakqohoni jóo tu xi incha skué sisihîn ni xi s'ejinná ¹⁴ kò tu xi najmi nguénñjuhú ra én tiyaha xutá judío kò tá ndaha ni xi b'éne'yúhun já xi ngjí t'axihîn ni xi naxu tjin.

¹⁵ Je ngayjee ni xi tjin kò ma n'echjén tsa je tjíntuyá animáha xutá, tunga najmi tjihîn ni xi je ngat'a ts'e xutá xi chuntí tjíntuyáha kò xi najmi s'ejihîn Ntíaná. At'ahá ngasten ts'innkjink'un kò ja tsatsun kjuankjintak'uhun. ¹⁶ Kui xi tsu nga be Ntíaná tunga ni xi incha ts'íhîn bakúchji nga najmi be. Kui xi ch'onk'un, najmi nt'é'én, kò najmi máha ts'in ni xi nda.

2

B'î ts'in kitsúyahá Pablò Titò xi nkú ts'in tjihîn nga kuakúyahá xutá nínku

¹ Tungá máha jì, takúyai ni xi y'ahá ra ni xi nda ts'ínkoná xi tsinchiyái. ² B'a t'ihîn já xi ja chá nda kixí incha katjiko yjohò, incha katenkjún yjohò, nda incha katasehé ni xi incha ts'ín, nda incha katumankjihîn ni xi s'ejinná, kò incha kas'ehé kjuatjo kò kjuatsenta.

³ Kò jmínchjín xi ja chá b'a tá ts'in incha katenkjún Ntíaná, najmi tu én tsank'á incha k'uasjené xutá kò najmi tu 'yún incha k'úi binu. Incha katakúya ni xi nda ⁴ kò incha katsjáníyahá jmínchjín xi kjintí sa nga ts'íntjo x'ihîn kò ntíhî, ⁵ kò nga nda incha katasehé ni xi incha ts'ín, nga je kas'entuyá animáha, nga incha kuasehe ní'yaha kò nda incha s'entuyáha, kò nga incha skuénkjún x'ihîn. B'a ts'in chan'kjúhun éhen Ntíaná.

⁶ Kò já jstíu b'a tá t'ihîn nga nda incha katasehé ni xi incha ts'ín. ⁷ Ngatentee ni xi n'ei, nda n'ei tu xi b'a tá incha ts'íhîn. Nga kuakúyai, katuma chji nga kixí tjiyahi kò nga tyan'kjúin yjohí. ⁸ Én nda katitju tsu'bai, én xi najmi tjin xi nkú ts'in n'eníjéhe ni. Kui niu xi ts'ín nga kama subaha ra já kontra, at'ahá najmi sakúhu nkú ts'in ch'on ts'in künchijanyanehená.

⁹ Kò b'a t'ihîn já musy xi kich'atse nga tehente katenkjún já ntíaha kò kats'in ni xi sasihîn jóo. Najmi tjihîn tsa künchja tsa'ako jóo ¹⁰ kò tsa ndyje ts'íhîn. Tu sa ní incha katakúchji nga ma ma 'yún k'aán jóo, tu xi ngayjee ni xi ts'íhîn chan'kjúhun én xi b'éjña chjiná Ntíaná xi ts'ínk'ankiná.

¹¹ Ntíaná ja y'éjña chjihî ngatentehe xutá kjuandaha, kui xi ts'ínk'ankiná ¹² kò bakúyaná nga k'uéch'oghó yjoná ni xi najmi je nginkun Ntíaná kò ni xi nchjaha animaná eí asunteej, nga nda chaséhé ni xi n'eé kò nga naxu n'eé kò nga chan'kjáán Ntíaná nk'ie nga tintsúba saá eí asunteej. ¹³ Chúya sahá raá ma ni nda xi tíchuyáá, kui niu xi nístjin nga cháá kjuachánkaha

Jesucristo, kui xi Ntjaná xi chánka ko xi ts'ínk'ankiná. ¹⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga kin'ek'ien ngandaná tu xi k'uasjehihinná ngayjee ni xi najmi ndoo ko ts'ín je nku naxinantá xi kui ts'e, xi ngayjehe k'un mjehe ts'ín ni xi nda.

¹⁵ Kui ni xi takúyai. Tjenniyáihí xuta ko n'ek'a niyái. Najmi tu jo jan katumahi nga b'a n'ei. Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha ji.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjihin nga incha ts'ín xuta ninku

¹ N'ek'áitsjehin xuta ninku nga katenkjún já títuun ko já tixóo. Incha kant'é'éhen ko incha kat'entu nda nga incha ts'ín ngayje tákjá ni xi nda. ² Ndaha nku xuta najmi tu ch'on ts'ín incha kuinjchane ko najmi tu ch'a xi kjaánkó. Nda ní ts'ín incha kas'eyaha. Ko kate xuta nga nimakjua incha tjintuyáha.

³ At'aha nstjin nk'ie ta tu xi sináa. Najmi kinu'yá'één, ngakjá kin'enkjintak'aán, ko nkjin tákjá ni xi nchjaha animaná tji'yúhún ná ko ni xi mjehe yjonintená. Kjuakjan ya ko kjuaxintak'un tintsujáián. Kits'ín unkiéná xuta ko b'j ngján kin'e unchaá xinkjá. ⁴ Tunga nk'iehe nga kis'ejña chji kjuandaha Ntjaná xi ts'ínk'ankiná ko kjuatjo xi tjihin, ⁵ kits'ínk'ankiná. Najmi ngat'aha tsa nda tjin ni xi kin'eé, tsa kui kjuaha nga b'a kits'ín. B'a ní kits'ín at'aha kama nimaha ná. Kits'ín jená nk'ie nga kits'ín tsin tsetse ngáhaná ko Espirituhú kits'ín tsetsená.

⁶ Tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo xi ts'ínk'ankiná, najmi kits'ínkín Ntjaná nga kitsjáná Espirituhú. ⁷ Ko tu ngat'aha kjuandaha Ntjaná kits'ín nga naxu tsichu maá nginkun. B'a kits'ín tu xi n'ekjáhín raá ni xi tichuyáhaá, kui xi tsuhú ra nga kuintsuba tik'un saán.

⁸ Ma n'e s'ejin én xu'bj ko mjena nga takuyái sisin ni, tu xi xuta xi s'ejhín ra Ntjaná ts'ínkjas'eheh ra yjoho nga ts'íhín ni xi nda. Tu xí ndahá tjin ko basinkoná nga b'a n'eé. ⁹ Xi mjehe nku én k'uésintjáihí, tjuú t'axihín. Najmi tu n'esihín xi b'ésiyáha ntje chá xi y'aha ra ko ta ndaha xi b'ésiyáha ko kjántjaihi kjuatexuma xi kin'ekjas'eheh Moise. At'aha najmi basinkoná kui kjuastjuú ko najmi tjihín sin.

¹⁰ Xi kuakjánáya xuta ninku, chubakoj tsa nku ko tsa jo niyá tjihín. Tunga tsa najmi ts'ínsihín, najmi ta k'uajintehe ra aya ninku. ¹¹ Yai nga xi b'a tít'sín, kui xi ja kits'ínkatsún suba yjoho ko niyáha ngatitsuun tsú'baya. Ta kuihi tifikó yjoho xi má nga ndyja.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo ni xi mjehe nga ts'ín Tito

¹² Nk'ie nga ts'ínkjisehe nda Artema ko a ra nda Tikiko, n'e kitsa xáihí yjohi nga nibáasení nanki Nikopolí. At'aha ja tjindana nga yo ts'ínkj'a nstjin chunch'óon. ¹³ Nda tjsinkoi nda Zena, nda xi nchjantjai xuta, ko nda Apolo, tu xi ts'ínndjuúhu niyáha ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'aha ra. ¹⁴ Katangiya xuta ts'añá nga ts'ín ni xi nda ko nga tsjáha xuta ni xi machjehén. B'a ts'ín incha saájihín ni xi ts'e Ntjaná.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

¹⁵ Tít'sínkjihi kjuasuniña ngayjee xuta xi tjintukona ei. Tjehín kjuasuniña xuta xi tjoho ná at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Ngatento kas'enú kjuandaha Ntjaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Filemon

B'i ts'in kikjaniñahq Pablo Filemon

¹ An Pablo kjíiya'yán ngat'aha Cristo Jesu. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñahí nda Filemon. Tjo nkjúnna ji. Ji xi ta t'n'exát'aihí Cristo. ² Tísuniña yajhí nichjaá Apiá, ko nda nts'eé Arkipo xi ta tít's'in nga'yún ngat'aha Cristo, ko xuta ninku xi ma ñjakú ni'yahí.

³ Kas'enqu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntja Na'miná ko Nda Ntjáná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in nchjantjai Filemon

⁴ F'áitsjenna ji nk'ie nga nchjaka Ntjáná. Tehente tsja máb'achjihí ⁵ nga tí'miyana xi nkú ts'in tjohi ngayjee xuta xi Ntjáná kits'in ts'e ko xi nkú ts'in n'e s'ejin Nda Ntjáná Jesu.

⁶ Bankihí Ntjáná nga xi nkú ts'in n'e s'ejin ni xi ngujihín n'e s'ejián, kui xi kats'ínxájin kjuankjintak'uhín tu xi b'a ts'in kamankjihín ri ngayjee ni nda xi tjinná ngat'aha Cristo Jesu.

⁷ Tsjó nkjún tjinna ko sakúna nga'yún ngat'aha xi nkú ts'in tjohi xuta ninku. At'aha ngat'ahí, nda nts'é, kisakú nga'yúhün anímaña xuta xi ts'e Ntjáná.

B'i ts'in nchjantjai Pablo Onesimo

⁸ Kui b'a maha, ndaha tsa ngajohó Cristo kama kuinchjako masen masehen ni xi tjihin nga n'ei, ⁹ tunga tu sa ní títbankihí ni xi xíhin at'aha tjoná xinkjá. An Pablo xi ja kama chá ko kjíiya'yán nd'aj tu ngat'aha Cristo Jesu ¹⁰ títbankihí nku kjuanda ngat'a ts'e Onesimo. Kui xi ja tsichu ma xi nkú joyaha tsa ntína ei aya núbayóo. ¹¹ Kui xi najmi kamachjéhin nístjin nk'ie tunga nd'aj ji ko an machénná ndo.

¹² Tít's'ínkjise ngáhara. N'ekjáihín xi nkúhu tsa an niy. ¹³ Mjena nga k'úéñako sana ei tsakai tu xi ngajohí ts'ínxát'ahana ei má nga kjíiya'yán tu ngat'aha én nda tsuhú Nda Ntjáná.

¹⁴ Tunga ndahá nku ni najmi mjena chubá ts'ian tsa najmi tjínkuhu tak'uín, tu xi anímañi njbahá rá kjuanda xi n'ení ko najmi an ts'in kjuá'yúhunra.

¹⁵ Kutsa kuíhí kjuaha ngji t'axíhin ri Onesimo chuba nístjin, tu xi n'ekjáin sín ngáha ri nd'aj. ¹⁶ Tunga najmi ta xi nkúhu ni tsa nku nda musu xi kich'atsei chasehí. Tu sa ní chasehí xi nkúhu nku nda xi 'yún chíj saha rá nga nku nda musu. Ngat'a ts'an ndats'é ja tsichu ma ndo ko tjona. Ngat'a ts'i 'yún chíj saha rá ndo, at'aha ta ts'ínxát'a ngáha ri ko ta s'ejihín Nda Ntjáná xi nkúhu ji.

¹⁷ Kui b'a maha, xihí yaní nga nkuhú tinchajián ni xi ngujihín s'ejinná, n'ekjáin ngáha ri Onesimo xi nkúhu tsa an niy. ¹⁸ Tsa tjín má najmi nda kits'ínkóhi ko tsa tjín ni xi tjeheñ ts'j, kuentana t'et'ai niy. ¹⁹ An k'uechjá ni xi tjeheñ. An Pablo ntuna tít'et'ahana xujujin nga b'a ts'ian, ndaha tsa kama ts'ínkj'áitsjehen ni xi tjeheñ ts'an. Ngat'ana tinchihinni. ²⁰ Ji nda nts'e, at'aha tjohí Nda Ntjáná, kasakújinna ji nku kjuanda. Tjen nga'yíhín anímana tu ngat'aha nga nkuhú kich'aa Cristo.

²¹ B'a ts'in tít'et'áha at'aha behe k'an nga kujnú'yá'énni. Be nga 'yún n'etjusun sai ni xi títbankihí. ²² Ko ta títbankihí kj'ái sa ni. T'endani nku ante ni'yahí, at'aha títbinchihü Ntjáná nga kama kfínsenü. Tu tikuyáhá rá nga b'a kama.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujujin

²³ Tít's'ínkjihí kjuasuniña nda Epafra. Ei ta kjiya'yúnkóna ngat'aha Cristo Jesu. ²⁴ Ko ta tít's'ínkjihí kjuasuniña nda Marko, nda Aristarko, nda Dema ko nda Luko. Kui jái ta y'anjikóna xá xi tít's'ian.

²⁵ Kjuandaha Nda Ntjáná Jesucristo kas'eyaha anímanü.

Xujun xi kin'ekjǎhi xuta xi ntje Hebreo tjehe_n ra

B'ǐ ts'ín tís'ejña chji nga kinchjǎkoná Ntǐaná nk'ie nga kits'ín nibá Ntǐhi

¹ Nkjin nǐyá kǒ k'ǎi k'ǎi ts'ín kinchjǎkǒ Ntǐaná ntje cháná. Já profetǎ kits'ínchjén nga kinchjǎ nǐstjǐn nk'ie. ² Tunga nǐstjǐn fekuhu xi kich'aá nd'ǎi Ntǐaná kits'ín nibá Ntǐhi nga j'ǎi nchjǎkoná ngajohǒ. Kui Ntǐu xi kits'ínchjén nga kits'ínnda asuntee kǒ nk'a ján, kǒ kitsjǎha nga kama ts'e ngayjee ni xi tjǐn.

³ Ajihǐn Ntǐu sakúchji kjuachánkaha Ntǐaná kǒ kui xi bakúchji kjuatík'uhun Ntǐaná. Kui xi ts'ín nga s'e ngayjee ni xi tjǐn tǔ ngat'ahǎ nga'yún chánkaha éhe_n. Nk'ie nga ja kǐkjéxínná ngatitsunná nga kits'ín jená nginkun Ntǐaná, ngjik'iejñat'ahǎ Ntǐaná nk'a ján.

B'ǐ ts'ín tís'ejña chji nga 'yún nk'a tje_n Jesu nga ntǐtsjee

⁴ 'Yún nk'a kin'etsjen nga ntǐtsjee, at'ahǎ tǔ nkuhǐ kui xi 'mi Ntǐhi Ntǐaná. ⁵ B'ǐ kitsúhu Ntǐaná nga kinchjǎkǒ:

Jǐ xi Ntǐna,

an xi tsichu ma Na'mihǐ.

Ndaha nku ntǐtsje najmi b'a kǐk'ihǐn. B'ǐ ts'ín kinchjanǐmýaha Ntǐhi:

An xi kama Na'mihǐ,

kǒ kui xi kama Ntǐna.

Nk'ie nga b'a kitsú, najmi ntǐtsjee kinchjanǐmýaha.

⁶ Nk'ie nga kits'ín nibá Ntǐ tjuhun asuntee, b'ǐ kitsú:

Ngatentee ntǐtsjena kats'intsjohǒ.

⁷ Kǒ b'ǐ ts'ín kinchjanǐmýaha ntǐtsjee:

Ntǐtsjena, kui xi xi nkúhu ntjǒ.

Kǒ xi ts'ínxát'ana, kui xi xi nkúhu njǎi nd'ǐ.

⁸ Tunga b'ǐhi ts'ín kinchjanǐmýaha Ntǐhi:

Ntǐa ní, jǐ xi kuatexumai sín,

kǒ kuatexumai sísín nk'ie nga kuatexumai.

⁹ Tsjohǐ ni xi naxu tjǐn,

kǒ najmi sasíhín ni xi najmi nda.

Kui nga j'ajihǐn ra an xi Ntǐahǐ,

kǒ 'yún kitsjaha kjuatsjo nga xi tjǐntujǐhín.

¹⁰ Kǒ b'ǐ tǎ kitsú sa:

Jǐ xi Ntǐa,

nga tuts'ihǐn ni kin'endai asuntee,

kǒ ntsǎi kin'endakohóni nk'a ján.

¹¹ Kfe ngayjee ni xu'bjǐ,

tunga jǐ tǔ nkú kuinchunnǐ.

Kama chá ngayjee niu xi nkú joyaha tsa najyun.

¹² Kama b'a n'eǐhǐ xi nkúhu nku najyun,

kǒ n'ek'óntjaiyai

xi nkú ts'ín n'ek'óntjaiyai nku najyun.

Tunga jǐ bi najmi k'óóntjaiyai,

kǒ ndaha nku nǐstjǐn najmi kama cháí.

¹³ Ndaha nku ntǐtsje najmi b'ǐ kǐk'ihǐn:

Tjñchint'ání má batexuma,

k'uentú maná xi fi kontrǎhi kinte tsukui.

¹⁴ At'ahǎ ntǐtsjee bí, kui xi ntjǒ xi ts'ínxát'ahǎ Ntǐaná. Kui xi n'e nibá tǔ xi basinkohǒ xuta xi ts'ínkjǎhín nga k'uǎnki.

2

B'ǐ ts'ín tís'ejña chji nga tjǐhín nga n'esihǐn é_n xi kits'ín nibáná Ntǐaná

¹ Kui kjuaha tjǐhín nga 'yún n'esihǐn raá ni xi kinu'yáá, tǔ xi najmi kuankín t'axíhín raá ni xi ts'e Ntǐaná. ² At'ahǎ santaha é_n xi kits'ínkjǎs'en ntǐtsjee kǐs'éhe nga'yún kǒ kits'ínkjǎhín chji xi kanéhe ngayjee xuta xi kits'ín ngatitsun nga najmi kint'é'éhe_n é_n. ³ Kui nga nd'ǎi, nkú ts'ín kuǐtjunkihínná tsa najmi n'esihǐn é_n chánka xi ts'ínk'ankíná? Tjun Nda Ntǐaná kitsúya xi nkú ts'ín kuǎnkíhíná kǒ as'ǎi xi incha kint'éhe nga b'a kitsú kitsúya kǐxǐ ngáhaná kui niu.

⁴ Kǒ Ntǐaná tǎ tsakúchji nga kjuaxǐ é_n. Kits'ín ni xi bakúchji kjuachánkaha kǒ nga'yúhun kǒ nkjin tǐkjǎ kjuǎnkjún, kǒ xi nkú ts'ín mjehe kits'ínndzjoná kjuanda xi tsjǎ Espiritu.

B'i ts'in tís'ejña chji nga xi nkúhu ñá j'ai ts'in ma yjoho Jesu

⁵ Asunnte xi tichubanijmíyahaná, xi as'ai nibáhá, najmi aya ntsja ntítsjee y'éjñaya Ntjaná, tsa kui xi incha kuatéxumaha. ⁶ Tjít'a xujun éhen Ntjaná má nga b'i kitsú nku xi kinchja: ¿Yáha xuta, nga najmi ndyjajihin kjuankjintak'uhin?

¿Á ch'axkihí rí xuta, yáha kui?

⁷ Chubahá 'yún kinte kin'e mai nga ntítsjee, kó kik'aihí kjuachánka kó nga chankjún.

⁸ Aya ntsja y'entuyái ngayjee ni xi tjín asuntee.

Nk'ie nga aya ntsja xuta y'entuyá Ntjaná ngayjee ni xi tjín, ndaha nku ni najmi y'éjña ndái ma. Tunga nk'iehé nga chasehé, yaá nga najmi ngayjee niú tjintuyáje aya ntsja. ⁹ Tunga yanáá xi nkú ts'in Jesu. Tú chubahá 'yún kinte kin'e ma nga ntítsjee. Kik'aihí kjuachánka kó týankjún at'ahá j'ajin ngabayoo. Tú ngat'ahá kjuandahá Ntjaná ngabayahá Jesu ngandaná kamaha.

¹⁰ Tú xi nkjin kamaha ntíhi Ntjaná xi sakúhu rá kjuachánka, Ntjaná xi kits'innda ngayjee ni xi tjín kó ngat'ahá Ntjaná tjintuhu niú, kits'in nga ajihin kjua'uun kama Cristo xi tjihin nga kama, tú xi ts'ínk'ankihí xuta. ¹¹ At'ahá xi ts'in je xuta nginkun Ntjaná kó xuta xi n'e je, nkúhú maha Ná'mihí. Kui kjuaha nga najmi ma subahá rá Ntíhi Ntjaná nga nts'e tsuhú rá xuta xu'bo.

¹² Tjít'a xujun éhen Ntjaná má nga b'a kitsú:

Ji k'uenjimihí já nts'é,

kó ts'intsoho ajihin xuta xi ma ñjakú nga ts'intsohi.

¹³ Kó b'i kitsú ya:

Kama 'yún tak'an Ntjaná.

Kó b'a tá kitsú sa nginku nijá:

Á an ej síjñaká ntíhi Ntjaná xi kitsjáná.

¹⁴ Xi nkú ts'in yjoninte y'a ntí xi tjinchako Jesu, kui nga b'a tá kik'iehe. B'a kik'ie tu xi nk'ie nga kuayáha ts'ínkjehe xi batéxumaha rá ngabayoo, kui xi ndanindoo. ¹⁵ B'a ts'in kits'in ndáihí rá ngatentee xuta xi y'entuhu xi nkúhu xuta musú xi kich'atse at'ahá kitsankjún ngabayoo.

¹⁶ At'ahá tjíña chji chji nga najmi ntítsjee j'aisinko. Xi ntjehe ní Abraham y'ahá rá, kui xi j'aisinko. ¹⁷ Kui kjuaha nga j'ai ts'in maha yjoho xi nkúhu já nts'e, tú xi nginkun Ntjaná tsichu maha nku ndá ná'mi tújun xi ma nímahá xuta kó xi kixí fíko xáha, tú xi kama b'a ts'in tsjáha rá chje Ntjaná nga k'uéchí ngatitsuhun xuta. ¹⁸ Kikie kjuañimá kó kichjut'ayák'un. Kui kjuaha nga tá ma basinkoho nd'ái xi chjut'ayák'uhun.

3

B'i ts'in tís'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga Moise

¹ Kui b'a maha, já nts'e, jun xi kin'e jenuu kó j'ájinnuu Ntjaná nga kjuáts'enuu, n'enkjintak'un sisiun yáha Jesu. Kui xi y'éxáha Ntjaná kó kui xi ndá ná'mi tújun xi s'ejinná. ² Kui xi kixí kits'in nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'in Moise tá kixí ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntjaná.

³ Yún chánka sa kjuachánka xi kikanéhe Jesu nga xi kikanéhe Moise. B'a kama xi nkú ts'in 'yún chánka sa kjuachánka xi ts'ínkjáihin ndá xi ts'innda nku ni'ya nga kjuachánka xi sakúhu ni'yoó at'ahá tsjo tjín. ⁴ Tú má ni'yahá ni, tjín xi ts'inndahá. Tunga ngayjee ni xi tjín, Ntjaná kits'innda.

⁵ Nku ndá musú xi kixí ngjiko xáha ajihin xutahá Ntjaná kama Moise. Kui xi y'éjña chji ni xi kujtsu Ntjaná askahan. ⁶ Cristo bi, tá kixí fíko xáha, tunga Ntíhi tí'mi bi. Kui nga batéxumaha rá ni'yahá Ntjaná. Kó ni'yoó, kui xi ñá nd'ái. Ni'yaá tsa tú nku ndjáha kujinchajían ni xi ma 'yún tak'aán kó tsjo maná at'ahá tichuyaháá ni xi tsjáná Ntjaná.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi mahá xi fi t'axíhin Ntjaná

⁷ Kui b'a maha, n'eshíhin ruu xi nkú ts'in tjít'a ni xi títsu Espirituhú Ntjaná:

Tsa nd'ái kúnú'yó ntahá,

⁸ najmi tú ndjá b'eyo anímanuu,

xi nkúhu já xi kits'ínk'a t'axín énná,
nístjín nga kikjut'ayák'unna nanki kixíu.

⁹ Yo kikjut'ayák'unna ntje chánuu xi nkú k'an,
ndaha tsa yachán nú kíkíe ni xi kits'ian.

¹⁰ Kui nga kits'ínkankohona xuta xi kis'e nk'ie
kó b'a kixian:

“Ja kindyjajihin jái,

kó najmi mjehé incha k'uémajin ni xi ts'an.”

¹¹ Kui nga kama kjahanna
ko ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
ma nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'an.

¹² Chuhun yjonuu, ja nts'e. Najmi tu kas'e ajinnuu xi najmi nda tjíya anímaha, xi najmi s'ejihin, xi nguaj t'axihin Ntjaná xi tjíña tik'un. ¹³ Tu sa ni xki njstjin b'i ngján tjen nga'yuhun xinku nk'ie nga tjíña sa njstjin xi títu éhen Ntjaná, tu xi ndaha nku xi tjín ajinnuu najmi k'uanachaha rá ngatitsuun ko ndjá s'eya anímaha. ¹⁴ Tisakút'aná nd'ai ni xi ts'e Cristo, tunga tjíhín ni nga tu nku ndjáhá kuinchaján xi nkú ts'in kama 'yún tak'aán Ntjaná nk'ie nga tuts'ihin ni. B'a n'eé santaha njstjin xi fekuhu.

¹⁵ At'aha tinchjako saná éhen Ntjaná xi b'i ts'in tjít'a:

Tsa nd'aj kujinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo anímanuu,
xi nkúhu ja xi kits'inkj'a t'axín énná.

¹⁶ ¿Yá xutaha xi kint'é tunga kits'inkj'a t'axihín éhen Ntjaná? ¿A najmi ngatentegehé xuta xi tsitjuko Moise Egipto? ¹⁷ ¿Ko má xutaha xi kits'inkjanko Ntjaná yachán nú tjíhin? ¿A najmi xi kits'ihín ngatitsun? Kui xi kis'entu yjoninte k'iehen ante kixiu.

¹⁸ Ko nk'ie nga b'a kitsú kixi Ntjaná nga: "Najmi kjuas'en xuta xu'bo má nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'an", ¿yá xi kits'inkjó nga b'a kitsú? ¿A najmi xuta xi najmi kint'é'éhen?

¹⁹ Kui nga yahaná nga najmi kama incha jas'ehen at'aha najmi kis'ejihin Ntjaná.

4

B'i ts'in tís'ejña chi nga xuta xi ts'e Ntjaná kjuas'en ante xi má nga ts'inkj'áiya

¹ Kui b'a maha, b'a títu saha nd'aj éhen Ntjaná xi títuuya títjun nga kuitjás'eén má nga tsjá Ntjaná nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'e. Tunga tjíhín ni nga kjúántaha raá yjoná tu xi najmi s'ehé xi natsin k'úéentu. ² At'aha ná tá kis'enjímíná én nda tsuhú Ntjaná. Kama xi nkú tá ts'in kis'enjímíhi xuta xu'bo. Tunga máha kui, najmi tsak'á kjuanda xi y'a éen at'aha najmi kis'ejihin én xi kik'inyaha.

³ Tunga ná xi ja kis'ejinná kuitjás'eén má nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'e Ntjaná. B'i kitsú Ntjaná:

Kui nga kama kjahanna
ko ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
ma nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'an.

B'a kitsú ndaha tsa ja kama ndjuúhu xáha Ntjaná njstjin nga kits'innda asuntee. ⁴ At'aha b'i ts'in tjít'a xujun éhen Ntjaná ngat'a ts'e njstjin xi yatuu:

Njstjin xi ma yatuhu
kama ndjuúhu ngayjee xáha Ntjaná
ko kits'inkj'áiya.

⁵ Ko b'a tá títu ya:

Najmi kjuas'en xuta xu'bo,
ma nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'an.

⁶ Kui b'a maha, ndyjat'a sa xuta xi kjuas'en yo. At'aha xi tjun kis'enjímíhi én nda tsuhú Ntjaná najmi kint'é'één, kui nga najmi jas'ehen yo. ⁷ Ko kui nga tá y'éjñaha ngáha Ntjaná kj'ai njstjin, kui xi nd'ai. Askahan nga ja j'a nkjin nú, kits'inkinchja David nga b'i kitsú xi nkú nga ts'in ja kab'et'á ej:

Tsa nd'aj kujinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo anímanuu.

⁸ At'aha tsa Josue kitsjáha xuta xu'bo nga incha ts'inkj'áiya, najmi tjín xi nkú ts'in kj'ai njstjihin ta k'uéjña ngáha Ntjaná. ⁹ Kui kjuaha nga tjíña sa nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'e Ntjaná xi nkú ts'in kits'inkj'áiya Ntjaná njstjin xi yatuu.

¹⁰ At'aha xi kjuas'en má nga tsjáha Ntjaná nga ts'inkj'áiya, kui xi ja kama ndjuúhu xáha xi nkú tá ts'in Ntjaná kits'inkj'áiya nga ja kama ndjuúhu xá xi kits'in. ¹¹ Kui nga n'ehená nga'yún nga kuitjás'eén má nga ts'inkj'áiya xuta xi ts'e Ntjaná, tu xi najmi s'ehé ajinná nku xi kujjne, tsa b'a tá ts'in xi nkú nga kits'in xuta xi najmi kint'é'één.

¹² Éhen Ntjaná najmi ni k'ien. Tjíhin nga'yún. Kui xi 'yún yjo sa nga ngayjee kicha xi yjo nga jo ngaba. Nga masehen anímaná ko espirituná fas'enjin nga bateya, ko nga masehen má tjixanyaha nintaná ko na'yuhu nintaná fas'enjin nga bateya. Base sisin ni xi n'enkjintak'aan ko xi nkú ts'in tjíya anímaná. ¹³ Najmi tjín ni xi kamanda xi najmi tibe Ntjaná. Tjintu chji njn. Najmi tjín ni xi tjintu máha xi tjíhin nga n'ekjas'ehéén kuenta.

B'i ts'in tís'ejña chi nga Jesu xi nda na'mi títjunná

¹⁴ Kui nga tjiħin nga tu nku ndjahá kuinčajihinná xi s'ejinná. At'aha tjiħaná nku nda na'mi títjun cháńka xi tsichu ndjiojmi jáń, kui xi Jesu Ntíħi Ntíaná. ¹⁵ Ko Nda na'mi títjunná, kui xi maha base nimaná nk'ie nga najmi ndjá tjiyaná, at'aha ko ta kui ta kichjut'ayák'un xi nkúhu ná, tunga ndahá ichi najmi kits'ín ngatitsun. ¹⁶ Kui nga najmi tu jo jan kas'eyahaná nga kfink'úhuun Ntíaná xi batéxumaná ko xi tjiħin kjuanda, tu xi b'a ts'ín kama nimaná ra ná ko sakúná kjuandaha xi kuasjnkóná nistjin nga un skuená.

5

¹ Ajihin xuta chj'ajin ngayjee xi ma nda na'mi títjun ko 'bai xáha nga kui xi tsjén títjuhun xuta nginkun Ntíaná, tu xi tsjáha chje ko ts'íink'ien chj tu xi kama ndyjat'aha ngatitsuun. ² Be xi nkú ts'ín base nimaná xuta xi machjéhen nga sakúyaha ko xi kindyjajihin, at'aha nda na'mi títjuun ta xutahá niu. ³ Kui nga machjéhen nga ta tsjáha chje xi ts'e tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun, xi nkú ts'ín ta tsjá chjehé xuta naxinánto.

⁴ Nk'ie nga b'j tsu xá xi ts'ín jóo, najmi kui b'et'a xá suba yjohó. Ntía níná tsjá xá xu'bj, xi nkú ta kamat'ain Aaron nistjin nk'ie. ⁵ Cristo bi, nk'ie nga kama nda na'mi títjun, najmi kui suba ts'asje nk'a yjohó. Ntía níná xi b'a kits'ín. B'j kitsúhu:

Ji xi Ntína,

an xi tsichu ma Na'mihj.

⁶ Ko b'j ta ts'ín tji'a ya éhen Ntíaná:

Ji xi nda na'mi tu nk'éhé ni.

B'a ts'ín tjiħa xáhi

xi nkúhu xá xi ts'e nda na'mi Melkisedec.

⁷ Nk'ie nga y'ejña Cristo asuntee, animaha ngjik'áha ra nga kinčajko Ntíaná ko kikjanindzjo ntánkun. Tsankihj Ntíaná nga ts'íink'a t'axihin ngabayoo, ko tsasínju Ntíaná ni xi kitsú at'aha tu xi kits'ínkas'ehén ra yjohó Ntíaná. ⁸ Nda tsa kui xi Ntíħi Ntíaná, tunga j'ajihin kjuanjma. B'a ts'ín kikiéhe ni xi 'mihj nga nuú'yá'één. ⁹ Ko nk'ie nga ja kama xi tjiħin nga kama, tsichu ma xi tu nkjéhé ni ts'íink'anki ngayjee xuta xi kuint'é'éhen. ¹⁰ Ko Ntíaná kits'ín maha nda na'mi títjun nga kitsjáha xá xi tjeħen ra Melkisedec.

B'j ts'ín tís'ejña chji nga tjiħin nga kfíndjukaá xi s'ejinná

¹¹ Ngat'a ts'e ni xu'bj tjiń nkjún sa ni xi kujxín kai, tunga 'nihí tjiń nga k'úejña chjiħi, at'aha ja najmi ta kitsa mankjihinnu. ¹² Ja ní nd'ai tjiħin nga kamo já maestru kai, tunga tu yje machjén sahanuu xi kuakúyanuu nku njyá sa ni xi tjun binchiyáá éhen Ntíaná. Jun ja ta tsichu ma ngáhanu xi nkúhu ntinta xi machjéhen ntáchiki. Kui xi najmi nichine nda machjéhen. ¹³ Ngatentee xi baki, kui xi ntinta ko najmi kjee be má nihi xi naxu nginkun Ntíaná. ¹⁴ Tunga nichine ndoo, já xi chóo ma kjine. Kui xi ts'ínchjén tehente kjuankjintak'uhun ko mankjihin má nihi xi nda ko má nihi xi najmi nda.

6

¹ Kui b'a maha, ja kuichu chuba nga k'úéntaá ni xi tjun binchiyáá Cristo, tu xi tu nku kfíndjunáá ni xi ndyjat'ána nga cháá. Najmi chubaha nga ta sakúya ngáhaná nga kfínchj'a ngáha ráá animaná, ko tsa ta sakúya ngáhaná nga k'úéntaá ni ch'onk'un xi ngabayoo fikóná, ko tsa tu nku sakúyaháná nga s'ejinná Ntíaná, ² ko ni xi ts'e nga mjenéé ntsaá xinkjá nga saténtaá, ko nga ni xi ts'e nga kuichú nistjin nga k'juaiya ngáha ra xuta ngabayoo ko nk'ie nga kuasehe Ntíaná mi nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. ³ Mjenj kuakúyaiħi ni xi ndyjat'ánuu. B'a n'ej tsa Ntíaná tsjánteni.

⁴ Xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntíaná ko kits'intsjojin ni xi tsjáná Ntíaná, ko ta kisakú'aha Espirituhj Ntíaná. ⁵ ko kits'intsjojin én ndaha Ntíaná ko nga'yuhun Ntíaná xi kama chji askahan, ⁶ tsa k'uejña ni xi ts'e Ntíaná xi ja kikjut'a ngayjee ni xu'bj, najmi ta tjiń xi nkú ts'ín kama tsetse saha, tsa ngjuajk'já ngáha ra animaha. At'aha ta kuihi kuenta ts'e suba tjincha fát'a kruu xi ma jo njyá ngáha Ntíħi Ntíaná ko títsjante nga tíchajnucha Ntíħi Ntíaná.

⁷ B'a maha xuta xi yjanki Ntíaná, xi nkúhu t'ananki xi nkjin njyá b'anehe ts'í. Tsjáha chan xi kjine xi ts'ínxásun t'anankiu, ko Ntíaná nda ts'ínko t'anankiu. ⁸ Tunga t'ananki xi tu jñhá tsjá ko na'yá, ndaha tsa ts'íu b'anehe, kui xi najmi chumi ni chjiħi ra ko ni xi najmi nda nginkun Ntíaná bíchú ma. Kui xi sakúhu nga kuji.

⁹ Ko máha jun, já nts'e xi tjonj, ndaha tsa b'a ts'ín tíchubaj, behe tak'ujin nga jun xi sakúnuu ni xi yún nda sa. Kui ni xi y'aha ra nga k'uankiá. ¹⁰ Kixj ts'ín Ntíaná ko najmi ts'ínchaya ni xi kin'o ko xi nkú ts'ín tsakuchjúu nga tjonuu Ntíaná nk'ie nga nda kin'ekoo xuta xi ts'e nistjin nk'ie, xi nkú nga ta tin'o santaha nd'ai.

¹¹ Mjenj nga tu nkú b'a n'enú santaha nstjin xi fekuu tu xi sakú kíkijihnnu ni xi tichuyóho. ¹² Najmi mjenj tsa kama ts'o. Tu sa ní b'a ta n'oo xi nkú nga incha ts'in xi sakúhu ni xi kitsúhu Ntjaná nga tsjáha. Kui xutaha xi tu nkú s'ejihin ra Ntjaná ko maha kuyá.

B'i ts'in tís'ejña chji nga ts'in Ntjaná ni xi tsu

¹³ Nk'ie nga kitsúya titjun Ntjaná ni xi tsjáha Abraham, ta y'ejña nga ts'jintjusun ni xi kitsú. B'a kits'in at'aha najmi tjin xi 'yún chánka sa, tsa kui xi ts'jinkie nga ts'jintjusun ni xi kitsú. ¹⁴ B'i kitsú Ntjaná: "An ts'ian nga nda kama'tain ko an ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin kama." ¹⁵ Kikuyá k'uk'un Abraham ko kui nga kits'ínkjáihin ra ni xi kitsúya titjun Ntjaná nga tsjáha. ¹⁶ Xuta, tu xi chaha ra nga ts'jintjusun ni xi tib'enda, nku xi 'yún nk'a tjen nga kui ts'inkie nga ts'jintjusun éhen. B'a ts'in najmi ta s'ehe é. ¹⁷ Kui nga y'ejñaha Ntjaná nga ts'jintjusun ni xi kitsú, at'aha kama mjehe nga skué sisihin xi ts'ínkjáihin ni xi kitsúya titjun nga tsjáha ko nga najmi ts'ínk'óntjaiya éhen.

¹⁸ Ntjaná najmi maha b'anacha. Kui nga nga joo ni xi kitsúhu Ntjaná najmi maha b'óntjaiyaha, ko kui niu xi tsjá nga y'unná ñá xi kich'aa ni xi kik'inná nga n'ekjáihiin. ¹⁹ Nk'ie nga b'a ts'in tichuyáhaá ni xi tsjáná Ntjaná, tisasjña ntsjan ntsjan animaná nga tima 'yún tak'un xi jas'en santaha ante xi 'yún nkjúhun ninku xi sjña ndjiojmi ján. ²⁰ Yo má nga jas'en Jesu ngajoná, nga ngji titjunná. Ko kui xi tsichu ma nda na'mi titjun xi nkú ts'in tjehe ra Melkisedec. Najmi ma feya xáha.

7

B'i ts'in tís'ejña chji xáha nda na'mi Melkisedec

¹ Melkisedec, kui xi kama nda rejhi nanki Salem ko nda na'mi xi kits'ínxát'aha Ntjaná, Ntjaná xi tjña nk'a ján. Nk'ie nga ja tik'óya ngáha Abraham nga kits'in nganaha já rej xi ngji kjánko, as'ai Melkisedec ngjik'á n'yáha ko nda kinchjane nginkun Ntjaná. ² Ko Abraham ta kitsjáha nku tikjá ngayjee ni xi kisakúhu.

J'án Melkisedec, kui xi tsuhu ra "nda rej xi naxu ts'in". Ko nda rejhi Salem, kui xi tsu ngáha ra "nda rejhi kjuajyu". ³ Najmi yaha má nibaha ra. Najmi kis'ehe na'mi ko naa ko ntje chá. Kui xi najmi kitsin ko najmi k'ien, nda na'mi xi nkú nga ts'in nda na'mi Ntjin Ntjaná. Najmi maha feya xáha.

⁴ Chaso xi nkú ts'in 'yún chánka Melkisedec. Santaha ntje cháná Abraham kitsjáha nku tikjá ni xi kisakúhu nga ngji kjánko já rej. ⁵ Tjit'a kjuatéxumaha Moise nga já na'mi xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Levi tjihin nga ts'ínkjáihiin nku tikjá ni xi sakúhu xuta, ndaha tsa xinkjin maha xinkjin, at'aha nkuhú ntjehe Abraham y'aha ra.

⁶ Tunga Melkisedec xi najmi ntjehe Levi y'aha ra, kui xi kits'ínkjáihiin nku tikjá ni xi kisakúhu Abraham ko nda kinchjane nginkun Ntjaná Abraham, nda xi Ntjaná kitsúya titjuhun ni xi tsjáha. ⁷ Ko tjña chji chji nga 'yún chánka sa xi nda nchjane xinkjin nginkun Ntjaná nga xi nda chubantjá.

⁸ Nk'ie nga nku tikjá toon ts'ínkjáihiin já na'mi xi ntjehe Levi y'aha ra, a xutahá xi ts'ínkjáihiin kui niu, xi ndyjun nkinj kuayá. Tunga ngat'a ts'e Melkisedec b'a títu éhen Ntjaná nk'ie nga kui najmi k'ien. ⁹ Ko nk'ie nga Abraham kitsjáha Melkisedec nku tikjá ni xi kisakúhu, ma b'a bixiaán nga ko Levi kitsjá, ndaha tsa Levi xi askahan ts'ínkjáihiin nku tikjá ni xi sakúhu xuta. ¹⁰ B'a tjin kjáihiin at'aha Levi tjñajin sa yjonintehe Abraham nstjin nga j'aikj'á n'yáha Melkisedec, at'aha yaá nga Abraham xi ntje cháha Levi.

B'i ts'in tís'ejña chji á nku nda na'mi titjun tsetse kamachjéhen

¹¹ Xuta Israel kits'ínkjáihiin kjuatéxumaha Ntjaná nk'ie nga tjihin xá já na'mi xi y'aha ra Levi. Tunga najmi tsichukjuahá ra xáha já na'mi xu'bo nga ts'in nga kama xuta xi tjihin nga kama. Kui kjuaha kamachjéhen nga j'aihi kj'ai nda na'mi xi kik'aihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, najmi xi nkúhu xi ts'e Aaron. ¹² Kui nga tsa tib'óntjaiya xáha já na'miu, ta tjihin nga ta n'ek'óntjaiya kjuatéxuma xi y'aha ra Moise.

¹³ At'aha xi títu éhen Ntjaná ej, xi k'uaihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, kui xi y'aha ra kj'ai ntjehe xuta Israel má nga najmi kjee bitujin ndaha nku nda na'mi. ¹⁴ Tjña chji chji nga Nda Ntjaná Jesucristo ntjehe Juda nibaha ra, ntje xi najmi kits'ínkjó Moise nk'ie nga kinchja nga s'e já na'mi.

¹⁵ 'Yún tjña chji chji sa ni xi tichubayaá ej. At'aha nda na'mi tsetse xi j'ai b'a tjin xáha xi nkúhu xi ts'e Melkisedec. ¹⁶ Najmi kik'ai xáha xi nkú ts'in tjña kjuatéxuma xi títuya má ntje cháha nibaha ra já na'miu. Kik'ai xá nihi at'aha tjihin nga 'yún nga tjña tik'un sín. Najmi maha 'me.

¹⁷ At'aha b'i ts'in tjit'a má nga tichubanijmíyaha:

Ji xi nku nda na'mi santaha tu nkjéhé ni.

B'a ts'in tjña xáhi

xi nkúhu xá xi ts'e Melkisedec.

¹⁸ Kui b'a maha, tsichukjet'aha kjuatéxuma chóo, at'aha najmi kis'ehe nga'yún ko najmi tsasinkoná. ¹⁹ At'aha najmi kamaha kjuatéxumoo nga ts'in nga kama xuta xi tjihin nga kama. Tunga nd'ai 'yún nda sa ni xi tichuyáa xi tsjana Ntjaná, kui nga tibichúk'un tíñaha raá Ntjaná at'aha kui nij tichuyáa.

²⁰ Nk'ie nga kama ni xu'bj, Ntjaná kikjihín y'éjña nga kuitjusun. ²¹ At'aha nk'ie nga kik'aj xáha já na'mi xi ntjehé Levi nibaha ra, najmi Ntjaná kikjin y'éjña. Tunga ngat'a ts'e nda na'mi xu'bj, Ntjaná kikjihín y'éjña nga kuihí xi kama nda na'mi. At'aha b'j ts'in tjit'a má nga b'a kik'ihín:
Ntjaná y'éjña nij.

Najmi ts'injo éhen nga b'j kitsú:

"Ji xi nku nda na'mi tu nkjéhe ni."

²² Kui nga Jesu kits'ihin nga nku ni tsetse y'éndako ngáha Ntjaná. 'Yún nda sa kjuá tsetse xu'bj nga kjuá xi chóo.

²³ Nkjin nkjún kama já na'mi xingisoo at'aha ngabayoo y'échjaha nga nguaindjuko xáha. ²⁴ Tunga máha Jesu, najmi kfet'a xáha at'aha tjña tik'un sín. ²⁵ Kui kjuaha nga maha ra ts'ink'anki sihin xi f'aik'úhún Ntjaná tu ngat'aha ni xi kits'in, at'aha kui xi tjña tik'un tu nkjéhe ni ko bankintjái xuta xi ts'e.

²⁶ At'aha machjénná nku nda na'mi títjun xi nkúhu xu'bj, nku xi je, xi najmi n'enijéhe ra tsa mí nihi, xi najmi chuntí, xi najmi kin'engujihín já ngatitsuun. Kui xi n'etsjoho ndjiojmi já. ²⁷ Kui xi najmi tjihin nga xkí nstjin tjun tsjá chje tu xi n'endyjat'aha ra ngatitsuun ko askan ngáha tu xi n'endyjat'aha ra ngatitsuun xuto, at'aha b'a incha ts'in já na'mi xingisoo. Nkúhu n'iyá kitsjá sín chje nk'ie nga kits'inkjas'en yjoho. ²⁸ Kjuatéxumoo já na'mi títjun xi yjoninte y'a kitsjá xáha, tunga askahan nga kitsjá Ntjaná kjuatéxumoo, as'ai y'éjña nga kitsjá xáha Ntjhi. Kui xi kin'e ma xi tjihin nga kama. B'a kik'ie sín.

8

B'j ts'in tís'ejña chji xáha Jesu ndjiojmi já

¹ Nd'ai tíñana nda na'mi títjun xi b'a tjin xáha, kui xi Ntjaná kitsjáná. Ngjik'iejñat'aha Ntjaná má tibatéxuma ndjiojmi já. Kuihí ni xu'bj xi mjeni nga choo. ² Kui xi tjihin xá ante xi 'yún nkjún, ante xi tjña aya ninku najyunte xi kui kikjin. Kui xi Ntjaná kits'innda, najmi xuta.

³ Má xi kui xáha já na'mi títjun? Chje tsjá ko ts'ink'ien chu xi f'aiko xuta. Kui nga Jesucristo tá tjñaha ra chje xi tsjáha. ⁴ Tsa ni xi k'úejñaha ej asunntej, najmi ka ma ra nda na'mi kai, at'aha ja tjin já na'mi ej xi tsjá chje xi nkú ts'in tjit'a kjuatéxumoo.

⁵ Ninku ni'ya najyunte xi kui kikjihín nk'a já tjin. Kui nga xi tjñaha ej, kui xi ma joho. Yo má nga ts'inxá já na'mi xi tjin asunntej. Ko yaá ni xu'bj at'aha nk'ie nga ts'innda Moise ninku najyunte, Ntjaná b'a kitsúhu: "Nda nda chasei. B'a n'ek'ie sisin ngayjee xi nkú tjin xi tsakuhu nga tsichuk'unni asunntu tjennkiu." ⁶ Tunga nd'ai 'yún nda sa xá xi kik'ajhi Jesucristo nga já na'mi xi tjin asunntej. Kui xi kits'inchjéhen Ntjaná nga y'éndako xuta ni tsetse xi 'yún nda sa, at'aha Ntjaná kitsúya títjun ni xi 'yún nda sa xi tsjáha xuta xi ts'e.

B'j ts'in tís'ejña chji ni xi y'enda tsetse Ntjaná

⁷ Tsa najmi chumi nihi xi kindyjat'aha ni xi tjun y'éndako Ntjaná xuta, najmi kamachjén xi ma joho kai. ⁸ Tunga najmi kisasihín ra Ntjaná ni xi kits'in xuta xi ts'e. B'a ts'in tjit'a éhen Ntjaná:

B'j kitsú Ntjaná: Kuichú nstjin,
nga k'uendáka nku ni tsetse
xuta Israel ko xuta Juda.

⁹ Ko ni tsetse xi tixian nga k'uendá,
najmi b'a joyaha xi nkúhu xi y'endáka ntje cháha,
nga jak'a ntsja nga kik'onsje ante Egipto.
At'aha najmi ndjá tsinchajin ni xi tjun y'endáka,
kui nga kits'in nga maha ra.

¹⁰ Kuichú nstjin nga kuihí ni xu'bj
xi k'uendáka xuta Israel.
K'uejñájan kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko tá k'uet'á asun animaha.

An xi kama Ntjaha,
ko kui xi kama xutana.

¹¹ Najmi tá b'j ngján kuakúyaha rá já nts'e,
ko tá ndaha xinkjín,
tsa tu xi skuéhe nga an xi Ntjaha.

At'aha ngatentee skuena,
xi 'yún ndyjahá ko santaha xi 'yún cháha.

¹² An ts'inndyjat'aha ngatitsuhun,
ko najmi ta ts'inkj'áitsjehenna jéhe.

¹³ Nk'ie nga Ntjaná tít's'inkj'ó ej nga nku ni tsetse tib'énda, kui xi tsuhú ra nga ja chá xi tjuun.
Ni xi ja chá xi najmi ta ndaha, kui xi ja najmi ta tse kamahá ra ma.

9

B'i ts'in tís'ejña chji xi nkú chjun nínku najyuntee

¹ Ni xi tjun y'énda Ntjaná kitsúya xi nkú ts'in tjihin nga n'etsjoho, tunga asunteejhi kisasínjña ante nkjún xi má nga n'etsjoho. ² B'i ts'in kin'enda nínku najyuntee. Ante xi tjuun, kui xi kik'in ante nkjún. Yo kisasínjña nd'í setju ko kis'ejña yámixa xi s'entusún nínkuan chje.

³ Ko ante xi tjíña astun najyun xi ma joho xi tjenchja aya nínku najyuntee, kui xi kik'in ante xi 'yún nkjún. ⁴ Yo kis'ejña naxhan chje toonsine xi má nga s'etúsun ni xi sinjne. Ko yo ta kis'ejña kaxa tsje xi kijnuyjehe toonsine. Kui xi bakúchji nga Ntjaná y'éndako nku ni xuta xi ts'e, ko aya kaxo kisasínjñaya chutsín toonsine xi má nga kis'eya nichine mana, ko ta kis'ejñaya yánisehe Aaron xi kitjuhú nts'én, ko ndjijote xi tjit'a kjuatéxumoo. ⁵ Asun kaxo kis'entusún jo xi yjahá tsjanka. Kui xi tsakúchji kjuachánkahá Ntjaná ko kitsjennéhe tsjankahá ante xi má nga Ntjaná kikjexín jéhe xuta. Ngat'a ts'e ni xu'bjí najmi machjéhen tsa 'yún tse chubanijmíyaá nd'ái.

B'i ts'in tís'ejña chji xá xi kis'ehe nínku najyuntee

⁶ B'a ts'in kis'enda ni xu'bjí, as'ai fas'en tehente já na miú ante xi tjuun nga ts'intjusun xáha. ⁷ Tunga máha ante xi ma joho, nku tutuhú nda na mi títjuun fas'en yo. Nku nýá fas'en xkí nú. Ko nk'ie nga fas'en yo, tjihin nga ngjuajiko jní tú xi tsjáha chje xi k'uéchji ngatitsuhun ko ngatitsun xi tú ndyjehe ra kits'in xuta. ⁸ B'a ts'in bakúchjiji Espirituhú Ntjaná nga nk'ie nga tjíña sa nínku najyuntee xi tjuun, najmi kjee yaha nýá xi bichú ante xi 'yún nkjún.

⁹ Ngayjee niú bakú chubayaná xi nkú ma nd'ái. At'aha chje ko chju xi n'ek'ien najmi mahá b'éya xi nkú ts'in tjihin nga s'eya kjuankjintak'uhun xuta xi kui niú ts'intjokohó ra Ntjaná. ¹⁰ Najmi mahá b'a ts'in niú at'aha ni xi títjuhú kjuatéxuma xu'bo xi tu a tjent'ahá, tú ni chinehe y'aha ra ko ni xi si'ko nga kj'ai kj'ai ts'in ts'in je yjohó xuta nginkun Ntjaná y'aha ra. Kui xi n'etjusun santa nkúhu nga kj'ai k'uéjña ngáha Ntjaná.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi kits'in jníhi Jesu

¹¹ Tunga ja j'ai Cristo ko nd'ái kui xi nda na mi títjun xi bangisjainá ni xi nda kjuaxi. Kui xi jas'en nínku najyuntee xi 'yún nda sa ko xi nda kikjin, xi najmi xuta kits'innda. Kui xi tsuhú ra nga najmi asuntee y'aha ra. ¹² Nkúhu nýá jas'en ante xi 'yún nkjún. Najmi jníhi chutentsu ngjiko yo ko ta ndaha jníhi ntí turu. Jní ts'e ni ngjiko. B'a ts'in y'échjintjai síhinná.

¹³ Jníhi turu ko jníhi chutentsu ko nasuhú ntí turu xi kiti, kui xi saténdzjojnúhu xuta xi najmi je nginkun Ntjaná, ko kjuaxi nga b'a ts'in ma jehe ej asuntee. ¹⁴ Tsa ni xi b'a ts'in ihin kui niú, ¿a najmi 'yúhún tjín saha nga 'yún jníhi Cristo? Kui xi tjíñajihin Espiritu xi tjíña sín nk'ie nga kitsjá yjohó xi nkúhu nku chje xi je nginkun Ntjaná. Kui nga jníhi Cristo ts'in jehe kjuankjintak'unná, tú xi najmi ta n'ehená ni xi fikoná ngabaya nga tú sahá tsjénnkíhi Ntjaná xi tjíña tík'un.

¹⁵ Kui b'a maha, Cristo k'ienntjáihí xuta ko b'a ts'in kits'in ndáihí ra ngatitsun xi incha kits'in nk'ie nga chjí saha ra ni xi tjun y'énda Ntjaná. Ko Cristo kits'in nga kama chjíhi ra ni tsetse xi y'énda Ntjaná, tú xi xuta xi Ntjaná j'ájihin kama ts'ínkjáin síhin ra ni xi kitsúya títjun nga tsjáha.

¹⁶ Xi nkúhu xuta, kintehe ni nga kuayá, b'énda títjun ni xi kama ts'e ntíhi. Tunga najmi kamahá n'ekjálíhin niú tsa najmi tjun kuayá xi kitsjá niú. ¹⁷ At'aha nístjin nga kuayá xuta xi b'a kits'in chjíhi ra ni xu'bo, tunga tsa tjíña tík'un sa, najmi kjee chjíhi ra niú.

¹⁸ Ko b'a ta kits'in Ntjaná. Jní ta y'éndakohó ni xi tjuun. B'a ts'in kama chjíhi ra kui niú. ¹⁹ B'a kits'in Moise nk'ie nga kitsúyaha ngayjee xuta nga nkúnkú kjuatéxuma xi tjit'a xujun kjuatéxumoo. As'ai jakj'á jníhi ntí turu ko jníhi chutentsu. Ntánijua kits'intjijinkohó ko kitsungjijn tsanka xi ni ko y'a isopo. Kui xi kits'inchjén nga tsaténdzjojnúko ra jnú xujun kjuatéxumoo ko ta ngayjee xuta. ²⁰ As'ai b'a kitsú Moise: "Kui jní xu'bjí xi tít's'in nga chjíhi ra ni xi tib'éndakonuu Ntjaná."

²¹ Ko Moise ta tsaténdzjojnúhu jnú nínku najyuntee ko ngayjee ni xi n'echjén yo nga n'etsjoho Ntjaná. ²² Xi nkú nga ts'in tjit'a kjuatéxumoo nga tú xi nku ni kama jehe nginkun Ntjaná, jníhi xi mahá b'a ts'in. At'aha tsa najmi ngjuai ndzjo jní, najmi tjín kjuan'endyjat'a.

B'i ts'in tís'ejña chji nga Jesu kits'ínkjas'en yjohó ngandaná

²³ B'a ts'in tjihin nga kin'e je nginkun Ntjaná ni xu'bo. Kui niu xi b'éjña chubaya ni xi tjin ndjiojmi ján. Tunga máha ni xi tjin ndjiojmi ján, nku chje xi 'yún nda sa nga xu'bo kamachjéhen nga kin'e je. ²⁴ Cristo najmi ante xi 'yún nkjún xi ntsja xuta kits'innadakoho jas'en, ko tsa nku xi b'a mama tjin xi nkú nga tjin xi kui kikjin. Ndjiojmi ján ni tsichu ko tjiña nginkun Ntjaná nd'ai ngandaná.

²⁵ Ko najmi jas'en ndjiojmi ján tsa tu xi nkjin niya tsjáha chje yjoho, xi nkú ts'in fas'en já na'miu ante xi 'yún nkjún nga xki nú fas'enko jni xi najmi kui ts'e. ²⁶ At'aha tsa nkjin niya jas'en Cristo yo, nkjin ra niya k'ien kai, b'aha ra nkúhu nga kamanda asuntee ko santaha nd'ai. Tunga nkúhu niya tsakúchji yjoho nd'ai, nstjin fekuhu xi kich'aá nd'ai, ko kits'inkjas'en yjoho xi nkúhu chje tu xi kits'in t'axihin ngatitsuun.

²⁷ Xi nkú nga ts'in tjiña nga ngayjee xuta tjihin nga nkúhu niya kuayá ko askahan chasehe mi nihi xi kits'in, ²⁸ kui nga b'a ta ts'in Cristo nkúhu niya kitsjá yjoho xi nkúhu chje nga kikjexin ngatitsuhun xuta. Ko nk'ie nga kj'uaí niya xi ma joho, najmi kj'uaí tsa ngatitsun ts'inn dyjat'a. Xuta xi tikuyá nihi kj'uaikj'á.

10

B'i ts'in tís'ejña chji nga nkúhu niya kitsjá Jesu chje tu xi n'endyjat'aha ngatitsuun

¹ Kjuatéxumaha Moise tu 'ya y'éjña chubayahá ni nda xi kj'uaí askahan. Najmi kui xi nda kikjiun. Kui nga kjuatéxumoo ndahachí najmi maha ra ts'ihin nga kama xi tjihin nga kama xuta xi xki nú f'aik'úhun Ntjaná nga ta kuihi chje tsjá. ² At'aha tsa xuta xi chje tsjáha Ntjaná nkúhu niya kama je kai, najmi b'a ta kuitsuhu kjuankjintak'uhun nga je tjehe ko najmi ta tsjáha chje. ³ Tunga chje xi tsjá ni xki nú, kui xi ts'inkj'áitsjehen nga tjihin ngatitsun. ⁴ At'aha jnihi turu ko jnihi chutentsu najmi maha kjexin ngatitsuun.

⁵ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi Cristo asuntee, b'i kitsú:

Najmi kin'e mjei chu xi n'ek'ien ko chje,

kui nga nku yjoninte kin'ek'ahani.

⁶ Najmi kama tsjohi chu xi s'etýje,

ko ta ndaha xi n'ek'ien nk'ie nga s'echjí ngatitsuun.

⁷ Kui nga b'a kixihinna: "Á an ei.

Ji Ntjana, jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjei,

xi nkú ts'in tinchjanijmihana xujun éhin."

⁸ Títjun b'i kitsú nga kinchja: "Najmi kin'e mjei ko ta ndaha najmi kama tsjohi chu xi n'ek'ien ko chje ko chu xi s'etýje ko xi n'ek'ien nga s'echjí ngatitsuun." B'a kitsú ndaha tsa b'a títu kjuatéxumoo nga xuta tjihin nga tsjá ni xu'bo. ⁹ Askahan b'i ta kitsú sa: "Á an ei. Jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjei." B'a ts'in kits'in t'axihin chje xi tjun kits'inkjó tu xi y'éjñaha ni xi kitsú askahan. ¹⁰ Ko at'aha kits'intjusun Jesucristo ni xi mjehe Ntjaná, kui nga tsichu ma jehená nginkun Ntjaná nk'ie nga nkúhu niya kits'inkjas'en yjonintehe xi nkúhu chje.

¹¹ Ngayjee já na'miu xki nstjin ts'in xá xi kanéhe. Nkjin niya xi nku kuihi xáha xi ts'in nga tsjá chje, chje xi ndahachí najmi maha kjexin ngatitsun. ¹² Tunga Jesucristo nkúhu niya kitsjá chje. Kui xi kits'inn dyjainu ngatitsuhun xuta ko tu nkjéhe ni chjiji ra. As'ai ngilk'iejnat'aha Ntjaná. ¹³ Yo tjiña nga tikuyá santa nkúhu nga k'uéntu Ntjaná xi fi kontraha kinte tsuku. ¹⁴ Nkúhu chje kitsjá tu xi kamaha xuta xi kikj'áts'e xi tjihin nga kama ko b'a k'uéntu sín.

¹⁵ Ko Espirituhu Ntjaná b'éjña chjiná niu nga b'i tsu:

¹⁶ Nk'ie nga b'a kama, títu Ntjaná,

kuihi ni xu'bi xi k'uendáka xuta xu'bo.

K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,

ko ta k'uet'á asun animaha.

¹⁷ Ko b'i ta kitsú:

Najmi ta ts'inkj'áitsjen sahana

ngatitsuhun ko ni ch'onk'uhun.

¹⁸ Ko má nga n'endyjat'a ngatitsun, najmi ta n'ek'ien saha chu nga s'echjí.

B'i ts'in tís'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukaá ni xi tsjáná Jesu

¹⁹ Kui b'a maha nd'ai, já nts'e, ngat'aha ngabayaha Jesu najmi ta binchankjúhun raá yjoná nga kuitjás'eén ante xi 'yún nkjún. ²⁰ At'aha Jesu kikjex'áná niya xi f'atikjá najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjún, nku niya tsetse xi tjiña tik'un. Kui najyuun, kui xi tsuhu ra yjonintehe Jesu. ²¹ Ko kui xi nda na'mi k'akuná xi basehe ninkúhu Ntjaná. ²² Kui nga ngayjehe animaná tjink'uhun raá Ntjaná ko najmi tu jo jan katumaná nga s'ejinná Ntjaná. At'aha ja kin'e je animaná. Najmi ta chuntí tjíyaha kjuankjintak'unná ko ja kin'e chunkoho ntánijua je yjonintená.

²³ Ndjá t̄nchaján ni xi t̄ichuyáá, at'ahá b'a ts'ín s'ejinná k̄o yaá nga ts'ín Nt̄ianá ni xi kitsú.
²⁴ T̄nchis̄jai n̄yáá xi nkú ts'ín b'j ngjáhán kūis̄inkaá xinkjá tu xi s'e sahaná k̄juat̄jo ko nga n'e saá ni xi nda. ²⁵ Najmi t̄u b'ejñáa nga kama ñjakúkaá xinkjá, xi nkú incha ts'ín k'ua. Tu sa ni b'j ngján t̄jen nga'yúhúun xinkjá, k̄o 'yún b'a n'e saá at'ahá t̄yáá nga t̄ibichú t̄iña n̄jst̄jin nga k̄'uaí Ndá Nt̄ianá.

²⁶ Tsa ja yaá én xi nax̄u t̄jin k̄o t̄u nku t̄in'enáá ngat̄itsun, najmi t̄a t̄jín saha ch̄je xi k'uaí tu xi n'end̄yjat'aha ngat̄itsunná. ²⁷ Nku tutuhú nk̄júh̄un k̄jua xi n'ená nd̄yjun nkin̄i ch̄uyaháá k̄o nd'í xi t̄u xi 'yúh̄un xi ts'ínk̄jek̄oho Nt̄ianá xi fi kontrahá.

²⁸ N̄jst̄jin nk'ie, xi najmi ts'ín̄t̄jusun k̄juat̄exumaha Moise, kui xi najmi ch'a ma n̄imaha nga n'ek'ien. B'a ma tsa jo k̄o tsa jan xi kūitsuya jé xi kits'ín. ²⁹ Tsa b'a ts'ín nk̄jún t̄jña k̄juat̄exumog, ¿mí ni xi n'ehe xi t̄ibasinne Nt̄ih̄i Nt̄ianá? ¿Mí nihi xi n'ehe xi t̄u a nihí t̄imaha j̄ní xi y'endak̄oho Nt̄ianá ni tsetse xi ts'ín jehe x̄uta xi b'a t̄its'ín? ¿Mí nihi xi kamaha xi ch'on t̄tsuh̄u Espirit̄u xi ts'ínndz̄jo k̄juandaha Nt̄ianá? 'Yún tse k̄juan̄ima xi ts'ínk̄jáih̄in xi b'a ts'ín.

³⁰ Yaá nga b'j kitsú Nt̄ianá: "Ahán xi k'uas̄jé ch̄jía, an xi ts̄jahá ch̄j̄ih̄i." K̄o b'j t̄a ts'ín t̄jít'a ya: "Nt̄ianá kūasehe mí nihi xi kits'ín x̄uta xi ts'e." ³¹ ¡Tu x̄i nk̄júh̄un t̄jin nk'ie nga Nt̄ianá xi t̄jña tik'uuñ ts'ínk'íech̄ji xi najmi benk̄júh̄un!

³² N'ek̄j'áits̄joh̄on ȳjonu n̄jst̄jin nk'ie, nk'ie nga as'ái kamank̄jih̄inn̄u én nda tsuh̄u Nt̄ianá. 'Yún ndjá tsincho nga kin'e ch̄uk̄jo k̄juan̄ima xi kisak̄un̄u. ³³ T̄jín n̄jst̄jin nga ch'on kik'inn̄u k̄o kin'e'unn̄u nginkun ngaȳee x̄uta nant̄jo, k̄o k̄'ái n̄jst̄jin ngáha t̄a kamak̄oo x̄uta xink̄ju xi b'a t̄a kamat'ain. ³⁴ T̄a kama n̄iman̄u x̄uta xi k̄jint̄uyá'yún k̄o kin'ek̄jón nga kich̄ju'án̄u ni xi t̄jinn̄u. Ts̄jo kamann̄u nga b'a kamat'on at'aha yo nga nd̄jiojmi ján t̄jñan̄u ni xi 'yún nda sa xi najmi mahá fe.

³⁵ Tu nkú katuma 'yún tak'unnú Nt̄ianá, at'ahá tsa b'a n'oo, chánka ch̄j̄i xi n'ek̄joh̄oon.

³⁶ T̄jih̄in nga n'e ch̄uk̄juo ni xi t̄imat'on, t̄u xi kama n'ehenu ni xi m̄jehe Nt̄ianá k̄o b'a ts'ín sak̄uh̄un̄u ni xi kits̄yá t̄it̄jun nga ts̄já. ³⁷ At'ahá b'j ts'ín t̄jít'a eh̄en Nt̄ianá:

N̄dyja sa ich̄i nga k̄'uaí xi t̄jih̄in nga k̄'uaí,
 najmi t̄a k'uandayaha rá.

³⁸ X̄uta xi ts'an xi ja nax̄u nginkán
 k'úéj̄na tik'un t̄u ngat'aha nga s'ejih̄in an.

Tunga tsa nḡjuain̄jih̄istun,
 najmi t̄a sas̄ih̄inna kui x̄uto.

³⁹ Ná najmi x̄uta xi fin̄jih̄istun nga t̄ifi xi má nga nd̄yja. S'ejin níná k̄o t̄ichuh̄un an̄imaná.

11

B'j ts'ín t̄is'ej̄na ch̄ji ni xi 'mih̄i k̄o nkú tsuh̄u rá nga s'ejinná Nt̄ianá

¹ Nk'ie nga s'ejinná Nt̄ianá, ya kix̄já nga n'ek̄jáih̄in ni xi t̄ichuyaháá k̄o beh̄e tak'aán nga k̄juax̄i ni xi najmi t̄ima ch̄jiná. ² At'ahá kis'ejih̄in x̄uta xi kis'e n̄jst̄jin nk'ie, kui nga nda ts'ín incha kichubanj̄imiyaha.

³ At'ahá s'ejinná Nt̄ianá, kui nga yahaná nga én xi tsit̄juhu ts'a Nt̄ianá kits'inn̄dak̄oho asuntee k̄o mankjinná nga ni xi t̄yáá kin'endak̄oho ni xi najmi ma ch̄ji.

⁴ At'ahá kis'ejih̄in Abel Nt̄ianá, kui nga kits̄jáha rá Nt̄ianá ch̄je xi 'yún nda sa nga xi kits̄já Cain. At'ahá kis'ejih̄in, kui nga Nt̄ianá b'a kits̄úhu nga kui xi nku ndá xi nax̄u k̄o kits'ínk̄jáih̄in ch̄jehe. K̄o ndaha tsa ja k'ien Abel, t̄unga t̄ibakú ch̄ubayaháná xi nkú ts'ín kis'ejih̄in.

⁵ At'ahá kis'ejih̄in Enoc Nt̄ianá, kui nga Nt̄ianá nḡjiko tik'uh̄un rá nd̄jiojmi ján k̄o najmi k'ien. Najmi t̄a kisak̄úhu, at'ahá Nt̄ianá jak̄j'ájih̄ins̄eh̄en. K̄o kintehe ni nga kich̄jubé, nda ts'ín kichubanj̄imiyaha nga kits'ín ni xi kisasih̄in Nt̄ianá. ⁶ Tsa najmi s'ejih̄in x̄uta Nt̄ianá, najmi t̄jin xi nkú ts'ín sas̄ih̄in rá Nt̄ianá x̄uta xu'bo. At'ahá xi m̄jehe k̄'uaí'ún t̄iñaha Nt̄ianá, t̄jih̄in nga s'ejih̄in nga t̄jña Nt̄ianá k̄o nga Nt̄ianá ts̄jáha ni xi nda x̄uta xi bangis̄ajih̄i.

⁷ At'ahá kis'ejih̄in Noe Nt̄ianá, kui nga kint'é'eh̄en nk'ie nga Nt̄ianá kits̄yá t̄it̄juh̄un rá ni xi najmi k̄jee ma ch̄ji k̄o kits'inn̄da tsutsu chánkoŋ nga kits'ínk'anki x̄uta xi ts'e. B'a ts'ín kis'ejñanehe rá x̄uta nga kfe, k̄o kisak̄úhu Noe nga nax̄u kama nginkun Nt̄ianá at'ahá kis'ejih̄in.

⁸ At'ahá kis'ejih̄in Abraham Nt̄ianá, kui nga kint'é'eh̄en nk'ie nga kichubaha nga nḡjuai nanki xi ts'ínk̄jáih̄in askahan, ndaha tsa najmi be sisin má nga nḡji nga tsutju. ⁹ At'ahá kis'ejih̄in, kui nga y'ejñaha nanki xi kits̄yá t̄it̄juh̄un rá Nt̄ianá nga ts̄jáha, ndaha tsa y'ejñá xi nkúhu nku nda xi xin nibáha. Ni'ya najyunte y'ejñayako Isaac k̄o Jacob, xi askahan t̄a ts'ínk̄jáih̄in ni xi kits̄yá t̄it̄juh̄un Nt̄ianá. ¹⁰ B'a kits'ín Abraham at'aha ja t̄jñajin k̄juank̄jintak'uh̄un nga nanki xi najmi nd̄yja k'úéj̄na, xi Nt̄ianá k'uénda k̄o ts'ín̄nda.

¹¹ K̄o at'ahá kis'ejih̄in Abraham Nt̄ianá, kui nga kik'áih̄i rá nga'yún nga kamaha na'mi, ndaha tsa ja chá nk̄jún k̄o nt̄i Sara, at'ahá kis'ejih̄in nga Nt̄ianá ts'ín̄t̄jusun ni xi kits̄yá

títjuhún. ¹² Kui nga nku ndá xi najmi tá tjihín rá nga yún yjonintehe, kui xi kis'ehe ntje xi b'a ts'in nkjin tsichu ma xi nkúhu niñu xi tjin nk'a ján ko xi nkúhu tsumi xi tjin andai ntáchak'uun, kui xi najmi mahá s'exkji.

¹³ Ngayjee xutá xu'bj incha k'ien nga najmi kits'ínkjáihín ni xi kitsúya títjuhún Ntjáná nga tsjáha. Tunga incha kis'ejihín rá ko kama chubayahá niu, ko b'a incha kitsú animahá nga kui xi xin incha nibáha ko nga tú tjímasúhún asunntej. ¹⁴ Xi b'a incha tsu, kui xi bakúhji nga nanki xi ts'e tjincha bangisai. ¹⁵ At'ahá tsa tu nku kama bahá rá má nga incha nibaha, kik'óya rá ngáha kai. ¹⁶ Tunga kama mjehé rá nku ante xi 'yún nda sa, kui xi tijná ndjiojmi ján. Kui nga najmi ma subahá rá Ntjáná nga ya nga kui xi Ntjáha xutá xu'bo, at'ahá Ntjáná ja y'endaha nku nanki.

¹⁷ At'ahá kis'ejihín Abraham Ntjáná, kui nga kitsjáha Isaac xi nkúhu tsa chje nk'ie nga kikjut'ayák'uhún Ntjáná. Kama k'un nga xi nkúhu nku chje tsjá ntí nku tutuhu, ndaha tsa ntíu kinchjajin Ntjáná ¹⁸ nga b'j kitsúhu: "Isaac y'ahá rá ntje xi s'ehi." ¹⁹ B'a kitsú Abraham nga Ntjáná tjihín nga'yún xi má nga ts'ínkj'áiya ngáha rá xutá ngabayoo. Kui nga kisakú ngáha rá ntíhí xi nkúhu tsa j'áiya ngáha rá.

²⁰ At'ahá kis'ejihín Isaac Ntjáná, kui nga nda kinchjanehe Jacob ko Esau nginkún Ntjáná nga kitsúyahá ni xi kama askahan.

²¹ At'ahá kis'ejihín Jacob Ntjáná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, nda kinchjane nginkún Ntjáná nga nkúnkú ntíhí Kuse. Kits'intsjohó Ntjáná nga y'a'yúhún ko ya yánisehe nga tsisintjen.

²² At'ahá kis'ejihín Kuse Ntjáná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, kitsúya títjun nga kuichú nstjín nga kuitju xutá Israel ante Egipto ko kitsúya xi nkú n'ehe nintaha.

²³ At'ahá kis'ejihín xi cháhá Moise Ntjáná, kui nga kingjáña 'maha ntíu jan sá tjihín nk'ie nga kitsin, at'ahá incha kieke nga tsjo tjin ntíu ko najmi kitsankjún kjuat'exuma xi kitsjá ndá rejihí Egipto.

²⁴ At'ahá kis'ejihín Moise Ntjáná, kui nga najmi kits'in yuhu nga ntíhí takjihín ndá faraon k'úhín rá nga ja kama chá. ²⁵ Kama mje níhí nga tá sakút'ahá kjua'un xi tibehe xutáha Ntjáná ko najmi nga ts'intsjojin kutju kjuatsjo xi tsjá ngatitsuun. ²⁶ Kits'ínkjink'un nga 'yún chíjí sahá rá kjuaníma xi sakúhu nga kjuanchíná xi tjin ante Egipto, at'ahá kikuyahá chíjí xi ts'ínkjáihín askahan. Tá kuihi kjuaníma xi akahan sakúhu xi ts'ín nibá Ntjáná ngajoho.

²⁷ Ko at'ahá kis'ejihín Ntjáná, kui nga tsitjuhu ante Egipto ko najmi kitsankjún kjuakjahan ndá rej. Najmi kits'ínkjehe k'un, at'ahá b'a kama xi kieke Ntjáná xi najmi ma chíjí kamaha.

²⁸ Ko at'ahá ya kis'ejihín Ntjáná, kui nga ts'asjehe S'í Pascua ko kitsjákuá nga jní n'ek'ikoho ankjuahá níyahá xutá Israel, tú xi ntitsje xi ts'ínkj'iehen ntí tjuhún xutá Egipto najmi ts'ínkoho ntí tjuhún xutá Israel.

²⁹ At'ahá kis'ejihín xutá Israel Ntjáná, kui nga j'atikjáha Ntáchak'un Niú xi nkúhu tsa nanki kixi. Tunga k'ienjinttáhá já jun Egipto nk'ie nga kama mjehé nga b'a tá incha ts'ín ko kui.

³⁰ At'ahá kis'ejihín xutá Israel Ntjáná, kui nga tsixuntuu xjohó nanki Jerico askahan nga y'emandaí xutá Israel yo yatu nstjín tjihín. ³¹ At'ahá kis'ejihín naská Rahab Ntjáná, kui nga najmi k'iehen xi nkúhu xutá xi najmi kint'é'en, at'ahá nda ts'in kits'ínkjáihín já jun Israel xi tsichukase maña yo.

³² Ko mí nihi xi xín sa? Tse nkjún ngjuaikona tsa kuinchjanímyahana ndá Gedeon, ndá Barak, ndá Sanson, ndá Jefe, ndá David, ndá Samuel ko já profeta. ³³ At'ahá kis'ejihín Ntjáná jóo, kui nga tjin xi kits'in nganaha rá já rej, ko nga nda tsat'exumaha xutá xi ts'e, ko nga kits'ínkjáihín ni xi kitsúya títjun Ntjáná nga tsjáha, ko nga kits'in nganaha xoo. ³⁴ ko nga kits'ínk'ienya nd'í xi tú xí 'yúhún, ko nga tsitjunkihí yjoho nga kis'ehe kichá, ko nga kitsjá nga yúhún yjoho ndaha tsa najmi tá chúkjuahá rá, ko nga ndjá ts'asje yjoho nga kikján, ko nga tsanka tjenki já jun kontraha.

³⁵ Kis'e jminchjín xi kits'ínkjáin tik'un ngáha rá xutá xinkjín xi ja k'ien. Ko tjin ngá xi un kiekehe nga k'ien, at'ahá ante xi 'yún nda sa nga k'juáiya ngáha rá mjehé. Kui nga najmi kits'in yuhu nga ts'íhín ni xi kik'ihín tú xi kama ndáihí rá kai. ³⁶ Ko tá tjin xi kichajnucha ko kis'ehe, ko santaha kis'e'yún ko kis'entuyá'yún.

³⁷ Ko tjin xi ndjio kis'ehe, ko xi kichá yá kitikjáha, ko xi kichá ndju kin'ek'ienkoho. Ko tjin xi y'emasún nga chubá kingjahá tjabaxihín chutsanka ko xi ts'e chutentsu. X'an y'entu, ko kitsjennkí uncha, ko kin'e'uhún. ³⁸ Y'emasún nanki kixiu ko ajin asuntu tjenkí. Y'entuyá tixá ngijoo ko tixá xi yja t'anankiu. Xutá xu'bj, kui xi 'yún nda kama nginkún Ntjáná. Asuntee najmi tjeheh rá xutá xu'bj.

³⁹ Nda ts'in kichubanímyaha ngayjee xutá xu'bj at'ahá kis'ejihín Ntjáná, tunga najmi nstjihín kisakúhu ni xi kitsúya títjun Ntjáná nga tsjáha. ⁴⁰ B'a kama at'ahá kits'in kuantaná Ntjáná. Najmi kitsjá nga nkúhú kui xutá xu'bo kama xi tjihín nga kama. Kama mje níhí Ntjáná nga tá fja tá fja kamakaá xutá xu'bo xi tjihín nga kamaá.

12

B'i ts'in tís'ejña chji nga Ntjaná ts'ink'a niyá xi tjoho

¹ Kui b'a maha, kitsendáhiná xutá xi bakú chubayaná xi nkú ts'in kis'ejihín Ntjaná. Kui nga t'entu t'axihinná tū mí nihi ní xi ts'in'áiná kó ngatitsun xi mjehe k'ojennkiná, kó tjen nga'yúhúin yjoná nga kfin jahaná má t'ibankiáán. ² Nkuhú Jesu xi n'eshihín. Kui xi kik'atuts'ihín nga s'ejinná kó ts'in nga s'ejinná xi nkú ts'in t'jihín nga s'ejinná. Kikie títjun kjuatsjo xi sakúhu kó kui nga kits'ihín nga'yún nga k'ient'á kruu kó najmi nkjún kamahá nga't'ahá kjuasuba xi kisakúhu nga b'a ts'in k'ien. Kó askahan y'ejñat'ahá Ntjaná má nga batéxuma.

³ Chase chubayohoo Jesu xi 'yún nkjún kits'in chúkjuá nk'ie nga kitsújnu kitsút'ahá já ngatitsun. Chase chubayohoo, tū xi najmi kfentahanuu kó kfehe rá tak'un. ⁴ T'ibixkankoo ngatitsun, tunga najmi k'jehé sakúnu ngabaya nga b'a t'in'o.

⁵ Kó ja kin'echayo én xi tsánijánuu, xi títisuya nga jun xi ntíhi Ntjaná. At'ahá b'i ts'in t'jit'a: Ji ntíng, najmi tū tohón mahi éhen Ntjaná xi ts'ink'a niyáhi, kó najmi tū n'ekjehi tak'uín nk'ie nga ndjá kuinchjakohi.

⁶ At'ahá Ntjaná ts'ink'a niyáhá xi tjoho, kó bjáhá ngatenté xi bichú ma ntíhi.

⁷ N'echúkjuo nk'ie nga ts'íink'a niyánuu Ntjaná, at'ahá Ntjaná títis'ínkonuu xi nkúhu ntíhi. Ngatenté xi t'í'mi na'mi ts'íink'a niyá ntíhi. ⁸ Tungá tsa najmi ts'íink'a niyánuu Ntjaná xi nkú ts'in ts'íink'a niyá ngayjee ntíhi, tū a ntínú ma, najmi ntí kikjihín jun.

⁹ Nk'ie nga ndyaná, na'miná xi t'jin ej asunntej ts'íink'a niyáná kó yankjáán. ¿Nkú ts'in najmi 'yún kúnú'yá éhen ráá Na'miná xi t'jña ndjiojmi ján ma, tū xi sakúhuná nga kuínsuba tik'uhunná? ¹⁰ Najmi tū xi tsehé ts'íink'a niyáná na'miná. Ts'in xi nkú ts'in ma chubayahá. Tungá nk'ie nga Ntjaná ts'íink'a niyáná, ngandaná b'a ts'in, tū xi b'a ts'in tá je kamahaná xi nkúhu kui. ¹¹ Kjuaxi nga najmi tsjo maná nk'ie nga t'jin xi ts'íink'a niyáná. Ma un níná. Tungá xi b'a ts'in 'bai niyáhá, kui xi askahan b'ejñajin kjuajyu kó be xi nkú ts'in naxú fiko yjoho.

¹² Kui b'a maha, n'ehenu nga'yún. Tjen nga'yúhún ruu yjonuu. ¹³ Niyá xi naxú t'jen tankinyo, tū xi kamandaha tsuku xi nimat'a kó najmi tá ts'ónki saha.

B'i ts'in tís'ejña chji nga najmi kfi t'axihín Ntjaná

¹⁴ T'inchísjo nga kas'ekonuu kjuajyu ngatenté xutá kó nga kjuaje t'intsúbajiu. At'ahá xi najmi t'ijnajin kjuaje, kui xi najmi skue Ntjaná. ¹⁵ Nda nda chasoo nga najmi tū kas'e ajinnuu nku xi najmi ts'ínkjáihín kjuandahá Ntjaná, tsa xi najmi nda s'eyahá kó as'ai tsjá kjuasti kó ts'ín nga ajihín nkjin xutá ngjuaitse ni xi najmi ndaha.

¹⁶ Najmi tū kas'e ajinnuu xi chubá kjuántukohó xinkjín kó tá ndaha xi najmi skuénkjún Ntjaná xi nkú kits'in Esau. Kui xi kama ntí tjun kó nga kui ts'íinkjáhín ni xi ts'e ná'mihí, tunga nkúhu nichine kikatéñaha ni xi kanéhe kai. ¹⁷ At'ahá yo xi nkú ts'in askahan kin'e t'axín, nk'ie nga kama mjehe nga ts'íinkjáhín nga nda kuinchjanehe ná'mihí kai. Ndaha tsa kikjintá nga tsangisjai niyá, tunga najmi tá kis'ehé rá nki ni xi kits'in.

¹⁸ Jun najmi b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain xutá Israel. Kui xi ngjik'úhún nku asunntu tjennki xi t'jña ej asunntej, xi kis'ejña ndzjen ndzjen nga kití, má nga kama nistjen nistjen kó kis'ejyún kó ntjo kama. ¹⁹ Kó kinu'yá t'jio kó nku ntá xi kinchjá. Xutá xi kint'é ntó tsanki nga najmi tá kuinchjako saha rá, ²⁰ at'ahá najmi tsichukjuahá kjuatéxuma xi b'a títisuy: "Santaha kó chu xi kuasint'a tsuku asunntu tjennki t'jihín nga ndjjo s'ehé." ²¹ Tū ni xí nkjühún t'jin ni xi kama chjiu nga santaha Moise: "Tib'atsé nkján", kitsú.

²² Tungá máha jun, tsankink'úhún Asunntu Tjennki Sion, nanki xi ts'e Ntjaná xi t'jña tik'uhún, nanki Jerusalen xi t'jña ndjiojmi ján, má nga kama njakú nkjin nkjún ntitsje xi t'its'intsjoho Ntjaná, ²³ má nga kama njakú xi tjun kama ntíhi Ntjaná, xi t'jintut'á j'áihín ndjiojmi ján. Tsankink'úhún Ntjaná xi kuasehe mí nihi xi kits'in ngayjee xutá, má nga t'jintu animahá xutá xi naxú kits'in, xi ja kama xi t'jihín nga kama. ²⁴ Tsankink'úhún Jesu xi kits'inchjehén Ntjaná nga y'énda tsetse nku ni. Kó tá tsankink'úhún jni xi kisaténdzjoo, kui xi bakú chubayaná ni xi 'yún nda sa nga xi tsakú chubaya jnihi Abel nistjen nk'ie.

²⁵ Chúhún yjonuu. Najmi tū n'e t'axiún xi t'inchjá. At'ahá yaá nga najmi tsitjunki nistjen nk'ie xutá xi kits'in t'axín xi ndjá kinchjakohó ej asunntej. Kui nga, ¿nkú ts'in kuítjunkiñá ná tsa najmi n'eshihín xi t'jña ndjiojmi ján xi ndjá t'inchjakoná nd'ai? Kui xi Ntjaná. ²⁶ Nistjen nk'ie ntahá Ntjaná kits'ink'atsé t'anankiu, tunga nd'ai títisuya títjun ni xi ts'ín nga b'i títisuy: "Nku niyá ts'ink'atsé sa t'anankiu kó santaha nk'a ján."

²⁷ Nk'ie nga "nku niyá sa" títisu, kui xi tsuhú rá nga chjúxin ni xi kin'endoo, ni xi maha f'ajniyá, tū xi b'a ts'in s'entuhu ni xi najmi mahá rá f'ajniyáha. ²⁸ Najmi ma f'ajniyá má batéxuma Ntjaná, kó kui xi n'ekjáhíhín. Kui nga t'jehén ráá máb'achjihí Ntjaná kó n'etsjoo hó xi

nkú ts'ín sasihin nga 'yún chankjáán. ²⁹ At'aha Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ínkjetje tu mí nihí ni.

13

B'j ts'ín tís'ejña chji xi nkú ts'ín kuintsubaá

¹ Tehente b'j ngján n'etjò xinkju, at'aha nkuhú maha Na'minuu. ² Najmi tu n'echayo nga nda ts'ín n'ekjòhooon xi k'j'uaisenuu ni yanuu, at'aha tjin xi kits'ínkjáihin ntitsje ni'yaha nga najmi be tsa ntitsje xi j'aisehe.

³ Tjantaha ruu yjonuu xi kjintuyá'yún, xi nkúhu tsa ko ta jun kisuntuyá'yúnkoo. Ko ta tjantaha ruu yjonuu xi kjuanüma tí'ajin xi nkúhu tsa ko ta jun b'a títat'on.

⁴ Ngatento chankjún kjuabixooon, chankjún xi tintsubakoo, at'aha Ntíaná ts'ínkòkjuu xi tjin xi kjuájñako nga najmi kjee bixan ko xi k'uat'aha xinkjin.

⁵ Najmi tu toon n'e mjo. Katumahanuu ni xi tjinuu. At'aha b'j kitsú Ntíaná: "Ndahachí najmi k'uejñaha ko ta ndaha najmi ts'ín nga maha." ⁶ Kui nga ma k'aan nga b'a bixihinná: Ntíaná basinkona,

najmi tjin ni xi kuinchánkjúnna.

¿Mí nihí xi kama ts'ínna xutá?

⁷ N'ekj'áitsjohoon yjonuu já k'aku xi kis'enuu, xi kitsúyanuu éhen Ntíaná. N'enkjíntak'un xi nkú ts'ín y'entu ko xi nkú ts'ín jet'a nistjihin, ko b'a ts'ín ta n'e s'ejiun Ntíaná xi nkú ts'ín kis'ejihin Ntíaná.

⁸ B'a ts'ín tjíyaha Jesucristo nk'ie xi nkú ts'ín tjíyaha nd'ái, ko tu nkú b'ahá ts'ín s'eyaha. ⁹ Najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachanuu nga kuakúyanuu kj'ai kj'ai ni. Nda tjin nga sakú nga'yúhun anímaná ajin kjuandaha Ntíaná, najmi ajihin kjuatéxuma xi tsjá xutá xi b'a tsu nga nichinee sakújinná nga'yún. Ndahachí najmi basinkoná kui nij.

¹⁰ Nginkun Ntíaná tjíñaná nku nachan chje. Yaá nga tjíña nkjúhun já na'mi xi ts'ínxát'aha ninku najyuntee nga kjíne chje xi s'ejñasun nachan chjená. ¹¹ Tjíña nga nda na'mi títuun fas'enko jnihí chu ante xi 'yún nkjúhun ninku najyuntee nga tsjá chje tu xi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun xutá, tunga najmi máhá tíntu xutá s'etí yjonintehe chu. Natsin ní s'etí. ¹² Kui nga un kíkíehé ra Jesu natsin nantjo, tu xi jnihí kits'ín jekoho xutá. ¹³ Kui nga tjihínsehe raá Jesu natsihin nantjo ko kasakúná kjuasuba xi ta kisakúhu. ¹⁴ At'aha najmi tjínná ej nku nanki xi tjíña sín. Nanki xi s'ejña ní askahan tjenkiá.

¹⁵ Kui nga tehente n'etsjoho ráá Jesucristo, a jahá Ntíaná t'n'etsjohoo nga b'a t'n'eé. Kui xi chjená. Katitju tsu'baá nga Jesu xi Ntíhi Ntíaná. ¹⁶ Ko najmi tu n'echayo nga n'oo ni xi nda ko nga b'j ngján tísinkoo xinkju, at'aha ta sasihin Ntíaná chje xu'b'i.

¹⁷ Tjin'yá'òhooon já k'akunuu ko chankjún, at'aha kui xi basehe nga n'oo ni xi tjihin nga n'oo, ko tjihin nga ts'ínkjas'ehen kuenta Ntíaná. B'a n'oo tu xi tsjo k'úéhe ra nga ts'íihin xaha ko najmi ái kamaha xoo, at'aha ta ngandanuu tsa najmi ái kamaha xaha.

¹⁸ Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjáni. Ndahá tjíya kjuankjintak'unnj nga t'n'ej xáni ko mjenj nga tu nkú ndahá n'ej.

¹⁹ Chubantjáinú nginkun Ntíaná nku kjuanda, tu xi tsjánte xatíhina Ntíaná nga kfínsenuu.

Nda xi kits'ínnda xujuin b'j ts'ín tís'ínkjet'a

²⁰ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi Nda bastu chánkaha chutsanko, at'aha jni xi ts'e y'éndakoho Ntíaná ni xi najmi máha fe. ²¹ Ntíaná katsjánuu ngayjee ni xi nda xi machjénuu, tu xi kama n'etjusuhunni ni xi mjehe. Jesucristo kats'ínchjén nga katuma ajinná ni xi sasihin. N'ekie yjoná nga tjihin kjuachánka Jesucristo santaha tu nkjéhe ni. B'a katuma.

²² Jun já nts'e, tibaninuu nga nda n'ekjòhooon én xi t'ib'et'ánuu ej nga títisanianuu, at'aha najmi 'yún tse ni xi kuakiet'a.

²³ Mjena nga choo nga ja tsitju'a nubayoo nda nts'eé Timoteo. Tsa k'juáise xatína, kfínka ko kui nk'ie nga kfínsenuu.

²⁴ Tifaniháha ngayjee já k'akunuu ko ngayjee xi k'j'áts'ehé Ntíaná. Xutá ante Italiá ta tífanihanuu.

²⁵ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi kits'íntu Santiago

B'í ts'ín kíkjaníñahá Santiago xutá nínku

¹ An Santiago, an ndá musu síhín Ntjáná kò Nda Ntjáná Jesucristo, títs'ínkínúu xujún jun xi y'ahanúu ntje te jo xi tsitjújihín rá ntje cháná Israel. Jun xi kindzjoyo asuntee. Tífaniñanúu.

B'í ts'ín tsakúya Santiago mí nihi xi basinkoná nga ndjá s'ejinná Ntjáná

² Jun já nts'e, tsjo nkjún katumanúu nk'ie nga nkjin tikjá ni kuitjájiun nga níbanenuu. ³ At'aha ja yo nga nk'ie nga níbanenuu ni xi kuitjájiun kò nda bitjunkiu at'aha ndjá s'ejinnú Ntjáná, b'a ts'ín sákúhúnúu nga kama n'e chúkjuo tú mí nihi ni xi kamat'on. ⁴ Tjehennto nga nk'ie nga t'n'e chúkjuo, kjuachúkjuá xi tjinnyu kats'índduú xá xi ts'e ajin anímanúu. Kui xi ngjuáikonúu nga kamo xi tjihín nga kamo kò s'eyanúu xi nkú ts'ín tjihín nga s'eyanúu, kò najmí chumi nihi xi ndyjat'anúu.

⁵ Tsa tjin ajinnúu xi ndyjat'aha nga nanka ts'ínkink'un, katankihí Ntjáná kò Ntjáná tsjáha. At'aha kui ngayjehe k'un tsjáha xutá kò najmí b'éch'ohó yjohó nga b'a ts'ín. ⁶ Tunga xi kuankihí Ntjáná tjihín nga s'ejihín kò najmí tú jo jan katumaha. At'aha xi jo jan maha, kui xi nkú joyaha t'éhen ntáchak'uun, kui xi tú má fikohó rá ntjo. ⁷ Xi b'a ts'ín tjiyaha najmí tú kakuyá nga Ntjáná tsjáha tsa mí nihi. ⁸ At'aha jo jan tjiyaha kò najmí ts'índduú ni xi ts'ín.

B'í ts'ín kitsúya Santiago nkú tjihín rá ngat'a ts'e xi x'an kò xi nchiná

⁹ Nda nts'eé xi x'an, kui xi tsjo katumaha, at'aha nk'a tjen nginkun Ntjáná. ¹⁰ Kò tsjo katumaha xi t'i'mi ndanchíná, at'aha x'an nginkun Ntjáná. At'aha xi nchiná, kui xi ndyja xi nkú joyaha naxú xi tjin ajin jñóo. ¹¹ Nk'ie nga bitju ts'íu kò y'un sje ma nubóo, ts'ínxi jñóo kò jne naxúhu kò ndyjajihínsén kjuatsjotjihín. B'a tá ts'índduya xi t'i'mi ndanchíná ajihín xá xi títs'ín.

B'í ts'ín tsakúya Santiago ngat'a ts'e ni xi bitjajíaán

¹² Á b'a nda tjihín ts'e xi títs'ín chúkjuaha ni xi t'nibán'ehe, at'aha kui niyú t'íb'éña chji yáha kui kò nk'ie nga nda kuitjuko kui niyú, ts'ínkjáihín nga k'úéñá tik'un. Kui chjítu xi kitsúya títjun Ntjáná nga tsjáha xutá xi tjohó Ntjáná.

¹³ Nk'ie nga tjin xi tinibánehe nga ts'ín ni xi najmí nda, najmí tú kats'ínnkink'un tsa Ntjáná xi títs'ín níbánehe kui niyú. At'aha Ntjáná najmí nchjaha nga ts'ín ni xi najmí nda, kò tá ndaha najmí ts'ín níbánehe xutá nku ni xi nchjaha tú xi ts'íhín ni xi najmí nda. ¹⁴ Ni xi nchja níhí anímaná xutá, kui xi b'anachaha kò kje'yúhun tú xi ts'íhín ni xi najmí nda. ¹⁵ As'ai tú nku fásihín rá ni xi nchjaha anímaná kò yó tsihín ngatitsun. Kò nk'ie nga ja sá ngatitsun, yó níbáha rá ngabayoo.

¹⁶ Jun já nts'ena, najmí tú ch'anachohó yjonúu. ¹⁷ Ngayjee ni xi 'yún nda xi 'bainá, kui nihi xi 'yún nda kò ndjójimí ján níbáha rá. Kui xi tsjáná Nā miná xi kits'índda ngayjee ni xi bat'ai nk'a ján, xi najmí b'óntjaya kò tá ndaha najmí f'ajniyá xi nkúhu nku nk'íén. ¹⁸ Kama mjehe nga kits'ín maná ntíhí. Én xi bakúyaná ni xi naxú tjin, kui xi kits'ínchjén nga kits'íntinná, tú xi kujichu mahaná xi nkú joyaha tú xi tjun chjúsítjen ajihín ngayjee ni xi kits'índda.

B'í ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chúhúun njáá kò xi nkú ts'ín tjihín nga n'etjusaán éhen Ntjáná

¹⁹ N'ekj'áitsjon ni x'u'bi, já nts'ena. Tintsúba ndo nga tasinñju, chúyakoo nga chúbo kò 'ni katuma kjanúu. ²⁰ At'aha kjuakjoon najmí basinkoná nga naxú n'eé nginkun Ntjáná. ²¹ Kui b'a maha, t'entuhunu ngayjee ni xi si kò ni ch'onk'un xi tjin nkjún. N'esje nímakjuo yjonúu nga n'ekjóhoo én xi kis'entjejin anímanúu. Kui xi tjihín nga yún nga ts'ínk'ankinúu.

²² Tunga n'etjusunnú éen. At'aha tsa tú nku kuásinñjuhú rúu kò najmí n'etjusun, yjonúu tich'anachó. ²³ Xi tú basinñjuhú rá éen kò najmí ts'íntjusun, kui xi xi nkú joyaha xutá xi baseya nku chutsín nga basehe sénnistjihín, ²⁴ as'ai fi kò kutjuhú chayaha ni xi kuakie. ²⁵ Tunga máha xutá xi base sisihín kjuatéxuma xi naxú tjin, kjuatéxuma xi ts'ín ndáiná, kò xi tú nku b'eñajihín kui kjuatéxumoo, xi najmí ts'ínchaya ni xi basinñjuhú nga tú sahá ts'íntjusun ni xi titsu kjuatéxumoo, kui xutáha xi Ntjáná ts'ín nga nda kamat'ain ajihín ni xi tjincha ts'ín.

²⁶ Tsa tjin xi b'a máha nga nda ts'ín nginkun Ntjáná, tunga tsa tú sa najmí mahá ngáha b'éch'ohó ts'a xi nkú nga ts'ín nchja, kui xi b'anachaha yjohó kò najmí chumi ni chjítu rá xi nkú ts'ín benkjún Ntjáná. ²⁷ Tunga nk'ie nga bisinkaá ntí xi ja k'ien xi cháha kò jminchjín xi ja k'ien x'ihín nga un tibehe, kò nk'ie nga najmí n'esikaá yjoná ni ch'onk'un xi tjin asuntee, b'a ts'ín je kò nda n'eé nginkun Ntjáná xi Nā miná maha.

2

B'i ts'in tsakúya Santiago nga ngúsuhún n'ekqá xutq

¹ Jun já nts'ena, Nda Ntíaná Jesucristo tjiñin kjuachánka ko kui xi s'ejjinnuu. Kui nga najmi tu ngabi n'ehenu ajihin xutq. ² K'úéjñaha raá tsa kjuas'enjjinnuu xi má nga ma njakúko xinkju nku ndá xi tjiyahá stjink'un toonsine ko yja najyun tsjo tjin, ko tsa ta kjuas'en yo nku ndá x'an xi yja najyun chá. ³ Tsa nda n'ekjóhoon ndá xi yja najyun tsjo tjin nga: "Tinchin ante nda xu'bjí" k'úihuun, ko tsa b'a k'úihuun ndá x'on: "Tisijnña ndjui yo ji" ko tsa: "Tinchintet'áni" k'úihuun, ⁴ tsa b'a n'oo, ¿a najmi ngabihí t'n'o? ¿A najmi ch'ohón ts'in ja t'n'enkjintak'un nga jun tíchasohoo yá xi nk'a tjen?

⁵ Jun já nts'ena, tasinjñi nga Ntíaná j'ájin xutq xi x'an xi tjin asunntej tu xi sakúhu ra kjuanchíná xi tjiñin xi s'ejinná ko tu xi ts'ínkjáihín ra nga Ntíaná kuatéxumaha. Kui niñ xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha xi tjohó. ⁶ Tungá máha jun, xi najmi chumi ni chjihí ra n'e mo xutq x'an. ¿A najmi jánychinóhó xi b'anachañuu nga ngandaha n'o ni xi n'o ko a najmi kuihí xi fiko kjuay'ynnúu nginkun já jue nga batéjénenu? ⁷ ¿A najmi kuihí jóo xi najmi benkjún Jesucristo, kui xi ja ts'enúu?

⁸ Nda n'oo tsa n'etjusun kjuatéxuma xi xi y'un nk'a tjen, xi nkú ts'in tjit'a xujun éhen Ntíaná: "N'etjóí xutahí xi nkú nga ts'in tjohi yjohi." ⁹ Tungá tsa ngabi n'oo ajihin xutq, ngatitsun t'n'o ko kjuatéxumoo kuitsuyanuu nga jé tjennuu.

¹⁰ At'aha tsa tjin xi ts'ínjtusunye kjuatéxumoo, tunga tsa ndyjat'ahá ra nga ts'ínjtusun nku ni xi tjit'a yo, kui xi jé tsjehen ngat'aha ngayjee ni xi tjit'a kjuatéxumoo. ¹¹ At'aha xi: "Najmi tu ch'at'aihi chjihin" kitsú, kui xi ta: "Najmi tu n'ek'iein" kitsú. Máha ji, ndaha tsa najmi ch'at'aihi chjihin ko tsa x'ihin, tunga tsa n'ek'ienni animá, tsa b'a n'ei, jé tjehin nga tibiynéfi kjuatéxumaha Ntíaná.

¹² Chuboo ko n'oo xi nkúhu tsa kjuatéxuma xi ts'in ndáiná n'ekokjuakohonuu. ¹³ At'aha njstjin nga kuashe Ntíaná mí nihi xi kits'in xutq, najmi kama njmaha xi najmi kama njmaha xutq xingisoo. Tungá xi kama njmaha xutq xingisoo, kui xi nda kuitju kui njstjin.

B'i ts'in tsakúya Santiago ni xi mihi nga s'ejinná

¹⁴ Jun já nts'ena, ¿mí xi chjihí ra tsa tjin xi titsu nga s'ejihin Ntíaná tunga tu sa najmi tít's'ínjtusun ngá xi nkú ts'in s'ejihin? ¿A kamahá n'ek'anki tu ngat'aha nga b'a ts'in s'ejihin?

¹⁵ K'úéjñaha raá tsa nku ndá nts'eé ko tsa nku nichjaá ndyjat'ahá najyun ko najmi tjiñin nichine. ¹⁶ Ko tsa tjin ajinnuu xi: "Tankihin ndo, tich'okjó sisiun najyun ko chine sisiun", tsa kuitsuhu tunga najmi kuasinkohó nga tsjáha ni xi machjéhen, ¿a najmi tu kjuandahá b'a kuitsú? ¹⁷ B'a ta ts'in tjíña ngat'a ts'e xi nkú ts'in s'ejinná. Tsa najmi t'n'etjusaán xi nkú ts'in s'ejinná, b'a ta joya xi nkúhu tsa ndahachí najmi s'ejinná.

¹⁸ Kutsa tjiñin xi b'a kuitsú: "Ji xi s'ejihin Ntíaná ko an tít's'ínjtusun ni xi nda." Tungá takúchjihini nga s'ejihin Ntíaná nk'ie nga najmi t'n'etjusun xi nkú ts'in s'ejihin, ko an ni xi tít's'ínjtusun kuakuchjiko ho ra nga s'ejinna Ntíaná. ¹⁹ Ji xi s'ejihin nga nkuhú maha Ntíaná. Nda nkjún n'ei. Tungá jánindohó b'a ta ts'in s'ejihin, ko b'atsénkjún.

²⁰ Najmi nda ts'in t'n'enkjintak'uin. ¿A mjehi cháí nga najmi basinkóná nga s'ejinná Ntíaná tsa najmi t'n'etjusaán xi nkú ts'in s'ejinná? ²¹ Ntje cháná Abraham naxu tsichu ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha ni xi kits'ínjtusun nk'ie nga kitsjá Isaac xi ntíhi xi nkúhu chje asun naxan chje.

²² Tiyai nga nkuhú tsichu ma xi nkú ts'in kis'ejihin Abraham ko xi nkú ts'in kits'ínjtusun ni xi kik'ihin. Xi nkú ts'in kis'ejihin, kui xi tsichu ma ndjuú nk'ie nga kits'ínjtusun ni xi kik'ihin. Kuihí ni xu'bjí xi mihi nga s'ejinná. ²³ B'a ts'in tsitjusun ni xi tjit'a xujun éhen Ntíaná: "Kis'ejihin Abraham Ntíaná ko kui niu xi kits'ínchjihí ra Ntíaná nga Abraham xi nku ndá xi naxu." Ko b'a kik'ihin Abraham nga kui xi ndá'amigohó Ntíaná. ²⁴ Tiyoo nga naxu bichú ma xutq nginkun Ntíaná tu ngat'aha ni xi ts'ínjtusun ko najmi tu nku ngat'aha nga s'ejihin Ntíaná.

²⁵ Ko b'a ta kamat'ain naská Rahab. Naxu tsichu ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha ni xi kits'ínjtusun, nk'ie nga nda ts'in kits'ínkjáihín já Israel xi tsichuse mahá nankihí ko kitsjánjyáha nga xin kits'ínkji. ²⁶ Xi nkú ts'in najmi tjíña tik'un yjonintehé xutq nga ja bitju animaha, b'a ta ts'in najmi tjíña tik'un xi nkú ts'in s'ejinná Ntíaná tsa najmi t'n'etjusaán xi nkú ts'in s'ejinná.

3

B'i ts'in tsakúya Santiago nkú k'uhun njaa

¹ Jun já nts'e, najmi tu nkjin xi kama já maestru kas'e ajinnuu, at'aha yo nga jin xi já maestruí ndyjun nkiní y'un ndjá chashe ni xi t'n'ei nga xutq xingisoo. ² At'aha ngatenté n'eé nkjin tákjá ni xi najmi b'a tjin. Tsa tjin xi najmi bitju ts'a ni xi najmi b'a tjin, kui xi ja tsichu ma xi tjiñin nga kama ko ta mahá b'éch'oyjehe yjohó tu mí nihi ni.

³ Nk'ie nga b'e'aháa n'úts'a ndje tũ xi kuĩnt'é'éhenná, ndaha tsa cháńka tunga nt'éhéná. ⁴ Tã chãse chubayohoo yábarkũ. Ndaha tsa i kũ ndaha tsa b'ĩ ngján 'yún nibá ntjo xi kjenimanehe, tunga já xi ts'ínkóhó yóo fiko xi má nga mjehe, at'ahá yá ichí xi tjen tuts'in yábarkũ xi bate ntóo tsjánjyákohe ra.

⁵ B'a tã tjin ngat'a ts'e njaá. Kũ xi nku tĩkjá ichĩhĩ yjonintená, tunga mahá ra ts'in ni xi i. Chãse chubayohoo xi nkũ ts'in kutin ichĩ nd'í mahá b'etí nku jńáchá cháńka. ⁶ Xi nkũ joyaha nku nd'í njaá. Tũ xĩ ch'onk'uhún. Yjonintená tĩjńajin tunga ts'ínkatsúnyjehéná. Ngak'jen b'et'a nd'ĩhĩ njaá, kũ xi b'et'a nd'í xkĩ njstjin xi kich'aá.

⁷ Ngayje tĩkjá chũ kjan xi tjin ma n'ent'é, njsee, ye, chũ xi tjin ajin ntáchak'uun. Kũ xi xũtã ts'ínnt'éhẽ. ⁸ Tunga ndahá nku najmi mahá ts'ínnt'éhẽ njaá. Kũ xi nku ni ch'onk'un xi najmi ma n'ek'íejńa jyu. Xi nkũhu ye, kitsejihĩn ra xán xi ts'ínk'ienná.

⁹ Njaá n'echjéén nga n'etsjoohó Ntĩã Nã'minã kũ tã kuihi xi n'echjéén nga én xi najmi nda 'mihĩ xũtã, xũtã xi Ntĩãń kits'ínnda nga kik'íeyahã xi nkũhu kũ. ¹⁰ Tã kuihi tsy'baá bitjuhu én xi n'etsjokóho raã Ntĩãń, kũ tã kuihi xi bitjuhu én xi najmi nda 'mihĩ xũtã. Jun já nts'ena, najmi tjihĩn nga b'a n'ee.

¹¹ ¿A mahá tã kuihi ntã tĩxã xi bitjuhu ntánijua xi nda tã bitjuhu ntánijua xi sja? ¹² Jun já nts'ena, ¿a mahá tsjã tu olibó nku yá higuera? ¿A mahá tsjã tu higo nku n'ú tuntsjajé? B'a tã ts'in, tã ndaha najmi ma bitjuhu ntánijua xi nda nku ntã tĩxã má bitju ntánijua xi ntia.

B'ĩ ts'in tsakũya Santiago kjuanjink'un xi nibáha ra Ntĩãń

¹³ Yá xi nankã ts'ínkjin'ũ ajinnũ kũ mankjihĩn ni xi tjin? Kixĩ katjiko yjohó kũ kats'in ni xi nda nga njmakjua kat'asje yjohó, kũ b'a ts'in katakũchijhi nga kjuaxĩ nga kũ xi nankã ts'ínkjin'ũ. ¹⁴ Tunga tsa kjuaxintak'un tĩjńajin anĩmanũ kũ mjenũ nk'a kuankihũn xinkũ, najmi tũ tjo katumanũ, at'ahá b'a ts'in tĩbiyuhẽnu én xi naxũ tjin ni xi bakũya. ¹⁵ Xi b'a ts'in ts'ínkjin'ũ, najmi Ntĩãń xi tibakũyahã xi nkũ ts'in nankã ts'ínkjin'ũ. Asuntee ní ts'e, kjuanjintak'uhũn xũtã nibáha ra, kũ ndanindoo ts'e. ¹⁶ At'ahá xi má nga tjin kjuaxintak'un kũ xi má nga nk'a fihĩ xinkjin xũtã, najmi nkũhũ y'a xinkjin kũ ngayje tĩkjá ni ch'onk'un ma.

¹⁷ Tunga xũtã xi Ntĩãń tsjáhã nga nankã ts'ínkjin'ũ, kuihĩ xu'bo xi je nginkun Ntĩãń, tjihĩn kjuajyu, nda tĩyahã, najmi si, njma tĩyahã kũ ni xi nda ts'in, najmi ngabi ts'in, kũ naxũ ts'in.

¹⁸ Xũtã xi b'entje kjuajyu, kjujyu sakũhu. Kũ niĩ xi nga chjihĩ nga naxũ ts'in xũtã.

4

B'ĩ ts'in tsakũya Santiago mí nihi xi ngakjá tĩn'ee

¹ ¿Má nibáha ra kjuachán kũ kjuasti xi s'e ajinnũ? ¿A najmi ngat'ahã ní ni xi fasihũn nibáha ra? Kũ niũ xi kjánkõnũ. ² Mjenũ tsa mí nihi, tunga najmi sakũhũnũ. N'ek'ion anĩma kũ ma xintak'un, tunga najmi mahá bichũ tjennkũ ni xi mjenũ. N'estikoo xinkũ kũ bixkjanoo. Najmi sakũnũ ni xi mjenũ at'ahã najmi Ntĩãń binchuhũ.

³ Kũ nk'ie nga binchu, najmi n'ekjõhõn at'ahã ngakjá binchu. Ni tiya xi mjehẽnũ n'etsjõjĩn, kũ nihi xi binchu. ⁴ Jun xi najmi kixĩ yjankũ Ntĩãń! ¿A najmi yanũ nga xi tjohõ asuntee, kũ xi kontrahã Ntĩãń? Tũ yáhã ni xi mjehe nga kãma ndamigohõ asuntee, kũ xi ndã kontrahã Ntĩãń tĩts'in ma yjohõ.

⁵ Tjihĩn sin nga b'ĩ ts'in tĩt'a: "Espiritũhu Ntĩãń xi y'ejńajinná, kũ xi 'yún mje ts'atihĩ ñã."

⁶ Ntĩãń tsjã sanã kjuanda. Kũ nga b'ĩ tĩtsũhu xujun ehẽn Ntĩãń: "Ntĩãń tsjáhã kjuanda xi njmakjua kũ fi kontrahã xi ngak'un."

⁷ Kũ nga njmakjua n'esjehenu yjonũ nginkun Ntĩãń. Tankĩn kontrolõo ndanindoo, kũ kũ xi ngjuaj t'axinnũ. ⁸ Tankĩnk'un tĩnohõ Ntĩãń, kũ Ntĩãń njbak'un tĩnanũ. Jun xi n'o ngatitsun, je tĩntsubõo. Jun xi jo jan tĩyanũ, n'õo nga katumaje anĩmanũ. ⁹ N'ekio yjonũ nga tjennũ nginkun Ntĩãń. Tankĩnch'ahã rũ anĩmanũ nga ch'jũ. Antehẽ nga chajnyũ, tũ sahã ch'jũ. Antehẽ nga tjo k'úẽnũ, tũ sahã kat'e nusin nusinnũ. ¹⁰ N'ẽ njmakjua yjonũ nginkun Ntĩãń, kũ kũ xi kjanĩnk'anũ.

B'ĩ ts'in tsakũya Santiago nkũ ts'in chãseéhẽ já nts'ee

¹¹ Jun já nts'e, najmi tũ chubatit'õn xinkũ. Xi nchjatit'ain ndã nts'e kũ xi basehẽ tsa nda kũ tsa najmi nda tĩts'in ndã nts'e, kũ xi tĩnchjatit'ain kjuatẽxumahã Ntĩãń kũ b'a tĩtsu nga najmi kixĩ tĩnchjã kjuatẽxumoo. Tsa b'a tĩbixĩn nga najmi kixĩ tĩnchjã kjuatẽxumoo, najmi tĩnu'yá'éhĩn. Ji ní xi chubã tĩchasehẽ rĩ tsa nda kũ tsa najmi nda tĩtsu kjuatẽxumoo. ¹² Nku tutuhũ maha xi kitsjã kjuatẽxumoo, kũ xi basehẽ tsa nda kũ tsa najmi nda ni xi ts'in xũtã. Kũ xi mahã ts'ínk'anki xũtã kũ ts'in nga ndyja xũtã. ¿Tunga yáhã ji xi tĩchasehĩ tsa nda kũ tsa najmi nda ni xi tĩts'in xũtã xinkĩ?

B'ĩ ts'in tsakũya Santiago nga aya ntsja Ntĩãń kũntsubayaã

¹³ Máha nd'aj jun xi b'a bixiún: "Nd'aj ko tsa ndyjunni kuankiaán nanki xu'bo. Tsa nku nú kamaná yo. Ch'atseeé ko kuateñaá ni ko n'e nganasaán toon." ¹⁴ B'a bixiún, tunga najmi yanú ni xi kamat'on ndyjunni, tsa kuínsuba so. Jun xi nkú joyaha nintj xá xi kutju ma chji ko kutjuhú ndyjajihnsén.

¹⁵ Tj sa ní b'i tixiún: "Tsa mjehe Ntjaná, katsjáná nistjin ko chaséé ni xi n'eé." ¹⁶ Tunga nd'aj, nk'a t'n'esjo yjonuu ajihin kjuangak'unnuu. Ngatentee xi b'a ts'in nk'a b'asje yjoho, kui xi najmi nda ni xi tít's'in. ¹⁷ Xi be xi nkú ts'in ts'jin ni xi nda ko najmi b'a tít's'in, kui xi tít's'in ngatitsun.

5

B'i ts'in tsakúya Santiago ni xi tjeheh ra xuta nchiná xi najmi naxu ts'ínko xuta musuhu

¹ Jun xi 'minuu xuta nchiná, ch'íú ko ch'íbo ngat'aha kjuanjima xi njanenuu. ² Ja tsatsun kjuanchinánuu. Ja jehe xubú najyunnuu. ³ Ja katju tsján toonsinenuu ko toontabanuu, ko kui tsjion xi kjuakúchji nga ch'on kin'o ko ts'ínkje yjonintenuu xi nkú ts'in ts'ínkje nd'íu ni xi tjin. Jun xi tich'atjó kjuanchiná nistjin nd'aj xi nistjin xi fekuha.

⁴ Chasé maruu. Najmi y'echjihuu xuta musu xi kits'inxájin jñánuu, ko toon xi najmi y'echjihuu tjkintáya nga tifi kontránuu. Ni xi tjkintáyaha já musu xi j'áya ntjenuu, kui xi ja tsichu nginkun Ntjaná xi tjihin nga'yún. ⁵ Ni xi nkún tsjo ts'in tintsuboó ej asunntej ko najmi tib'ech'óho yjonuu ngayjee ni xi mjenuu. T'n'e chánko yjonuu, tunga xi nkú joyahá ni turu jun, xi t'n'e chánka tu xi n'ek'ieheh. ⁶ B'a tsixiún nga tjihin jé xi najmi tjihin jé ko b'a ts'in kin'ek'iehenuu. Najmi kamaḡa tsasinko yjoho.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ts'in chúyahaá Ndá Ntjaná

⁷ Tunga máha jun, já nts'ena, n'e chúkjuá sahanu santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Ndá Ntjaná. Chasé chubayohoo xuta xi ts'inxájin jñáha, xi nkú ts'in kuyáha ntje xi nda xi tsjá t'anankiu. Kuyá k'uk'un santa nkúhu nga f'ai ts'í xi b'a nistjin chuts'íu. ⁸ B'a tá ts'in jun chúya k'un k'uhun nga ja ma kj'uaíhí Ndá Ntjaná ko tjen nga'yúhuun anjmanuu, at'aha ja tibichú tiña kui nistjin.

⁹ Jun já nts'e, najmi tu kjuasti binchajohoon xinkju, at'aha tsa b'a n'oo chaséhe kjuanuu. At'aha xi kuasehe mí nihi xi ts'in xuta ja sjñasti ankjuo.

¹⁰ Jun já nts'ena, chasé chubayohoo xi nkú ts'in un kiekiehe ko xi nkú ts'in kits'in chúkjuá já profeta xi ngajoho Ntjaná kinchja. ¹¹ "já b'a nda tjihin ts'e!" B'a 'mihí xi ts'in chúkjuá ni xi mat'ain. Ja kinu'yó xi nkú ts'in kits'in chúkjuá Job ni xi kamat'ain ko yo xi nkú kits'ínkoho Ntjaná askahan. At'aha 'yún tjihin kjuanjimatak'un Ntjaná ko ma njmaha xuta, kui nga b'a ts'ihin.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ma nga chubakaá Ntjaná

¹² Jun já nts'ena, kui ni xu'bi xi 'yún tbankingu. Najmi tu nungjiun ndjiojmi ján ni xi kuixiún ko tá ndaha t'anankiu, ko tá ndaha najmi tu nungjiun tu mí nihi ni xi tjin. Tsa tichasjaiyanuu, "johon" tixiún tsa b'a tjin, ko "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. B'a n'oo tu xi najmi ts'ínnijéhenuu Ntjaná.

¹³ Tsa tijnajinnuu xi un tibehe, kanchjako Ntjaná. Tsa tijná nku xi tsjo tjihin, kase tsjoho Ntjaná. ¹⁴ Tsa tijná nku xi kjiñá un, kanchjaha jácháha xuta ninku tu xi chubantjaihi nga incha kuinchjako jóo Ntjaná ko ngajoho Ndá Ntjaná kat'ojnuhu seti. ¹⁵ Ko nk'ie nga kuinchjako Ntjaná xi s'ejihin, kamanda xi kjiñá un ko Ndá Ntjaná kjesintjehen. Ko tsa tjeheh ngatitsun xi kjiñá un, kama ndyjat'aha. ¹⁶ Kui nga b'i ngán t'inyaha ruu xinkju ngatitsun xi tjennuu, ko b'i ngán chubantjo xinkju nga chubako Ntjaná tu xi kama nkihinuu. At'aha nk'ie nga ndjá nchjako Ntjaná xi naxu nginkun Ntjaná, 'yún tjihin nga'yún ni xi nchja.

¹⁷ Ndá profeta Elia, tá xuta kama xi nkúhu ná. Nk'ie nga kinchjako Ntjaná ndjá b'a kits'in. Kui chubo tsanki nga najmi tu k'ua ts'í, ko najmi kik'a ts'í asun t'anankiu jan nú masen. ¹⁸ Askahan tá kinchjako ngáha Ntjaná, ko kik'a ts'í ko kama chá ngáha ni asun t'anankiu.

¹⁹ Jun já nts'ena, tsa tjin ajinnuu xi ngjuaj t'axihin ni xi naxu tjin ko tsa as'ai tjin xi ts'ín nga kui ndá xu'bo k'óoyak'un ngáha ni xi naxu tjin, ²⁰ tsa b'a kama, katumankjinnuu nga tu yáhá ni xi ts'ín nga k'ueña ngáha nku xutangatitsun njyá ch'onk'uhun, kui xi tib'asjehihin ngabayoo ko tít's'in nga nkjin ngatitsun n'endyjat'a.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Pedro

B'i ts'ín kikjaniháq Pedro xuta nínku

¹ An Pedro, an nda postruhu Jesucristo tít's'ínkjínnyu xujun jun xi j'ájinnyu Ntjáná. Jun xi kindzjoyo ante Ponto nga tinimasún, ko ante Galacia ya, ante Capadocia, ante Asia ko ante Bitinjá. ² Kikie tíjunnnyu Ntjá Na'míná, kui nga j'ájhinnnyu ko Espirituhu kits'ín jenuu, tų xi kúnú'yá'éhen ruu Jesucristo ko tų xi tų ngat'ahá jníhi Jesucristo kjuáts'éhenyu Ntjáná.

Kas'e nkjunnnyu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'ín tsakúya Pedro ni xi ná tjehehá nga kuichú nístjin xi fekuu

³ Kan'etsjoho Ntjáná xi Ntjáha ko Na'míhi Nda Ntjáná Jesucristo. Ngat'ahá kjuánimatak'un chánkaha kits'intsin tsetse ngáhaná nk'ie nga kits'ínkj'áya ngáha rá Jesucristo ajihin xutak'ien. Kui nga tichuyáhaná nga kjuáts'ubá tik'aán ko ná ⁴ ko nga n'ekjáhíin ni xi tsjáná, ni xi najmi máha batsun ko najmi ma chuntí ko najmi máha 'meya, ni xi títjohó ndjiojmi ján ngandanuu. ⁵ Nga'yúhún Ntjáná tókunkohonnyu tų ngat'ahá nga s'ejinnyu. At'ahá tíndaha yjoho Ntjáná nga kuákúchji xi nkú ts'ín ts'ínk'anki xuta xi ts'e nístjin xi fekuu.

⁶ Kui kjuaha nga kitsejihinnnyu kjuatsjo, ndaha tsa chuba nístjin tjihin nga n'e nibánenyu nkjin tákjá ni xi kjuítjájium. ⁷ Kui xi kuákúchji yáha jun nga kjuaxi. At'ahá nga s'ejinnyu, kui xi 'yún chji sahá rá nga toonsine. Ndaha tsa máha batsun toonsine, tunga chasehé rá tų xi s'ejna chjhi tsa kui kjuaxi. Ko nk'ie nga s'ejna chji xi nkú ts'ín s'ejin kjuaxinnyu, nda ts'ín chubayanényu ko sakúnnyu kjuáchánka ko nda k'úinnnyu nístjin nga k'j'úákúchji yjoho Jesucristo.

⁸ Tjonnyu Jesucristo, ndaha tsa najmi yo nkú tjin. Ko ndaha tsa najmi tyo nd'aj, tunga s'ejihinnnyu ko tjinnyu kjuatsjo xi tjihin kjuáchánka, xi najmi yáa xi nkú ts'ín bixíyáa. ⁹ Tjinnyu kui níj at'ahá tsakúnnyu nga t'n'ek'ankinnyu, kui xi nibáha rá ngat'ahá nga s'ejinnyu.

¹⁰ Já profeta xi kis'e nístjin nk'ie, xi kitsúya tíjunnnyu kjuanda xi sakúnnyu, kui xi kits'ínk'anki'un nga kama chubayahá xi nkú ts'ín k'úankíhi xuta, at'ahá mjehe skue kui níj. ¹¹ Kama mjehe nga incha skue yá xutaha ko mí nístjihin xi y'éjna chji Espirituhu Cristo xi y'ejnajihin já profeta nga kitsúya tíjuhún kju'a'un xi tjihin nga skue Cristo ko nga askahan s'e kjuáchánka.

¹² Tungá Ntjánáhá tsakúchjhi já profeta xu'bo nga ni xi t'ncha tsuya najmi kui kámat's'e, nga ní ngandanuu b'a kitsúhu. Kui níj xi tá kitsúyanuu já xi y'énjimínnyu én nda tsuhu Jesucristo. Nga'yúhún Espiritu xi kin'e nibáha ndjiojmi ján y'énjimínnyu. Ko tá ntútsjee mje nkjúhún nga skue nkú tjihin rá ni xu'bj.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga tintsúbá ndaa at'ahá Ntjáná ja ts'ená

¹³ Kui b'a máha, chase sisihin ruu xi nkú n'oo. Nda n'enkjintak'un ko chúya k'un'uhunyu kjuanda xi k'j'úátsjánnyu Jesucristo nístjin nga kuákúchji yjoho. ¹⁴ B'a n'oo xi nkú ts'ín ntí ni nt'é'én. Najmi tá n'ehenu xi nkú ts'ín kinchja anjmannyu nístjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntjáná. ¹⁵ Tsje katumo nginkun Ntjáná, xi nkú ts'ín tsje xi j'ájinnyu. ¹⁶ At'ahá b'i ts'ín tít'á'éhen Ntjáná: "Tsje katumo, at'ahá tsjená."

¹⁷ Xihí "Na'míhi" bixíhún xi ngúsuhún basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'ín nga nkúnkú xuta, kui nga kas'enyyu kjuábinkjuhún xi nkú ts'ín kuankínko yjonnyu nk'ie nga tinimasún so ej asunntej. ¹⁸ Yo nga kis'echjintjainnyu tų xi kama ndáihinnyu nga chubá tintsúbanú. B'a ts'ín tintsúbo nk'ie at'ahá kui níhi xi y'éjnanuu ntje chánnyu. Najmi toonsine ko tsa toontaba kin'echjén nga kis'echjintjainnyu, ni xi máha batsun. ¹⁹ Jníhi ní Cristo kin'echjén, kui xi 'yún chji. Xi nkúhu nku chutsánka kama Cristo, chutsánka xi najmi chumi níhi xi k'uhún ko xi najmi uhún.

²⁰ Kintehe ní nga kamanda asuntee kis'enda tíjunn ni xi ts'ín Cristo, ko nístjin feku xi kich'áa nd'aj j'aikúchji yjoho ngandanuu. ²¹ Ngat'ahá Cristo s'ejihinnnyu Ntjáná, kui xi kits'ínkj'áya ngáha rá Cristo ngabayoo ko kitsjáha kjuáchánka. Kui nga t'n'e s'ejihinnnyu ko tíma 'yún tak'uhunnu Ntjáná.

²² Nd'aj ní nga ja kamaje anjmannyu at'ahá kinu'yá'óhóon én xi naxu tjin ko nga tų xi ndahá ts'ín tíjanuu nga n'etjó xuta nínku, kui nga ngayjee anjmannyu n'etjohonu xinkju.

²³ At'ahá ja kitsin tsetse ngáhanu. Najmi kitsiun xi nkú ts'ín tsin xuta xi máha 'me. Éhen ní Ntjáná kits'intsin tsetse ngáhanuu. Kui xi fi ndju. Najmi kámaha kfe.

²⁴ At'ahá b'i ts'ín tít'á'éhen Ntjáná:

Ngayjee xuta, xi nkú joyaha jná xi tjin.

Ko ngayjee kjuáchánkaha xuta,

xi nkú joyaha naxúhu jñóo.

Xi jñóo ko jne naxúu,

²⁵ tunga éhen Ntjaná santaha tu nkjéhé ni ngjuai ndju.
Kui éen, kui én nda tsu xi ja kis'enijmí ajinnúu.

2

¹ Kui b'a maha, n'e t'axíhinnu ngayje kjuach'onk'un, ngayje ni tsank'á, kjuajohonkjin, kjuaxintak'un ko ngayje tikjá kjuachubatit'ain. ² Katumo xi nkú joyaha ntinta xi mje nkjúhun ntáchiki. B'a ts'in katuma mjenúu én xi ndoo. Kui xi tsjá nga'yúhun kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'in saáhanu santaha nkúhu nga kjuáts'e sínnyu Ntjaná. ³ Xihí jahá kichjut'o ngandahá Nda Ntjaná.

B'i ts'in tsakúya Pedro nga nku ndio k'aku kits'in ma Jesucristo nga y'éña chubaya

⁴ Nibák'un tiñohoo Nda Ntjaná, kui xi nkú joyaha nku ndjio xi tíña tik'un. Kikjaníya xuta ndjio xu'bo, tunga Ntjanáhá j'ájin ndjio ko nginkun Ntjaná 'yún chjihí ra. ⁵ Jun xi nkú joyaha ndjio xi tíntu tik'un, xi kin'endakoho nku ninku xi najmi asuntee y'aha ra. Kin'e manúu já na'mi jehe Ntjaná xi tsjáha chje Jesucristo, chje xi nk'a ján tjehe ra. A Ntjanáhá tí'bohó kui chje nga b'a t'n'o, kui chje xi sasihin Ntjaná.

⁶ At'aha b'j ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjio k'aku,

xi j'ajián ko xi 'yún chji.

Ndahachí najmi sakúhu kjuasuba

xuta xi s'ejihin ndjio.

⁷ Ngat'a ts'ajun xi s'ejinnúu Nda Ntjaná, chjihí ra kui ndjio. Tungá xi najmi s'ejihin, bitjusun má nga b'j ts'in tjit'a xujun éhen Ntjaná:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexjóo,

kui xi ja j'ai ma ndjio k'aku.

⁸ Ko b'j tá títu ya:

Tsichu ma nku ndjio xi ts'in saténki xuta,

nku naxi xi ts'inxuntuhu.

Saténki xuta xu'bo ngat'aha éen, at'aha najmi nt'é'éhen éen. B'a maha xuta xu'bo at'aha ja b'a ts'in tíña nga b'a kamaha.

⁹ Tungá máha jun, jun xi xuta xi kich'ajin, jun já na'mi xi ts'inxát'aha xi batéxumaha nk'a ján, tsjenú jun xi xuta naxinantáha Ntjaná, xuta xi ja tsichu ma ts'e Ntjaná. B'a kin'e manúu tu xi kuxinyahanu xi nkú ts'in chánka xi j'ajinnúu. At'aha Ntjaná j'ajinnúu nga kuitjujun má jyuun ko nga kuitjás'enjiun má nga ts'in ndzjen kjuachánkaha. ¹⁰ Njstjin nk'ie, najmi xuta naxinantá kik'innúu, tunga nd'aj ja tsichumo xuta naxinantáha Ntjaná. Ko njstjin nk'ie najmi kichase nimanúu, tunga nd'aj ja tíchase nimanúu.

B'i ts'in tsakúya Pedro xi nkú ts'in tjihin nga kuankikáá yjoná ajihin xuta xi tjin asunteej

¹¹ Tjona jun, já nts'e. Tibankinúu nga t'ech'óhoo yjonúu xi nkú ts'in mjehe animanúu. At'aha kui nii, kui xi tífi kontranúu. Yo nga xin nankinúu ko tu tinnimasúnnú ej asunteej.

¹² Tu nku kixihí tankinkoo yjonúu ajihin xuta xi najmi be Ntjaná. B'a n'oo ndaha tsa b'a incha kuitsu nga najmi nda t'n'o. Tungá incha skuehé ni nda xi n'oo ko ts'íintsjohó Ntjaná njstjin nga kuanki kuenta.

¹³ Ngat'aha nga Nda Ntjaná ts'enúu, kui nga chankjúhunnu ngayjee já xi tjihin xá ej asunteej. B'a n'oo nginkun ndá tíjün k'aku Romá ¹⁴ ko b'a n'oo nginkun já k'aku xi b'éxá ndá tíjün k'aku nga ts'innijéhe xi ch'on ts'in ko nga kjanínk'a xi nda ts'in. ¹⁵ At'aha mjehe Ntjaná nga n'oo ni xi nda. B'a ts'in k'úéchjahanu ts'a xuta xi najmi be Ntjaná ko najmi mankjihin ni xi ts'e.

¹⁶ Ndaínnyu yjonúu nginkun Ntjaná, tunga najmi tu n'echjénnú kjuandaínnyu tsa kuaintohoo yjonúu nga n'oo ni xi najmi nda. Tu sa ní tíntsuboo xi nkú ts'in b'entu xuta xi ts'inxát'aha Ntjaná. ¹⁷ Chankjún ngayjee xuta. N'etjío xi tá Ntjihí Ntjaná. Chankjún Ntjaná. Nuú'yá'óhooon ndá tíjün k'aku Romá.

B'i ts'in títusya Pedro ni xi tjihin nga ts'íin xuta musu xi kich'atse

¹⁸ Jun xuta musu xi kich'atsenuu, chankjún já ntjanúu ko nuú'yá'óhooon, najmi tu suba xi nda tíjyahá ko xi ma nímaha jun xi b'a n'ekoo. B'a ní tá n'ekoo xi kjan ts'ínkonúu. ¹⁹ At'aha nda nginkun Ntjaná nga ts'íin chúkjuá jámysu kjuá'un xi tíf'ajin, ndaha tsa najmi tjihin nga kj'uajin niy kai, tunga ts'in chúkjuahá at'aha ja kitsjáha yjohó Ntjaná. ²⁰ Tungá tsa ch'on t'n'o ko tsa as'ai títs'in'unnúu já ntjanúu ko t'n'echjúkjuo, ¿mí ni chánkaha xi t'n'o ma? Tungá tsa nda t'n'o ko as'ai t'n'e chúkjuo kjuá'un xi tibitjáiún, kuihí ni xu'b'j xi nda nginkun Ntjaná.

²¹ J'ajinnúu Ntjaná nga n'oo ni xi nda ko nga n'e chúkjuo ni xi tu kjuandahá kuitjáiun, xi nkú tá kits'in Cristo nga un kiekehe ngandanúu. Y'éña chubayanúu, tu xi b'a tá n'ehenu. ²² Najmi kits'in ngatitsun ko najmi kik'anacha. ²³ Nk'ie nga ch'on kik'ihin, najmi ch'on ts'in

kits'ink'óya. Nk'ie nga un kíkíehé, najmi b'a kitsú nga k'uásje chjí ni xi t'ín'ehe. Tù sa ní aya ntsja Nt'ianá y'éjñaya yjohó, at'aha kui xi kixí ts'ín k'jua.

²⁴ Kui kíkjin kik'anji ngatitsunná nga kis'et'a kruu. B'a kits'ín tù xi kuayáha ráá ngatitsuun kó naxu n'éé nga kuintsubaá. Kó tù ngat'ahá nga kin'e'uhun Cristo, kui nga kin'enkihjínuu.

²⁵ Nístjin nk'ie xi nkú joyaha chútsanká xi ngji t'axín kamo, tunga nd'ái ja kik'óyak'un ngáhanu Nda bastuu, kui xi kunnuu.

3

B'í ts'ín tít'suya Pedro xi nkú ts'ín t'jihin nga k'úéntukó xinkjín xuta

¹ Kó jun xi tí'mínúu jminchjín, chankjún x'innúu. B'a ts'ín ni xi n'ehenu ts'íihin nga s'ejihín Nt'ianá x'innúu. Najmi ni xi chubó ts'íin nga s'ejihín x'innúu. ² Skúe xi nkú ts'ín naxu t'bankinkóo yjonúu kó nga t'yanjúun Nt'ianá.

³ Najmi tù tsjo n'ek'íesunk'o yjonúu, tsa nihi xi nkjún ts'ín k'úéndo ntsjanúu kó tsa nihi xi nkjún ts'ín ngjúát'o tóonsine kó tsa najyun xi 'yún chjí ndyjoó. ⁴ Tù sa ní ajin anjmanúu kas'e kjuatsjótjín xi najmi mahá feya, kui xi tsuhu rá nga nda kas'eyanúu kó najmi stinta. Kui ni xu'bj xi 'yún chjíhi rá nginkun Nt'ianá.

⁵ Nístjin nk'ie b'a ts'ín y'énda yjohó jminchjín je xi kis'e. Kui xi kama 'yún tak'un Nt'ianá kó incha kíkienkjún x'ihín. ⁶ Xi nkúhu Sara, kui xi kint'é'éhen Abraham kó "Chá Nt'ianá" kitsúhu. Tsa ni xi nda n'ehenu kó najmi kuinkjún ni xi kamat'on, jun xi ntíhi Sara b'a.

⁷ Kó jun xi tí'mínúu jáx'in, n'enkjínk'un sisiun xi nkú ts'ín kuintsubaakó chjuúnnúu. Chankjún at'ahá najmi ndjá t'jyaha xi nkúhu jun, kó at'ahá jun kó kui tá ñja n'ek'jáinkohóo kjuandaha Nt'ianá nga kuintsuba tik'un. B'a ts'ín t'intsubaakóo tù xi najmi chumi nihi xi k'uéchjahá rá nga chubakóo Nt'ianá.

B'í ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín t'jihin nga kuintsubaá

⁸ Kó ni xi fekuha, nda ts'ín t'intsubaakóo xinkjú. B'í ngán chásé njmohóo kó n'etjó xinkjú at'ahá nts'o mahanu. N'e'yún tak'un xinkjú kó njmakjúu katumo. ⁹ Najmi tù n'es'echjít' tsa ch'on t'ín'enúu kó najmi tù én ch'on tsu n'ek'óyo tsa ch'on tí'mínúu. Tù sa ní chubantjó nginkun Nt'ianá xi nkú tít'sinnúu, at'ahá tù xi nda ts'ínkóhonu Nt'ianá, kui nga kichj'ajihinnúu.

¹⁰ At'ahá b'í tít'su xujun éhen Nt'ianá:
Xi mjehe ts'íintjo nístjin xi y'a,
kó mjehe nga tsjo ts'ín k'j'uhá nístjin,
kui xi kat'éch'ohó njai én ch'on tsu,
kó najmi tù katitju ts'a én tsank'a.

¹¹ Kats'ín t'axihín yjohó kjuach'onk'uun,
kó kats'ín ni xi nda.

Katangisjai kjuajyu kó kat'ejñajin.

¹² At'ahá Nt'ianá basehe xuta xi naxu ts'ín,
kó nda basínjúhu ni xi 'mihí nga chubakó,
tunga fi kontrahá rá xi ch'on ts'ín.

B'í ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín s'eyaná tsa kjuanjimá kuítj'aján

¹³ ¿Yá xi ch'on ts'íinnúu tsa ngayjehe k'un n'oo ni xi nda? ¹⁴ ¡Á b'a nda t'jihin ts'ajun tsa nk'ie nga t'ín'o ni xi naxu t'jín t'bitjajíun kjuanjimá! Najmi tù binkjun xuta kó najmi tù nkjún manú. ¹⁵ Tù sa ní chankjún Cristo ajin anjmanúu, at'ahá kui xi Nda Nt'ianúu maha. Kó t'intsuba ndo nga kamanúu k'únyohóo xi ngjuásjaiyanúu ngat'a ts'e kjuanda xi t'ichuyóhoo.

¹⁶ Tunga njmakjúahá n'esjo yjonúu kó chankjún jóo nga b'a n'oo. Najmi tù chumi ni chubá n'ek'anjiu yjonúu, tù xi nk'ie nga chubayan'éhenúu kjuasuba kasakúhu rá xi t'inchjatit'ainnúu ngat'ahá xi nkú ts'ín naxu t'bankinkóo yjonúu nga yjankiu Cristo. ¹⁷ Tsa ni xi kjuanjimá t'bitjajíhinnu, b'a katuma tsa Nt'ianá b'a ts'ín mjehe. Tunga ngat'ahá ní nga nda t'ín'o b'a katumanúu, najmi ngat'ahá nga ch'on t'ín'o.

¹⁸ At'ahá kui nihi xi tá 'ajin Cristo. Nkúhú njyá k'ien tù xi kits'innidyajnuhu ngatitsuhun xuta. Xi naxu nginkun Nt'ianá un kíkíehé ngandaha xi najmi naxu nginkun Nt'ianá. B'a kamaha tù xi ngjikhoná nginkun Nt'ianá. Kui xi ngat'a ts'e yjonintehe kin'ek'ien tunga ngat'a ts'éhé espiiritúhu kin'ek'áiyaha. ¹⁹ Kó espiiritu nk'ie nga ngjik'iénjímíhi xi ja k'ien xi kjintuyá'yún, ²⁰ xi najmi kint'é'én nístjin nga y'ejña Noe nk'ie, kui nístjiun nga tsakúchji kjuatsentaha Nt'ianá nga kikuayá tsa ngjuakj'áha rá anjmanúu xuta nk'ie nga tít'sinnúu tsutsu chánkoo Noe. Jin mahá xuta xi kits'ink'ankihí ntóo nk'ie nga incha jas'en tsutsu chánkoo.

²¹ Ntóo y'éjña chjí t'jün xi nkú ts'ín kits'ink'ankinúu ntánjúu nk'ie nga saténtáá. Tunga nk'ie nga saténtáná, n'ek'ankiná at'ahá j'áiyaha Jesucristo ngabayoo. Najmi saténtáá tsa tù xi chjuxihín kjuachuntíhi yjoninténá. B'a ní n'ená tù xi t'ibinchisjálhíná nga je s'eyahaná

nginkun Ntjaná. ²² Ngjinji Jesucristo nk'a ján ko tijnat'aha Ntjaná. Nt'é'éhen ntitsjee, xi tjin yaha xá ko xi batéxuma.

4

B'i ts'in títusya Pedro ni xi k'úéch'oghó yjoná

¹ Tu ngat'aha nga un kíkíehé Cristo nga kik'a yjoninnte, kui nga tjeheñ ruu yjonuu nga ta kui niu xi k'j'ujjin. At'aha xuta xi ja j'ajin kjuanimá, kui xi ja y'éjña ngatitsuuñ. ² B'a incha kits'in tu xi nistjin xi k'ua saha najmi ta k'úéntuhu xi nkú ts'in nchjaha animaha. K'úéntu ní xi nkú ts'in mjehe Ntjaná. ³ Ja j'a xi nkú n'e tintsuho nistjin nk'ie, nk'ie nga kin'o ni xi tsjoho xuta xi najmi be Ntjaná, ko kik'aintohoo yjonuu nga kin'o tu mí nihi ní, ko kin'o ni xi nchjaha animanu, ko kama ch'iu, ko kik'ohoo kjuatsjo animanu, ko tu nku kjuatsjohó kama mjenuu, ko kiyankjún ntia ch'onk'un xi ts'inná xuta.

⁴ Xuta xu'bo najmi mankjihin á najmi ta n'ekohonu ni ch'onk'un xi tu ni xi jáh kits'inkjas'ehen yjoho. Kui nga nd'aj ch'on ts'in nchjayaneheñuu. ⁵ Tunga tjihin ni nga ts'inkjas'en kuenta nginkun Ntjaná. Kui xi ja tjinaha yjoho nga kuasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xi tjinu tik'uun ko xi ja k'ien. ⁶ Kui kjuaha nga ta kis'enjimihí ra xi ja k'ien én nda tsuhu Ntjaná, tu xi k'úéntu tik'uhun espirituhu xi nkú ts'in mjehe Ntjaná, ndaha tsa ja kichasehe xi nkú ts'in y'entu asuntee.

B'i ts'in tsakúya Pedro nga nda n'exáká ni xi kitsjáná Ntjaná

⁷ Ja t'ibichú tiña nistjin nga n'ekje ngayjee ni xi tjin. Kui nga chaseh sinsihin ruu ni xi n'oo ko najmi tu n'ek'íayoo nga chubakoo Ntjaná. ⁸ Yún mjena nga n'etjío xinkiu, at'aha kjuatjoo nkjin nkjún ngatitsun ts'innayjaju. ⁹ N'ekjohoon xinkiu ni yanuu ko tsjo kat'enuu nga b'a n'oo.

¹⁰ Xi nkú nga ts'in xkí kjuanda xi kin'ekjohoon nga nkúnkú, b'a ts'in n'e chjónjihjin xinkiu kui niu. Ngandaha xinkiu katumachjén kjuandoo, at'aha tjihin nga nda n'e chjón nga nkúnkú kjuandaha Ntjaná xi kin'ekjas'ennuu. ¹¹ Tsa tjin xi kuin'chja, én xi títjáha Ntjaná kui xi kanchja. Tsa tjin xi kuasinko xuta, katasinko xi nkú ts'in tijná nga yún xi títjáha Ntjaná. B'a ts'in ajihin ngayjee ni xi n'oo sakúhu ra kjuachánka Ntjaná. B'a kama at'aha Jesucristo yjankiu. Kui xi kas'ehé kjuachánka ko nga yún santaha tu nkjéhé ni. B'a katuma.

B'i ts'in tsakúya Pedro xi nkú ts'in ndjá kuin'chaján ni xi ts'e Ntjaná

¹² Tjona jun, já nts'e. Najmi tu katuma nkjúnnyu ni xi tímát'on nga ndjá tichjut'ayák'unnuu, tsa b'a kamanuu tsa ni xi k'j'ai kui ni. ¹³ Tu sa ní tsjo kat'enuu nga tísakút'anuu kjua'un, kjua'un xi ta j'ajin Cristo, tu xi yún tse katumaha kjuatsjonuu nistjin nga kama chji kjuachánkaha Cristo. ¹⁴ Tsa ch'on tí'minuu at'aha Cristo yjankiu, já b'a nda tjihin ts'ajun! At'aha Espirituhu Ntjaná tijnajinnuu, Espiritu xi tjihin kjuachánka. ¹⁵ Tjin xi un behe at'aha animá ts'ink'ien, ko tsa ndyjé ts'in, ko tsa ch'on ts'in, ko tsa chuba tsungijihin yjoho kjuá xi tjihin k'j'ai xutaha, tunga najmi b'ahá katuma ajinnuu. ¹⁶ Tunga tsa tjin xi un tibehe at'aha Cristo kits'inkjas'ehen yjoho, najmi tu katuma subaha. Tu sa ní kats'intsjoho Ntjaná at'aha Cristo tjenki.

¹⁷ Ja chuba nga kuatuts'ihin ra Ntjaná nga kuasehe mí nihi xi ts'in xuta. Xuta xi ts'e k'uhaha ra. Tsa ná kuatuts'inkohóná, ¿nkú sa ts'ihin xi najmi tít's'inkjáhjin én nda tsuhu Ntjaná? ¹⁸ Tsa 'ni b'anki xi naxu ts'in, ¿yá xi behe nkú k'úé ts'e xi najmi benkjún Ntjaná ko xi tít's'in ngatitsun? ¹⁹ Kui b'a maha, xi f'ajihin kjuanimá nk'ie nga Ntjaná tít'sjante, kats'inkjas'en animaha aya ntsja xi kits'innaha, kui xi ma 'yún tak'aán, ko tu nkú ndahá kats'in.

5

B'i ts'in títusya Pedro xi nkú ts'in chasehe xuta ninkuhu Ntjaná

¹ An xi ndáchá ajihin xuta ninku. Tunkán kíkíekohona kjuanimaha xi j'ajin Cristo ko ta an xi sakút'ana kjuachánka xi s'ejña chji ndyjun nkiní. Tíbankihí jácháha xuta ninku xi tjin ajinnuu. ² Chuhúun chuhsankaha Ntjaná xi kin'ekjas'ennuu. Chasohoo, tunga najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kjuá yún tin'ehenuu. Ngayje nihi k'un chasohó xi nkú ts'in mjehe Ntjaná. Ko ta ndaha tsa toon mjenuu, tsa kui kjuaha nga chaseheruu. Chaso níhi at'aha mjenuu nga chasohó xuta ninku.

³ Najmi tu ndjá n'ekoo xuta xi kin'ekúmntanuu. Tu sa ní t'ejña chubayohoo xi nkú incha ts'jin xuta ninkuhu Ntjaná. ⁴ B'a ts'in nk'ie nga k'j'uaikúchjiji yjoho Nda bastu k'aku, n'ekjohoon chjihí kjuachánka xi najmi maha fe.

B'i ts'in títusya Pedro mí nihi xi chasehé nga kuin'subáá

⁵ Ko ta jun xi tí'minuu já xunkú, tíbankinuu nga chan'kjún jácháha xuta ninku. Ngatento b'i ngján nímakjua n'esjo yjonuu nginkun xinkiu, at'aha b'i ts'in tjit'a: Ntjaná fi kontraha xi ngak'un,

tunga tsjáhá rá kjuanda xi nímakjuá tjíntuyáha.

⁶ Kui nga n'e nímakjuáhanu yjonuu kinte nga'yún chánkaha Ntjáná, tū xi kui k'uásjenk'ahanuu nk'ie nga kuichú chuba. ⁷ Ntjáná n'ekjas'ohoon ngayjee ni xi kjintahánu, at'aha kui xi kjintahá rá jun.

⁸ Chase chubayohoo ni xi n'oo kō tintsuba ndo, at'aha ndanindoo xi nda kontránu maha. Tsú'ba xi nkú joyaha xa xi tib'éntsjí nga títangisjai xuta xi kjiné. ⁹ Tankín kontrohoo kō ndjá tinchajiun nga s'ejinnuu Ntjáná. At'aha yo nga tá kui kjuá uhun xi tít'sín chúkjuá já nts'o xi tjin nga ngúsuhun asuntee.

¹⁰ Nk'ie nga ja un kabenuu chuba nístjin, Ntjáná kikjin, kui xi tsjáná ngayje tákjá kjuanda, kui xi Cristo kits'ínchén nga j'ájiná nga sákúná kjuachánkaha xi najmi maha feya, ts'ín nga kamo xi tjihin nga kamo, tsjá nga'yúnnuu, ndjá ts'ínkinchánuu kō najmi tá tsufi kuinchahanu. ¹¹ Kui xi tū nkjéhé ni tjihin nga'yún. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujun

¹² Silbanō xi ndá nts'é xihín, xi kixí fikō xáha, kui xi tsasinkona nga kits'inntá xujun. Chubahá ni xi tibet'ánuu nga títسانییánuu kō tixinya kixinuu nk'ie nga ni xi tjit'a ej, kuihí xi kjuandaha Ntjáná. Ndjá tinchajiun kjuandoo.

¹³ Tít'sínkinuu kjuasuniña xuta nínku xi tjin ante Babilonia. Kui xi tá j'ájihin Ntjáná xi nkúhu jun. Tá tít'sínkinuu kjuasuniña Marko, kui xi ntína xihín. ¹⁴ B'í ngján tsjo n'e súniñohoo xinkju.

Kas'enuu kjuajyu ngatento jun xi tintsúbajihun Cristo.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Pedro

B'j ts'ín kikjaniñahq Pedro xuta ninku

¹ An Simon Pedro, an nda musu sihin ko nda postruhu Jesucristo tits'inkjínnyu xujuin jun xi ja ta kin'ekjóhoon nga s'ejinnyu Ntjaná xi nkúhu jin, tu ngat'aha nga naxu kits'ín Jesucristo, kui xi Ntjaná ko kui xi ts'ínk'ankiná. Ndahankjún tjín nga s'ejinnyu.

² Kas'e nkjúnnyu kjuanda ko kjuajyu at'aha yo Ntjaná ko Jesucristo xi Nda Ntjaná maha.

B'j ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga k'uéntu xuta xi ts'e Ntjaná

³ Ngat'aha kjuachánkahá ko kjuandaha Ntjaná j'ájihinná. Ko tu ngat'aha nga yaá xi j'ájinná, b'a ts'ín nga'yúhún kitsjákhoná ngayjeé ni xi machjénná, tu xi kuintsúba tik'uhunná ko tu xi chankjúhunná Ntjaná. ⁴ B'a ts'ín kitsjáhaná ni xi kitsúya títjun, xi 'yún chji ko xi 'yún chánka, tu xi b'a ts'ín kujúyúhu ruu ni xi chjháha animaha xuta, ni xi tits'ínkatsúhún asunteej, tu xi sakúhúnnyu nga kuintsúba tik'un xi nkú ts'ín tjíña tik'un Ntjaná.

⁵ Nk'ie nga ja s'ejinnyu Ntjaná n'e kjuá'yúhún yjonuu nga t'esún sohoo nga kixi tankínkoo yjonuu. Ko nga kixi tibankínkoo yjonuu t'esún sohoo nga mankjinnuu ni xi ts'e Ntjaná. ⁶ Ko nga mankjinnuu t'esún sohoo nga ja manuu b'ech'ó suboo yjonuu ni xi tjín asunteej. Ko nga ma b'ech'ó suboo yjonuu t'esún sohoo nga tjinnuu kjuatsenta. Ko kjuatsentoo t'esún sohoo nga týankjún Ntjaná. ⁷ Ko nga týankjún Ntjaná t'esún sohoo nga tín'etj'ó xuta ninku, at'aha kui xi já nts'o maha. Ko nga tín'etj'ó xuta ninku t'esún sohoo nga tjinnuu kjuatjo.

⁸ At'aha tsa b'a n'e kuintsúboo ko tsa tu nkú b'a n'enú, kama ndjuút'a ni xi ja yohoo Nda Ntjaná Jesucristo. Kui niij xi kuásinkonnyu nga nda n'etjusun ni xi n'o ko najmi kuintsúba ts'o. ⁹ Tunga xi najmi b'a ts'ín tjintu, kui xi najmi ma chjihí. Ka ma. Tits'ínchaya nga ja tsichu ma jehe ngatitsun xi kis'ehe nistjin nk'ie.

¹⁰ Kui b'a maha, já nts'e, n'e kjuá'yún saha ruu yjonuu nga takúchjiu nga kjuaxi nga Ntjaná ja kinchjanuu ko j'ájinnyu. At'aha tsa b'a n'e kuintsúboo, ndaháchí najmi kuankiún t'axihún Ntjaná. ¹¹ B'a ts'ín k'uaante tsjo tsjohonnyu nga kujtás'oon má batéxuma sín Nda Ntjaná Jesucristo. Kui xi ts'ínk'ankiná.

B'j ts'ín títuya Pedro mí kjuaha nga tu nkú tibakúyahá ra xuta ninku

¹² Kui nga ts'ínkj'áitsjen tehentehennu ni xi tib'et'ánnyu, ndaha tsa ja yo ko ndaha tsa ja ndjá tinchajun ni xi naxu tjín xi ja yo. ¹³ An kjinena nga ts'ínkj'áitsjennuu niú nk'ie nga tijnáya sa yjoninte xu'bj. ¹⁴ At'aha ja be nga chubahá ndyjaha nga k'uejñá yjoninte xu'bj, xi nkú ts'ín y'éjña chjina Nda Ntjaná Jesucristo. ¹⁵ Ko ts'ian nga'yún, nga nk'ie nga ja k'uejñá asunteej, tu nkú n'ekj'áitsjennú ni xi tixinnyu.

¹⁶ Nk'ie nga tsixínyajhi xi nkú ts'ín kj'uaí Ndantjaná Jesucristo, xi nkú ts'ín kj'uaíko nga'yún chánkahá, najmi én tsank'á xi najmi chumi ni chjihí ra kin'echjéin. Kjuachánkahá ni y'éjña chjii, kui xi tunkuín tunkuín kiyahaní. ¹⁷ Ntja Na'miná kitsjáhá nga chankjún ko nga s'ehe kjuachánka nk'ie nga kinu'ya ntaha Ntjaná xi tu xi tjihin ra kjuachánka. B'j kitsú: "Kui xu'bj xi Ntjaná. Tjona ko tsjo mana." ¹⁸ Jin kinu'yái ntá xu'bj xi nibaha nk'a jan nk'ie nga tintsúbakoi Jesucristo tjennú xi má kama kjuankjúnnyu.

¹⁹ B'a ts'ín bitju naxuhu én xi kinchjá já profeta nk'ie. Nda tín'o tsa tibusinñjuhuyú éen. Kui xi nkú joyaha nd'í xi tib'at'ai má jyuun santa nkúhu nga kujchú ma sen nistjin xi ma ndyjuun ko niñu xi ma chji nga ta jyuun ts'ín ndzjen ajin animanuu. ²⁰ Katumankjinnuu nga ndaha nku ni xi kinchjá já profeta, xi tjit'a xujun éhen Ntjaná, najmi ma mjenaxá xi nkú ts'ín mjená. ²¹ At'aha najmi animaha xuta nibaha ni xi kinchjá já profeta. Espirituhu ní Ntjaná kits'ín nga kinchjá xuta én xi nibahá ra Ntjaná.

2

B'j ts'ín tsakúya Pedro ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi tjínjihin xuta ninku

¹ Ajihín xuta xi ntje judio tjeheñ ra kis'e já profeta tsank'á, xi nkú nga ta ts'ín s'e ajinnuu já maestru tsank'á. Kui xi já mañá xi ngakjá kuakúya ni xi ts'e Ntjaná. Kj'ai ni xi kuakúyanuu, kui xi ts'ínkatsúnnyu. Najmi ts'ínkie yjoho nga Nda Ntjaná xi ts'asjehjín. B'a ts'ín kitsá ts'ín nibánehe ra yjoho nga n'ekje. ² Nkjin xi incha ts'ín ni xi incha ts'ín jóo, ni xi tu subahá maná. Kui ngat'aha jóo ch'on ts'ín chubayanéhe ni xi naxu tjín. ³ Tu ngat'aha nga 'yún incha mjehe toon, kui nga k'uanachahanuu nga kjé'anuu ni xi ts'ajun. Ngat'a ts'e jóo ja nd'ai tjindahá ra yjoho xi ts'ínnijéhe ra. Ja tjíña nda nistjin nga n'ekje.

⁴ Nistjin nk'ie Ntjaná najmi kits'ínndyjat'aha ntitsje xi incha kits'ín ngatitsun. Ajin ngak'jen ní kik'anik'áya. Má jyuun kingjáya'yún, tjintu nda nga n'ekokjua. ⁵ Ko ta ndaha najmi

kits'inndyjat'ahā xuta xi kis'e nú chá ján. Ntá kits'ínkjekohó xi najmi kikienkjühun. Tunga máha Noe, kui xi y'éñimí ni xi naxu tjin, kui xi kin'enk'anki ko yatu sa xuta.

⁶ Ta y'éñanehe Ntjaná nga n'ekje nanki Sodoma ko nanki Gomorra. Tu nasuhú kits'in ma naxinantóo. B'a ts'in y'éñia nkjühun ra xuta xi s'e askahan xi najmi skuengkjün Ntjaná. ⁷ Tunga kits'ínk'ankihí Lot, kui xi nku ndá xi naxu kits'in, xi un kikiēhe nga kikiē ni nkú ts'in y'entu xuta ch'onk'un xi kits'ántēhe yjohó nga kits'in tu mí nihi ni. ⁸ At'ahā ndá xu'bj xi naxu kits'in, xi y'ejñajihin xuta xu'bo, xkj nistjin un nkjün kikiēhe nk'ie nga kikiē ko kint'é ni ch'onk'un xi kits'in jóo. B'a kamahā at'ahā je tjíyaha.

⁹ Kui b'a maha, ngayjee ni bakúchji xi nkú ts'in Ntjaná mahā b'asjenki xuta xi benkjühun ajihin ni xi nibánehe, ko be xi nkú ts'in kuyáko xuta xi najmi naxu ts'in, xi tjihin nga un skuēhe nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta. ¹⁰ Ko 'yún un skuēhe xi tjintujin ni chuntí ni nchjaha animaha ko najmi benkjün xi tjihin xá nk'a ján. Kui jóo xi si ko tu mí nihi ni xi incha ts'in. Najmi tsankjün nga ch'on ts'in nchjayane xi i nk'a ján. ¹¹ Tunga ntitsjee, ndaha tsa 'yún tjihin nga'yún ko nga nk'a tjen ga já xu'bo, najmi ch'on ts'in nchjayane xi ch'onk'un xi tjihin kjuachánka ko najmi batéjéne nginkun Ntjaná.

¹² Tunga máha já xu'bo, chubá ch'ohón ts'in nchjane ni xi najmi mankjihin. Kui xi nkú joyaha chü. Najmi mahā ts'ínk'ank'un. Chubá tjintuhú nga ts'in ni xi nibá suba kuihí. Kui xi nkúhu chü xi nuba ko n'ek'ien. Kui nga ndyaha jóo xi nkúhu chü. ¹³ Ts'ínk'áihin chjihí ni ch'onk'un xi incha ts'in. B'a tsu nga sakúhu kjuatsjo nk'ie nga tít's'intsjojin tu mí ni ch'onk'uhún ni nga nistjiun. Kui jóo xi nkú joyaha chuntí ko ts'ján ajinnu. Santaha ts'intsjojin kjuanajmindahā nk'ie nga kjinekonu niñu.

¹⁴ Najmi ma be nda nku tachjuun. Najmi mjét'íahā nga ts'in ngatitsun. B'anachahā xuta xi najmi ndjá tjincha. Tu ni xi kít'sa xáhā ts'ínk'ank'un nkú ts'in sakúhu ra toon. Ni xi ts'in, kui xi ngjuakohó má nga ndyja. ¹⁵ Ja ngji t'axihin ni xi naxu tjin ko ja kinyajihin, kui nga b'a tjincha ts'ihin xi nkú kits'in ndá profeta Balaam xi ntíhí Beor. Kits'in mje toon Balaam ko j'áchji nga kits'in ni xi najmi nda. ¹⁶ Tunga kichubatikohó ngat'ahā ngatitsuhun. Búrúhu, chü ch'á xi najmi mahā nchja, ntahā xuta kik'a nga y'éch'ohó Balaam nga ts'ín kjuakukú xi tít's'in kai.

¹⁷ Já xi tib'anachahā xuta, kui xi nkú joyaha ntá tixá xi najmi tjihin ntá, njnti xi tu má fikohó ra ntjo. Kui xi tjeheh ra má tu xi jjuhún. ¹⁸ Incha nchja én ngak'un ko én xi najmi tjihin sin. Bakúya nga ma n'e ni xi nchjaha xuta ko nga ma ts'in tu mí nihi ni. B'a ts'in b'anachahā ra xi as'ai kikiexihin yjohó ajihin xuta xi tjintujin ni xi najmi b'a tjin. ¹⁹ Ndaha tsa ni xi ts'ínkatsuhun xuta tj'yúhún, tunga chubá b'ahā incha tsu nga ts'ín ndáihí xuta. Tj'yún jóo, at'ahā ni xi ts'in nganáná, kui xi b'é'yunná.

²⁰ Tsa ja incha tsankin t'axihin ni ch'onk'un xi tjin asuntej at'ahā kin'ekjáhín Nda Ntjaná Jesucristo xi b'asjejinná, tunga tsa tã kuinjehin ngáhaná kui niñu ko n'endyjaahá, 'yún ch'onk'un ma sahá akahan. ²¹ Kui nga tu sahá ra nda tjin tsa najmi kikiē jóo ni xi naxu tjin, at'ahā 'yún kama ch'onk'un sa nga kikiē ni xi ndoo. B'a kamahā nga ngji t'axihin kjuatexuma je xi kik'áihí. ²² Tibitjusunjihin jóo én xi nchja xuta: "Nañoo tã kjine ta ma ngáha ni xi bisuhú. Chínka xi as'ai mama kabinguya tím'otikjáin yjohó siu."

3

B'i ts'in tsakúya Pedro nk'ie nga kj'uai ts'ínk'okjua Nda Ntjaná Jesucristo asuntej

¹ Tjona jun, já nts'e. Xu'bj xi xi ma johó ra xujun xi tít's'ínk'ánju. Xujun xu'bj ko xi tjuun y'et'anju tu xi n'ekj'áitsjehennu ni xi ja tsakuyánu. B'a kits'ian tu xi cháhanu xi nkú ts'in s'yahanu. ² N'ekj'áitsjohoon yjonu én xi kinchja já profeta je xi kis'e nistjin nk'ie ko kjuatexuma ni tsakuyanú já postru, kjuatexumaha Jesucristo xi Nda Ntjaná maha ko kui xi ts'ínk'ankiná.

³ Katumankjin sisinnu nga nistjin xi fekuu s'e xi k'úéntujin ni ch'onk'un xi nchjaha animaha ko kuajnukie én xi ja kin'ekj'ohoon. ⁴ B'i incha kuitsu: "¿Á najmi tsitjusuhun én xi kitsúhu nga kj'uai ngáha? B'ahā ra nistjin nga k'ien ntje cháná santaha nd'ai, tu nkú b'ahá tíma asuntej xi nkú kama nk'ie nga as'ai kamandahá."

⁵ Najmi mjehe ts'ínk'áitsjen nga nistjin nk'ie én xi tsitjuhu ts'a Ntjaná kits'imdakohó nk'a ján ko t'anankiu. Kui t'anankiu xi ajin ntánijuo nibahaha ra ko ngat'ahā ntánijuo kis'ejñaha. ⁶ Ko ngat'ahā ntánijua ts'í xi 'yún kits'oo kin'ekjehe t'ananki xi kis'ejña nistjin nk'ie. ⁷ Tunga máha nk'a ján ko t'ananki xi tjíña nd'aj, kui xi tã kuihi ehén Ntjaná tib'ejña ndaha tu xi k'uétihi. Tis'ejña nda santa nkúhu nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta ko nga n'ekje xuta xi najmi kikienkjün Ntjaná.

⁸ Tunga najmi tu n'echayanú ni xu'bj, já nts'enā. Nginkun Ntjaná nku nistjin, kui xi nkú joyaha nku mij nú. Ko nku mij nú, kui xi nkú joyaha nku nistjin. ⁹ Najmi tít's'ínk'andaya Ntjaná nga ts'íntjusun ni xi kitsúya tjinun, at'ahā k'ua xi b'a maha nga tít's'ínk'andaya. Tibakú

nínúu kjuatsentaha Ntjaná, at'aha najmi mjehe tsa tjin xi ndyja. Mjehe nga ngatentee xuta ngjuaikj'áha ra animaha.

¹⁰ Xi nkú ts'in tú ndyjahaná nga f'ai nku nda ndyjé, b'a kama nistjin nga kjuai ngáha Nda Ntjaná. Kui nistjiun ndyjajihinsén nk'a jan nga ni xi nkjún ts'in kjuaneyá, kó kamanantá nga kuiti ni xi kamandakoho ni xi tjin. T'anankiu kó ngayjee ni xi tjihin kuiti.

¹¹ Kui b'a maha, tsa b'a ts'in n'ekatsún ngayjee niú, ¿nkú ts'in tjihin nga kuitsuboo ni ma? Tjihin nga je kuintsuboo kó chankjún Ntjaná ¹² kó nga kamangimjenuu nga kuichú nistjin nk'ie nga ts'in Ntjaná ni xi kitsú nga ts'in, nistjin nk'ie nga kuiti kó n'ekje nk'a jan kó nga nd'iu ts'innantá ni xi tjin. ¹³ Tunga máha ñá, tichuyáá nku nk'a tsetse kó t'ananki tsetse, xi nkú ts'in kitsúya titjun Ntjaná. Yohó má nga naxu kuintsubaa nginkun Ntjaná.

¹⁴ At'aha tichuyóho ni xu'bi, jántsena, kui nga tjen nga'yuhun ruu yjonuu tú xi s'ehenuu kjuajyu nginkun Ntjaná kó tú xi najmi s'ehé ajinnuu ni xi chuntí kó tsa ni xi chubayané. ¹⁵ T'ejintak'un, títakúchjiná kjuatsentaha Ntjaná tú xi títjantehená nga k'uankiá. Ni xu'bi ja tá y'et'anuu nda nts'ena Pablo. Kui xi xi nkú ts'in tijná kjuankjintak'un xi kitsjáha Ntjaná, b'a ts'in yét'a. ¹⁶ Nga nkúnkú xujun xi kits'inntu tá kui ni xu'bi kinchjanijmíyaha. Tjin ni xi y'et'a xi 'ni mankjihin xuta. Kui niú xi fiko ngakjá xuta xi najmi be sisin ni xi ts'e Ntjaná kó xi najmi ndjá tinchajin ni xi s'ejinná. Fiko ngakjá niú xi nkú tá ts'in tá fikongakjá ni xi ja tá tjit'a. B'a ts'in tá kuihi tít'in kjihi yjohó má ndyja.

B'i ts'in kits'ínkje Pedro xujin

¹⁷ Kui b'a maha, já nts'ena, ja yo ni xu'bi. Kui nga chuhun ruu yjonuu tú xi najmi kjébéhehenuu kjuab'anachaha já ch'onk'uun, kó tú xi najmi kuankín t'axihin ruu ni xi ndjá tinchajin. ¹⁸ Kasájin so kjuandaha Jesucristo kó kaya so ni xi ts'e, at'aha kui xi Nda Ntjaná maha kó ts'in k'ankiná.

iN'ekié yjoná nga tjihin kjuachánka nd'aj kó santaha tú nkjéhé ni! B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'inntu nda postru Jua

B'i ts'in tsakúya Jua yáha Éen

¹ Tib'enijmíhí xi tu b'a ts'in jahá tǐña santa nkúhu nga tuts'ihín ni. Kinu'yáí ntáha ko tukuin kiyakohóni. Kiyaj ko ntsaj kin'ekohóni. Kui xi Én xi ts'ink'íéntu tǐk'un xuta. ² Y'éjña tǐk'un ajinní ko jin kiyaj. Tǐbixínya kixí ni xi kiyaj ko tǐb'enijmí xi tǐña tǐk'un sín, xi y'ejnájihín Ntǐa Nǎ'miu ko xi jin kis'ejña chjini.

³ Xi kiyaj ko kinu'yáí, kui xi ta tǐb'enijmíhí ko jun, tu xi b'a ts'in ko jun nkúhu kamakohóni. B'a ts'in nkúhu kámangujinkaá Ntǐa Nǎ'miu ko Jesucristo xi Ntǐhí maha. ⁴ Tǐb'et'aihí ni xu'bjí tu xi k'úé tsjo tsjohónu.

B'i ts'in tsakúya Jua nga ni xi n'eé bakúchji tsa kis'ejinná Ntǐaná

⁵ Tsakúyani Jesucristo nga Ntǐaná, kui xi nd'í xi ts'in ndzjen ko ndahachí najmi tǐjin má jyun ajihín. Kui xi tǐb'enijmíhí. ⁶ Tsa b'a kujixiáán nga Ntǐaná ts'ená ko tu sa má jyuuhún tǐntsubá ngáá, tǐch'anacháa ko najmi tǐn'eé ni xi naxu tǐjin. ⁷ Tunga tsa tǐntsubáá má ndzjeen xi nkú ts'in tǐña Ntǐaná má ndzjeen, b'a ts'in nkúhu makaá xinkǐá ko jníhí Jesucristo xi Ntǐhí Ntǐaná ts'in jená nga kjexínná ngayjee ngatitsunná.

⁸ Tsa najmi tǐjinná ngatitsun kujixiáán, ta ñáha tǐch'anacháaá yjoná ko najmi tǐjnájinná ni xi naxu tǐjin. ⁹ Tsa n'ekié yjoná nga tǐjinná ngatitsun, ts'íinnadyat'aná ngatitsunná Ntǐaná ko ts'íin jená nga kjéxinná ngayjee ni xi tǐjintujinná xi najmi naxu nginkun. B'a ts'íin at'aha ja kitsjá éhen nga b'a ts'íin ko ts'in ni xi naxu tǐjin. ¹⁰ Tsa najmi tǐjinná ngatitsun kujixiáán, tǐya tsank'áá Ntǐaná ko najmi tǐjnájin anjimaná éhen.

2

¹ Jun ntǐna, tǐb'et'ánju ni xu'bjí tu xi najmi n'ehenu ngatitsun. Tunga tsa tǐjin xi ts'íin tǐjen'yún ngatitsun, tǐjñaná xi kujinchjantǐjainá nginkun Ntǐa Nǎ'miu, kui xi Jesucristo xi naxu ts'in. ² Kui xi kitsjá yjoho xi nkúhu chje tu xi n'endyjat'ahaná ngatitsunná ñá xi ja kis'ejinná. Ko najmi tu suba ngatitsunná kits'ínnadyat'a, ko ní ngatitsuhun ngayjee xuta xi tǐjin asuntee.

³ Tsa tǐn'etjusaán ni xi y'éjña Ntǐaná, b'a ts'in yahaná nga ja yaá Ntǐaná. ⁴ Tsa tǐjin xi: "An be" kuitsu, tunga tu sa najmi ts'intjusuhún ngá ni xi y'éjña, kui xi ndá tsank'á. Najmi tǐjnájain anjimaá ni xi naxu tǐjin. ⁵ Tunga xi ts'íntjusun éhen, kjuaxí nga kui xi ts'íntjo Ntǐaná xi nkú nga ts'in tǐjihín nga ts'íntjo. Nk'ie nga b'a n'e bintsubáá, b'a n'e yahaná nga tǐntsubajíhín. ⁶ Xi tǐjnájain ni xi ts'e Ntǐaná kuitsu, kui xi xi nkú ts'in y'ejña Jesucristo, b'a ts'in tǐjihín nga k'úéjña.

B'i ts'in tǐbatéxumaha Jua xuta nǐnkú

⁷ Já nts'ena, ni xi tǐb'et'ánju nd'aj, najmi as'ai tǐb'éjñahá Ntǐaná. Kjuatéxuma chá xi kin'ekjas'en nǐnuu santaha nga tuts'ihín ni tǐbet'ánju. Kui kjuatéxuma chá xu'bjí, kui éhen xi ja kinu'yó nk'ie. ⁸ Tunga xi nkú ts'in y'éjña Jesucristo ko xi nkú ts'in tǐntsubo b'éjña chji nku ni tsetse xi y'aha rá ni xi y'éjña Ntǐaná. Kui ni xi tǐb'et'ánju ej at'aha ja j'ai ts'in ndzjen nd'í xi ndog. Kui nga ja tǐfi ndyjaha má jyuun.

⁹ Xi b'a kuitsu nga má ndzjeen síjña tunga tu sa unkiehé ngá ndá nts'e, kui xi má jyuun síjñajin sa. ¹⁰ Xi tjoho ndá nts'e, kui xi má ndzjeen síjña tehente, má nga najmi tǐjin ni xi ts'íinkijnejihín ngatitsun. ¹¹ Tunga xi unkie ndá nts'e, kui xi má jyuun síjña ko yo tsú'ba ko najmi be má xi tǐjehen tǐfi, at'aha ja kits'ínkaha má jyuun.

¹² Jun ntǐna, tǐts'inntúnju at'aha tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo kin'endyjat'ahanu ngatitsunnú. ¹³ Ko jun xi tǐ'mínju na'mi, tǐts'inntúnju at'aha ja yo xi tu b'a ts'in jahá tǐña santaha nga tuts'ihín ni. Ko jun xi tǐ'mínju já asti, tǐts'inntúnju at'aha kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁴ Jun ntǐna, ja kuats'inntúnju at'aha ja yo Ntǐa Nǎ'miu. Ko jun xi tǐ'mínju na'mi, ja kuats'inntúnju at'aha ja yo xi tu b'a ts'in jahá tǐña santaha nga tuts'ihín ni. Ko jun xi tǐ'mínju já asti, ja kuats'inntúnju at'aha tǐjinnu nga'yún ko tǐjnájain tehente anjimanu éhen Ntǐaná ko at'aha ja kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁵ Najmi tu n'etjǐ asuntee ko ta ndaha ni xi tsjá asuntee. Tsa tǐjin xi tjoho asuntee, kui xi najmi tjoho Ntǐa Nǎ'miu. ¹⁶ At'aha ngayjee ni xi tsjá asuntee najmi má tǐña Ntǐa Nǎ'miu nibáha rá. Asuntee ní nibáha rá. Yo nibáha rá nga nchjaha anjimaá xuta ni xi tǐjin ko nga mjehe ts'íints'e ni xi fásihín ko nga nk'a b'asje yjoho ngat'aha ni xi tǐjihín. ¹⁷ Ja tǐfe nǐstǐjihín asuntee ko ni xi nchjaha anjimaá xuta, tunga máha xi tǐts'in xi nkú ts'in mjehe Ntǐaná, kui xi k'úéjña sín.

B'i ts'in tsakúya Jua nga chúhún yjoná já xi fi kontraha Jesucristo

¹⁸ Jun ntína, ja nǽstjin xi fekuu tintsubaá nd'ái. Ja kik'inyanuu nga tǽihin nga kǽ'uaí xi ngǽuai kontraha xi kits'in nibá Ntǽaná, kǽ xi nkú kik'innuu b'a ts'in nd'ái ja tǽincha f'ai nkǽjún já kontraha Jesucristo. Kui nga mankjihinná nga ja tǽinchaǽn nǽstjin xi fekuu. ¹⁹ Kui xi incha tsitǽujǽmi eǽ, tunga najmi já ts'ajǽihǽn niu. At'ahá tsa já ts'ajǽn niu, najmi incha ngǽi t'axín ra kai. Tunga incha tsitǽjuhú tǽ xi b'a ts'in kiya chǽi chǽihi nga tǽin xi najmi jǽn makǽni.

²⁰ Máha jun, Jesucristo kitsǽnúu Espiritu Ntǽaná kǽ ngatentoǽ mankjinnuu ni xi naxu tǽin. ²¹ Tǽb'et'á xujǽnnuu at'ahá mankjinnuu ni xi naxu tǽin. Najmi ngat'ahá tsa najmi mankjinnuu, at'ahá ni nga mankjinnuu, kui nga tǽb'et'áhanuu. Kǽ mankjinnuu nga ndaha nku kǽuatsank'á najmi nibáha ra ni xi naxu tǽin.

²² Xi najmi ts'inkǽáihǽn nga Jesu xi kits'in nibá Ntǽaná, kui xi nku ndá tsank'á. Kui xi ndá kontraha Jesucristo, at'ahá najmi ts'inkǽáihǽn nga Ntǽa Na'miná xi Ntǽa kǽ nga Jesucristo xi Ntǽi. ²³ Tu yáhá ni xi najmi ts'inkǽáihǽn nga Jesucristo xi Ntǽi Ntǽaná, kui xi tǽ ndaha najmi tǽǽnjǽihǽn Ntǽa Na'miu. Tunga xi ts'inkǽáihǽn nga Jesucristo xi Ntǽi Ntǽaná, kui xi tǽ tǽǽnjǽihǽn Ntǽa Na'miu.

²⁴ Kui b'a máha, t'eǽǽnjǽin tehentehenu anǽmanuu éni xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihǽn ni. Tsa s'eǽǽnjǽin tehente anǽmanuu éni xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihǽn ni, b'a ts'in kǽ jun tá kuǽntsubajin tehentohoo Ntǽu kǽ Ntǽa Na'miu. ²⁵ Nga kuǽntsubá tǽk'un síaán, kui nihi xi kitsúya tǽjunná Jesucristo nga tsǽáná.

²⁶ Tǽb'et'ánuu ni xu'ǽi at'ahá tǽin xi mǽhe k'uanachanuu. ²⁷ Tunga máha jun, tǽǽnjǽin tehentenu Espiritu Ntǽaná xi kitsǽnúu Jesucristo. Najmi machǽhén tsa tǽin xi kuǽkúyanuu, at'ahá tǽ kuihi Espiritu bakúyǽjenu. Ni xi naxu tǽin bakúyanuu, najmi ni tsank'á. Kui nga xi nkú ts'in tsakúyahanuu Espiritu, b'a n'e tǽntsubajin tehentehe ruu Jesucristo.

²⁸ Kui b'a máha nd'ái, ntína, tǽntsubajin tehentehe ruu Jesucristo, tǽ xi najmi jo jan kǽmahaná nk'ie nga kuǽkúchǽi yohǽ kǽ najmi kǽma subaná nginkun nk'ie nga kǽ'uaí. ²⁹ Yo nga naxu ts'in Jesucristo. Kui nga tǽ tǽihin nga chǽhanu nga ngǽyǽe xutǽ xi ts'in ni xi naxu, kui xi kitsǽhá Ntǽaná nga ntǽi kǽma.

3

B'i ts'in tsakúya Jua nga ntǽi Ntǽaná kits'in maná

¹ Chasoo xi nkú ts'in tǽo ts'atǽihǽ nǽ Ntǽa Na'miná, nga santaha ntǽi Ntǽaná'miná. Kǽ kǽuaxi nga ntǽi Ntǽaná nǽ. Kui kǽuaha nga najmi behená xutǽ asuntee, at'ahá najmi be Ntǽaná. ² Jun já nts'ena, nǽ xi ntǽi Ntǽaná nd'ái. Kǽ ndaha tsa najmi kǽe yaá nkú k'úéntaá askahan, tunga yanáá nga b'a k'úéntaá xi nkúhu Jesucristo nk'ie nga kǽ'uaikúchǽi yohǽ, at'ahá chǽ sisían xi nkú tǽin. ³ Kǽ ngatentee xi b'a ts'in tikuyáha Jesucristo, kui xi tǽts'in nga tǽn'e je nginkun Ntǽaná. B'a tǽbe xi nkú ts'in je Jesucristo.

⁴ Tu yáha ni xi tǽts'in ngatitsun, kui xi tǽbangane kǽuatéxumaha Ntǽaná. Nk'ie nga biyuné kǽuatéxumaha Ntǽaná, kui ni xi ngatitsuun. ⁵ Ja yo nga j'aikúchǽi yohǽ Jesucristo tǽ xi j'aikǽxǽihǽn ngatitsuunná. Ndaha nku ngatitsun najmi kis'ehe. ⁶ Kui b'a máha, ngǽyǽe xi tǽǽnjǽin tehentehe ra Jesucristo najmi ts'in ngatitsun. Tunga ngǽyǽe xi tǽts'in ngatitsun, najmi kǽe be Jesucristo kǽ tǽ ndaha najmi kǽe mankjihǽn yáha kui.

⁷ Jun ntína, najmi tǽ ch'a xi k'uanachanuu. Xi ts'in ni xi naxu tǽin, kui xi naxu nginkun Ntǽaná xi nkú ts'in naxu Jesucristo. ⁸ Tunga xi ts'in ngatitsun, kui xi ndǽnindoo ts'ehe, at'ahá ndǽnindoo kits'in ngatitsun santaha nkúhu nga tuts'ihǽn ni. Kui kǽuaha nga j'aikúchǽi yohǽ Ntǽi Ntǽaná, tǽ xi ts'íinǽyǽa xáha ndǽnindoo.

⁹ Ngǽyǽe xi Ntǽaná kitsǽhá nga kǽma ntǽi najmi nkaha ts'in ngatitsun, at'ahá kǽuatǽk'uhun Ntǽaná tǽǽnjǽihǽn. Najmi nkaha ts'in ngatitsun, at'ahá Ntǽaná kitsǽhá nga kǽma ntǽi. ¹⁰ B'a ts'in s'eǽǽ chǽihi yá xi ntǽi Ntǽaná kǽ yá xi ntǽi ndǽnindoo. Tu yáhá ni xi najmi naxu ts'in kǽ a ra najmi tǽohǽ nts'e, kui xi najmi Ntǽaná ts'ehe.

B'i ts'in tsakúya Jua nga n'eǽjáá xinkǽá

¹¹ Nga tǽihin nga b'ǽ ngǽán n'eǽjáá xinkǽá, b'a tǽu éni xi kinu'yó santaha nkúhu nga tuts'ihǽn ni. ¹² Najmi b'aha tǽ n'eé xi nkúhu Cain. Kui xi ndǽnindoo ts'ehe. Kui nga kits'ink'iehen ndá nts'e. ¿Á kits'ink'iehen? Kits'ink'ien at'ahá naxu ni xi kits'in ndá nts'e kǽ máha kui, ch'on kits'in.

¹³ Jun já nts'ena, najmi tǽ ma nkǽnnuu tsa ts'íin unkienuu xutǽ asuntee. ¹⁴ Ja yaá nǽ nga tsitǽujǽn ajihǽn ngabayoo kǽ nga kuǽntsubá tǽk'aán nginkun Ntǽaná. Yaá ni xu'ǽi at'ahá tǽoná já nts'eé. Xi najmi tǽihin kǽuatǽo, kui xi tǽǽnjǽin sa ngabayoo. ¹⁵ Ngǽyǽe xi unkie ndá nts'e, ndǽts'ink'ien anǽmahá xu'ǽo, kǽ ja yo nga nku ndǽts'ink'ien anǽma najmi tǽǽnjǽihǽn kǽuatǽk'un sín.

¹⁶ Yaá ni xi mǽihǽ kǽuatǽo at'ahá Jesucristo kits'inkǽas'en yohǽ ngandaná. B'a tǽ ts'in kǽ nǽ tǽihin nga n'eǽǽs'eén yoná ngandaha já nts'eé. ¹⁷ Tsa nku ndǽnchiná tǽbe nga

ndyjat'ahá ndá nts'e ni xi machjéhen tunga najmi kama nímahá ra, ¿a tǎñajin kjuatjoho Ntǎaná animaha? ¹⁸ Jun ntǎna, najmi tu suba énnu xi b'a kuitsu nga tǎnnu kjuatjo nga chubo. Tu sa ní ni xi katakúchji nga tǎnnu kjuatjo n'go.

¹⁹ Yaá nga ajihin ni xi naxu tintsabaján ko najmi jo jan maná nk'ie nga tintsubaá nginkun Ntǎaná. ²⁰ Kui nga ndaha tsa anímaná b'a tǎnu nga tǎnná jé, tunga 'yuhún cháka sa Ntǎaná nga anímaná ko kui xi beyená. ²¹ Jun já nts'ena, tsa najmi chumi nihi xi tǎts'inníjéná anímaná, najmi jo jan maná nga tincháá nginkun Ntǎaná, ²² ko kui tsjáná ngayjee ni xi kuínchíhí, at'ahá tǎn'etjusaán ni xi y'éjña ko tǎn'eé ni xi sasíhín.

²³ Nga n'e s'ejián Jesucristo xi Ntǎhi maha ko nga b'i ngján n'etjáá xinkǎ xi nkú ts'in y'éjña, kui xi kjuatéxumaha Ntǎaná. ²⁴ Xi tǎts'íntjusun xi nkú ts'in y'éjña, kui xi tǎñajin tehente Ntǎaná ko Ntǎaná tǎñajin tehentehe xuta xu'bo. Ko ngat'ahá Espiritu xi kitsjáná, b'a tǎ n'e yahaná nga kui tǎñajin tehentená.

4

B'i ts'in tsakúya Jua má xi kui Espirituhu Ntǎaná

¹ Jun já nts'ena, najmi tu n'e s'ejiun ngatentee xi b'a kuitsunnu nga Espirituhu Ntǎaná tǎts'in nga tǎnchja. Tu sa ní chase sisihun xi nkú kuitsu, tu xi b'a n'e chahanu tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntǎaná tǎñajihin a ra najmi. At'ahá kitsejihín asuntee já profeta tsank'á. ² Xi b'a tsu nga yjoninte kik'á Jesucristo nga j'ai asuntee, kui niu xi kuakúchjinu nga kui xi tǎñajihin Espiritu xi ts'e Ntǎaná. ³ Ko xi najmi b'a tsu nga b'a ts'in j'ai Jesucristo, kui xi najmi tǎñajihin Espirituhu Ntǎaná. Espiritu ch'onk'un xi ts'e ní ndá kontraha Cristo tǎñajihin. Ja kinu'yó nga tǎhín nga kju'uai xi ngu'ai kontraha xi kits'in nibá Ntǎaná. Kui ja tǎña asuntee nd'ai.

⁴ Jun ntǎntǎntǎna, Ntǎaná ts'enuu ko ja kin'e nganohoo já profeta tsank'á xu'bo, at'ahá xi tǎñajinnu 'yún tǎn saha nga'yún nga xi tǎñajihin xuta asuntee. ⁵ Kui já xu'bo xi xuta asuntee. Kui nga ni xi ts'e asuntee nchjanímíyaha ko xuta asuntee basínjuhú ni xi nchja. ⁶ Tungá máha jin, Ntǎaná ts'ení. Xuta xi ja be Ntǎaná, kui xi basínjuní. Xuta xi najmi Ntǎaná ts'ehe, kui xi najmi basínjuní. B'a n'e cháha yá xi tǎñajihin Espiritu xi tsuya ni xi naxu tǎn ko yá xi tǎñajihin jáminda xi b'anacha.

B'i ts'in tsakúya Jua mí nihi xi y'aha kjuatjoo

⁷ Jun já nts'ena, b'i ngján n'etjáá xinkǎ, at'ahá Ntǎaná nibáha ra kjuatjoo ko ngayjee xi tǎhín kjuatjo, kui xi kitsjáha Ntǎaná nga ntǎhi kama ko kui xi be Ntǎaná. ⁸ Xi najmi tǎhín kjuatjo, najmi kjee be Ntǎaná, at'ahá kjuatjoho Ntǎaná.

⁹ B'i ts'in tsakúchjiná kjuatjoho Ntǎaná. Kits'in nibá Ntǎ nku tutuhu asuntee, tu xi ngat'ahá Ntǎhi sakúhuná nga kuitsuba tǎk'aán. ¹⁰ ¿Mí nihi xi 'mihí kjuatjoo? Najmi tsa ná xi kin'etjáá Ntǎaná. Kui ní xi kits'íntjoná ko kits'in nibá Ntǎhi tu xi ts'índyjat'aha ngatǎtsunná nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu chje. Kuihí ni xu'bi xi tsakúchji kjuatjoo.

¹¹ Jun já nts'ena, tsa b'a ts'in kits'íntjoná Ntǎaná, kui nga ko tǎ ná tǎ tǎhín nga b'i ngján n'etjohoná xinkǎ. ¹² Ndahá nku najmi kjee be nkú tǎn Ntǎaná, tunga tsa b'i ngján n'etjáá xinkǎ, Ntǎaná tǎñajin tehentená ko kjuatjoho s'ejña chji kikjin ajinná.

¹³ Yaá nga tintsabajin tehenteheé Ntǎaná ko nga kui tǎñajin tehentená, at'ahá kitsjáná Espirituhu. ¹⁴ Ko jin kiya kikjin ko tǎbixínyakixi nga Ntǎa Na'miu kits'in nibá Ntǎhi tu xi ts'íink'ankihi xuta xi tǎn asuntee. ¹⁵ Tu yáhá ni xi ts'íink'áhín nga Jesu xi Ntǎhi Ntǎaná, kui xi tǎñajin tehente Ntǎaná ko Ntǎaná tǎñajin tehentehe xuta xu'bo.

¹⁶ Mankjinná ko s'ejiinná nga tjoho ná Ntǎaná. Ntǎaná kui xi kjuatjo, ko xi tǎñajin tehente kjuatjoo, kui xi tǎñajin tehente Ntǎaná ko Ntǎaná tǎñajin tehentehe xuta xu'bo. ¹⁷ B'a ts'in s'ejña chji kikjihin kjuatjoo ajinná, tu xi najmi jo jan kamahaná nǎstǎn nk'ie nga kuasehe Ntǎaná mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta. At'ahá xi nkú ts'in y'éjña Jesucristo, b'a ts'in tintsubaá asuntee. ¹⁸ Má nga tǎn kjuatjo najmi tǎn kjuabinkjun. Kjuatjo xi kui kikjin, kui xi m'osje kjuabinkjuun, at'ahá xi tǎn kjuaha, kui xi tsankjún. Kui b'a maha, xi tsankjúhun, kui xi najmi kjee tǎñajihin kjuatjo xi kui kikjin.

¹⁹ Ná tjoná Ntǎaná at'ahá Ntǎaná tǎn kits'íntjoná. ²⁰ Tsa tǎn xi: "Tjona Ntǎaná", kuitsu ko tu sa unkiehé ngá ndá nts'e, kui xi tǎb'anacha. At'ahá xi najmi tjoho ndá nts'e xi tǎma tǎbase'a, ¿nkú ts'in ts'íntjoho Ntǎaná nga najmi tǎbe? ²¹ Xi tjoho Ntǎaná tǎhín nga tǎ ts'íntjo ndá nts'e. Kuihí kjuatéxuma xu'bi xi kin'ekjáiín.

5

B'i ts'in tsakúya Jua ni xi ts'in xi ntǎhi Ntǎaná

¹ Ngayjee xi s'ejihín nga Jesu xi kits'in nibá Ntǎaná, kui xi kitsjáha Ntǎaná nga ntǎhi kama. Ko ngayjee xi tjoho Ntǎa Na'miná, kui xi tǎ tjoho ngayjee xi ntǎhi Ntǎaná. ² Nk'ie nga tjoná Ntǎaná ko tǎn'etjusaán ni xi y'éjña, ya chji chjiá nga tǎ tjoná ngayjee xi ntǎhi Ntǎaná. ³ Nga

n'etjáá Ntjáná, kui xi tshuḡ ṛa nga n'etjusaán ni xi y'éjña. Kọ najmi ch'á xi áí ni xi y'éjña Ntjáná, ⁴ at'ahá ngayjee xi ja ntíhí Ntjáná ts'ín nganahá asunntee. Kọ ngat'ahá nga s'ejinná Jesucristo, b'á ts'ín kin'e nganahá raá asunntee. ⁵ Xi s'ejihín nga Jesu xi Ntíhí Ntjáná, kui xi ts'ín nganahá asunntee.

B'i ts'ín tsakúya Jua xi nkú ts'ín Ntjáná y'éjña chji Jesu

⁶ Ntánijua kọ jní j'ai s'ejña chjihí Jesucristo. Najmi tṽ suba ntánijua, ntánijua ní kọ jní. Kọ Espirituhṽ Ntjáná tṽ tsuya kui ní, at'ahá kjuaxi ni xi nchja Espiritu. ⁷ Jan maha xi b'éjña chji yáha Jesucristo: ⁸ Espirituhṽ Ntjáná, ntánijuo kọ jní. Nkúhú b'á incha tsu nga jooṽ.

⁹ Tsa n'ekjáihín én xi nchja xṽtṽ nga nchjanijmíyaha nku ni, tṽnga yúhún chjihí ṛa én xi nchja Ntjáná. Á 'yún chjihí ṛa, at'ahá Ntjáná xi kinchja nga y'éjña chji Ntíhí. ¹⁰ Xi s'ejihín Ntíhí Ntjáná, kui xi animaha tíñajihín én xi kinchja Ntjáná nga y'éjña chji Ntíhí. Tṽnga xi najmi s'ejihín Ntjáná, kui xi tibe tsank'á, at'ahá najmi s'ejihín én xi kinchja Ntjáná nga y'éjña chji Ntíhí.

¹¹ Nga kitsjáná nga kuintsuḡa tík'un siaán kọ nga Ntíhí sakújinná kjuatík'un xu'bj, kui én xu'bj xi kinchja Ntjáná. ¹² Xi tíñajihín Ntíhí Ntjáná, kui xi tíñahá kjuatík'un. Tṽnga xi najmi tíñajihín Ntíhí Ntjáná, kui xi najmi tíñahá kjuatík'un.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujún

¹³ Kuak'iet'ánuo ni xu'bj, jun xi s'ejinnuo Ntíhí Ntjáná, tṽ xi chahanu nga tíñanuṽ kjuatík'un xu'bj kọ kuintsuḡa tík'un síún.

¹⁴ Ma'yúnk'aán Ntjáná, at'ahá yaá tsa kuinchihí xi nkú ts'ín mjehe nga kuinchihí, kuasínñjuná. ¹⁵ Kọ xi nkú ts'ín yaá nga Ntjáná basínñjuhṽ tṽ mí níhí ni xi binchihí, b'á tṽ ts'ín yaá nga ja n'ekjáihín ni xi kuakinchihí.

¹⁶ Tsa tjin xi tibe nga ngatitsun títs'ín ndá nts'e, kọ tsa ngatitsun xi títs'ín najmi ngabaya tjeḡen ṛa, nk'ie nga kuinchjako Ntjáná kanchjantjai kọ Ntjáná tsjá ngáḡ ṛa ndá nts'e nga k'úejña tík'un. Ngatitsun xi najmi tjeḡen ṛa ngabaya tíñjanijmíyahana. At'ahá tjin ngatitsun xi tjeḡen ṛa ngabaya. Najmi tibanakia nga chubantjo xi ts'ín ngatitsun xu'bo. ¹⁷ Ngayjee ni xi najmi nda xi ts'ín xṽtṽ, kui xi ngatitsun, tṽnga tjihín ngatitsun xi najmi tjeḡen ṛa ngabaya.

¹⁸ Yaá nga xi kitsjáḡa Ntjáná nga kama ntíhí najmi nkahá nga ts'ín ngatitsun, at'ahá Ntíhí Ntjáná kuhun xṽtṽ xu'bo kọ najmi ts'ínkoho ndanindoo. ¹⁹ Kọ yaá nga Ntjáná ts'ená kọ nga ndanindoo batéxumahá ngayjee asunntee. ²⁰ Kọ tṽ yaá nga j'ai Ntíhí Ntjáná kọ kitsjáná kjuankjintak'un tṽ xi chahaná Ntjá xi nku tutuu. Tintsuḡajihín xi nku tutuu, kui xi Jesucristo Ntíhí Ntjáná. Kuihí xi Ntjá xi nku tutuu kọ kui xi tsjáḡa nga k'úentu tík'un sín xṽtṽ.

²¹ Jun ntína, tṽyú t'axihun ntjá xi xṽtṽ ts'ínnda.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín kikjaniñaha Jua xuta ninku

¹ An xi ndacháha xuta ninku tít's'ínkjínuu xujun jun xuta ninku xi j'ájinnyu Ntjaná, xi tjona at'aha tintsúbaján ni xi naxu tjin. Kó najmi tu nku an xi tjoho jun. Kó ní tã tjoho jun ngayjee xuta xi ja mankjihin ni xi naxu tjin. ² At'aha ni xi naxu tjin tijnajin tehente animaná kó tu nku s'ejñajihinná tu nkjéhé ni.

³ Katsjánnyu kjuanda kó kjuajyu kó katuma nímaha jun Ntja Na'miná kó Nda Ntjaná Jesucristo xi Ntíhí Ntja Na'miná. Kats'ints'ejhinnnyu ni xi naxu tjin kó kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáá xinkjá

⁴ Tsjo nkjún kamana nk'ie nga kikié k'ua xuta ts'ajun xi tüncha ts'ín ni xi naxu tjin, xi nkú ts'ín y'éjña Ntja Na'miná. ⁵ Kó nd'ai já nts'ena, tibankinnyu nga b'i ngján n'etjáá xinkjá. Ni xi tib'et'ánnnyu nd'ai, najmi as'ai tib'ejñahá Ntjaná. Xi nkú níhi nga tuts'ihin ni kin'ekjóhooon ni xu'bj. ⁶ Kjuatjo 'mihí nga n'ee ni xi y'éjña Ntjaná. ¿Mí níhi xi y'éjña nga n'ee? Nk'ie nga n'etjáá xinkjá, xi nkú ts'ín kik'innyu nga tuts'ihin ni.

B'i ts'ín tsukúya Jua ni xi incha ts'ín já maestrú tsank'á xi tjin

⁷ At'aha tjíma nkjún asuntee já tsank'á xi najmi ts'ínkjáihin nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asunteej. Xi b'a títu, kui xi tib'anachá kó kui xi fi kontrahá xi kits'ín nibá Ntjaná. ⁸ Chúhnyu yjonnyu tu xi najmi n'ekatsúnnyahanu ni xi y'entjei ajinnnyu. Tsa chúhnyu kui níj, n'ekjóhooon ngayjee ni xi kanénnyu.

⁹ Tu yáhani xi k'úésuhun ni xi tsakúya Cristo nga najmi basinñajin ni xi kisakúyaha, kui xi najmi be Ntjaná. Tunga xi sjñajin tehente ni xi tsakúya Cristo, kui xi be Ntja Na'miu kó Ntíu. ¹⁰ Tsa tjin xi kuichúsennyu kó najmi kuakúyannyu ni xi tsakúya Cristo, najmi tu n'ekjóhooon ni'yannyu kó tã ndaha najmi tu suniñohoo. ¹¹ At'aha xi kjúániñaha, kui xi tibusinko xuta xu'bo nga tífikondju xá ch'onk'uhun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujun

¹² Tjin nkjún sana ni xi xinnnyu, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'ánnnyu. Mjena kfintsúbek'únnnyu kó kuinchjanijmíkonnnyu nga kuichúsennyu, tu xi b'a ts'ín tu xi tsjohó k'úéhená.

¹³ Tít's'ínkjinnnyu kjuasuniña xuta ninku xinkju xi tjin ei xi Ntjaná tã j'ájihin.

Xujun xi ma jahan xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'in kikjaniñaha Jua Gayo

¹ An xi ndacháha xuta ninku tits'inkjilhi xujun nda xinkjián Gayo. Tjo kjuaxina ji.

² Ji nda nts'ena, bankihí Ntjaná nga xi nkú ts'in nda tsájin ni xi ts'e, b'a ta ts'in nda kasakú nijáhi ngayjee ni xi n'ej ko nga nda nistjin xi tsjáhi nga kuinchin. ³ At'aha tsjo nkjún kamana nk'ie nga j'aisena k'ua já nts'eé nga kitsúyana ni xi kikié, nga tu nkú tjennkini Ntjaná ko nga xi nkú ts'in tisinjñajin ni xi yaha ra ni xi naxu tjín. ⁴ Nga nt'e nga ntína tünchajin ni xi naxu tjin, kui nihi xi 'yún tsjana kjuatsjo.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ts'in Gayo tsasinko xuta ninku xi j'aik'uhun

⁵ Ji ndats'ena, tín'ei ni xi b'a tjín nk'ie nga tibisinkoi já nts'eé ko 'yún nkjún sa nda tín'ei nga tibisinkoi xi nibáha xin nanki. ⁶ Nginkun xuta ninku kitsúya já nts'eé xu'bj xi nkú ts'in tjohi. Ko nda n'ej tsa kuisinkoi nga ts'innndjuú ngáha nijáha, at'aha b'a ts'in tjihin nga kuisinkaa xuta xi ts'inxát'aha Ntjaná.

⁷ At'aha tjoho Jesucristo, kui nga incha tsitjuhu nankihí. Najmi incha kits'inkjáihin ni xi ts'e xuta asunntee. ⁸ Kui b'a maha, tjihin nga k'ujantehe raá ni'yaná já nts'eé xi nkúhu xu'bj, tu xi kuisinkohóna nga k'uenijmí ni xi naxu tjín.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ch'on kits'in Diotrefe

⁹ Kits'inkjilhi nku xujun xuta ninku, tunga máha Diotrefe, tsjoho nga tu nku kuihi kuatéxumaha xuta ninku. Najmi tits'inkjáihin xá xi tjinni. ¹⁰ Kui kjuaha, tsa kfihinna yo, ts'innisihí ra ni xi tits'in. At'aha én tsank'á tikjesintjennení ko ch'on ts'in tünchajyanení. Ko najmi tu nku ni xu'bj xi tits'in. Ta najmi ts'inkjáihin já nts'eé xi bichúk'uhun. B'échjaha xi mjehe ts'inkjáihin já nts'eé ko m'osje ajihin xuta ninku.

¹¹ Ji nda nts'ena, najmi tu n'ei ni xi ts'in já ch'onk'uun. Ni xi ts'in ní já xi nda ts'in, kui xi n'ei. Xi nda tits'in, kui xi Ntjaná ts'ehé. Tunga xi ch'on tits'in, kui xi najmi kjee be Ntjaná.

B'i ts'in kitsúya Jua nga nda tits'in Demetrio

¹² Ngayjee xuta tsuya nga nda tits'in Demetrio, ko kjuaxi kjáihin ni xi incha tsu. Ko jin ta nda chubanijmíyahani nkú nda ts'in ndo. Ji yai nga kjuaxi ni xi chubaj.

B'i ts'in kits'inke Jua xujun

¹³ Tjin nkjún sana ni xi xihin, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'áha, ¹⁴ at'aha mjena kfínse xatíhi ko kuinchjanijmíkoho.

¹⁵ Kas'ehi kjuajyu. Xi tjoho ji xi tjin ej tüncha ts'inkjilhi kjuasuniña, ko ta tjejin ichí kjuasuniñani nga nkúnkú xi tjoní xi tjin yo.

Xujun xi kits'ínntu Juda

B'í ts'ín kíkjaníahá Juda xutá nínku

¹An Juda, an xi nda musu síhín Jesucristo ko nda nts'e tíxihín Santiago, títs'ínkínnyu xujún jun xi kichj'ájinnnyu. Ntjá Na'miná t'johó jun ko tikunnnyu Jesucristo.

²Katuma nímahá Ntjáná jun ko 'yún katsjánnyu kjuájyú ko kjuatjo.

B'í ts'ín tsakúya Juda ni xi ts'ín já maestrú tsank'á xi t'jínjihin xutá nínku

³Já nts'e, ja nd'ai mje nkjúhunna nga k'uet'ánnyu xi nkú ts'ín nkuhú ts'ankiá. Nd'ai t'jihin nga t'ib'entúnnyu ko t'ibankinnyu nga n'e chúkjuo nga t'inchajiuun xi nkú ts'ín s'ejinná, kui xi nkuhú nga kin'ekjas'e'hen ra xutá xi kík'áts'e Ntjáná. ⁴B'a tíxian at'ahá k'ua já xi jas'enjin mañanuu. Kui xi ja nd'ai t'jifanehe ra ni xi kanéhe at'ahá najmi nda kits'ín. Najmi benkjún Ntjáná jóo ko t'íncha ts'ínk'óntjaiya kjuandaha Ntjáná. B'a t'íncha tsu nga nk'ie nga kjuandaha Ntjáná tintsúbajían ma n'e'e tú mí nihí ni. Ko najmi ts'ínk'áihín Jesucristo xi Nda Ntjáná maha ko xi batéxumaná.

⁵Ndaha tsa ja kisakúyanu ni xi xinnnyu, tunga mjehéna ts'ínk'áítsjennnyu. Ntjáná ts'asjejin xutá xi ts'e nga kik'onsje ante Egipto ko askahan kits'ínkjesun xi najmi kis'ejihín. ⁶Ko ntítsje xi najmi kixi kits'ínntusun xá xi kik'áihí nga tú y'éntu masehén antehe, kui xi kjintuyá'yún sín má jyuun santa nkúhu nga n'e'ekokua nk'ie nga kuichú nístjin chánka nga chaséhe mí nihí xi kits'ín nga nkúnkú xutá.

⁷B'a tá incha kits'ín xutá xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra ko nanki xi t'jindaihi, xi nkú nga incha kits'ín ntítsje. Incha kits'ínkas'e'hen yjohó nga chuba kíkiantukohó xinkjín. Najmi kikienkjún yjohó nga 'yún tse ni xi incha kits'ín. Kui nga kin'e nibájenehen ra nd'í xi najmi maha 'meyaha. B'a ts'ín kik'áihí ra kjuá'un. Kui niú xi bakúyaná nkú maná nk'ie nga najmi nu'yá'éheén Ntjáná.

⁸Ko b'a tá kamaha já xi jas'ejin mañanuu. Ngat'ahá nchínihí títs'ín chuntíhi yjohó nginkun Ntjáná, najmi benkjún xi t'jihin xá ko ch'on ts'ín nchjayane xi i nk'a ján. ⁹Najmi ma b'a n'e, tá santaha ntítsje k'aku Miguel najmi b'a kits'ín. Nk'ie nga t'k'ánkó ndanindoo nga t'k'ányaha yjonintehe Moise, najmi kama k'un tsa tá kuihi kits'ínin kjuá yjohó. Tú sa ní b'í kitsú: “Ntjáná kats'innjéhi ni xi t'ín'ei!” ¹⁰Tunga máha já xi jas'ejin mañanuu, chuba ch'ohón ts'ín nchjayane ni xi najmi mankjihín. Ko máha ni xi mankjín suba kuihi, xi chuba ts'ínk'áihín ra xi nkú joyaha chú nga najmi ts'ínk'jink'un, kui ngat'ahá ni xu'bjí t'íts'ínkatsúhun yjohó.

¹¹nímá rú ts'ínin jóo! Ngakjá t'jima xi nkú ts'ín ngakjá kíkjatsú'ba Cain. At'ahá 'yún mjehe toon, kui nga títs'ínndyjajihín ra yjohó xi nkúhu nda profeta Balaam. Ko at'ahá incha fi kontraha xi t'jihin xá, kui nga kuayáha xi nkúhu Kore.

¹²Nk'ie nga ajihín kjuatjohó Nda Ntjáná ma t'jakúko xinkú, tá bichú jóo yo, tunga najmi k'jehén ra n'ya nga k'úéntujinnnyu jóo. Chuba k'jinehé ko 'bi nga najmi chumi nihí xi nusihín. Xi nkú joyaha n'ntí xi najmi t'jihin ts'í jóo, xi tú má xi t'jehén ni fikohó ntjo. Ko xi nkú joyaha yá tu xi najmi bjaha tu nga nístjihín, xi nkúhu yá xi k'jamahá k'jin kichjuyanji, yá xi tú xí jahá k'ien. ¹³Xi nkú ts'ín baténdzjo xúhu t'éheén ntáchak'uyun nga 'yún, b'a ts'ín bakúchji jóo ni ch'onk'un xi ts'ín, ni xi t'jihin nga kama subahá kai. Kui xi nkú joyaha niñu xi kindyjajihín n'nyáha. Kui xi t'jen síhín má jyuun.

¹⁴Kits'ínk'ó Ntjáná jóo nk'ie nga kits'ínkinchja Enoc. Enoc kui xi kama ntje xi ma yatuhu ra Adan. B'í kitsú: “An k'ikie nga j'aiko Ntjáná nkjin nkjún miú ntítsjehe, ¹⁵tú xi kuasehe ra mí ni xi nda kits'ín ko mí ni xi najmi nda kits'ín ngayjee xutá ko tú xi xi najmi benkjún Ntjáná k'uéj'anehe ra mí nihí xi t'jehen. B'a n'ehe tú ngat'ahá ngayjee ni ch'onk'un xi incha kits'ín ko tú ngat'ahá ni ngayjee én ch'on tsu xi incha kits'ín Ntjáná.”

¹⁶Najmi t'jin ni xi sasihín já xu'bjí. Tú mí nihí ni xi b'a ts'ínko. Nkuhú ni xi nchjaha animaha, kui xi bangisjai. Nk'a b'asje yjohó nga nchja, ko tú xi sakúhu ra ni xi incha mjehe, nda nchjayane k'ua xutá.

B'í ts'ín kitsján'yáha Juda xutá nínku

¹⁷Tunga jun já nts'ena, n'ekj'átsjon én xi kitsúya títjun já postruhu Nda Ntjáná Jesucristo. ¹⁸B'a kitsúnnyu: “Nístjin xi fekuu s'e xutá xi kuajnukie ni xi ts'e Ntjáná ko k'úéntujín ni ch'onk'un xi incha fásihín.” ¹⁹Kui xutáha xi bak'janya xutá nínku, xi ts'ín ni ch'onk'un xi nchjaha animaha. Najmi t'jínajihin Espirituhu Ntjáná.

²⁰Tunga máha jun, já nts'ena, ndjá t'inchajiuun xi nkú ts'ín s'ejinnyu, kui xi tú xí naxúhú nginkun Ntjáná. Ko xi nkú ts'ín tsján'yányu Espirituhu Ntjáná, b'a ts'ín chubakoo Ntjáná. ²¹Katjindjukonnyu kjuatjohó Ntjáná nga chúyohoo nístjin nga Nda Ntjáná Jesucristo ts'ínk'íéntu t'k'un'ko sínná kjuanjímá tak'uhun.

²² Katuma nimanuu xi jo jan timaha. ²³ N'esjejiun ajin nd'iu xi yo tjintujin. Xi machjehen nga kama nimanuu, katuma nimanuu. Tunga chuhun ruu yjonuu nga b'a n'o, tu xi najmi ts'inkatsuhunnu ni ch'onk'un xi kits'in.

B'i ts'in kits'intsjoho Juda Ntjaná

²⁴ Ntjaná tjihin nga'yun nga kunnuu tu xi najmi kuankin t'axihin ruu ni xi ts'e, ko ts'in nga najmi chumi nihi xi chjunti s'enuu ko tsjanuu kjuatsjo chanka tu xi kujinchahanu nginkun nistjin nk'ie nga kuakuchji kjuachankaha. ²⁵ Nku tutuhú kui xi Ntjaná xi ts'ink'ankiná. Kui xi kan'etsjoho, kayaha nga chanka ko nga kui xi batexuma, ko nga kui xi tjihin nga'yun, tu ngat'aha Ndá Ntjaná Jesucristo. B'a kama ko tu nkjéhe ni nga b'a tíma. B'a katuma.

Xujun xi tjt'a ni xi y'éjña chji Jesucristo nga kama

B'i ts'in b'aha ra xujun

¹ Jesucristo y'éjña chji ni xi tjt'a xujun xu'bj. Ntjaná kits'ínkjas'ehen tu xi kui kuéjña chjihj ra xuta xi ts'e ni xi tjihin nga kama xati. Kits'in nibá ntítsjehé tu xi kuakúchjihj ra niñ Jua, kui xi ndá musuhú. ² Eí títisuya Jua ni xi kama chjihj, kui niñ xi éhen Ntjaná ko ni xi kitsúya Jesucristo.

³ Já b'a nda tjihin ts'e xi ts'inyaha én xu'bj xi kits'in nibá Ntjaná, ko á b'a nda tjihin ts'e xi basínjuhú ra ko ts'ínshin ra ni xi tjt'aha éi, at'aha ja tífi tíña nístjün!

B'i ts'in kits'ínkijhi Jua kjuasuniña xuta ninku

⁴ An Jua tít's'ínkijñu xujun, ninku yatu xi tintsuóo ante Asia. Katsjánñu kjuanda ko kjuajyu Ntjaná xi tjíña, y'éjña ko k'já. Katsjánñu kjuanda ko kjuajyu espiritu xi yatu incha maha xi tjín nginkun má b'ejña Ntjaná nga batéxuma. ⁵ Katsjánñu kjuanda ko kjuajyu Jesucristo xi títisuya ni xi ts'e Ntjaná. Kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien ko batéxumaha já rej xi tjín asuntee. Kui xi tjohó ná ko tsaténdzo jníhi nga kits'ínkijnú ngatitsunná. ⁶ Kits'in maná xuta xi ts'e tu xi kuatexumahaná ko n'etsjohó Ntjaha ko Na'mihj xi nkúhu já na'mi xi ts'e. ¡Kas'ehé kjuachánka ko katatéxuma santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

⁷ ¡Chasoo, kui xi nibájin nintju! Ngayjee xuta skuéhe, santaha ko já xi kik'iénjinkihj kichá. Kjtántá nkjún ngayjee xuta naxinantá xi tjín asuntee nk'ie nga skuéhe. Johon, b'a katuma.

⁸ "An xi xi tjuhun ko xi fekuhu", titsu Ntjaná xi tjihin gay'ún, xi tjíña, y'éjña ko k'já.

B'i ts'in tsakúchji yjohó Jesu

⁹ An ndá nts'o Jua tá tíf'ajian kjuá'un xi tijncha bitjajún. Jun ko an Ntjaná tibatéxumaná. Jun ko an tín'e chúkjuá kjuanjima nga nkúhú makaá Jesu. Tsátéjñanijé xjo xi 'mi Patmo at'aha y'enijmá éhen Ntjaná ko kits'ínkié yjona nga Jesu tjennkia. ¹⁰ Nku tuminku j'ajijnna Espiritu Ntjaná ko astán kint'e nga nibaha nku ntá xi tu xi 'yúhún jane, xi nkú joyaha nku tjio. ¹¹ B'a kitsúna:

—T'e'ta xujun ni xi chaj ko n'ekjihj ninku yatu xi tjín ante Asia, ninku xi tjíña nanki Efeso, xi tjíña nanki Esmirna, xi tjíña nanki Pergamo, xi tjíña nanki Tiatira, xi tjíña nanki Sardj, xi tjíña nanki Filadelfia, ko xi tjíña nanki Laodicea.

¹² As'ai kits'ínk'ótjija tu xi skuéhena yá xi tinchjakona. Nk'ie nga kits'ínk'ótjija, kíkíe yatu ni toonsine xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen. ¹³ Ajihin nd'í xi ts'in ndzjeen kíkíe xi b'a tjín Ntíhi Ndxá'jun tjín. Nku najyun ndju yja xi bichú santaha tsuku ko nku ni toonsine tjikjá 'mehe. ¹⁴ Taba ntsjaha xi nkú joyaha ntsjaha chutsánka ko xi nkú joyaha nch'an. B'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í.

¹⁵ Tíbat'ai tsuku xi nkú joyaha kichá sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun. Tu xi 'yún ntaha, xi nkú joyaha xi nkú ts'in faneya ntáje nga 'yún xu. ¹⁶ Ntsja kixj tjt'aha yatu niñu ko ts'a tsitjuhu nku kichá ndju ntsi xi yjo nga jo ngaba. B'a tjín ankjín xi nkú joyaha ts'iu nga 'yún bat'ai.

¹⁷ Nk'ie nga kíkíe, jákijne kinte tsuku ko b'a kama xi tsaya kama. Tunga jánehéna ntsja kixj ko b'j kitsúna:

—Najmi tu binkjuin. An xi tjuhun ko xi fekuhu ¹⁸ ko xi tjíña tik'un. Tsaya tunga nd'ai tijná tik'an tu nkjéhé ni. An tjíñana yubihj ngabayoo ko antehé xuta k'ien. ¹⁹ T'e't'ai ni xi kuayai, ni xi tíma nd'aj ko ni xi kama askahan. ²⁰ B'j tsuhú ra ni xi tjíña 'ma xi kuayai, niñu xi yatu xi kuayai ntsa kixjá ko ni toonsine yatu xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjeen. Niñu xi yatu, kui xi ntítsje xi basehé ninku xi yatu. Ko ni xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen xi yatu, kui xi ninku xi yatu.

2

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tjíña nanki Efeso

¹ B'j ts'in t'e't'ai nga n'entúhi ntítsjehé xuta ninku Efeso: "B'j titsu xi tjt'aha niñu xi yatu ntsja kixj, xi tsú'bajin kamasehen ni toonsine xi yatu xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjeen: ² Be ni xi tín'ei, xi nkú ts'in tib'enki kjuanjima xá xi tín'ei ko xi nkú ts'in tín'e chúkjuaj. Be nk'ie nga najmi sasihin ni xi incha ts'in já ch'onk'uyn. Kichjut'ayák'uin já xi já postru tijncha ts'in ma maña yjohó ko kiyai nga já tsank'á niñ, nga najmi já postru. ³ Tín'etsentai kjuanjima xi tibitjajin ko tín'e chúkjuaj kjuanjima xi tsakúhi ngat'ana. Najmi tífehé tak'uin.

⁴ Tunga najmi tsásihinna ngat'a ts'j nga najmi tá tjihin ri kjuatjo xi kis'ejñahi nga tjuhun. ⁵ Kui nga n'ekj'áitsjehenni ni xi ja kin'e'taxín. T'inchj'aha rj anímahj ko n'e ngáhani xi nkú

kin'ei nga tjuhun. At'aha tsa najmi b'a n'ei, kjuáise ko kxexián ni xi síjñasun nd'í xi ts'ín ndzjen xi ts'í má nga tíjña. B'a ts'ian tsa najmi k'úinchi'aha ri animahí.

⁶Nda tjin nga najmi sasihin já nicolaíta. An ta najmi sasinna jóo.

⁷'íxi tjen tjabaxinñju katasinñju ni xi títshuhú Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjiñe tuhú yá xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta, xi síjña ndjiojmihí Ntjáná."

B'í tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Esmirná

⁸B'í ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntitsjehe xuta ninku Esmirná: "B'í títshu xi tjuun ko xi fekuu, xi k'ien ko xi tíjña tik'un ngáha: ⁹Be nga t'iyai k'jua'un ko nga x'áin, tunga nk'ie nga basehe, nchiná ní. Be nga t'inchjatí'aihin xuta xi ntje judío t'íncha ts'ín ma maña yjoho. Najmi xuta judío niú. Xuta xi yjanki níhí ndanindoo niú. ¹⁰Najmi tu binkjuin kjuanima xi kuitjanki. At'aha k'ua xuta xi ts'ajun ts'ínkjas'en nuyayá ndanindoo tu xi chjút'ayák'uhunnu. Te nstjin tíhín nga sakúnuu k'jua'un. Ndjá t'isínjñai ndaha tsa tíhín nga kuayái, ko an tsjaha corona xi k'uaihí xuta xi k'uéntu tik'uun.

¹¹'íxi tjen tjabaxinñju katasinñju ni xi títshuhú Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi najmi ta skuéhe ngabaya xi ma jóo."

B'í tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Pergamo

¹²B'í ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntitsjehe xuta ninku Pergamo: "B'í títshu xi tíjñaha k'icha ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba: ¹³Be ni xi t'ín'ei ko nga má tíjña ndanindoo nga tibatéxuma tinchin. Tu nkú kixihí tisinjñai ko tu nkú t'is'ejihín ri an, b'aha ra nistjin nga kin'ek'ien nda musuna Antipa xi y'énjímína. Kin'ek'ien ajinnuu má nga tíjña ndanindoo.

¹⁴Tunga tíhín ni xi najmi t'isasinna xi t'ín'ei. At'aha t'jintujihín k'ua xi t'íncha ts'ín ni xi tsakúya nda profeta Balaam. Kui tsinchá'a nda rej Balac xi nkú ts'ín kama ts'ínkijnejihín ngatitsun xuta xi ntje Israel t'jehen ra, tu xi incha kjiñehe chje xi kik'áihí ra ntja xi ts'índaha ntsja xuta ko tu xi chuba incha kjuántukohó xinkjín. ¹⁵Ko ta t'jintujihín k'ua xi t'íncha tít'sín sa ni xi bakúya já nicolaíta. ¹⁶Kui b'a maha, t'inchj'aha ri animahí. Tsa najmi b'a n'ei, kjuáise xatúhi ko k'icha xi t'ibitjuhu tsu'bá kjankehona xuta xi b'a t'íncha ts'ín.

¹⁷'íxi tjen tjabaxinñju katasinñju ni xi títshuhú Espiritu xuta ninku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjiñe manaá xi tíjña 'ma, ko ta tsjaha nku ndjio taba má nga tjit'a nku j'áin tsetse xi najmi ch'a be. Tu nkuhú xi ts'ínk'jáihín, kui xi skué."

B'í tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Tiatira

¹⁸B'í ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntitsjehe xuta ninku Tiatira: "B'í títshu Ntíhí Ntjáná, xi b'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í ko tsukú xi nkú joyaha k'icha sine bronçe xi kin'e'na nga kin'e'chuhun: ¹⁹Be ni xi t'ín'ei, nga t'johi ko s'ejihín an, nga t'ín'exat'aní ko xi nkú n'e t'ín'e chükjuaí. Be nga y'un t'ín'exá sai nd'ái nk'ie nga tuts'ihín ni.

²⁰Tunga kuihí ni xu'b'í xi najmi t'isasinna nga t'ín'ei. T'í'bajnteihí na Jezabel xi na profeta tít'sín ma maña yjoho. T'ibakúyaha ko t'ib'anachaha xuta xi ts'an, tu xi chuba incha kjuántukohó xinkjín ko incha kjiñe chje xi kik'áihí ntja xi ts'índaha ntsja xuta. ²¹Kitsjantéhe no nga ngjuáikj'aha ra animaha tunga tu nkú mjehé ra chuba kjuántukohó já. ²²Kui nga nku ch'ín ts'ín n'ibánehe no ko chánka kjuanima xi tsjaha já xi fantukohó, tsa najmi incha ngjuáikj'aha ra animaha nga incha k'uéntu ni xi tsakúyaha no. ²³Ts'ínk'ién ntíhí no. B'a ts'ín skuéhe ngayjéé xuta ninku nga be xi nkú ts'ín t'jintuyá kjuankjintak'uhun xuta ko animaha ko nga tsjanuu nga nkúnkú chjihí ni xi kin'o.

²⁴Maha jun xi tintsuhoo Tiatira xi najmi t'ín'o ni xi t'ibakúya no ko najmi tsinchiyó ni xi tsu xuta nga tíhín ndanindoo, ni xi t'jintu'má, b'a t'ixinnuu nga najmi ta tsjahanuu k'já' ch'a. ²⁵Tunga chúhún ruo ni xi t'jñanuu santa nkúhu nga kjuái ngáhana.

²⁶Xi ts'ín ngana ko tu nku ngjuáindjukohó xá xi mjena nga ts'ín, kui xi tsja xáha nga kuatéxumaha nanki xi t'jín asuntee xi nkú ts'ín kitsjá xána Na'mina. ²⁷Ndjá kuatéxumaha xuta. B'a kamaha xuta xi nkú maha nku ndjii nga k'icha bich'onnehe. ²⁸Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha niú xi bat'ai nga ja t'ífi ma sen.

²⁹'íxi tjen tjabaxinñju katasinñju ni xi títshuhú Espiritu xuta ninku!"

3

B'í tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo ninku xi tíjña nanki Sardí

¹B'í ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntitsjehe xuta ninku Sardí: "B'í títshu xi tíjñaha espiritu yatu xi ts'e Ntjáná ko niú xi yatuu: Be ni xi t'ín'ei. B'a incha tsu xuta nga tinchun tik'uin, tunga nk'ie nga basehe ja tsyai. ²Tinchin ndai ko tjen nga'yihín yjohi kintehe ni nga kuayá kjin. At'aha t'ibe nga najmi kixí t'í'mikoj xáhi nginkun Ntjáná.

³'Kui nga n'ekj'áitsjehen ri yjohi ko tsjénki ni xi kik'áihí ko kinu'yái, ko t'inchj'aha ri animahí. Tsa najmi k'uinchinndai, kjuáisehe xi nkú joyaha nku nda ndyjé ko najmi chái mí chubaha nga kjuáisehe. ⁴Tunga t'jintujihín ri nanki Sardí k'ua xuta xi najmi incha kits'ín

chuntí najyuhun. Kui xi k'úemakona nga ngjuá najyun taba, at'aha kui xi incha tjeheñ ra nga k'úemakona.

⁵'Xi ts'ín ngana, kui xi n'engja najyun taba ko najmi ts'in ndyjájna j'áihin xujun má nga tjintut'á j'áihin xuta xi k'úentu tik'un. Tu sa ní ts'inkíe yjona nga be xuta xu'bo nginkun Na'mina ko nginkun ntítsjehe.

⁶'Xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo nínku xi tijná nanki Filadelfia

⁷'B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntítsjehe xuta nínku Filadelfia: "B'i títsubu xi tsje ko naxu ni xi tsu, xi tijnáha yubihí ndá rej David, xi kjex'á ko najmi ch'a maha b'échja, xi b'échja ko najmi ch'a maha kjex'á: ⁸Be ni xi tin'ei. Chásei. Nginkuin tjeñtxana nku ankuja xi najmi ch'a maha b'échja. Be nga najmi 'yún tjiñin nga'yún, tunga tin'etjusunní éña ko tin'ekiei yjohi nga yaní. ⁹Nd'ai ni xi ts'ihin xuta sinagogaha ndanindoo, xuta tsank'á xi ntje judio tjeheñ ra ts'in ma maña yjoho, ts'in kjuá'yúhun ra nga incha ngjuaisinkúnch'int'ahi tu xi b'a ts'in incha skuehe nga tjona ji.

¹⁰'Kich'atjói éña nga kin'e chúkjuai. Kui nga an ts'ink'á t'axihin ra kjuanjima xi k'juai nistjin nga chjút'ayák'un ngayjee xuta xi tjin asunntee, kjuanjima xi k'juai nga ngúsuhun asunntee. ¹¹Kjúái xatía. Ndjá tjinjnájain ni xi tijnahi, tu xi najmi ch'a kjé'aha ri corona xi ts'i.

¹²'Xi ts'ín ngana, kui xi ts'in ma yásjaihi nínkuhu Ntjana. Ndahachi najmi ta kujtjunkihi yo. Ko k'uet'aha j'áihin Ntjana ko j'áihin naxinantaha Ntjana, kui xi nanki Jerusalem tsetse xi Ntjaná ts'ín nibájeheñ ndjiojmi ján. Ko ta k'uet'aha j'áin tsetsena.

¹³'Xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkijhi Jesucristo nínku xi tijná nanki Laodicea

¹⁴'B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntítsjehe xuta nínku Laodicea: "B'i títsubu xi 'mi Xi Naxu, xi ma n'e s'ejihin ni xi tsuya ko xi naxu ni xi tsu, xi kits'índako Ntjaná ni xi tjin: ¹⁵Be ni xi tin'ei. Ji xi nkú joyaha ntánijua xi ndaha najmi nch'án ko ta ndaha najmi sje. Tsu tu nch'ahan mahani kai, ko tsu tu sje mahani kai! ¹⁶Tunga suk'jenní. Najmi nch'án ko ta ndaha najmi sjei. Kui nga kuatetéhera. ¹⁷At'aha: An xi nchíná. Nda ts'in tijná. Najmi chumi nihi xi ndyjat'ana, tbiáin. Tunga najmi tímankjihin ri nga najmi tjiñin kjuatsjo, ko nga najmi chumi ni chjihí ra ji, ko nga x'ain ko kai ko kisuisti.

¹⁸'Kui nga b'a tíxihin ra nga ch'atseheñ ni xi tjinna. Ch'atsei toonsine xi 'yún nda, tu xi kama nchínahani. Ch'atsei najyun taba xi kamanidyjai tu xi k'úe'mahani yjoninte kistihí xi títstáhi kjuasuba. Ch'atsei ntánki xi ts'ínnkijhi tunkuin tu xi cháhani.

¹⁹'Ngayjee xi tjona, kui xi si nchjaka ko tsjaniyáha. Kui nga tjeñ nga'yúhun ri yjohi ko t'inchj'aha ri animahi. ²⁰Chásei. An síjña asti ankujo nga títst'inkjane. Tsa tjin xi kuint'é ntana ko kjéx'á ankujo, an kjuas'en má tijná ko an kjíneka nichine ko kui kjínekona.

²¹'Xi ts'ín ngana, kui xi tsjantéhe nga k'úejnat'akona má nga batexuma xi nkú ts'in an ja kits'in ngana ko tijnat'aka Na'mina má nga batexuma.

²²'Xi tjeñ tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta nínku!"

4

B'i ts'in tsakuchjihí Jua xi nkú ts'in kin'etsjoho Ntjaná ndjiojmi ján

¹Askahan nga ja j'a ni xu'bj, as'ai tsase ko kikié nku ankuja xi tjeñtxa nk'a ján. Ko nta xi tjun kint'e, xi b'a ts'in nu'yá xi nkú joyaha nga fane tjio, kui xi b'a kitsúna:

—Nibánji eí. Kuakuchjihí ni xi tjiñin nga kama.

²Ta kuihi chubo j'aijína Espiritu ko kikié ndjiojmi ján xi kab'ejña nga tibatéxuma.

³Sénnistjihin xi kab'ejña yo, kui xi b'a tjin xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un jasje ko ndjio tsjo k'un kornalina. Ko sínkjántjaihi má kab'ejña nku yejña xi tibát'ai xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un esmeralda. ⁴Ko andaihi má kab'ejña kikié sa kan ñju jáchá xi ta incha kab'entu, xi incha yja najyun taba ko corona toonsine tjintu'aha.

⁵Má kab'ejña xi tibatéxumoo tsitju nd'ich'on ko nta xi xaáhan kinu'yá ko janeya ch'on. Ko ankin xi tibatéxumoo titi yatu nd'í s'ekuyá. Kui xi tsuhu ra espiritu xi yatuhu Ntjaná. ⁶Ko ankin má kab'ejña xi tibatéxumoo ta kjijña nku ni xi b'a tjin xi nkúhu ntáchak'un xi 'na xi nkúhu chutsin.

Andaihi má kab'ejña xi tibatéxumoo tjintu ñju xi tjintu tik'un, xi kitsejnúhu ra tunkun ankin ko astun. ⁷Xi tjuun b'a tjin xi nkúhu xa. Xi ma joho b'a tjin xi nkúhu turu. Xi ma jahan b'a tjin ankin xi nkúhu xuta. Ko xi ma ñjuhu b'a tjin xi nkúhu ja xi tifi tjeñ.

⁸Nga nkúnkú xi ñju tjintu tik'uun jun maha tsjankaha. Kitsejnúhu ra tunkun kintehe ko asunn'aha. Tu nku nga tjincha sehé nistjin nistjen nga b'a tjincha tsu:

Ntjaná xi tsje, Ntjaná xi tsje, Ntjaná xi tsje.

Ntjaná xi tjiñin nga'yún.

Kui xi y'ejña, tǵña kǒ kj'uaí.

⁹ Xi ñju tǵntu tǵ'uuñ tǵncha ts'ínkie yjohǒ nga chánka xi tǵbatéxumǒǒ, kui xi tǵña tǵk'un tu nkjéhé ni. Tǵncha benkjún kǒ tǵncha tsjáha máb'achjǵhǵ. Kǒ nk'ie nga b'a tǵncha ts'ín xi ñjuu, ¹⁰ jáchá xi kan ñjuu tǵncha basinkúnch'int'aha nga tǵts'int'sjohǒ xi tǵbatéxumǒǒ, xi tǵña tǵk'un tu nkjéhé ni. Tǵncha b'entu coronaha nginkun nga b'ǵ tǵncha tsu:

¹¹ Ji Ntǵa xi Ntǵani, ji xi tǵehen ri nga chanjkǵhin kǒ nga s'ehi kǵuachánka kǒ nga'yún.

At'aha ji kin'endai ngayjee ni xi tǵín.

Kama mjehi, kui nga tǵihin kǒ kamandaha.

5

B'ǵ ts'ín tsakuchǵhǵ Jua nga Chutsankǒ tsakj'á xujun xi najmi ch'a maha bakj'á

¹ As'ai kǵie nku xujun, kui xi ntsja kǵǵ y'aha xi tǵbatéxumǒǒ. Kui xujun xi kin'entú nga jo ngabaha, kǒ tǵchjanekǒho rá yatu sello. ² Kǵie nku ntǵsje xi 'yún tǵhǵn nga'yún, kui xi 'yún tǵncha nga b'ǵ tǵtsu:

—ǵYá xi tǵehen rá nga kǵéntiya sello xi tǵchjanekǒho xujun kǒ kǵéxǵnka?

³ Tǵunga ndaha nku xi tǵín ndǵjǒjmi jáñ kǒ ndaha nku xi tǵín asuntee kǒ ndaha nku xi tǵín kǵntehé t'anankǵ najmi kamaha kǵjéxǵnka xujun, kǒ tǵ ndaha najmi kamaha tsa tǵ tsasehé ni xi tǵít'a. ⁴ Tu xi kǵǵǵntáná nga najmi ch'a kamaha kǵjéxǵnka xujun kǒ tǵ ndaha tsa tsasehé ni xi tǵít'a.

⁵ As'ai b'a kǵtsúna nku ndáchá xi kan ñjuu:

—Najmi tu ch'í. Chasǵ. Xa xi y'aha rá ntǵehǵ Juda, xi ntǵehǵ David y'aha rá, kui xi kǵts'ín ngana kǒ kamaha kǵéntiya sello yatu xi tǵchjanekǒho xujun kǒ kǵéxǵnka.

⁶ As'ai ankǵín xi tǵbatéxumǒǒ kǒ kamasehǵ xi ñju xi tǵntu tǵk'un kǒ kamasehǵ jáchá xi kan ñjuu kǵie nku Chutsankǒ xi sǵña yo, xi b'a tǵín xi nkúhu tsa ja kin'ek'ien. Yatu ndǵja tǵhǵn kǒ yatu tunkun. Kui xi tsuhǵ rá espirǵtǵ xi yatuhǵ Ntǵaná xi kin'e nibá ngayjee asuntee. ⁷ Ngǵikj'á Chutsankǒ xujun xi kǵiya ntsja kǵǵ xi tǵbatéxumǒǒ.

⁸ Nk'ie nga jakj'á xujun Chutsankǒ, as'ai xi ñju xi tǵntu tǵk'un kǒ jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'int'aha. Nga nkúnkú incha y'a najní arpa kǒ tasa tǵonsine xi kǵitsehe ni xi sinjǵe. Kui niu xi bakúchǵi ni xi nchǵa xǵta jehǵ Ntǵaná nk'ie nga nchǵakǒ Ntǵaná.

⁹ As'ai incha kǵise soǵn tsetse xu'bj:

Ji xi tǵehen ri nga chǵúbéí xujun kǒ nga chǵúntiyai selloho,

at'aha ji xi tsayai nga kin'e mahi chǵe.

Jnǵhǵ kǵich'atsehé ri Ntǵaná

ngayjee tǵkjá xǵta xi tǵín,

xi kj'ái kj'ái én nchǵa,

xi nibá tu má antehé ni,

kǒ xǵta naxǵnantá xi tǵín.

¹⁰ Kui xi kin'e mai nku naxǵnantá xi tǵbatéxumǒǒ,

kin'e mai já ña'mi xi ts'ǵintsjohǒ Ntǵaná.

Incha kuatéxumaha asuntee.

¹¹ As'ai tsase kǒ kǵnt'e ntǵaha nkǵin nkǵún ntǵsje xi tǵnchat'a andaihǵ xi tǵbatéxumǒǒ kǒ andaihǵ xi ñju xi tǵntu tǵk'un kǒ jáchá xi kan ñjuu. Tu ni xi 'yúhún nkǵin incha maha. ¹² 'Yún incha tǵncha nga b'ǵ tǵncha tsu:

Chutsankǒ xi kin'ek'ien tǵehen rá

nga k'uaí xáha nga kuatéxuma.

Ts'ǵnkǵáǵhǵn kǵuanchǵiná,

kǵuankǵintak'un kǒ kǵuachánka.

Kui xi kama chanjkún kǒ n'etsjohǒ.

¹³ As'ai kǵint'e ntǵaha ngayjee xi kǵts'ínnda Ntǵaná nk'a jáñ kǒ asuntee kǒ kǵntehé t'anankǵ kǒ ajǵn ntáchak'un nga b'ǵ incha kǵtsú:

Chutsankǒ kǒ xi tǵbatéxumǒǒ

n'etsjohǒ kǒ chanjkún.

Kui xi s'ehǵ santaha tu nkjéhé ni

kǵuachánka kǒ nga'yún xi tǵín.

¹⁴ As'ai —ǵB'a katuma! —incha kǵtsú xi ñju xi tǵntu tǵk'un. Kǒ jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'in kǒ incha kǵts'intsjohǒ Chutsankǒ kǒ xi tǵbatéxumǒǒ.

6

B'ǵ ts'ín tsakuchǵhǵ Jua nga ñju sello kǵchǵux'á

¹ Kikie nk'ie nga kíkjex'á Chutsankò sellò xi tjuun kò kint'e nga kinchja nku xi ñju xi tjintu tík'uun. Ntaha, kui xi nkú joyaha xi nkú ts'ín nu'yá nga faneya ch'on. B'í kitsú:

—iNibá!

² As'ai tsase kò kikie nku ndje taba. Xi tjsuhun chu y'a nku ni xi s'eko yá. Kik'aihi nku coroná kò tsitju tu xi ts'ín nganaha.

³ Nk'ie nga kíkjex'á Chutsankò sellò xi ma johó, kint'e nga b'í kitsú xi ma johó xi ñju xi tjintu tík'uun:

—iNibá!

⁴ As'ai tsitju k'áí ndje, nku ndje ni. Xi tjsuhun chu kits'ínkálhín nku kichá chánka kò kik'ai xáha xi má nga kJéxin kjuajyu xi tjin asuntee, tu xi ts'ínk'iehen xinkjín xuta.

⁵ Nk'ie nga kíkjex'á Chutsankò sellò xi ma jahan, kint'e nga b'í kitsú xi ma jahan xi ñju xi tjintu tík'uun:

—iNibá!

As'ai tsase kò kikie nku ndje jma. Xi tjsuhun chu y'a nku nisuchúba. ⁶ Ajihín xi ñju xi tjintu tík'uun kint'e nku ntá xi b'á kitsú:

—Nku nstjin xánta nku kilú tuniñu katijnehe, kò nku nstjin xánta jan kilú tu cebada katijnehe. Tu xi chjíhí katuma ni. Tunga najmi tu n'ekóni binu kò tá ndaha setju.

⁷ Nk'ie nga kíkjex'á Chutsankò sellò xi ma ñjuhu, kint'e ntaha xi ma ñjuhu xi tjintu tík'uun nga b'í kitsú:

—iNibá!

⁸ As'ai tsase kò kikie nku ndje sine k'jen. Xi tjsuhun chu, kui xi 'mi Ngabaya kò tjennkihí xi 'mi Antehé Xuta K'ien. Nga joo incha kik'aihi kjuá nk'ie nga kjuachán, kjintía, ch'in kò chu kjan xi tjin asuntee incha ts'ínk'ienkòho nku tákjá xuta asuntee.

B'í ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sellò xi ma uhun

⁹ Nk'ie nga kíkjex'á Chutsankò sellò xi ma uhun, kikie kintehe nahan chje animaha xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga incha y'énimjí éhen Ntjaná nga tu nku kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁰ Yún incha kinchja nga b'í incha kitsú:

—Tsenjí ji, Nda Ntja, kò naxu én xi bixín. ¿Nkjé n'ekokjuai xuta xi tjintu asuntee? ¿Nkjé n'ek'íechjí xi kits'ínk'ienni?

¹¹ As'ai incha kik'aihi najyun taba nga nkúnkú. Tu chubaha nstjin incha kúya kik'ihín, santaha nkúhu nga kama ndjuú xkíhí xuta xi tá tjin nga n'ek'ien xi nkúhu nga kui, xi nts'e maha xinkjín xi tá tjincha yjankihí Jesu.

B'í ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sellò xi ma juhun

¹² Nk'ie nga kíkjex'á Chutsankò sellò xi ma juhun, tsase kò kama nku chón xi tu xi 'yúhún. Kama jma ts'íy xi nkú joyaha najyun xi jma sénsén. Ni kama sóo xi nkú joyaha jní. ¹³ Niñu xi tjin nk'a ján tsixuntu t'anankiu xi nkú ma nga bixuntu tu chjintéhe yá higuera nk'ie nga b'ésujnehe nku ntjo xi 'yún. ¹⁴ Xi nkú ma nga s'ekjaya xujun, b'á ts'ín kindyjajin sén nk'a ján. Kò ngayjee naxiu kò xjo xi tjin ajin ntáchak'uun incha ngjí t'axín.

¹⁵ Incha ngjik'ientu má aya tixá ngijoo kò ajin naxiu já rej, já tíjuun, já jun k'aku, já nchínóo, já i kò ngayjee xuta, xi ndáñhí yjoho kò xi musuhu xi kich'atsehe. ¹⁶ B'á incha kitsúhu jñáchóo kò ndjjo naxiu:

—Tixuntunéni kò t'entu máni, tu xi najmi skuéhení xi tibatéxumoo kò tu xi najmi cháhaní kjuakjan chánkaha Chutsankò. ¹⁷ At'aha ja kuichu nstjin nga ja kuakúchji kjuakjan chánkaha. ¿Yá xi kuichúkjuaha ni xi kama?

7

B'í ts'ín tsakuchjhi Jua nga xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kis'et'aha chubaha Ntjaná

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kikie ñju ntítsje xi tjincha ndju nga ñju tákjáha asuntee. Kui xi táb'échjaha ntjo xi nibáha nga ñju tákjáha asuntee tu xi najmi tsjéhen ntjo asun t'anankiu, tá ndaha asun ntáchak'uun, tá ndaha ajihín yá xi tjin asuntee. ² Tá kikie k'áí ntítsje xi tñibáha má tju ts'íy. Kui xi j'ai tu xi k'ué't'aha ra chubaha Ntjaná xuta xi ts'e. Kui ntítsje xu'bi 'yún kíkjintáyaha ntítsje xi ñjuu xi kik'aihi xáha xi má nga ts'ínkatsún t'anankiu kò ntáchak'uun.

³ B'í kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi n'ohoo t'anankiu kò tá ndaha ntáchak'uun kò yá xi tjin. Nk'iehé nga ja s'et'aha stjen chubaha Ntjaná xuta xi ts'e, nk'iehé nga kama k'ué't'a ntsóo.

⁴ Kint'e xkíhí xuta xi kis'et'aha chuba. Unchan kò yachán ñju mjí kama ngayjee ntjehe Israel. ⁵ B'í tjin kamaha nga nkúnkú ntje te joo: te jo mjí xi ts'e Juda, te jo mjí xi ts'e Ruben, te jo mjí xi ts'e Gad, ⁶ te jo mjí xi ts'e Aser, te jo mjí xi ts'e Neftali, te jo mjí xi ts'e Manase, ⁷ te jo mjí xi ts'e Simeon, te jo mjí xi ts'e Levi, te jo mjí xi ts'e Isacar, ⁸ te jo mjí xi ts'e Zabulon, te jo mjí xi ts'e Kuse, kò te jo mjí xi ts'e Benjamin.

B'i ts'in tsakuchj'hi Jua nga tu xi nkjihun xuta incha tsitjujin kjuanimá chánko

⁹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai tsase ko kieke nkjin nkjún xuta. Nda ha najmi ch'a ma b'exk'ihí. Ngayje tikjá xuta xi tjín asunntee niu, ngayje tikjá ntje, ngayje tikjá nanki ko ngayje tikjá én. Tjíncha ndju ankjín xi tibatéxumo ko nginkun Chutsanko. Najyun taba incha yja ko xkajén incha y'a.

¹⁰ Yún tjíncha kjintáya nga b'i tjíncha tsu:
iNkuhú Chutsanko ko Ntjaná xi tibatéxumo,
kui xi ts'ink'ankiná!

¹¹ Ngayjee ntítsjee xi tjíncha ndju andaihi má kab'eña xi tibatéxumo, andaihi jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi tjíntu tik'uun, incha kingjénsten ankjín nga incha kits'intsjoho Ntjaná. ¹² B'i incha kitsú:

iB'a tjín!

N'etsjoho ko tjíhin kjuachánka Ntjaná,
be nku ts'in ts'innkink'un ko 'báihí máb'achj'hi,
yankjún ko bakúchji nga'yúhun santaha tu nkjéhé ni.
iB'a katuma!

¹³ As'ai nku ndachá xi kan ñjuu kingjásjaiyana:

—¿Yá xutaha xi yja najyun taboo? ¿Má incha kanibáha?

¹⁴ —Ji xi yai, Nda Ntja —kixihín.

As'ai b'i kitsúna:

—Kui xi incha kieke kjuanimá chánko. Jníhi Chutsanko incha kits'in tabakoho nga tsané najyuhun. ¹⁵ Kui kjuaha nga tjínchaha ankjín Ntjaná xi batéxuma ko nistjin nistjen tjíncha ts'intsjoho aya ninkuhú. Xi tibatéxumo kuhun xuta xu'bi aya ante nkjühun. ¹⁶ Najmi tá skuéhe kjintá ko tá ndaha najmi tá xintá kamaha rá. Najmi tá ts'ínchahan rá ts'iyú ko najmi tá ts'ínstihí rá nubó. ¹⁷ At'aha Chutsanka xi tá tibatéxumo, kui xi nda bastu xi kúntaha ko nguaukoho má tjín ntánijua xi ts'ink'iéntu tik'uhun xuta. Ntjaná ts'ínxijnu ntánkun nga nkúnku.

8

B'i ts'in tsakuchj'hi Jua nk'ie nga kichjux'á selló xi ma yatuhu

¹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsanko selló xi ma yatuhu, as'ai kis'e jyu jyu ndjiojmi ján nkú rá ma masen ora. ² Kieke ntítsje xi yatuu xi tjíncha ndju nginkun Ntjaná. Kui xi kik'aihi yatu tjio.

³ As'ai j'ai kj'á ntítsje. Ankjín nahan chje j'ai sinjña. Nku ni tionsine xi má nga tísun ni xi sinjne y'a. Kik'ai nkjühun ni xi sinjne tu xi tsjáha rá chje Ntjaná asun nahan chje tionsine xi kjijña ankjín xi tibatéxumo. Kui niu kits'intjinkoho ni xi nchja ngayjee xutaha Ntjaná nk'ie nga incha nchjako. ⁴ Y'ahá ts'ihin ntítsjee ni xi títiyá ni xi sinjne nk'ie nga ngjisehe Ntjaná ntaha ni xi sinjne ko ni xi incha nchja xutaha Ntjaná nk'ie nga nchjako. ⁵ As'ai jakj'á ntítsjee tabaha ni xi sinjne ko kits'intsehe x'i xi tjíntusun nahan chje. Asunntee kikjanik'asún niu. As'ai janeya ch'on, xáahan kama, tsat'ai nd'ich'on ko kama chón.

B'i ts'in tsakuchj'hi Jua nk'ie nga jane ñju tjio

⁶ Incha y'enda yjoho ntítsje xi yatuu xi má nga incha ts'ínkjane tjioho. ⁷ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi tuun. As'ai kichjanik'á asun t'anankiu ts'í ndjio ko nd'í xi kin'etjijinkoho jni. Kiti nku tikjá t'anankiu ko nku tikjá yá xi tjín ko ngayjee jñá xi tjín.

⁸ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma joo. As'ai kichjanik'ájin ntáchak'uun nku ni xi b'a tjín xi nkú joyaha nku naxí chánka xi titi. Jní kama nku tikjá ntáchak'uun. ⁹ K'ien nku tikjá xi tjíntu tik'un ajin ntáchak'uun ko kin'ekje nku tikjá yábarku xi tjín.

¹⁰ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma jaan. As'ai j'aikijne nku niñu chánka xi titi xjo xjo. Kits'ínkatsún nku tikjá ntáje ko ntá tixa xi tjín. ¹¹ Sja 'mi niñuu. As'ai nku tikjá ntá xi tjín kama sja. Tu ngat'aha nk'ie nga kama sja ntóo tu xi nkjihún xuta k'ien.

¹² Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma ñjuu. As'ai nku tikjá ts'iyú, sóo ko niñuu kin'ekatsún. B'a tjín niu xi kis'ejuún. Nk'ie nga incha kits'in ndzjen niu nku tikjá nistjiun najmi tá kama ndzjehen rá ko tá nku tikjá nistjen najmi tá kama ndzjehen rá.

¹³ As'ai tsase ko kint'e ntaha nku ja xi títi tjen. Yún tíntáya nga b'i títu:

—iKjuanimá nibá! iNjima rú ts'ihin xuta xi tjíntu asunntee nk'ie nga kjuane tjio xingisoo xi ja ma ma incha ts'ínkjanehé ntítsje xi jan xi ndyjat'óo!

9

B'i ts'in tsakuchj'hi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma uun

¹ Kits'ínkjane tjiöhö ntítsje xi ma uun. As'ai kikié nku niñu xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne asuntee. Kik'aihi yubihí tixa nanka xi tjen t'anankiu. ² Kikjex'á tixa nanko kó yó tsitjunji nintí xi nkú joyaha nintí xi bitjuhu nku orno cháka. Kits'in jyun ts'íu kó nk'oo.

³ Ajin nintíu incha tsitjuhu chjubá xi incha j'aitsésuhun asuntee. Incha kik'aihi nga'yún xi nkúhu nga'yún xi tjihin chándayá ch'onk'un xi tjin asuntee. ⁴ B'a kik'ihín nga najmi incha ts'ínkatsún jñá xi tjin t'anankiu kó tá ndaha nku ni xkfén xi tjin kó tá ndaha nku yá. Nku tutuhú xutá xi najmi kis'et'ahá stjen chubaha Ntjaná xi kama incha ts'ín'uhun.

⁵ Najmi kik'aihi kjuá tsa ts'ínk'ien xutá. Tú b'ahá kik'ihín nk'ie nga tú uhún sá tsjáha kjuanima xutá xi kjinéhe. Kjuanima xi tsjá chü b'a joyaha xi nkú ts'in kjinéya má kjinéná chándayá ch'onk'un xi tjin. ⁶ Kui nistjün kuangisjai ngabayoo xutá tunga najmi sakúhú ra. Kama mjehe nga kuayá tunga nguajai t'axihín ngabayoo.

⁷ B'a k'un chjubó xi nkú joyaha ndje xi kis'enda nga nguajai kjuachán. B'a k'un corona toonsine k'un ni xi incha tjintu'áha. B'a k'un ankjin xutá k'un ankjin. ⁸ B'a k'un ntsjaha xi nkúhu ntsjaha jminchjin. B'a k'un nj'yún xa k'un nj'yún. ⁹ B'a k'un kicha k'un ni xi kjiinuhu 'mehe. B'a ts'in faneya tsjankaha xi nkú ts'in faneya nkjin nkjún yá xi fiko já juun nk'ie nga incha fi kjuachán. ¹⁰ B'a k'un nits'in chándayá ch'onk'un k'un nits'in chü. Tá tjihin na'yá ch'onk'un. Ni ch'onk'un xi tjihin nits'in nga ts'ín'uhun xutá un sá chúkjuaha niy. ¹¹ Ntítsje xi tijná ayahá tixa nanko, kui xi batéxumaha chjubó. Abadon 'mi ntítsje nga én hebreo, kó nga én griego Apolion 'mi. "Xi ts'ínkatsún ni" tsuhú ra j'áihín.

¹² J'a kjuá'un xi tjuun, tunga ndyjahá sa jo.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma juun

¹³ Kits'ínkjane tjiöhö ntítsje xi ma juhun. As'ai kint'e nku ntá xi nibaha kamasehen ndjia xi nju xi tjintut'á nachan chje toonsine xi kjiñá nginkun Ntjaná. ¹⁴ B'i kitsúhu ntítsje xi ma juhun xi y'a tjio:

—N'e ndáhi nga njuu ntítsje xi tjintut'á 'yún andai ntáje cháka Eufrate.

¹⁵ As'ai kin'e ndáhi ntítsje xi njuu, tú xi nku tikjá xutá xi tjin asuntee incha ts'ínk'iehen. At'aha ja b'a ts'in tjinda nga kui xi b'a incha ts'ín kui chubó, kui nistjün, kui sóo kó kui núy. ¹⁶ Kint'e xkhi já jun xi tjintusúhun ndje. Jo unchan miyoon maha.

¹⁷ Kikié ndje kó xi tjintusúhun, xi nkúhu tsa nchini kik'aina nga kama chjina niy. Kicha xi kjiin 'mjehe, ni xi nkúhu nd'í, su xi nkúhu ndjio tso k'un safiro kó sine xi nkúhu sufrí. B'a k'un nintakú xa k'un nintakú ndje. Nd'í, nintí kó sufrí bitju ts'a. ¹⁸ Tú ngat'aha nga jaan kjuá'un xi kitsjá chü nku tikjá xutá xi tjin asuntee k'ien. Nd'í, nintí kó sufrí xi bitju ts'a chü b'a kits'íun. ¹⁹ Ts'a kó nits'in chü xi ch'onk'un. Nits'in chü b'a k'un y'e k'un, xi yjahá nintakú. Kui niy xi ts'in'unkohó ra xutá.

²⁰ Tungá xutá xi ts'anankiu, xi najmi kits'ínk'iehen kjuá'un xu'bj, najmi incha ngjik'áha ra anjmaha kó tá ndaha najmi y'entu ni xi incha kits'ín. Tú nku kits'intsjohó ra jánindoó kó ntjá xi kits'índakohó toonsine, toontaba, kicha, ndjio kó yá. Najmi ma chjihí niy, tá ndaha najmi nt'é kó tá ndaha najmi ma fi. ²¹ Tá ndaha najmi incha ngjik'áha ra anjmaha xutá xu'bo ngat'aha nga anjima incha ts'ínk'ien, tje incha ts'in, chubá fantukohó xinkjin kó ndyjé incha ts'in.

10

B'i ts'in tsakuchjhi Jua ntítsje xi y'a xujun

¹ As'ai kikié kj'ai ntítsje xi tjenjin nintí. 'Yún nk'a tjen. Ndjiojmi ján nibajehen kó nku yejñá sintjaihi. Xi nkúhu ts'íu b'a ts'in tibat'ai ankjin, kó sjai xi nkúhu yásjai xi títi. ² Kjiya ntsja nku xujun ichí xi kabix'á. Tsasijnasun sjai kixí ntáchak'uun kó sjai skjún tsasijnasun t'anankiu. ³ As'ai 'yún kikjintáya kó kinu'yá ntaha xi nkú ts'in nu'yá ntaha xoo nga kjintá. Nk'ie nga kikjintáya, yatu niyá janeya.

⁴ Nk'ie nga janeya yatu niyóo, ja títs'inntá kai, tunga kint'ená nku ntá xi nibaha ndjiojmi ján xi b'a kitsúna:

—Najmi tú kayaha ni xi kuatsú ch'on xi yatuu. Najmi tú b'et'ai.

⁵ As'ai kingjénnk'a ntsja kixí ntítsje xi nku sjai sijnasun ntáchak'uun kó xi nku sjai sijnasun t'anankiu. ⁶ Kits'ínkie xi tijná tik'un tú nkjéhé ni, kui xi kits'ínnda nk'a ján kó ni xi tjin nk'a ján, xi kits'ínnda t'anankiu kó ni xi tjin t'anankiu, xi kits'ínnda ntáchak'uun kó ni xi tjin ntáchak'uun. B'i kitsú ntítsje:

—Ja najmi tá kuandayaha ra. ⁷ Nistjin nk'ie nga ts'ínkjane tjiöhö ntítsje xi ma yatuhu kuitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntjaná. B'a kama xi nkú nga ts'in kitsúya titjuhun já profeta xi ts'e.

⁸ As'ai tá kinchjakohó ngáhana ntá xi kint'e, xi nibaha ndjiojmi ján. B'i kitsúna:

—T'in kó chjubéi xujun xi kabix'óo, xi kjiya ntsja ntítsje xi sijnasun ntáchak'uun kó xi sijnasun t'anankiu.

⁹ Kui nga b'a ngji xihín ra ntítsje nga tsjáhana xujun ichíy. As'ai b'i kitsúna:

—Chjúbéi kò chinej. Xi nkúhu ntsjén kama aya tsu'bai niu, tunga aya kants'ai sja kama.

¹⁰ As'ai jakj'a xujun ichí xi kjiya ntsja ntítsjee kò kíkijne. Xi kama aya tsu'ba xi nkúhu ntsjén. Tungá nk'ie nga ja kitujen, sja kama aya kants'á. ¹¹ As'ai b'a kík'inna:

—Tjihin nga tá kuixinya ngáha rj xutá ni xi Ntjáná ja kits'ínkinchja já profeta. Kuixinyai ni xi Ntjáná ts'ínko xutá xi tjín tu má nankihí ni, tu má antjehé ni, xi nchja tu má éhén ni kò já rej.

11

B'i ts'in tsakuchjhi Jua jo já xi kits'ínkie yjohò nga Jesu yjanki

¹ As'ai kík'aina nku yá xá xi ch'achubakò kò b'i kík'inna:

—Tisintjein. Ch'achubai ninkuhu Ntjáná kò nàchan chje. T'exkí nkú tjín maha xi incha ts'intsjohò Ntjáná yo. ² Tunga najmi tu ch'achubani ante xi tjíña natsihín nínku, at'aha xutá xi najmi be Ntjáná ja kík'ahí kui antee. Kui xi incha kuásinne nga ts'ínkatsún nanki jee yachán jo sá tjihin. ³ Ts'ínkijá jo já xi k'uéjña chji nga yjankina. Incha ngjuá najyun kfe kò kúinchja ngajona nku miú kò jo unchan kò cháte kò te nistjin.

⁴ Kui já xi joo, kui xi nga joo yá olibò kò nga joo ni xi s'etísun nd'í xi tüncha nginkun Ndá Ntjáha asuntee. ⁵ Tsa tjín xi mjehe ts'ín'uhun xi joo, ts'a kuitjuhu nd'í xi k'uéti ngayjee já kontraha. B'a ts'in kuayá tu yáhá ni xi mjehe incha ts'ín'uhun. ⁶ Kamaha k'uéchja nk'a ján tu xi najmi tá k'uaha ts'í xi nkú tjín nistjin kamaha nga incha kúinchja éhen Ntjáná. Kò tá kamaha jní ts'ín ma ntánjuo kò kamaha tsjáha kj'ai kj'ai kjuá'un asuntee tu xi nkú tjín niyá mjehe rá nga b'a incha ts'ín.

⁷ Nk'ie nga ja kama ndjuúhú já xi joo nga k'uenijmi, as'ai chu xi kuitjunji tixa nanko kjaánko jó. Ts'ín nganaha kò ts'ínk'ien. ⁸ S'entu yjoninte k'iehen aya niyátéhe nanki chánko má tá kis'et'a kruu Ndá Ntjáha. Kui nankiu xi nanki Sodoma kò ante Egipto chubaha nga nkuhú n'e mako chubaya. ⁹ Jan nistjin masen kamaha nga incha kuasehe yjoninte k'ien xutá xi tjín nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xutá xi tjín, nkú tjín maha xutá xi nchja tu má éhén ni, kò nkú tjín ante má nga tjintu. Najmi tsjánte nga incha s'eyanji yjoninte k'ien. ¹⁰ Tsjo kamaha xutá xi tjintu asuntee ngat'aha ngabayaha. S'ehé kjuatsjo kò b'i ngán tsjáha xinkjín ni, at'aha kjuasti kitsjáha xutá xi tjintu asuntee já profeta xi joo.

¹¹ Tungá nk'ie nga j'a jan nistjin masen, Ntjáná kits'ínk'ientu tik'un ngáha rá. Incha tsisintjen ngáha, kò tu ni xi incha kitsankjúhún ngayjee xi kikiéhe. ¹² As'ai incha kint'é nku ntá xi 'yún kinchja, xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúhu:

—iNibánjiu ej!

As'ai nku nintj nginjikohò ndjiojmi ján kò kikiéhe xutá kontraha. ¹³ Tá kuihi chubò kama nku chón xi tu xi 'yúhún. Nku tikjá nankiu je. Yatu miú xutá kits'ínk'iehen chón. Xutá xi ts'ankihí yjohò tu ni xi incha kitsankjúhún. Incha kits'ínkie yjohò nga chánka Ntjáná xi tjíña ndjiojmi ján.

¹⁴ J'a kjuanima xi ma joho, tunga jahá nibá tíña xi ma joon.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua ni xi kama nk'ie nga jane tjio xi ma yatuhu

¹⁵ Kits'ínkjane tjiohò ntítsje xi ma yatuhu kò kinu'yá ndjiojmi ján nkjin ntá xi 'yún kinu'yá nga b'i incha kitsú:

Má tsatéxuma xutá,
Ntjáná kò xi kits'in nibá ngajohò
ja tüncha batéxuma yo nd'ái.

Kui xi kuatéxuma santaha tu nkjéhé ni.

¹⁶ Fáchá xi kan njuu xi tjintu nginkun Ntjáná incha kingjénsten kò kits'intsjohò Ntjáná. ¹⁷ B'i incha kitsú:

Ti'bahí máb'achjihí ji, Ntjání xi tjihin nga'yún,
Ntjá xi tjíña kò y'ejña.

At'aha ja tün'echjén nga'yún chánka xi ts'í,
kò ja kuach'atuts'ihín nga tibatexumai.

¹⁸ Kama kjahan naxinantá xi tjín asuntee,
tunga jahá kuichu nistjihín kjuakjan chánkahi,
chubá nga kamaha kjuá xutá xi k'ien.

Kò k'uahí chji xi sakúhu xutá xi ts'í,
já profeta kò xutá xi naxu kits'in,

ngayjee xi bekjúhin,

xi ihí kò xi xixihí.

N'ekje xi ts'ínkatsún asuntee.

¹⁹ As'ai tsix'á nínkuhu Ntjaná xi síjña ndjiojmi ján kə kiya aya nínku kaxa tsje xi bakúchji ni xi y'éndako Ntjaná xuta xi ts'e. Tsat'ai nd'ich'on kə xáħan kama. Janeya ch'on, kama nku chón, kə 'yún kik'a ts'í ndjio.

12

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nku tachjuún kə nku chuyatuku

¹ As'ai kama chji ndjiojmi ján nku ni chánka xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku tachjuún xi kingja ts'iu xi nkúhu x'ótji. Sóo kis'ejña kinte tsuku kə tjin'aha nku corona xi te jo niñu tjiñin.

² Nti y'a kə chjintjhi ntiú tikjintayako nga un tibehe.

³ Ta kama chji ndjiojmi ján kj'ai ni xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku ye chánka xi ni. Yatu maha nintaku kə te ndjiaha. Nga nkúnku nintaku nkúnku corona tji'aha. ⁴ Nits'in kijke'yúnkoho nku tjikjá niñu xi tjin nk'a ján kə kikjanik'ajen asuhun t'anankiu. Tsasin'yún chuyatuku nginkun tachjuún xi ja ma tsihín ntiñi tu xi kjinehe ntiú nk'ie nga tsín.

⁵ As'ai nku ntix'in kitsihín tachjuún. Kui xi tjiñin nga ndjá kuatéxumaha ngayjee naxinantá xi tjin asuntee. Tunga kichju'áhá ra ntiñi tachjuún. Má b'ejña Ntjaná nga batéxuma ngji se'ejña ntiú. ⁶ As'ai ante kixiu ngji tachjuún nga tsanka. Má y'endaha Ntjaná nku ante ngji, tu xi yo n'ekjéhen nku mji kə jo unchan kə cháte kə te nistjin.

⁷ As'ai kama nku kjuachán ndjiojmi ján. Ntitsje Miguel kə ntitsje xi tjenkoho incha kikjánko chuyatuku. Kikján chuyatuku kə ntitsje xi tjenkoho. ⁸ Tunga kits'innidyahá kə najmi tá kis'ehe ra ante ndjiojmi ján. ⁹ Tsich'onsje chuyatuku chánkoo, kui xi ye chóo xi 'mi ndaninda kə xi tá 'mi ya Satana, xi b'anachaha ngayjee xuta xi tjin asuntee. Kui kə ntitsjehe kichjanik'ajen asuntee.

¹⁰ As'ai tu xi 'yúhún kinu'yáha nku nta xi kint'e ndjiojmi ján. B'i kitsú:

—Nd'ai kuats'ínk'anki Ntjaná xuta xi ts'e, kuakakúchji nga'yúhún kə nk'ie nga kui batéxuma. Xi kits'in nibá Ntjaná tibatéxuma. At'aha ja kuich'onsje xi batéjéne já nts'eé. Kui xi nistjin nistjen batéjénehe nginkun Ntjaná. ¹¹ Ngat'aha jniñi Chutsankó kuats'in nganaha já nts'eé, at'aha kuats'ínkie yjoho nga yjanki Jesu. At'aha najmi incha kitsankjún nga kuayá. ¹² Kui nga n'etsjohonu xi tintsuhoo ndjiojmi ján, tunga nima rú n'ehenu jun xi tintsuhoo asuntee kə ajin ntáchak'uun. At'aha kaf'ajénk'unnju ndanindoo. 'Yún kjan tímaha at'aha be nga chuba nistjin tjiñaha.

¹³ Nk'ie nga ja kieke chuyatuku nga ja kichjanik'ajen asuntee, as'ai tsanka tjenni tachjuún xi kitsihín ntix'iu. ¹⁴ Tunga johó tsjanka ihí ja kik'ajhi tachjuún tu xi kama ngjuai tjehe ante xi tjiñaha ánte kixiu. Ngji t'axín kjihín ye ánte má nga kin'ekjén jan nú masen tjiñin. ¹⁵ As'ai ts'a chuyatuku tsasje xi nkúhu nku ntáje, tu xi kui ntóo kjébéfehe ra tachjuún. ¹⁶ Tunga t'anankiuhú tsasinkoho tachjuún. Kitsjen nku tixa má nga jas'en ntáje xi ts'asje ts'a chuyatuku.

¹⁷ As'ai tu xi kama kjahán ra chuyatuku ngat'aha ni xi kamoó kə ngji kjánko ntje xi tjiñin tachjuún, kui xutaha xi f'átjo kjuatéxumaha Ntjaná kə tu nku kits'ínkiehe yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁸ As'ai ngji sinjña chuyatuku andai ntáchak'uun.

13

B'i ts'in tsakuchjhi Jua chu xi tsitjujín ntáchak'uun

¹ As'ai kieke nku chu xi tsitjujín ntáchak'uun. Yatu maha nintaku kə te maha ndjiaha. Nga nkúnku ndjiaha nkúnku corona tjintu'áha, kə nga nkúnku nintaku nku j'án xi najmi sasihín Ntjaná tji't'aha. ² Chu xi kieke b'a tjin xa sine tjin, kə b'a k'un sjai xi nkúhu sjai chu oso, kə ts'a b'a tjin ts'a leon tjin. Chuyatuku kikjanink'a chu xu'bo nga kitsjá xáha. Y'ejña tjiñun kə chánka kits'in ma. ³ B'a tjin xi tu xi kin'e'uhún ra nku nintaku tjin, tunga kin'enkihí ra má nga kin'e'uhún. Ngayjee xuta asuntee incha kama nkjühun kə kitsjennkihí chu. ⁴ Incha kits'intsjoho xuta chuyatuku, at'aha kitsjá xáha chu xinkuú nga kui xi kuatéxuma. Kə ta incha kits'intsjoho chu xinkuú. B'i incha kitsú:

—Najmi tjin sa kj'ai xi nkúhu chu. ¿Yá xi kama kjaánkoho?

⁵ Kik'aintehe chu nga nk'a k'uasje yjoho kə nga najmi skuenkjún Ntjaná nga kujinchja, kə kik'ajhi nga yachán jo sá kuatéxuma. ⁶ As'ai chu najmi kikienkjún Ntjaná nga kinchja. Ch'on kitsúhu Ntjaná kə ánte xi má nga tjiña Ntjaná kə ngayjee xi tjintu ndjiojmi ján. ⁷ Ta kik'aintehe nga kjaánko xuta jehe Ntjaná kə nga ts'ín nganaha. Ta kik'ajhi nga kuatéxumaha nkú tjin maha ntjehe xuta xi tjin, nkú tjin nanki xi tjin, nkú tjin maha xuta xi nchja tu má éhén ni kə nkú tjin ánte má nga tjintu. ⁸ As'ai incha kits'intsjoho chu ngayjee xuta xi tjin asuntee xi najmi tjintunt'á j'áihín xujun xi ts'e Chutsanká xi kin'ek'ien. At'aha kintehe ni nga kamanda asuntee xujuhún Chutsankó tjintut'á j'áihín ngayjee xi k'úentu tík'uun. Kui xi najmi incha kits'intsjoho chu.

⁹ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju. ¹⁰ Xi tjihin nga ngjuainijé, kui xi ngjuainijé. Xi tjihin nga n'ek'ienko kicha, kui xi kicha kuayáha. Kui nga tjihin nga ts'ín chúkjuáha xuta jehe Ntjaná ko ndjá kuinchajin ni xi s'ejihin.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua chu xi tsitju t'anankiu

¹¹ As'ai kikié kj'ai chu xi tsitju t'anankiu. Jo maha ndjiaha. B'a k'un ndjio xi nkúhu ts'e chutsanka, tunga b'ahá ts'ín nchja xi nkúhu chuyatuku. ¹² Ngajohó chu xi tjuun batéxuma. Kits'in ch'i nga xuta xi tjintu asuntee incha ts'íintsjohó chu xi tjuun, chu xi kin'enkihí má tu xi uhún ra. ¹³ Kits'in kjuankjún chánka ch'i, santaha kits'in nibájen nd'í asun t'anankiu nginkun xuta. ¹⁴ Nga'yún xi kitsjáha chu xi tjuun ts'anachakohó ra xuta nginkun chu xi tjuun. Kits'in kjuá yúhun ra xuta nga ts'íinnda nku sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi chankjúhun xi najmi k'ien nk'ie nga tsichaya.

¹⁵ Kik'aintehe chu xi ma joho nga ts'íink'íéña tik'un sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi kuinchjaha sénnistjiun ko ts'ín nga n'ek'ien ngayjee xi najmi ts'íintsjohó. ¹⁶ Ko kits'in chu xi ma joho nga s'et'ahá chubá ntsja kixi ko a ra stjen ngayjee xuta, xi ihí ko xi xixihí, xi nchináha ko xi x'ahan, xi ndáihí yjohó ko xi najmi ndáihí yjohó. ¹⁷ Kits'in nga najmi ch'a kama k'uatse ko a ra kama kuatéña tsa mí nihi, tsa najmi tjihin chubáha chu ko tsa j'áihin chu ko a ra xkijhí j'áihin chu.

¹⁸ Kui ni xu'bj xi machjéhen kjuankjintak'un. Xi mankjihin kat'asje xkijhí chu, at'ahá xkijhí j'áihin ndahá niu. Jun unchan ko cháte ko tj'ion nku niu.

14

B'i ts'in tsakuchijhi Jua já xi Ntjaná kits'ínkjas'ehen yjohó

¹ As'ai tsase ko kikié nga Chutsankó síjñasun asunntu tjenki Sion. Tjínchat'ahá unchan ko yachán ñju mij xuta xi tjintu'áha stjen j'áihin Chutsankó ko j'áihin Na'mihí Chutsankó. ² Kint'e nku ntá xi nibaha ndjiojmi ján. Janeya ntó xi nkú ts'ín faneya ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'ín faneya ch'on. B'a tá ts'ín jane ntá xi kint'e xi nkúhu nkjin nkjún arpa xi tin'ekjane.

³ Nginkun xi tibatéxumoo ko nginkun xi ñju xi tjintu tik'uun ko nginkun jáchá xi kan ñjuu, tjín xi tjincha se nku soon tsetse. Najmi ch'a timaha soon xu'bo, nku tutuhú xi unchan ko yachán ñju mij xi tsitjujin ajihin xuta asuntee. ⁴ Kui xi najmi incha kits'insi yjohó tsa jminchjín kíkiantuko, at'ahá najmi y'entuko chjuún. Tsohu ra niú nk'ie nga najmi incha kits'intsjohó kj'ai ntja. Incha yjankihí Chutsankó tu má nga tíhí. Kui xi kis'echjintjai ajihin xuta xi tjin. Kui xi tí'bahí Ntjaná ko Chutsankó nga chje xi tjun tjincha n'e ma. ⁵ Ndaha nku én tsank'á najmi incha kinchja, at'ahá kui xi je nginkun Ntjaná.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua nga incha kinchja jan ntitsje

⁶ As'ai kikié kj'ai ntitsje xi tsú'ba tjen nk'a ján nga nibáko én nda tsohu Ntjaná, kui xi tu nkjéhé ni chjihí ra. Kui xi s'enjimihí xuta xi tjintu asuntee, nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjín ante má nga tjintu. ⁷ Yún kinchja ntitsjee nga b'j kitsú:

—Chankjún Ntjaná ko n'ekio yjonu nga kui xi chánka, at'ahá ja kuichu chubá nga ts'íinkokjua xuta. N'etsjohó ko kits'íinnda nk'a ján ko t'anankiu, ntáchak'uun ko ntá tixá xi tjín.

⁸ As'ai nku ntitsje xi ma joho b'j kitsú:

—Ja kuan'ekje, ja kuan'ekje nanki chánka Babilonja. Kits'in ch'j ngayjee xuta, tu xi tu mí ni ch'onk'uhún ni incha ts'ín xi nkú tá ts'ín kui.

⁹ As'ai nku ntitsje xi ma jahan b'j kitsú:

—Tsa tjín xi ts'íintsjohó chu ko sénnistjihin ko tsjánté nga s'et'ahá chubáha stjen ko tsa ntsja, ¹⁰ kui xi tjihin nga ts'íinkjáinyjehe kjuakjan chánkaha Ntjaná. B'a kamaha xi nkú maha xi 'yún 'bi xán xi najmi kichjujehen nga'yúhun. Nd'í ko sufrí k'uaikohó ra kjuanimá nginkun ntitsje jehe Ntjaná ko nginkun Chutsankó. ¹¹ Ndaha tsa mí yjehe najmi kamandiyaya nintjhi nd'í xi tsjá kjuá'un. Ndaha nku nstjin ko ndaha nku nstjen najmi ts'íink'áiya xi ts'íintsjohó chu ko sénnistjihin ko xi ts'íinkjáihin chubáha j'áihin. ¹² Kui nga tjihin nga ts'ín chúkjuáha xuta jehe Ntjaná, xi f'átjo kjuatéxumaha ko s'ejihin Jesu.

¹³ As'ai kint'e nku ntá xi nibaha ndjiojmi ján nga b'j kitsúna:

—T'e't'ai ni xu'bj: “Nd'ái tib'atuts'inhin ra nk'ie nga nda tjín ts'e xuta xi kuayá nga s'ejihin Ntjaná!”

Ko b'j títso Espiritu:

—Johon, b'a tjín. Kui xutaha xi incha ts'íink'áiya at'ahá ndjá xá xi incha kits'in. Ntjaná tsjáha chjihí xuta xu'bo ngat'ahá ngayjee ni nda xi incha kits'in.

B'i ts'in tsakuchijhi Jua nkú ts'in kichjustjen chahan asuntee

¹⁴ As'ai tsase ko kieke nku nintj taba. Asun nintju tijnasun nku xi b'a tjin xi nkúhu Ntíhí NdaX'iun tjin. Tji'aha nku corona toonsine. Kjiya ntsja ya nku kicha yjo xi n'echjén nga ti tuniñu. ¹⁵ As'ai ninku tsitjuhu k'ái ntítsje ko 'yún kinchja nga b'j kitsúhu xi tijnasun nintju:

—Ja kama chá ni xi tjinnte asuntee. Kichahí tichákothoni niu ko ch'atjói, at'aha ja kuichu chuba nga ch'atjói chon.

¹⁶ As'ai xi tijnasun nintju kichaha tsatekocho ni xi tjinnte asuntee ko j'aya chahan.

¹⁷ Ninku xi sijná ndjiojmi ján ta tsitju k'ái ntítsje xi ta y'a nku kicha yjo. ¹⁸ Ko naxan chje ta tsitju k'ái ntítsje xi batéxumaha nd'iu. Kui xi 'yún kinchja nga b'j kitsúhu xi y'a kicha yjog:

—Kicha yjohi tichákothoni ehén tuntsjajé xi tjin asuntee, at'aha ja chubaha nga sti tuntsjajé.

¹⁹ As'ai kichaha ntítsjee tsatekocho tuntsjajé xi tjin asuntee ko kits'ínkj'a má nga ts'íonki tuu, kui xi tsuhu ra má nga s'ejña chi kjuakjan chánkaha Ntjáná. ²⁰ Kits'ionki tuntsjajé natsihin nankiu, tunga tu jnihí kitju. Xi nkú ra ma nku metru masen kama nga nankaha jniú ko jan ra unchan kilometru kama nga tayaha.

15

B'i ts'in tsakuchiji Jua yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimá xi fekuhu

¹ As'ai kieke ndjiojmi ján k'ái ni chánka xi ma nkjunná, xi tsakúchji ni xi kama. Yatu ntítsje kieke xi incha y'a yatu kjuanimá xi fekuhu. B'a ts'in kuichú ma ndjuúhu kjuakjan chánkaha Ntjáná xi tib'éjña chi.

² Kieke nku ni xi b'a tjin nku ntáchak'un chutsín xi nd'í kin'etjijinkocho tjin. Ko andaihi ntáchak'uun tijncha ndju xuta xi kits'in nganaha chu. Kui xi Najmi kits'intsoho sénnistjihin ko najmi kits'ínkjáihin nga kis'et'aha xkj j'áihin chu. Incha y'a xuto najni arpa xi Ntjáná kitsjáha. ³ Tijncha se sohon Moise, nda xi kits'inxát'aha Ntjáná, ko ta tijncha se sohon Chutsanko. B'i tijncha tsu:

Ji Ntjani, ji tjihin nga'yún.

Chánka ni xi kin'endai ko ma nkjunní.

Kixi ko naxu nyá xi ts'j.

Ji xi nda rejhi xuta xi tjin.

⁴ Ngayjee xuta tjihin nga tsankjúhin, Ntjani.

Ngayjee xuta tjihin nga ts'intsjohi.

At'aha nku tutu ji xi tsjei.

Kj'uaí nginkuin ngayjee xuta xi tjin nga ts'intsjohi, at'aha ja ya nga kixi n'ei kjuá.

⁵ Nk'ie nga ja kama ni xu'b'j, kieke nga tsix'á ninku, ante nkjúhun Ntjáná xi sijná ndjiojmi ján. ⁶ Tsitju ninku yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimá. Incha y'a najyun xi je ko xi tbat'ai ko mehe tjintukjáha ni s'ekjá toonsine. ⁷ As'ai nku xi ñju xi tjintu tik'uun kitsjáha nga nkúnkú ntítsje xi yatu nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi ts'ín nibájennehé xuta. Kui xi kjuakjan chánkaha Ntjáná, Ntjáná xi tijná tik'un tu nkjéhé ni. ⁸ Kitsehe aya ninku nintj xi tsitjujihin kjuachánkaha ko nga'yúhun Ntjáná, ko ndaha nku najmi kama jas'en aya ninku santa nkúhu nga jeya kjuanimá xi yatu xi incha y'a ntítsje xi yatu.

16

B'i ts'in tsakuchiji Jua kjuanimá xi yatu

¹ As'ai kint'e nku nta xi tu xi 'yúhún xi nibaha aya ninku. B'i kitsúhu ntítsje xi yatu maha: —Tankiún. Tatendzjosún asuntee ni xi tijncha tasa xi yatu xi kjuakjan chánkaha Ntjáná.

² As'ai ntítsje xi tjúun ngjiténdzjosún asuntee ni xi tijncha tasaha. As'ai xuta xi tjintut'áha chubaha chu ko xi kits'intsoho sénnistjihin incha kingjaha tsé ch'onk'un xi kitsjáha kjuá'un.

³ As'ai ntítsje xi ma johó tsaténdzjojin ntáchak'uun ni xi tijncha tasaha. As'ai jni kama ntáchak'uun xi nkúhu jnihí nku nda xi kan'ek'ien. K'ien ngayjee xi tjintu tik'un ajin ntáchak'uun.

⁴ As'ai ntítsje xi ma jahan tsaténdzjojin ntáje ko ajin ntá tixó ni xi tijncha tasaha. As'ai jni kama. ⁵ Kint'e nga b'a kitsú ntítsje xi batéxumaha ntánijuo:

—Tsje ni ji, Ntja xi tijná ko y'ejña. Kixi kuan'ei nga b'a ts'in kuan'ei kjuá. ⁶ At'aha kui xuta xu'bo incha tsaténdzjo jnihí xuta jee ko já profeta. Nd'ai ji kuak'áihí nga jni incha kuak'i. B'a ts'in machjéhen.

⁷ Ta kint'e nku xi b'j kitsú ajin naxan chje:

—Johon, Ntja xi tjihin nga'yún, ji xi kixi ko naxu n'ei kjuá.

⁸ As'ai ntítsje xi ma ñjuhu tsaténdzjojnúhu ts'íu ni xi tijncha tasaha. Kik'áihí kjuá ts'íu nga nd'í k'úetikóho xuta. ⁹ As'ai 'yún kits'ínchjahan nubóo xuta. Ndaha tsa b'a kama, najmi incha

ngjikj'áhá rá animáha kó najmi incha kits'ínkie yjohó nga Ntjáná xi chánka. Tú sa ní najmi kikienkjún Ntjáná nga kinchja. Ntjáná, kui xi máha tsjá kjuanjima xu'bj.

¹⁰ As'ai ntítsje xi ma uhun tsaténdzjo ni xi tjincha tasaha má tijnasun chu nga tibatéxuma. As'ai kama jyun ngayjee má tibatéxuma chu. Incha kikjinene njaí xuta ngat'aha kjuá'un xi tjincha be. ¹¹ Ch'on incha kitsúhu Ntjáná xi tijná nk'a ján tu ngat'aha kjuá'un xi tjincha be kó tsé xi incha kingjaha, tunga tu nkú najmi incha ngjikj'áhá rá animáha.

¹² As'ai ntítsje xi ma juhun tsaténdzjojin ntáje chánka Eufrate ni xi tjincha tasaha. As'ai kixiya ntáje tu xi tsjantehe rá nga kj'ua já rej xi nibáha má tju ts'íu.

¹³ As'ai kíkíe jan jáninda xi b'a k'un cháxkje k'un. Ts'a chuyatuku tsitju chu kó ts'a chu xi ma johó kó ts'a ndá profeta tsank'óo. ¹⁴ Kui jánindo xi ts'in kjuankjún kó incha bitju nga nchja njaha já rej xi tjin ngayjee asuntee, tu xi k'uéndaha yjohó jóo xi má nga incha ts'ín kjuachán. At'aha kjuachán chánka s'e nistjin nk'ie nga kuakúchji yjohó Ntjáná xi tjihin nga'yún.

¹⁵ "Chasoo, an kjúa xi nkú joyaha ndá ndyjé. jNda tjin ts'e xi tijná tik'un kó xi tijná ndaha najyuhun tu xi najmi kjuátsú'ba kistihí kó najmi kama subaha rá nga cha!"

¹⁶ Jáninda xi joon kinchja njakúhu já rej ante xi 'mi Armagedon nga én hebreo.

¹⁷ As'ai ntítsje xi ma yatuhu tsaténdzjo ni xi tjincha tasaha. Kinu'yá nku ntá xi tu xi 'yúhún. Aya njnku má b'ejna Ntjáná nga batéxuma nibaha ntó nga b'j kitsú:

—Ja kama.

¹⁸ Tsat'ai nd'ich'on, xaáhan kama, janeya ch'on, kó kama nku chón xi tu xi 'yúhún. Nkúhu nga tjintu xuta asuntee najmi kjee ma nku chón xi nkúhu xu'bo, at'aha tu xi 'yúhún kama chón. ¹⁹ Jan tsitju nanki chánkoó nga tsakjanya kó kin'ekje nanki xi tjin asuntee. J'áitsjehen Ntjáná nanki chánka Babilonja xi má nga kits'in nibánehe kjuakjan chánkaha. Kin'ek'í nanki Babilonja kjuakjahan Ntjáná. ²⁰ Najmi tá kiyaha rá ngayjee xjo xi tjin kó tá ndaha naxju. ²¹ Nk'a ján nibaha rá ts'í ndjio i xi kik'anehe xuta. Ts'ati yachán kilú áihj niu. Én ch'on tsu kinchja xuta nga najmi kikienkjún Ntjáná ngat'aha kjuanjima xi ts'e ts'í ndjio, at'aha un njkún incha kíkíehe ngat'aha kjuanjima chánka xu'bj.

17

B'j ts'in tsakuchjhi Jua xi nkú ts'in kin'ekokjua naskóo

¹ As'ai j'aaisena nku ntítsje xi síjnajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a tasá xi yatuu. B'j kitsúna:

—Níbái. Kuakuchjhi xi nkú ts'in n'ekokjua naská k'aku xi tijnasun ntáje chánkoó. ² Já rej xi tjin asuntee incha kikjantuko naskóo kó xuta xi tjintu asuntee tá incha kikjantuko nó. B'a ts'in kindyjajihin rá xi nkú ts'índyjajihin xuta nk'ie nga ma ch'í.

³ As'ai j'aajinna Espirituhu Ntjáná kó ngjikona ntítsjee ante kixiu. Yo kíkíe nku tachjuún xi tjsuhun nku chu xi ni. Nkú ts'in chubaha xuta, b'a ts'in tjit'aha chu nga kitsejnuhu. Tunga én xi najmi tibenkjúhún Ntjáná tjit'aha. Yatu maha nintaku kó te maha ndjijaha. ⁴ Nku najyun kuan kó ni yja nó. Kitsejnuhu rá tionsine kó kj'ai kj'ai ndjio tsjo k'un. Kjiya ntsja nku tasá tionsine xi kitsehe ni xi najmi sasihin Ntjáná kó ni xi si nginkun Ntjáná, kui xi tsuhu rá kjuaská xi kits'in. ⁵ Tjit'a stjen nku j'áin xi najmi chuba mankjihin xuta. B'j ts'in tjit'a: "Nanki chánka Babilonja." Kui xi naaha jminchjin ská kó naaha xuta xi ts'in ni xi najmi sasihin Ntjáná. ⁶ Kíkíe nga ch'í nó. Jnihj xuta jehe Ntjáná kó jnihj xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga kits'ínkie yjohó nga Jesu yjanki, kui xi kits'in ch'ihj. Nk'ie nga kíkíe nó, tu ni xi kama nkjúhúnna.

⁷ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—¿Á túma nkjúhun ri? Xínyaha nkú tjihin rá ngat'a ts'e nó kó chu xi tjsuhun, xi yatu maha nintaku kó te maha ndjijaha. ⁸ Chu xi kuayai, kui xi y'ejna nk'ie. Najmi tá tjihin nd'ai. Tunga kuitjunjihí aya tixa nanko nga nguai má nga ndyja. Xuta xi najmi tjintut'á j'áihin kintehe ni nga kamanda asuntee xujun xi má nga tjintut'á j'áihin ngayjee xi k'úentu tik'un, kui xutaha incha kama nkjúhún nk'ie nga incha skuje chu xi y'ejna nk'ie kó najmi tá tjihin nd'ai tunga kj'uai ngáha.

⁹ Kui ni xu'bj xi machjehen kjuankjintak'un. Nintaku xi yatuu, kui xi tsuhu rá asunntu tjenki xi yatu xi tijnasun nó. ¹⁰ Tá tsuhu rá yatu já rej. Un já rej xu'bj ja incha kits'índyja, nku xi tjin saha xá nd'ai, kó nku xi najmi kjee f'ai. Kui xi najmi 'yún tse kamaha nk'ie nga kj'uai. ¹¹ Chu xi y'ejna nk'ie kó najmi tá tjihin, kui xi ndá rej xi ma jün, xi tá nku xi yatuu. As'ai nguai má nga ndyja.

¹² Ndjia te xi kuayai, kui xi tsuhu rá te já rej xi najmi kjee 'bai xáha, tunga k'uai xáha rá nga kuatéxumako chu nku ora tjihin. ¹³ Kui xi nkuhú incha kamako xinkjin kó tsjáha chu nga'yúhún kó xá xi tjihin. ¹⁴ Incha kjaánko Chutsanko, tunga ts'ín nganáha Chutsanko,

at'ahā kui xi Ndā Ntjahā já ntjā kō Ndā rejih̄i já rej. Inchā tjennkih̄i Chutsankoō xutā xi kinchjah̄a Ntjaná kō j'ájih̄in, xi kixī inchā kits'íntjusun̄ ni xi kitsúhū Ntjaná.

¹⁵ Kō b'ā tā kitsú yanā ntítsje:

—Ntájé xi kuayai má ngā tijn̄asun̄ naskóo, xutahá̄ niȳ. Tū mí ntjehé ni y'aharā, tū mí éhén ni kō tū mí nankih̄i ni. ¹⁶ Ndjiā xi te xi kuayai xi tjih̄in̄ chu, kui xi inchā ts'ín̄ unkie naskóo. Inchā kjé'ahā ngayjé ni xi tjih̄in̄ kō k'uej̄nā kisti. Kjinē yjonintehē nō kō nd'í inchā k'uetikoho. ¹⁷ At'ahā Ntjaná y'ej̄nā ajin̄ animahā ndjiā xi teē xi má ngā inchā ts'ín̄ ni xi mjehē Ntjaná. Kui ngā nkuhú inchā ts'ín̄ mahā yjohō kō inchā tsjáhā chū ngā kui xi kuat̄exumā santa nkúhū ngā kuitjusun̄ én xi kitsú Ntjaná. ¹⁸ Nā xi kuayai, kui nanki chánkā xi batéxumahā já rej xi tjin̄ asuntee.

18

B'í ts'ín̄ tsakuchj̄ih̄i Juā ngā kin'ekjē nanki chánkā Babiloniá

¹ Nk'iē ngā jā kamā ni xū'bj̄, as'aī kikié kj'áī ntítsje xi nibajehen̄ ndjiojmī ján. Kui xi chánkā xá xi tjih̄in̄. Kjuachánkā xi tjih̄in̄ kits'ín̄ ndzjehen̄ asuntee. ² Yún̄ kinchjā ngā b'í kitsú:

—Jā kuan'ekje. Jā kuan'ekjē nanki chánkā Babiloniá. Jā ni'yahā jánindōo kama, ante má t̄jintuyá̄ ngayjéé jánindā xi tjin̄. Jā nubahā ngayjéé nisē xi unchā kō xi si nginkun̄ Ntjaná. ³ Ajih̄in̄ nanki xingisoō nkū naská kamā nanki Babiloniá. Xi nkúhū tsā kik'í jóō kjuaskáhā nō ngā kikjantuko. Já rej̄ xi tjin̄ asuntee inchā kikjantuko nō, kō kamā nchin̄á já tiyantā xi tjin̄ ngat'ahā ni nkjún̄ xi ts'atsē ngā tsjō ts'ín̄ y'ej̄nā.

⁴ As'aī kint'ē kj'áī ntā xi nibahā ndjiojmī ján xi b'í kitsú:

—T̄jtjusojjiun̄ nankiȳ, jun̄ xi xutā xi ts'an̄, tū xi najmī kō jun̄ ch'anjikohonū ngatitsuhun̄ kō tū xi najmī chakohonū kjuanjimā xi sakúhū. ⁵ At'ahā santahā ndjiojmī ján jā tibichú ngatitsuhun̄. Jā tjin̄jin̄ k'un̄ Ntjaná jé xi tjin̄ inchā ts'ín̄.

⁶ N'ek'íechj̄iú ni xi kits'ín̄in̄ xutā. Jō tjih̄in̄ ngā n'ek'íechj̄iú ngatitsuhun̄. T̄in̄chajihuun̄ tasahā ni xi k'úú, xi jō n̄yá ngā 'yún̄ kjan̄ sā ngā xi kitsjáhā xi kj'áī. ⁷ Xi nkú ts'ín̄ 'yún̄ nk'ā ts'asjē yjohō kō tsjō ts'ín̄ y'ej̄nā, b'ā tā ts'ín̄ 'yún̄ tjohon̄ kjuanjimā kō kjuabā nd'ái. At'ahā b'ā t̄itsū ngā kui rú nkū nā reinā, najmī nā x'an̄ rú kō rú najmī s'ehē kjuaba. ⁸ Kui kjuahā nkuhú ngā nibanē tentehē rā kjuanjimā, ngabaya, kjuabā kō kjintíá. Nd'í s'et̄ikoho, at'ahā t̄jih̄in̄ ngā yún̄ Ntjaná xi ts'ín̄kokjuahā.

⁹ Ni xi t̄jih̄in̄ naská Babiloniá já rej̄ xi tjin̄ asuntee kits'ín̄chjénkō nō kō jóō inchā kikjantukō nō. Kui ngā nk'iē ngā inchā skuēhē jóō n̄nt̄i xi t̄ibitjū má ngā t̄iti nankiȳ, inchā kj̄intát'ā kō un̄ kamā k'un̄. ¹⁰ Kj̄in̄ kuin̄cha, at'ahā inchā tsankjún̄ kju'aun̄ xi t'í'bah̄i nankiȳ kō b'ā inchā kuits̄u:

—iN̄imā rú ts'ín̄in̄! iN̄imā rú ts'ín̄in̄ nanki chánkō, nanki Babiloniá xi nk'ā t̄jen! At'ahā nkuhú ngā n'ekokjuahā.

¹¹ Játiyantā xi tjin̄ asuntee tā kj̄intát'ā kō un̄ skuēhē ngat'ahā ni xi tímahā nankiȳ, at'ahā najmī tā t̄jin̄ xi k'uat̄sehē rā ch'á xi k'j'uāiko. ¹² At'ahā t̄onsinē kō t̄ontaba, nk̄jin̄ t̄ikjá̄ ndjiō tsjō k'un̄ kō nk̄jin̄ t̄ikjá̄ najyun̄ ch̄j̄i, najyun̄ kuan̄ kō xi nih̄i, nk̄jin̄ t̄ikjá̄ yá xi sinj̄nē kō nk̄jin̄ t̄ikjá̄ ni xi kin'endakohō yá xi ch̄j̄i kō k̄ich̄ā kō kj'áī sā nih̄i xi t̄jin̄, ¹³ nk̄jin̄ t̄ikjá̄ ni xi sinj̄nē kō ntá sinj̄nē, t̄jink'úbō kō xán, set̄j̄, kuān̄ n̄iñū xi ch̄j̄i kō tunj̄ñū, turū kō chutsanka, ndjé kō yá xi kje'yún̄ ndjé, kō santahā xutā musū xi satéña, kui niȳ xi inchā f'aikō jóō. ¹⁴ B'ā k'úúh̄in̄ nanki Babiloniá:

—iJā najmī tā t̄jih̄in̄ ri tū tsjō k'un̄ xi kamā mjē nk̄j̄úh̄in̄! iJā kuan'endyjā kj̄in̄ ni tsjō k'un̄ xi t̄jih̄in̄ kō kjuanch̄in̄áhi! iNajmī tā sakú sahā ri!

¹⁵ Kj̄in̄ inchā kuin̄chā já tiyantā xi inchā kamā nchin̄ántjaihī nankiȳ, at'ahā inchā tsankjún̄ kju'aun̄ xi skuēhē nankiȳ. Inchā kj̄intá̄ kō un̄ skuēhē ngat'ahā ni xi tímahā nankiȳ ¹⁶ ngā b'ā inchā kuits̄u:

—iN̄imā rú ts'ín̄in̄! iN̄imā rú ts'ín̄in̄ nanki chánkō! Kui xi kingjā najyun̄ ch̄j̄i xi kuan̄ kō xi ni, najyun̄ xi yjajnuh̄ū t̄onsinē kō kj'áī kj'áī ndjiō tsjō k'un̄. ¹⁷ Nkuhú ngā kfehē ngayjéé kjuanch̄in̄á chánkā xu'bj̄.

Nk̄jin̄ inchā kuin̄chā ngayjéé já xi ts'ín̄kō yábarku, xi yá barku inchā b'emayá, xi ts'ín̄xáya yábarku kō ngayjéé xi ntáchak'uūn̄ sakúhurā ni xi inchā kj̄ine. ¹⁸ Nk'iē ngā inchā skuē n̄nt̄i xi t̄ibitjū má ngā t̄iti nankiȳ, 'yún̄ inchā kuin̄chjā ngā b'ā inchā kuits̄u:

—¿Má nankih̄i xi b'ā tā t̄jin̄ xi nkú t̄jin̄ nanki chánkō?

¹⁹ Inchā kuat̄é'ā ndyjō nintakū ngā kuakúch̄ji ngā kjuabā t̄jih̄in̄, inchā kj̄intá̄ kō un̄ skuēhē ngat'ahā ni xi tímahā nankiȳ ngā b'í inchā kuits̄u:

—iN̄imā rú ts'ín̄in̄! iN̄imā rú ts'ín̄in̄ nanki chánkō! 'Yún̄ ts'atsē ni xi ch̄j̄i. Yō kamā nchin̄á ngayjéé xi t̄jih̄in̄ yábarku. Tū nkuhú ngā kuan'ekjehē ngayjéé ni xi t̄jih̄in̄.

²⁰ Kat'etsjonuu, jun xi tintsuḅoo ndjiojmi ján ngat'aha ni xi tín'ehe nanki chánko. Kat'etsjonuu, jun xuta jehe Ntjaná ko já postru ko já profeta, at'aha Ntjaná kuats'inkokjua nankiu ngat'aha ni xi kits'innuu.

²¹ As'ai nku ntítsje xi nk'a tjeñ kikjesintjeñ nku ndjio naxi áí. Kui xi kikjaník'ajin ntáchak'uun nga b'j kitsú:

—B'j ts'in 'yún n'ekje nanki chánka Babilonia ko najmi ta ch'a skuēhe ra. ²² Najmi ta kuinú'yáha aya niyátēhe nga kjuane najni arpa ko yánaxu ko tjio. Yo najmi ta s'ehe já xi ts'innnda nkjin tikjá ni. Yo najmi ta kuinú'yáha nga kuakjan tuniñu. ²³ Najmi ta ts'in ndzjehen ndaha nku nd'í aya niyátēhe ko najmi ta kuinú'yáha s'í kjuabixan. B'a kama ta ndaha tsa já tiyanta xi tjin yo kama já k'aku ajihñ xuta xi tjin ko tje' xi maha ts'anachakoho ra ngayjee naxinantá xi tjin. ²⁴ At'aha kui nankiu y'anji jnihi já profeta, jnihi xuta jehe Ntjaná ko ngayjee xi kin'ek'ien asuntee.

19

B'j ts'in tsakuchjhi Jua nga kin'etsjoho Ntjaná ndjiojmi ján

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kint'e ntaha nkjin nkjún xuta xi 'yún kinchja ndjiojmi ján nga b'j incha kitsú:

—jKan'etsjoho Ntjaná, kui xi ts'ink'ankinál!

Kui xi ts'e kjuachánka ko nga'yún.

² At'aha nda ts'in ko kixi ts'in kjuá,

ja kuats'inkokjua naská k'aku

xi ni najmi ndaha kits'inkatsúnkoho xuta.

Ntjaná ja kuakasje chji jnihi xuta xi ts'e.

³ As'ai b'ahá ta incha kitsú ngáha:

—jKan'etsjoho Ntjaná! Njnti xi tbitjuhu nanki chánko ngjuajini nk'a ján tu nkjéhe ni.

⁴ As'ai kingjénsten santaha t'anankiu jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi tjintu tik'uun nga kits'intsjoho Ntjaná, kui xi tijnasun ante má batéxuma. B'j incha kitsú:

—jB'a katuma! jKan'etsjoho Ntjaná!

⁵ As'ai kinu'yá nku nta xi nibaha ra má b'eña Ntjaná nga b'j kitsú:

N'etsjoho Ntjaná ngayjo jun xi xuta xi ts'e,

jun xi yankjún Ntjaná, xi xixihj ko xi ihj.

⁶ As'ai kint'e nga xi nkú ts'in nu'yá nkjin ntaha xuta, xi nkú ts'in faneya ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'in 'yún faneya ch'on. B'j kitsú ntó:

—jKan'etsjoho Ntjaná!

At'aha tibatéxuma Ntjaná, Ntja xi tjihñ nga'yún.

⁷ Kat'etsjoná ko katsejihinná kjuatsjo,

n'ekie yjoná nga kui xi chánka.

At'aha ja kuichu chuba kjuabixahan Chutsanko,

ja kab'enda yjoho xi k'uéñako.

⁸ Ka'bajih nga ngjua najyun xi chji,

xi je ko xi tibat'ai.

Kui niu xi tsuhu ra ni xi nda incha kits'in xuta jehe Ntjaná. ⁹ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—T'et'ai ni xu'bi: “jÁ b'a nda tjihñ ts'e xi kik'inyaha ra nga kj'uaihi s'í kjuabixahan Chutsanko!”

Ko b'a ta kitsúna:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Ntjaná xi b'a kitsú.

¹⁰ As'ai tsásinkúnch'int'aha ntítsjee xi má nga ts'intsjoho, tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An ta ts'inxát'aha Ntjaná xi nkúhu ji ko ta xi nkúhu já nts'ei xi tu nkú tíma 'yún tak'uhún én xi tsakúya Jesu. Ntjanáhá xi n'etsjoihi.

At'aha én xi tsakúya Jesu, kui éen xi ts'inkinchjaha já profeta.

B'j ts'in tsakuchjhi Jua nku xi tjisuhñ ndje

¹¹ As'ai kieke nga tjentixa nk'a ján. Tsase ko kieke nku ndje taba. Xi tjisuhñ chu 'mi Xi Kixi Ts'in ko Xi Kjuaxi Ni xi Tsu. Kixi ts'in nk'ie nga kjuá ts'in ko nga kján. ¹² Xi tijncha nd'í tijncha tunkun. Nkjin corona tji'aha ko tji'aha nku j'áin xi nku tutu kui be. ¹³ Yja nku najyun xi kits'ihj jni ko j'áihñ, kui xi Ehen Ntjaná. ¹⁴ Tjennkihj já jun xi tjin ndjiojmi ján. Ndje taba tjintusuhñ nga yja najyun xi chji, xi taba ko je.

¹⁵ Ts'a tbitju nku kicha xi yjo, tu xi kjaánkoho nanki xi tjin asuntee. Ndjá kuatéxumaha xuta ko ts'in nibánehe kjuakjan chánkaha Ntjaná xi tjihñ nga'yún. ¹⁶ Najyun xi yja ko ngasuhj tji'a j'áin xu'bi: “Nda rejih já rej ko Nda Ntjaha já ntja.”

¹⁷ As'ai kieke nku ntítsje xi sijnasun ts'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'j kitsúhu ngayjee nje xi b'ema tjeñ nk'a ján:

—Nibá ma řjakú nga chíngo nichine cháka xi tsjá Ntjáná. ¹⁸ Chíngo yjonintehe já rej ko já jun k'aku ko já xi x'in b'asje yjoho, yjoho ndje ko xi b'esúhun chu, yjonintehe ngayjee xuta, xi tjíma ndáihí ko xi kich'atse, xi ihí ko xi xixihí.

¹⁹ As'ai kíkíe chu xi tsitujin ntáchak'uun ko já rej xi tjin asuntee nga tjenko já juhun. Incha kama řjakú tu xi incha kjaánkoho xi tjsuhun ndje ko já jun xi ts'e xi tjsuhun ndje. ²⁰ Kichjubénijé chí ko tá kichjubénijé nda profeta tsank'a xi kits'in kjuankjún nginkun chí. Kui kjuankjún xi kits'in ts'anachakoho ra xuta xi kitsjante nga kis'et'aha chubaha chí ko xi kits'intsoho sénnstjihin. Incha kichjanik'ajin tik'un chí ko nda profeta tsank'oo ajin ntáchak'un nd'í xi titikoho sufri. ²¹ Ko já xingisoo kin'ek'ienkoho kicha xi tibitju ts'a xi tjsun ndje. Ngayjee nisee tu xi incha kikkinehé yjonintehe jóo.

20

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga nku mií nú kj'ua

¹ As'ai kíkíe nku ntitsje xi nibajehen ndjiojmi ján nga y'a yubihí tixa nanoko ko kjiya ntsja nku n'úkicha cháka. ² Jak'á chuyatuku ko y'et'a'yún nku mií nú tjihin. Kui chuyatuku xi ye chá xi 'mi ndaninda ko Satana. ³ Kikjanik'aya tixa nanoko ko y'échja. Y'énehe nku sello xi y'échja'yún ankjuo tu xi najmi tá k'uanachaha ra nanki xi tjin asuntee santa nkúhu nga kj'ua nú xi nku miú. Askahan nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miú, tjihin nga chjundáya kutju.

⁴ As'ai kíkíe nkjin já xi y'entu nga kik'ai xaha nga incha kuatexuma. Tá kíkíe xuta xi kitikjá nintaku ngat'aha nga tu nkú kits'inkiehé yjoho nga Jesu yjanki ko y'énjimi éhen Ntjáná. Kui xi najmi kits'intsoho chu ko sénnstjihin ko najmi kitsjante nga kis'et'aha stjen ko a ra ntsja chubaha chu. Incha j'áya ngaha ra ngabayoo ko tsatexumako Jesucristo nku mií nú tjihin. ⁵ Tunga xuta k'ien xingisoo najmi j'áyahá ngabayoo santa nkúhu nga j'a né xi nku miú. Xi kuatexumako Jesucristo, kui xi tjun kj'uaiyaha. ⁶ Á b'a nda tjihin ts'e xuta je xi k'uaihi ra nga tjun kj'uaiyaha! Ngabaya xi ma johó najmi tá tjihin ra nga'yún tsa nkú ts'ihin xuta xu'bo. Tu sa ní ts'intsoho Ntjáná ko Jesucristo xi nkúhu já na 'mi ko kuatexumako nku mií nú tjihin.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga ts'imndya ndanindoo

⁷ Nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miú, chjundáya ndanindoo má kjiya'yún. ⁸ As'ai kuitju nga k'uanachaha xi batexumaha nanki Gog ko nanki Magog, kui xi tsuhu ra tu má nankihí ni. Ndanindoo kuincha řjakúhu já jun xi tjihin nankiu nga incha kjaán. Nkjin kama xi nkú ts'in nkjin maha tsumí xi tjin andai ntáchak'uun.

⁹ Incha k'úema ngayjee asuntee ko k'uéjindaihi má tjintu xuta jehe Ntjáná ko nanki xi Ntjáná tjoho. Tunga njbaha nd'í nk'a ján xi kj'uai'íetijehé. ¹⁰ Ko ndanindoo xi ts'anachaha jóo chjanik'ajin ntáchak'un xi tjihin nd'í ko sufri, má tá chjanik'ajin chu ko nda profeta tsank'oo. Yo un skuéhe nstjin nstjen tu nkjéhé nihi.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga n'ekokjua xuta

¹¹ As'ai kíkíe xi tibatexuma. Taba ko cháka ante má nga tjína nga batexuma. As'ai t'anankiu ko nk'oo incha ngji t'axin nginkun. Najmi tá kis'ehe ra ante. ¹² Kíkíe xuta xi k'ien, xi ihí ko xi xixihí, nk'ie nga kabincha nginkun xi tibatexumoo. As'ai kichjux'a nkjin xujun ko tá kichjux'a xujun xi má nga tjintut'a j'áihin xuta xi k'úentu tik'un. Xi nkú ts'in tjit'a xujun ni xi incha kits'in, b'a ts'in kin'ekokjua xuta k'ien.

¹³ J'áya ngaha ra xuta xi k'ienjin ntáchak'uun ko xi kjintuyáni t'anankiu, ngayjee xi tjintu antehé xuta k'ien. Xi nkú nga incha kits'in, b'a ts'in incha kin'ekokjua. ¹⁴ As'ai kichjanik'ajin xi 'mi Ngabaya ko xi 'mi Antehé Xuta K'ien ajin ntáchak'un nd'íu. Ngabaya xi ma johó ntáchak'un nd'íu. ¹⁵ Xi najmi tjintut'a j'áihin xujun má nga tjintut'a j'áihin xuta xi k'úentu tik'uun, kui xi tá kichjanik'ajin ntáchak'un nd'íu.

21

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse

¹ As'ai kíkíe nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse, at'aha kindyjajin sén nk'a xi tjuun ko t'ananki xi tjuun, ko najmi tá kis'ehe ntáchak'un. ² Ko kíkíe nanki Jerusalen tsetse. Kui xi nanki jehe Ntjáná xi Ntjáná kits'in nibájen ndjiojmi ján. B'a ts'in kas'enda xi nkúhu nku nabixan xi tsjo tjin x'otji xi kan'engja nga tikuyaha nda bixoon.

³ Kint'e nku nta xi 'yún xi nibaha má tjína xi tibatexumoo nga b'j kitsú:

—Ntjáná ja tjíñajihin xuta nd'ai. K'uéñajihin xuta ko kui xi kama xutaha. Ntjáná k'uéñajihin ko kama Ntjaha. ⁴ Ts'íinxjnu ntánkun. Najmi tá incha kuayaha ko najmi tá incha kjintáha. Najmi tá kjintáyaha ngat'aha kjuaboo ko najmi tá un skuéhe ra. At'aha ni xi kis'e ja najmi tá tjihin.

⁵ As'ai b'a kitsú xi tibatexumoo:

—An tít'sin tsetse ngayjee ni xi tjin.

Ko b'a ta kitsú:

—T'et'ai ni xu'bj, at'aha kjuaxi én xu'bj ko ma n'e s'ejin.

⁶As'ai b'a kitsúna:

—Ja kama. An xi ntu alfa ko ntu omega, an xi tjuun ko xi fekuu. Xi tíma xintáha an tsjaha nga k'úi ntánijuaá ntá tjaá xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta. Tu tsjahá ra. ⁷Xi ts'jin ngana, kui xi ts'jínk'áihiñ ngayjee ni xu'bj. An kama Ntjáha ko kui kama ntína. ⁸Tunga máha xi tsankjún ko xi najmi s'ejiñin, xi ts'ín ni xi najmi sasína ko xi ts'ínk'ien anjima, xi chuba fantukohó xinkjín ko xi ts'ín t'je, xi benkjún ntja xi ts'innada ntsja xuta ko ngayjee xi nchja én tsank'á, kui xi tjihin nga nguaj ajin ntáchak'un xi nd'í ko sufrí títikohó. Kui xi ngabaya xi ma johó.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua Jerusalen tsetse

⁹As'ai j'aisena nku ntítsje xi sjíñajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a yatu tasa má nga tijncha kjuanjima yatu xi fekuhu. Kui xi b'a kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjhi nabixan xi kama chjuúhuh Chutsanko.

¹⁰As'ai j'aijina Espiritu ko ngjikona ntítsjee nku asunntu tjenki chánka xi y'un nk'a. Yo tsakúna nanki Jerusalen, kui xi nanki jehé Ntjáná xi Ntjáná títs'ín nibájen ndjiojmi ján. ¹¹Nd'ihí kjuachánkaha Ntjáná títs'ín kat'aihi nankiu xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un chji, xi nkú joyaha nku ndjio jaspe xi taba xi nkúhu nch'an taba. ¹²Tjítjindaihi nankiu nku xjó chánka ko nk'a xi te jo maha ankjuaha. Nkúnku ankjuo tijnchasti nkúnku ntítsje ko tjintut'á j'áihi ankjuo j'áihiñ ntjehé xuta Israel xi te jo maha. ¹³Jan maha ankjuá xi yja má tju ts'íu ko jan yja má xi tjeñ fintjai ts'íu ko jan yja nku ngatehé ko jan yja ngate xinkuu. ¹⁴Te jo maha tuts'in xjóho nankiu. Nga nkúnku tjintut'á j'áihiñ já postru xi te johó Chutsanko.

¹⁵Ntítsje xi tijnchakona y'a nku yáchuba toonsine xi k'ua chubakoho nankiu, ankjuaha ko xjóho. ¹⁶Nkuhú chuba y'a nankiu. Nga ndjuhu ko nga tayáha tu nkuhú chuba y'a. Yáchubaha ntítsjee ts'achubakoho nankiu. Jo mi ko jo unchan kilométru kama. Nga ndjuhu ko nga tayáha ko nga nk'aha tu nkuhú chuba. ¹⁷As'ai ta ts'achuba xjóho. Cháte ko t'ion metru kama. Chuba xi ts'inchjén xuta, ta kui xi kits'inchjén ntítsjee.

¹⁸Ndjio tsjo k'un jaspe kamandakoho xjó ko toonsine xi tu xi ndahá kamandakoho nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín. ¹⁹Ngayje tikjá ndjio tsjo k'un chji tjintut'á tsjohó tuts'in xjóho nankiu, jaspe xi tjuun, zafiro xi ma johó, agata xi ma jahan, esmeralda xi ma ñujuh, ²⁰onice xi ma uhun, cornalina xi ma juhun, crisolito xi ma yatuhu, berilo xi ma jihin, topacio xi ma ñjaha, crisoprasa xi ma tehe, jacinto xi ma te nkuhu, ko amatista xi ma te johó. ²¹Ankjuá xi te joo, te jo perlá tjihin. Nkuhú ndjio tsjo k'un perlá kamandakoho nga nkúnku ankjuo. Ko toonsine xi nda kamandakoho nyáté k'akuñ nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín.

²²Najmi kikié njnku nankiu, at'aha Chutsanko ko Ntjáná, Ntja xi tjihin nga'yún, kui xi njnkuñ nankiu. ²³Najmi machjéhen nankiu tsa ts'íu ts'jin ndzjehen ko tsa sóo, at'aha nd'ihí kjuachánkaha Ntjáná títs'ín ndzjehen ko Chutsanko xi nd'ihí nankiu. ²⁴Xuta naxinantá xi tjin asuntee incha k'úema má ndzjehen nankiu ko incha kj'uaiko yo kjuanchináha já rej xi tjin asuntee. ²⁵Najmi s'eçha ankjuaha nankiu nga njstjün, ko najmi s'e njstjen. ²⁶Yo n'ekjas'en kjuanchináha ko ni tsjo k'un xi tjihin nanki xi tjin asuntee. ²⁷Tunga ndahá nku ni xi si nginkun Ntjáná najmi kjuas'en yo, ta ndaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasihin Ntjáná, ko ta ndaha xi nchja én tsank'á. Tu nkuhú xuta xi tjintut'á j'áihiñ xujuhun Chutsanko, yo má nga tjintut'á j'áihiñ xuta xi k'úentu tik'uun, kui xi kama kjuas'en yo.

22

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua ntá xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta

¹As'ai tsakúna ntítsjee nku ntáje xi tjihin ntánijua xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta. Kui xi tibat'ai xi nkúhu nch'an taba. Má b'entu Ntjáná ko Chutsanko nga batéxuma, yo tibatjuhu ntóo. ²Kamasehen nyáté k'akuñ nankiu ko xki andaihi ntáje tijncha yá tu xi ts'ínk'iéntu tik'uhun xuta. Nk'ie nga nku nú te jo nyá bjaha tu. Xki sá bjaha tu. Xkaha yóo maha ts'jinnkíhi xuta naxinantá xi tjin asuntee.

³Najmi ta s'ehe ni xi najmi nda kinchjane Ntjáná. K'úejñajihin Ntjáná ko Chutsanko nankiu nga kuatéxumaha ko xuta xi ts'e incha ts'jintsjohó. ⁴Incha kama kuase'a Ntjáná ko stjen s'et'a j'áihiñ. ⁵Najmi ta s'ehe njstjen. Najmi ta kamachjéhen ra nd'í xi ts'jin ndzjehen xuta xi k'úentu yo ko ta ndaha ts'íu, at'aha Ntjáná ts'jin ndzjehen. Tu nkjéhé ni incha kuatéxuma xuta xu'bo.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nk'ie nga ja ma kj'uaihi Jesu

⁶As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—Kjuaxi én xu'bj ko ma n'e s'ejin. Ntjáná, Ntja xi kits'ínkinchja já profeta, kui xi kuats'in nibá ntítsjehe, tu xi kuakúchjhi ra xuta xi ts'e ni xi tjihin nga kama xati.

⁷—¡Kjúái xatía! ¡Á b'a nda tjihin ts'e xi títs'intjusuhun én xi tjit'a xujun xu'bj, xujun xi títsuya ni xi tjihin nga kama!

⁸An Jua kint'e kō kikié ni xu'bj. Askahan nga ja kint'e kō kikié, tsásinkúnch'int'ahā ntítsje xi tsakúna niu nga kits'intsoho. ⁹Tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tū n'ei. An xi tā ts'inxát'ahā Ntjaná xi nkúhu ji kō xi nkúhu já nts'ei xi já profeta kō ngayjē xi títs'intjusun én xi tjit'a xujun. Ntjanáhá xi n'etsjoihi.

¹⁰Kō b'a tā kitsúna:

—Najmi tū ch'atjō 'mai én xi kits'inkjas'ehin Jesucristo xi tjit'a xujun. At'ahā ja tībichú tiña nistjin nga kuitjusun niu. ¹¹Xi ts'in ni xi najmi nda, tū nkú kats'ihín ni najmi nda. Xi ch'onk'un, tū nkú kats'ihín ni ch'onk'uhun. Xi nda, tū nkú kats'ihín ni xi ndahā. Kō xi je, tū nkú katuma jehé.

¹²—Johon, kjúái xatía. Kjúáikōho chji xi tsjahā nga nkúnkú xutā xi nkú nga incha kits'in. ¹³An xi ntu alfā kō ntu omega. An nga tuts'ihín ni kō nga fekuhu. An xi tjuhun kō xi fekuhu.

¹⁴¡Á b'a nda tjihin ts'e xutā xi tibanéhe najyuhun tū xi ts'jinkjáihín rá tuhū yá xi ts'ink'iéntu tik'uhun xutā kō tū xi kama kjuas'ehen ankjuahā nankiū! ¹⁵Natsin ján kuincha xutā xi ch'onk'uun, xi ts'in tje, xi chubā fantukohó xinkjín, xi ts'ink'ien anjima, xi benkjún ntjā xi ts'innaha ntsja xutā, kō ngayjē xi tsjohō kō nchjā én tsank'á.

¹⁶—An Jesu títs'in nibá ntítsjena tū xi kuitsuyahā rá xutā ninkū ni xu'bj. An nts'én xi nibáhā rá kjamahā David, an xi ntjehē David, kō an niñu cháka xi ts'in ndzjen nga ja tifi ma segen.

¹⁷B'a títsu Espiritū kō chjuúhun Chutsanko:

—¡Nibái!

Xi tibasínjūhū b'a tā katsú:

—¡Nibái!

Xi tíma xintáha, kanibá. Xi mjehe, tū katakj'áhá ntánjua xi ts'ink'iéntu tik'uhun xutā.

B'i ts'in fekuhu xujun xu'bj

¹⁸An b'a tixihín xutā xi tibasínjūhū én xi tjit'a xujun xu'bj xi títsuya ni xi tjihin nga kama: Tsa tjín xi k'úesuhun én xi tjit'a ej, Ntjaná k'úesuhun xutā xi b'a ts'jūn kjuanjima xi tjit'a xujun. ¹⁹Tsa tjín xi kjéxin én xi tjit'a xujun xi títsuya ni xi tjihin nga kama, Ntjaná kjéxihín xutā xi b'a ts'jūn tu xi k'uaihi, tu xi tsjā yá xi ts'ink'iéntu tik'uhun xutā, kō tā kjéxihín ante xi k'uaihi xutā xu'bo nanki jehē Ntjaná xi tjit'a xujun.

²⁰Xi tīb'ejña chji ni xu'bj b'j títsu:

—Johon, kjúái xatía.

¡B'a katuma! ¡Nibái, Ndā Ntjā Jesu!

²¹Ngatentōō kas'enūy kjuandahā Ndā Ntjaná Jesu. B'a katuma.